AVGVSTINI NIPHI SVESSANI PHILOSOPHI IN VIA ARISTOTELIS

De intellectu Libri Sex.

Eiusdem de Demonibus Libri Tres

Denuo post primam Impressionem ex proprio Typographo autoris recogniti ac nouiter summa diligentia excussi.

Omnium item Conclusionum, ac notabilium dictorum Nouus Index adiectus est.

Venetiis apud Hieronymum Scotum

MDLIII

TABVLA CAPITVLORVM omnium in sex libros de intellectu, itemq; in libr. tres de demonibus, Augustini Niphi Medices Suessani.

LIBER PRIMVS.

Liber secundus cõtinens declarationem an rõnalis anima sit a corpore separabilis. fol. 15.

Liber tertius: in quo de vnitate rõnalis animę disputabitur.

Liber quartus,in quo loquemur de partibus intellectiuę animæ.

Liber.5. de intellectu speculatiuo.

Incipit liber sextus de intellectu,q̃ est de statu aiæ.

Liber primus de dæmonibus.

Incipit liber ſecundus de dæmonibus.

Incipit liber tertius de dæmonibus.

FINIS.

AVGVSTINI NIPHI MEDICE DE Intellectu ad excellẽtisimũ Equitem Sebastianum Baduariũ Patritium Venetum Liber primus.

Procemium, in quo declaratur intentio & modus procedendi.

EGOCIVM de anima nõ modo apud ueteres excellẽtiſsime Sebaſtiane difficile, ſed et iuniores arduum hactenus recipitur. quod ex eorum diſcrepantia nobis patet, cũ.n. dicta eorũ legimus, nõ tantũ eos circa genus remotũ diſcrepare, uerũ & circa ꝓximũ ample titubare cõperimus, & quanto magis in aiæ diffõne cõi ac ꝓpria. Vñ in genere remoto diſcrepantes dixerũt horũ quidã eã eſſe qtitatẽ ac numerũ, ut Xeno. Platonis auditor. Plato ipſe ac præceptor Soc. Alii qualitatẽ, ut Gal. & Aſclepiades & Homerus cõplexionẽ.ſ. Alii relationẽ, ut Empe. Agrigentinus armoniã & ꝓportionẽ. Alii ſubam eã eſſe tanq̃ prima certitudine patẽs, ut Ariſ. et Anaxag. & alii multi aſſeuerant. Adhuc & circa ꝓximũ genus ambigũt, an.ſ. corpus, an incorporea, qui.n. ex motu eã adinuenire conantur, fere oẽs eã in corporis genere cõponunt, ut Democritus igneũ calorẽ ex igneis atomis eã ait eẽ. Tũ quidẽ quia oĩum corporũ formalius ac in actione ꝓmptius. Tũ uero quoniã oĩum corporũ maxĩe ad motũ celer. Leucippus eius ſocius ait fere eadẽ de cã eã corpus eẽ ſphæricũ, ꝓp motũ ſecũdũ oẽm differẽtiã põnis. Diogenes quoque aerẽ, Hippõ aquã, ꝓpter ſeminis cõpulſionẽ. Critias ſanguinẽ, Hippoc. ſpũm ꝑ totũ corpus diuulſum ait. Rurſum & alii qui cognitione eã inuenire laborant, inter quos Heraclitus Epheſius principia oĩum rerũ uapores eſſe affirmãs, aĩam uaporẽ inquit, cui Cratillus eius fidus collega, ꝓp eã eſſe in continuo motu naturã cœli eã ꝓnunciat, q̃ igitur aĩa corpus hi teſtãtur ueteres.

Quod uero incorporea Pythagoras, Archelaus Socratis præceptor, Anaxag. Ariſ. Cõſtabel, qui actor de differẽtia ſpũs & aĩæ dicitur Auicẽ. Auer. & oẽs latini conati ſunt demonſtrare.

Quæ qdẽ igitur in genere remoto ac ꝓximo ueteres ambigunt hæc ſunt. Cũ igitur intẽtio mea eſt de aĩa rõnali, quæ una aĩæ ſpecies dignisſima eſt ꝑtractare quæcũque dicta ab antiquis relinquens, primo aĩæ diffõnẽ cõem, quæ nõ tantum humanã, de qua tantum priores, partim q̃ ita collibitũ erat, partim q̃ inuiti fallebantur egerunt, ſed eã quæ aĩas oẽs ambitu ſuo contineat, accurate tibi inducã, poſt hoc ad ꝓpriã aĩæ diffõnem cõdeſcendã, accidẽtia quæſita in ea exponens, & ſic ſermo complebitur.

De diffinitione communi animæ Ariſ. *Cap. 1.*

VM igitur Ariſto. aĩam ꝑſtabilio rem oĩbus accidẽtibus, eaq; diſsipata corpus diſsipari primo inuenit, quaſi tanq̃ prima certitudine firmũ entium in primo genere ſubæ.ſ. animam eſſe aſſeuerauit. Et cũ eã ſubſtantiam, & ſubæ rem non corpus pluribus rõnibus confirmat, actum aĩam & formam inquit, cũ materiam eſſe eam cõis teſtet̃ ſnĩa ſapientum, & quia vt Auer. inqt ꝓpriũ eſt formę & actus & perfectionis eſſe in ſubiro corpore, hoc.n. hẽt forma, q̃a forma, eſt.n. cõe hoc oĩbus formis vt formæ ſunt ꝙ ipſius operatio certificat, ſine.n. corpore nulla eſt formæ operatio: quẽadmodũ Ariſ. inductione & diuiſione manifeſtauit in lib. de aĩa. aĩa ergo relinquit̃ actus corporis.

Et quia actus duplex.ſ. primus & ſecũdus, primus qdẽ quẽadmodũ ſcĩa, ſecundus vero quẽadmodum ſtudium & conſiderare, aĩa non ſecũdus actus, ſed primus erit, ꝙ Ariſ. exponente Simplicio ſic ſyllogizat. Oĩs actus prior generatione oꝑationeq; ẽ actus primus. Sed aĩa eſt actus prior generatione operationeq; vt manifeſtum: ẽ ergo aĩa oĩs actus erit primus, aĩa igit̃ actus primus corporis, vſq; igitur huc palam aĩam eſſe actum primum corporis, ſed qualis nam corporis hoc exquiſitius videndũ, cõſtat corpora, aut naturalia, aut nõ naturalia. Naturalia voco quæ principium motus & quietis cõtinent, vt elñta, aĩalia: & plantæ & horum partes non naturalia ſunt quæ hoc carent principio vt nauis, palliũ. Iterum naturalia corpora ſecamus in duo genera, quædã quidem viuunt: quædam vero nõ viuunt: viuunt eq̃dem quæ per ſe aluntur & creſcunt, vt aĩalia & frutices, elñta.n. & ſi naturalia ſint quia initiũ motus, non intra ſe poſsident, ſed in his vitæ vacuitas eſt, quia ꝑ ſe, nec alunt̃, nec creſcunt, cũ igit̃ corporum quædã ſint nãlia, quædã non nãlia. Iterũ & nãlium, hæc quidem vita participãt, alia quibus hæc rõ negata ẽ, non põt aĩa perfectio cuiuslibet corpis dici, ſed naturalis, qm̃ corpus, cuius aĩa actus eſt, nõ eſt ex accidẽtibus, mõ corpus nãle & artificiale differũt accidente, aĩa eſt forma corporis, ſed naturalis, nõ oĩs, ſed viui, viuũ aũt oẽ organicũ: & potentia viuens, nihil.n. eſt ꝙ ſimplr̃ cõſiſtat expletũq; ſit, de mortalibus loquor, ſed oẽ viuũ continenter labit̃, & ſubinde ſarcit̃ ita, q̃q; partes fluãt cõtinuæ et refluant, tñ ſp ſupplet̃ identitas eo quia incolumis exigit, quare fit: vt quædã organa vis hæc deſiderat quibus ad nutritionẽ vtatur. Hæc inſtra in aĩalibus ꝑſpicua ſunt os, gula, ventriculus, aluus, & reliqua quæ ad vſum alimoniẽ his ſunt. In plantis aũt q̃q̃ ea minus expoſita ſint: tñ ex his põt & id ꝑcipi primũ radices oris vicẽ gerunt, nã vt aĩal ꝑ os ita frutex per radicẽ ſuccũ trahit. demũ meatus q̃dã & fibræ venarũ vice fungunt̃ iã inteſtina, & quæ veſicas aĩalium referãt hñt, & adipes ſuos alburnũ liber & lignũ, cuti, carni, & oſsi, ꝓportione cõſentiunt. folia vt operimentũ & nutrimẽtum pulpis adiuncta pulpæ fructibus ꝑſidii grã obductæ, nã pulpas appello intra quas a nã ſemen cõditum, ſiue exiti ſint atq; admittant̃ in cibos, ſiue nõ mãdãtur, fructum geniturã ipſam ac ſemen a ſe vero, ſi qua igit̃ cõis deſcriptio aĩæ reddi põt, vt aptiſsima hæc eſſe, aĩa eſt actus primus corporis naturalis organici viuentis in potẽtia. Quid quidẽ ſit anima ſingulr̃ dictũ ſit: quæ qdẽ igitur ſit animæ cõis diffõ, & ſm̃ Ariſ. ex his patet. Q̃ones & ambiguitates aduerſus hanc in alio differãtur loco: cum intentio mea non ſit in hoc inſiſtere.

Declarans diffõnẽ cõem ſecũdũ Platonẽ. *Cap. 2.*

PLato igitur vt Conſtabel inquit, ſic aĩam definit. Aĩa eſt ſubſtantia incorporea mouens corpus, in fine vero. 10. de legibus Plato inqt, aĩa eſt ſuimet mouẽs, aut potens ipſam ſe mouere, & hãc diffõnẽ Platonis eẽ The. affirmat in primo ſuæ paraphraſis de aĩa capi. 16. vt ergo intellis harũ clareſcat, & inuicẽ cõcordent̃, primo partes earum exponã, poſt recolligã intellm̃ earum. Dico ergo aĩam eſſe ſubam eſt quaſi manifeſtũ per ſe, & nõ eo quia moueat corpus aĩam eſſe ſubam ſcimus, vt Conſtabel ponit, ſed potius, qm̃ ſuba eſt mouet corpus. Q̃d ergo aĩa ſuba ſit tanq̃ cõfeſſum relinquit̃. tribus vero entibus ſubæ partibus, hæc q̃dem, vt ſubiectũ & mã. Illa vero vt forma & actus, hæc quoq;, vt cõpoſitũ & corpus, palã, quoniã aĩa non mã: neq; cõpoſitũ ergo ſubam eã eſſe, ſicut forma: Plato inqt, ꝙ vero nõ mã ſyllogizat in ſecũda figura Ariſto. ſic. Oĩs mã pura eſt potentia, aĩa nõ pura potẽtia, aĩa ergo nõ materia. Amplius q̃ non ſuba ſit ſicut cõpoſitum Themi. in. 2. ſuæ paraphraſis de aĩa cap. 3. tribus demrãt rõnibus: quas (vt breuius loquar) nũc tanq̃ cõfeſſas

relinquã. Cũ ergo aĩa ſit in capĩo ſubæ,& non ſit materia,neq; cõpoſitũ. Tũc ex negatiua cũ ſubiecti cõſtantia,licet inferr̃ hãc affirmatiuã,aĩa eſt ſuba ſicut forma,cũ itaq; Plato aiam ſubam icorporeã d.ec, ſubam audit ſicut forma,ſuba.n cũ triplr̃ dicaṫ potiſsime de forma & actu, cũ abſolute ponitur ſubintelligiṫ:quõ ĝ aĩa ſit ſuba apponit (& incorporea) vt ſciamus eã eſſe,neq; mãm,neq; cõpoſitũ,& per cõſequens qđ apud Plato. ıportat ſuba incorporea a pipateticis actum ſeu pfectiõnẽ importat. Addidit(& mouens corpus)qđ Cõſtabel. ſic cõmẽtatus eſt, oẽ mouens alterum,aut mouet,& mouer̃,quẽadmodũ plauſtrũ mouer̃ a bobus, q non mouent ipſum niſi ſint moti, aut mouet & nõ mouer̃ ſup. inquãtũ mouens. Si qdem primo mõ adhuc contingit duplr̃, aut ut moueat p ſe eo genere motus quo mouet,aut altero gener̃, quẽadmodũ aĩa bouis mouet corpus:deſiderio tñ,& volũtate ipſa mouer̃:& ſi motu locali ipſa per ſe non mouer̃. Tũc inquit ille q aĩa mouet corpus, cũ ipſa ſit ĩmobilis per ſe,mouet vero ipſum cũ ſit principiũ motus corpus,non motũ,niſi forte altera ſpecie motus:deſiderio.ſ. & voluntate. Et per hoc remouer̃ elñtorũ formas eſſe aĩas,quoniã & ſi ille mouent corpus,nõ imobiles mouent : ut patet: recolligiṫ ergo ſm hũc virũ:Platonis aĩæ prima diffõ.ſ.a.a eſt ſuba incorporea i.ſuba ſicut actus moues corpus ſ.ipſam ſe imobilẽ hñs,eo motu quo mouet, niſi forte p accñs. Sed hic modus exponẽdi põt in hũc modũ calũniari, cũ.n.de motu loq̃mur,nõ niſi de pgreſsiuo loq debemus,gradus.n. aĩatorũ motiuus.ſ.non niſi aĩalibus pfectis deber̃. Si ergo aĩa eſſet mouens corpus motu pgreſsiuo, tũc non niſi aĩaliũ pfectorũ aĩa eſſet, non ergo cõiſsima erit oĩbus aĩabus oĩum aĩalium,& viuentiũ, qđ quærimus. Propter qđ.Alter modus expõnis colligiṫ a Themi q. aĩa eſt ſicut ſol a quo illuminatio emanat,aĩa n.in ſe cõſiſtens corporiuitã porrigit,quã aĩationẽ ſeu ſecũdã aĩam Pla appellat: & tũc dicemus,aĩa ẽ ſuba ſicut forma moues corpus motu vite.ſ.aĩationẽ & vitã ei pbẽs.Tũc ſenſus erit:aĩa ẽ ſuba ſicut forma mouens corpus.i.corpus viuificãs & hãc expõnẽ Themi.inquit in primo ſuæ paraphraſis de aĩa cap. 23.q ſi ſic hmõi diffõ exponiṫ poterit & ſecũda cũ ea incidere,cũ.n.inqt Plato aĩa ẽ ſuiipſius moues:intẽdit duobus modis aliqđ viuere,vno mõ vt participãs vita:& ſic vnũ corpus viuit cũ vita.ſ.particeps ſit. Alio mõ vt id quod in ſui eſſentia ẽ vita,& nõ p aliud: ſed ſeipſo: quẽadmodũ albedo ſe ipſa albedo,ſic aĩa ſe ipſa vita.eſt ergo ſenſus aĩa eſt ſuimet moues.i.forma & actus:p eſſentiã:& non p participationẽ viua,& tunc cũ dicit(mouens) intẽdit viuens. ergo dat intelligere eã eẽ ſubam,ſicut prima diffõ exp̃ſſit: cũ vero addit ſuimet dat intelligere eẽ ſubam eã, q eſt ſicut eſſentia & forma:eſt ergo ſenſus aĩa ẽ ſuba ſicut fora, ſe ipſa vita. qñ ergo conſiderantur ambe hmõi definitiones:inueniemus eas quodãmõ coincidere:quẽadmodum diffõ albi & albedinis: prima n. ẽ aĩæ vt cõcreta ẽ corpori:ſecũda vero vt abſtracta ẽ:& ſe ſola:& tũc hmõi definitiones cões ſunt ambitu ſuo oẽs aĩas amplectẽtes:q igitur ſit aĩæ cõiſsima diffõ ſm Pla.ſit dictum in tantum.

Declarãs cõpõnẽ diffõnis Pla.cũ illa Ariſ. Cap. 3

CVM duæ ſint aſſignatę aĩæ cõiſsimę ac figurales diffõnes:& declaratũ ẽ in poſterioribus nulli diffinibili poſſe conuenire duo per ſe pdicata æque primo:niſi vnum vt mediũ & ppõ & alterũ vt cõclo habeaṫ:ambiguitas erit non parua: q nã harũ ſit:ſicut ppõ & mediũ. Et quæ vt conclõ. Ad qđ Thomas expoſitor integerrimus Ariſ.in cõmẽto ſuo de aĩa inquit q pria Ariſ. diffõ eſt ſicut mediũ & cã. Secũda vero ſicut effectus:& cõcluſio:cuius rõnẽ reddit & inqt: ex eo.n. q aĩa ẽ forma corporis viuentis principium erit operũ vitæ & nõ econuerſo. Et cũ ita ſit demrõ hæc:aĩa eſt ſuba moues corpus,oĩs ſuba mouens corpus ẽ actus corporis phyſici potẽtia vitã hñtis &c ĝ aĩa ẽ actus corporis phyſici &c.nõ a priori: ſed a poſteriori dicer̃ vt inqt. Huius etiã ſniæ Alpharabius in ſuo cõmẽto de aĩa eẽ vr̃,inqt.n.motũ vitæ eẽ opus aĩmæ,opus ãt poſterius ẽ actu a quo emanat, quare prima Ari.quæ p actũ daṫ prior erit diffõ quã ea Platonis q p opus. Rurſum & hoc Alpharabi⁹ fortiori argumento vr̃ cõfirmare,qm cã formalis ẽ potior cã q agẽs,imo magis digna dici cã ipſius agentis q ecõtra, quoniã forma in genus incidit finis, nõ ſic agẽs, mõ diffinitio data ẽ p cãm formalẽ,actus n. & perfectio & forma idẽ: illa quoque, Platonis pro agens, cũ.n.dr̃ principium intelligiṫ de agente. Ergo illa Ariſ.debet dici propter quid , reſpectu illius quã Plato dat:ergo erit velut mediũ,& illa Platonis tãq; concluſio. eſt ergo Tho. & Alpharabii ſermo q prima diffõ ſit,ſicut ppõ & mediũ, & ſecũda ſicut concluſio & effectus. Sed obiicit contra hos Egidius romanus fundatus expoſitor in cõmẽto ſuo de aĩa,inquit n.id non videri bene dictum,cũ n dictum ſit in primo phyſi. q via innata ſit nobis ex notioribus nobis & certioribus in certiora & notiora natura,ergo prius a ſecunda tanq poſterius not a natura,& nobis prius nota incepiſſet Auer.Hoc idẽ confirmat per modũ pcedendi Ari in meta.vbi prius de ſuba ſenſibili determinauit,qđ in.7.8 & .9. & poſt in. 12. de inſenſibili:quare ſi ita eſſet, tunc Ariſt. tranſgreſſus eẽt ordinem incipiendo non a notioribus, quo ad nos, ſed a notioribus,ſimpliciter ponendo primo diffinitionẽ priorem in eſſe q diffinitionẽ priorẽ quo ad nos. Sed hoc motiuum contra Tho.& Alphar.pace Egidii dixerim cogeṙ non videtur,cum declaratum ſit in libris pbrorũ ſp famoſius & cõius eſſe notius , mõ & ſi ambæ illæ diffõnes ſint æque cões aĩæ,prima quæ Ariſ.eſt famoſior erat,& magis cõis,quæ vero erat Platonis minus famoſa , & quaſi ppria cum opus pprium cuiuſdã aĩæ accipiat , ideo illo ſtante Ariſ.ordinem rõnabiliter cõmutauit, primo eã põnẽs aĩa eſt actus &c.deinde poſuit illam Platonis.d.aĩa eſt principium viuendi in corpore organico, quæ in hanc incidet,anima eſt ſuba mouens corpus ppea quia pria cõis ac famoſior habita eſt ſecũda Aliter ergo põt argui ꝯ Alphara & diuum Tho.ſic. Oĩs diffõ data per genus cauſæ finalis eſt potior,& pp quid,reſpectu datę per genus cãę materialis quod in poſterioribus patet,ſed prima daṫ per genus materiæ,cũ dicitur aĩa eſt act⁹ corporis phyſici Secunda per genus finis,dicitur.n.anima eſt principium mouens &c.finis.n.pmanentiæ animæ eſt corpori dare eſſe et vitam,& ideo ſecũda tanquam ppõ & medium dicitur. reſpectu primæ,& hæc rõ ex Auerroi colligitur in cõmento ſuo de anima.ſ 12. Dicendum igiṫ aliter q Auer. inquit prima diffõ dicitur quaſi demonſtrationis conclõ, & quia ſecũda quã dedit Ariſ. quæ Platonis fuit eſt quaſi pmiſſa,& pp quid,vt in cõmẽto expreſſit ppoſito. Verũ debes ſcire q ad hoc q. ppõ ſit cõcluſio duo requiriṫ, vt ſ ignotior ppõne,& vt ſit tãquã effectus illius,& econtra duo requirit ppõ ad hoc vt ſit pmiſſa , vt.ſ.ſit notior concluſione,& vt veram eſſendi cãm contineat illius, qñ vero altera illarum conditionum alicui deficit, tunc cõcluſio ſm quid vel pmiſſa ſm quid dicitur. Tunc dicendũ q prima Ariſ diffõ.ſ.dicens anima eſt actus corporis &c. eſt concluſio ſm quid,habet.n de concluſione tantũ, quia eſt effectus ſecundæ , quia tamen eſt notior ſecunda ideo quaſi concluſio,& quia dicitur,ſecũda vero, quoniã cãm continet primæ,præmiſſa dicitur & medium , quia vero ignotior,non abſolute,ſed quaſi ppõ, & quaſi pp qđ dr̃ reſpectu primæ,verificatum eſt ergo diffõnẽ primã Ariſ. ſcilicet anima eſt actus &c eſſe tanq; concluſionem & quia ſecundam Platonis in ſecundo loco ab Ariſ.enumeratam eſſe tanquam pmiſſam,& pp quid. Tunc ea quæ ꝯ Alphara.& Tho.faciebãt facile abſoluunṫ, primũ.n.q Thomam mouit abſoluitur ex hoc q prima datur per genus cauſæ materialis & ſecunda per genus finis, & ideo illę diffinitiones ſunt inuicem cauſę,verum quia finis cã eſt cãrũ, inde ſecunda diffõ pp quid & tanq præmiſſa dicitur primæ. Id quoque q Alpha.decepit eſt,q licet viuere ſit verum animæ opus, & effectus ſm eſſe, attamen ſm intentionem eſt vere finis agentis & animæ, non n. alio anima ineſt corpori,niſi vt det corpori viuere animationẽ ac vitam

tam. Præterea quod secūdo mouit Alpha nihil est, quoniam licet actus sit forma corporis physici, non tamē corpus physicū est id quod diffinitur, sed aīa mō actus, non animæ est forma, sed corporis physici, & ideo hmōi diffō per materiam potius accomodata est q̄ per formā. Qūo quidem hmōi animæ diffinitiones comparentur, & quæ prior, & quæ posterior, ex his tibi patet, quæ etiam sit altera perfectior etiam eisdem potest clarescere.

In quo declaratur quid nominis animæ rationalis, & enumerantur omnia quæsita in ea. Cap 4.

CVM visa sit diffō cōis animæ, tam ſm Arif. q̄ ſm Plato. adhuc qūo comparantur inuicē. Ad ꝓpriā & specificā transiens diffōnē dico quæsitum eē ab expositoribus quid Ari. in 2. de anima per diffōnem propriam animæ intendat, promittit. n. assignare vtrasque, cōem. s. & ꝓpriā, quid quidem per cōem intendat expositores conueniunt. Quid uero per ꝓpriā expositores ambigunt Inquit. n. Alē q̄ quēadmodū in prioribus analyticis ꝓpōnē diffiniens per eius diffinit spēs d. (ꝓpō igit est orō affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo) sic & ꝓpria animæ diffō dabitur per spēs animæ vel opera specierum sic anima est principium siue actus corporis quo vegetatur monetur sentit & intelligit primo, opera. n. hoc loco ponuntur specierum animæ vegetatiue sensitiue ac intellectiue tanquam notiora. Et huius Alexā. cām inquit, quoniam analogo nulla respondet natura nisi spērū quæ continentur in eo, ideo conuenienter analogum explicat cum species ponatur, cum illius sint adequatum signatū, quia igitur anima & ꝓpō analoga dīr, hinc per spēs diffiniri ꝓpriis diffōnib' possunt, & per aliquid loco generis, & aliquid loco drīæ. Verum secunda dicitur diffō ꝓpria, quia amplectitur spēs, quę sunt indiuiduæ sub analogo prima vero cōis cum nihil accipiat sui ꝓprii & indiuiduorum. Expositores autem latini credunt diffōnē cōem esse eam quæ ambitu suo oēs contineat (vt dictum est.) p propriam aūt non vnam, sed tres intelligunt, quēadmodum tres animæ sunt spēs, est. n. anima prima vegetabilis, post hanc sensitiua, vltima rationalis, anima ergo vegetabilis erit primum principium nutriendi augendi & generādi tale quale est animatum cuius est. Sensitiua aīa, erit primū principium vegetandi & sentiendi ac ſm locū mouendi, anima vero rationalis erit primū principium vegetādi sentiendi mouendi ſm locū ac intelligendi, intendit Aris. per ꝓpriam diffōnem animæ nō vnā, sed tres hmōi tibi enarratas. Alii aūt græci, vt Simpl & Ioan. grāmaticus in cōmento eorum de anima, postq̄ laborarunt vnī dicere q̄ quēadmodum in misto sunt omnium elementorum potestates, & quodāmodo est vniuersum elntorum, sic rōnalis aīa ptāte continet alias vt vegetabilem sensibilē ac motum. Ideo sicut qui diffinit mistum vr̄ quodāmō diffinire elnta ēt cū elnta in misto contineantur, sic qui diffinit rōnalē quodāmō oēs vr̄ definire, cū oēs in rationali cōplicentur. Propter quod vt Philop ait, non male fecerūt antiqui qui de anima intendentes solum de humana locuti sunt, cum in humana oēs aliæ contineantur, verum non satis bene fecerunt, quoniam diffō humanæ animæ non competit omnibus aliis actu, sed uirtualiter, ideo debent esse duę, quarum vna cōis dicetur actualiter per pdicationem. Secunda ꝓpria cum sit vnius spēi tātum, tamē cōis per cōtinētiam & ptātē. Mouit aūt primus nr̄ expositor in cōmēto de anima subtilem q. cur ptātes animæ q̄nq. s. vegetatiua sensitiua motiua appetitiua & intellectiua gradus autem quatuor. s. vegetatiuus, sensitiuus motiuus, & intellectiuus, animæ quoque tres. s. vegetalis sensilis & rationalis seu intellectiua. Ad quem inquit sermone ꝓlixo solu. quæ vt puto in hoc consistit q̄. s. anima ab eē sumitur potentia ordo dicitur ad opus. Gradus ſm q̄ p ipsum variantur viua, & quia triplex est eē simplr. s. abstractum, simplr quoque in materia, & medium utrinque, iō triplex anima, prima quidem simpliciter abstracta rationalis simpliciter in materia vegetabilis, media vero sensibilis. Et quia operationes animæ sunt numero quinque, & potentiæ per ordines multiplicantur ad actus. Inde q̄nq; potentiæ oriuntur, quia vero quatuor sunt quibus viua variantur, appetitiuum n. non variat viuum cū oē viuū fere consequatur. Ex his tres animas quinque potētias quatuor gradus animæ expositor affirmauit. Sed pace eius dixerim q̄onis ꝓpositæ nondum ex his solo cōstat.

Quoniā si anima ab esse sumitur, ut inquit, uel ab esse simplr & absolute uel ab eē relato ad opus, siq̄dē ab esse simplr, et absolute cum ēt elntorum formę dent esse materiis ꝓpriis, tunc quælibet illarum anima dicit materiæ ꝓprię, si ab esse relato ad opus, tunc non tātum tres erūt animæ, immo quatuor, cum quatuor sint animæ opera inuicem non reducibilia. Ideo aliter dicēdum puto animam s. a forma differre, quoniam anima est aīa, qa principium essendi est corpori, ſm quēdam circularē modum relatum ad opus, forma vero dicitur prout dat eē tātū, et primum principium est operis absolute, & quia opationes circulares inuicem non reducibiles tres sunt, intelligere s sentire & vegetare, moueri. n. subordinat cognitioni, ideo tres animæ sunt tantum licet plurimę possint eē formæ. Sunt quoque quinque potentiæ, cū quinq; sint opa ad quæ relatiue dnr. Sunt vero quatuor gradus, quoniam gradus non potentia est, sed ipsamet anima sub relatione accepta ad opus: quo uariatur viuum, & quia quadruplex est opus varians, ideo & quatuor gradus sunt: igitur tres animæ quinque potentiæ, & quatuor gradus, & sic ꝓpria animæ diffō, est diffō rōnalis animæ: quæ cōtinet oēs ptāte, & non actu. Accipiamus ergo ꝓ nunc animæ rationalis diffōnem quid nois, q̄m ipsam eē palā ē ex operæ & dicamus q̄ rationalis anima est principiū quo hō intelligit cōponit ac diu dit ꝓpōnem, & rōcinat prīo. Hæc. n. est quid nominis eius descriptio, in qua oēs conuenirent. Post enumeremus omnia quę dubitātur de ea, & dicamus q̄ primum & potissime desideratum est, an rationalis anima mortalis sit an immortalis. Secundo an vna omnium hominum numero an plures numero.

Tertio qūo corpori vniat, an ſm inesse, an ſm adesse et adherere, non ſm inherere. Quarto quot sunt eius partes. Quinto quid sit vna quæq; illarum. Sexto qūo fiat intelligere simplr, & qūo cōplexum, & qūo rōcinatio. Septimo de statu rationalis animæ post mortē. et multa alia suo loco mouebuntur & ampliora & difficiliora. Sunt autem quæsita ista multum desiderata, pp quatuor, primo quia sunt de bono honorabili admirabili nobili & diuino, est. n. anima rationalis bonū quoddā q̄m finis est corporis humani. Honorabile: q̄m sciētia speculatiuarum est scīarū, q̄ honorabiles sunt, ut primo inquit ethicorū capite. 16. Admirabile q̄m est vna suba abstracta quodāmō, mō quid ad mirabilius: Nobile quoniā non mouet quemadmodū natura per qualitates, vt Aris. inquit in lib. de anima. Diuinum vero quoddam, quoniam forma, q̄m quēadmodū Ari. inquit forma quoddā est diuinum & optimum, anima ergo rationalis bonum honorabile admirab le et diuinum quoddā vr̄, quare et quæsita ista erunt desiderata, quēadmodū n. Aris. inquit desiderabilius est scire aliquid de re nobili et dialectice q̄ multum et demrātiue de re ignobili. Secūdo quoniam ex solutione istorum dirigimur in operationibus virtuosis, qui. n ponit intellm mortalē non opus est vt virtuose uiuat, similiter et qui vnicū, quicquid credat ille pauper Auer. in cōmento 14. contra Alexā. Tertio quoniā his quæsitis absolutis excitabitur in perscrutatione entium separatorum, vt Aris. inquit. Quarto qa istis solutis satisfacimus toti cōitati. populi. n. oēs natura scire appetunt, sicut Aris. inquit, his enumeratis ad primū q̄situ occurro.

In quo narratur prima pō cum illa Alex. Cap. 5.

QVærebatur ꝓfecto id nō parū difficile. si rōnabilis s. anima mortalis an non, in quo ꝓblemate dici id pōt aut q. nec cadet aliquando, nec exordiū

vllum acceperit, aut ꝙ tum dissipabitur, tũ ꝓcreata qñq̃ fuit, vel ꝙ nouum accepit esse quod nunq̃ peritura sit. Aut ꝙ nullum eius fuerit initium, sed dissipanda qñque, quartum quidem horum relinquo cũ perscrutatu dignũ non sit, eo quia nec hominum aliquis dudum id percepit: nostra igitur pertractatio in tribus continebitur residuis. Dixere ergo veterũ plurimi quales Aristoxe Zeno ælea thes Sardanapallus qui vltimus Assiriorum Rex fuisse fertur, rõnalẽ aĩam cõcẽtũ ac ꝓportionẽ mẽbrorũ viscerũq̃, queadmodũ.n. in fidibus necesse est effici cõcordẽ sonũ quã musici armoniã & cõcẽtũ nũcupãt, ita in corporibus dñt ex cõpagibus viscerũ, ac vigore membrorũ vim sentiẽdi vegetãdi mouẽdi ac ĩtelligẽdi existeṙ. Qđ Dicearchus & Democritus inspiciẽtes, cõtra ĩmortalitatẽ animi pugnãtes, rẽ in dubiũ reuocãt, cũ quibus Lucreti⁹ Empe. Paraphrasticus cõsentiẽs inquit sui lib. 3. qm̃ cum corpore aĩa nasciṙ, cũ corpore intereat necesse est. Amplius & Plinius totius veritatis ꝓpugnator, septimo nãlis historiæ inquit, cap. 45 oĩbus a suprema die eadẽ q̃ añ primũ, nec magis a morte sensus vllus, aut corpori, aut aĩæ, q̃ añ natalẽ. Isti igiṙ sunt qui armoniã rationalẽ aĩam eẽ autumãt

Alex. vero q ꝓ pte hos inseq̃ṙ rõnalẽ aĩam inqt eẽ formã corporis ab eo inseparabilẽ, ac in cõcentu & armonia cõsistẽs sil' cũ corpore interitura, queadmodũ et cũ ea oriebatur. Qđ rõnalis aĩa sit hoĩs forma primo ex ṽbis Alex. accipiemus cõfessum, secũdo rõnib⁹ suis approbabimus. Primo ergo sic. Oĩs aĩa q̃ sil' est principium delectationis motus, ire, amoris, odii, doctrinæ, & intellectiõis in hoĩe est forma vera & simplr̃ vna numero ei indiuiduo, cuius est, sed Alex. in lib. de aĩa suo ca. 8. sic ait, verũ n. vero hõ p aĩam delectaṙ, & moueṙ iracũd⁹ & meticulosus ẽ, amat. odit, addiscit & intelligit reminisciṙ mãdatq̃ memoriæ, et nõ alia de cã hæc agit q̃ qđ eiusmodi pfectione ac spẽ pditus ẽ. ergo rõnalis anima est vere forma & actus hominis.

Amplius oĩs forma postrema aĩaliũ ptãtũ, est species & actus p se aĩalis, sed dicit Alex in suo lib. de aĩæ capit. 10. postrema vero aĩaliũ ptãtũ spẽs est q̃ passim rõnalis diciṙ, sunt aũt in ea virtutes plurimæ &c. ergo rõnalis aĩa forã ẽ corporis hoĩs. Adhuc oĩs forma quã hõ possidet p̃cipuã inter cætera aĩalia, & p quã absolutissimũ aĩal eẽ cẽseṙ, & per quã rõnalis dr̃ differẽs ab aliis ẽ hoĩs actus, & pfectio intrinseca. & p se, sed dicit Alex. ibidẽ capit. 23. est ãt queadmodũ retro iã dictũ est p̃ter has ptãtes supra oẽs cõstituta rõnalis vis, q̃ ipsa q̊q̃ iudicii functione adepta ẽ, quã inter cętera aĩantia hõ p̃cipuã possidẽs oĩum nobilissimũ: atq̃ absolutissimũ aĩal eẽ cẽseṙ, p quã ptãtẽ id hẽt vt rõnalis voceṙ, & sic patet minor tũc cõcludas, vt prius. Rursum oĩs hĩtus in quo, & cũ quo gigniṙ hõ est forma & essentia & spẽs hoĩs, sed d. Alex eodẽ capi. (vbi q, ab intellectu cognosciṙ deliberatio atque appetẽtia comitaṙ, alia enim actionis, alia cõtẽplationis gratia q̃rimus gigniṙ aũt hõ haud quaquã cõfestim ħ habita p̃dictus, sed idoneam dũtaxat excipiẽdi habitus facultatẽ hñs, deinceps aũt hĩtũ adipisciṙ) ecce minor, tũc cõclude cõclõnẽ. Et q, Alexan. intelligat hoĩem gñari cũ intellectu potẽtiæ, sicut in minori diximus, patet in cap. 24. inqt. n. sic (intells aũt potẽtiæ is est, quẽ tũc hẽmus cũ gñamur, & in lucẽ edimur) ecce quõ patet minor. Etiã in capite. 32. ait sup has ãt accidit rõnalis ptãs, q̃ & postrema, & sup cæteras ptãtes cõstituta, pfectis dũtaxat aĩalib⁹, neq̃ his cõfestim, vbi sunt genita, sed vbi accedẽte tpe adolescũt cõspiciṙ, ecce quõ ponit virtutẽ hãc hoĩ in ortu inesse verũ eã nõ apparere nisi cũ adolescunt, & operãtur, vt Aris. d. ẽt. Vltimo oĩs forma, q̃ ẽ in hoĩs corde, tãq̃ in ꝓprio subõ, a quo inseparabilis hẽtur, est hoĩs forma, & uita & spẽs, ꝙ rõnalis aĩa in corde testatur Alex. cap. vltĩo. d. verũ ipsam quoq̃ rõnalis aĩæ portionẽ, q̃ vna ꝓprie principatũ aĩæ possidere crediṙ in corde statuẽdũ eẽ nõ dubitamus, ꝙ ãt inseparabilis testatur Alex ibidẽ eodẽ capite, & inqt, pfectio ãt in illo, & cũ illo est, cuius est pfectio, ꝓfecto rõnalẽ quoq̃ ptãtẽ penes cor eẽ cõfiteri necesse ẽ, quod si rõne ducimur, vt vis aĩæ, cui actio opusq̃ tribuiṙ, neq̃ diuulsa, neq̃ disiũcta, in alia: aut aliã pte statuatur, sed in eadẽ parte tota sit certa, neq̃ vis illa, q̃ iudicio fungitur disiungetur, sed ipsa quoque in eadẽ parte poni debere vr̃, ex his colligitur plane de mente Alex. esse rõnalẽ aĩam, & intell'm potẽtiæ, eẽ vitã ac formã, & spẽm corporis humani. Hoc aũt nõ tãtum verbis eius patet his ꝓpositis, sed rõcinatur idẽ Alex. fortissimis argumẽtis, q̃ sunt tria, quæ ponũtur cap. 5. sui libri de aĩa: & horũ potissimũ est, quoniã oẽs functiones liq̃dissime cũ corpore sunt, neque n. inquit esse põt, vt functio siue actio vlla aĩalis fiat abdicata corporis motione, qđ oñdit: tũ in altrice: tũ in sensibili, tũ in rõnali, & quoniã in primis pspicitur p se in rõnali inquit, neque p̃terea sine imaginatione deliberamus, & sapimus. imaginatio ãt qdpiã est qđ cũ corpore fit, quod si absq̃ corporis motu, nulla esse põt aĩæ functio ꝓfecto aĩa est aliquid corporis, & a corpore inseparabilis, incassum.n. illã separabilẽ esse cõtingeret, si peculiaribus ac propriis operationibus fungi non posset.

Amplius. & eodem capite, ostẽsis oĩbus modis, quibus aĩa in corpore intelligi eẽ põt ꝙ nõ illis insit, oñdit eã non esse in corpe sicut gubernator in naui, & inqt postremo nõ est in corpore aĩa velut gubernator in naui, at vero si ita gubernationẽ accipias quasi ꝓ gubernatore artem gubernatoris intelligas, aĩa hoc pacto esse in corpore poterit velut habitus & spẽs in materia, ita n. sese hñt habitus in his rebus in quibus habitus eẽ noscunṫ, incorporei. n. sunt atque ab his rebus in quibus sunt inseparabiles hñtur, at vero si ita gubernatorẽ admiseris, ut eũ qui artẽ & hĩtum hẽt accipias, statim efficitur vt aĩa corpus sit, neque. n. esse põt gubernator absque corpore &c. Itẽ oñdit ibidem ꝙ diffõ aĩę sit cõis oĩbus spẽbus aĩæ vniuocæ. ergo q̃libet ẽ actus & pfectio corporis intrĩseca, ex his plane relinquiṫ Alex. extimasse rõnalẽ animam esse vitã primã, & pfectionem corporis, & nõ vtentem tãtum, ut alii dicunt, & cap. 8. tangit in his n. nullas aĩaliũ functiones p se operaṫ aĩa, sed p aĩam id quod aĩam habet, neque tñ id verũ ẽ eẽ has actiones aĩæ, quia corpore, vt organo vtatur, nã sicut in cæteris ptãtibus habitibusq̃ nihil horũ ita agit, vt eo vtaṫ cuius habitus est, sed e diuersa rõne quæcũq̃ ptãtes & habitus sortita sunt, intercedẽtibus ptãtibus atque habitibus operatur &c. Ecce quõ abhorret aĩam eẽ actũ corporis, vt vtens eo ꝓ functione, & operatione. Quod ãt ṽm eũ aĩa sit inseparabilis capitibus 6. 7. oñdit, inqt. n. cæterũ hi quoq̃ vehememẽter errãt q animã animalis q dẽ spẽm faciunt, sed eam spẽm, siue formã velut subãm aliquã separabilem, & ipsam per se exñtem affirmant, quõ naui gubernator assistere dicitur, gubernatorem. n nauis spẽm & pfectionem esse cõtendunt, fallũtur sane, cũ gubernator, neque forma, neq̃ pfectio nauis sit, abdicato n. & absente gubernatore nihilominus nauẽ esse cõcedimus, quod si forte actionis nauticæ forma gubernator dici possit ꝓfecto fiet nauigiis spẽs talis schemate, quo & ipsa nauigii actio ẽ, ad illã. n. gubernator aliq̃d cõfert, anima vero spẽs est animalis, quatenus animal est, ꝓbat post & hoc idem tribus aliis argumentis, & sic manifestũ est huc vsque rõnalẽ animã apud Alex. esse formã corporis, & vitã intrinsecã hominis primã, & per se. Quod vero rõnalis aĩa ex armonia & primorũ ꝓportione in materia resultet, nec foris accedat, ostẽdit Alex. ibidẽ capite 4. & inqt verũ aĩantium, anima tãto stirpium forma ac specie pfectior ẽ quanto ipsa stirpiũ anima primorũ ac simplicium corporũ formas excellit, rursum sensibilis animæ drĩæ eãdem inter se analogiam seruare vñr, quã simpliciũ corporũ spẽs ad stirpiũ animã & ipsa stirpiũ anima ad sensualẽ animã hẽt, eiꝰ vero analogię drĩæ cã nihil aliud est q̃ ipsa subĩctorũ corporũ drĩa, & pp spẽrum multitudinẽ, & pp eiusmodi tẽperamenti ac mistionis constitutionẽ, neque im̃erito, qñ qdẽ principiũ non solũ medium, sed potissima fere pars totius est, & diuersitas illa, q̃ circa principiũ aduenit tãetsi exilis ad modũ & friuola sit, non ab re maxime drĩæ cã esse põt, est ergo fundamẽtũ per quãtũ forma elñti eleuaṫ a mistione suæ materiæ, per tãtum forma stirpiũ a mistione suæ, & per quãtum forma stirpiũ eleuatur a sua, p tan

tum anima sensualis a suæ materiæ mistura remouetur. & per quantũ anima sensualis a sua, per tãtum rõnalis a sua, ergo si illa modica sufficit materiæ elementi, vt mereatur formam elementi ita & illa stirpium, vt mereatur animas stirpium, & illa sensibilis, vt illam sensualem, & illa rõnalis, vt illam rõnalem, & hoc fuit fortissimũ argumentum Alex. quo conuictus dixit rõnalẽ animam esse in ꝓportione ac cõcentu primorum consistere, tametsi nõ sit ipsa armonia, nec primorum concentus Dat aũt Alex. super hoc testimonium: quod Auer. ꝓ eo accepit in. 3. de aïa, et eodem capite, quo circa hi qui cãs vicissitudinis, quæ in subiectis versatur, manifeste pcipiunt spẽrũ drĩam, quæ in corporibus est mirari non debet enimuero multitudo spẽrum carũque diuersa cõmistio, in subiectis corporibus æquabilem & rationi consentaneam mutationis cãm afferre posse cẽsetur, nã si vbi vnũ dũtaxat subm est, q̃d his quæ ex se facta sunt, nullã drĩam cõfert, tale aũt subm est mã siccitas & humiditas caliditas & frigiditas, vbi duæ sil' qualitates coeunt in his quæ ex ipsa materia gignunt, tãtã drĩæ cãm præ se ferũt vt ex vna eadẽ mã, aliud ignis, aliud aer, aliud terra, aliud aqua gignat, cur nõ rõni cõsentaneum esse poterit, vt per spẽs motrices virtutesq; q̃plim inter se differunt ea corpora, quę ex horũ oĩum cõmistione, & tẽperamẽto ꝓueniũt &c. his patet rõnalẽ aïam apud eum ex mistura ꝓportione ac cõcẽtu primorũ in lucẽ edi.

Quod autẽ ipsa mistio aut primorũ cõcẽtus rõnalis aïa non sit, ꝓbat Alex. ibidẽ cap 9. & tu vide rõnes eius, q̃ quidẽ igitur fm Alex. rõnalis aïa forma sit corporis, ac ab eo inseparabilẽ, ac nõ armoniã: & cõcẽtũ primorũ, sed in cõcentu & armonia quidpiã cõsistẽs his patet. Q̃d vero sil' cũ corpore interitura, quẽadmodũ cũ eo oriebatur, syllogizare ex his quis põt aperte. Quid igitur est q̃ balbutiunt loquaces, qui vt detrahant Auer. dicũt Auer. opiõnẽ Alex. nõ recte recitasse, sed puerse, cũ tantus plñs, quantus Alex. nõ est dignus hac põne, cõtra quos volui mõstrare põnẽ Alex esse eã, vt sibi Auer. ascripsit, q̃ n. non stolidus ẽ, ex his opiõnẽ Alex. oppido accipiet, vt Auer. dixit, & hãc põn nonsolum ibi Alexã. expressit, sed in lib. quẽ de principiis naturæ materia & forma conscripsit cuius verba taceo pp breuiloquium. Amplius oẽs græci vt Simpl. Philop. & Themi sibi idẽ imponũt, vñ Themi. in ꝓœmio physicæ auscul. inq̃t, ex agente vero intellectu quẽ caput esse animã Aris. ondit aiũt esse animã ab oĩ mã ꝓrsus abiunctã quis non idem Alex. videaẽ, taceãt ergo hi cũ Auer. solus non fuit q̃ sic de Alex. extimauit. Hãc autem põnẽ Alex visus est sentire Aris inquit. n in. 2. de anima (vltimũ aũt & minimũ rõcinationẽ, & intellm (vbi Themi. capit 12 ait. vsque dũ ad postremam, & nobilissimam ascendamus, est rõnalis, quæ q̃q; vltĩa ortu est, tñ dignitate & ptãte cognoscitur princeps Illuc ꝓgressa nã mortalis receptui canit, nec ꝓcedit vltra, ecce q̃uo rõnalẽ ex potentiis ꝓgressam Aris inquit interprete. Themi. auctore nõ deridendo. Itẽ Aris. 2. physi regulans terminũ ad quẽ ascendit plñs naturalis inquit. vsq; ad formã hoĩs, & reddit rõnẽ hõ n. hoĩem generat ex materia, & sol vbi Auer. cõmẽto. 26. oportet nãlẽ ꝓuenire in consideratione vsque ad formã, pp quã fuit materia v. g. ad formã hoĩs. ergo vltima est humana forma ex materiæ posse in lucẽ edita, est vero posse materiæ non nisi elemẽtorũ cõcẽtus.

At in. 7. meta. inquit manifestũ est ãt q̃ subarũ esse extimatarũ plurimæ ptãte sunt, ut ipsæ partes aïaliũ, nihil n. separatum est, qñ aũt separata fuerint, tũc entia sunt vt mã vt elementa o. a, terra ignis & aer, ecce q̃uo partes, q̃ pñt remanere separate a toto, solum sunt vt materia, vt elñta.

Rursus Aris. in rhetoricis inquit corpus hẽe cpus vsque in annos. 35. animã vero rõnalẽ opus habere vsque in annos. 50 quo fit vt senescat anima, & sic interitura. Et hoc totum saducei iudeorum dixerunt in quorũ dogma multos coegerunt. Tunc Auer. in lib. de anima Alex. ascripsit virtutem rationalẽ ex necessitate materiæ editã excultãq; esse, & non per agens continens rationalem virtutẽ in suo posse quod pro tanto erat, qm̃ sola materia cũ concentu primorũ sufficit ꝓ esse rationalis virtutis, ergo sola materia ablato agente vr̃ posse edita lucere, quo fit vt sola necessitas materiæ sit cã eius. Quod si Auer intelligat rõnalem virtutem fieri necessitate materiæ de mẽte Alex. nullo agente mouente ac extrinseco occurrente, profecto temere est dictum, non ne Alex. secũdũ auscul. physi. perlegit ac exposuit? Si igitur Aris. antiquos accusat q̃ formas necessitate materiæ ꝓcreari edique dixerunt. Alexã. quo (dicas mihi) pacto id non vidisset cõseruassetque? Si vero Auer. intelligat rõnalẽ vim ex necessitate materiæ ꝓfluere appellãdo omne agens naturale ac physicũ materiã, re spectu agentis supra cœlum, adeo q̃ & totus hic mundus materia supioris dicatur, ꝓculdubio bñ & recte ẽ Alex. mens Alex n. cũ rõnalẽ vim ex necessitate materiæ inq̃t euenire per materiam, non q̃dẽ ens in potentia audit, sed agens materiale, sic voluit Alex. rõnalem virtutem ex semine ꝓpagari, est ãt semen tanq̃ materia cõparatione saltem, sed quocunque mõ fiat cã nõ ex deo venire ait, quo pacto Plato, & nos dicemus. Sed qm̃ põ hæc prio aspectu vr̃, tum cõtra verba Aris. tum contra demrõnẽ, verba quidẽ, qm̃ dixit intellectũ esse imistũ simplex & separatum in quo laudauit Anaxag. cõtra demiõnẽ vero, qm̃ sic argutum est, oẽ gñabile & corruptibile est corpus, vel virtus in corpore, intell's nõ est hoc corpus, neque virtus in corpore, ergo intell's nõ est generabilis, neque corruptibilis, minor ꝓbaẽ adhuc, oẽ denudatum a naturis oĩum formarũ materialium, nec est corpus, nec virtus in corpe intell's est denudatus ab his. ergo minor p̃dicta. Adhuc & minor huius secũdi approbatur hoc pacto, oẽ recipiẽs oẽs materiales formas est denudatum ab his, sed intel's est recipiens, ergo & denudatus &c. Sed qm̃ põ hæc inq̃tũ contra verba & demion: apparet Alex. in lib. suo de aïa cap. 26. de intellectu practico & speculatiuo Apposuit in hmõi anima rõnali p̃parationem ad intelligibilia, qua rõnalis anima ꝓmpta aptaq; est intelligere quæ nec est corpus, nec virtus in corpore. Sed quid intelligat p p̃parationem Auer. nec Alex. satis explicant, ideo toã iandun⁹ potẽtiã aïæ Alex. appellare, est vero hmõi potẽtia qualitas. s. potentia naturalis, qua rationalis aïa ꝓmpta ac p̃parata existit ad intelligibilia omnia. quẽadmodum materia sua potentia p̃parata est ad oẽs sensiles formas recipiẽdas.

Sed pace huius dicã Alex. p p̃parationẽ non potẽtiã sentit ait. n ibidem p̃parationem intellectiuã rasuræ tabulæ ꝓportionari, magisq̃ tabellæ, quid mõ est rasura tabellæ, nisi mundiciei priuatio. Amplius & Auer. de mẽte Alex. dicens p̃parationem corrumpi in aductu intelligibilis formæ, mõ potentia naturalis nõ corrũpitur, sed in aductu formæ saluatur. Rursum Auer. inq̃t cõ. 14. tertii de mente Alex. p̃parationem esse priuationem aliq̃ apparet itaque mihi Alex. per p̃parationem rationalis animæ priuationem intelligibilium sentire qua. s. rõnalis aïa priuata illis est, cum prõptitudine, & ptãte ad illa, hæc. n. rõnalis aïæ priuatio cã est illi, cur rõnalis anima appetit intelligibilia, quẽadmodũ & materia per priuationem formas, & tunc maxime apparet Aris. intentio, inq̃t. n. ipse in tertio nullũ intellectum habere naturã nisi fm q̃ polis est vocatus &c. ex quo Alex. sumpsit suam intentionem. d. siquidem illa intellectio aduenit quod intelligibilis rei speciem habet, solum igitur materialis intellectus facultas, & ꝓmptitudo quędam est ad formas excipiendas, tabulæ nõdũ scriptæ similis. & quoniam quis posset intelligere per intellectũ naturam intellectiuã, sicut per tabulam, naturam tabulæ, subdit Alex quinimmo ipsius tabellæ agrapho, hoc est inscriptionis carentiæ q̃ tabellæ similior. tabella n. iam in entium numero est: quapropter id quod anima præditũ est tabellæ potius comparari potest: ipsa vero inscriptionis carentia fere intellectus est, intellectus materialis est promptitudo & facultas quæpiam excipiendis inscriptionibus accomodata, hæc Alex Quibus facile, tum verba, tum demonstratio uerificari possunt. Quæ quidem igiẽ sit Alex positio circa animæ rationalis casum ac vitam, & permanentiam his manifesta est.

In quo destruitur positio Alexandri. Cap. 6.

ET quia positio haec reddit hominem bestiam ac similem iumento, & destruit omnes leges, ac totam philosophiam moralem, hebetat hominem ad bonum hominis in eo ꝙ homo, negat proprium finem hominis, ad quem sume inclinatur, ideo debemus esse soliciti, circa hunc errorem pessimum, oēs.n hoies se esse bestias nolunt audire, quid n. peius homini, ꝙ cum ipsi bestiā eē ascribi pōt Aduersus ergo Alex. excellentissimorū latinorum argumenta haec sunt, primo nanque ex verbis Aris. ait.n. Aris in.2.lib. de anima, sed videt hoc animae genus esse diuersum idque solum perinde atque perpetuum, ex eo ꝙ accidit seiūgi separariꝗ potest. Amplius in his quae in tertio ait, sensus.n. ex vehementi sensibili sentire non potest, at intells aliquo valde intelligibili intellecto, non minus sane, sed magis percipit, intelligitque inferiora, & reddit causam, sensitiuū.n. non sine corpore, at intells ab eodem est separabilis, ecce q̄ plane contra Alexā. Rursum in.12 primę phiae ait, si autem posterius aliquid manet perscrutandum est, in quibusdam .n. nihil phibet, vt si aia est tale, non omnis, sed intells, ecce q̄uo vult dicere, formarū sola manens post cōpositum rōnalis anima est. Adhuc in 2. de animalium generatione cap.10 inquit Aris. restat igitur vt mens sola extrinseca accedat: eaque sola diuina sit, nihil.n. cum eius actione cōicat actio corporalis, sed.n. omnis animae siue virtus siue potētia corpus aliquod participare videtur, idque magis diuinum ꝙ ea quae elemēta appellantur &c. Ecce ꝙ remotus est sermo Alex. Secundo aduersus Alex. rōnes possunt cōponi & ex dictis Arimistae, prima, omne appetens naturaliter semper esse, sp erit, quoniam cōis animi conceptio apud pipateticos ē desiderium naturale non frustrari, sed rōnalis anima naturaliter appetit semper esse, cur ergo nō semper erit. Praeterea, omne in sui essentia separatum a materia caret potētia ad non esse, materia.n. vt in meta. inquit, potentia ē nō essendi, sed rationalis anima in sui pura essentia separata est a materia, & si ſm esse sit in ea, est n. rationalis anima forma simplex, non composita ex materia & forma, quar ergo non perpetua. Item argumēto morali Aris.3. &.9. ethi. ostendit fortem pro re publica morti esse exponendum, immo secūdum indiuiduum rationis confirmat hoc esse exequendum, modo hoc non liceret nisi Aris. cognouisset animae rationalis imortalitatem, nullus.n. ita fatuus vt dixerim pp quodcunque bonum virtutis, vel in se uel in alio, uel in tota cōitate, debet intrare in non esse suū simpliciter, cum nō esse a nullo sit desiderabile. Adhuc Aris. in lib de morte & uita iuuentute & senectute docuit omne corruptibile interire, vel propter contrarium a quo superatur vel pp defectum sui subiecti a quo conseruat & dependet in esse, & fieri sed rationalis anima non habet cōtrarium, vt constat, neque a subiecto debet in esse & fieri, cū idem esse habeat in corpore quod extra corpus. ergo in secunda figura rationalis anima nullo mō mortalis erit.

Rursum nullū ens simplex potest separari a suo esse vel a se, sed rationalis anima simplex est, ut liquet, ergo inseparabilis erit a suo esse, & ita semper erit. Ex his Alex. positio q̄tum ad rationalis animae imortalitatem siue mortalitatem relinquitur reprobata, quantum autem ad alia quae inquit posterius perscrutabor.

Declarans opinionem, quorundam latinorū qui in parte Alex. defendere conantur. Cap. 7.

FVerunt quidam praestātissimi viri ex Latinorum secta acutissimi ingenii q̄ Arist. in hoc problemate aiunt nihil certi habuisse, cum varia visus est sentire, locis n diuersis diuersa dicere vr, ppea inquiunt pbabile esse Aris hoc in pblemate semp fuisse ambiguū. Addūt & rursum pblema de imortalitate animae esse neutrum, cum ad neutram partem demrōnes reptae dudū sint, pp quod inquiunt rōne naturali animae rōnalis immortalitatem sciri non posse, sed eam esse ęternā est tantū fide credi tum, & ex reuelatione pphetica nobis traditum. Cuius sniae Gal. exns, medicorū princeps animā rōnalē eē imortalē inter ea pblemata quae credit apposuit, fecit n. librū de his quae credit in quo animam rōnalē aeternā esse magis pprie creditum ꝙ scitum inquit esse. Propter quod Plotinus ait ꝙ de rationali anima disputātes, an mortalis an imortalis sit, satis erit nobis si argumēta pbabilia tāgemus, cū in pblemate de aīa nihil demrōne repit dictum.

Amplius Cicero expositis oīum de imortalitate ac morte sententiis nescire se quid sit verū pnūciauit. Rursus & alibi ait, qm̄ vtraque earū sniarū doctissimos habuit auctores, nec q̄d certi diuinari pōt, verū opus nobis diuinatione non est, qbus ueritatē diuinitas ipsa patefacit, q̄d ēt Aug. summus platonicus testatus est. d. vix pauci magno pditi ingenio vacātes ocio ad indagādā solius aīae imortalitatē potuerūt puenire, sed si fides adsit, quae est in eis quibus dedit Iesus filios dei fieri, nulla qō est, qa ipse suos credentes in hoc certissimos reddit. Quod āt hmōi sit pblema neutrū facile tibi apiet si induxerimus rōnes pbantes aīae mortalitatē, sunt.n. rōnes ad hoc nō minoris pbabilitatis, ꝙ rōnes cōcludētes aīae immortalitatē, rōnes ergo ad hoc sunt. Pria oīs suba cuius inceptio ab inceptione alterius dependet destruitur illo destructo. Si n. dependet ab aliquo quo ad inceptionē sui eē rōnal'r, & quo ad cōseruari. Sed aīa rōnalis ſm cōsensum oīum sapiētiū incipit eē cū corporis innouatione an̄.n. eius gnōnē nō erat, ergo et cū eo cōsonū est eā extingui. Secūda oīs forma ſm suā essentiā pficiēs aliqd corruptibile corrūpit corruptiōe illi⁹, haec manifesta est, qm̄ q̄d essentiale est formae non pōt ab ea amoueri, sed rōnalis aīa ſm suā essentiam pficit corpus physicū &c. qm̄ esse pfectionē corporis est eius diffō & p se primo mō sibi inest. ergo aīa rōnalis destruitur corpore soluto. Tertia si aīa rōnalis remanet post mortē, vel hēt esse nobilius ꝙ prius, uel uilius, uel aeque nobile extra & intra corpus, non nobilius, qm̄ tūc violēter stetisset in corpore, oīs.n. forma in cuius cōiūctione alterū vilescit violēter refertur in illud, vt cōis ē cōsensus sapiētū. Nec aeque nobile, qm̄ frustra esset materiae vnita cū nullā recedisset dignitatē pp illius vnionē in illo. Si esse suū post corpus eēt vilius ergo sp appeteret reuniri, & cū desideriū nāle nō sit frustra, aliqn̄ reuniretur, & sic sicut eius solo a mā fuisset violēta & naturalis eius vnio, & sic poterit naturali rōne sciri resurrectio. Quarta rō, oē cōpositū q̄d p se naturali corruptione corrūpitur, ideo dissoluitur, qa aliqd forale dissoluitur in eo, sed natural corruptione corrūpitur. ergo aliquid formale in eo corrūpitur, mō cū id nō sit mā. ergo erit forma, cū ergo hoīs forma sit rōnalis aīa ergo vt prius. Quinta, oīs forma q̄ debilitatur & fortificatur ad debilitatē, & corporis robur, ē corruptibilis ſm illius corruptionē, hoc n. ait Aris in lib. de aīa, pbat.n. hoc exēplo de oculo visum eē formā corruptibilē pp eē debilitabile & fortificabile ex oculi senectute & iuuētute. Sed rōnalis aīa hmōi sicut Aris inqt molles carnes bn̄ aptas mēte videmus. Et in lib. phy sionomiae, aīae sequūtur corpora quē admodū patet in egritudinibus & ebrietatib⁹. Sexta oīs forma, cuius nulla operatio est sine corpore, nō pōt esse secundum suam essentiam sine corpore aliquando, sicut Aris inquit in.16. de animalibus aliter esset ociosa sine operatione, quod natura abhorret. Sed anima rationalis est forma, cuius nulla operatio est sine corpore, vt Aris. in lib. de anima syllogizat, ut liquet pręcipue de intelligere, quod sine phātasmate nequaquam fit. Septima quaecūque genere pxima sunt vtraque corruptibilia eē debent, aliter corruptibile & incorruptibile genere conuenirent quod Aristo displicet in metaphysica. Sed aīa hoīs & iumētorū genere non differunt, vt constat omnibus. ergo si illa iumentorum interitura fiet, & illa hominis etiam. Octaua, omnis forma cuius virtus est durandi secundū esse tempore infinito, potest mouer tempore infinito, sed anima rationalis secūdum Aris non mouet neque mouer pōt tpe infinito. ergo nō est virtus infinito tpe permāsura, maior patet, nullo enim alio Arist. voluit formam moue re sp

re semper: nisi quia habet virtutem permanendi semper. Nona quæcunque sunt eadem in substantia mutuo, vno eorum interempto, & reliquum peribit. Sed rationalis aīa & sensitiua, vna sunt substantia, quare, quemadmodum sensitiua destruibilis, etiam & rationalis destructur. Vltimo & hoc Arist. in.1. de morte & vita inquit, corruptis animalibus corrūpitur doctrina & sanitas, item enim de anima rationabitur ex his: si enim non naturaliter, sed sicut accidentia anima in corpore est, fit vtique ipsius altera naturaliter corruptio prçter corruptionem, qua corrūpitur corrupto corpore. Rursum Hippocrates inquit, quæcunque dolentes aliquid corporis dolorem non sentiunt, his mēs ægrotat. ergo & corruptibilis erit mēs. Ex his & aliis pluribus relinquit tanque patens problema de animæ mortalitate habere non minora argumēta pro parte vna quam pro altera, vt ex his & aliis licet fidem accipere. Et tūc propositi viri conantur argumenta contra Alex. soluere. Ad primam conantur dicere duplicem modum corruptionis, vnus est quo potentia corrumpitur propter debilitatem, & organi solutionem, alter est quo virtus corrumpitur, propter compositionem totalem compositi: cuius ponitur & his duobus modis corrumpitur forma organica verbi gratia sensitiua anima bruti inqnit modo Arist rationalem animam esse alterum genus quantum ad hoc quod incorruptibilis est corruptione organica non tamen negat ibi Arist. quin corruptibilis esset alterius modo. Aliter autem Alexan. respondet, inquit enim rationalem animam videri alterum genus esse animæ, quoniā plus eleuata inuenitur a mistura elementorum, eo igitur quia plus eleuatur alterum, vt inquit, videtur genus animæ, non tamen in rei veritate asserit Arist. esse alterū genus animæ. Et huiusmodi expositio multum literæ consona videtur cum enim Arist. vt Alexan. inquit, demonstrasset in quibus potentiis palam ipsas non separari loco & subiecto, quoniam cogitatiua, sensitiua & motiua nūc & in quibus dubium ostendit in eo tex. & inquit, de intellectu autem & perspectiua potentia vbi ly (&) non diuersum secundum rem, sed secundum nomen. notat. q. d. de intellectu autem & siue alio nomine perspectiua potentia, nihil adhuc manifestum est sup. an separatur re ab aliis animæ partibus, apponit tamen id quod primo aspectu & in superficie videtur. d. sed videtur genus alterum esse animæ, & hoc solum contingere separari, sicut perpetuum a corruptibili, vbi illa particula (videtur) non existentiam: sed apparentiam ad totū sequens notat vt Ale. inquit: ita quod solus intellectus videtur alterum genus animæ, non tamen secundum rei veritatem a caduco separatus est, & sic Alexan. illum locum commentatur, vbi palam ex his non esse acceptum rationalem animam esse incorruptibilem, secundum Arist. cum non asserat, sed apparenter absoluat. Ad secundam solutionem patet ex prima solutione, sensus enim non tātum corruptione corporis corruptibilis est, a quo dependet verum & corruptione organi, a quo in operari depēdet. Vult ergo Ari. intellectum non esse corruptibilem, quemadmodum sensus corruptione organi quia separatus est a corpore. s. organice, quod autem alio genere corruptionis corrumpatur, non dicit in litera Alexan autem verbum id ad præparationem refert, vult enim Aris preparatione animç rōnalis non corrumpi ad ipsius organi corruptionem, quia vt dicebatur priuatio nullo modo corruptibilis erat. Ad tertiam. 12. Aris loquitur, cum verbo ambiguitatis. Ale. aūt refert verbū Aris. ad intellectum agentem, qui sm Ale. incorruptibilis est, ideo Aris. subdit nō ois anima, sed intellis sup. agens, oē nanque impose forsan. Ad quartam inquiunt, quod cū nō sit pbabile rōnalē aīam accipere esse, nisi imediate a deo ideo Aris. voluit solam rōnalē imediate a deo corpus, aīare, nec sequit sm Aris. creatio, qm nō dicit aliā pductionem esse cōpositi, alterā rationalis animæ sicut nec in igne, & forma ignis, sed illā aīatione corporis organici voluit esse productionem per se totius & per accidens animæ. Creatio aūt eēt qn aīa se sola crearetur, & post sm instans naturæ, vel tēporis infunderet, ita. s. vt altera esset aīæ pductio, altera & cōpositi, qui igit ponit secundā pductionē cōpositi, sine primā nō creatio, sed aīatio dici debet, & totū hoc ex The. verbis colligi pōt in. 1. de aīa, ca 23. vide. Ecce igitur qūo rationalis aīa sola desoris adueniat corpori Alexan aūt voluit rationalē animā ex semine propagari verbū. Aris. aūt ad mentē. s. agentē intellectū refert qui nos intrat desoris per creationē intelligibilium in nobis, vt loco suo tangetur, & sic ex illo loco nihil cōtra Alex. capitur. Ad primam rōnem minor falsa est, immo Linco. in lib. de reflexione radiorum, ponit quosdam esse mōtes ita tpatos, quod hoīes viuunt tanto quod sibi vita displicet, pter qd se in fluuium eiiciunt in quo submerguntur, & hoc quia vita eorū non plus duratura erat, dicā ergo aīam habere desideriū naturale ad semper, eē sm quod pōt. s. in specie non sm indiuiduū, cū desiderium naturale sit ipsa res naturalis, sic apta, & nō vltra capax.

Ad scdam dicendū, quod maior est vera, quādo in sui eētia nō est cōpositū, neque alter, & materiæ cōponibile, vt perspicue videtur in forma ignis. Ad tertiam dicunt, quod posito quod Socrates nō cognoscit aīç immortalitatē, adhuc p republica morti debet se exponere pter duo primo pter momentaneū sibi bonū. secundo pter maius bonū cōitati, bonum. n. cōe maius est bono prio. ergo et si sibi simpliciter sit malū, quia tamen toti cōitati bonū, nō debet mortē euitare, vt Arist. inquit, cū natura tm per accidens curet de indiuiduo, sed de specie. Ad quartam dicunt minorem esse falsam, p secunda parte. licet enim aīa non habeat contrarium, tamen debet inesse & cōseruari à materia, et composito, cuius est pars essentialis, vt dicūt.

Ad quintā debet maior intelligi sic: de esse simplici absolute, quod in se non habet cōpositionem, nec alter, quē pter cuius corruptionem, sequitur & animæ rationalis admodum deus, modo & si aīa in se simplex sit & quēadmodum & ignis forma, tamen alteri cōponibilis est, interitus, & sic patet, qūo argumenta immortalitatē aīæ probantia non cogunt. Quod autem, nec ad alteram partem argumenta valeant, iterū & ostenditur ea absoluendo. Ad primū ergo potest dici, quod quando aliquid depēdet ab altero secundū suum incipere, ita quod sm inceptionē eius pducatur in esse cōpleto ex principiis illius tūc maior vera est, & sic minor falsa est non enim anima incipit a corpore. sic quod eius inceptio dependeat a principiis corporis cū complemētum animç rōnalis sit ex causa prima agente in generatione hominis, vt Alber. inquit in libro de origine animæ. Ad secundam maior debet distingui qm ly (sm essentiam) Potest capi dupliciter vno modo vt distinguitur cōtra mediatum, & sic maior est falsa, stat. n. aliquod immediate esse tale, & non necessario. Alio modo capitur ly (Secundū essentiā) Pro essentialiter, & per se: & sic omne tale sm essentiam necessario, & semper est tale, & sic maior est vera, & minor falsa & probatio minoris non cogit, qm diffinitio non actum dicit sed aptitudinem, anima enim est actus corporis non actu inherens sed potentia, & hoc cōpetit ei per se & semper, & sic argumentū nullū. Ad tertiam potest dici quod anima separata est pfectior se met unita, sm, quid qm ut sic cōuenit cū substantiis separatis: attamen simpliciter, & naturaliter, est pfectior qn corpori vnitur. Cum tunc habeat esse naturalius, et sic tā separatio quam unio sunt naturales diuersimo de loquēdo. Ad quartā dicēdū ut infra dicā hoiem nō p se generari. s. naturali generatione cū rationalē aīam vnirimāæ sit quasi supra naturā. ut dicā, ideo & corruptio nō est oī modo naturalis, maior ergo ē vera in corruptione simplr, & oī modo naturali, ibi. n. totū corrūpit pter corruptionē principii formalis, sed in corruptione quasi supra nālisufficit quod totū corrūpatur per separationem formæ a materia. Ad quintam potest dici quod maior debet intelligi de debilitata & fortificata per se, & nō per accñs, ut Auer. inquit in. 3. de aīa, com. 7. uirtutes. n. sensitiuç seruiunt intellectui, qn ergo instrumenta debilitantur agēs nō in se, sed in sui operatione debilitatur, & sic minor fal-

sa est. Et exemplum Arist. nõ est contra me, sed ad oppositum. Ad sextã maior est simpliciter vera sed minor falsa: rationalis enim anima aliquam habet operationẽ sine corpore: vt illam saltẽ qua intelligit entia separata, dictũ autem Arist. verificatur de intelligere rerũ materialiũ ex auxilio agentis naturalis. Immo etiã Auerrois cõmẽto suo de anima ponit rationalis aĩæ aliquã operationẽ, ad quã corpus nõ cõcurrit, vt operatio æterna, qua intelligit, scꝫ & subãs separatas. Ad septimã, maior debet intelligi de genere phĩcæ materiæ, rõnalis aĩa & sensitiua sunt in eo, dẽ genere logico, immo ẽm viam istorũ intelligẽtiæ sunt in prædicamento subæ, quõ autẽ intelligaẽ verbũ Arist. alibi exposui. Ad octauã maior ẽ falsa: corpus enim cœleste habet virtutẽ curandi tpe infinito, & tamen nõ mouet tpe infinito. Amplius, materia est æterna, & tñ non mouet sp, sed id debet intelligi de virtute abstracta actu & potentia a materia, cuiusmodi sunt subæ separatæ, rõnalis aũt substantia est abstracta actu, attamẽ põt materię vniri & sic ꝓbatio Arist. nõ est ad ꝓpositũ. Ad nonã: dicendũ ꝙ aĩa sensibilis in bruto est corruptibilis, in hoĩe est æterna quẽadmodũ rationalis cũ qua est eadẽ, quẽadmodũ aĩal cõtractũ ad brutũ est corruptibile, cõtractum ad celũ est æternũ, verũ anima separata nõ sentit sẽp defectũ instrumentorũ. Ad Hippocratẽ, forte loquitur de virtute animali sita in organo, q̃ nõ nisi per accidẽs ægrotat, vt dictũ est. Ad verbũ Arist. dicendũ ꝙ loquitur de anima, quæ non separatur a materia, & ab organo, hæc enim destruitur destructione sensibilis & vegetabilis: sed de rõnali ꝓbat ipse ꝙ nõ sic est in corpore, quare nõ cõpetit ei istæ modus corruptionis. Quæ pro Alexan. inducebantur, nihil sunt: illa enim diffõ dicitur analogice de animabus, sicut diffinitio figuræ de figuris vt Arist. inqt.

Qđ etiam scđo adducebaẽ, nihil est, qm̃ similitudo claudicat anima enim rationalis nõ clauditur in numero sensibilium, & ideo exclusa est a tali modo fiendi. Id eĩã qđ tertio inducebatur Themi. verificat de anima secunda, q̃ animatio dicitur, a prima cõsistente ꝓcreata. Auerrois aũt de cogitatiua, quę est vltima forma naturæ Latini de rationali quæ vltima ortu est respectu vegetabilis & sensibilis, non tamen ab agente naturali, sed diuino procreata, vt dicam post, eodem modo & id secundi physicorũ potest exponi: ẽm diuersos diuersimode cõmentãdo. Id etiam quod in 7 meta. scribitur verificatur de partibus, quæ possunt manere in esse corporeo & loco, sunt enim cuiusmodi non est aĩa. Anima enim non põt manere in esse corporeo et loco sepatã a toto, et ideo id nõ valet. Reliqua q̃ ꝓ Alc. sunt inducta manifeste soluunẽ seipsis. Et qñ sapiens considerat vtriusqꝫ partis argumenta, & solutiones eorũ: iudicabit problema de æternitate rõnalis aĩæ esse neutrũ, vt dicunt licet fide omnino firmiter tenendũ sit: ꝙ rõnalis anima perpetua sit: vt inquiunt: hæc est horũ sententia fideliter recitata, sicut in eorum libris inueni.

Impugnans opinionem istorum latinorum per rationes Platonis. Cap. 8.

PAce tãtorum dixerim aĩam nõ extingui ẽm extinctionẽ corpis non tm̃ fide teneo, sed etiam rõnibus demõstratiuis, ac pħorũ, & maxime Arist. confirmabo auctoritatibus, & post redibo ad sñiam istorũ, iudicans quid veri, quidqꝫ falsi dicant, semper tamẽ cũ tantorũ pace ac reuerentia loquar, nihil. n. plus mẽti meæ incõpõle dudũ in pħia reperi q̃ aĩam corpis morte mortẽ accipe hoc. n. nõ solũ dignũ non est vt in scriptis relinquatur, sed ne excogitetur quidem inquit enim Alg. & cum homo erit vitiosus fingit opiões, quas adeo sæpe meditatur vt quasi ei fiunt firmæ: sicut Epicurus fecit: credens rationalem animam extingui, ꝓpter corporis extinctionem, hoc enim vtiqꝫ peccatũ est adeo ꝙ quilibet abhorret ipsum, & valde extraneum a natura nostra ac mente humana. Quod ergo rationalis anima propter corporis casum ipsa in mortem nõ cadat sed post semper remaneat demonstrationibus Platonicis primo nitar probare deinde aliorum rationibus. Sunt ergo Plotini, vt mihi videtur quatuor rationes. Prima sumitur ex eo ꝙ anima rebus caducis dominatur incitamentisqꝫ corporis repugnare videtur. Secunda ex eo ꝙ multa a corporibus separata frequenter excogitat siue res ipsas attingat per se separatas, siue separet ipsa. Tertia ex eo ꝙ naturaliter æterna desiderat, ac sæpe æternorum fiducia negligit tpalia. Quarta ex eo, quia æternum colit deum vitæ sempiternæ gratia. Prima via sic componitur, nulla forma, quæ secundũ se est causa principalis & domina suorum actuum corrũpitur secundum corporis corruptionem, sed anima rationalis est secundum se causa principalis, & domina suorũ actuum ergo anima rationalis non corrumpitur &c. Maior declaratur, qm̃ eo ipso, qđ corrũpitur erit dependens secundũ esse, & essentiam ad corpus eo ipso ꝙ dependet a corpore: operationes non tantũ erunt animę, sed totius cõiuncti, & sic ex opposito maioris sequitur cõtradictio ergo vera est maior scilicet ꝙ id qđ ex se solo est causa & dñium suorum actuũ nullo mõ dependet ab alio: ẽm esse & essentiam & hoc Plato vocat esse seipsum mouens: minor aũt perspicua est in artibus, & in oĩbus, quorũ principium operatiuũ est ẽm intellm̃ & prudẽtiam. ad has. n. operationes a natura non cogitur, neqꝫ impelliẽ. Alr̃ põt deduci, & magis Platonice: nullus actus ꝓprius & specificus alicui principio est liberalior et abstractior suo principio. Sed in nobis experimur multos actus q̃ nulli virtuti agentis naturalis videntur subesse: ergo nec eorum principium qđ est anima rationalis suberit potẽtiæ naturaliter agẽti: & per ꝯñs incorruptibilis remanet, maior plana est, minor declaraẽ, qm̃ præsentata fornicatione cõtinenti & castitate & si cõtinens inclinetur ad fornicationẽ, attamẽ eligit castitatem, quæ electio, nec cœlo, nec alicui virtuti naturalis agentis subest. Item post quascũqꝫ demonstrationes nobis factas libere iudicamus & eligimus. Etiam concessum est in nobis adesse liberum arbitrium, quod nec subest agenti naturali corruptibili, nec æterno ergo principium huius debet esse liberalius, & magis dominãs agenti materiali & corporeo æterno propter quod Ptolæmeus ait: sapiens, dominabitur astris: ẽ ergo hęc prima via sumpta ex eo: ꝙ anima est domina suorũ actuum & caducorum. Secunda via potest iterũ dupliciter formari, primo sic: nulla forma, quæ per se est subm̃ incorruptibiliũ & a materia separabiliũ, nec in se, nec per dependentiam ad alterum est corruptibilis, detur. n. oppositum. tũc igitur incorruptibile quod fuit in ea secundum esse, qđ habet in ipsa erit corruptibile, quod est contradictio. idẽ. n. esset corruptibile & incorruptibile ẽm esse, cũ nihil corrũpatur, nisi ẽm esse: essentiæ. n. simplices non corrumpuntur, per hoc ꝙ simplices essentiæ sunt, sed potius secundum esse quod habent. Tunc minor, sed anima rationalis secundum naturam sui est subiectum incorruptibiliũ, quia vniuersalium, quæ secundum Alber. in libro de anima, & in libro de intellectu & intelligibili, vt sunt in anima sunt sine motu, & tempore, & incorruptibilia etiam secundum esse, secundum ꝙ sunt in intellectu, aliter enim vbique & semper non essent, anima ergo rationalis nullo modo est corruptibilis. Vel aliter & plus Platonice nulla forma, quæ recipit intelligentias separatas, sub ratione simplicis perpetui, & intransmutabilis secundum esse, & potestatem, dependet a corpore in fieri & in esse & cõseruatione. Detur enim oppositum cum omne quod recipit aliquam formam recipiat eam, secundum propriam ipsius recipientis potestatẽ, vt Boetius inquit, et in dubio testatur de calore solis in elementis, semine & aliis, id tale recipit sibi impressam formam corporaliter & materialiter. Tũc minor, sed anima rationalis recipit formam huiusmodi, vt notum est per se omnibus quod etiam potest cõfirmari, per id Socratis & Hermetis Trimegisti, cuius auus fuit Prometheus præcipuus pħs et stoicorũ primus & pater, quædam fiunt veræ intelligentiæ, quę nõ habet somnii rationem, sed potius oracula sunt ab intelligẽtiis superius in intellectu animæ influxa, mõ cõstat, ꝙ talis re

ceptio non eſt niſi ſm cõformitatem aīæ humanæ, ad intellectus ſupernos, & non ſm aliquā dependentiā ad corpus, & ideo nec perire poteſt talis ſubā talia recipiens oracula corpore pereunte. Quare cõclude vt ſupra. Et ſuper hac rõne fere oẽs innixi ſunt pħi de anima intellectuali loquentes, vt Alber. inquit, in loco eius. Tertia via ſic deduci poteſt, nulla forma appetens & quærẽs & inueniẽs honeſta, pia, et religioſa, ad corpus habet dependẽtiā ſm fieri & corrūpi, det enim oppoſitū, cū honeſtū ſit, quod ſua propria & eſſentiali vi nos trahat: pium etiam qđ ſua propria, & eſſentiali dignitate, nos alliciat. Et religio ſit cura & ſcientia cerimoniarum diuinarū, ſi ergo appetẽs dependet a corpore, erit operās in corpe, virtus aūt in corpore appetens, nõ appetit, nec inclinatur, niſi ſm armoniā corpis, ergo id qđ appetit, eſt ſm cõueniẽs cõiūcto quia oīs appetitus eſt inquiſitio quæ per aliquid ſimile et conueniens perficit, nec vnq̃ aliquid appetit niſi per hoc quod eſt ſimile appetẽti, dico aūt ſimile, ſicut id quod eſt in potẽtia ſiſe ei quod eſt in actu, quicquid autem appetitur ſm cõueniens cõiūcto, appetitur ſm rõnem vtilis vel delectabilis, qđ eſt cõtra diffinitiones pii religioſi, & honeſti. Huius ſignū eſt, nullū aliorū aīalium, pter hominem: appetit quærit et inuenit aliquid honeſtorū, vel priorum vel religioſorum. Quod aūt anima rõnalis ſit talis tu experientia tua potes hoc ſentire & hmōi ratio fundamẽtum accipit a Platone in Thimæo, in qua Macrobius fundauit opinionem ſuam, de ſomno Scipionis, & quā efficax ſit hæc ratio tu vides, & certe apud me tantā efficaciam habet quantā eſt poſſibilis haberi, qui enim conatur ſoluere hanc ſtultus erit omnibus patens. Quarta ſic deduci poteſt, id cuius vna eſt analogia, cū deo, & cū intellectibus diuinis ad aliquid bonum optimū, ſm naturam nullā habet dependentiam ad corpus ſm eſſe, vel ſecundū opationẽ, detur enim oppoſitū, ſequitur q̃ ipſius & dei & intellectuū ſeparatorum nõ eſt vna analogia ad aliquod bonū & optimū, cum talis analogia, non poſſit eſſe, niſi ſm fœlicitatem, & opationẽ eſſentialem ſeparatā & perpetuam, nihil cõe cū corpore corruptibili inquantū hmōi habentẽ. Sed rõnalis aīa hmōi. cuiuslibet enim intelligibilis, naturæ, ſm naturā contẽplatiua fœlicitas eſt optimū ſicut in Ethicorū. 10. demõſtratum eſt, ſm quorūcūq; eſt idẽ bonū optimum, ſm naturam habent vnā analogiam ad id optimū percipiendū, quia vel ſunt eiuſdem ſpeciei, vel eiuſdem generis, vel ipſorum ſaltem eſt vna analogia ad boni & optimi illius proportionem, aliter enim ipſorum non eſſet vnum bonum & optimū ſm naturam hmōi ratio fuit tanta valoris, q̃ multi pħi hac rõne facti ſunt eremitæ. Vel aliter, id cuius eẽntialis opatio formaliter, ac eſſentialiter cõuenit cum operatione diuina, ac intellectuū æternorū, nullā ſm eſſe et opationem habet ad corpus dependentiā, detur enim oppoſitum, ſequitur ineuitabiliter. q̃ eius operatio erit ſm virtutes quę operantur ſm harmoniam corporis, hæc autẽ operatio nec in genere, nec in forma cõuenit operationi diuinæ & intellectuū ſeparatorū. Sed aīa rationalis eſt hmōi, aīam rõnalem formaliter & eſſentialiter cõuenire opationi diuinæ & intellectuū ſuperiorum demonſtratū eſt in lib de aīa, ipſa n. non tm̄ nõ intelligit cum cõtinuo & tpe, ſed ẽt ea quæ ſm ſeipſa intelligibilia ſunt, hæc enim eſt eius opatio ꝓpria, ſicut enim lucis ꝓpria operatio eſt lucere, ſic et intellectualis naturæ intelligere qa igit rõnalis aīa deū colit gratia ſempiternæ vitæ, in quo cū deo, & aliis ſpiritib⁹ cõuenit, & in quo felicitatur & analogatur deo, relinquitur ipſam non extingui ſm Platonem, corpore extincto, & ſi bene cõſideres hmōi rõnes, cuilibet bono ac ꝓteruo pħo ſufficiẽt nec ad eas poteſt ſolutio accõmodari. niſi aliqua fuga ficta propterea vt monſtretur ingenii ſolertia. Ad idem eſt alia Platonis ratio, ſumpta ex eo q̃ rõnalis aīa eſt ſicut artifex vtens corpore, & corpus velut inſtrumentū obediens ei quę poteſt ſic formari id quod eſt cauſa gubernationis & motus alicuius corporis, abſque hoc q̃ virtutem gubernationis & motus formā accipiat ab eo qđ ſic gubernat & mouet, non dependet ſm eſſe a corpore illo, quia omne tale ex ſeipſo eſt cauſa gubernationis & motus non dependens ab illo corpore ſm eſſe, & poteſtatem gubernandi, licet actus gubernandi nõ explicetur ſine corpore, hęc aūt patet in oībus, velut in nautis militibus gubernātibus æquos ciuitates ꝓuincias &c. Sed anima hoc modo gubernat corpus quando intellectualiter gubernat in omnibus virtutibus intellectualibus in quibus non gubernatur corpus niſi ratione recta, ſicut in ſcientiis, vel ratione recta cauſarum primarū ſicut in ſapientia, vel in comprobatione primorum principiorū, in quibus mouet ſm virtutem materialẽ quæ intell's dr̃, nullo enim horū accipit formam vel virtutẽ gubernādi a corpore. Et hmōi ratio eſt etiā peripateticorū, et oīum dicentiū aīam non eſſe perfectionẽ corporis, ſed ſicut nauta eſt perfectio nauis gubernatæ & motæ ab ipſo, cuius fořa gubernatiōis ſumit ab arte, nautica et ñ a naui eo qa artifex non ſumit formam operādi: ſed potius per inſtrumentum ponit eam in operatione, & hæc ratio Plotini eſt in libro de immortalitate animæ licet nõ ſit poſita ſic: quemadmodum Albertus eam ponit. Hæc ſunt argumenta quæ collegi ex diuo Alberto in libro de origine animæ; tracta. 2. capite. 6. quæ uideas, quoniam breuiter hic poſita ſunt, & ſub ſtrictiori formula. Poſt hæc ſunt & adhuc fortiſſima argumenta Auicen. in. 6. naturalium particula quinta, quæ etiam inducunt Alga. Conſtabel & plures philoſophorum arabes, quorum potiſſimum, & breuius curaui accipere, quod poteſt ſic ordiri. Si anima rationalis corrumpitur aut corrumpitur aliquo agente in ipſam, & corrumpẽte eam, aut corrumpitur per ſeipſam, diſtantibus his quæ componunt eam, aut corrumpitur ſi ſimplex eſt per potentiam materiæ, quæ machinatur ad maleficium, aut corrūpitur corpore corrupto. Si primo modo oportet vt id ſit ei contrarium, modo cõſtat animam rationalem nullū penitus habere contrariū. Si uero. 2. modo erit utiq; compoſita ex contrariis, quod iterum omnibus uidetur abſurdum. Si uero tertio modo quemadmodum elementa corrūpuntur, tunc iterū oportet q̃ habeat contrarium ſecundum unam uel duas qualitates, aut plures ſi ſequimur Empedo. Si uero quarto modo, tunc ſequitur q̃ anima non eſt ſeparata a corpore operationem & quāto minus ſecundū eſſe, ſed eſt aut cõponibilis forma, aut uirtus operans in corpore ex principiis corporis ad eſſe deducta, & operans per corporis armoniam, & cum hæc ſit autenticata ratio ſolutio quam priores dederunt in capite præcedenti tanq̃ inſufficiens relinquatur, non enim ut hac ratione patet, anima rationalis in eſſe & conſeruari a materia pendet, ſic enim nec eſſe, nec operari poſſet abſque materia vt dixi. Item fortiſſime Plotinus arguit, quæcunque eligentia ad eundem actum comparata eodem modo intellectum ac cõceptū contradictoriæ ſe habent omnino & penitus naturarum ſunt diuerſarum, & hoc deducere ſuperfluum eſt, ſed rationalis anima, & appetitus ſenſitiuus & corporalis comparata ad actum fornicationis comparata ſub ratiõe ſuauis & delectabilis cõtradictoriẽ ſe habent. ſ rationalis anima fugiendo & appetitus ſenſitiuus proſequendo, ergo omnino ſunt diuerſarum naturarum, quare ſi corpus corruptibile rationalis anima æternæ erit naturæ. Vltima ratio Platonis in Phedone ſic a quibuſdam componitur, omne quod per ſeipſum, & ſentit, & mouetur immortale, quod enim principium motus nõ habet, nec finem habiturum quia deſeri a ſemetipſo non poteſt Sed rationalis anima per ſeipſam & ſentit: & mouetur, ergo & rationalis anima immortalis. Aliqui cõtra hanc rationem inſtant dicentes argumentū hoc etiam mutis aīalibus æternitatem dare, cum & eorū animæ, & ſentiant, & moueantur per ſeipſas. Propter qđ diuus Albertus in lib. de origine animæ rationem hanc format, & alio modo, & reddit eā demonſtratiue, vt tracta. 2. capite. primo patet, & ego in cõmento meo de aīa eam breuibus ex Iamblici & Plotini ſententia ordinaui, & tu vide ſi opus eſt.

In quo īducūt verba pħorū ī cōfirmatiōe pdictorū. c. 9.

ET cum immortalitatē animæ rationes tactæ ostendant, & testimoniis etiam veritas ad modo confirmatur ideo ea nō recusabo inducere in primis Hermes ab ægyptiis in deos relatus Mercurii nomine ait, & idem ex vtraque natura mortali & immortali, vnam faciebat naturam hominis, eundem in aliquo quidem mortalem: in aliquo autem immortalem faciens, & hūc ferens in medio diuinæ, & immortalis naturæ & mortalis mutabilisque constituit, vt omnia vides omnia miretur. Adhuc Polites quidam apollinem milesium consuluit vtrū ne maneat anima post mortem, an resoluatur, respondit his versibus: passiones sentiens mortalibus cedit doloribus, cum vero solutionem humanam post corpus inueniet facile abiens a terra nūq̃ senescit anima quidem, quo ad vinculis corporis tenetur corruptiles passiones sentiēs mortalibus cedit doloribus, cum vero humanam solutionem velocissimam post corruptum corpus inuenerit, oīs e terra fert, nunq̃ senescēs & manet et æternū. Amplius Cyrus maior moriens a Xenofonte introductus, hæc filiis inquit, nolite arbitrari mihi charissimi filii mei cum a vobis discessero nusquā, aut nullum fore, nec.n dum erā vobiscum animum meum videbatis, sed cū essem in hoc corpore, ex his rebus quas gerebam intelligebatis, eundē igitur esse creditote, etiam si nullum videbitis, quod tribus signis eis suadet. primus quia non tot honores clarissimis viris tota exhiberet vniuersitas, si nihil eorum animi efficerent, post mortem. Secundo quia omne quod in morte dissoluitur, in quoddam resolui videtur, in quod aūt animus resoluatur nō videtur. Tertio cum somniū aliqualiter morti simile sit & tamen animus diuinitatē a superis sentit, eo q̄a animus a corpe tunc soluit̄ aliqualiter ergo cū animus totaliter a corpe relaxabit̄, maxime diuinitati cōiunget̄. His ergo signis cōcludit, quare si hęc ita sunt: sic me colite vt deum. Rursum Pithagoras inq̄t migrare animas de corporibus vetustate ac morte confectis & insinuare se nouis recenter natis, & easdē semp renasci, mō in hōie mō in pecude, mō in bestia, modo in volucrē & hac rōne imortales esse, q̄ sæpe variorū, ac dissimiliū corporū domicilia cōmutent. Iterū Protinus stoicus, & Cleombrotus Ambraciensis, cū Platonis Phedonē audiuissent, in quo aīa immortalis esse ꝓbat̄, interfecerūt seipsos, vt de his imperiis obligata vita aīam redimerēt, & sine corpore viuentes fœlicioribus contēplationibus ab intellectibꝰ diuinis pficerent̄. Cū his Cleāthes. Chrysippus. Zeno. Empedo & Cato ęternos animos credentes in idē cucurrerunt. Post hos & Cicero in Tusculanis inq̄t, fidēti animo si ita res foret gradiet̄ ad mortē in qua summū bonū, aut nullū malum eē cognouimus, & reliqua. Iterū doctissimus Soc. Archelai auditor, aduersus Simiā, sic inq̄t, pape o Simia q̃ difficile aliis persuaderem, hanc me fortunam haud quaq̃ aduersam extimare, quando ne vobis quidem id persuadere possum, quippe cum ipsi metuatis ne difficilior molestiorque sim in præsentia, q̃ in superiori fuerim vita, atque vt apparet deterior cygnis ad diuinandū vobis esse videor. Illi quidem quando se breui præsentiunt morituros, tunc magis ad modum, dulciusque canunt q̃ antea consueuerint, cōgratulantes q̄d ad deum sint, cuius erant famuli, iam migraturi, atque & ego arbitror me cygnorum esse conseruum, eidemque deo sacrum, neque deterius vaticinium ab eodem domino habere q̃ illos, neque ignauius e vita decedere, hæc Socrates in morte quam ab Atheniēsibus accepit. Post hos & Plato in Thimæo circa finem, inquit, necesse est omnino siquidem veritatem attingat immortalia diuina comprehendere, & quatenus humana natura immortalitatem assequi potest, eatenus hūc penitus immortalē euadere, nulla.vꝫ immortalitatis parte dimissa, quin etiā cū semper diuinū colat, ipsumque familiarem demonem in se habeat ornatissimum præcipue beatum fore, hæc Plato. Itē Alpetragoras in principio suæ astrologiæ de quodam pħo qui e vita decesserat loquens, inquit, locū aīæ eius eē inter sanctos in sempiterna gloria. Amplius, Ptolæmeus in principio almagesti inquit, scientia stellarū in actionibus & honestatibus morū laudabiliū nō est necessitas parua, immo nihil est magis adiuuans ad acuendos oculos mentis nostræ, & intells ad considerandū ea, quę operibus assimilant̄ diuinis, ꝓpter subtilitatē æqualitatis & paruitatem arrogantiæ & q̄m ipsa facit eū qui perseueranter eā inquirit hanc cœlestē pulchritudinē diligere, & ducit eum ad perseuerantiā diuini studii, & coniungit eū ipsi, q̄d animæ simile est, ꝓpter bonitatem formæ, & assimilat eum creatori suo, hæc ille. Ecce quō habetur aīæ rationalis immortalitas, cū totū hoc intelligat de anima post mortem, cum antea dixit, q̄ non est mortuus quem sapientia viuificauit. Item Constanhebenluce ait in libro de differentia spiritus & animæ, spiritus a corpore separatus perit, operatio quoque aīæ cum ipse separatur a corpore perit, ipsa autem ſm se nō perit & loquitur de spiritu corporeo, vt patet in principio libri. Adhuc Crispus Salustius in Cathilinario, inquit, sed nr̄a oīs vis in corpe & aīo sita est, animi ip̄erio, corpis seruitio magis vtimur alterū nobis cū diis, alterū cū beluis cōe est habet igit̄ corruptibile corpus cū beluis animū immortalē cū intelligētiis. Ex his & aliis fere infinitis pħorū antiquorū sentētiis haberi potest certitudo q̄ rationalis anima non extinguitur ex corporis extinctione nec marcescit animus corpore dissipato quēadmodum Epicurus credit.

In quo inducuntur verba & veritates sententiarū Arist. in cōfirmatione supradictorū. Cap. 10.

ET cum inductæ sint rōnes ac antiquorū auctoritates, quibus cōcludit̄ rōnalis aīæ imortalitas, superest mō inducere verba Aris. ad hoc, & tūc declarabit̄: quō mens Aris. vt dixi. Inquit ergo Ari in. 1. de aīa. intells aūt aduenire vr̄ & sub̄a quædā esse, & non corrūpi, maxime enim corrūperetur vtique ab ea, quę est in senio debilitate, & reliqua. Ex hoc cōstat intellm̄ esse immortalem, eo signo, quia maxime videret̄ corrūpi ab ea debilitate quæ est in senectute. tunc autem ipsum non corrūpi ostendit eius optima ac sublimior operatio. Absoluunt. & hoc dicentes ipsum nō corrūpi eo modo, quo organica forma ab excellenti obiecto corrumpitur. Stat autē ipsum corrumpi alio modo .s. corruptione totius. Sed hæc solutio non videtur ire ad mentem Arist. quoniam statim postq̃ conclusit intellectus immortalitatē, absoluit. q. cur nō reminiscimur post mortē, si intells ipse mortalis est, cui respōdet & inquit. intelligere aūt & cōsiderare marcescunt alio quodā interius corrupto. Ipsum autē impassibile. Memorari autē aut amare & odire non sunt illius passiones, sed huius, q̄d habet id ea ratione habet, quare & hoc corrupto, neque memoratur, neque amat, non enim illius erant. s. communis, quod quidem destructum est. Intellectus autem fortassis diuinum aliquid & impassibile. Ecce quō sol. prædicta abscindit̄, ꝓbat enim intelligere corrūpi hoc syllo, oīs operatio alicuius q̄d primo corrūpit̄ ipsa corrūpit̄, sed intelligere & contemplari opatio alicuius, q̄d corrūpit̄, q̄d declarat eo q̄a intelligere non intells est, sed colligati ex intellectu & corpore & hoc corrumpi relinquit tanq̃ palā. Si igitur intells immortalis simplr̄ nō pacciperetur in ꝓposita auctoritate, iam. q. s. an intelligere remaneat ad nihil esset. Et quanto minus solo. Illa ergo glossa tm̄ superficialis est, & non ad rem. Et q̄ hæc sit Aris. mens Auer. in commento illius partis. s. 65. inquit incepit declarare q̄ intellectus materialis inter partes aīæ, videtur esse non mobilis, neque accidere etiam, est enim nō generabilis, & nō corruptibilis, nisi ſm id in quo agit ex corpore, aut ſm id a quo patit̄, quia habet instr̄m corporale, quod corrūpitur per suam corruptionem sicut est dispositio in aliis virtutibus aīæ. Itē Themistius ibidē capite. 25. inquit. uidetur intells intus accidere, ut substantia quædam nec aboleri, aut corrūpi, alioquin maxime aboleretur ab ea inualentia, quæ

senectuti contingit & reliqua. Præterea. 3. de anima inqt separatus autẽ est solũ hoc qđ vere est, & hoc solũ imortale & perpetuũ est. & qa quis posset dicere, ergo intelligere & cõtẽplari remanet post mortẽ, cum et ipse intells remaneat, soluit d. nõ reminiscimur aũt, quia hoc quidẽ impassibile, passiuus vero intells corruptibilis, & sine hoc nihil intelligit anima. Si ergo intells & dissipatione corporis marcesceret ad quid Arist. tñ laborauit in qõne cur aia nõ reminiscitur, oĩs enim. q. vt in meta. 7. inquit Arist. supponit verum, & dubium quærit, modo tenere aĩam corrũpi ẽm corruptionẽ totius, quæstio cur intelligere et cõsiderare nõ remanent ociosa est Quod autem hmõi sit Aristo. mens Alexã & The. vide quos Auer. com. 20 illius partis narrat, & statim confirmabitur veritas. Rursum Arist. in 2. de aĩa inquit, & hoc solum contingere separari sicut ppetuũ a corruptibili, & hoc põt dupliciter absolui, vno modo vt Alexã. ait ibi Arist. nihil asserere certi cum loquatur cum ly (videtur.) Vel vt dicat intellm separari quia incorruptibilis est ab obiecto qũo aliæ vires animæ sensilis marcescunt propter excellentiam obiecti.

Primã solũ excludit Arist. per id qđ subdit, reliquæ autem partes animæ manifestum ex his ꝙ non separabiles sunt. Si igitur Aristo. subdit in aliis esse certũ non separari oportet vt quæstio de intellũ soluta habeatur. s. ipsum esse separabilẽ. Scdam excludo, qm̃ Arist. nondũ ibi, q n ab obiecto vis soluitur expressit & manifestauit intellm esse actum corpis ergo verbum suum cadere debet supra iam dicto, & non supra id quod nondũ dixit, esset enim exire terminos. Etiã argui põt eo modo dixit intellm separari, qũo per contrariũ dixit alias partes aĩæ non separari. Sed eas dixit nõ separari, ꝓpter eas esse virtutes in corpore. ergo per oppositum intellm separari voluit per abstractionem a corpore. Hoc confirmari potest ꝑ verba Auer. ibi. comẽtis. 21. & 22. quæ nolo inducere, ꝓpter breuitatem. Item prius formidatus est. d. amplius autẽ immanifestũ si sit corpis actus aĩa, sicut nauta nauis. Hoc quidẽ relinquit, tanꝗ dubium ergo consonũ id dubium aliqualiter esse solutum in verbis post, et per ꝯñs eã esse separabilẽ, non ꝓpter obiecti impatibilitatẽ, & hoc patet per verbũ Ale. quod Auer. dicit ibi. com. 11. ait. n. & nos loquemur de hoc, quãdo loquemur de virtute rationali ecce qũo dubium id absoluendũ reliquit in loco post dicendo. Amplius principaliter in 3. de anima libro inqt, necesse itaque, qm̃ omnia intelligit, immistũ esse, sicut dicit Anaxa. &c. Sed dices vt prius Aristo. nihil aliud velle nisi ipsum separatũ esse ab organo nec ipsum corrũpi ꝓpter organi absolutionẽ, stat tamen ipsum alio modo corrumpi. s. corruptione totius compositi, vt dictum est.

Hanc solutionẽ excludit Arist. per id quod subdit, sicut dicit Anaxa. vt imperet, hoc autem est, vt cognoscat arguo modo, plus immaterialitatis requiritur ad hoc vt aliquid immaterialem formã recipiat ꝙ ad hoc vt id in formas materiales agat. Sed ꝓpter primũ Ari. cõcedit Anaxag. positionem, quãto igitur magis ꝓpter scdm id cõcedet. Item vbi intells a materia dependeret, & in ea concretus esset, sicut brutalis forma hoc solo a sensu differret quoniam sensus vteretur vt dixi corpis determinata parte cum virtus sit particularis, intellectus vero illa vel simili non vteretur. Cum sensu quoque in hunc modum conueniret, sicut enim sensus dispositionem haberet, qua in corpore existit atque operatur, sic & intells. Arguo mõ, si ad saluãdã immaterialitatem opationis ac virtutis operantis sufficit virtutẽ non esse organicam, ac propter eam organo non vti. Tunc calefactio, & vĩr quælibet elẽtorũ operatio inorganica esset, & vniuersalis ac immaterialis, quare quẽadmodũ ignis operaꝛ particulariter & indiuidualiter, quia in materia habet dispositionem certã, qua ad certũ genus entis se extendit, sic quoque et intellectus. Et hoc remouet Arist. intellectus enim apparens prohibet extraneum & obstruet. Quod in græco sic habetur, alienum nãque cum apparet, iuxta prohibet atque seiungit, quasi velit intellectum impediri ex illa dispositione, qua in materia existit, pro intentione rei forinsece. Sed dicet rursum quispiam ꝙ proximum receptiuum operationis intellectiuæ est anima tñ in intellectione operationis vero organicæ est congregatũ ex potẽtia & organo. Nec & hoc euitabit ꝓpositum, quoniam licet hoc saluet operationem immaterialẽ imanifeste determinatæ partis corporis, nõ ꝓpter hoc saluat, quin illa operatio sit ista, & particularis, quia est formæ in materia existentis per certas dispositiones, quæ sunt ei necessariæ, & pro esse simpliciter, & pro esse in materia. Adhuc vbi species visibilis esset tantum recepta in potentia primo, & nõ organo nõne esset & ista & singularis sensatio? ergo causa vnitatis non est, quia in forma recipitur tanꝗ in proximo receptiuo. Hoc & Themistius cõfirmat ibidẽ, capite. 16 inquit enim necessariũ itaque est cũ oĩa intelligat intellectus, vt omnia quoque potentia sit, hoc est, vt nullam spẽm certam aut precipuã habeat recte igitur Anaxogoras quasi somniabundus de intellectu uidetur sensisse, cum illum simplicem sincerum intemperatũque diceret & reliqua. Iterum lege cõmentum quartũ Auerrois illius partis qa fere Themistium sectatur. Adhuc principaliter ibidem paulopost ait Arist. vnde neque misceri rationale est ipm corpori, qualis enim vtique fiet, aut frigidus, aut calidus.

Sed dices ꝙ ibi tm̃ vult habere ipsum esse separatum ab organis, vt post subdit quo tñ stat ipm posse corrũpi ẽm corporis compositi dissipationem, vt dicebatur. Et licet verum sit Arist. ibi sic intelligere, vt in Themistio capite. 17. & Auer. cõmento 6. accipitur, tamẽ idem sequitur de intellectu, si ipse forma sit corporis a corpore dependens, non tantum quantum ad opus, imo quantũ ad esse & fieri: qm̃ eo ipso ꝙ intells a mã pendet quantũ ad esse & fieri, non inest materiæ nisi propter dispositionem certam, quoniam nihil dependet a materia inquantum materia, eo ipso ꝙ a materia dependet per certam dispositionem erit operans per illam tantum, & non per aliam, eo ipso ꝙ erit operans per illam, & nõ per aliam erit organicus, hæc enim mõ oẽs peripatetici loquunꝛ de organicis virtutibus, ut constat in uerbis illorũ inspiciendo. Ergo eo ipso sit stanti, ipsum esse qualem relinquitur. i. per certum genus qualitatis agere vt Themi. & Auer. exponunt. Iterum principaliter Arist. in perigeneseos secundo inquit, in cõueniens aũt & si anima ex elementis sup. sit, quẽadmodũ Empedo. aut vnum aliquod eorum, quemadmodũ Democritus, qui ignem eam dixit esse. Cuius rationem reddit sub forma interrogationis. d. alterationes i. operationes enim animæ qũo erunt. verbi gratia musicum esse & rursum, si non musica, qũo erit, aut memoria, aut obliuio, & tunc concludit, palam autem qm̃ siquidẽ ignis anima, vt sup. Democritus inquit, passiones erunt ei quęcũꝗ ignis, secundũ ꝙ ignis, si autem anima erit quoddã miscibile i. in corpore misto permanẽs opera erunt eius corporalia, huius autẽ nulla operatio corporalis ecce qũo plane Aristo. ex eo quia nullũ opus proprium animæ est pbicum ac indiuiduum, & corporale, ipsam. nec ignem nec in elementis consistentẽ ait esse. Quã auctoritatẽ nec Ale. nec aliquis illius sectator poterit persoluere, & tu videas cõmentum. 45. illius & relinquetur tibi in hoc certitudo.

Præterea principaliter Aristote. 16. de animalibus regulam ponit capite. 10. d. quorum enim principiorum actio est corpalis, hæc sine corpore inesse nõ posse certũ est. verbi gratia. ambulare sine pedibus. Tunc ex loco a contrario, qñ aliqua operatio nõ est corporalis principiũ illius, nec est, nec esse potest cũ corpore, vt etiã ibidẽ ostendit & ipse, & qñ aĩa principiũ ipsius, nec a corpore, nec ab aliquo corporali habet, tunc nec finẽ, & cõplementũ. ergo omnino positio horũ contradicit Arist. Amplius hoc idem & Auer. in. 3. de anima lib. cõfirmauit. d. et uniuersaliter ista intẽtio animæ est per vera fundamẽta & in ꝓpositionibus probabilibus quæ dãt aĩam esse vtrũꝗ. s. mortalẽ & non mortalem, probabilia autẽ impõle est vt sint falsa ẽm totũ, & hoc apologizauerunt antiq, & in reprehensione illius oẽs leges conueniunt. Et quando hæc

sunt modo dicta, superest mō colligere q̄d veri: q̄d falsi: posteriores Ale. dixerunt. Quādo ergo dicunt aīam rōnalem esse nouam in corpore nostro, & imediate a Deo sublimi verum dicunt: & in hoc non insisto propterea q̄a infra immorabor, q̄n dicunt Arist. in hoc quæsito eē ambiguum. ex his quæ hoc capite induximus patet Aristo. verba imortalitatē innuere oīno & sine dubio, q̄n etiam dicunt problema esse neutrū hoc quo vterq; modus opinandi habeat motiua ꝓbabilia: constat non tm̄ aīæ rōnalis imortalitatē esse fide creditā, īmo et rōnibus & demrōnibus a posteriori & a priori, quas reliq̄, cū eas apponat Auic. in. 6. naturaliū parte quinta. Vltimo dixerūt rōnalem aīam ad corpis corruptionē dissipari totius factā tm̄ immediate a deo, nō per opus creationis, sed per aīationē ipsam, vt dictū est. Et hoc nec mihi cōsonat, q̄m eadē potētia forma extrahit ad eē: qua reducit in nō esse, fm̄ fundamentū peripateticorū, mō tm̄ diuerso, quēadmodū. n. nautæ p̄sentia cā est salutis, sic & absentia cā erit submersionis nauis, quēadmodū Arist. inq̄t in p̄hica auscultatione ergo si rōnalis aīa desinet esse p destructionē toti⁹, oportebit vt in potentiā mãæ redeat nisi annihilet̄, q̄d inconsonū videbitur p̄bis. quare si in potētiam mãæ redibit ex ea extra actus erit, quare non erit forinsecus, & a deo in corpe adueniēs. Præterea si rōnalis aīa desinit ad corpis destructionē, tunc sine dubio ipsa, & in esse, & in cōseruari, a mã, depēdebit et q̄n fora fuerit depēdēs ī eē et ī ɔseruari a mã sine dubio deducta erit ex ei⁹ posse cū eã nō excedat, & rōnalis anima cōtinebitur in semine, cuius cōtrarium dictū est, ex verbis Arist. in scdo de gn̄atione aīaliū capite. 10. prædicto. Ex his perspicuū remanet quāta sit p̄biæ vtilitas, cū ex ea non tantū rōnalis animæ īmortalitas sciri posit ex verbis Arist. verū & aliorū antiquorū, & demonstrationibus apertis.

In quo inducuntur q̄ones The. cōtra Aris. in signo quo probat aīæ rōnalis immortalitatē. Cap. 11.

SIcut in p̄cedenti capite diximus Arist. ꝓbauit intell's immortalitatē, hoc mō, si intell's mortalis eēt ad corporis mortē, ipse maxime debilitaret̄ in senectute, sed ꝗ non debilitetur ostendit Arist. vt The. credit per locum a maiori, sic, magis vr̄ debilitari sensum in senectute q̄ intell's, sed ꝗ sensus nō debilitet̄ signo ostēdit, q̄m si senes acciperet organū iuuenis non minus videret, & hoc significat sensum in se nō esse debilitatū, sed organū, quanto ergo minus intell's debilitabitur per seipsum. Sed ad hoc signū The. in primo de aīa capite. 25 multas adduxit q̄ones, & inquit in his verbis primū, cōtinuatio & series ipsa sermonis dubōnem habet, cū enim id ageret atq; vellet adiicere, ne moueri animus videretur, nihil attinebat hac intentione intellectum substantiam esse quandā quæ intus accederet nec aboleretur, est ergo prima questio circa sermonis cōnexum, q̄m Arist. incepit disputare an rōnalis aīa sic moueatur an non. Ad hanc q̄onem impertinens erat ostēdere intell'm esse subam quandā quæ intus accederet, nec aboleretur. Deinde cōtra Aris. induxit & scdam. q. & inquit, nec erat ratio q̄obrē hoc loco de immortalitate animæ disputaret, quia neq; de reliqua anima vtrum mortalis esset hac parte agitabatur sed solum id in quæstione erat moueri ne an non moueri intellectus posset. Est ergo secunda quæstio de irrōnalitate loci, hoc. n. in loco nō decebat q̄onem mouere de intell's perpetuitate cū hmōi quæstio supponat diffōnem animæ rōnalis, & etiam ad propositam q̄onem, vt dixi cōnexum habere nō videtur. Mouit & tertiā. q. et inq̄t, deinde in eo quoque verba illa calūniam sustinent, ꝗ rō qua intell's incorruptus & imortalis asseritur, videtur idem in sensu pollere, atque ita illum quoque ab interitu vendicare, immo vero si diligenter aduertas fere hoc egisse Aris. cōperies, vt sensum quoq; esse immortalē ostendat, si aboleri inq̄t intell's posset maxime id ab inualentia futurum. quæ in senectute contingeret, tunc vero accedit ecōtra id q̄d in sensoris cernitur, nã si vti posset senex oculo iuuenis videret ut iuuenis, ex q̄bus verbis talis rō nectitur, quēadmodū sensus nō patitur laborātibus senio, & fatiscentibus instrumentis, ita neq; intell'm pati interiore illo affecto collabefactoq; neque in sensu solo persitat, sed ꝓgredit̄ vltra, qua re inquit senectus non eo fit ꝗ anima quicq̄ sit passa, sed eo ꝗ id in quo anima continetur lacessitum oblæsumq; est, quemadmodum temulentia et ægrotatio, hoc si ita ē, vegetatrix anima eodē modo quo mens impatibilis efficitur perindeq; imortalis. Est ergo tertia quæstio multū difficilis nam Arist. arguit per locum a maiori, & fundatur argumentum suum in hoc, ꝗ sensus in senectute non debilitatur, propter signum positum, argumentor mō vt de intellectu arguit Aristo. Si sensus esset corruptibilis debilitaretur in senectute sed Ari. probat signo ipsum nō debilitari ergo sensus erit incorruptibilis. Et postq; mouit has tres. q. circa id signum Aris. alias adducit ad aliud Aris. verbum, dixit nãq; Aris. intelligere aūt, & cōsiderare marcescunt, alio quodā interius corrupto, ad q̄d The. inquit, tertio subit quærere, quale nam instrumentum id sit q̄d tam etsi interius corrumpatur. intell'm tamē impatibilem permansurum dicat, est ergo quæstio prima, q̄d intelligat Ari. per id interius corruptum quo marcefacto & intelligere & considerare marcescunt. Scdam etiā induxit ad idem & inquit, qui possit similitudinem, aut proportionem habere cum corporalibus instrumētis, iā vtrum id homini, an aliis quoq; aīalibus habeat̄, est ergo scda quæstio, an id interius sit pośe haberi ab alio genere animalium, an solus homo. Tertiam adhuc dedit. q. & inquit, age vero si latentiore aliquo interioreq; instrō intellectus vtatur, quærenda ratio est, cur nō cōueniat animam sensualem separatam ab instrumentis putare, nō. n. ad constituendam differentiā sufficit dicere intell'm instrō interiore vti & cōdito, sensum exteriore & prompto, est ergo tertię q̄ōnis sententia, si ad hoc vt homo differat ab alio animali. verbi gratia. leone, nō oportet intell'm esse formā corporis perficientē, sed vtentem corpore, tanq̄ instrō, vel aliquo corporis, cur etiā sic non dici potest de sensitiua. s. esse formā separatam, & non dare esse corpori p̄fectiue, sed tm̄ esse formā vtentē corpore cū & hoc saluabitur differentia, quemadmodum & in rationali saluat̄ & hæc quæstio est pulchra quæstio. Post dat quartā. q. circa illa duo uerba, intelligere, & cōsiderare, seu cognoscere, vt litera habet Themistii, & inquit, quia vero Arist. modo verbū hoc intelligere modo id cognoscere vsurpat sit noscenti hæc studium scire quid inter sit: cui respōdet & inquit an intelligere est simplices terminos cōprehendere, cognoscere terminos cōplexos iungere, aut diuidere. Et q̄n hoc dixit mouit. q. optimā & inq̄t, tū quoque succedit quæstio vtra præstantior virtus, eane quæ appellationes simplices p̄cipit, an ea quæ perceptas ad cōplexū cōiunctionēq; reuocat. Est ergo quæstio an virtus apprehensiua simpliciū sit p̄stabilior virtute apprehēdente cōposita, & factiua cōplexionis, an ecōtra. Et ꝓ vtraque parte arguit, & inquit, videri posset alicui posterior hæc maiore ui esse argumēto de artibus capto, nam simplicia cognoscere ligna & lapides nullius est artis, sed connectere & cōponere. Ex hoc patet ꝗ cōpositiua nobilior erit cū opus id sit artis. Tunc arguit ad oppositū. d. tm̄ contrariū est, ꝗ quidem neq; difficile demonstratur, nam cū in cōplexu modo veritas modo falsitas uersetur, intelligere nō nisi vere possumus cognoscere etiam falsæ: ergo argumentū virtus in cuius opere cadit. q̄nq; veritas, q̄nq; falsitas, ignobilior est virtute, cui id nō accidit, minor aūt additur & patet. Secundo arguit. d. p̄terea intelligere est tanq̄ circuire lustrareque rem, & circūspicere, nec accedere, eoque imbecillitas quædam intētionis monstrat̄, qualis differētia inter clariores oculos hebetioresq; habet̄, ecce scdm argumentū q̄d patet. Et inquit The. hæc sunt quę de verbis illius vocari possunt in dubium, defensiones solutionesq; in aliud tēpus differre commodius est quo se quoque nobilissimus philosophus ad pleniorē discussionem sustinet ac reseruat, nam hoc loco causa discernendi magis

magis disputandiq; diligentia: quam cum sententia aut fiducia decernendi disseruit. Istæ sunt quæstiones Themistij, quas ut vides insolutas nobis relinquit, nec inuenimus solutiones in aliquo loco suæ paraphrasi, ut patet legenti illam. Aliam dederunt ad Arist. qōnem expositor non minoris dubij, & potest sic ordiri. Si sensus essent corruptibiles maxime in senectute debilitati essent circa moralia obiecta, modo Aris ostendit in .1. ethico. sensus esse maxime fortes circa moralia obiecta in senectute quam in iuuentute. Quod si dicas id esse ex habitu acquisitum, non autem ex natura illarum potētiarum ut Arist. ostendit, in .2. ethic. & ego a pari dicta intellectum esse in senio debilitatum ſm naturam, uerum propter exercitium ac habitum fortificatur, multo.n. maius erit exercitium ad fortitudinem conferens q̃ naturalis debilitas, & sic non tolletur intellectus mortalitas ex illo signo. Quæ ergo & quot sint quęstiones accidentes ad Aris. ex his cuilibet perspicuum erit, ac et alias multas poterit addere.

In quo soluuntur quæstiones Themistii ad Aristot. Caput. 12.

Quæstiones Themistii omnes una solutione dissolui possunt. s. ex posita litera illa, potest autē litera Aris tripliciter legi, uno modo quo eam legit Themistius, & sic qōnes reputo difficilis solutionis immo impossibilis, ut videnti expōnem eius constat. Secundo modo potest exponi, ut expositores latini conantur exponere, & sic quodam modo omnes qōnes abscindūtur, dicunt ergo Aris. ꝓbare quatuor rōnibus animam non moueri, & loquitur de rōnali, qm̄ ut Ari. dicebat nunc quidem .n. dicentes et quærentes de aīa de humana uiīr solum intendere, ubi Platonem innuit, ſm Expositores, dicebat autem Plato animam esse numerū seipsum mouentem. ideo Arist. ostendit rōnalem aīam non moueri: quatuor rōnibus, & q̄ hæc sit Arist. intentio Aris ostendit in sua recapitulatione, ait enim q̄ quidem igitur nō posse moueri aīam manifestum est ex his si autem penitus non moueatur manifestum qm̄ neque a seipsa, ecce quō innuit se probasse animam nō moueri, dico ergo q̄ Aris illo tex. (intell's autem videtur) apponit quartam rationem: & ſm latinos sic componitur subiectum motuum. s. memoriæ & reliquorum animæ operum debilitatur uel natum est debilitari propter illa opera. Sed intellectus non debilitatur: nec natus est debilitari, cum non sit natus corrumpi. sed organa ipsa debilitantur uel nata sunt debilitari. ergo intellectus non est subiectum horum: sed organa coniuncta intellectui, huius sylli minor duas habet partes, ut vides, primam apponit Aris d intell's autem videtur substantia quædam existens. i stabilis, & non debilitabilis & non corruptibilis hęc est prima pars minoris, probat autem hanc minorem hypothetice per locum ab opposito consequentis hoc modo sup si intell's corrumperetur maxime corrumperetur ab ea, quæ est in senio debilitate, huius hypotheticæ tacuit antecedens & expræssit cōsequens destruit autem consequens, sed sup. intell's in senio nō debilitatur, immo perficitur magis, ostendit autem quomodo debilitatur aliqualiter. d. nunc autem fortassis quemadmodum in sensitiuis accidit. s. ipsas potentias debilitari pp lapsum organorum, non propter potentias in se, sic & intell's: q̄ autem id sensitiuis accidat ostendit. d. Si enim accipiat senior oculum iuuenis uidebit utiq; sicut & iuuenis; & ex hoc uult habere defectum uisus esse ex defectu organi, & hoc concludit dicens quare senium non est in sustinendo aliquid animam, sed est in quo. id. est organum. quod confirmat per simile in ebrietatibus & infirmitatibus, & patet oppositum consequentis ex quo oppositum conclude antecedentis, & est propositum. Post in textu sequenti ibi (intelligere autem & considerare) ostendit secūdam partem minoris. s. ex debilitate organi esse lapsum intellectiuæ operationis, & sermo eius patet. Ex hac explanatione soluuntur q. primę tres Themistii. patet .n. primo quō ad propositum cōtinuatur textus cum habeat cōtinuationem ad ꝑcedētem, ꝓut est quarta rō cōtra Plato. Patet secundo quō rōnaliter interseruit de intell's immortalitate, ꝓut ex eo relinquitur ipsum non esse subiectum motus fuit enim id prima pars minoris, ut vidisti. Tertia uero qō facile dissoluitur, qm̄ ibi Arist nō loco a minori probat intellm̄ corrumpi: sed signo sit v3 sensus non debilitatur, ergo nec intell's, & hoc modo nō habetur ex litera Arist sensum esse perpetuum. Sed arguis ego probabo sensum esse perpetuum, qm̄. si nō maxime debilitatur in senio, sed nō per Aris debilitatur, ut patet, sed organum. ergo sensus ſm se perpetuus est. Dicendum q̄ adhuc dr̄ia est inter intellm̄ & sensum, primo quia & si sensus nō debilitetur ſm se, est tamen rōne organi per se debilitabilis, intellectus autem nec per se nec rōne organi debilitari pōt licet operatio sua non uidetur perfecta, in se tamen debilitabilis nō est, nec per se, nec rōne organi. Secūdo qm̄ sensus est solubilis rōne organi, intell's autem nō, ut constat. ergo debilitas sensus est altera, & per cōsequens nō sequitur sensum perpetuū esse, oportet enim addere non debilitatur in senio per se nec per accidēs, ſm propriam essentiam. ergo æternus, cuius minor uera est de intellu, quæ autem falsa est in sensu. Et per hoc idem absolui potest & ultima qō, q̃ Expositores dederūt, & si sensus nō debilitetur ab obiectis moralibus est tamē debilitabilis, q̄ nō est uerum de intellu, nec enim est debilitabilis, nec debilitatus intell's ab obiecto q̄tūcūq; excellēti. Pōt & textus alio modi exponi, ut Auerrois uidetur innuere in cōmento illius partis, q̄ cum Aris. ꝓposuisset ostēdere ad Platonem aīam rōnalem nō moueri, & ostēdisset eam non moueri motu alterationis, nec motu augumētationis, nec motu locali, opus erat ōndere eam non moueri motu gñonis & corruptionis, & hoc est ostendere eam nō esse generabilem & corruptibilem. ostēdit ergo eam nō esse generabilem neq; corruptibilem, & tunc duæ primæ qōnes absolutæ sunt ex cōtinuatione commenti. Tertia uero remouetur ex intentione partis. Aris. ergo intēdit probare intellectum esse inorganicum, & inde habere uult ipsum esse separatum a mā. idē enim inorganicum & a mā separatum in cognoscitiuis potentijs, ut patet in ꝓgressu commenti. Organicam autem uirtutem esse pōt dupl'r probari. primo quando debilitatur in senectute ex organi debilitate, ut fit in oculo seni, secundo qn̄ nō debilitatur, sed debilitabilis est rōne organi. Primum fit semper in sensu exteriori. Secundum in sensu interiori, corrumpitur enim sępe imaginatio ex forti imaginatione: tunc pōt syll's componi sic oīs uirtus corruptibilis & organica est debilitabilis uel debilitatur in senectute. sed intell's, nec debilitatur, nec est debilitabilis ergo intell's, nec organicus, nec corruptibilis, & sic remouetur tertia qō Themistij & ultima, & series textus patet & necessitas partis. Verum Auerrois in fine commenti .66. dicere uidetur id esse signum probabile, & non demonstratiuum, & sic iterum qōnes illæ tertia. s. ultima remouebuntur. Post hoc facile reliquæ quatuor qōnes soluūtur, prima quidem. qm̄ intellectus & sensus hoc discrepant: ut Simplicius ait in .2. de anima qm̄ sensus organo utitur partiali, ut oculo aure & sic de alijs, intell's autem toto corpore utitur, ut organo, quęadmodum nauta utitur naui tota, ut organo, manus uero themone tantum &c. Et ex hoc patet quid sit organum intellectus ſm peripateticos. Secunda uero soluitur: quoniam ut Aristo. ait in .2. de anima, & propter hoc in corpore huiusmodi, & non sicut priores in corpus aptabant ipsam, nihil definientes in quo & quali, & ueræ cum non uideatur accipere quodlibet contingēs.

Et ex hoc secunda qō persoluitur, hæc enim anima ideo utitur toto corpore pro organo, & nō anima brutalis, qm̄ hæc est huius naturæ, ut sibi limitet tale corpus & non aliud, & hoc non potest reduci ad causam aliam

nisi ad animarum naturas, & proprietates, ut constat Aristotelem fecisse. Tertiam q. absoluere possumus dupliciter vno modo sm positionem Themistij, quam expressit capite. 23. illius primi, vt dicamus. s. hominem non intellectu distingui ab animali bruto, tanquam per differentiam sumptam a parte, sed per animationem, ꝓpriam, quę ab intellectu pendet, quemadmodum illuminatio a luce, & hanc animationem Auerrois cogitiuam credit esse, de quo alias. Vel dicamus sm veritatem nostre fidei rationalem animam dare specificum esse corpori, & nō tantum corpori accommodari, ut motor & utens verum ut forma, & perfectio, ut suo loco declarabitur. Et quando sic secundo modo dicetur patet differentiam esse ab anima rationali, & non a sensitiua: eo quia anima rationalis propria est hominis forma nō sic sensitiua. Id uero quod dedit Themistius in quarta qōne absoluendum est, vt ipse dicit magis. s. dignam esse intellectiuam partem ipsa compositiua & diuisiua, propter rationes ad oppositum, quas inducit. Potest autem & addi tertia, quam Auerrois addit in. 3. commentis proprijs, q̄m intellectio simplicium propria est substantiarum separatarum a materia, compositam habentium materiam, vt constat. Quod uero in opposi tum dicebatur non est ad propositum, q̄m non refertur ad idem, cognoscere enim ligna proprium est exteriori sensui, sed componere ꝓprium est interiori: & ideo nobilius erit per accidens, sed si essent eiusdem partis cognoscere, & intueri, esset forte pręstabilius componere, & ipso artificiali ordinari. Vltima vero quæstio absoluta est ex his. Quomodo quidem igitur non conducant Themistij rationes ad Aristotelem ex his manifestum utique fiet.

In quo completur declaratio erroris opinionis Alexandri. Caput. 13.

Averrois in de anima tertio digressione magna contradicit Alexandro, & uidetur mihi ꝙ prima eius ratio debet componi per impossi. hoc modo. Si minor demonstrationis Arist. exponatur de præparatione: ut Alexander opinatur, tunc preparatio non tantum intellectus, immo cuiuscunq; formæ materialis, esset nec corpus, nec uirtus in corpore: & tunc demonstratio non esset propria ipsi intellectui tantum, & si esset propria intellectui, cur & quibus uerbis demonstrationem præparationi intellectiuæ appropriauit. Secundo obijcit Auerrois in hunc modum. erat syllogismus Aristo. Omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti. Sed intellectus est recipiens omnes formas materiales, ergo & reliqua. Minor itaque habet hoc prędicatum recipiens, tunc quærit pro quo supponit subiectum illius minoris, uel pro præparatione, uel pro ipso subiecto, idest intellectu præparato, non pro ꝓparatione, q̄m esset sensus, præparatio est recipiēs omnes formas materiales, hic vero sensus falsus est, q̄m recipiens in aduentu recepti manet, præparatio autem, idest priuatio non manet, ergo illa priuatio non recipit. Verificabitur ergo minoris prædicatum de subiecto ipsius præparationis: qui intellectus est in se, et sic habetur propositum, hæ ergo duę sunt rationes, quibus Alexādro contradicit Auerrois quantum ad illam solutionē. Postmodum obijcit contra secundam propositionem, quam ei imposuit. s. ꝙ intellectus est factus ab elementorum potestatibus, & induxit enthymema in hunc modum. Intellectus est factus ab elementis sine motore extrinseco. ergo intellecta in actu sunt facta ab elementis sine motore extrinseco. Inquit enim sic, & ista opinio in uirtutibus animę comprehensiuis si est sm ꝙ nos intellexerimus est falsa, & reddit rationem. d. a substantia enim elementorum, & a natura eorum, non potest fieri uirtus distinguens, aut comprehendens, quoniam si esset possibile, ut a natura eorum, & sine extrinseco motore fierent tales uirtutes, tunc esset possibile, ut postrema perfectio, quæ est intellecta. s. in actu esset aliquod factum a substantia eorum, ut color, & sapor fiunt, & dixit (Si est sm ꝙ nos intellexerimus &c.) Quia ut declaraui in positione illius, non erat ita stultus Auerrois ꝙ hoc crederet esse mentem Alexandri cum Alexander uidisset Arist. 2. physicæ auscultationis in quo antiquis contradixit: dicētibus formas fieri ex necessitate materię, ideo Auerrois non obijcit Alexandro nisi hypothetice. s. si sic dixisset. Potest autem Auerrois enthymema primo deduci per locum a maiori sic si anima intellectiua quæ est diuinissima substantia, potest produci uirtute elementorum, & intellecta in actu, ut intellecta in actu, sunt inferioris gradus ad ipsam animam, multo facilius possunt produci ab elemētis, quare si intellectus ab elementis effluxit de facto, et intellecta de facto effluxere. Aut potest, & secundo modo deduci, ut in cōmento meo de anima deduxi, quod tu uideas si placet.

Vltima ratio Auer. ad Alexā. est ut dicit, & ista opinio est similis opinioni negantium causas agentes, et nō concedentium nisi causas materiales tantum, & sunt illi qui dicunt casum. Et intendit ꝙ si esset ut Alexan. finxit, tunc formæ essent de necessitate materię, & non ab agēte extrinseco: & sic formæ essent sine motore & vl'r quilibet effectus sine agente, quod in. 2. physicæ auscultationis est improbatum. Ex his relinquitur ꝙ dicentes rationalem animam incepisse & dissipari ad corporis extinctionem, quemadmodum Alexan. Auempace Epicurus, & alij antiqui omnino errauerunt. Post hęc Albertus in libro de origine animæ, tractatu. 2. capi. 5. narrata opinione Alexan. contradicit ei quatuor modis. s. ex exemplo eius. Secundo ex uerbis Platonis stoicorum ac peripateticorum. Tertio reddit ipsum contra se. Quarto arguit directe contra positionem eius. Ego autem ex his quatuor accipiam duos, primus ergo modus erit data Alexandri positionem, tunc ab intellectu agente, qui propria causa est in tota natura nulla induceretur forma, quæ aliquid similitudinis habeat cum ipso in separatione, & hoc uidetur absurdum. s. ꝙ omnia principia agentia in generatione aliquid similitudinis in generato cōsequantur, et id principium quod omnibus prius ac excellentius est, nihil omnino suæ consequatur similitudinis. Secundo pōt sic componi ratio ad Alexand. nulla forma corporalis mouet in suis materijs, & corporibus, in quibus sunt a motu locali de loco ad locum, declaratum enim est in. 8. physic. omnium talium corporum: quæ tales habent formas, motum esse a generante, aut remouente prohibens. Sed omnes formæ animalium mouēt motu locali de loco in locum per se in materijs & corporibus aīalium ergo hm̄oi formę nō possunt esse corporales. Et hæc rō potest confirmari, quærentes enim ab isto dicimus, si anima sua non est nisi forma armonica a quo nam mouetur corpus. Si. n. dicat æqualitatem illam cōplexionis mouere corpus sm locum; quæramus a quo immoto sm locum procedit iste motus, cum omnem motum oporteat ab aliquo immobili procedere. Amplius æquale in complexione pōt moueri ꝓcessiue, & etiam æquale mouet. ergo idē erit mouēs & motum & breuiter iste non potest saluare motum ꝓcessiuum animalis. Vltimo ad Alexā facit rō Aris. q̄ ad Empe. induxit in. 2 de aīa, ōndit. n. Empe. nō posse saluare motum aggenerationis & inquit Aristo. adhuc aūt quid est continens in contraria quæ feruntur ignem, & terram, distrahentur enim nisi aliquid sit prohibens. Si uero erit hoc est anima & causa alimenti & augumenti. Eodem modo potest ad alterum obijci. Si enim sm ipsum anima nihil est aliud nisi armonica complexio & elementorum combinatio a quo fiet augumentum, & sic oportet ut & ipse in errorem incidat Empedoclis. Ex his totus error Alexan improbatus est cōplete, & nihil remanet amplius dicere circa hoc, tu autem considera ulterius.

In

In quo narratur opinio aliorum circa rationalis animę esse, & motiua ad id. Caput. 14.

Quemadmodum diximus de īceptione animæ disceptātes quatuor modis loqui poterāt, quorum unus imposibilis erat, & tunc reliquebatur disputatio in tribus, & primus modus quem Alexāder secutus est disputatus est hactenus, in quo tanquam complexum nobis palam est animam rationalem non a corpore incipere, nec in corpus desinere. Si igitur rationalis anima nec incipit cum corpore, nec in corpus desinet, sed semper fuit & amplius semper erit immortalis, ac substātia semper existens, simplex & immista, nec corruptibilis, nec alterabilis ꝭm substantiam eius, opinio reddetur multorum antiquorum ac modernorum peripateticorum Auerrois.i. Themistij, Plotini: Theophrasti, Pythagore, & aliorum, quos suo loco dicemus. Id autem in quo cōcurrunt est rationalem animam, nec incipere cum corpore, nec incipere ab aliquo corporis, nec desinere in potētiam corporis, nec in corpus ipsum, sed esse semper quid immortale diuinum & impatibile.

Id autem in quo discreti & differentes sunt suo loco accurate dicetur, ualde enim discrepant in statu animæ post mortem corporis, ac ante corporis unionem, & in ipsum ingressum, quæ tractabuntur in loco de statu & animæ partibus. Motiua autem horum sunt multa, & primum quod mouit Platonem & Gregorium nicenū componebatur sic omnis substantia incorporea antecedens quantitatem corporis & qualitatem ꝭm naturā existens non quidem in tempore, antecedit etiā corpus ipsum. Sed rationalis anima antecedit corporalem q̄litatem & contrarietatem dispositionum ꝭm naturam: quare non potest simul esse cum corpore. Adhuc Gregorius nicenus in libro de homine contra Eunomium Philosophum arguit. Omne quod habet corporalē ac temporalem creationem, corporale est & mortale. Si ergo anima creationem habet in corpore mortalis erit. Rursum nulla subꝰa supra naturam debet esse facta a natura, nec simul cum natura, sed uel ante uel post naturæ opus, sed anima rōnalis est subꝰa supra naturam, immo diuinum quoddam & optimum ergo erit facta, uel ante, uel post naturę opus, & non post. ergo ante naturā.

Præterea mouit & Auerroim aliud argumentum ꝙ in de substantia orbis libro colligitur nulla forma inducta in materia nō mediante dimensione interminata, & non per dispositiones qualitatiuas & quantitatiuas pręcedentes simul accipit esse cum toto, sed anima rōnalis est hmōi: quare conclude, ut prius. Item quod est de perfectione mundi semper est cum mundo, sed anima rōnalis est de perfectione mundi. ergo semper est cū mūdo: & per consequens non simul cum corpore accipit, esse maior patet, qm̄ ipse mundus perfectus est et cōstat ex tota sua materia. i. ex omnibus eius partibus possibilibus & essentialibus ei, ut Auerrois exponit. 1. cœli cōmen. 94. & alibi, minor etiam constat, anima enim rationalis, plus est de integritate uniuersi q̄ quodcūq; corporale, ut patet, deinde causa agens vt motor prius est acto tempore, ut in physica auscultatione accipitur. Sed rōnalis anima corporis est cā ut agens, ut loco eius dicetur & in. 2. de anima dixit Arist. ergo tempore pręcedit corpus. Iterum unitas loci attestatur unitati naturæ unde & diuersorum corporum ꝭm naturam diuersa sunt loca, sed intelligentię & animæ conueniunt in natura cum sint substantiæ spiritales ac intelligibiles, ergo aīæ sunt creatæ simul cum intelligentijs in cœlo empireo. Etiam quanto substantia simplicior erit tanto in sublimiori loco debet fieri & conseruari, ignis enim locus altior est q̄ aeris uel aquæ. sed anima est multo simplicior substantia quam corpus, ergo locus sue creationis meretur esse supra omne corpus. Deinde argumentum quod mouit maxime Plotinum est, ubi est ultima perfectio alicuius & naturalis status, immo ad quem semper inclinatur res, est suus locus proprius originis & generationis, & hoc manifestum est in hominibus maxime, homo enim maxime, & si rex esset, appetit redire in patriam, & si vilissima sit. Sed vltima perfectio animæ rōnalis est in cœlesti habitatione. ergo ibi est cōgruus locus suę originis. Rursum creator prior est in tempore quam generans. ergo & creatio animæ prior debet esse tempore generatione corporis, ergo non simul anima rōnalis cum corpore debet esse accipere. Est enim hic ordo ꝙ creationis opus p̄cessit opus distinctionis, & opus distinctionis opus ornatus, quare cum anima rōnalis sit creata. & corpus sit factum in fine ornatus, erit igitur anima ante corpus. Quomodo ergo & quibus argumentis moueantur hi ex nunc dictis manifestum est, post uero differentias, & propria, unicuiq; opinioni dicemus, nūc uero sit in tantum dictum.

In quo inducuntur testes pro confirmatione dictorum Caput. 15.

In prædictorum confirmatione plures reperti sunt uiri illustres. Moses igitur primus propheta sapientissimus inquit, compleuitq; Deus die septimo opus suum quod fecerat. & requieuit ab vniuerso opere qđ patrarat, & benedixit diei septimo, & santificauit illum, quia in ipso cessauerat ab omni opere suo. Hoc autē Plato in thimæo sic uidetur exponere, introducens Deū .s. loquentem stellis, ait, ego vobis semen & inicium tradam, vos cætera exequi par est, ut immortali n̄aæ mortalem attexentes, faciatis generetisq; animalia subministrantesq; alimenta augeatis, & sumpta rursum recipiatis, uidetur ergo Plato dictum Mosis sic exponere qđ Deus substantias omnes spiritales creauit, ut animas, & eas posuit in stellis tanquam semina & exordia animalium humanorum, & ideo tunc omnino Deus requieuit, qm̄ animabus productis, ac in stellis positis quoties fit hic corporis generatio sic fit & ibi animæ rōnalis descensus, quare tunc Deus in septimo die ab uniuerso opere requieuit Quod est Augustinus in glosa illius verbi requieuit in die septimo ait ꝙ, Deus requieuit post diem septimum ab omni opere suo i. creationis distinctionis & ornatus. ergo amplius nihil remanet creandū. Adhuc Damascenus in. 3. capi. secundi libri inquit, ego autem Gregorio theologo consentio, dicebat enim primo intellectualem substantiam creari, & ita sensibilem consequenter quare &c. Præterea Salomon inquit, puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam, & cum essem magis bonus ueni ad corpus incoinquinatum. Si ergo anima sic bona ad corpus uenit, ergo ipsa fuit ante corpus. Rursum Macrobius in. 1. lib. idem ponit, opinatur enim duas esse cœli partes vnā deorum alteram animarum in cancro .s. & capricorno, per quarum alteram animę ad corpus descendebant. Et ibidem inquit animæ beatæ ab omnicunq; contagione coporis libere cœlum possident & reliqua. Item et Pythagoras idem dicere videtur, credit enim a lacteo circulo deorsum incipere dios i. Plutonis Imperium, qa animæ inde lapsæ, uidentur iam a superis recessisse, ideo primum nascentibus afferri ad lactis alimoniam, quia primus eorum motus a lacteo incipit, & ita corpora terrena habentibus. Iterum Theophra. in quinta particula naturalium qōnum hoc est in. 2. lib. de anima glosans uerbum Ari. 16. de animalibus cum inquit, restat igitur ut mens sola extrinsecus accedat, ait porro quod dicitur mentem extrinsecus accedere non ita statuendum est vt qui uere appositus inuentusque habeatur, sed ut qui statim ab ortu quasi comprehendere nos, complectiq; soleat: ecce quomodo non ponit mentem accipere esse simul cum corpore, sed antecedere corpus, & in fine ortꝰ illam ponit nos comprehendere, ut suo loco dicetur. Item Themistius in primo suæ paraphrasis capi. 23. ait, ut enim nihil uetat duas haberi perfectiones perspicui corporis quarum perfectior una sit sol, altera imperfe-

ctior lumen, ita dici de anima potest nihil obstare duas esse animalium formas, quarum vna perfectior sit ut aïa ea quæ foris est, altera imperfectior ut ea quę intus ad singulas pertinet, hanc igitur animam quam tu uitem vocas animam ego nūcupo inseparabilem & indiuiduam corpori, eoque dissipabilem atque mortalem, nō quidem absolute simpliciter, sed eo modo quo lumen in aqua & reliqua, ecce quomodo Themistii rōnalem aïam ponit ante corpus, quemadmodum sol ante illuminationem, vitam autem ab illa effluxam simul cum corpore ordiri atque dissipari ait. Quod quomodo sit in opīone Themistij & Plotini forte enucleabitur. Iterum, Iāblicus ac Plotinus ī primo quarte eneadis disputat quomodo anima rōnalis ante descensum in corpus & post rōcinetur & concludit eā rōcinari utroque modo. s. ante & post corporis recessum, immo est tūc adeo efficax & expedita, ut dicit, ut quę sibi porrigūtur ab intellu comphēdat sine tempore, & tu uide uerba eius in cap. 18. Vltimo sicut secunda propositione dicitur de causis esse vero quod est post æternitatem; & supra tempus est anima, quæ est in oriçonte æternitatis inferius, & supra tempus, ergo nec tempore, nec æternitate mensuratur anima rationalis, ergo æuo. ergo oportet, ut ante corpus sit facta. Quod quidem igitur rationalis anima non cum corpore, uel aliquo corporis incipiat, uel desinat, hi testati sunt philosophi ac ueteres.

In quo inducuntur rationes latinorum ad opinionem expositam. Caput. 16.

PRimus latinorum expositor Thomas. s. aduersus eos quatuor inducit rōnes in suis libris, quas breuiter enarrare opus est et prima quidem ratio potest in hunc modum ordiri. Si rōnalis anima fuit ante corpus, uel quidem creata uel increata, & dicere ipsam increatam est error etiam sm peripateticos, nulla enim est intelligentia liberata a materia prçter primam, quod non ob aliud est, nisi quia quælibet ex prima deficit, qñ ab ea fit, ut dictum est in libro. d. destructionum Auer quod nos commentati sumus. Si creata uel completa in specie uel incompleta. Siquidem incompleta, hoc ē et error etiam qm̄ nihil imperfectum ex Deo est immediate maxime. Quod Moses testatur & inquit, uiditque Deus cunctaque fecerat, & erant ualde bona. i. perfecta, quod & Plato accepit in thimæo & Aristote. etiam ait Deus & nā, nec deficiunt in necessarijs, nec abundant in superfluis. Si uero completa in specie, tunc ex anima & corpore non fieret uere unum, quod Arist. destruit ī 2. de anima, quod & Auer. in commento etiam reddit rationem & inquit quod ex duobus entibus actu vltimo, & completo, non fit unum magis quam ligatum ex duobus s. ligno & homine. Secunda rō quam etiam tangit Auicē. est a quo anima rōnalis habet esse diuersum, ab eodem & in eodem debet oriri, sed rōnalis anima non habet esse diuersum nisi a materia, ergo in materia habet fieri, & non ante materiam, & hoc Themistius etiam tangit in primo suæ paraphrasis de anima, cap 23 inquit. Sed qualis obsecro animarum illarum sortitio fuerit qualis differentia quæ secretio si omnia quæ eadem specie sunt participatione materiæ distinguuntur ex materia discrimen & differentiam obtinent. Tertia rō, anima sensitiua cum corpore & in corpore fit sed intellectiua est sensitiua saltem sm rem ergo & intellectiua in corpore & cum corpore fieri debet. Quarta rō fortissima est. Si anima fuit prius creata quæritur de causa unionis quam hodie facit ad hoc corpus, uel est uoluntas animæ. Nec potest esse ex appetitu ex circuitu annorum ei aduenienti corpori adhærendi. Nec potest fingi hoc esse, ex voluntate Dei. Primum quidem destruitur ex hoc, quoniam in potestate rationalis animæ nō est recedere a corpore quando volet, ergo nec in potestate sua erit accedere. Nec secundum dici potest, nam ea quæ certo spatio secundum naturam aguntur ad motum cœli reducuntur, sicut ad causam per quod temporum spatia mensurantur, modo rōnales animæ non subiacent motibus cœlestibus. Nec tertium dici potest, quoniam uel ad earum perfectionem hoc fecit, uel ad earum penam, nō primum, quoniam non fuisset ratio quare absque corpore crearentur. Nec secundum quia tunc institutio naturalium ex spiritualibus & corporalibus substantijs esset per accidens & non ex Dei prima intentione, hæc sunt rationes huius uiri. Post has quatuor melius inducantur tres aliæ, quarum duæ colliguntur ex Auic. & tertia ex Tolletano, & harum duarum Auicen. prima tacta est a Thoma, sed multum diminute, potest ergo sic ordiri. Si rationalis anima est ante corpus, aut est una, aut multæ, est enim prima entis dictio. Si una tunc ex una numero substantia animarentur omnia uiua, & hoc esse non posset, nisi altero duorum modorū, aut una & eadem numero anima esset in omnibus animatis corporibus quod falsum est ut dicam, aut quod omnes animæ essent partes illius, quemadmodum quidam Platonici dicunt: animas particulares animalium esse partes animæ mundi quemadmodum corpus hominis ac animalis pars est corporis mundi, quod falsum est; tunc enim oporteret quod in cuiuslibet animati corporis generatione descenderet pars illius, quod ridiculum est. Si uero rationales animę sunt multæ ante corpus, uel igitur multitudine essentiali uel accidentali, uel ex causa. s. causali, non potest esse essentialis, quoniam omnes animæ rationales sunt unius diffinitionis, ut ex operatione unius rationis in qualibet ostenditur. Si dicatur quod huiusmodi est causalis, contra, quoniam uel ex intrinseca. s. materia uel extrinseca. s. agente, non materia, quoniam nec in se materiam habent, nec cum materia concreatæ sunt, nec per respectus ad corpora, & ꝓpter hoc non potest fieri, nisi duobus modis. s. quod uel ante corpus fuerunt omnes animæ, una solum: quæ per generationem diuiduntur per partes, quod destructum est, aut per respectum ad corpus, & hoc uel id corpus, ad quod respectum habet erit actu uel potentia: si actu, tunc oporteret quod omnia corpora essent simul facta, sicut & animę contra sensum: si in potentia, contra id quod est in potētia materiali tantum, est contingens possibile. s. non fieri, ponamus ergo quod non fiat, tunc non erit respectus ad ipsum ergo anima ipsa, non erit una per respectum illum Si autem dicatur: quod multitudo hæc est ex causa extrinseca diuidente, hoc nihil est, ab extrinseco enim, neque res est una, nec multa, unum enim & multitudo sunt in his quæ sunt. Nec potest dici quod huiusmodi multitudo fit ab accidente, quia nec s a loco nec a tempore. loco quidem non, quoniam non sunt in loco, tempore uero etiā non, quoniam sunt simul tempore. immo æuo. Si dicatur quod per accidentia spiritualia, hoc nihil est, quoniam non est maior ratio: quare una habeat aliquod eorum, & non altera, ergo uel omnes uel nulla, quia ergo animæ ante corpus, nec una sunt nec multæ, nihil est ergo anima rationalis ante corpus, & si confirmatur secunda ratio Thomæ. Adhuc secundo potest argui aut hæc singularitas competit huic animæ: inquantum anima, aut in eo quod erit uel est huius corporis, si primū, tunc conueniret omni animæ. Si uero secundo modo dicatur tunc singularitas animæ incipit quando incipit esse ī corpore. Sed quando incipit singularitas alicuius, tūc incipit id esse singulare, ergo hæc anima singularis non habet esse ante corpus. Rursum Toletanus arguit: & potest sic ordiri, si anima esset ante corpus, anima esset frustra, quoniam conditio propria animæ est mouere, & uti corpore, ut ex diffinitione eius constat, quare si nullum esset corpus quo utitur: erit ergo ociosa. Ex his rationibus Thomæ. Auicenn. Albert. Toletani potest positio recitata reprobari, & possunt etiam induci multæ aliæ rationes, contra illam.

In quo inducuntur, ea quæ. q. faciunt prædi-ctis, & illa quibus ipsi absoluerent argumenta inducta. *Caput.* 17.

SIquis ergo perfecte omnia inducta, ac poßia induci aduersus eos intueatur, hæc iueniet. q facere maximam. Primum nãq;, cuius nam nãæ sit rõnalis anima ante corporis ingressum. s. an in spẽ completa: an incompleta, est. n. q. hæc multum difficilis iudicio meo. Secũdum horum erit quõ si fuerint multæ ac discretę distinguantur, ac numerẽtur, cum enumerati sunt oẽs modi quibus intelligi possunt numerationes, quorum nullus reperiri põt in animabus. Si vero vna sit cunctis aĩa, quõ poterit aĩare tot uiua ac esse aĩa tot uiuentium. Tertium in quo laborãt etiam Platonici, vt ex eorum discrepãtia clarum est, quõ rõnalis aĩa corpori uniatur, & cur hoc tpe magis ꝙ alio tempore, & cur huic corpori magis ꝙ alteri &c. Quartum & vltimum an aĩa rõnalis descẽdat ad corpus vero motu an remaneat in suo priori statu an imperficiatur propter corpus aĩare, hmõi. n. sunt qõnes maximæ, quæ possunt accidere opioni illorum: & quia hmõi oĩa apertissime tractabũtur non expedit nũc sermonem facere ꝓlixum, verum vt videatur adhuc põ illorum bonum est inducere ea quę isti dicũt, sic. n. dictis ac expositis facilius in posterioribus intelligẽtur ea quæ opponuntur ipsis. Nec propter hoc debet accipi aliquid determinatum, uel a me, uel ipsis: qm̃ omnia hæc quæ dicam vlteriori egent tractatu.

AD primam igitur qõnem oẽs illi philosophi concordes sunt dicentes rõnalem animam ante corporis ingressum esse in spẽ propria completam: ac nihil deficere sibi suæ spẽi, primo & per se, tamen in hanc perfectionẽ diuersi sunt, Platonici n. opinantur animam rõnalem nec esse eiusdem spẽi cum intelligentijs, nec cum demonibus, sed esse proprium gradum animarum, in quo animæ rõnales sunt plures eiusdem essentialis perfectionis, numero tamen secretas, ac differentes. Et quia perfectio uniuscuiusq; naturę intellectualis tribus completur. s. diuorum contemplatione. Rerum mãlium inspectione, indiuiduorum & sensibilium accurata cognitione, ideo Platonici, ut Plotinus Iamblicus Porphyrius et alij tres ponunt rõnalis animæ gradus, intellectum. s. rõnem seu mentem & imaginationem, & ab intellectu mẽtem seu rõnem ratione imaginationem effluere aiunt, intellectum quidem ponunt animæ rõnalis gradum, ut sit locus diuorum intelligibilium: rõnem uero ut locus sit rõnum idealium & vniuersalium generabilium. Imaginationem vero vt locus sit formarum imaginabilium, & inde completa fuit substantia ꝟm speciem uniuscuiusq; rationalis animæ. Theophrastus autem Themistius & Auer. rationalem animam ponunt unam intelligẽtiam in specie completam, quo ad operationem primam quę ei accidit inquantum intelligentia, & quia duo erant genera scibilium. s. separatorum & generabiliũ, ideo duos gradus apponunt in ea, alterum quidem quem agentẽ appellãt intellectum, quo intelligentia illa substantias separatas contemplatur ꝟm modum dicendi in opinionibus istorum, alterum uero quo vniuersalia materialia intuetur intellectum. s. possibilem dicentes esse & inde specificam ac totalem perfectionem eam habere dicunt, sed quantum hi differant & quantum conueniant loco suo dicetur. Pythagoricorum autem plures: ut Proculus & alij opinantur animam rationalem esse ante corpus, nunquam tamen esse sine aliquo corpore, & ideo eam incompletam esse in sui ortu dicunt, complementũ uero accepisse, eo quia ĩfinities corpora agressa et ex eis regressa est, quid ergo dicant in prima qõne antiqui hęc sunt. s. in typo dicta.

QVANTVM ad secũdam qõnem adhuc secreti sunt, Them. n. & Theophrastus unicam animam omnium uiuentium ponunt, quæ mundi anima dicit̃, hæc enim velut sol cunctis perspicuis illuminationes ꝑbet sic & huius mundi anima velut semen vlr̃ omnibus uiuentibus aĩationem uel uitam vel aĩam ꝑbet oẽm. inquit. n. Them. sed qui hoc uolũt primum id mihi rñdeant, statuant in oĩbus aĩalibus an in solo hoĩe singulas accõmodari aĩas, quæ separate tamen abiunctæq; habeantur & Hercules id in oĩbus aĩalibus defendere fabulæ & nugę meræ, quid. n deridiculosius dici ex cogitari ve põt quã separatas esse aĩas pulicum, quæ uitam pulicibus afferãt: ecce quomodo nõ ponit aĩalium brutorum formas seu separatas aĩas & tũc ambigit de hoĩbus, an tot aĩę. quot hoĩes separatæ & inquit, dices in uno hoĩe singulas singulis distributas, easq; Procul a singulis esse cui obijcit et inquit sed qualis obsecro illarum aĩarum sorticio fuerit, quæ dñia, quæ discretio, si oĩa quæ eadem spẽ sunt participatione mãæ distinguuntur, ex mã discrimen & differentiam obtinent, & sic vult omnium hominum esse unicam animam, quæ apud eos & aĩa mundi dr̃ prout est uelut semen a quo oĩa viua animationem suscipiunt & intellectus dicitur hominis, quia ut dicit ibidem vim intelligendi aĩæ immittat & influat &c. & tunc uerificãtur dicta Platonis in Thimæo cum dicit, aĩam autem in eius medio collocauit quæ per totum tendit, atq; ea corpus ipsum etiam extrinsecus circuntexit, hæc. n. mundi anima, quæ dicitur mundi, cum sit vl'iter viuificans omnia uiua, oĩbus animantibus animationem & uitam prębens, in medio sita est non quidem loco & situ, cum spiritalis sit natura nihil loci obtinens, sed uirtute & potentia: quemadmodum rex in medio locatur ciuitatis, ut ꝑ totam ciuitatem diametral'r distando nulli deficiat, uerificatur etiam verbum ibidem, quando dicit, ego vobis semen & initium tradam, uos cætera exequi par est &c. huiusmodi. n. anima semen est & initium omnium natura constantium prout cunctis uitam & formam prębet, quemadmodum enim prima mã in se formam habet corporis, in qua potentialiter ꝟm esse confusum & imperfectum omnes perfectiones continentur, sic in omnibus uiribus omnium agentium decet esse mundi formam, apud Platonem, quæ sit uelut semen & principium continens in sua uirtute omnes formas, & oẽs operationes omnium formarum, uerificantur etiam dicta Arist. per hoc ut Themistius ostendit ibidem. d. enim Ari. Sed animam illam unicam, neq; quærere, neq; finire, sed animã hoĩs aĩam equi aĩam bouis, quas siue quis uitas aĩationes, siue animas appellet nihil pugnauerit Aris. Ecce quomodo Aris. ꝟm Them. non illam aĩam definit quæ omnibus unica: hoĩbus uero ĩtellectus est, sed animationem, seu alio modo animam, secundam dicit esse actum primum, ꝓpter ꝙ uerificatur aliud verbum Arist. cum dicit. Amplius immediatum si sit corporis actus anima sicut nauta nauis, loquitur. n. ibi ꝟm Them. de anima q̃ unica est omnibus, hominibus uero intell's, eodem modo, & uerbum aliud uerificandum apud Themistium vr̃ ꝙ hoc sit aliud genus anime, & hoc solum contingere separari: sicut perpetuum a corruptibili, loquitur. n. ibi de huiusmodi anima quæ unica & vl'is est omnibus licet hominibus intell's dicatur, quæ re uera ꝟm ipsum alterum est genus animæ, cum non sit actus corporis, sed utens corpore uiuo: ꝟm conditionem suæ formæ, & separabile ut perpetuum. i. sol a corruptibili. i. illuminatione perspicui, hæc est opinio Themistii & Theophrasti. Auer. autem conueniens cum eis in unitate animæ rationalis omnibus hominibus discrepare uidetur in multis, quæ suo loco accurate lucideq; enarrabuntur. Alij autem ut Plotinus. Por. Origenes, Iamblicus, & omnes Platonici dixere hominum rationales animas esse tot numero quot homines quæ omnibus hominibus uitã præbent, ut Themistius dicit, pro animationibus brutalium animalium uolunt sufficere animam mundi, seu sphæræ, multiplicant igitur rationales animas ac intellectus, ut suo loco melius tibi aperietur. non autem brutorum animas separatas ponunt, quemadmodum recte

Themistius etiam cum eis ait, quæ uitas ac animas prębeant, cum p illis aïa sphæræ sat. Sed quibus distinguuntur hmõi aię multum difficile vr, Them. n. ac Auer. nescientes drĩas inuenire in vnitatem lapsi sunt. Propterea Plotinus magnam fecit q. in quarta Eneade & qd certi dicat nõ habemus. Vr ergo mihi cum protestu dicẽdum aliter, ꝙ aïarum rõnabilium distõ sumitur vel ex parte earum, uel ex parte nr̃a si quidem ex parte earum dicit Proclus ac Plotinus rõnales aïas non esse differẽtes externis terminis, uel accñtalibus differẽtijs, nec mã, nec agẽte, nec alijs extrinsecis sed terminis internis, quos cõditiones appellat indiuiduales ac ꝓprietates & modos, & qñ homo recte & ad summum considerat rñsionem eorum reducere nõ põt nisi ad quorũdam modernorũ sñiam. s. aïas separatas differre hypostatica ꝓprietate, q̃ a q̃busdam hæcheitas dr̃, a qbusdam affectio: a quibusdam existentia: sed quomodocũq; vis eam appellare in noïe nõ sit qõ, sat sit ꝙ quẽadmodum spẽs differũt drĩa essentiali: quæ est pars quidditatis spẽi, sic indiuiduæ illæ aïæ ꝓprijs ĩdiuidualib⁹ differẽtijs secretæ sunt, q̃ nõ sunt partes qdditatis indiuiduorum cum indiuidua qdditatem nõ habeãt & inde hmõi distõ dici põt accñtalis nõ quidem ab accñtalibus forinsece actionibus entibus, sed a ꝓprietatibus, quæ nõ sunt essentia indiuidui, nec pars essentiæ. Si uero ex parte nr̃a, illa distõ nõ cognoscitur nisi qñ sunt in corporibus diuersis, illisq; utẽtes ad diuersa opera, tũc n. ut Plotinus ait, aïa Socratis altera apparet ab aïa Platonis nõ ꝙ antea hmõi distõnẽ nõ habeant sed illum habitum in corporibus diuersis manifestãt, ut patet in eis. Reliquum mõ est declarare quo nam mõ rõnalis aïa corpori uniatur. Et cur magis hoc tpe q̃ altero, Et cur huic corpori magis q̃ alteri, quæ in quarta tangebãtur qõne, hęc quidem. n. difficilia sunt, & meli⁹ dicẽtur post nunc aũt ut dicta illa aliqual'r sint principia ad altiora, oportet ut hoc modo exponatur. Primo ergo debes scire apud Platonicos nõ esse aïam in corpore: sed potius corpus in aïa, nõ. n. ipsa aïa in corpore est, sicut in loco, nec ut pars in toto, nec totum in partibus, nec ut qualitas in substantia, nec ut spẽs ac forma in mã ut longa declaratione ostẽdunt, sed corpus est tamẽ aïa ut in uiuificãte cõphendente mouenteq; stabili, & hoc Theophrastus ait, exponens uerbum Arist. qui inquit mentem extrinsecus accedere, nõ ita statuẽdum est inqt ut qui uere appositus inuectusq; habeatur, sed ut qui statim ab ortu quasi cõphendat nos complectiq; soleat.

Cõcedunt tamen aïam rõnalem adesse corpori, seu adhærere corpori, nõ quidẽ inesse uel inhærere, sed dicunt rõnalem animam adesse corpori, quemadmodum motor adest instr̃o, anima n. ipsa rõnalis & corpus aïale, ꝙ aïal dicitur humanum non faciũt unum sicut mã & forma, sed quemadmodum artifex & instr̃m, est. n. instr̃m pura quodammodo mã, & quodammodo formatum ab artifice sic & aïa uelut ars est: & aïal humanum. s. cõpositum ex aiatione illa & mã, est tanq̃ instr̃m quo vtitur aïa ꝓ sui opere. Et cum dicebatur, cur magis hoc tẽpore q̃ priori dõm ꝙ factis oïb⁹ dispõnib⁹ q̃litatiuis & q̃titatiuis in embrione sufficiẽ ꝓ uita aïalis humani rõnalis aïa, necessitate nãli, ex suppõne corpus id uiuificat eo quia tũc tales dispões, & nõ prius qñ. n. tũc sunt hmõi dispões, tunc erit ab anima tali, talis realis aiatio, et qñ est talis determinata aïatio, tũc erit tale aïal humanum uiuum reductum in forma instr̃i illius hmõi aïæ, & qñ sic est rõnalis anima illa aderit illi aïali tãq̃ ars instr̃o, erit ergo tũc instr̃m in aïa & ecõtra, diuersis modis: rõnalis quidem tanq̃ motor utens illo aïali, animal autem id in rõnali anima tanq̃ in uiuificante & comprehendente.

Et cum dicebatur cur magis huic mãæ p̃bet aiationem q̃ alteri, etiam patet sol. quemadmodum n. aliud est instrumentum pro uno hoïe aptum, aliud pro altero et si spẽ idem sint, ex proprijs differentiis indiuidualibus, sic inductis talibus dispõnibus qualitatiuis & q̃titatiuis aïa illa, potius mãm sic aptam animat q̃ alteram, propter affinitatem ad suam ꝓprietatem indiuiduam Quomodo quidẽ igitur aïa rõnalis ẽm hos unitur quomodoq; & cur magis hoc tempore q̃ alio, & cur magis huic corpori q̃ alteri, tanta dicta sint, posterius autem replicabuntur latius omnia hęc, & quæ sunt reprobãda reprobabuntur, quę autem approbanda approbabuntur.

Sunt enim & aduersus talia adhuc qões innumerabiles, quæ suo loco tangentur. Tunc ad rões Latinorum aduersus hos facile rñderent, prima quidem soluta ẽ ex Themistii uerbis non. n. Aris. cum dicit ex anima & corpore fieri unum intelligit ex aïa rõnali & mã cum rõnalem aïam non diffinit, ut Them. dixit, sed aïationem, q̃ a Platonicis anima secunda dr̃, a peripateticis actus primus corporis a qua diffõne exclusam intendit Aris. rõnalem nisi ẽm ęquiuocationẽ nominis utendo ly (actus primus) ꝓ vtente & non inhærente, ut Simplicius exponit, quod quomodo sit in. 2. de anima in commento meo declaratur. Ad secũdam quoq; Auic. q. sol. patet animæ. n. separatę nec accidente, nec capite, nec essentiali drĩa secretę sunt, sed ꝓprietatibus indiuiduis, quas inter nos terminos appellant Platonici, quos Them. ac Auer. ignorant possunt autem dici accidẽtia ad sensum inductum, ꝙ quomodo uerificatur loco eius tractabitur. Et sic etiam soluitur illa longa rõ Auic. & Toletani, & aliorum plurium ad põnem illam arguentium. Tertiam uero. q. absoluas. s. uegetalem sensilem, & aïationem intellectualem unam esse rem in subiecto, in corpore uiuo aïali humano, & nõ cum rõnali aïa, quę (ut Platonice loquar) homo dr̃. Quartam etiam soluere potes ex vltimo dictis, rõnalis. n. aïa corpus uiuificat necessitate naturę: non simpl'r, sed ex suppõne, quẽadmodum & De⁹ ẽm nos necessitate ordinis nãæ etiam animam rõnalem p̃bet corpori in Deo, ut sequar complemẽtum nãę cur hoc tempore, & cur huic corpori patet: utrum autem hmõi aiatio aïalis humani sit gnãtio an creatio formę in mã, & quid agens nãle facit in gnãtione qũo pp hoc aïa rõnalis hoï unitur, posteri⁹ dicam vbi an rõnalis anima forma sit corporis humani retractabo sph ro. n. inducere argumenta probantia ꝙ sic fortissima, nũc vero in tantum pro determinatione sit dictum, rõnales aïas esse simul cũ corporibus factas, ẽm modũ quem dicã post.

In quo soluuntur rões Platonicorum probantes animas ante corpus esse factas. Caput. 18.

Quemadmodum dixi hoc in loco, ut excitetur sermo. suspitio Platonicorum narrata est: ac in parte defensata: sed qa eam retractare expedit loco eius, ne argumenta eorum nobis obstent, expedit ea absoluere, cum nihil necessitatis cõtineant, tunc nãq; nobis locus non aderit, nisi repugnare argumentis fortissimis aduersus illam prima itaq; rõ non concludit, maior. n debet intelligi sicq; ꝙ omnis forma añs q̃titatem & cõtrarietatem antecedit corpus ẽm esse, non autem ẽm tẽpus. i non educitur de potentia corporis: sed magis est causa essendi ipsi corpori, al'r maior est falsa: nec uolo ꝙ rõnalis anima simul nã cum corpore facta sit, sed prius nã creata, & in secũdo signo infusa. Secũda ẽt rõ Gregorij nihil concludit, maior uera esset, qñ in corpore fieret, & ẽm esse dependeret ad corpus, cuius minor falsa est, cum rõnalis aïa, nec in fieri, nec in esse ad corpus depẽdeat. Tertia etiam rõ nulla est, qm̃ maior falsa est, verum. n. est, ꝙ nulla suba supra nãm, debet esse a nã vel simul cum nã per depẽdẽtiam ad nãm, sed ꝙ sit simul facta cum ente nãli, hoc nõ est impoẽ. Quarta rõ etiam nihil ualet, debet. n. maior intelligi de forma cuius ẽẽ est cõpletum in spẽ, cuiusmodi est intellĩa mouẽs stellã, modo nõ est sic de intellectiua aïa, & hmõi rõ plus declarabitur loco eius. Quinta rõ debet intelligi quantum ad spẽs, nũquam enim mundus priuatis fuit spẽ animę rõnalis: cum quo tamen stat nõ esse in mundo tot rõnales animas, quot possunt esse, qm̃ licet una numero anima sit

sit perspectior tota specie leonis, tñ indiuiduum non est ita de intentione vniuersi sicut spẽs, sufficit ergo ꝙ spẽi rõnalis aiæ semper sit aliqd' indiuiduum. Sexta etiã rõ nihil est, qm̃ intelligentia et rõnalis aĩa simpl'r nõ sunt vnius nãæ, qm̃ intelligentia est completa in spẽ, & ppea in cœlo debet fieri tanq̃ in loco idoneo suæ creationis. Sed aĩa rõnalis cum sit pars corporis physici, & ita ĩperfecta decebat, vt Auicẽ. ait, vt in corpore crearetur, accipiendo complementum ab illo, deinde ĩ cœlo pma neret. Septima ẽt soluitur, qm̃ rõnalis aĩa, & si sit q̃libet corpore simplicior, quia tñ est corpis physici in me dio exñtis perfectio, & actus, iõ in medio debet eẽ creata, debet ergo maior intelligi de suba simplici, q̃ non est actus alterius. Octaua soluit. qm̃ maior habet instantiam graue. n. genitum in medio regionis nãl'r descendit ad centrum, & tñ ibi genitum non est, iõ maior debet intelligi de re, quæ non habet nisi vnã solam pfectionẽ, modo ĩ proposito rõnalis aĩa primo habet perfectionẽ in corpore, a quo accipit esse completum in spẽ. Scđo et principal'r perfectionẽ habet in contemplatione subarũ separatarum, & hanc 2. attingit, & sic argm̃ nullum ẽ.

Nona ẽt rõ nihil est, qm̃ añs debet intelligi de creatione terminata ad rem completam in spẽ, & iõ creatio ĩtelligẽtiæ præcedit tpe gñonem corporis, sed creatio rõnalis aiæ terminatur ad rẽ, quæ est pars physici corpis, quæ ₰m se perfectionem aliq̃ sumit a corpore, & ideo non oportet, ut sit prior tpe creatione, et gñone corpis, sed sufficit, vt sit prius nã, & ₰m quosdam. Ex his pspicuum est rõnes Platonicorum non concludere ꝯ veritatem nr̃æ fidei. Sed authoritates sapientium inductæ in cap. posteriori partim sunt glosandę, partim negãdę. Illis. n authoritatibus hęresis quorundam manicheorum effluxit, dicentium aĩas descendere per septem circulos, & in quolibet sibi deponere vnum corpus, & simul mori, & postea detrudi in hanc vitam mortalem, ĩ qua ẽt transformantur in multa corpora, vt ipsi dicunt, & tandem reascendent & reinduent corpora, quæ ĩ circulis septem inferioribus, &. 8. superiori lacteo relinquerunt, & hanc esse mentem Platonis dicunt, & hmõi ĩtelligere Platonem dicunt, qñ inquit aĩas virorum, qñq; in fœminas, qñq; in bestias. Si n. iustitiam hic nõ seruãt ex corporibus virorum in fœminas ingredi dicunt, & si. ..ẽt iustitiam non seruant amplius, et in pecudes, q̃ fit vt expurgatæ redeant in lacteum circulum, eo ordine quo descenderunt, & hoc Origenes confirmat. Iãblícus aũt Platonis discipulus in idem vr̃ incidere fere, addens tñ aĩas esse duplicis spẽi rõnalis, s. & irrõnalis, et ide dicit transformationem non esse extra spẽm, sed in eadẽ spẽ ad diuersa corpa, ita. s. ꝙ rõnalis aiæ ad diuersa corpora hoĩum transeant, & irrõnales ad diuersa corpora irrõnabilium, q̃ collaudauit ille Grego. Nicenus. Sed hæ fabulæ & nugæ mere esse vñr, nec Porphir. et Theodorus id esse verum ac Platonis mentem esse affirmant, & si Plato qñq; ac Pithagoras & alij visi sunt dicere, nõ id tanq; verum, sed ad terrorem populi, & vt ciues bñ viuerent, illi. n. veritate prophetica nõ illustrati, qua possent regere populum finxerunt fabulas quasdam in populi correctione ac timore, vt Albertus narrat de Pithagora. Ideo dicẽdum veritatem esse rõnales aĩas simul creari cum corporibus, & si non ab aliquo existente in corpore, nec a corpore ipso dependeant. Quod vero Moses dicit intelligendum est Deum requieuisse ab oĩ operæ creationis, per se, & rõne rei creatæ. sicut est creatio intelligentiarum et cœlorum, tñ non requieuit a creatione rõnalis aiæ, immo multa opera post vniuersalem creationem Deus fecit, vt patet. Qđ Plato ẽt dicit nõ Themist. immo id qñocunq; exponitur siue vt Them. siue vt alij, oĩno contradicit veritati fidei, iõ refutamus id vt Albertus ait. Iterum id qđ Aug. ait disputatiuę esse dictum tenet vniuersa schola theologorum, multa enim ait Aug quę post retractauit. Dictum ẽt Damasceni referendum est ad intelligẽtias, q̃tum enim ad hoc ipse consentit Grego. theologo, nec q̃tum ad rationales aĩas. Verbum etiam Salomonis, vt Alber. inquit nõ debet intelligi ipsum sortitum esse aĩam anteq; esset, & qñ dicit puer aũt eram &c non de aduentu aiæ, ₰m esse intelligit, sed per considerationem corporis, & sic aĩa venit. Reliquæ vero authoritates confutandæ sunt, illa vero Aristo. posterius considerabitur, qñ in opinione Arist. loquemur, ex his volo habere rõnales aĩas creatas esse in corporibus nec prius corpore, vt ex solutione argumentorum Platonicorum constat.

In quo tractatur ultimum membrum secũdum ueritatem. *Cap.* 19.

CVM declaratum sit rõnalem aĩam non æternam fuisse aperte ante, finitam vero a parte post cum nullus sapiẽtum extimauit, amplius ipsam non esse finitam a partibus vtriusq; tpis. Adhuc ipsam nec esse æternam vtroq; latere Reliquum est dicere animam rõnalem finitam esse a parte ante & sempiternam a parte post, & per consequens rõnalem aĩam nõ p̃fuisse corporis gñoni, qñ ergo mã prima est summæ dispo sita q̃titatiuæ & qualitatiuæ ab agente simili in spẽ ipsi genito. v g. ab ipso hoĩe, tunc primus motor sua bonitate, vt nãæ opus compleat rõnalem animam creat ex nihilo in esse optimo ac diuino, & post ₰m nãm, & nõ ₰m tps, eam corpori sic dispositio infundit eodem n. instanti tpis & corpori infundit ac creat, licet aliquis ordo intelligendi signari possit, quem nãæ ordinem appellare fas est, quare in tali operæ duo adsunt agentia hõ. s. & dñs, homo quidem non quia formam procreet ac progeneret & extrahat, sed qm̃ summam dispõnem & omnia necessaria, pro rõnalis animæ esse, in mã operatus ẽ, Deus autem, qm̃ non deficit in necessarijs nec in superfluis abundat, complens opus qđ' nã ex se incepit cum a nullo possit compleri, occurrit spũm vitæ in corpore spirans ac procreans. Et tunc verificari posset peripateti cum id verbum, sol et homo gñant hominem, homo. n. in virtute corporum cœlestium motuum & luminum eorum ac stellarum virium mãm dispõnibus summis vestit, eamq; reddit dignam tanto munere, Deus vero virtute propria mãm sic merentem munerat rõnalem animam, quę est quidditas ac rei esse tribuens Et cum rõnalis anima, vt disputabitur, nec mãm habeat, ex qua sit eius substantia nec mãm ex cuius potentia educatur, & perfectio sit alicuius, reliquum erat habere mãm in qua idest in cuius potentia reciperetur, habet igitur materiã, in qua, non ex qua, vt verificabitur. Ex hoc etiam verificari posset verbũ peripateticorum famosum omni agẽti in natura supponitur patiens, in hoc n. munere actioni Dei subest, potentia materiæ, nõ quidem ex qua sed in qua Qñ ita est, tunc subiectum huiusmodi formę nõ recipiet eam mediãtibus dispõnibus s. q̃titatiuis & qualitatiuis sed dispões oẽs ac omnia accidẽtia eam in materia sic positam sequentur et inde esse indiuisibile ac impartibile sortita est, hæc itaque est veritas tanti quæsiti.

In quo inducuntur persuasiones confirmantes quod decisum nunc est. *Cap.* 20.

QVod rõnalis anima simul cum corpore ac in corpore oriatur, vt dixi, nõ expectes a me demonstrationes, nec decebat hoc esse demõstrabile, quod enim meritum ac nostræ fidei præmiũ adepti fuissemus, propter quod tanq; arcanum sibi Deus retinuit nec hoc reuelare iussit nisi credentibus, verum licet indemonstrabile hoc sit, persuaderi id potest forte melioribus syllogismis q̃ his, quibus pbi vtũtur ad oppositũ huius, persuademus ergo primo hoc mõ q̃cũq; ad aliquid sunt omnino simul sunt ac simul incipiunt. eo n. ictu quo sol oritur nobis & dies Sed aĩa & aĩatũ corpus ad aliquid esse tota peripateticorum ac sapientum schola concessit. aĩa enim non alio aĩa nisi quia cor-

pus aīa, quemadmodum sol non alio sol nisi quia solus medium illustrat ac lucet: quare & aīa non prius esse debet. q̄ in corporis exordio. Item quemadmodum rex non prior ē regno: nec monarcha prior ciuitate: ita nec aīa prior corpore, inquit. n. Arist. in libr. de causa motuū aialium, extimandum autem constare aial quemadmodum ciuitatem bene legibus rectam, in ciuitate. n. q̄n solus stabilitus fuerit ordo &c. ergo quemadmodum rex ac monarcha simul sunt cum regno & ciuitate, sic expedit & rōnalem aīam simul esse cum proprio regno ac ciuitate. Præterea cuius nulla est propria operatio nisi ī corpore simul incipit cum corpore, si n. ipsam prius eēt q̄ corpus, tunc sine operatione esset, & sic ociosum. sed rōnalis aīæ nulla est operatio sine corpore. inquit enim Aristo. in. 1. suo de aīa, dicere aūt irasci aīam sīle est & si aliquis dicat eam texere vel ædificare. melius aūt est fortassis non dicere aīam misereri aut adiscere aut intelligere, sed hoīem aīa. ergo rationalis aīa non prius fuit quā corpus. Rursum, cuius adequatum motum ac istr̄m accipit esse in tempore, & motor adequatus illi simul cū eo est ac in eo incipit, hæc. n. propō ēt a peripateticis cōceditur, non enim ponunt motorem cœlestem priorem cœlo, nec econtra, vt Auer testatur in. 3. de aīa in digressione magna. Sed rationalis aīa & corpus aīale humanū sunt sicut motor & mobile adæquatum vt etiam Platonici confitentur, ergo rationalis aīa non prius aīali humano esse debet. Adhuc cuius operatio propria & essentialis incipit esse cum corpore & non ante corpus, & ipsum decet accipere esse cum corpore, & nō ante ipm, vt manifestum est per se. Sed rōnalis aīæ propria operatio ac essentialis non accipit esse nisi in corpore: inquit enim Arist intelligere aut esse phantasiam aut non sine phantasia & q̄ sine phantasmate aīa nequaq̄ intelligit, ergo vt prius. Iterum nulla perfectio alicuius, quæ ē proprius finis illius, prior esse debet illo, q̄d Auer ēt asserit in. 2. de aīa cōm. 2 2. Sed rōnalis aīa est perfectio ac finis corpis physici &c. ergo nec esse nec fieri debet prius corpore, minor probatur q̄m diffō aīæ est cōis oībus aīabus, etiam rationali, q̄m Arist. reprehendit illos qui tm̄ de humana intelligebant, vbi Themistius in principio secundi de aīa ait Arist. velle dare diffōnem aīe, quę ambitu suo oēs contineat ergo &c. Deinde nulla forma indifferenter nata esse perfectio alicuius & alterius ē prior origine suo perfectibili, sed rationalis aīa indifferēter non inest oī corpori, sicut Arist. inquit in. 2. de aīa. & non sicut priores ad corpus aptabant ipsam, nihil diffinientes, in quo & quali & reliqua. Ergo rationalis aīa non prius esse ac originari debet suo proprio corpore.

Vltimo vnusquisq̄ actus in propria materia ac perfectibili natus est fieri, sed rationalis aīa est actus ꝓprius corporis physici &c. vt Arist. vl'r tradit. d. vl'r igitur q̄d sit aīa dictum est, ergo & in propria mā natus est fieri.

Hoc etiam & Aristo. palam videtur confiteri, qui in 1 2. suæ metaphysicæ, d̄riam innuens inter agētes & formales causas, inquit mouentes quidem igitur causæ velut prius factæ existentes, quæ autem: vt ratio. i. vt forma simul sup. factæ sunt cum subiectis, q̄d declarat. d. q̄n enim sanatur homo, tunc etiam sanitas est, & figura ereæ sphæræ simul & erea sphæra, ecce q̄ō Arist. asserti uæ oēm formam ait cum subiecto suo incipere, sed diffiniri cum eo ambigit & inquit. Si autem & posterius aliquid manet perscrutandum est, in quibusdam enim nihil prohibet, vt si est aīa tale, non ois sed intelłs, oē nāq̄ impoīe ē forsan, ecce q̄ō Arist. rationalem aīam simul cum corpore incipere assertiuæ videtur dicere. Si qua igitur dubitatio restat erat de remanenti rationalis aīæ post mortem. Adhuc ecclesiastica dogmata id tradūt. .d. aīæ ab initio non simul cum cæteris intellectualibus naturis creantur. Rursum Grægo. Nicenus qui alterius visus est opinionis, inquit assertio vtriusq̄ opinionis vituperatione non caret, & eorum qui prius animas viuere, in quodam suo statu, atque ordine fabulantur, & eorum qui post corpora creatas extimant. Itē Hiero. inquit eorum condemnamus errorem: qui dicūt animas ante peccasse, vel in cœlis conuersatas fuisse q̄ i corpora immitterentur. Præterea & Arist. 6. de aīalibus cap. 1 0. inquit sensibilem etiam qua aīal est tempore p̄cedente recipi, & rationalem, qua homo certum est, non enim simul & aīal fit & homo, nec animal et equus, eādeque in cæteris aīalibus ratio est, ecce q̄ō rationalem post sensibilem dicit accipere esse & hoc esset fictio nisi ī corpore iniciaret. Dixi autem rationes inductas non demōstrationes esse, sed persuasiones, q̄m facillime ad oppositum induci p̄nt, vt consideranti patet. Verum fidelizat est id credere, incēptum ex diuinis sapientibus reperitur approbatum, nec me reputes id credere ex pluasionibus nūc inductis, sed id credo, q̄m verum ac a theologis nostris approbatum repertum est.

Inuestigans originem animæ rationalis, & narrans quorundam philosophorū opinionē. Cap. 2 1.

De origine rationalis aīæ indagatio potest p̄tiri, q̄m in vnoquoq̄ originato attenditur principiū agens ac motor, a quo effluat, & ēt principium m̄ale, in quo vel ex quo vel de cuius aliquo educatur, vel inducatur, vel seminetur, & quia consideratio nr̄a, primo ad motorem vergit, ex quo. s. motore, an a motore in materia, vel a motore separato, & vlterius si a motore separato, an a primo motore oīum, an ab aliq̄ inferiori. Et postmodum circa principium m̄ale, ideo primo expedit opiniones inducere sapientum ī primo, deinde expedire in secundo, sed quia hoc apertissimæ Arist in. 2. suo de aīa accurate dixit, nostra pertractatio tm̄ in primo insistet. Abubacher ergo socius Auerr. & Auempa. eius magister subtilissimi arabes, & corū princeps. Alpharabius opinātes ƒm rē, aliud esse aīam, aliud intellectum deuenerunt ad tm̄, vt rationalem aīam p q̄ homo in specie ponitur dicerent ex semine per virtutē patris esse traductam, quibus Auerr. credens tripliciter posse capi intellectum apud græcos, & per consequens cogitatiuam esse rōnalem aīam ac hoī specificam, dico rōnalem non rōcinatione vl'i, sed particulari, extimauit enim hoīem dupl'r rōcinari, vno modo vl'r circa vl'es conclusiones ex vlibus propositionibus, alio modo p̄ticulariter ex particularibus propōnibus ad particulares conclusiones: & primum genus rōcinandi ab intellectu separato, qui aīa dr̄ equiuoce dicit prouenire, secūdum vero ab aīa hoīs qua homo gn̄atur, & corrumpitur, & in p̄nto ponitur, vt melius in tractatu suæ opīonis declarabitur, opinatur hm̄oi aīam ex semine traduci a patre .i. & matre, quid aūt sit ƒm hos agens intelłs, & q̄d poīs, & quid speculatiuus, & quid voluntas suo loco ample exponētur, nunc sufficiat ex his colligere hos credidisse rōnalem aīam hoī specificam ac propriā ex semine traduci, de potentia m̄æ. ac extendi ƒm corporis extēsionem, quemadmodum & brutalis aīa equi siue bouis, amplius & eam plures habere vires, quarum potissima ac intellectui separato cognatissima est cogitatiua, quæ alterius est speciei ac noīs ab ea, quæ est in brutis, q. n. cogitatiua appellatur in hoīe, in brutis extimatiuam credit Auer. Vtrum vero ƒm eum cogitatiua hæc diuidat in duo gn̄a, s. in cogitatiuam agentem & possibilē, quēadmodum de intellectu vl'i credit, pulchra est q̄ō apud eum, quæ accurate est ante exposita ī tractatu de sensu agente contra Ioan. iam inscripto. Vtrum etiam huius sit virtus appetitiua sequens compræhensionem intellectiuam sicut vmbra corpus, quæ dicatur voluntas p̄ticularis, iterum trahitur suo loco. Erit ergo opīo istorū rōnalē aīam specificam hoī propriam, per quā homo distinguitur sp̄e ab aliis sui gn̄is, esse ex semine propagatam, addunt huiusmodi aīam formam specificam cum ab ea sumatur vltima hoīs differentia. s. ratiocinabilitas & non rationabilitatem dico ratiocinatione vniuersali, sed particulari, hæc enim est essentialis differentia

hominis ac propria ſm hos. Et verificant ex hoc multa Ariſt. verba in his, quæ dicit in .2. de aīa ac alibi ꝑ hmōi pōne: ſed quid ſit operatio huius, & q̄ deſeruiat intellectui, & propter quid hæc fuit in gradu nobiliſſimo. et cur homini ſit propria: ſuis locis hęc et ampliora tractabuntur: hoc igitur intantum ſit dictum.

In quo inducuntur motiua iſtorum in confirmatione huius opinionis. Cap. 22.

ET quia hæc opinio multam habet apparentiam, ideo inducere volo vltimum poſſe horum: quo pñt vti iſti ac eorum ſequaces, et oēs authoritates pro his, deinde debilitabo oīa quæ iſti dicunt. Primo ergo arguitur, oē agens nāle agens ſibi ſimile in ſpē, per ſuam formam ſpecificam & vltimam agit compoſitum et formam illius, tanq̄ terminum quo primo et per ſe fuit illa gñō. hæc maior patet, q̄ n. aliquis effectus nō ſubſit virtuti agentis eſt, vel quia agens non eſt nobilius vel æque nobile paſſo ſm formam: vel quia nō conueniūt in forma vel quia non pōt inducere vltimum gradum diſpōnum pro illa forma, non n. datur alius modus in compoſitis gñonis effectus ex agente, vt in lib. de generatione aīalium colligitur, ſed pater vel quidem nobilior eſſet filio, vel ſaltem æque nobilis, vt manifeſtum ē, ergo nō erit incompoſſibilitas gñonis hoīs ex hoīe gratia illius Nec ſecundum qm̄ homo gñans & genitus palam ſunt vnius ſpeciei, ergo nec propter hoc. Nec tertiū qm̄ apud oēs homo generans inducit vltimum gradū diſpōnum: vt ēt concedunt oēs, cur ergo non pōt rōnalis aīa & ſpecifica hoīs forma propagari. Rurſum filij aſſimilantur parentibus, quia ab eis propagantur, vt cōſtat, ſed filij non tm̄ q̄tum ad corporum ſigna ac accidētia, verum & q̄tum ad aīę proprietates cuiuſmodi ſunt mores & alia talia, ergo ſicut corpora a corporibus, ſic & aīæ ab aīabus. Adhuc oē genitum cuius forma ꝑ gñonem non accipit eſſe, non gñatur vere, gñatio. n. eſt nālis, qm̄ via eſt in nām. i. formam, vt Ariſto. inquit in .2. phyſicæ auſcultatio. Sed homo vera gñone gñatur, vt conſtat, ergo & eius forma per gñonem accipit eſſe.

Item omne genitum cuius forma ab agente alterius rōnis accipit eſſe, & mā ab altero habet duplex eē, quorum vnum intenditur ab vno agēte, alterum ab altero. Sed per te in hoīe forma a motore ſeparato, mā ab agēte phyſico fit. ergo in hoīe genito duplex erit eſſe, quod eſt impoſſibile, tunc enim non erit vere vnum, immo nec factum vnica factione, immo eſſent duo facta, & ſic eſſent duo in actu, & ita non eſſet vere vnum. Pręterea perfectum, vt Ariſt inquit in fine quarti meteororū, eſt qd gñat quale ipſum eſt ſecundum formam & mām, qd ēt in .2. de aīa inquit, opus nāliſſimum viuentium eſt gñare tale quale ipſum, ſed homo eſt perfectus, immo ī confinio æternitatis & tpis, ergo et multo magis poteſt gñare hoīem ſm formam & mām q̄ quodcunq; aliud agentium. Iterum ſicut Auer. in 7. metaphy. comen. 31. arguere videtur oē agens potens inducere vltimum gradum diſpōnum, ac oīa media in aliquem finem, pōt & finem producere, cum non alio finis ſit impoſſibilis, vel difficilis productionis, q̄ quia agens producere non pōt media. Etiam oē agens potens agere aliquod añs, ad qd ſequitur aliquod conſequens, cuius oppoſitum eſt impoſſibile ſtare cum antecedente, illo poteſt etiam ꝑducere id conſequens, qm̄ ſicut ad añs eſſe, ſequitur conſequens eſſe, ita ad añs poſſibile ſequitur conſequens poſſibile, primo priorum, ergo in quo continetur poteſtas antecedentis, & ibidem conſequentis continebitur.

Et ideo dicunt peripatetici qd dans añs, dat oīa conſequentia id. Sed homo poteſt producere oēs diſpoſitiones, ac oīa media pro eſſe aīæ intellectiuæ in mā, quę ſunt añs, & eſſe eius in mā eſt conſequens, cuius oppoſitum non pōt ſtare cum ãte illo, non. n. ſtāt ſimul. ſ. oīa media eſſe pro forma hoīs, & formam hoīs non eſſe in mā vt conſtat. Ergo ſi homo poteſt producere totū id añs, cur & conſequens non poteſt. Iterum hoīs motus, vel mutatio, altero motu, vel mutatione perfectior, habet terminum proprium ac per ſe, cum quo in idem īcidit ſm numerum & ſpēm perfectiorem, ſed gñatio humana eſt motus, vel mutatio, perfectior gñone leōis vel equi, ergo hmōi gñatio terminum perfectiorem habebit proprium ac per ſe, in quo in idem incidet eiuſdem ſpē vel numero, & non pōt eſſe ille terminus niſi rōnalis aīa, ergo rōnalis aīa ex ſemine ꝑpagatur, propōnes. ſ. maior ac minor ſunt perſpicuæ peripatetico, vt iam exponit Auer in phyſicorum. 5. cōm 9. Adhuc omne compoſitum, cuius mā & forma nāli vnione vniuntur, ac per ſe habet formam q̄ ex agēte ſuæ ſpeciei traducit: non enim alio videtur formam ab agente ſuperiori fieri, niſi quia vnio eius cum ſubto non erat nālis, ſed compoſitum humanum. ſ. homo eſt cuius rōnalis aīæ vnio in corpore eſt nālis, immo nāliſſima, cum eius ſeparatio violenta ſit vt conſtat, & a nā odita, ergo & rōnalis aīa ab agente nāli inducetur. Rurſum oīs forma alicuius compoſiti nālis, quæ primo ac per ſe intenditur ab agēte id compoſitum, fit a virtute illius agentis, alr deſiderium nāle eſſet ad impoſſe ſibi, qd nec peripatetici, nec alij admittunt, ſed rōnalis aīa maxime intenditur ab homine generante hoīem, ergo & ab eo maxime gñabit.

Hæc minor conſtat, quemadmodum n. leo formam intendit leonis, & ſic de oībus agentibus, ſic & homo ēt. quemadmodum oppoſitum odit ſummopere. ſ. rōnalis aīæ annihilationem, ac non eſſe, ita ſuum oppoſitū ſummopere amare fas eſt, & ſic maxime amabit illam formam. Item id qd priuat totaliter operationem alicuius formæ, & ſimpſr eam corrumpit, poteſt ipſum vel aliquid ſui gñis illam formam priuare, ac gñare, cū operatio & eſſentia ſint æqualis gradus nobilitatis.

Sed agens phicum priuat ſimpſr intelligere, qd ē ꝑpria operatio aīæ rōnalis, vt patet in ebrijs & egris, maxime lethargicis, qui primo fuerūt ſapientes, deinde ex morbo vel humore facti ſunt penitus ſine ſapientia, ergo agēs phyſicum poteſt & rōnalem aīam agere ac priuare. Non ergo oportet recurrere ad motorem extra hoīem. Præterea id in quo eſſentialr ac per ſe, et proprie, homo excedit, ac differt ab oībus reſiduis aīalibus debet eſſe a propria virtute, ac propria poteſtate, dicere enim oppoſitum ē auferre gradum nobilitatis rei, ſicut enim leo excedit bouem in ſua forma, qm̄ virtute ſua propagatur, ita homo. Sed homo nō excedit alia ab eiſq; differt niſi in rationali aīa, ergo et rationalis anima conſentaneæ debet eſſe a propria virtute hominis.

Rurſum ſi rationalis aīa ab hoīe non fieret, tunc hō ex hoīe q̄tum ad nihil fieret, conſequens eſt contra oēs: conſequentia patet, qm̄ homo genitus q̄tum ad aīam fieret a Deo, & q̄tum ad diſpoſitiones ex nullo, qm̄ & ſi ille inducantur ab agente in inſtanti inductionis corrūpuntur, & aliæ nouæ fiunt, & q̄tum ad materiam homo eſt ingenitus, ergo a patre, q̄tum ad nihil fiet, cum nec quantum ad diſpoſitiones, nec quantum ad mām, nec quantum ad formam. Vltimo poteſt argui, oīs forma, cuius operatio fortificatur, ac debilitatur, ac continuæ variatur, ex virtutibus, & rebus phyſicis, ab agēte fit phyſico non enim operatio maioris eſt abſtractionis q̄ eſſentia formæ. Sed rationalis aīa eſt forma talis quod Ariſt. oſtendit dicens molles carnes habentes eſſe aptos mente etiam patet, quoniam aſtronomi iudicant de bonitate ſapientiæ ac doctrinæ, ex aſtris, quod non eſſet niſi ſapientia humana illis ſubderetur, etiam Loxus Palemon & Ariſtot. ex phyſiognomonicis ſignis voluntatem ac malitiam ſcientiæ morum, & omnium iudicant hominum, et huius rei cauſam tradit Loxus, quoniam ſanguis ſedes eſt animæ, per quam eſt aīa & corrumpitur, vt etiam Palemon tradit. Ex his rationibus Auempa. Abubacher. Auerro. Alex. Aphrodiſeus, & tota ſecta epicureorum, rationalem animam, per quam homo in ſpecie ponitur, poſuere ex

semine traduci:& in mām redire,& hmōi rōnes sunt vltimum posse eorum:& mihi crede has esse vltimum posse, qm̄ longo tpe ego immoratus sum in cōsideratione huius qōnis, quare si dn̄o annuente has debilitabimus, tunc remanebit opinio horum tanq̄ fictio.

In quo authoritates ac suspitiones inducuntur antiquorum in confirmatione eorū. Cap. 23.

CVm rōnes sint inductæ potissimæ eis expedit et nunc verba sapientum adducere, in primis igit̄ sapiens Salomon inquit. Dixi in corde meo de filijs hoīum, vt probaret eos Deus, & ōnderet siles esse bestijs,& iccirco vnus est interitus hoīum,& iumentorum,& æqua vtriusq; condō & oīa subijciuntur vanitati,& oīa pergunt ad vnum locum, de terra facta sunt & in terram reuertuntur, quis nouis si spūs filiorū Adā ascendit sursum:& si spūs iumentorum descendit deorsum, ecce si homo simili est bestijs quātum ad interitū, & quia ex terra oritur: & in eam redit, non pōt homo esse nisi ex semine fiat, non tm̄ q̄tum ad corpus, immo & q̄tum ad aīam. Amplius diuus ille Moses ait, cunctæ aiæ quæ ingressæ sunt cum Iacob in Ægyptum, & egressæ sunt de fæmore illius absq; vxoribus filiorū. 66. Ecce si ex fæmore aīæ ægrediuntur, homo & q̄tum ad corpus.& q̄tū ad aīam ex semine erit propagatus.

Adhuc & idem Moses ait: aīa carnis in sanguine est, & ego dedi illum vobis vt supra altare in eo expietis ꝓ aiabus vestris,& sanguis pro aīæ piaculo sit &c. ergo si oīs aīa cum sanguine sanguis aūt oīs cum semine & aīa cum semine traducetur. Rursum Arist in 2. physicæ auscultа. ponit considerationem physicam stare vsq; ad formam hoīs,& reddit cām. d. homo enim hoīem generat ex mā et sol, modo hęc rō non probat propositū nisi sic syllogizetur: oīs forma facta ab agente nāli i mā .s. ab hoīe & sole consideratur a nāli, sed forma hoīs fit ab hoīe & sole, ergo consideratur a nāli, non pōt aliter formari rō, ergo intentio eius est rōnalem aīam esse ab hoīe & sole. Item in. 12. suæ sapientię contra Pithagoram & Speusippum ait, bonum vero & perfectum in his, quæ ex his .i. in principiatis ponere non recte extimant, nam sperma ex alteris est prioribus perfectis,& primum non est sperma: non. n. qui ex hoc fit, sed alterū ex quo sperma. Videtur ergo Arist. syllogizare contra eos: hoc modo probans sperma nō esse principium gn̄onis hoīs per se,& propria virtute, nullum agēs agit propria virtute perfectius se, sed homo factus ē effectus perfectior spermate ergo nō fit a spermate propria virtute, ideo tunc concludit hoīem non fieri ex hoc, sed alterum esse agens hoīem, ex quo fit sperma. Ex his arguo intentionem Arist vel forma humana ex spermate traducitur vel non: si non, tunc sperma virtute ꝓpria sufficeret in gn̄one accn̄tium pro forma hoīs facientiū, & sic non esset necessariu homo. Adhuc Arist. 16. de aīalibus ponit hāc regulam d. quorum enim principiorum actio ē corporalis, hæc sine corpore inesse nō pn̄t. v. g. ambulare sine pedibus itaq; extrinsecus ea venire ē impoſē. & ex hac regula concludit oēs illas aīas venire ex semine quarum actiones dependent a mā sed ſm ipsum rōnalis aīa ſm opus proprium a mā depēdet ergo & ex semine ipsam venire fas erit. Amplius ibidem i 15. cap. 29 disputans an fœmina concurrat aliquo mō, tandem ait fœminam dare mām ac corpus, marem vero aiam ac formam, ergo intentio eius erit vt prius.

Rursum Grægorius Nicenus in lib suo de hoīe inqt Arist.& plures stoicos conuenire dicentes rōnalem animam mortalem esse, & in corpore gn̄atam ex semine a patre & matre. Vltimo si rōnalis aīa non esset propagata ex semine hoīs, tunc magis vermis esset filiu hoīs, quam homo factus. patet consequentia si vermis generatur in stomacho hoīs ex superfluo alimenti, ille enim gn̄atur a superfluo alimenti quantum ad corpus & animam, homo autem genitus non nisi quantum ad corpus, ergo vermis esset plus hoīs filius q̄ homo, cuius oppositum determinauit Arist. in problematibus, petens propter quid ea quæ fiunt ex superfluitate ciborum, nō sunt nobis nata, quemadmodum & filius. Potest etiā induci verbum libri de causis. d. aīam esse in medio æternorum. s. Dei & generabilium, sed Deus potest generare sibi similem vt filium, sicut catholici & veritas dicūt, & gn̄abilia etiam possunt, ergo & id quod erit horum medium poterit. Hæc igitur & tot possunt induci in supradictorum erroris confirmatione, plura alia inducentur inferius pro his,& contra eos, nunc autem in tātum sit dictum

In quo inducitur opinio aliorum circa idem. Cap. 24.

QVæritur adhuc præstantissimi viri ex Platonis secta potius, qui conuenere in hoc rationales animas, quæ speciem & esse dant corporibus humanis, ex anima mundi profluxisse, & dico notāter quæ dant hominibus esse & speciem, quoniam de rationali separata, quæ hominis dicitur intellectus non nouiter fit, sed ipsa est mundi anima ſm hōs. Et hi partiti sunt, quidam enim dicunt rationales animas esse partes animæ mundi, qđ & Plato qn̄q; visus est sentire, videt̄ enim in philebo innuere, ꝙ quemadmodum corpora humana partes sunt mundi, sic & decenter animas animæ. Adhuc ī phedro thimeo, ac rebup pariter aperte sentit animas nostras totius sequi mundi circuitum, & inde mores, fortunas ac omnia bona accipere. Rursum in phedro inquit, animam quoq; nostram totius inanimati curam habere, modo hæc cura nō nisi ad mūdi animam spectat. Huius operatiōis etiam quidam antiquorum suspitionem nobis afferunt, vt Zenophanes: Parmenides, & Melissus, dicentes vnum esse omnium principium, ac ipsum oīa esse quod & Deum appellāt, siue secundum, siue primum. Vnde & in Palladis templo iquit scriptum esse. Pallas est quicquid est, quicquid fuit,& quicquid erit, nec aliquis hominum detexit peplum, quo facies eius velabatur, quod vt Plutarcus ph̄s inquit vetustissimi ph̄i interpretati sunt illud dictum ēē de Deo, qui anima erat totius, qui & peplo rectus est, quia oēs eum ignorant,& omnes nihil aliud q̄ eum vident: peplum autem quo ipse tectus est, videtur esse sensus, qui est in aīa & forma quæ est in corpore, quibus duobus circūscriptis ab anima & corpore, apparet ipse Deus in propria natura. Et inde Orpheus inquit. plenum mundum esse Dijs. Et Lucanus, habemus cunctis superis tēploq; tacente nil agimus nisi sponte Deus & post quibusdam interpositis, est ne Dei sedes, nisi terra,& pontus & aer, Iupiter est qđcūq; vides qđcūque mouetur. Hi ergo opinati sunt Deum esse mundi animam eumque esse totius vniuersi ſm diuisionem formam,& in hoc cum Platonis verbis conuenire vident̄, licet Plato mundi aīam forte dicat alteram a Deo esse in medio mundi locatam, vt in thimeo patet, hanc opinionem sectati sunt Platonicorum plurimi, probarunt aūt hoc argumentis quibusdā topicis,& primo, qm̄ q̄cūq; in operatione conueniunt in forma tota vel formæ pte conueniunt, sed mundus & homo in operatione coueniunt, vt Plato inquit, oēs n. operationes hoīs in circulo perficiuntur, ergo & hoīs aīa vel tota mundi aīa dicetur ꝙ impoſē est, vel pars qđ concedunt. Item cuius propria ac essentialis operatio est pars alicuius totalis opōnis, forma & principium illius erit pars principij totalis illius totius operationis, vt confesse cōstat sed operatio hominis est pars totalis operatiōnis mundi, ergo forma hominis pars erit formæ mundi. Præterea q̄cunque per se & vltimatæ ordinantur inclinantur et vergunt ad vnum finem ac perfectionem vnam, constituũtur ab vna numero forma, vel pluribus formis eiusdē speciei, sed omnia animata tendunt ad vnum finem ac vnam vltimam perfectionem, scilicet ad bonū vniuersi.

ergo omnia animata cõstituuntur ab vna forma nume ro, vel a pluribus partibus formæ vnius speciei. Adhuc quæcunq; colligantur maiori colligatione q̃ sit colligatio membrorum aĩalis: constituuntur ab vna forma numero: membra enim leonis non differunt a mẽbris cerui nisi quia aĩa differt ab anima: rerum enim non est una nisi vnitate formæ, ut Auerr inquit in. 2. de anima, cõmen. 7. Themistius, sed oẽs res ac mundi partes colligantur inuicem colligatione maiori q̃ sit aĩalis membrorum colligatio: vt Auer. dicit in. 2. cœli: cõmen. 71. & in lib d. d. disputatione. 3. ergo oẽs partes mundi sunt constitutæ ab vna forma numero: & per cõsequens partes mundi hñt partes formæ mundi sicut partes aĩalis partes aĩæ eius. Posteriores aũt philosophantes, vt Themistius Theophrastus Algaçel. ac q̃nq; Auic opinantur oẽs aĩas viuentium ex mundi aĩa defluere, quemadmodum & illuminationes ex sole: imaginantur enim duas esse aĩas oium viuentium: primam. s. quæ est tanq; sol, secundam, quæ est velut illuminatio: & quemadmodũ põt dici forma oium perspicuorum: non quidem ab ĩformando illa, sed eo quia formas ac illuminationes eis affert: sic & rõnalis aĩa quæ est forma mundi potest dici aĩa oium vna numero: non quidem ab inaĩando intus viua, sed ab eo. quia aĩas cunctis præbet, prima quidem aĩa intellectus dicitur hoĩs, vt dicit Themistius, qm̃ vim intelligenti aĩæ ac contemplandi præbet, et põt dici mũdi aĩam prout forma est totius, & põt dici dator formarum, vt Auic. inquit. Ergo ẜm The. & hos duos rõnales aĩas fingere necesse est; vnam specificam inseparabilẽ ac indiuiduam dissipabilem ac mortalem ẜm corporis dissipationem ac interitum, & hanc rõnalem appellat, & hanc amplius definire dicit Arist. in. 2. de aĩa, & forte hanc accepit Auer in suo commento. Alteram separatam & vnicam cunctis aĩalibus ac viuis, quæ est intellectus separatus immistus ac immortalis, & hanc intelligentiam vocat Auer. probat autem hanc Themist. in ꝑ suæ paraphrasis de aĩa. d aĩam hanc separatam clarissimæ asserunt ea aĩalia quę ortu spontali de materia putri proueniunt: ea ex tali excrementorum & sordium mistione aut tali ortu spirant viuificãt mouent̃ vt in Aegypto mures, & in nostro cœlo vermes & locustæ, & quę huius generis plurima. Ex hoc vult arguere hmõi aĩę fiunt. & non ab agentibus nãlibus, vt constat ergo ab aĩa illa sepa ata, & qua rõne illa talia ex ea fiunt, & eadẽ & alij cuiusuis gñis viua. Et si dicas eis, quid agens naturale præbet in generatiõe rei s. quid leo in gñone leonis. Adhuc tunc hmõi animatio esset creatio vel generatio, & hoc non determinat. Ad hæc dicerent agentia non præbere formas ac animas, sed materias cũ omnibus dignitatibus quibus eleuantur pro hmõi animabus, quemadmodum & nos dicimus de rõnali anima, ẜm veritatem fidei. Secundum ẽt absoluerent & facile ꝙ illa nec est creatio, nec generatio, sed animatio uel ꝓductio uiuificans: ad hoc enim ꝙ res creetur, oportet ut sit in esse semper non intelligendo materiam tunc: imaginandum ergo duo signa naturæ, quorum unum est creatio rõnalis animæ ẜm nos, aliud in quo animat cõpositum, & non uocatur creatio: sed generatio uel animatio: primum ergo non ponunt: sed secũdum, & ergo nec est generatio, nec creatio, sed viuificatio ac aĩatio, et sic patet hoc. Post hos adhuc aĩationes ac vitas, quæ aĩæ secundæ nuncupantur: dicunt ab aĩa mundi prouenire: non quidem per creationem vt Themist. & alij suę sectæ, nec per diuisionem aĩæ mundi, sed per impressionem relictam ex ingressu eius in corpus: cuius exemplũ Ioan. saracenus dedit Alber. narrante. d. ꝙ quemadmodum ĩ testudinibus ac parietum arcubus: primo ligneus supponitur arcus: super quem testudo concluditur: & postea remoto arcu remanet vestigium in testudine, ac separatus arcus remanet, ita est in mundi aĩa animante subas viuas, quæ nõ nisi per vestigium est in viua suba, & hoc iuramẽtum erat deorum q̃d Apollo reddit sacramento. Huius sñiæ plures inuenti sunt Platonici, vt Theodorus ac Numenius sentire q̃nq; visi sunt. Alij aũt vt Isaac Israhelita in lib. de diffõnibus in alium modum incurrit, inquit. n. aĩarum tot sunt ordines, aĩa rõnalis bestialis & vegetabilis, oĩum aũt excellentior est rationalis, eo ꝙ ipsi causata est, ex intelligentia: & est de nã eius, & ob hoc factus est homo rõnali disciplinę ꝑceptibilis: decernens inter bonum & malum: per quę sit saluandus & damnandus, explicat aũt in illo lib modũ, q̃uo ab intelligentia producta sit, & inquit, illam creari ab intelligentia in vmbra sui, & sensibilem in vmbra rationalis: & vegetabilem in vmbra sensibilis, q̃d ẽt Commentator libri de causis sentire videtur. d. causam primã creatricem esse animæ mediante intelligentia. Item ibidem aĩa: quia suscipit impressionem intelligentiæ facta est inferioris impressionis, q̃ ipsa intelligentia, præterea supra. 14. propõne iam facta est causa corporum: & est causata ab intelligentia, quæ est ante ipsam, hæc sunt q̃ de origine rõnalis aĩæ inuenimus. Quod si in typo quispiam appetit reducere, dicendum ꝙ de rõnali aĩa possumus loqui dupl'r. vel de illa quæ spẽm ac actum dat hoĩ & vitam: q̃ Themist. aĩationem: Auerro cogitatiuam, Plotinus vitam: ad scd̃am aĩam nuncupant, vel de aĩa rationali consistente non corpori inhęrente vel dante specificum actum, sed quæ est, vt sol. Si quidem in prima loqui vis, quidam dicunt eam esse deforis, vt Themist. Theophrastus, Auic. Algazel. Plotinus Theodorus, & Isaac, et oẽs prædicti forte mõti his argumentis. Si rõnalis aĩa ab intus ex semine propagaretur, vel semen eam producit in instanti gñonis proprie vel ante instans generationis, non in instanti gñonis, quia tunc non est, ergo tunc non potest producere: nec ante dum est, qm̃ semen est aliquid de proximo cõuertibile in id q̃d debet generari, hoc autem nõ habet rõnem actiui, sed passiui. Adhuc nullum imperfectius est causa sufficiens actiua perfectioris sed semen est imperfectius q̃ res generãda cum oĩbus spiritibus suis: igitur ẽt si maneret nõ posset esse principium actiuum generationis. Rursum oĩs generatio fit ab vniuoco, ut etiam Arist. tenet, sed generandum et semen non sunt vniuoca, ergo generatio nõ fiet ex semine. Amplius nullum vniforme in toto, & qualibet parte est principium effectiuum alicuius difformis in toto, & qualibet parte, sed semen est corpus vniforme, vt vides, & genus hõ difformis. ergo vt prius. Ex his forte suspitionem acceperunt prędictam. Adhuc si deforis dicatur euenire, oẽs conueniunt, prædicti ꝙ non ex Deo, sed ab inferioribus substantijs, & ꝙ nõ ex Deo Forte his syllogismis syllogizãt. Cã nũc agẽs, & prius non, necesse est vt agat per aliquã dispositionẽ nouam sibi aduenientem. Sed Deus non agit per dispositionem nouam sibi, ergo Deus non agit animam, & fit, ergo erit ab aliquo infra Deum, cui nouum nõ repugnat, maior patet in perigeneseos, idem inquantum idẽ semper est natum facere idem, & hoc verificatur tam ĩ causis naturalibus. q̃ volũtarijs, de nãlibus patet, de voluntarijs quæ per electionem agunt probatur, qm̃ illa causa non agit nisi ꝙ eligit ac velit, ergo ad hoc ꝙ agat nunc, & prius non, oportet vt aliquid eligat nũc quod prius, nec eligit, nec voluit. Amplius immediate recipere ab optimo nobilius est q̃ recipere per medium ab illo, si ergo aĩa recipit immediate esse a Deo, reciperet ipsum nobilissimo modo, sed ad nobilissimum modum recipiendi sequitur nobilissimũ esse receptum: aĩa ergo haberet ẜm hoc nobilissimum esse, hoc aũt est esse intelligentiæ, quare aĩa esset vna intelligentiarum, has duas rationes in sustentatione illorum inducit Toletanus, aliæ autem debiles sunt. Rursum omne vltimum in ordine cãtorum non exit a prima cã, nisi per cãs, quæ in medio sunt, prima cã est Deus, mediæ cãæ sunt motores orbium: cãta vltimo sunt aĩæ ac gñabiles formæ. ergo animæ ab intelligentijs fiunt. Item intelligentia imprimit in aĩam, sicut aĩa in corporis aĩati nãm, sicut ergo

dicimus aīam esse cām corporis aīati & motuum: et passionum: ita dicunt intelligentias esse cās aīæ cognitiuæ eo quia cognitio aīæ quædam est resultatio luminis intelligentiæ. Diuersantur aūt: qm̄ hi dicunt rōnalem aīam ab ipsius mundi aīa effluere: quidam ab intelligētia: siquidem ab intelligentia est pō Isaac authoris de causis Auic & aliorum: si ab aīa mundi adhuc: vel per impressionem ac vestigium in mā relictum: & sic est pō Theodori Numenij & aliorum: vel per productionem & aiationem: & sic pō est The. Theophrasti & aliorum. Si vero dicamus eam ex semine propagatam: sic est pō Auempa. Abubacher. Auerr. Alfarabij &c. argumētis quæ induximus in suo loco. Si vero loquimus de rōnali consistenti: & in se existenti: q̄ Auer et Themist. posuerunt. adhuc & in ea est dr̄ia: qm̄ Auer. ponit hmōi eē vltimam intelligentiam vndecimi orbis s. humani: immediate productam ab intelligentia lunæ. tanq̄ a cā proxima ac fere vniuoca sibi, vt in lib. d. d. disputatione. 3. cōmentatus sum: & ipse expressit id. A Deo vero vt a cā vlī: & agente virtute propria: vt. 12. meta. cōmē 44. inquit. extimauit n. q̄ quemadmodum ex sole & hoīe p̄uenit hō, ab hoīe quidem. tanq̄ ab agente proximo: a sole tanq̄ ab agente vlī, sic intelligentia hoīum ab intelligentia lunæ tanq̄ ab agente proximo: ab ipso Deo tāq̄ a cā remota & vlī: quæ suo loco amplius tangentur: vbi dr̄iam debimus inter eum: & Auic. et alios. Themist. aūt a Theophrastus Platonis verba sequentes eam extimantes mundi aīam a Deo effluxisse dicunt: dixit n. Plato stellis Deum loquētem inducens: ego vobis semē tradam & initium &c. vbi dat intelligere aiam mundi esse a Deo factam tanq̄ vniuersi semen: et dixit: aīam aūt in eius medio collocauit &c. vbi dat ītelligere idem: ex his ergo Them ac Theophra. extimant intellm̄ hoīs esse a Deo effluxum. De origine igitur aīæ quanta et q̄ ab antiquis iuenerim hæc sunt, nec plura, nec pauciora.

In quo inducuntur obiectiones contra eos qui tenent rōnalē aīam esse ex semine & debilitantur. Cap. 25.

QVod rōnalis aīa ex semine nō traducatur a patre & matre tribus rōnibus primus expositor conatur probare prima igitur rō: nulla forma per se existens propria existentia ex semine propagaf: hoc. n. differt forma existens per se a formis quæ sunt tātum partes: sed aīa rōnalis est per se existens, ac non ens rōne compositi: vt diuersus modus agēdi: id nobis declarat, vt dicit, ergo rōnalis aīa ex semine non ducetur. Amplius nullū corpus vel in corpore virtus ad substantiam spiritualem ac incorpoream pertingere pōt, nihil. n. agit vltra suam spēm, oportet. n. agens multo præstantius esse acto. Sed semen est corpus: vel virtus in corpore: & rōnalis aīa est spūalis ac incorporeas, vt sensu constat. ergo nō pōt pertingere ad eam: ergo deforis aderit. Adhuc oīs forma quę exit in esse per gn̄onē, a virtute corporea vel corpore est educta de potentia materiæ: vt. 7. primæ pħiæ Arist. testatur. Sed rōnalis aīa non pōt educi de potentia māæ, formæ. n quarum operationes non sunt cum corpore non possunt de mā corporali educi. Vnde relinquitur q̄ aīa rōnalis non p̄pagatur ex semine & hanc rōnem fere formalr̄ tangit Arist. 16. de aīalibus cap. 10. Sed quōcunq; pace tāti pħi dixerim argumenta hic aduersus eos demonstrare non videntur: oēs. n peccare videntur per fallaciam equiuocationis: qm̄ cum in minori primo assumit: sed aīa rōnalis est per se existens ac non ens rōne compositi, vel loquitur de rōnali vlī: vel de rōnali particulari rōne, si primo modo conceditur totum argumentum verum: vana erit ratio: cum non concludat intentum. Si intēdit secundo modo minorem falsam esse dicerent: cogitatiua enim non est nisi prout est pars compositi: quēadmodum bouis anima. Sed etiam ratio facillime debilitaretur. qm̄ quemadmodum apud ipsum calor: vt calor: calorem agit, vt vero organū substantiæ, aut substantiam, sic dicerem pro eis ad minorem illam esse verā virtute rei corporalis: sed virtute aīæ patris id nō vrget.

Rursum vt prius minor distinguenda erit quid p̄ rationalem aīam intelligat: q̄ si rōnalem intelligat rōcinatione vlī, syllīs verum concludit, sed non contra eos.

Si rōcinatione particulari: tunc dicerem illam esse corporalem substantiam: ac ex potentia māæ progressam.

Tertia et rō non concluderet eis qm̄ vel per rōnalem in minori intendit rōnalem vlī rōne: vel particulari: & iterum vt prius dicerent rōnalem vlr̄ esse impropagatā.

Sed rōnalem particulariter esse ex semine effluxam, rōnes ergo oēs concludunt verum: sed non contra eos, vt recte intelligentes cognoscere possunt. Ego aūt cōsiderans: & magno tp̄e inuestigans credo cōtra eos demonstrationes nondum esse: verum esse argumenta q̄dam probabiliora illis quæ inducunt pro se, vt legentibus rōnes meas statim apparebit: potest ergo argui: aut homo vna & eadem forma specifica & vltima est hō in p̄nto substantiæ, ac in specie hoīum & intelligens ac rōcinans vlr̄, aut altera: ac altera. Si quidem vna & eadē forma: tunc rōnes expositoris sunt demonstratiuæ, & forte ad illum intellectum eas ipse adducit. Si quidem est altera ac altera: vt ei ac oēs in via sua fingunt. Accipitur homo constitutus ex forma per quā est homo v. g. cogitatiua, & mā, & quæro, vel est completus in specie vltimo complemento vel non. Si fingitur ipsum esse vltimo in specie eius completum: ergo habet operationem sibi possibilem: & perfectionem s̄m gradum suæ speciei: ergo intellectus vniretur ei superfluæ & aduentitiæ: ac oīno & simpliciter per accidens: sicut bos iumēto cum homo habeat oēm perfectionem sibi possibilē per suam formam. Si vero homo per cogitatiuam nō completur in specie: ergo homo ab intellectu complebitur: & per ipsum ponetur in vltimo actu suæ speciei: & sic homo erit homo ab intellectu illo separato: & cū vna forma non possit esse plurium æque primo: erit ergo rōnalis aīa multiplicata per corpora: & nō traducta ab ipso semine, & hoc petebamus. Et crede mihi hanc rōnem esse vltimum q̄ contra Auerroim induci pōt, hmōi enim quæstio non recessit ab oculis meis per tempus vnius instantis: & q̄n ad summum consideraui nihil fortius inueniri potest contra eum & si tu prauus nō eris dices hanc rōnem esse demonstratiuam. Amplius argui potest: nulla anima: cuius operatio est in perfecto circulo consistens: educitur de semine vel māæ potētia q̄d hoc modo probari pōt: et s̄m fundamentum Auer. Animarum quædam puræ circulariter. vt intelligentia orbis tam quantum ad motum q̄ quantum ad intelligere, quædam puræ recto motu: vt vegetalis: hæc enim quia oīno depressa est in mā: nullo modo supra operationem suam dn̄atur. ergo non pōt operari nisi mere ad modum māæ ergo non nisi motu rectissimo. Quædā aūt media sensilis, hæc enim: quia in materia deprahenditur: ideo rectum motum ac operationem participat, quia vero a mā eleuatur s̄m quicq; aliquo modo redit ad se reditione incompleta: vt patet, & ideo non perfecta circulatione operatur. Pōt ergo argui sic: maior, nulla aīa quæ impura est anima per cōmistionem māæ circulariter operatur: & hoc Auer. dicit i. 3. cap. de substa orbis: vbi reddit causam cur motus circularis tm̄, qm̄ ē aīæ purissimæ tm̄: & 2. cœli cōmento 3. ergo nulla aīa partim aīa: & partim corporea, penitus operationem circularem continet: & sic patet maior, tunc minor, sed oīs aīa rōnalis, tam vlr̄ q̄ particulari rōne operatur operatione perfecte circulariter: discursus enim circularis est perfectus: licet non sphæricus: vt triangulus, & hoc siue sit particulariter factum: siue vlr̄ factum. ergo nulla aīa rōnalis, quocūq; modo rōnalis, erit ex semine deducta, & hoc volebamus. Rursum oīs anima ac forma a materia & corpore educta est mere naturaliter comparata ad suos actus ac operationes, sed rationalis, tam vniuersaliter quā particulariter libere & contingenter cōparata

ad suos

ad suos actus:ergo nulla illarum fit ex mā ac ex semine. Maior patet, qm̄ anima intantum libera inquantum excedit virtutem ac potestatem & facultatem māæ, & rei physicæ, quæ .n. totaliter corpori impræssa est, nullo modo domina erit corporis cum ipsum omnino ac penitus sequatur, & facultatem illius nō excedat & sic patet maior. Minor autem patet, cogitatiua .n. per discursum particularem cōtingenter eligit de actu particulari, ut in nobis experimur. Præsentato .n. nobis paupere per rōcinationem particularem eligo dare sibi elemosynam, & per consequens est mere libera, ergo neutra earum erit ex corpore vel semine, & si cōsiderabis has tres nostras rōnes aduersus Auerroim inuenies eas meliores quæ possunt fieri, & certe si demōnes aliquæ dātur forte nō sunt nisi harum generis. Vltimo contra eos inducatur sententia Aris 16. de animalibus ubi qōnem hanc mouit & inquit, q̄obrem de mente etiā quo nam tempore, & q̄uo, & unde eam recipiant quæ principium id participāt plurimum dubitatur, ecce qōnem in forma, & quibusdam īterpositis accepit unam vl'em .d. omnes .n. potentia prius haberi q̄ actu necesse est, est ergo ista vl'is, omnes animæ prius habentur potentia q̄ actu & ostendit tunc, adhuc paucis interpositis qualiter est impo͡le animas oēs præesse & inquit, cæterum omnes ante esse impo͡le rōnibus his esse ostēditur, quorum .n. principiorum actio corporalis, hæc sine corpore in esse nō posse certum est. v g ambulare sine pedibus atq; extrinsecus eavenire impo͡le est, nec .n. ipse per se accedere possunt cum inseparabilia sint, neq; cum corpore, semen .n. excrementum alimenti mutati est. Ex his concludit Aris. restat igitur ut mens sola extrinsecus accedat eaq; sola diuina sit nihil .n. cum eius actione cōicat actio corporalis, hæc Aris. Ex his potest remoueri pō Auerrois. Aris. quærit q. q̄uo rōnalis anima, quæ est intellectus, inducatur in mā, & absoluit eam, non per semen. ergo de foris, pō ergo Auer. contradicit magistro suo q̄ si dicas ut Theophrastus, Themistius & Auerrois dicunt, q̄ mens est quædam intelligētia separata, & q̄ ipsa non accedit homini nisi ſm operationem, & non per generationem, nec principaliter, nec dispositiue, hoc excluditur tripliciter primo qm̄ Ari. accepit illam vl'em. s. omnes animas contineri potentia prius quam sint et nō actu hoc autem non est verum nisi ipse loqueretur vniformiter in omnibus illis tribus spēbus animæ, non ergo loquitur in illis duobus, q̄uo inducatur ſm esse, & ī rōnali ſm operationem, qm̄ propō illa esset æquiuoca. Secundo qō non esset mota ad propositum, qm̄ de modo quomodo uniatur intellectus nobis non spectat loqui in libro de generatione animalium, sed in libr. de anima, ubi docet modum unionis animæ per intelligere, & non hic. Tertio Aris. docet quomodo rōnalis accedit homini, & quomodo sensilis ac uegetabilis, & nō loquitur de alia forma hominis quam de mente. ergo intendit loqui prout mens est specifica forma hominis, aliter ualde deficiens esset, cum nec ibi, nec alibi ipse explicasset propriam & specificam formam hominis uniri & q̄uo uniatur homini, sed tātum explicasset per te modum quomodo unitur per operationem, & certe hoc videtur contra mentem propriam. Ex his decet accipere propriam formam hominis per quam homo est hō esse extrinsecus aduenientem ei & non ex semine, nec ex materiæ potentia, sed utrum ab aliqua intelligentiarū infra Deum an ab ipso Deo immediate, nondum declaratum est.

Declarans rationalem animam non posse uenire ab aliqua intelligentiarum infra Deum, aduersus opinionem secundam. Cap. 26.

CVm Auerrois pō tanquam impo͡lis sit modo relicta superest uidere, & de secunda & unum qd' accipiēdū est ſm eos est huiusmodi animas duas, siue uitas appelles siue animationes ex nihilo creari, q̄ utrum sit creari pure ac simpl'r. an non, istud non impedit, satis est accipere illas ex nihilo esse, & hoc pro nunc largo nomine creari uoco, cum ex potentia materiæ nō educantur sed in ea foris inducantur, quo perspicuo diuus ille Albertus in lib. de homine tribus rōnibus operationem eā excepit, primo arguit, honor creatoris singularis qui exhiberi debet ei ab omni ente extra eū non debet transponi in aliquo creato uel facto ab eo, tunc .n. remouetur eius honor. Sed creare est honor hmōi non ergo decebat ipsum creaturis præstare. Amplius arguit creatio est opus causæ, ut est causa causæ, cū nulla materia præiaceat ei sed nullum dependen.: a Deo est cā causæ, ergo creatio non est opus eius. Adhuc cuicunque potentiæ non contingit opus aliqd̄ ſm genus suū, impossibile est illi potentię conuenire speciem operis sed creatæ potentiæ non conuenit creare ſm genus, quia secundum suum genus est ipsa terminus creationis, & nō principium ergo eidem non conuenit creare hoc uel illud. Præterea Alber in lib. de intellectu & intelligibili arguit Si rōnalis anima flueret & regeretur ab intell'ia orbis, tunc ipsa in suis actionibus motibus ac operationibus, necessario subderetur motibus astrorum, eo qd' omne effluens ab aliquo continetur & restringitur ab illo in potentijs operationum. Assignauit etiam alias plures rōnes in coeuis. q de creatione sed potiores sunt istę. Quidam alij posteriores, cum multas reprobassent rōnes, tandem contenti sunt hac: nullus actus accidentalis est rō creandi aliquam substantiam, intellectio cuiuscūq; intelligentiæ est actus accidentalis ei, ergo intelligētia intelligentię non erit rō creandi aliquam substantiā.

Tunc ultra, sed intelligentia omnis non creat sub̄am nisi per actum intellectionis, tanquam per rōnem creandi: ergo intelligentia nulla citra Deum potest creare aliq̄ sub̄am. In hoc syllō omnes propōnes sunt dubitabiles, ego autem gratia breuitatis primam tanquam necessariam concedo, tertiam etiam puto esse necessariam, saltē ſm cognitionem vl'em uel particularem. erit ergo qō tātum in secunda probant ergo secundam & componitur sic rō eorum, cuicūq; non repugnat intelligere infinita ei intelligentia non est una, sed multæ & accidētales sed intellectui intelligentię non repugnat intelligere infinita. ergo non unica intellectione sed pluribus. Huius argumenti dicunt q̄ propō. d. intelligentiam posse intelligere infinita est manifesta per se, qm̄ cum infinita sint ex naturis eorum per se intelligibilia, non repugnat ex parte cuiuscūq; intellectus per se intelligi propō autem .d. infinita non posse intelligi ab intellectu finito probatur longa argumentatione quam uide, tota ergo rō horum abbreuiatur ad hoc, dimisi autem reliquum, qm̄ soluta ea hoc modo soluta erit & simpl'r. Sed pace tantorum dixerim uidetur mihi nullam harum demonstrare, immo Toletanus uir sane literatissimus, theologus summus ac philosophus, uidens debilitatem rationum contra eos dicit, q̄ licet consentiat animas creari ab intelligentijs secundis non tamen uult habere intelligentias illas esse creatores, quia creator inquit est ille qui ꝓpria authoritate ac uirtute aliquid de nihilo facit, sed intelligentię faciunt hoc ministrantes Deo, & authoritate Dei possem ergo dicere, ut Toletanus inquit intelliam creare animas in uirtute primi ut s. instrumentum. Tunc igitur prima rō non cogit, quoniam creare principaliter est honor Dei, & hoc semper Deo competit, nec alicui intelligentiæ communicatur, sed creare instrumentaliter potest creaturæ competere nec hoc a Deo aufert honorem & authoritatem, argumentum ergo fallaciam committit æquiuocationis. Secundum etiam argumētum nihil ualet, qm̄ maior est uera, s. hoc modo q̄ creare est opus causæ quæ est causa causæ, quando creatio est ꝓpria authoritate Sed authoritate alterius stat quod sit causæ causare. Tertium etiam non militat: stant enim simul quod intelligētia sit terminus creationis, et ipsa sit

creator non propria authoritate, sed authoritate primi, ille ergo tres rõnes Alberti pace sua nõ ualent, nec quarta Alberti rõ ualet, qm̃ intellia orbis aliquid causat per modum naturæ, & sic id erit necessitatum a motibus sui orbis aliquod per uiam intells, & sic non oportet: cuius modi est in proposito. Item rõ aliorum forte ualet: sed apud me non ualet, dicerem ergo secundam propõnem ẜm pħos esse falsam ponũt enim peripatetici omnes substantias separatas a materia intelligere per earum substãtias intellectione unica quæ est earum essentia, & sic minor est accepta tantum. Ad ꝓbationem dicerent philosophi ꝙ intelligentiæ repugnat intelligere infinita immo ut Aris. inquit infinitum est ẜm se ignotum, & per consequens nulli intellectui notum. Etiam Auerr. 12. meta. commen. 51. dicit infinitum, ut sic esse extra artem & prudentiam, quare & magis extra artem sublimem.

Etiam posito ꝙ infinitum esset per se intelligibile, dicerent ipsum intelligi per rõnem finita ut Auer. ait. 2. meta. cõm. 13. & 11. Item dicerent ꝙ & si infinitum sit per se intelligibile ab intellu inquantum intellus, non oportet ut intelligatur ab omni intellu, sed ab aliquo, & forte ab intellu primi, hmõi ergo rõnes, & si bonum habeãt colorem pace eorum necessitatem non dicunt. Vr̃ ergo mihi in hoc rõnem expositoris solum esse necessariam.

Primo probo Deum tantum principaliter creare. Secundo ꝙ nulla intelligentiarum posterior creare potest instrumentaliter, & sic conclusio nostra reddetur firma. Ratio ad primum sic componitur, oportet vlissimum effectum in vlissimam causam reducere, sed inter omnes effectus vlissimus est ipsum esse, ergo erit ꝓprius effectus primæ & vlisimæ causæ: quæ est Deus. Secundam partẽ probare potes sic. Si aliqua intelligentia ex nihilo creat, uel authoritate propria, uel ut instrumẽtum primi. ꝙ non authoritate propria etiam pħi concedunt quicquid Auicen dicat, ꝙ non inquantum instrumentum primi expositor secunda sic probat, agens inferius supponit effectum superioris agentis, ut exemplo patet, quoniam ars supponit effectum nature, natura autem effectum primæ causæ. s. esse saltem materiæ, sed primus effectus Dei est esse. ergo omnis causa secunda quomodocũq; supponit esse, & sic non potest creare, nec ꝑ se, nec instrumentaliter. Ex his relinquitur, ꝙ si rõnales animæ ex nihilo producentur, nullo modo, nisi ab ipso primo motore creabuntur.

Soluens quæstiones quasdam contra rationes primi ac secundi expositoris. Cap. 27.

CAlumniantur autem quidam primam rõnem expositoris viri acutissimi, primo arguentes conclusionem, secundo arguentes s, l'm, arguunt cõtra conclusionem, quia a quocũq; agente generatur compositum ab eodem effectiue est esse compositi. Compositum aliquod generatur ab aliquo agente nouo ac secundo nisi tollatur uirtus creature. Maior probatur qm̃ ẜm Aris. generatio est ad esse. Rursum a quocũq; compositum habet formam in mã ab eodem habet esse, sed a generante habet formam in materia quare et ab eo habet esse, & reliqua uide, conclusio ergo syllogismi expositoris falsa erit. Quod autem syllogismus eius non syllogiçet ostẽditur, quoniam causa uniuersalis dupliciter intelligi põt, uel uirtute ea s. cuius uirtus ad plura se extendit, vt sol, & sic effectus dicitur uniuersalis virtute. s. ille cuius perfectio maior. Vel prædicatione, effectus enim uniuersalis prędicatione est qui de pluribus prædicatur, uniuersalis autem causa uirtute est quæ continet plures causalitates, dicunt modo Si in maiori sumitur uniformiter uniuersalius ẜm perfectionem ex parte causæ ac effectus, concedunt eam, & sic minor est falsa, uel æquiuoca. Si autem uniformiter ẜm prædicationem potest esse uera maior ac minor. Sed propositio d. Deus est causa uniuersalius est falsa ẜm illum sensum prosyllogismi. Tertio potest argui non esse uerũ ens esse perfectissimum effectum, quoniã pluribus, immo omnibus communicatur, ergo potentialis, & per consequens uilis. Secundam rõnem expositoris secundi et reprobant, quia aut intelligitur in maiori ꝙ agens secũdarium prędsupponit effectum primi agentis ut passum in quod agat, & tunc petit principium. s. ꝙ omne agens aliud a Deo agit in passum p̃suppositum: aut intelligit absolute ꝙ s. absolute p̃supponat effectum primi agentis, quod concedunt, quia s. supponit seipsum, sicut agere supponit esse, & ipsum est effectus primæ causæ. Probatio uero eius non currit, ut dicunt, quoniam id non est ex ordine agentium, sed propter necessitatem terminorum & tu vide. Sed mihi uidetur pace horũ hæc non concludere aduersus expositores, supponit nãque expositor primus qđ causæ sunt concurrentes ad unum effectum ẜm diuersos gradus, ut sepe ego. declaraui in libr. d. d. quando enim Socrates generatur in eo plures continentur gradus, ut hic homo. Altior est homo, altior animal, altior corpus uiuum, altior corpus, altior substantia, altissimus est esse, quod omnibus entibus diffunditur, & non dico esse simplr, sed esse creabile uel alio modo participatum esse. Tunc est regula peripatetica, ꝙ licet omnes isti gradus sint una res in subiecto, tamen sunt rõnes quibus causæ subordinatæ concurrunt ad Socratis esse, quoniam Socrates sub isto gradu singulari a Platone fit uel saltem Plato concurrit ad illum, ẜm gradum sortis uniuersalior causa. v. gra. sol ad idem ẜm gradum altiorem. v. g. ut homo. Superior causa. v. g mars ad idem, ut animal, Iuppiter ad idem, ut uiuum, Saturnus, ut substantia primus motor ad idẽ sub gradu entis: sic. n. est ordinatus modus concurrendi causarum, sicut rõnes, ac gradus effectus ẜm prædicationem ordinantur, est ergo regula peripatetica ꝙ effectus vlis inquantum huiusmodi prędicatione reducitur ad causam vlem, non dico ẜm prædicationem, sed ẜm uirtutem, ut tibi ex exemplo posito patet. Ex hoc maior syllogismi debet sic intelligi, vniuersalissimus effect' ẜm prædicationem debet reduci ad causam uniuersalissimam ẜm uirtutem, & hoc modo tenet maior ex regula peripatetica. Tunc minor intelligitur eodem modo, sed esse creabile est effectus uniuersalissimus prædicatione: ergo debet reduci ad causam uniuersalissimam virtute, & sic syllogismus bonus est. Et iterum bene assumetur & altera, sed Deus est causa vniuersalissima uirtute, quare Deus concurrit ẜm esse. Nec ualet inducere in dictis expositoris contradictionem, quoniam id non est contra rationem in se, sed contra hominem, ego autem quæro rationem simpli: ex his patet firmitas demõnis primi expositoris. Sed dices ea quæ distinguuntur ratione fiunt ab una & eadem causa, sed esse simplr, & esse huius, sola rõne distinguuntur, ergo a quocunq; est esse huius: erit esse simplr: cum igitur a Platone, fit esse sortis ut sic, ergo ab eodem erit, & simplr esse. Istud etiam nihil est, quoniam eadem ratione sunt duobus, uno modo adequate, sicut homo. ut subiectum, & ipse ut prædicatum & hoc modo uerum est id quod in maiori tangitur. Alio modo inadequate: sicut homo & animal & sic maior est falsa, & sic hoc non vrget. Potest tamen negari minor secundum expositorem, quoniam ẜm eum esse & essentia ẜm rem differunt. Ex his apparet argumentum contra conclusionem non concludere quoniam generatio non est ad esse simplr, inquantum est ab hoc. s. a Platone, sed quemadmodum in genito sunt plures gradus, qui sunt rationes concurrendi omnium causarum, sic ipsa generatio est actio omnium cãrum, ut ergo illa generatio est a Platone, est ad hoc esse. s. sortis ut est a sole, est ad animal, ut actio martis ad sortem, ut uiuum, ut actio Dei ad sortem, ut ens, concedo, ergo generationem esse terminatam ad esse non tamen ut est ab agente particulari, sed ut est actio omnium causarum concurrentium. Ad formam ergo rationis, cõcedo maiorem, sed minor falsa est, loquendo eo modo quo

quo maior intelligitur, nulla enim res creata generat effectum aliquem ſm eſſe ſimpl'r quantum ad omnes gradus. Sed quantum ad gradum ſibi proprium, & ſic nõ tollitur uirtus cauſæ particularis: & ſic reputo argumẽtum illius viri ab his calũnijs poſſe tueri quod inducitur de nobilitate effectus pro nunc dicerem eſſe nobilitate præcedere omnia ſaltem extenſiue. Quod etiam inducitur contra ſecundum expoſitorem nec vrget ſm me, ſupponit enim ipſe tria genera agentium, unum qui tantum agit in ſuperficie inquantum tale, & hoc ars eſt.

Secundum eſt agens nãle, quod ideo nãle dicitur, qm̃ agit ſm partem ſuæ eſſentiæ, & non ſm totam ſuam eſſentiam, & hoc uocatur agens per participationem.

Tertium agit per totam eius eſſentiam, & ſic agit ſimpliciter eſſe. Ex his põt argumentum ſic uigorari, agens ſecundarium per participationem ſupponit effectũ primi, ut paſſum, ſed quodlibet ens dependens eſt hmõivt conſtat: ergo ut prius, quod dicitur ibi eſſe petitionem principij, diceret expoſitor illam eſſe per ſe notam ex rationibus terminorum, ſupponit enim ipſæ agens ſecundarium eſſe id quod partim agit, & partim ſupponit: eo quia non agit per totam ſuam eſſentiam, ſed per participationem, ideo ſupponit aliquid primi in quod agat.

Quod etiam dicitur præſuppõnem illam nõ eſſe ex ordine agentium, ſed terminorum conſtat non eſſe ita, illa enim agentia ſic ſunt ordinata, ut inferius cum ſit pars ſuperioris ſupponat ſemper partem effectus ſimpl'r, & ideo omne agens creatum agit ex præſuppoſita mã, ut bene expoſitores dicunt. Siquid igitur dici poteſt ad uerſus ſecundam poſitionem hoc eſt. Ex his: & Ariſ. dictis colligimus primo animam foris accedere, ut Ari. teſtatus eſt in de animalibus 16. colligimus autem ex uerbis eius in lib de ꝓprietatibus elementorum dicentis rationalem animam deſcendere iuſſu Dei: & ex rõnibus dictis eam uenire ex Deo, & hoc non tantum rõne: ſed etiam fide tenemus, iuxta illud Moſis, omnem flatũego feci. Item & geneſeos Moſes etiam dicit Deus ſpirauit in faciem eius ſpiraculum uite, ubi Auguſt. ait ꝙ angeli nullo modo d cendi ſunt creatores alicuius rei, & dicit (nullo modo) id eſt nec principaliter, nec inſtrumental'r ꝙ etiam Damaſcenus affirmauit in ſecundo, & uide verba eius, ꝙ ergo anima rationalis ſic ueniat a Deo immediate, iſtę ſunt rationes, hæ ſunt aut'horitates.

In quo narrabitur determinatio rõnis in origine rationalis animę. Caput. 28.

QVod igitur collegimus tum ex rationibus tum ex uerbis Ariſt eſt rationalem animam non ex ſemine, ſed foris accedere & ꝙ ex foris ex intelligentia, & non aliqua infra Deum, ſed ex Deo immediate, ut in libro de proprietatibus elementorum teſtatur Ari. Sed quia omne id quod cauſatur a primo cauſatur intra naturæ opus: opus autem naturæ ex aliquo fit, iõ & rõnalis anima uidetur quodã modo ex aliquo fieri. Sunt autem in natura ſeminum genera tria, fœminæ. ſ. ꝙ in ſe habet uegetatiuum, maris quoq; quod in ſe ſenſitiuum cõtinet in potentia neutrum autem horum ad intellectum ac rationem ſufficit, nec poteſt habere ſemẽ in quo ſit in potentia, omnis enim uirtus, quæ eſt in ſemine, ſiue ſit animalis: ſiue cœleſtis, ſiue elementaris, aut miſtionis elementorum, uirtus eſt operans in corpore, nec educere poteſt formam, niſi quę eſt actus corporis erit ergo tertium genus ſeminis ſ. lux primæ intelligentiæ, quæ ſemen eſt ſpi ituale, & de hoc ſemine rõnalem animam produxit, quemadmodum, & nobilſcum Varro Manicheus Romanus Siphanius, & Præſilianus cõſentiunt, ex propria Dei ſubſtãtia rationalem animam eſſe dicentes, quod & ſapientisſimus Paulus ad Athenienſes ſic configurauit d in ipſo enim uiuimus & mouemur & ſumus, ſicut & quidam veſtrorum poetarum dixerunt, ipſius enim & genus ſumus In quibus dat intelligere omne genus animæ ex luce prima effluere, cũ enim ĩquit (in ipſo enim uiuimus) nos uitam habere vegetalem ex eo inſinuat, cum autem poſt modũ ſubdit (& mouemur) nos uitam ſenſilem ab eo accepiſſe deſignat, cum etiam adiungit (& ſumus) nos uitam intellectualem lucrari ab eo denotat, cũ ultimo appoſuit (nos eſſe ex genere eius) dat intelligere eſſe noſtrum ex luce quod ſemen eſt ſpirituale profluiſſe primæ intelligẽtiæ. Et hęc intellectus mouens eſt quam Anaxagoras purum & primum & immiſtum eſſe dixit. Hoc autem, ut altius intelligatur debes ſcire ꝙ uegetatiuum eſt ĩ ſenſitiuo, & ideo non determinatur exitus uegetatiui de potentia ad actum, niſi ad eſſe ac naturam ſenſitiuam, iterum ſenſitiuum eſt in intellectiuo, & ideo non terminatur exitus ſenſitiui de potentia ad actum niſi in intellectiuo, erit ergo in motu ipſe embrio, ut Ariſto. inquit prius uiuum quam ſenſile animal, & prius ſenſile animal ꝙ̃ equus uel homo, & quia omnia propria virtute mouet intellectus, & omnia quæ ſunt in materia, ſunt ſicut inſtrumenta ipſius in uirtute intellectus mouentia, ergo proculdubio uiuum prius eſt in materia quã ſenſibile. Senſibile prius ꝙ̃ intelligibile: & intelligibile confuſum prius ꝙ̃ intelligibile determinatum, eo ꝙ uirtute intellectus agentis prima operatio eſt ſm principia materiæ matris, & ſecunda operatio eſt intellectus eiuſdem ſm ea quæ ſunt in ſemine patris, & tertia ſm ſemen ꝓprium ſ. lucem proprię materiæ ſpiritualis, quare quẽadmodum, quando uegetatiuum eſt in ſenſitiuo in illi' congruentiam operationes terminat: ita quando ambo vegetatiuum. ſ. & ſenſitiuum ſunt in rationali terminantur organa formata ad opportunitatem rationalis aĩę, huius autem exemplum eſt, quoniam loco anteriorum pedum in quadrupedibus formantur manus in homine quæ ſunt organa intellectus, ſicut Ariſtote. inquit in libro de animalibus, item loco linguæ brutorum formatur lingua hominis, quæ congruit interprætationi, quæ non eſt niſi actus rõnis, amplius auris loco auriculæ brutorum, quæ organum eſt auditus diſciplinę, quę non competit niſi intellectui, & ſic facile eſt conſiderare in omnibus alijs organis ſenſuum, propter quod etiam in figura organa hominis ab omnibus differunt animalium organis, eo ꝙ ſenſitiua in homine coniuncta rationi, multo eſt maioris uirtutis q̃ in cæteris ſit animalibus.

Dixerunt quidam ſapientes, ꝙ quemadmodum in alijs neceſſaria eſt formæ inchoatio ita & in homine, inchoatio igitur uegetatiui eſt in materia, & in eſſe primæ ſubſtantiæ, inchoatio ſenſibilis eſt in uegetatiuo inchoatio rationalis eſt in ſenſitiuo, quia aliter homo factus eẽt multa, & non unum, ſed quia nihil horum fit niſi per uirtutem intellectus, & non ex materia aliqua, ideo eſſe hominis intellectiuum erit, ad ſimilitudinem intellectus primi, qui diuinus eſt, & nulla materia prohibetur.

Hoc autem quod dicunt non intelligendum eſt ad literam. qm̃ quemadmodum uegetatiuum in ipſa mã inchoaretur, de qua educitur, ſic & ſenſibile & intellectiuum ex eorum inchoationibus educerentur, & ſic quẽadmodum uegetatiuum non prius eſſet niſi ex mã ſic et intellectiuum. Oportet ergo intelligere uegetatiuum inchoari in mã, tanquam in eo ex quo educitur ſenſitiuum eodem modo, intellectiuum autem non tanquam in eis ex quibus educatur, ſed tanꝙ his in quibus inducitur per uirtutem, ac primæ cauſæ lucem. Et quando ſic eſt erit opinio Auer. erronea, qui dicit intellectũ non eſſe de natura animæ, ſed continuari ſibi ab extrinſeco. Si enim hoc uerum eſſet non eſſet homo id quod eſt eſſe habens hominis, niſi a ſenſibili, quod enim nõ niſi extrinſecus continuatur, non eſt terminus exeuntis de potentia ad actum, niſi per id ipſum aliquid ponatur in numerum, ſed per rõnem & intellectum homo eſt homo & ponitur in numerum. Nec fugere potes ad cogitatiuam, ut Auer. & Abubacher labuntur, illa enim non eſt niſi ſenſitiua, uel ſm gradus uiuorum, nec Ariſ. nunc in. 16. de animalibus niſi uiuum ſenſitiuum, & intellecti

uum, nec in secundo de animas alios ponit gradus nisi hos, quare si cogitatiua anima sit homini ꝓpria homo, nõ nisi a sensibili erit homo, cuius oppositum Ari. inqt .d. vltimo aduenire rõnalem aiam hoi. qua tũc hõ ẽ hõ & hoc argm̃ sine dubio demõ est, cuilibet hoi bono.

Vlterius ex his patet ꝙ rõnalis aĩa partim est ab itrinseco, & partim ab extrinseco, q̃a licet uegetatiuũ, & sensitiuũ in hoĩe de mã educantur formatiua q̃ est in gutta mris, & pris, nõ tamẽ educit eas hoc modo, ut sunt potẽtiæ rõnalis aĩæ, sed ſm ꝙ formatiua mouet̃ informata ab intellu vlr mouẽte in opere gñonis: & iõ cõplemẽtũ vltimum, ꝙ est rõnalis aiæ: nõ est p instrm̃ nec ex mã, sed ex luce primi affluit ſm eẽ purũ & ĩmistum, & hoc modo intell'us ingreditur in embrionem ab extrinseco mãæ, nõ tñ ab extrinseco agẽte: q̃a intell's q̃ est auctor nãæ nõ extrinsecus est nãæ nisi inq̃tũ separat̃ ab ea ſm esse, eo q̃a mistum nõ habet cũ ea esse. Verũ hoc mõ a rebus generatiuis intell's ille separatus nãliter. s. agẽs nõ distat ab eis p situm & locũ, cum potius sit intimior nãlibus rebus q̃ aliq̃ nãę principia nec principia aliq̃d nãę agũt, nec agere possunt nisi mota ac iformata p ipsum.

Ex his uerificari pñt in parte antiq̃rum enigmata, qualiter motores cœlestes fundãt, & qualr nõ, prima. n. & tota fusio aĩæ, & oĩs nãæ est a prima cã, iferiores aũt orbes operãtur organice determinãdo, & inclinando nãs ad mãm, pp ꝙ Plato inqt ꝙ in q̃libet orbe aliq̃d accipit memoriæ: ut in orbe Saturni & alias in alijs. Et ſm hũc modum essentia aĩę a prima cã tota. Sola vero applicatio, ad determinatio ad corpus est ab alijs instralr primę cãę seruiẽtibus, & q̃ ad hoc regẽda in illuminationibus, & mouẽda motibus tẽporalibus subijcit̃ intelligentijs aliorũ orbiũ, & q̃a sic totus cœli cõcẽtus refert̃ ad cãm primã. iõ dicit Auer. totũ unicũ motorẽ hẽe. & inferiores motores ad sphæras dixit eẽ uirtutes et mẽbra primi cœli & sui motoris, & laute ac sapiẽtissime dixit, & forte hoc Plato uoluit dicere ĩ parabola eius, cum Deum stellis loquẽtẽ fingit. d. ego uobis semẽ & initium tradã, qm̃ q̃ncũq; uiuũ sit Deus ex luce ꝓpria semẽ tradit spũale, uos cætera exequi par est, qm̃ nõ nisi motibus luminibus ac alijs organice, faciũt, ut dictum est. Et hãc lucẽ forte ex qua cũcta effluunt appellauit animam ĩ medio sitam, ut totum viuificetur, ꝙ si ita senserit ꝓculdubio Plato in nostram occurrit opinionem, ac alii sic forte dicere uoluerunt, licet non peruenerint ad id Hæc igitur de origine rationalis animæ dicta sint modo.

In quo soluuntur omnes rationes pro opinionibus prædictis. Cap. 29.

VT põ nostra cõplemẽtum recipiat oportet ut q̃ones quibus coacti sunt aduersarij soluantur. Prima igit̃ Auer. rõ nõ cogit, homo. n. gñat sibi silẽ in spẽ p uirtutem formę suæ, nõ ꝙ rõnalis aĩa sit ĩmediatum principium in gñone humana, sed q̃a uis gñatiua, & ea q̃ in semine agũt. non disponerẽt mãm, ut fiat corpus dignum aĩa rõnali nisi quatenus agũt, ut instra rõnalis aĩæ, & hoc modo gñõ hoĩs est ex hoĩe. Maior ergo falsa est nec ꝓbatio urget, qm̃ licet nullo illorũ modorum sic est, quia instrm̃ rõnalis aiẽ. s. uirtus formatiua nõ pertingit ad rõnalem aĩam pp sui excellẽtiam, esse. n. eius est esse extra mãm, ideo datur q̃rtus modus, qui deficit in maiori Sed ambiges q̃tæ pfectionis est agens in sua principali uirtute, tantæ instrm̃ in sua instrali, sed forma hoĩs generantis est excellẽtissima, ac a mã sic eleuata ſm esse & exñtiam suæ molis, ergo uirtus formatiua: quæ est illius instrm̃ erit tantæ in ꝓducendo. Hoc non cogit nisi in instris eiusdem generis, Deus. n. cum sit summum ens nõ ꝓprie posset p quodcũq; organum ꝓducere sibi silẽ. Nec phãtasia, ut instrm̃ intell's agẽtis spẽm intelligibilem, maior ergo ueritatem habet ubi pricipale agẽs & instrale eiusdem sint generis physici cuiusmodi minor falsa est. Secũda etiam rõ nihil est, qm̃ assimilatio filiorum parentibus nõ est, quia aĩa sit ab aia, sed quia dispões quibus aĩa illa unit̃ mãę, & quibus operatur sunt a patre & matre, & inde fuit assimilatio: tum quo ad aĩam. tum quo ad corpus. Tertia ẽt rõ nihil ẽ ideo debes scire duo cõsiderari in gñone cuiusq; formę in mã. s. exitum formæ in mã, & unionem illorum, in quibusdam hæc ĩ idem incidũt s qñ formam vniri mãę & ipsam esse idem est oĩbus modis: in quibusdam non ut in rõnali anima, rõnalis enim anima & est intell's & ẽ anima seu nã, prout est intell's ex Deo pendet ex semine spirituali, ut diximus, ut est aĩa & natura sic fit ab agente naturali. qm̃ rõnalem aĩam esse aĩam nihil aliud est nisi ipsam uniri materiæ q̃ unionem facit nãle agens ministrando dispões: gñõ ergo hoĩs est uerissima gñõ, qm̃ ibi saluatur unio formæ in mã: quæ est de rõne gñonis uerissimæ dictæ tantum: maior ergo si intẽdit genitum cuius forma non accipit esse nec simplr nec in unione eius ad materiam, non uere generare, concedo, & hoc modo gñõ est uia in rõnalem aĩam, non in esse simplr eius, sed in eẽ eius, ut natura & anima, & hoc modo minor falsa est. Sed ambiges si aĩa rõnalis ſm intentionem prius intell igitur habere esse simplr q̃ habere esse aĩam, tunc gñõ non terminatur nisi ad esse aĩam: sed esse aĩam est accidens intellui, ergo gñõ non nisi ad accidens terminatur, non ergo uere gñaretur homo & quantominus uere corrumperetur, de quo alias. Nec hoc ualet, dicerem. n. gñonem illam nõ terminari ad intellm̃ simplr dictum, sed ad intellm̃ aĩam entem corporis, ergo gñõ hęc est ad accñs: nego ꝯñtiam, qm̃ licet relo illa sit accñs intellui relatum id. s intell's aia ens est suba, & ad hãc terminatur gñõ, quemadmodum licet risibilitas sit hoi accidens, tamen homo risibilis non est accidens hoĩ, nisi idem accideret sibi, & licet pars huius fuit ut intell's totũ hoc non fuit, & sic potest saluari rõ uerissimæ gñonis. Sed dices illa relatio qua intell's dr̃ aĩa corporis, est accidens intellui aut substantia, si accidens ergo intell's anima ens, erit aggregatum per accñs, & sic gñõ hoĩs esset ad congregatum per accñs et non esset una per se, si substantia. ergo cum intell's separabitur a corpore corrumpetur, quoniam relatione illa priuabitur. Nec hoc obstat, dicam enim ꝙ est idem realr cum itellu, & sic substantia dñs tantum modo & rõne, & sic non oportet ut in separatione perdat subam cum tantum rõnem illã perdat, & qui uult plus quærat, forte posterius dicam. Vbi forte sustentabo gñonem hominis non esse gñonẽ unius rõnis & uniuocæ, cum gñonibus aliorum, & sic argumẽtum forte uerum concludit, non tamen contra nos. Quarta etiam nõ urget. qm̃ maior debet intelligi sic de forma, qñ accipit esse ab uno agente, & corpus ab alio diuersis intentionibus ac disperatis, modo ad ꝙ homo disponit Deus complet, & ideo intentio amborum est ad idem Qm̃ licet Deus sit alterum agẽs ab homine, quia tamẽ homo agens est subordinatũ Deo, ut instrm̃ artis, iõ esse a primo & esse a secũdo in idem occurrũt. Quinta ẽt duplr debilitat̃, est. n. sermo Aris. intelligẽdus qñ instrm̃ & principale agẽs unius sunt gñis physici ut ibi Ari. loquit̃ uide. Scđo ẽt põt singi hoĩem esse pfectum in gñando sibi silẽ totalr uel dispositiue, & sic uerbum Aris. est vlr uerũ. s. id esse pfectũ ꝙ sibi silẽ generare põt in toto uel dispositiue. Sexta rõ Auer. nõ cogit licet uideat̃ apparens qm̃ intell's est intell's & ẽ aĩa. & quia intell's nõ vnitur mãæ ut intell's: ideo nunq̃ erit forma corporis, maior ergo ueritatẽ hẽt de agẽte, q̃ põt inducere dispõnem oẽm ꝓ unione illius ut sic, cui nõ est in ꝓposito, imo illa regula est falsa ſm eũ in. 67. com. 2. de aĩa: lumẽ. n põt iducere dispõnẽ oẽm pro formatione coloris in medio, attñ nõ agit colorẽ in medio uel põt dici & melius iuxta ante dicta id uerbũ debere intelligi ſm idẽtitatẽ in suba ac numero sic, oẽ agẽs potens inducere dispões inducẽs, est formã, si intelligat id agẽs sub rõne qua disponens esse inducens nego & contra eum procedit in alijs multis, si intell gat idem agens disponens est idem numero ac indistans, ſm locum & situm

situm ab agēte principalr formā inducēre, cōcedo, quia ut diximus uirtus seminis ut īformata ab intellu primo .i. ut indistincta loco & situ rōnalem aīam in embrione inducit. Septima rō nō tenet nisi qn ans, & pns sunt eiusdem gnis physici, modo dispōnes unt nāles physicae mãae, rōnalis aīa est supra mãm, nec pp hos stat oppositum pntis cum ante, qm agens ans & agens pns sunt unica, ut ars instro, ideo unica inductione fm utruq, ut dixi, & nō diuersis gnonibus, ut cōstat. Octaua nō valet qm pfectio motus qnq sumitur a pfectione subiecti, et haec est p se in motu ut Auer. inquit in. 8 phy. auscult. com. 57. qnq a termino & haec est p accns motui incptu motus, terminus ergo est duplex intrinsecus qui est idē q forma ipsa, & motus in esse cōpleto & extrinsecus, dicerem ergo gnonem brutorum forte esse pfectiorem intrinsece gnone hoīs, gnonem aut hoīs esse extrinsece altiorem: & inde genitum humanum pstabilius est genito bruteo. Nona ēt debilitatur. debet. n. maior intelligi, qn unio formae est in mã fm omnes gradus formae, modo intells & si unitur mãae fm uegetatiuum sensitiuum motiuum, gradus remanet semp foris ac eleuatus fm intellectiuum: & sic partim est nālis hmōi unio partim nec nālis, nec uiolenta, cum fm gradum illu non sit unibilis, uiolētum n. & nāle supponunt posse esse. Amplius decima rō hēt maiorem limitādam debet ergo maior sic intelligi, q oīs forma nāli. alicuius compositi, q primo intēditur ab agente, id fit ex uirtute illius, aut aliquo q est forma suae uirtutis, sicut est in pposito, rōnalis aīa fit adeo, qui est forma spūs genitiuus, dico formā sicut ars est forma securis ac organi, & sic minor nō est ad ppositum, nec pbatio sua currit. Rursus undecima rō nō urget, & instātiae possunt ferri ad maiorem fere īfinite, ideo illa maior debet intelligi sic, q pōt priuare opōnem ppriam alicuius & aptitudinem ad illā pōt generare & corrumpere formam, modo & si morbus priuat opōnem rōnalis aīae, nō pōt priuare aptitudinē ad illam, immo forte nō priuat habitum illius. Duodecima eodem modo pōt ut prius debilitari, ut dicatur sic maior: id quo essentialr homo excedit ac differt ab alijs debet esse a propria uirtute principalr uel dispositiue, uel ut instrm cōiunctum primo motori illius, & sic minor & conclo cōuertūtur. sed nihil contra nos. Tertiadecima dicerem q nō cogit, qm in aduētu formae humanae oīa nō corrumpuntur, uirtus. n formatiua, quae in principio est in semine instrm primi motoris, manet adueniente rōnali aīa sicut & spūs, in quo fere tota suba spermatis continetur manet, & illa quę prius fuit formatiua corporis fit post modum corporis regitiua, sicut ēt calor qui fuit dispō ad formā ignis manet forma ignis aduenientis, ut instrm formae in agēdo, & sic genitum ptinet ad prem. Vltima rō nihil est, sic. n. arguerem nautam esse factum ex semine nauis, qm debilitatur & fortificatur ex instro nauis, argumentum igitur arguit tantū rōnalem aīam uti corpore, ut organo ac instro. Authoritates etiam non cogunt. Salomon n. loquitur ibi in forma stulti ut patet legenti libros illos. Verbū ētMosis figuratum fm sinecdochem accepit. n. aīas pro hoībus quamadmodum & Plato & Aris. 9. ethi. inquit. Illud etiam aliud Mosis absoluitur, qm dictum est, quomodo rōnalis est in sensitiuo & sensitiuum in uegetatiuo, & sic uerificatur, qūo rōnalis aīa est in sanguine, ut dictum est. Verbum rursum Aris. uerum inquit qm (ut dictum est) rōnalis aīa instraliter & dispositiue quātum ad unionem eius in materia est ab hoīe & sole, & ideo fuit physicę auscultationis. Eodem modo intelligendus est sermo eius in. 12. primae philosophiae, ibi enim uult q solum sperma uirtute propria nō sufficit esse instrm, ideo debet esse homo gnans, nō tanq agens principalr: sed tanq dans instrm. Quod ēt dr. 16. de animalibus solutum est, immo id ad oppositum procedit ut in ante habitis capitulis dixi. Authoritas Gregorij Niceni non est habenda immo ut Albertus inquit in illo Gregorius non est tenendus. Item nec ualet id de uermes cur non fiat ex superfluo alimenti, sed ex putrefactionis relecati ex alimento ut Aris. ait. Id aūt authoris de causis dicendum q si anima esset in medio, per aeque distantiā propter uirtutum confractionem esset necessarium, modo non est sic, ut constat.

Absoluens argumenta Platonicorum. Cap. 30.

Post haec oportet ut & alia aliorum motiua debilitentur, primum itaq nihil est, declaratum est enim unam esse formam omnium. v3 Deum, eo modo quo ars forma est organi, & sic argumentum totum cōceditur. Secunda etiam nō urget, maior n. intelligi debet qn ad unum aeque & primo inclinantur ac in attingendo aequaliter se habent cuiusmodi non est in pposito, his n. clarius his obscurius, ut dicunt peripatetic. Tertia etiam concludit ad intellm datum in cap. 28. primus enim intells est forma utens omnibus rebus, ut ars utit instro, & colligitur numerus rerum maiori unione q sit formę cum materia, ut dictum est, tamen illa unio non est tanta quanta est ut intells ille mistus dicatur. Motiuū Them. nihil est. animalia n. illa genita sunt ut dicit Aris. ex spermate uel proportionali spermate q ex materia putrefit, in quo residet uirtus primi intells ut ars in organo suo, differunt tamen qm organum illorum generatiuum non est ex patre & matre, organum propagatorū est ex patre & matre, & hoc amplius declarabitur loco eius. Argumenta aliorum nihil sunt, semen enim producit animam illam, ut in eo residet uirt us primi intells. & ut est instrumentum sui principalis, & potest dici q instanti generationis semen est, ut dixi, quia remanet uirtus formatiua in spiritu, ubi est uirtus spermatica tota ut capitulo praecedenti patet. Et potest dici q pro primo instanti alicuius effectus non oportet ut agens sit, quod an uerum sit non determino. Nec uerum est sperma totum esse ut materia, qm & quo ad corpulentiam materia est operis, quo ad spiritum & aeream substantiam sedes est intellus, & sic uirtus est actiua. Nec ualet id nullum imperfectius est causę &c. qm & si sperma sit īperfectum quoddam est instrumentum perfecti ac organum primi intellus, ut sepe diximus. Nec oportet ut gnō sit ab uniuoco simplr, sed in uirtute cuiusmodi ē sperma, est enim uniuocum genito, tum quia instrm est alicuius conuenientis in nomine cum effectu, tum quia est sedes primi intells, in quo cōtinentur omnes species ac ideae omnium formarum. Quod autem sperma sit uniforme in corporeitate constat, est aūt diuersarum uirtutum & dissimile ualde immo ut informatum ab intellectu primo, redditur animatum & multiforme. Qd etiam inducitur probando Deum nō agere, dicendum q Deus agit per uoluntatem antiq, sic enim ab aeterno intellexit agere pro instanti presenti, & sic preordinauit ac praeconcepit, dictum autem Aris. intelligitur de eligēte nouiter ex motione facta a re, & non per lucem substantiae propriae ut diximus. Secundū etiam nihil est, qm & si Deus immediate agat multa: non agit illa tantum fm potentiam suam, sed fm naturam recipientis, & quia natura animae est sic limitata, ideo sic eam produxit. Nec oportet ut dicit tertia rō, ut vltimū exeat a primo p intermedia agentia in totum id, sed sufficit ut diximus media agere dispositiue ac organice ad quicq illius, ut capitulo suo diximus. Nec quarta cogit qm dicimus intelligentiam esse causam aīae primam uirtute propria, aliae quoq ut instra disponētia ad modū vnionis aīae ut patet. Sic quidem igitur soluerem argumenta antiquorum oppositae partis. Si qua igitur alia inuenta fuerint soluantur eodem modo, & uerba sapiētum pnt omnia torqueri ad hunc sensum, & si non praetendant eum, uerba enim antiquorum debent induci interpraetatione in bonum, ut Themistius ait. Quae quidem igitur dicantur de animae permanentia, inceptione, perpetuitate, origine, ac alijs huiusmodi haec & tot sunt.

AVGVSTINI NIPHI DE INTELLECTV.

Liber.II.in quo declaratur.An rationalis anima sit a corpore separabilis.

In quo declaratur id in quo omnes Auer.sectatores concurrunt. Caput primum.

QVONIAM eorum qui locuti sunt in qõnib⁹ rõnalis aïæ nullus in tm̃ laborauit,sicut Auer.iõ inter reliquos cũ eo pugnare mihi bonos erit, ubi volo ut sciatis φ oĩa quę possunt induci in sustentatione unius viri ego inducã,nec pterire volo verbum , & qñ videbitur totum posse eius, & ipsum a me debilitatũ fuerit,potestis scire ampli⁹ nõ posse aliq̃d dici ꝓ eo.hæc.n.qõ forte a tpe in quo oculos aperui nõ recessit ab eis per tps unius nutus, & hoc tm̃:ut cognoscerẽ vltimũ posse ꝓ eo,quare si vltimum posse eius debile ac friuolum monstrabo esse,tunc quilibet debet acquiescere in credẽdo opĩonem hãc esse falsam,& cõtra rõnem,id ergo in quo cõcordãt oẽs Auerroistæ est φ rõnalis aïa est in nobis aliquo modo,& ne sit in noïe cõfusio,cum de rõnali loquor , de intellu loquor,qui nõ est proprie aïa,sed alterum genus aïæ ̃fm istum,uerificauit aũt Auer.in.3.de aïa hoc intellm̃.s.esse aliquo modo in nobis,eo quia in uolũtate nr̃a est intelligere ac abstrahere:& vr̃ oẽ eius opus cũ uolumus et oẽ id cuius opõ est in nobis,cum uolumus est in nobis,ergo intells̃ est in nobis aliquo modo. Verum eẽ in nobis aliquid multifariã dr̃,hoc quidem,ut locatum in loco,id uero,ut accñs in subiecto,hoc aũt ut pars in toto, idem ẽt:ut uirtus in mã,hoc ẽt ut forma in formato,ac spẽs in specificato,& alijs multis,& φ apparet uerũ primo aspectu ̃fm eum est φ itells̃ est in nobis aliquo modo ut forma,hoc quidem primo ex aïæ diffõne cõissima pspicuum est,quia oĩs aïa actus est corporis,omnis actus forma, ergo itells̃ forma est cũ sit actus corporis.

Amplius in quo primo aliq̃ spẽ opõnis operamur ẽ aliquo modo nobis forma,ut Aris.in de aïa.2.syllogiçatur,ac Auer.ibidem com.24.sed itells̃ est quo primo operamur aliqua opõne,saltem ̃fm intelligere, ut dicet̃ ergo intells̃ relinquitur forma nr̃a aliquo modo. Rursum ex regula eius in.3.com.36. qñ duo unita sunt, & unum altero pfectius est ac pstabilius,φ est pfectius est forma rei impfectioris,& alterum,ut mã,sed duorum unitorum.s.corporis humani & intells̃,intells̃ est nobilior ac pstabilior,est.n.intells̃ pstabilior,ut The.inquit, quia ceteris rebus quibus formatur mũdus ingenium aïæ fere antistat,ergo intells̃ erit tanq̃ forma, nos ut mã eius. Et ex hoc deletur peccatum quorũdam, qui nec pbantur,nec catholice locuti sunt:dicentium intellm̃ nobis non comparari,ut forma,φ quonam modo errent his tibi perspicuum relinquatur.Et quia ut dixi esse aliquid in nobis,ut forma.Adhuc multifariam dicimus , hoc quidem tãq̃ qualitas,& vr̃ accidens subiecto , id uero altero modo,ambiguum utrũq̃ erit,& adhuc quonam forte modo intells̃ nobis insit,ut forma. Quod si accurate considerabis erit & tibi nõ minus perspicuum ipsum nõ comparari nobis ut qualitas,ac accidẽs subiecto,q ẽt & Auer in his quæ in.2.de aïa scripsit tradit, & inquit , ponere aïam esse accñs est impo e ̃fm φ dat nobis prima cognitio nãlis i.primo aspectu uel ut apparet ex demrõne ab effectu, demr̃o.n. ab effectu ad cãm est prima ac nãlis cognitio,et rõcinatur hoc modo nullum nobilius oĩ accidente est accñs,omnis aïa nobilior est accidente,ac oĩ accidente,ergo anima non est accidens : propõ d.animam omni esse accñte nobiliorem ex opere aïæ nobis clarescit. Amplius & secũdo rõcinatur pars sub̃æ aliquo modo est substantia sed rõnalis anima est subẽ pars aliquo modo ut dicet̃,ergo & sub̃a hæc sunt quæ ex com.2.excipiuntur illius libri. Rursum,ut eodem lib.com.4.nobis tradit,drĩa est inter formam quæ est qualitas ac accñs in subiecto, & formam quæ est sub̃a aliqua ac cõparata alicui,ut sub̃a,oĩs.n.forma alteri comparata,ut qualitas,ac accñs,in esse cõstituitur per subm̃ in quo sit,unde forma substantialis alicuius potius subiectum cõstituit,& a subiecto cõstituitur qñq̃ q̃si p accidens secundario,sed forma quæ alicui cõparatur,ut q̃litas ac accñs,primo ac p se cõstituitur a subiecto,φ si aliquo modo subiectũ ipsa cõstituit ̃fm nomen ac diminute,& ̃fm quid cõstituere dicimus. Cui maiori si addatur hæc minor intells̃ nec primo,nec secũdario a nobis constituitur,ut cuilibet etiam prauo perspicuum est,relinquet̃ in secũda figura ꝓblema uerificatum φ cum aliquid nostri sit intells̃,& ut forma, & nõ ut qualitas ac accñs subiecto,φ sit forma ĩ nobis ut substantia,& in hoc fere oẽs conueniunt,ut Platonici,ac pipatetici,ac medii horum,& vniuersa schola Auerroistica huic cõsentire vr̃ Et qñ uerificatum est hoc: restat mõ uidere cũ aïa sit ĩ nobis aliq̃d,& adhuc,ut forma & ampli⁹,ut fora q̃ ẽ sub̃a,an sit ĩ nobis,ut sub̃a locata ĩ loco ita ut ipse sit uelut locata res,nos uero ipsum cõtinentes ac locãtes,& φ uniuersa sapientium cõgeries consentit est ipsam corpori nõ cõparari,ut locata res loco. φ pulcherrime sic Plotinus ac Porphy.& Proclus affirmant: locus cõphendens est ac corpora continens: ut ex.4. auscult.libr.excipitur Intells̃ autem,ut manifestum est, corpus nõ est nec nos ambientes sumus ipsum ac comprehendentes ergo nec nos locus,nec ipse in nobis erit ut locatus,quod & Auerroiste consentiunt ac Alex.ẽt vr̃. Sed utrum ut pars in toto adhuc si parte utimur ꝓ eo φ membrũ ac organum est totius ut Platonici utuntur,ac proprie famositas nominis designat,& q̃uo nos uolumus intelligere,etiam sapientes cõueniunt , omnis enim pars ut sic eo pars est,qm̃ ea exercetur determinata opõ ac particularis,ut oculus pars capitis,digitus manus,& cætera cæterorum,cum autem pro nunc apertũ sit per animam rationalem nos nulla particulari ac organica operatione uti nec ipsa per nos relinquetur, ut etiã Platonici concludunt nobiscum,rationalem animã,nec esse partem nostram nec nos partem eius.Quod quidẽ igitur intellectus sit aliquid nostri,& ut forma,& nõ ut qualitas subiecto,nec ut locatum loci,nec ut pars totius ex his palam,ac perspicuum relinquetur, & huc usque omnes sapientes in hoc concurrunt.

In quo inducitur differentia,qua discordant aliqui ab Auerroi,quæ per fundamenta eius remouetur. Cap. secundum.

ID vero ambiguum non pertranseundum reputo, an intells̃,qui rõnali anima dr̃, nobis comparetur ut uirtus in corpore ac forma in materia & cum virtutem in corpore ac formam in materia appello,actum corporis ac materiæ,qui ex eius facultate ab agente naturali inducitur seu extrahitur uolo intelligere. Sic.n. Auer.utitur omnibus locis ubi occurrit Vtrum igit rõnalis anima quę intells̃ d,sic sit forma materiæ ac virtus in corpore non eodem modo omnibus determinare accedit Dicearc.Demo.Empe Lucre.Aristoxen.Epicu.ac Alex. & vr̃ qui extinctionem intells̃ coniurant, rationalem non tantum formam materiæ,ac virtutẽ corporis credunt esse,immo potestatem eius dicũt,nec corpus excedere:nec in eo eleuari,immo ut Aris.inquit veteres sapere & sentire idem ẽẽ aiũt,sic.n.Empe.dixit ad psens uolũtas auget̃,et in hoĩbus,& alijs vnde semp eis sapere altera pstat,idem aũt & Homerus,talis.n.inquit

intellectus

intellectus et in terrenis hoibus qualem deducit in die pr virorumdeorumq;, hæc vtiq; pō non tm̄ ab Auerroistica secta decessit, verum & a veritate simplr, ꝙ nos ꝑ argumentis Auer. oñdemus: q̄ ex digressione tertij de aīa colliguntur, syllogizat igitur Auer. oīs virtus in corpore, ac oīs forma mãæ est intellum in potentia. Sed intellectus non est in potentia intellectum, ergo in scda figura, nec est virtus in corpe, nec in mã fora. Amplius hypotheticæ syllogizat, si intellectus est virtus in corpe: ac in mã forma idem spē recipet se, sed ipse nō recipit se: ergo nec est virtus in corpe, nec forma mãæ. Rursum oīs virtus in corpe ac forma in mã recipit corporaliter ac indiuidualiter, sed intellectus nec corpaliter nec indiuidualiter recipit, ergo ipse nec virtus est corpis, neque forma est mãæ. Adhuc si intellectus est virtus in corpore & forma mãæ numeratus per illa in rebus intellectis esset processus in infinitum, destruitur consequens, & inferatur oppositum p̄cedentis, & concluditur qđ prius. Vltimo arguit, si intellectus essetvirtus ī corpe ac numeratus indiuiduus, tunc scia esset q̄litas actiua, & vt prius ɔn̄s destruas, & oppositū inferas p̄cedentis, hęc sunt q̄ ex cōm. illo pn̄t colligi, quæ an concludant simpliciter separationem intellectus a corpore, an cōcludāt aliquo modo, qō est non parua, q̄ statim tangam.

In quo inducuntur quęstiones cōtra rationes Auerro. Cap. 3.

ADuersus rōnes illas quidam sapientissimi viri, pōnis epicureæ sectatores obijciunt, & primo ꝙ id qđ prima rō concludit non est impossibile, intellectus n. est in potentia intellectum, & a se reducitur ad actum suæ ac aliorum intellectionis quemadmodum. n. Auer. concedit in formis mãlibus formã eē in potentia ac in actu respectu motus, vt grauis forma, vt. 3 de cœlo & mundo cōm. 28. & 4. cōmē. 22. & alibi consentit, mouet quidem, vt forma, vt inquit, mouetur quoq;, vt in mã, sic & intellectus, vt potentia mãæ, est recipiens intelligibilia infinita, quemadmodum author fontis vitæ consentit, & vt illustratus a lumine primæ cāæ agit actu intellecta, & exemplum afferunt, quemadmodum color mouet, vt informatus a luce, & mouetur, vt formabilis, sic & intellectus recipit per gradum suæ mãæ, & agit intellecta per lumen receptum in eo, et hoc est id qđ in sustentatione Alex. inducitur

AD secundam ēt obijciunt & qm̄ cognoscens non recipit cognitū ſm rem vt Empe. opinatur sed p spēm ac intentionem rei cognoscibilis, dicunt modo intellum recipere se, posse intelligi modis duobus s. vt ſm rem agat se, & fiat a se, & hoc gn̄e receptionis non sequitur, qm̄ hæc in physica fit transmutatione alio mō vt ipse p spēm cãtam ab eo recipiat se i spēm eius, & hoc mō nō inconuenit, intellš n. vt potentia corpis, est agens spēm ipse vero, vt illustratus, recipit spēm, nec idem ſm rem erit recipiens & receptum, qm̄ spēs illa re differt, tū ab agente, tum a se. vt recipiens cum sit qualitas.

AD tertiam ēt obstant, intellectum, vt potentia est corporis, agit corporaliter, ac recipit corporaliter, verū quia illuminabilis ē, quemadmodum medium actu fit receptiuum intellectionis, sic et intellectus actuatur q̄dā modo a lumine primæ causæ, & fit receptiuus spūaliter imo abstractæ ac vniuersaliter, quemadmodum lumen primæ causæ est vniuersalissimum ac abstractissimum.

AD quartam instant, & fortissimæ, consequentiam esse necessariam, qn̄ recepta in eo essent hæc & demrata, quemadmodum & Empe. & alij dicunt, mō intellectus licet vt virtus est corpis, non recipit nec agit nisi hoc, & demonstratum, vt lumine primæ causæ actuatur, non res, sed vniuersalissimas rerum intellectiones suscipit, q̄ intellecta quidem non potentia, sed actu fiunt, argumētum ergo nihil est.

AD quintam calumniant ēt, qm̄ sciam esse qualitatem actiuam spiritualiter ac vniuersaliter est necessariū, sed ꝙ ipsa agat particulariter ac signatæ, & physica & corporali actione, forte incōuenit, qđ in proposito nō accidit. Ex his rōnes hmōi non tamen debilitantur, imo nec topicæ videntur procedere, & hæc sunt quæ inducunt defendentes epicureos.

In quo inducuntur defensiones aliorum ad rōnes aduersus Auer. & remouentur. Cap. 4.

IN sustentatione Auer. Ioan. Iand. in qōnibus tertij, sic prosyllogizat maiorem, oīs forma mãlis extēsa est intellecta in potentia qūocunque, siue pura, siue cum lumine, sed intellectus est forma mãlis extensa, si ē virtus in corpore, ergo vt prius, & sic redditur efficax prima Auer rō. Scđam aūt sic reddunt quidam, si intellectus est receptiuus cuiuslibet formæ mãlis spēi, & tu ponis ꝙ ipse sit forma mãlis, ergo ipse erit receptiuus suæ spēi, tunc vltra, vbi cognoscens & cognitum idem, cognitio media erit idem cum extremis, ergo eo ipso ꝙ suiipsius cognitionis receptiuus erit, et recipiet se ſm rē: pōt ergo expositoriæ sic argui, hoc recipit intellectus demonstrando cognitionem suiipsius, hoc est ipse intellectus, ergo intellectus recipit se. Tertiam aūt reddūt fortem ex hoc dicto Auer. ꝙ in. 3. apposuit, oē receptū per modum recipitur recipientis, pp qđ, si recipiens est corpus, vel in corpore virtus recipiet corporaliter, ergo receptum erit corpus adhuc vel in corpe virtus. Quartam Ioan sic complet, qm̄ vbi intellectus esset virtus in corpe recepta, in eo essent spēs ac rerum pticularium indiuiduæ & pticulares intentiones, cum non recipiat ipsas res, sed intentiones rerum, sed ab oī indiuiduo, licet abstrahere vniuersale, ergo erit eodem mō de aliis, & ī infinitum augebitur abstractio. Quintam rōnem adhuc Ioan. conatur exponere sic, oīs forma pticularis, & ista ac indiuidua est actiua physica actione, vt p̄ spicuū est, sed sciā vbi recipitur in hoc corpe, vel virtute corporali, esset hæc indiuidua & particularis, ergo esset actiua actiōe physica & corpali, & nō est suba, qm̄ nulla suba agit imediate, ergo accn̄s, & non q̄titas, cum non sit de principiis actiuis, ergo q̄litas, & nulla q̄litatum ē actiua nisi sit de. 3. gn̄e, ergo scia erit q̄litas passibilis, & sic erit caliditas, vel frigiditas: vel humiditas &c. Ex his apparet peccatum epicureorum. & Alex & rōnum Auer. accurrata defensio ſm hoc. Sed pace tantorum dixerim: hmōi defensiones: vel debiliores sunt illis Auer. vel indigentes adhuc aliquo quo sint efficaces ꝙ sic ostendam: qm̄ prima cōfirmatio tripliciter petit: primo quoniam non est demonstratum oēm formam materialem extēdi: immo multi antiquorum formas aīalium brutaliū esse materiales concedunt: sed ipsas extendi ſm hoc nō est manifestum per se, cum multi & sapientes, vt Thomas, Albertus & Egidius teneant sensitiuorum aīas eē impartibiles, ducere igitur immanifestum in declaratione immanifesti est infirmantis intellectus, non potentis discernere inter manifestum & immanifestum: vt dicit Arist. Secundo petit: quoniam non apparet inconueniens formam materialem extensam esse intellectā potentia: & tn̄ reddi actu intellecta ab illo lumine: vt dictū est: qui ergo accepit illam maiorem defecit: & nō parū. Tertio petit: quoniam ſm Alexā. & si intellectus sit forma materialis ac virtus in corpe: nō ꝓpter hoc repugnat aliquid eius esse indiuisibile. s. p̄parationem illā: q̄ pt & oīa intelligibilia recipere. hæc. n. p̄paratio dū actuabitur a lumine primæ cāæ reddet secunda ꝓ intellectiōe rerum. Secunda iterum confirmatio multifariam debilitatur. illa. n. tota sustentatur in duabus propōnibus: q̄rum prima ē. qn̄ extrema eadem mediū idem erit eis. Scđa intellectio media est iter intelim ut recipiens: & ipm ut agens: mō & si prima sit Auer. in. 5. physicæ auscult. cō. 5. Scđa tn̄ est falsa: quoniā itellectio illa nō mediū ē: imo extremū qm̄ cōis snīa est ꝙ a cognoscēte & cognito patit intellectio tāq̄ a duobus causis pticularibus: &

sic intellectio cũ sit effectus nõ põt esse mediũ. Ioã. aũt dicit primam esse falsam, qm̃ a pari probari possit q̃ ĩtel lectus non est forma separata, qm̃ ẽt recipit cognitionẽ sui ipsius. Sed hic vir pace sua aberrare vr̃, qm̃ ꝫm Auerroim intells non recipit cognitionem sui realem ꝫm diuersam rem a se, hoc.n.potius est verbum Alfarabij, vt cõm. 8. tertij exponit Auer q̃ sit Auerroisticum vt. 15. cõm. illius tertij patet, intells.n.ea cognitione qua alia cognoscit seipsum attingit, vt dicetur loco eius, sed q̃uocunq; rõ non valet, vt sic. Tertiam aũt formam oĩno debilem reputo, qm̃ intells ille lumine primæ cãæ eleuatus recipit spũalr, quemadmodum medium, & si absolute recipiet particulariter, attñ vt actuatũ lumine, non colores ipsos, sed colorum intentiones suscipit, & sic, vt prius, rõ debilis relinquetur. Deductio Ioan. in quarta triplr peccat, primo qm̃ Auerr. spẽs non tenet, vt suo loco declarabitur, ergo simplr sua rõ non valet.

Secundo diceret spẽm esse abstractibilem vsq; ad entis spẽm, qđ quia est simplicissimum, relinquitur ibi status. Tertio diceret, & magis illas spẽs non particulr sed vl'r recipi, pp illud lumen in eo diffusum, quo reddetur intells vl'is & receptiuus vl'r. Et ex his debilitatur quinta, qm̃ & si scia recipitur in intellectu, qui est forã corporalis, quia tñ non recipitur in eo, vt virtus est corporis, sed vt actuatum est lumine primæ causę, ideo nõ particulariter receptiuum erit, nec forma hæc est indiuidua, & ly residuum, non sequetur.

Vbi aliter reddentur rationes efficaces secundũ fundamenta philosophorum. Cap. 5.

ET cum tot sint dicta mihi vr̃, si rõnes Auer. facere volumus demõstratiuas, vt istud lumen oĩno ab intellũ ac intelligibilibus circũscribamus, ostẽdentes ipsum nihil esse, quo ostenso argumenta Auerr. excludent peccatum Alex. & aliorum. Quod igitur id lumen sit necessarium intellectioni põt tripliciter intelligi, vno modo ex parte intells, alio modo ex parte intelligibilium, tertio mõ ex parte vtriusq;. Si ex parte intells tm̃ imaginabimur q̃ quemadmodum diaphanũ añ luminis receptionem non recipit eos colores nisi materialr & ꝫm esse pbicum, vt vero actuatam lumine solis reddetur receptiuum non colorum, sed intentionum colorum, non mãlr, sed ꝫm pñtiam mãę. Sic de ĩtellũ intelligemus.s. si secludatur lumine primæ cãæ, ipse non recipiet formas intelligibiles, nisi sicut sensus ĩteriores.s. istas ac indiuiduas. vt vero intells actuatur lumine primæ cãæ, vt sic eleuatur a mã, non tm̃ in recipiendo intelligibilia, immo ĩtentiones eorum vl'r & abstracte, & sic dicemus intelligibilia agere in intellectu intentiones pticulares illas forte recipi vniuersaliter erit ex receptiui q̃litate, vt dictum est. Si ex parte intelligibilium, tũc imaginabimur q̃ quemadmodum colores ꝫm Auemp. & Auic. & alios ante fusionem luminis ad eos erant colores potentia non tm̃ potentia mouentes, immo & potẽtia colores entes, sic imaginabimur intelligibilia secluso lumine illo esse potentia intelligibilia, actuantur aũt, qñ lumen primæ cãæ in eis diffunditur, & sic dicimus intellectiones esse vniuersales, non ab vniuersalitate receptiui, sed agentium intelligibilium. Si aũt ipsum concurrere, ex parte vtriusq; dicemus ipsum cõcurrere, sed nõ eodem modo, ex parte enim intellectus lumen id cõcurret, vt dispõ, quemadmodum lumen respectu medij.

Ex parte intelligibilium concurret velut forma intelligibilium, ex his duobus modis concursus erit intellectio vniuersalis, tam a parte intellectus, q̃ a parte intelligibilium, hoc ergo mõ põt quis extimare de illo lumĩe.

Mõ declaro q̃ hi modi concurrendi sunt phantastici, & peto primo, quid sit hmõi lumen, vel est sub̃a primæ cãæ, vel aliqđ ex prima cã diffusum diuersum ab ea, sicut lumen medij a luce solis. Siquidem sub̃a primæ cãæ arguo, quomodo ista põt recipi in virtute corporali, vel recipitur ꝫm inexistentiam ac veram inhærentiã, aut per pñtiam, & indistantiam, non ꝫ mõ, qm̃ si intellectus põt recipere illam sub̃am, & receptum erit hoc & corporaliter, & sic reddetur qõ, vt prius. Amplius sicut Auer. infert. 3. de aĩa, cõm. 36. tunc intellectus ille efficitur æternus, & sic nĩ corruptibilis mutaretur i necessariam, q̃ consequentiam post deducam. Adhuc si intellectus se solo põt recipere sub̃am primã secluso q̃cũq; alio in rõne dispõnis concurrente, multo magis intellectiones intelligibilium sine receptione illius p̃uia, & sic accedit eis fortis ac magna sup̃fluitas. Et q̃uo essentia primi non possit esse vera forma rerum ego demr̃atione declaraui in pluribus meis tractatibus, nũc vero sit dem̃ intantum. Si aũt dicatur esse sub̃am primæ cãæ adhærentem & assistentem, hoc derisibile erit, põt.n. hmõi lumen esse dispõ non tantum intellectui, immo et mãæ cuicũq; formæ, & sic erit confusio. Si aũt dicatur lumẽ id esse aliqđ diuersum a sub̃a primæ cãæ, multiplicatũ i nobis ac intelligibilibus, vt prius arguo, vel ẽ substãtia, vel accñs qđ si dicatur ipm esse sub̃am, arguĩ vt prius vel ĩmãlis, vel mãlis, & si ĩmãlis reddetur qõ vt prius, vel inest & inhæret, vel adest & adhæret & destruas, vt prius. Si mãlis erit sub̃a, tunc illa erit hæc idiuidua & pticularis, & sic qõ erit de eo, quemadmodum de virtute corpali, q̃ ponitur itellectus apud Alex. Si sit accñs, hoc non põt esse nisi qualitas, & tunc cum ipsa erit recepta, aut in intellectu aut in intelligibilibus, aut vtroque erit hæc & particularis quẽadmodum prius, & sic erũt agentia vel recipientia mediate ea particularia ac indiuidua. Amplius ꝯ hoc ego inducã demr̃ones loco eius, nec oportet nunc imorari hoc in loco, quoniã infra sum imoraturus. Ex his tenent oẽs rõnes Auer. oẽs.n. fundãtur in hoc q̃ intellectus inq̃tum receptiuus & intelligibilia inq̃tum actiua, seclusa sunt ab isto lumine, et qñ sic est facillime põt oẽs reduci ad demr̃ationẽ. Prima ergo rõ optime tenet, quoniam maior est manifesta secluso lumine illo, quo secluso petitur, vel intellectus intelligit se, vel non, & si non, hoc est ꝯ oẽs, & si sic, ergo vel vniuersali intellectione vel pticulari, & si pticulari intellectio erit sensatio, vt antiqui dicebant, & si vniuersali tũc idem erit vniuersale actu & potentia respectu eiusdem, & hoc habet vniuersa schola inconueniens. Id vero qđ de graui dr̃ nõ est ad ꝓpositum, quoniam motus, tam vt recipiĩ, q̃ vt fit, est iste & pticularis, sed intellectio est vniuersalis, mõ non est inconueniens aliqđ esse actu & potentia respectu actus pticularis vtroq; mõ ex pte agẽtis, & passi, sed respectu vniuersalis actus est impossibile, quoniam vt Arist. infert in 3. tunc lapis, & vniuersaliter oẽs res mãles intelligerent se. Vel saltẽ nulla esset cã, cur non itelligunt se. Et ex his ẽt reddiĩ optima scđa, qm̃ idẽ recipe cognitionem sui intentionalr est recipe se, & hoc mõ intelligit Auer. & hoc seq̃tur, seq̃tur.n. intellectum recipe cognitionem sui vniuersalẽ, cum tñ ipse sit virtus ĩ hoc corpe & hoc vt sic est, ĩpossibile, & hoc seq secluso.n. lumine nullus dubitare debet. Patet ẽt tertia, secluso.n. illo lumine receptio erit corpalis, & hęc, cum tã recipiẽs q̃ agens erunt indiuidua & hæc, & sic receptio erit demonstrata & corpalis sine dubio. Et eodẽ cõstat q̃rta, vbi.n. lumen id admoueĩ tota sub̃a ĩtellectus, cũ sit corpus vel virtus in corpe erit indiuidualis ac demr̃ata, & sic erit eiusdẽ rõnis ĩ mãlitate & corpeitate cũ lapide, ac vnoquoq; intelligibiliũ, ergo sicut contingit abstrahere a lapide, sic ab intellectu, & iterũ cum abstractum id sit hoc & eiusdẽ rõnis cũ lapide, erit eius abstractio eiusdẽ rõnis et sic ꝓcedet ad ĩfinitũ. Quinta ẽt ꝓstat, qñ.n. itells est virtus corpalis ac mãlis, oẽ receptum in eo erit accñs mãle, sicut caliditas vel frigiditas, cũ sit seclusum lumẽ, q̃ reddebaĩ ĩmãlis receptionis, & sic argñ erit vt prius efficax, qñ ergo lumen id remotũ erit a rõnibus Auer. illæ erunt demr̃atiuæ, & quia ponere id lumen fictio est ac voluntas, iõ rõnes eius erunt bonæ ad ꝓbandã intellectum non esse virtutẽ corpalem, nec formã mãlẽ, vñ vero ꝓbent hmõi rõnes simpliciter abstractionẽ itelle

ctus a materia, non ex his patet, sed suo loco tractabit, nunc autem in proposito sit dictum in tantum.

In quo inducentur argumenta Philoponi Auice. Alga. & aliorũ, pro Auer. confirmatione. Cap. 6.

ET quia in hoc Auer dicto non tm̃ ipse credit verum, & Ioan Philo. Auic. Alga. & latini iõ non tm̃ expedit vti rõnibus eius. Est igitur prima alia demonstratio Philoponi fundata in regulis Aristo. quas ipse ponit in 1. de aĩa inquit enim Aristot. si quid igitur aĩæ operum aut passionum proprium continget vtiq; ipsam separari, si vero nullum est proprium non erit vtiq; separabilis, his enim verbis non arguit Arist. vt Themist ac Auer. credunt a destructione antecedentis ad destructionem consequentis syllogismo hypothetico. Sed quemadmodum attici expositores dicunt ibi Arist. duas ponit regulas inuicem disperatas, quarum prima est, si aliquod operum aĩæ proprium continget vtiq; ipsam separari, hæc est regula, & dixit (& si quid operum) & non vl̃r, qm̃ nauta respectu nauis, non oẽ opus habet separatum ab ea: nauigatio enim operatio ẽ nautæ, & tñ sine naui contingere est impossibile, nauta autem separabilis est a naui, quia aliquod eius operum sine naui separari cõtinget dixit (operum aut passionũ) qm̃ regula non tm̃ vera est in operatione. i. actione, imo & in passione. i. operatione passiua, vt suo loco diceẽ de intellectu agente & poss. Dixit (aũt contingent ipsam separari) non de contingenti medio, sed pro contingẽti sequente ad necessarium, vt Philop ait, qm̃ oĩs forma talis separabitur, sic ergo particulis cõpensatis regula nullam habet instantiam, nisi illam Themistij, inquit enim quo nam mõ oculus aut manus a corpore separari pñt, etiã si proprium aliquod opus oculorum aliquod manuum sit. Huic rñdet et Philop. q; opus esse ꝓprium alicui contingit per independentiam ad oẽ aliud, & sic Arist. intelligit aut proprium per designationem eius, licet concursus sit vl'is, & sic ĩ proposito, videre enim nõ est proprium oculorum per independentiam ad totum aĩal, nec gladiari proprium manuum illo modo, & sic debet intelligi regula Arist. & tunc erit oĩno necessaria.

Secunda regula vt Philopo. dicit est, si nullum habet operum proprium non erit vtiq; separabilis & inquit Them q; hoc necessarium est, nec oblocutorem ĩuenit.

Ex his regulis põt capi hęc maior, nulla forma habẽs operationem sibi propriam est virtus in mã, ac oĩno ĩseparabilis a mã, hæc. n. patet ex prima regula. Tunc huic maiori addatur hæc minor, sed rõnalis aĩa est forã habens proprium opus, & hoc Arist in. 3 fere toto ꝓbare laborat, & loco suo dicetur demonstratio erit firma, si propõnes sunt veræ q; rõnalis aĩa non sit virtus ĩ corpore educta de potentia mãæ. Hæc Philoponus ĩ procœmio libri de aĩa. Auic. autem & Alg. multas ĩducunt rõnes & fortissima ꝭm me. Nulla virtus in corpore potest dare formis mãlibus sua propria virtute ĩmaterialitatem spũalitatem. impartibilitatem ac eis æternitatem, & illas appræhendere incorporalr̃ sine tẽpore, & continuo, & negare hoc est signum stultitiæ vt dicũt.

Sed intellectus dat formis mãlibus sua propria virtute, vt loco eius dicemus, immãlitatem spũalitatem impartibilitatem ac æternitatem, & eas appræhendit ĩcorporalr̃ sine tpe & cõtinuo, vt suo loco tractabitur, ergo intells, nec est corpus nec virtus in corpore, nec ex mã eductus. Amplius latinorum rõ fortissima est. Nulla aĩa nobilis tres habens operationes diuinam ĩtellectualem & aĩalem est virtus in corpore educta de potentia mãæ. Sed rõnalis aĩa hmõi tres habet operationes, cõcludevt prius, rõnalis. n habet diuinam, vt ibi exponiẽ, qm̃ est a cã causante ipsam. s. hñs silitudinem & imaginẽ causæ primæ, intellectualem autẽ habet intelligendo & inq̃tu m reflectit se supra se. Aĩalem vero habet inanimãdo vt superius patuit, ex hac expõne illius propositiõis Commen de causis patet fortissimæ ratio. Vltima ratio est. Nullum denudatum a naturis formarum materialium est virtus in corpore educta de eius potẽtia, sed rationalis anima est denudata ab omnibus formis materialibus, ergo non est virtus in corpore minor prosyllogizatur: oẽ recipiens omnes formas materiales est denudatum ab eis, sed intellectus recipit omnes formas materiales, vt declarabitur, ergo est denudatus ab omnibus formis materialibus, & hæc demonstratio an sit efficax in commento nostro tertij de anima perspicuum est.

Ex his licet assumere recapitulando rationalem aĩam esse aliquid nostri, & non tanquam accidens subiecti, nec tanquam locatum loci, nec tanquam partem totius nec tanquam virtutem corporis, aut formam materiæ eductam scilicet a potestate eius.

In quo completur ultimum membrum, & primo narratur opinio expositorũ antiquorũ. Cap. 7.

CVm hæc sint perspicua, & in eis magna pars sapientum concordant, reliquum est declarare an rõnalis aĩa sit in hoĩe, vt forma in formato, & actus in actuato, & hoc est dicere, an rationalis anima det homini speciem actum & perfectionem qua homo sit homo, & in specie & genere proprio. Et circa hoc diuersantur expositores, tam græci q̃ latini. Themist. igiẽ Theophrastus, Porphirius, Iamblicus, et Plotinus aiũt, rationalem aĩam dare esse homini imaginantur nanque duo aĩarum genera, quemadmodum duo genera formarum Plato dixit, quorum vnum est formarum ante rem, qď est rei exemplar & paradigma, quæ est forma intellectus mouentis in natura, quæ vl̃r & immãliter & simpliciter, præhabet omnes formarum differentias, q̃ ꝭm materiæ diuersantur differentias. Vocauerunt autem huiusmodi formas primas, formas a formatione et virtute formandi, sunt enim causæ formatiuæ rerum, præhabentes simplr̃ & immãlr̃ & immobiliter omnes differentias formarum factarum materialr̃ & cum motu, & tempore existẽtium. Alterum autem est genus formarum, quæ fluctuant in materia, & materiæ sunt perfectiones, quas Platonici vocauerunt illarum formarum imagines sicut est sigillum ab annulo ĩ cera, eo q̃a sicut Plato inquit, formæ quæ sunt in materia ex separatis intelligibilibus formalibus egrediuntur, sicut ex q̃dã ethermagro In hãc sententiam possunt reduci Pithagoras, Plato & Arist. si quis bene ac perspecte consideret.

Quemadmodum ergo duæ sunt formarum differentiæ apud Platonicos, sic & aĩarum duę sunt diuersitates, est enim vna aĩa, quæ mundi dicitur, & consistens sibi, quæ aĩa quidem non dicitur eo quia insit in re animata & illi inhæreat, sed quia virtutem habet aĩatiuam oĩum viuorum, vt Themistius credit, cum sit semen vl'e oĩum eorum, quæ animam suscipiunt, & quemadmodũ forma ante rem, sicut annuli figura in se præhabẽs omnes imagines possibiles formari apud Platonem erat mens primi intellectus, sic & apud Themist. anima omnia potens animare aĩa est mundi consistens sicut sol. Alia ẽ animarum differentia. scilicet earum, quæ sunt in re ipsa animata, fluctuantes ab illa, sicut imagines ab annulo, quæ dicuntur vitæ, ab alijs animationes, ab alijs resultationes, ab alijs imagines, ab alijs vestigia, ac impressiones, huiusmodi enim animæ non dicuntur, eo quia vim & potestatem habeant animatiuam, sed quia sunt in re animata, vt perfectio in perfectibili, & lumen in diaphano actuato. Ex his patet rationalem animam ꝭm Themist. & hos non dare esse, eo quia ipsa sit in re animata, sicut imago ac vita, sed sicut annulus figuras præbet ceræ, & hoc modo dat esse actum, vitam, animationem, perfectionem. Vtrum vero mundi illa anima alio modo rebus animatis possit comparari, vt forma & anima posterius dicendum, nunc sit dictum tantum illam esse animam ac formam animatorum, non ab inanimãdo,

sed a uirtute aīatiua ac formatiua, & in hūc modum oēs Platonici conueniunt. Sed q̄tum hi a ueritate aberrent in ante habito tractatu perspicuum ē, declaratum est.n. aliquid facere ex nihilo non conuenire alicui subāe pductæ, sed proprium esse Deo, declaratum est ēt hmōi positionem ēt esse contra Aristo. volui aūt eam recitare, vt cognoscatur Auer. opinio qm̄ oppositorum improbatio proprium est ratio, vt Aristoteles dicit.

In quo narratur positio aliquorum, quam Auerroi attribuunt. Cap. 8.

CVM qdā magni Auerroistæ vidissent hæc, dixerunt formam aliquam posse vniri alicui corpori dupliciter, vno modo ſm operationem, altero modo ſm esse, voco autem vniri ſm esse qn̄ vnum alteri est forma intm̄ alteri vt id habeat esse & nomē ab eo, & non voco esse pro operatione iuxta id viuere viuentibus est esse. Voco autem vniri ſm operationem, qn̄ vnum eorum est tanquam instr̄m & organum, alterum vt ars & motor, dicunt igitur opionē esse Auer. vt intellectus vniatur hoī, non tm̄ vt ars & motor instrumento & organo, sed ſm operationem & esse.

Qn̄ enim aliqua forma vnitur alicui materiæ, tria est considerare, vt dicunt, vnum prout ipsa forma mām constituit in esse prout est forma eius in re, ab informando dicta, quæ dat spēm & nomen sibi. Aliud est put ipsa a mā sustentatur prout dependet in esse & conseruari ab illa & operari & reliquis. Tertium est inq̄tum forma est in composito, vtens illo composito in operationibus suis, sicut ars vtitur organo. v.g. forma leonis constituit materiam leonis in specie & noīe leonis. Constituitur & dependet in esse ab illa materia, cuius signū est, qd' corpore extincto amplius non est leonis forma. Vtitur etiam illo corpore ad officia ac opera suæ spēi.

Dat aūt intelligere distōnem istam Auer saltem quantum ad prima duo membra, .1. physicæ auscultationis cōm 63. iquit enim, & quia cœlum caret hoc subiecto, ideo caret forma, quæ sustentetur per hoc subiectum, & fuit necesse, vt forma eius sit liberata ab hoc subiecto: & non habeat constitutionem per corpus cœleste, sed corpus cœleste constituitur per illam, vt scies alibi, in q̄bus verbis dat intelligere aliquam esse formam subm constituens tm̄, vt forma cœli, alia constituens & constituta, et h c fuere duo prima membra Hoc etiam dat intelligere & in 8. illius cōmen. inquit.n sicut accedit aīabus aīalium, quia constituuntur per primum subm, qd' mouent, sed illud principium non constituitur per subiectum qd' mouetur ab ipso, sed est econuerso.s. q͡ permanentia subiecti est ſm id, ecce quomodo dat intelligere & prædicta duo. Hoc idem & in capit 2. de substantia orbis. Et qn̄ sic est, aliqua erit forma constituta a subiecto, & id constituens, & eo vtens vt formæ, q̄ sunt corporum virtutes, aliæ quæ con ituunt & vtunt tm̄ vt formæ corporum cœlestium, aliæ quæ vtuntur tm̄ corpore, vt nauta respectu nauis, duæ primæ ex dictis constant, tertia autem oībus perspicua relinquitur, nulla autem est constituta tm̄ qm̄ nō esset forma ac spēs.

Ex his inquit itellectum esse formam ho s, quia ipm constituit & dat ei speciem & nomen, & quoniam vtit eo. non autem est forma ſm illa tria, cum non constituatur a materia hoīs & tunc ſm hos patet dr̄ia inter Themist. & Auer. ſm enim Themistium intellectus non est hoīs forma nisi a formatione & virtute formatiua vitæ & a æ secundæ quæ est hoīs aīatio & vita. Secundū autem Auerr. tellectus, vt dicunt, est forma corporis nō a formatione sed ab informando id, & ipsum specificās in dr̄ia & noīe. Quod autem hæc intentio sit Auerr. ex verbis suis videtur colligi inquit enim 10 Nichomachie, capite 9. quāuis enim homo paruus sit corpore, & magnitudine, potentia autem & honore superat oīa multum, intendo per potentiam intellectum, hæc enim potentia dominatrix est super oīa, & conueniens quidem est opinari q͡ existentia cuiuscunq; hoīs inq̄tū homo est per hanc substantiam, quæ nominatur intellectus, cum sit honoratius & melius quod est in eo, & vita pportionata huic, ē vita pportionata hoī & reliqua. Ecce q͡ apte colligit mens Auer. Rursum in. 3. de a a cō. 5. & 36 ait intellm̄ continuari nobis in principio per nām modo hoc ita non esset nisi esset naturalis ac per se forma hoīs. Amplius. 3. metaph. cōm 5. inquit, si fuerit vnus homo maioris humanitatis q͡ alius homo, erit ſm q͡ forma est in eo in materia. Item & in. 3. de aīa, cōm. 36 dixit intellectus non est separatus a magnitudine. Præterea inquit. 2. physicorum, cōm. 26. consideratio naturalis stat vsq; ad formam hoīs, quæ est vltima forma hoīs. Adhuc in principio tertij de aīa inquit, cū per hanc virtutem quæ est intellectus differt homo ab alijs aīalibus, vt dictum est in multis locis. Vltimo Auer. in magna digressione qōnes mouit contra se. d. si vnus esset intellectus, tu esses per esse meum, & ego essem per esse tui, & res præcederet antequam esse, & qn̄ tu acquireres aliquid intellectui & ego, & homo esset antequam esset &c si igitur Auer. non supponeret intellectum dare esse quam vim haberent. Et eo maxime cum nullo loco eas absoluit qd' significat ipsum voluisse intellectum ipsum hoī dare esse. Imaginantur igit ſm Auer. in hoīe duas semianimas, quarum vna tātum constituens dicitur vt rōnalis ac intellectus, altera constituens, constitutaq; erit ergo homo in specie & nomine homo per huiusmodi duas aīas æque primo, diuersarū tn̄ rōnum. Eo autem tempore quo Auerr. probabilr sequebar vt fugerem qōnes quas inducunt ɔ̄ Auerro. eram cum istis, addens id quod Aristo. in. 2. de aīa dicit vlr. s. omnem aīam esse causam corporis in triplici gn̄e causæ. Quomodo ergo ītellectus est causa corporis hominis in triplici genere causæ nisi sit forma & vera corporis. Quomodo quidem igitur opinetur Auerr. apud hos. & qua differentia ab alijs; ut a Themistio differat his perspicuum est.

In quo ostenditur huiusmodi opinionem esse erroneā, & non esse ad mentem Auerr. Cap. 9.

LOngo tempore Auer uacaui, & ut dixi hāc opinionem sequebar ad mentem eius, ut fugerem tātum. q. quæ ad ipsum fiebant sed qn̄ cōsideraui uidebatur mihi tandem hanc pōnem & esse erroneam & contra ueritatem, ad quam impugnandum accipiamus propositiones confessam ab oībus Auerro. sectatoribus ac oībus expositoribus græcis q͡ ītellectus materialis potest capi dupliciter, uno modo pro uirtute ac hominis forma, cuius uirtus est cogitare, & particulariter componere, diuidere, ac syllogizare. Secūdo modo pro uirtute rationalis animæ abstractæ, hoc manifestat Auer longo sermone in. 3. cōm. 20. in fine, ubi ostēdit hoc ītellu hoīem differre a ceteris, amplius ipm generari ac corrumpi huiusmodi intellectu et alia multa, hoc non tantum Auer ponit, immo & Themistium in tertio suæ paraphrasis capite 35. in calce, & tu uide uerba eius. Item, Simplicius per totum fere tertium de anima in suo commēto pluribus locis ostendit hominem esse hominem per intellectum materialem generabilem ac corruptibilem, hoc autem melius suo loco dicemus, ac ante habito tractatu in parte diximus, ubi opinionē Auer. diximus esse huiusmodi animam cogitatiuam eē actum primum hominis, quo homo in specie & nomine ponitur, eāq; traduci per semen a patre & a matre.

Tunc propositione hac cōstanti facile erit nobis opinionem eam impugnare. Quæramus igitur ab eis uel actuale esse intellectus, qui rationalis anima dicitur est totum esse actuale hoīs, uel hō actuale esse habet circunscripta actualitate intelis. Si quidem scdm concedant proculdubio hō erit completus i spē & noīe sine rōna

li anima & intellectu quod falsum esse enuntiāt ad illius pbi intentionem. Si vero concedant esse hoīs esse intellectuale esse intellectus, quemadmodum esse actuale leonis, nihil adest nisi esse su e formae, petamus tunc vlterius vel esse actuale hoīs est esse actuale cogitatiuæ ꝓpositæ, non obstante ꝙ esse hoīs si esset intellectus, vel esse hoīs est diuersum completumꝗ; circunscripto esse actuali cogitatiuæ. Et ꝭm quidem dicere est impoſe, cogitatiua.n.non constitueret hoīem in specie & noīe, cuius contrarium nos confessæ ꝑaccepimus. Si vero dicatur ꝙ ita, tunc primo dabimus vnum esse numero esse duo esse specie immo gñe. Rursum ꝙ mãle esse, sit esse separabile, quæ oīa incommoda esse proculdubio oēs concedunt Hæc aūt dari declaratur, esse.n. actuale hoīs vt cōclusum est esse actuale est intell's, & eē actuale cogitatiuæ vt diximus est esse actuale hoīs, ergo syllo quasi expositorio, esse actuale cogitatiuæ erit esse actuale intel s, quo sit vt nō contingens erit. & necessaria, & intransmutabilis, quod inconueniens fuit Auer. ad Alexandrum vt. 3. de aīa, cōm. 36. ecce igitur alterum datū, alterum ēt dari constat, qm̄ esse sortis esset duo esse s. intellectus, & cogitatiuæ. quæ specie gñe et analogia differunt, & sic vnum numero erit duo numero, & duo spē ac gñe, et hæc oīa reputamus impossibilia ac incōmoda.

Amplius, si cogitatiua & intell's constituunt hoīem ī diffōne & noīe, vel æque primo & vltimata constitutione, vel ordine quodam s cogitatiua prius & intellus posterius, siue econtra. Si quidem æque primo vltimata constitutione hoīem in noīe et diffōne constituūt, ergo vnius terminati erunt duo vltima ac duo termini æque primo, & quid tibi erit impossibilius. Si qui .n. hoc esse commodum, consentiet, poterit sustentari ī vna & eadem numero mã insimul esse duas formas specificas & vltimas, vt leonis & hoīs, qđ Arist. & Auer cōfutant, maxime in his quæ primo dicunt de aīa. cōmen. 90. 92. 58. 89. et alibi. Si vero ambę ordine recipianť q̄dam. Si illa recepta. v. g. a. posterius aūt. b. Tūc petamus vel a constituit hoīem in noīe & diffōne vltima constitutione, vel non. Si quidem ita constituere sentiēt. b. forma posterius addita erit accñs per id confessum Auerr. in 1. physicæ auscultā. cōmē. 69. oē. n inquit adueniens enti in actu est accñs. Si vero. a. non cōstituet hoīem in no e & diffōne vltima constitutione, sed. b post adueniens, ergo prima forma vel erit remissa, vt formę elementorum vel erit gñica potentialis ad posteriorē, vnū .n. subm recipere plus vna forma est impoſe, si fuerint eiusdem ordinis, vt 3. cœli cōm. 66 & 1. cap de substantia orbis dř. Rursum Auer. 3. cœli illo eodem cōmē. obijcit Auicen. & habet regulam hanc ex pluribus formis actu nec itensi, nec remissis vltimis ac specificis, nō sit vnum nisi congregatione. Et. 2. de aīa ait, & si mã & forma essent in composito existente actu. Tunc compositum non dř vnum nisi diceretur vnum in rebus q̄ sunt ꝭm contactum & ligamentum, vt cōm. 7. deduxit.

Ex his sequitur ꝙ si intellectus & cogitatiua hoīem in noīe ac diffōne constituerent, sine dubio homo non eēt vnus vera vnitate quod falsum est. Item est Auer. maxima, oē compositum in gñe vel specie. vt Auer. demōstrat in lib d.d disputatione secunda fol. tertij, qđ etiam accipit. 12. metaphy cōm. 39. dum ait. omne compositum nouum sed rationalis aīa apud ipsum innouari nō potest. Præterea forma vl'is per essentiam, nec recipitur, nec prompta est recipi in corpore vel virtute corporali. ꝭm esse, quod manifestum est de vl'i per participationem, vt vl'e materiale, lapis enim vl'r acceptus in nullo subiecto recipitur propter gradum suæ vniuersalitatis & quanto magis de vniuersali per essentiam. Sed intellectus est vniuersalis per essentiam, cum sit ꝭm suā essentiam sine materia præsentia materiæ conditionibus materiæ ac gradu materiæ, ꝭm doctrinam Auerr. ergo non potest recipi in altero, nec alterum in eo, videtur ergo mihi pace eorum dixerim intellectum nullo modo ꝭm esse recipi in homine ꝭm doctrinam Auerr. qđ etiam omnes expositores latini de opinione illius sentire videntur quos enarrare superfluum reputo. Quod quidem igitur est dicendum de mente Auer. nūc patet.

In quo narratur quomodo erit forma hominis secundum Auerroim. Cap. 10.

REmanet modo declarare quomodo intell's hoī comparetur, cum nec ꝭm primum, nec ꝭm secū dum modum formæ ei comparetur, illud igitur qđ primo aspectu videtur est ꝙ intellectus non est forma oibus modis, sicut intelligentia orbis, qm̄ intelligentia vnitur corpori cœlesti primitus ante dimensiones in actu, & dico primo ꝭm nãm & non tempus, ut Auerr. inquit, est. n. intelligentia causa & principium oīum accidentium orbis, intell's aūt non primo ꝭm causam vniř corpori humano: ante. s. dimensiones hoīs qm̄ dimēsiones non sunt finaliter ac principaliter ꝑꝑ hoīs intellectū, vt illa. s. possit operari sua propria operatione per hoīs dimensiones, quemadmodum dimensiones orbis finaliter sunt ad intelligētiam, vt ipsa possit mouere corpus cœleste, sine qua orbis moueri non posset, verum quia dimensiones in hoīe sunt propter cogitatiua, vt. s. cogitatiua exerceat opera sua, quæ proculdubio exerceri nō possunt sine dimensione, ideo quemadmodum cogitatiua intellectum præcedit in hoīe, sic & accidentia cogitatiuæ. s. dimensiones prius sunt in hoīe, non quidem tanꝗ dispōnes propositæ ad intellectum recipiendum, sic enim intellectus esset quantus & diuisibilis, oīs enim forma substantialis recepta in subiecto quanto, dispōne ordinata ad receptum, est diuisibilis ꝭm doctrinā istius.

Ex his licet eligere ꝙ si intelligētia recipitur in corpore cœlesti dimensione mediāte erit forma diuisibilis ꝭm istum, qm̄ si dimensio præcedit intelligentiam in orbe cum non possit præcedere tanꝗ sequens aliam cœli formam, quæ & intelligentiam præcesserit, sequitur vt simpliciter dimensio præcessisset propter receptionem intelligentiæ, & sic intelligentia fuisset forma particularis diuisibilis, hoc autem ꝭm istum non sequitur de intellectu qm̄ licet hoī assistet propter dimensiones qm̄ illa dimēsio propter receptionem intellectus non præcedit, sed vt sequens cogitatiuam, ideo intellectus non redditur partibilis ac diuisibilis. Quod si dicas intellectum nō posse sine q̄titate operari, qm̄ non sine phātasmate, qđ est q̄tum, & per consequens in operatiōe sua exigit q̄titate ac dimensione, diceret ipse illam necessitatem eē ex parte cogitatiuæ, quæ non potest ei ministrare nisi per q̄titatem, cum sit virtus in corpore, licet hoc aliter ad tempus dissoluetur. Vlterius ꝙ intellectus non sit in hoīe, quemadmodum intelligentia in orbe, alio declaratur commodo intelligentia. n. ꝭm opinionem huius nō tm̄ agens est operationum ac orbis motuum, verum et forma orbis, dicta forma a virtute formatiua. quoniam intelligentia causa est esse orbis & permanentiæ eius, vt suo loco forte dicam, sed intellectus nec forma est hoīs a formatione, nec ab informatiōe vt statim declarabiť.

Debes ergo primo scire, ꝙ homo, ut quoddam ē generabile & corruptibile in p̄nto su b̄æ, in specie ac noīe & diffōne apud Auer. est compositum mistum ex quatuor formis elementorum tanꝗ dispōnibus, & cogitatiua humana quę ponit ipsum in gñe diffōne ac nomine, hac enim cogitatiua homo uere generatur, corrumpiť, diffinitur, differt & c. et sic est tanꝗ orbis perfectus & cōpletus in specie sua ac diffinitione. Secundo debes scire ꝙ intellectus ꝭm istum, nec unitur materiæ hominis, nec for æ hominis, nec alicui parti hominis, cum sit una perfecta substantia infima in ordine intelligentiarum, secundaria intentione ens propter nos primaria operās ꝑꝑ se. ē. n. nexus hoīum una sphæra undecima completa, cuius quodlibet indiuiduum est pars, cui sphærę continuabitur intelligētia illa ꝭm istum ad modū dđm. Ex

his ergo dicit ipſe intellectum cõtinuari hoĩ primo mõ accepto ſm operationem, hoc vero ſm ipſum ſic declarari põt ex modo quo vniuntur aliqua ſm eſſe, in vnione igitur ſm eſſe tria conſiderãda ſunt, primum eſt ꝓut vnibilia in actu eſſentiali ac pñtali ſunt unũ ſimplr, adeo ꝙ eſſe actuale mĩæ oĩbus modis eſt eſſe actuale formæ. v.g. eſſe actuale mĩæ ignis oĩbus modis eſt eſſe actuale igneitatis nec eẽ actuale formæ eſt diuerſum ab eſſe materiæ, eo quia diſpõ vnitatis non fit niſi ex eis quorum vnum eſt mã, & per ſe potentia, alterum actus & per ſe forma & hunc modum eſſendi actu dedit tibi Auerr. 3. cœli cõm. 29 & 3 phyſicorum, cõmen. 65. & intulit. 2. phyſicorum, cõm. 12. ꝙ ſi mã eſſet ſine forma, quod nõ eſſet in actu, qm̃ actuale eſſe nõ eſt niſi formæ, vel habẽtis formam. Sunt igitur vnum in eſſe ea quorum eſſe actuale vnum & idem oĩbus modis eſt, & hoc quia partes eadem actualitate actuantur. licet nõ eodem modo, qm̃ forma eſt in actu per eſſentiam, ipſum aũt compoſitum & mã participatiõe formæ, compoſitum.n. exiſtit ac eſt pp formam, et ſi forma ſubſiſtat pp compoſitum forma.n. non alteri inhæret, nec eſt quid alterius niſi pp compoſitum: compoſitum aũt habet nomen et diffõnẽ pp formam, vt colligitur ex verbis eius 7. & 8. meta. cõmen. 7. & in 2 de aĩa. cõm. 7. & 2. phyſicorum cõmẽ. 4.

Nec te cõturbet hoc ꝙ forma ſit pars, qm̃ licet ſit ps ſubſiſtentis, eſt totum in eſſe & eſſentia ſm perfectionẽ & eminentiam, primum ergo conſiderandum in vniõe formæ ad mãm hoc eſt. ſ. prout illa vnione redduntur vnibilia vnum in eſſe & actualitate Secundum eſt, ꝓut forma vna ac eadem potentialitate eſt in potentia & forma, oĩs enim forma recepta in mã redditur vna numero potentialis, vna numero poteſtate, pp qđ formæ liberatæ a mã ſunt puri actus, vt 9. meta cõm. 2 Auer. dicit, erit ergo mã primo & per ſe potentials per eſſentiã & nãm, forma aũt erit potentialis participatione & per accñs rõne mĩæ, hæc igitur duo ſunt conſideranda, ꝓut forma conſtituit mãm in vno numero eſſe actuali, & mã formam in vno numero eſſe potentiali. Tertium erit, qm̃ forma eſt actus per eſſentiam, erit operans per eſſentiam, compoſitum erit reſpectu formæ in actu participatione & per accñs, & iõ ad formam, quaſi mã & organum, & ſic in cõtinuatione formæ ad mãm eſt tertium .ſ. vnio, qualis eſt artis ad organum, & motoris ad motum, & inſtrm̃ qualis. ſ. eſt artificis ad martellum, eſt aũt hæc vnio qñ operatio eſt vna numero vtriuſqꝫ primo ac per ſe, quemadmodum eſſe erat primo totius & per accñs erat partium, ſic primo operatio erit primo artis & organi i illius colligati, & per accñs partium organi .ſ. vt mĩæ & inſtrĩ, artis vt motoris & agentis. Si igitur dabitur aliqua forma, quæ cum mã non vniatur in eſſe vno primo, & per ſe actuali, nec in eſſe potentiali, ſed in eſſe opatiuo, quale eſt eſſe artis et inſtri, hic modus vnionis erit intellꝰs & hoĩs ſm Auer intellꝰs.n. nõ vnitur hoĩ dando ei ſpẽm nomen ac diffõnem nec homo vnitur ĩtellectui dando eſſe potentiale ſibi & vniuntur, relinquitur ea vniri 3. modo vnionis prout intellꝰs eſt tanqꝫ ars, homo, tanq̃ martellus intellꝰs quidem motor, homo vero motum quoddam, intellꝰs vtens, homo vſus ac operatus. Reſecatis ergo primis duobus quæ in colligatiõe ſunt formæ ad mãm, intellꝰs forma erit corporis humani, ſm tertiam diſpõnem, ergo intelligere, et vlr oĩs operatio erit totius primo ſed intellꝰs vt motoris ac artis, & hoĩs vt organi ac moti, quemadmodum ſanum eſſe, eſt corpore & eſt ſanitate vt Ariſt dicit & hunc modum vnitatis ſentit Simplicius in diffõne aĩæ, inquit enim ꝙ cum Ariſt dicit aĩa eſt actus corporis &c. non intelligit actum tm̃ illum qui dat ſpẽm & nomen, ſed actum intelligit vtentem, & ſic rõnalis aĩa inquit actus eſt corporis vtẽs quidem corpore, vt virtus & ars organo & inſtro, diffõ (inquit igitur de aĩa) eſt analoga, & non vnius rationis omnibus. Quo quidem igitur modo intellectus ſit hoĩs forma ſm Auerr. & quo modo non. Amplius qua vnione colligantur, et quia non, ex his pſpicuum ẽ.

Diſſoluens. q. contra Auerroim pro maiori eius declaratione. Cap. 11.

EX his modo dictis, licet colligere differentiam inter Auer. et Them. declaratum eſt enim ſm Themiſtium intellectum eſſe aiam ac formam hoĩs, non quidem ab informando ac inanimando, ſed a formatione ac animatione, & ſic ſm eum non tm̃ vtens eſt corpore, verum ipſi eſſe & vitam præbens, qđ Auerr. ex modo dictis non ſentit, declaratum eſt enim intellm̃ eſſe vnitum homini, vt vtens eo, ac ars inſtrumento.

Verum & opinioni Auer non paruæ adſunt. q. q̃rũ prima & laborioſa eſt, quo nam modo ratio ac intelꝰus forma erit hoĩs, ſic ars & motor erit comparatiõe hoĩs.

Debes ergo ſcire quatuor eſſe conſideranda in vniõe formæ ad materiam, primum eſt inq̃tum forma actus eſt mĩæ, quo ſpẽm nomen ac diffõnem mã vẽdicat, vt dictum eſt. Secundo modo inq̃tum eſt perfectio materiæ, eo quia mã ſe ſola operatione caret, redditur autẽ operatiua illa. Tertio modo conſideranda eſt fixio q̃ .ſ. fixæ & permanenter vnitur materię, primo reſpectu forma dr̃ actus ſecũdo dr̃ perfectio, tertio dr̃ aĩa ac motor. Quarto modo prout ipſa ſe ſola perfecta eſt, attñ vtitur materia in ſui officio, & ſic dr̃ ars, & vtẽs, primo reſpectu materiæ dr̃ materia ſecundo dr̃ perfectibile, tertio dr̃ ſubm̃, quarto dr̃ organum ac inſtrumentum.

Ex his dico ꝙ intellectus reſpectu hoĩs ſm eum non dr̃ actus primo modo, nec forma primo modo ac prĩo reſpectu, nec tertia reſpectu, qm̃ non fixæ vnitur. ſed ſecundo ac quarto reſpectibus eſt.n. ĩtellectus perfectio, prout eſt exordium ac principium operationis, et eo reſpectu homo dr̃ perfectibile ac ſuppoſitus intellectui.

Amplius eſt ars & motor vtens, & eo reſpectu homo dr̃ organum acvſum (vt ita loquar) quatuor igitur entibus reſpectibus forma materiæ comparata intellꝰus reſpectu hoĩs duobus tm̃ proprie ac cõmode dr̃ dixi autem primo (intellectũ eſſe perfectionem hoĩs primam) qm̃ perfectum intm̃ dr̃ inq̃tum operãs vel potens operari, vt peripatetici credunt, & quia homo operatur intellectu, ſicut malleus arte, & ſicut equus equitante, inde intellectus prima fuit hoĩs perfectio, quare & eo reſpectu homo ꝑfectibile dr̃ reſpectu intellꝰs. Dixi ẽt (intellectum non fixe & permanenter vniri) pp qđ aĩa non dr̃, q r. homo quoddam eſt materiale in cõtinuo fluxu, ideo non his hoĩbus quibus intellectus continuus erat olim nunc & continuus erit, ſi qua ergo permanentia erit reſpectu ſpeciei erit, reſpectu indiuidui non, & hoc reſpectu homo non dr̃ ſubm intellꝰs. ſed orbis intelligentia dicitur ſubm, quia fixæ recipit illam vt Auerr. dicit .2. cap. de ſubã orbis, & in 8. meta cõmen 12 dixi vero (intellectum eſſe, vt ars hoĩs) quoniam in operatione intellectiua non concurrit homo, vt agens nec vt ſubm ſed vt id quo homo fit intelligens, ſm modum ad tempus exponendum. Quot quidem reſpectibus intellꝰus forma poſſit dici hoĩs: & quot non, his manifeſtum eſt. Amplius quot reſpectibus intelligentia dicitur forma orbis, & quot non, eiſdem fit palam. Ex his peccatũ patet Ioan Iandun qui credit intellectum oĩbus modis comparari hoĩ, ſicut intelligentia orbis patet enim his, quomodo quibuſdam ſic, quibuſdam non. Verum adhuc mens mouetur, cum enim hactenus declaratum ſit intellm̃ formam eſſe ſm duos reſpectus formæ vt. ſ. eſt hoĩs perfectio, & vt hoĩe vtitur. dices ne intellectum formam eſſe hoĩs eiuſdem rationis cum formis eductis de materiæ facultate, quemadmodum aĩa dicitur non niſi equiuoce. Et huic facile Auer. rñderet. Dicẽdo ꝙ forma conſiderari põt in rõne meta ſ. in rõne actus & perfectionis abſolute, & in ratione philoſophica ac naturali v3. vt eſt forma motu ac tranſmutatione acquiſibilis. Ac perinde materia ſcilicet & poteſt conſiderari in ratione metaphyſi. ut ſcilicet potentia eſt ac perfectibilis

ctibilis, et in rõne p͞hica ac naturali.s.inquãtũ est motu ꝑfectibilis, quo fit si intellectus ac hõ in rõne p͞hica cõsiderẽtur alteriꝰrõnis sunt a forã ac mã gñabiliũ. In rõne verũ meta. forte sunt uniꝰrõnis, igneitas.n.in rõne actus & perfectionis respectu suæ mãæ, ita est unius rõnis meta. sicut intellꝭ respectu hoĩs: põt ergo intellꝭ dici forma eiusdẽ rationis hominis tantũ meta. non autem naturaliter.

In quo soluitur scd̃a.q.in opione Auer. Cap. 12.

Decurrit homo in spẽ & noĩe hoĩs ab instãti quo forma cogitatiua in materia spermatica inducit: ꝭm Auerroím usq; ad primũ instans esse cadaueris ꝑpterea ualde quæsitum erat in hac opiõne, an intellꝭ cõtinuetur respectibus illis hoĩ pro toto decursu suæ uitæ.s.eo instanti quo cogitatiua unitur materiæ, an qñq; quidem sic qñq; vero non Hanc quidẽ qõnem forte sine aliorum præiudicio sic Auer. absolueret ꝙ nunq; intellꝭ est forma hominis, nisi quando indistans est ab eo, ac ei præsens presentia & indistantia maiori q̃ sit præsentia & indistantia formæ materialis ad materiã ꝭm eum: est aũt intellectus præsens & indistans homini: qñ continuat in operatione: subã.n separata nõ alio fit presens ac indistãs ab alio, nisi qñ operatione cõtinuat illi, cõtinuatur autẽ operatione, qñ intellꝭ est tanq; ars utens homine pro sui opere, hõ aũt tanq; organum ac instrm intellectus ad id, & quia oẽ tale nunc & prius non, non reddetur tale nisi mutatiõe facta in eo uel in altero, uel intrinseco, ut Auer. inquit in. 8. physicæ auscultationis. ergo cũ hõ fiat instrm intellꝭ nunc, ubi prius non erat mutationẽ oportet adesse uel intellectui, quod minime cõuenit. cũ suba sit separata intransmutabilis & immobilis, uel extrinseco ab intellectu, & homine, & id nec uidetur esse. Vel homini, et hoc dicere oportet, quando ergo homo aliter se habet nunc q̃ prius tũc reddetur organum intellectus, ista aũt alietas ac uariatio esse non potest, ut declarabitur, nisi quãdo cogitat nunc & prius non indiuidua & singularia quæ potentia sunt ulĩa adeo ꝙ cogitatiua plus in singularium cognitione uersatur plus intellectus, & plus homini ut ars ac motor continuabitur. Ex his ergo licet accipere tunc intellectum homini uniri, quando cogitatiua circa singularia omnia uel plura considerat, opus ergo est uidere in sol.q.an cogitatiua in primo instanti suæ permanentię in materia considerat aliqua singularia: an non, qñ si considerat proculdubio intellꝭ continuabitur vt ars & motor illi: si vero non, non. Et quando sic est possumus dicere in quæstiõis sol. duos modos: dicemus itaq; primo apud eum cõplexum apud omnes esse duorum generum, unũ quidem, cuius significata terminorum omnibus uel pluribus sensibus, & inuicem non contradicentibus percipiuntur, sicut hoc significatum hoc ens est hoc ens, hoc ens nõ est non ens, & hmõi. Alterũ est cuius terminorum significata, nec oĩbus, nec pluribus & si pluribus forte contradicentibus cognoscũtur, ut hic magnes trahit id ferrum, est enim ibi experientia longa, & per multos sensus, dicamus tunc ergo ꝙ ita primo cum hõ est in nomine ac diffinitione hominis, sentit per quinque sensus uel plures quã tres &c. entis indiuidui, & eo instanti cogitatiua nata erit cogitare id, & hoc patet, qui.n ens non sentit n hil prorsus sentit, potest ergo cogitare tunc entis indiuiduum, cũ sensus omnes uel plures id sentiant sine contradictione inuicem, & qñ cognitiua sic cognoscit, etiam tũc sensit hoc cõplexũ, hoc ens est hoc ens, & hoc ens non est non ens, cum ex sensibus habeant significatum illius, licet non sentiat propõnem illam arte & studio ac labore, sed concordia oĩum sensuum uel plurium sine contradictione. Significatum autem complexi secundi generis nõ sentit: cũ sensus oẽs uel plures non concordantur, & ideo cogitatiua indiuiduũ magnetis nec ferri cogitat, nec id cõplexũ formare potest, cũ sensus qnq; uel multi nõ concordent, quãdo ergo cõplexũ id debet habere necesse est primum sensum idẽ frequenter sentiat, tunc enim fit cognitio quasi experimẽtalis illius, his ergo sic expositis dicemus, ꝙ qa in primo instanti cognitiuæ, ipsa qnq; sensibus accepit in diuiduũ entis & inde formauit ꝑpõnem quasi per naturam, tunc in principio est perfectæ organũ intellꝭ, cũ habeat oẽm dispositionẽ qua intellꝭ cõtinuetur ut ars ac motor, quia enim intellꝭ semper vle ens & omnia ulĩa nouit, æterno tpe, ꝭm istum & cognitiua in eo primo instanti indiuiduũ entis a sensibus accepit, & seipsa id cõplexum particulare formauit, ideo intellꝭ sub rõne qua nouit ulẽ ens unitur ei, & sic fit utẽs eo sic disposito, & unũ in operatione, & per ꝯñs præsens ac indistans ab illo, & sic forma eius, eis rationibus formę quas diximus. Sed quia cognitiua cõplexa scd̃i gñis non accepit in principio ideo intellectus non unitur ei nisi ꝭm ulĩa prima, ex quibus fiunt primę propositiones in reliquis autem unitur ad tempus ut longo ac magno exercitio. Et ex his inferemus prima principia esse naturaliter habita a nobis: quemadmodum Auer tradit 1.2.met.1.com.&.3.de anima com.56. reliq uero propositiones ex studio ac arte acquisite, qm (ut dictum est) nullo aliæ primæ propositiones acqruntur nisi sensibus, sed sensus sunt nobis naturales. ergo prima principia natura nostra acquiruntur, quia uero aliæ non tantum sensu, sed frequenti actione sensitiua acquirũtur, quę frequens acceptio non uidetur esse nisi ex arte ideo nõ natura acquiruntur sed arte. Secundo inferemus, quomodo Platonis ambiguitas quam in menone induxit probans scire esse reminisci nihil est, quoniã illa principia sunt nobis acquisita ex extrinseco, quia ex sensibus, licet non sentiamus aliquod extrinsecum nos intrare, cum intrent concordia omnium. Nec te conturbet argumentum antiquum.d ꝙ hoc dato intellectus posset continuari sic, nõ tantum homini, sed leoni, cum etiam leo & indiuiduum entis, & alia consideret. Quoniam & si leo consideret entis indiuiduum, consideratio tamen illa alterius est speciei a nostra cogitatione, circa indiuiduum entis, vt Auer. inquit in tertio commento. 20. modo intellectus non est natus uniri cuicunq; organo cogitanti sed cogitanti cogitatione unius rationis cum cogitatiõe humana. Adhuc cogitatiua proprie bruti cogitat indiuiduum entis & aliorum ordine facto ad bonum utile, sed cogitatione facta in homine, fit ordo ad speculabile, ut suo loco dicemus, & diximus in commento nostro secundi de anima. Tertio inferemus intellectum quandoque uniri nobis per naturam, ut quãdo unitur in principio ex solis sensibus (ut dictum est) quando ex tempore & arte, ut quando unit ratione propositionum in tempore acquisitarum, & sic uerificatur sermo eius in multis locis hic igitur est primus modus, quo quæstio proposita absolui potest. Potest etiam fingi secundum eum alter modus, ut dicat intellectum uniri tripliciter homini, quandoque quidem potentia quandoque quidem actu, quandoque uero habitu, et dicemus tunc ꝙ in primo instanti quo cogitatiua in materia fit intellectus non unitur ei nisi potentia, cum tunc nõ utatur homine pro cognitione alicuius rei, sed potest uti quẽadmodũ se hꝫ respectu pueri. Post modũ qñ cogitatiua uigorata erit apphẽdẽs.s. indiuiduũ, ꝑpriũ spẽi, ac sub eo gradu quo differt ab apprehẽsiõe brutali, tunc intellꝭ actu cõtinuabit ut motor ac ars, erit ergo cõtinuatio ĩtellectꝰ, qñq; & qñq;. Tũc aũt habitu continuabit, qñ fuit actu cõtinuus, & cessauit a munere sui opis, quẽadmodũ cõtinuus est sapiẽti dum dormit. Qñ quidẽ hoĩ intellꝭ cõtinuus, & quando nõ, ex his licet fidem accipere.

In quo dissoluitur tertia.q.in opinione Auerrois. Cap. 13.

Traditum est in his quæ scd̃o sunt dicta de aĩa, omnem animam esse causam sui corporis tribus generibus causarũ, et licet nihil de rõnali dixit, tñ id etiã de rationali uoluit intelligere, & ideo quæsitum olim fuit an rationalis anima causa sit hoĩs, ut forma finis & agẽs ꝙ aũt sit causa ut forma, & quonã modo iam manifestũ modo est. id aũt quod dignũ est quæstione est, an ut finis & agens causa sit hoĩs dat enim prima nostra cognitio ꝙ

intell's nō sit finis hoīs, quo nō acquiratur homini ex opere eius, sicut acquiritur aurum, ac bona: & ulr sicut forma acquirif materiæ. Sed hanc qōnem, primo de fine absol ueret Auer. vt com. 37. colligif scdi de aīa d. finem esse duobus modis. s. quo, & qui, voco aūt finē quo vt Simplicius inquit sanitatē, est enim sanitas forma qua sanum dicitur aīal, ergo est id quo voco aūt finem qui sanū esse aīal, hoc enim est id quod finis est totius operationis medicinæ, & non id quo rationalis ergo aīa hoī cōparata finis erit quo, finis aūt grā cuius ac qui est esse diuinū habitū ab hoīe per ipsum intellm, hō enim intellectu esse habet diuinum, ergo finis qui est esse diuinū, finis quo est intellectus. qūo ergo intell's sit finis hoīs his patet, & argm quidē verū dixit. s. intellm non esse finem hoīs, sicut bona ac thesaurum, qm bona, & thesaurus auaro fines sunt qui, & nō quibus, licet liberali sint fines quibus, sit in proposito intell's est finis quo, sed esse diuinū ac nobile est finis qui & gratia cuius. Sed quonā mō possit dici agens respectu hoīs multum laboriosum est. Si. n. agēs esset: tūc idē hoīs corpus esset a duobꝰ agētibus, & sic nō esset vnꝰ numero, vt Auer. inquit in. 7. meta com 31. esset. n. hō ab hoīe, & ab intellīa illa. Amplius quonā mō apud Auer. æternū & īmobile causat nouum. Rursum si intell's causa esset hoīs agens, tunc hoīem intelligeret per eius essentiā, quēadmodum intell'a orbis intelligit hæc prout est causa eorū. Sed vr̄ oīno hmōi intellm cām esse hoīs vt agens: qm vt Auer. inqt in lib destructio destru. disput. tertia in sol. decimioctaui, in separatis a materia, idem est finis & agēs, qd Auer. 12. met. com. 36. & 55. resumpsit.

Si ergo intell's est forma hoīs finisq;, cur nō erit agens ꝙ si Them. sequimur facilis est sol. inquit. n. rōnalem illā animam vitam ac aīationem influere hoī, & sic sine dubio agens est hoīs. Dicendū igif ꝼm istum phm intellm non esse agens hoīem, quia ipsum ex nihilo creat vel quia ipsi aīam ac vitam præbuit, vt Them. dicit nec agens, qa ipsum generat ex potentia scilicet in actū ducens ipm erit ergo agens equiuocū, qd sic exponi potest ex dictis ab Auer. in lib. destructio destructionū in solone noni ac decimi dubii, ꝙ rerū quædā sunt, quarū esse & vita cōsistit in motibus ac operationibus, quēadmodū est orbis cœlestis, esse enim eius in motu consistit, cessatio enim orbis a motu mors ac eius est corruptio quædā quarum esse in motu & opere nō cōsistit, & hoc mō sunt res physicæ ac trāsmutabiles, esse enim ignis non est in actuali calefactione nec esse aquæ in actuali frigefactione. Secundo debes scire in homine duo esse consideranda. s. ordo partiū virtutum & operum, & eius substantia tota in prædicamento substantiæ existens, dicam ergo rationalem aīam tripliciter posse considerari, vno modo ꝼm intellm agentē posterius exponendū: scdo mō ꝼm intellectū polem. Tertio ꝼm totum esse ex vtroq;, dicerem ergo ꝙ si anima rationalis refertur ad possibilem intellectum forma est hominis eo modo quo diximus tanto tempore. Si referatur ad agentem, erit agens respectu hominis, per regulā Auer. quę cōsistit in duobus syllīs. Primus omne dans alicui motum ac opus sine quibus id esse non potest est verum agens illius, quod enim est causa operationum, & motuum, est causa esse illius, cuius esse consistit in motu. Sed intellectus vel anima ꝼm intellectum agentem est causa effectiua operis intellectus, in cuius esse consistit esse hominis, dat enim homini intelligere, ergo erit causa esse hominis. Secundus omne dans vnitatem compositionē & ordinem alicui cōposito, per quod id cōpositum est, est verū agens illius cōpositi sed intellectus agens dat hoi vnitatē cōpositionē & ordinem essentialē. ergo erit verū agens hoīs. Ex his patet quonam mō intell's est agens respectu hoīs. Si vero anima rōnalis tota cōsideretur tūc erit respectu hoīs finis quo tota enim rationali anima hō esse participat diuinū, vt alias dicam. Quo quidē igitur modo rōnalis aīa sit causa hominis, vt forma, quo etiam vt finis, & quonā modo vt agens his patet. Quæ vero obiiciebanf facile soluunf, primo nāq; inconuenit idē habere duo agētia genere ac rōne, immo analogia diuersa. Scdm etiam nihil est qm totus orbis humanus æternus est, & factū quoddā antiquum, hic vero hō nouiter, verū hic hō per accidens ab intellīa hominis debet eo gn̄e dependere. Nec incōmodum est nouū per accidēs ab æterno effluere ꝼm peripateticos. Tertium etiam patet intellectus enim agens non tm̄ hominem intelligit per essentiam, immo & omnes res materiales, cum sit causa forte omnium ꝼm Auerroim, vt posterius dicam.

In quo soluuntur vltimę .q. duæ contra Auerroim & rationes oppositę partis. Cap. 14.

VAlde dubium fuit apud Auerroim primo an intellectus simul & eodem dicatur respectu aīa & intell's. Postea an intellectus sit vl̄is an particularis ꝼm ipsum. Et primam quidē. q. soluit Auer. in prima disputatione libri d. destructionū in vltimo illius vbi voluit intellm & animam valde differre, dicitur enim intell's inquantū a corpore soluitur, tam ꝼm esse ꝙ ꝼm habitudinem. Sed qm anima dicitur ab ipsa animatiōe uel inanimatione, ideo respectum dicit ad corpus. Si igitur intellectus absolute consideratur, ut nullus magnitudinis actus est, vero nomine intellectus dicitur. Si uero consideratur respectu illius cui uita est aliquo genere uitę, sic anima dicitur, uerum respectus illæ non accidit intellectui, sed corpori, qm quemadmodum deus dicitur agens nouū respectu existente in effectu, sic intellectus dicitur anima respectu ente in homine. Amplius quemadmodū colūna efficitur dextra: modo sinistra respectu accidente animali non ei, sic & intellectus anima dicitur hominis respectu accidente homini. Sed dices quid nam est ille respectus, & quid fundamētum illius, & quid subiectum respectus Auerro. diceret ꝙ respectus ille est quędam habitudo denominans intellectum animam subiectiuæ existens in homine. Amplius ad hoc ꝙ dicitur intellectus anima considerãda quatuor sunt scilicet subiectum illius habitudinis, & homo est fundamentum & sunt phantasmata. nō enim adest illa habitudo intellectu: nisi cognitiue præsentia sint phantasmata actu (vt dictum est.) ergo phātasmata sunt quo uel quibus inest: & terminus talis respectus ac habitudinis, & est intellectus sic denominatus, scilicet anima & ipse respectus quo intellectus dicitur anima hominis. Sed dices quæcunque in potentia sunt vnibilia indigent aliquo agente extrahente ea de potentia vnibilibus ad actu unita secundum fundamentum Auerrois.

Quæcunque enim uniri possunt uniuntur uel potentia passiua uel actiua, & quomodocūq; necesse est agens faciens ea unita, ut primo cœli commento. 124. dicit Auerrois. Auer absoluit intellectum non esse possibilem uniri ut potentia actiua nec passiua, sed potentia intellectus est in motore, ut sit utens instrumento, & potentia, qua homo potest uniri, non est passiua ac naturæ, sed in re, vt fiat instrumentum, unio ergo intellectus ad hominem est unio artis ad organum ac utentis ad usum (ut ita loquar) & talis species unionis non eget ad hoc ut fiat, actu alio nisi extremis & fundamentis & subiecto, ut patet in relationibus, tu aūt uide finem primæ disputatiōis prædictæ & cōmentum meū. Sed utrū hæc natura intell's ul'is sit an particularis optima est quæstio debes ergo scire scdm hos ul'e & abstractū fere idem esse, est autem abstractum qn̄q; a materia solū, ut intentio coloris in medio ac organo, quādoq; a materia & eius præsentia, ut intentio coloris exn̄s in phantasia, qn̄q; a materia præsentia materiæ conditionibus mā æ, ut quādo est intentio coloris in uirtute cogitatiua, qn̄q; abstractio est a materia præsentia mā æ cōditionibus mā æ ac singularitate et gradu materię ut ul'ia actu intellecta ab intellectu possibili, lumine intellectus agentis. Et eiusmodi abstractum ultimo mō est duplex, quoddā tale per essentiā, ut intelligentiæ mouentes orbes, sunt enim abstractæ a materia præsentia materiæ cōditionibus mā æ gradu materiæ, & per essentiam, cum non reductione alterius sint tales, sed propriis naturis, ut manifestum

manifestũ est. Quoddã aũt participatiõe, et sic sunt vlia mãlia, hęc n. ₰m rem actu sunt singularia ac indiuidua, et potentia, vlia: sunt aũt vlia participatione luminis intellectus agẽtis, vt post dicam. Ex his sol. q perspicua est intellectus enim est vlis per essentiam, cũ abstrahat a materia præsentia mãæ cõditionibus materiæ: & gradu materiæ & hoc nõ participatione alicuius, sed propria eius nã vt posterius melius dicet̃ ₰m istum, & hanc sol. non tm̃ Auer. sequitur, immo Abubacher, & alii plures. Ex his patet quõ rõnalis aïa sit abstracta a corpore ₰m istum, & qõnes multæ in declaratiõe huius viri sunt solutæ, et quõ dicat̃ vlis. Reliquũ est, vt argumenta pro opposita parte soluantur, deinde ad rões huius uiri ueniamus. Ad primam itaq; auctoritatẽ constat: quõ intells est cã hoīs: vt agens: forma, & finis: & ideo potest dici existentia hominis propter intel'm, vel forte loquitur ibi vulgariter, vt Arist. facit sæpe. Ad secundã patet, quõ intells continuatur per naturam respectu primorũ principiorũ in primo instanti vitæ. Id etiã septimi metaphy. absolutum est, qm̃ homo in habendo intellm̃ se habet ₰m magis & minus, ut diximus. aliqui enim parum intellectus habent, vt pueri, aliquis plus ut sapiens, aliquis totum, ut fœlix. Etiam quando dixit intellectum non esse separatum a magnitudine loquitur de eo vt anima est, qm̃ vt sic respectum illũ includit quo aïa dicit̃ hominis. Id etiam scdi physicorũ nihil facit, cum loquatur ibi de cognitiua, vt perspicuum est. Id etiam quod dictum est hominem differre intellũ a cunctis aïalibus, non intelligendũ est de dr̃ia sumpta a parte essentiali, sed a perfectione extrinseca, differentia. n. essentialis hominis sumitur cognitiua, vt posterius dicet̃. Vltimũ nihil prorsus valet. Auerrois. n. illas cõsequẽtias fecit tanq̃ famosas, & q̃ soluerit illas, patet in eo cõmento, si bene consideretur. Quomodo igitur rationalis anima nobis comparetur, & qua vnione vniatur, & quõ sit forma finis & agẽs, & quo tp̃e cõtinuat̃, & an idẽ sit aïa: & itells, & an vlis sit, vel ꝑticularis, hęc & tãta dicta sunt.

In quo inducuntur motiua pro positione Auerrois meliora quæ possunt. Cap. 15.

MVlta ab antiq̃s ac modernis posita sunt argumẽta ꝓ cõfirmatione huius opionis, ideo ne uideamur ea timer̃ expedit exponere oïa illa et adder̃ argumẽta, quæ nos olim cõsueti sumus facere ꝓ cõfirmatione põnis inducte: deinde nr̃o more debilitabimus fundamenta oïa ꝓ eo inducta. Et id qđ primo aspectu ex dictis huius hoīs oportet accipere cõfesse est: oẽm formã in materia existentẽ, dantẽ illi speciẽ diffõnem ac nomen, esse eductã de potentia materiæ vigore agentis, & iõ ₰m eum inter abstractũ & materiale nõ datur mediũ, oïs igit̃ forma uel est educta de potẽtia materiæ gñabilis et corruptibilis, vel æterna a parte ante & post a materia ₰m esse separata, idem enim apud eum est esse formę simplr̃ & eẽ eius in materia, sicut idẽ simplr̃ est esse materiæ, & eẽ materiæ cũ forma, ut alias diximus. Si qua ergo forma erit, quæ sit simpliciter sine materiæ dependentia, hæc simplr̃ erit abstracta a materia, q̃ igitur huius gñis sit rõnalis aïa simpliciter ₰m esse separata a materia, non dans hoī spẽm nomen ac diffõnem: & hoc si ꝑ hoīem intelligas aïal colligatũ ex materia & cogitatiua ꝓbat̃. Si. n. rõnalis aïa eẽt in materia, ut spẽs & perfectio, tunc genita fuisset ac interitura ₰m corporis dissipationẽ, cuius oppositũ docuimus in ante habito tractatu longo sermone. Ioan. Iandunus in q̃onibus tertii, qui sine dubio hunc errorem uisus est sape re, fingens arguere ad Alex. dirigit sermonẽ suum cõtra nos, & deducit illã consequentiã fortioribus argumentis quibus valuit, arguit igitur Omnis forma, quæ ad sui existentiam in materia requirit determinatas dispões corrumpitur illis corruptis. Sed rationalis aïa si dat esse & speciẽ nomen ac diffinitionẽ hoī requirit determinatas dispõnes & proprias pro sui esse in materia: vt Arist. inquit in his quæ contra antiquos ait. 2. de anima ergo rõnalis aïa erit generabilis ac dissipabilis. Amplius arguit, si rõnalis anima humano corpori vnitur ₰m esse & perfectionẽ specificam quærit de esse vnito, aut est ipsamet sub̃a aïæ: aut quoddã accñs. Siquidẽ essentia ac aïæ rationalis substantia, tunc cum rationalis anima unita non erit amplius & ipsa nihil erit. Si vero accidens animæ dicatur, aut proprium aut separabile ac cõe, si inseparabile, ac proprium, tunc remanente sub̃a animæ post mortẽ remaneret vnio.

Si uero unio separabile est animæ accidens tunc rationalis anima hominem constituet in esse substantiali specifico & vltimo ₰m accidens separabile, quod incõmodũ reputat. Rursum id cuius omnia principia cõstitutiua essentialia remanent essentialiter ac per se manet, sed in morte hoīs omnia principia constitutiua essentialiter eius manẽt quoniam forma manet materia manet, & nihil corrumpitur nisi unio, quæ est accidens separabile animæ & materiæ, ergo adhuc homo remanet essentialiter, & quantũ est simpliciter. Adhuc cessante ratione essendi alicuius id amplius nõ est, sed ratio formæ dantis esse cessat cũ compositum corrumpitur, cum illa forma non sit amplius id quo aliquid est. ergo rationalis anima amplius non erit. Præterea si anima intellectiua dat esse corpori specificum & vltimum, erit forma materialis quod est falsum, non enim reciperet omnes formas materiales, nec quidditates omnium formarũ, nec speciem suiipsius. Item si intells esset, forma in materia, tunc intellectus esset extensus, saltẽ per accidens consequentiã arguit tribus suppositis, quibus acceptis arguit. si rationalis anima est forma hominis constituens ipsum formaliter in sua specie ꝓpria, aut eẽt aliquo modo subiectum proprium figuræ hominis, aut nullo modo: si dicas q̃ aliquo modo cum omne subiectum figuræ sit figuratum, quodlibet uero figuratũ q̃tũ quare intelligibilis anima quanta erit. Si vero nullo mõ rationalis anima est subiectum propriũ figuræ hominis, petit tunc quid sit subiectum propriũ illius non materia prima, vt secunda suppositione supposuit. Nec cõpositũ ex materia, & alia forma substantiali, vt tertia suppositione supposuit, tandem oportet ponere rationalem animã saltem per accidens extensam. Adhuc si rationalis anima vera sit forma hominis, tunc idem moueret & quiesceret qua consequentiam Ioan. deducit vide. Rursum dedit aliud incõmodũ. s. vt manus uel pes intelligeret: quod deducit aperta ꝓbatione quam uide etiam. Alias rationes eius non tango quoniam ad has reducuntur. Post hoc Abubacher amplius tres alias tangit rationes omnis forma vniuersalis per essentiam est abstracta a materia ₰m esse, patuit enim ante habito capite differentia vniuersalis per essentiã, & uniuersalis participatiõe, sed rationalis anima est uniuersalis per essentiam: primo quo ad intellectũ possibilẽ, qm̃ reddit formas uniuersales prout recipit illas secundo quo ad agentem, qm̃ suo lumine facit res indiuiduas ules. Secundo arguit omnis natura intelligibilis separata a materia ₰m dependẽtiam ad eam est simpliciter separata, sed intellectus est substantia separata a materia ₰m dependentiam, ergo vt prius. Vltimo arguit omnis forma in materia recepta determinatis dispositionibus non operatur nisi secundum exigentiam talium dispositionũ: sed rationalis anima nõ operatur determinatis dispositionibus. ergo non est in materia mediãtibus illis. Arguũt & alii, oïs forma hñs operationẽ propriã, quæ sibi remanet etiam ablato subiecto est separata secundũ esse a sub̃o sed rationalis anima habet operationẽ ꝓpriã, etiã corrupto hoīe, ut manifestũ est per se. ergo rõnalis anima est separata ₰m esse ab hoc maior fundatur in secunda primi de aïa, si aliqđ operũ est ꝓpriũ &c. Minor etiã cõcedit̃ ab oïbus, tam pħis q̃ sacris sapientibus. Amplius si rationalis anima esset in materia scdm esse, & perfectionem, tunc sua cõprehensio esset singularis signata, & hæc demonstrata cõsequens est cõtra omnes peripateticos, cõsequentiã ꝓbare potes primo, qm̃ omnis forma unita mãæ ₰m esse indiuiduatur per materiã, sed per te rationalis anima mãæ vnit̃ ₰m esse, ergo erit essentialiter hæc et indiuidua per materiam. Tũc arguo omnes formæ receptæ in for

ma indiuiduata & ista per materiam, sunt indiuiduæ & istæ demonstratæ per materiam, cum igitur comprehensiones recipiantur in anima rationali ista & demonstrata per materiam ergo ut prius. Rursus omnis forma unita alicui ſm esse, est in eo per modum illius recipientis, sed rationalis est in materia ſm esse. ergo erit in materia per modum recipiendi materiæ. Sed modus recipiendi materiæ sensibilis est ac corporalis. ergo rationalis anima sensibiliter ac corporaliter in materia recepta erit, quo ergo erit receptiua intellectualiter scilicet formarum uliu, ac quo erit forma materiæ, cum & intellꝰ forma sit intellectualis. Ex his patet consequentia prædicta, & potest tertio deduci omne receptū in recepto ente in materia ſm eē est receptum in materia, quēadmodū quicquid recipiť in superficie, quæ in substantia recipitur in substantia etiam ipsum recipietur, sed formæ actu vľes actu etiā intellectæ sunt receptæ in rōnali anima, quę est recepta in mā, ergo formæ uľes, & actu intellectæ, erunt receptæ in mā, et sic erunt concretæ cū materia, & hoc est esse indiuiduum demonstratū, nō erunt ergo uľes. Adhuc quæcūq; ad simpliciter contraria tendunt nō possunt nisi uiolenter uniri, sed rōnalis anima & corpus semper ad cōtraria tendunt, ergo non nisi uiolenter unirētur. maior manifesta est per se in mistione contrariorum elētorum et oīum minor est Arist. in primo nicomachiæ, inquit enim rōnem semper ad optima deprecari: corpus autem ad maleficia semper tendere, sed cōclusio est falsa. ergo rōnalis aīa non debet uniri corpori. Itē omne id quod est maximū impedimētum alicui formæ pro opere illius: est sibi violentū, & innaturaliter unitum sed corpus rōnali animæ pro opere proprio est maxime impedimentum ac incōmodū, quēadmodum sapiens inquit, corpus quod corrumpitur aggrauat animam, quod & Plato accepit in Menone, ergo corpus uiolenter rationali animæ unitur, sed hoc impossē est. ergo nec uiolenter nec naturaliter unitur, & sic rationalis omnino separata erit a corpore ſm esse. Vltimo sicut Aristo. arguit unio totius formæ ad totum corpus est sicut unio partis ad partem corporis. ut secūdo de anima inquit, sed si unio partis intellectus esset ad partē corporis, ille intellectus non intelligeret nisi ſm exigentiam organi, ergo si rationalis anima unitur toti corporis ſm esse: non plus intelligere posset nisi secundum exigentiam corporis, ita nanq; totum corpus organum erit totius animæ, quemadmodum & pars corporis organum est partis animæ, & hanc rationem quidam aiunt esse demonstratiuam, & ego longo tempore permansi in solutione eius. Ex his opinio Auer syllogizari potest, eo modo quo tacta fuit. Sunt enim hæc argumenta fortissima, quę possunt induci in sustentatione illius. & si qua alia erūt ad hæc reduci oportet uel sunt friuola.

In quo inducuntur solutiones quorundam & improbantur. Cap. 16.

SEd ne uideamur timere argumenta hæc, uidetur nōbis inducere respōsiones antiquas ad hæc argumenta, & improbare illas, quo facto altero in caplō dabimus responsiones nostras. Dicunt igitur antiqui rationalem animam esse formam materiæ, et ei speciem nomē ac diffinitionem dare, nec propter hæc ipsam generabilē corruptibilem concedere necesse est, & prima quidem ratio forte uera est quando formæ idem simpliciter est esse, & esse in materia rationalis ergo anima duplex habet eē .s. simpliciter, & hoc est ex deo benedicto, & esse in materia & hoc esse est ab agente, & quantum ad hoc esse rationalis anima corrumpitur & generatur. maior ergo rationis primæ simpliciter falsa est, qm̄ rōnalis aīa non eget dispositionibus pro esse simplr̄ aīæ, sed pro esse eius in mā. Scđa etiā rō nihil uideť ualere, qm̄ illa unio est accidens separabile aīę uel materię, nec incōmodum credimus formā dare esse materiæ mediante aliquo accidente separabili, tam a forma, q̄ a mā, ut manifestū est in oībus formis, forma enim leonis dat esse materiæ qualitatiuis ac quantitatiuis dispositionibus, quæ sunt accidentia separabilia a forma ac materia. Tertia etiā ratio nihil est ut aiunt, qm̄ nec materia, nec forma corrūpitur, sed tertiū resultans ex cōpositiōe materiæ cū forma, quod tertiū apud quosdā ſm rem distinguitur ab illis partibus eēntialibus. Quarta præterea ratio nihil est, qm̄ supponit falsum. s. essentiā formæ cōsistere in cōicando esse materiæ, hoc enim uerū tm̄ est in aptitudine, & nō actu: modo rationalis aīa, & si separata nō actu esse specificum materiæ cōicet, potentia tamen & aptitudine ei non repugnat. Quinta etiā nihil ut dicunt cōcludit, qm̄ & si sit forma materialis ſm partē non tamen simplr̄ ſm gradū intellectiuū, ſm enim gradū intellectiuū eleuata est a materia, ut declarabitur, & sic potest intelligere oīa, & se per spēm aliorū nō sui. Sexta rō etiam nō urget, qm̄ figura cœli & ulr̄ omnia cœli accn̄tia sunt in subā cœlesti colligata ex intellīa & orbe, ut scđo cœli, com. 3. habet Auer. & tamen intellīa, nec per se, nec per accidens diuisibilis erit, ideo maior rōnis falsa est nisi de recepto mediāte aliquo qđ recipit, & nō est ratio qua fit receptio, figura enim nō recipitur in materia nec in forma, sed in cōposito, forma autem idest id quo recipitur.

Septima ratio etiā ducit ad inconueniens qđ est necessarium, rationalis enim anima mouetur & quiescit per accidens saltē ut patet. Octaua ratio nihil dicit, qm̄ et si essentia animæ sit in materia ſm aliquos gradus, ſm intellectiuum gradum nullius corporis, uel partis corporis actus est, ideo nec pes, nec manus intelligere pōt. Rōnes etiā Abubacher non concludunt, & primā quidem non soluunt expositores latini, q̄ licet rationalis anima forma sit indiuiduata, & similiter potentia intellectiua, & formę etiam receptæ in ea, hoc tamen non prohibet eas esse intellectas actu. idem enim actu est intellectum quod simpliciter est immateriale & nō uľe. immo magis uľe habet esse intelligibile, p hoc qđ est abstractū a mā et cōditionibus mā æ licet ğ formæ receptæ in potentia intellīua sint indiuiduatæ, ex ea parte qua intellectui posī inhærent eis inquantū sunt materiales cognosciť uľe, qđ concipiť per abstractionē a principiis indiuidualibus uīa enim de quibus sunt sciæ, sunt quæ cōcipiunť per formas intelligibiles, nō ipsæ species intelligibiles, species enim sunt quibus intellectus intelligit, & nō quæ intellꝰ intelligit. Tūc primæ rōnis minor falsa est nec intellꝰ reddit uľis sed abstrahit a mā, qa ipse nō est in materia, & hoc sat est. Maior etiā scđæ rationis friuola, est quoniam & si rationalis aīa nō dependeat a materia, est tamen in materia actus atq; perfectio. Adhuc maior tertiæ uera ē de forma quę ſm oēs gradus est a materia cōprehensa, rationalis. n. aīa ſm gradum intellectiuū eleuata est a materia. Prima etiā aliorum ratio nihil urget, quoniam rōnalis aīæ post mortem opationē habet quia eā accepit dum fuit in corpe, sed dū est in corpore nullū habet opus, quid ad id cōcurrat corpus, vt Arist. dicit. Oēs aliæ rōnes soluuntur, qm̄ licet aīa sit in materia, nō tū ſm oēs gradus cōprehensa a materia & ideo pōt vlr̄ intelligere, & sic oēs falsæ sunt. Item alia rō peccat in minori, qm̄ rōnalis aīa & corpus, & si quo ad aliqua simplr̄ ad opposita tēderent: nō tū q̄tū ad oīa ut diceť, & ſm partē erit corporis actus. Adhuc alia rō falsam accepit minorē, corpus enim nō est impedimentū rōnali animæ simpliciter cū non sit impedimentū p operatione quæ sibi debetur dum est in corpore. Vltima ratio est uera, si tota anima ſm omnes gradus reciperetur in corpore modo & si recipitur ſm gradum sensitiuum, ac uegetatiuum ſm intellectiuū est supra materiā, & ideo nihil urget ratio. Ex his rationes illæ possunt absolui & sic opinio Auerrois sine necessitate relinquetur.

In quo huiusmodi sol. destruuntur vt faciunt Auerroistæ. Cap. 17.

ET cū hmōi solōnes sint appositæ expedit & nunc ad maiorem explanationē eas repellere p efficacia igiť primæ rationis assumitur maior hoc mō, oīs forma egens dispōnibus qualitatiuis, & quantitatiuis in

materia essentialiter ordinatis ad eam formam, est generabilis ac corruptibilis, dixi primo quātitatiuis & qualitatiuis ꝓpter aīam cœli, dixi essentialiter ordinatis ad formā illam propter intellectū, qui & si exigat q̄titate & qualitate præaccepta in hoīe, hoc est merito cogitatiuæ & nō sui. Sed rōnalis anima eget hmōi qualitatiuis ac quātitatiuis dispōnibus ordinatis essentialiter ad eam, ergo est generabilis ac corruptibilis, maior probaṫ, q̄m illa est principium in nāli scia propō enim vlis cuius significatū potest haberi per concordiā oīum sensuū est prima dignitas, vt ante habitis capitulis diximus, hæc enim maior cōcordia oīum sensuū haberi potest, visu enim habemus q̄ q̄a color eget in materia quātitatiuis & qualitatiuis dispōnibus ordinatis ad eū color est dissipabilis sic gustu de sapore auditu de sono, olfatu de odore: & vlr omnibus sensibus concorditer maior illa capi potest ergo nālis phs, qui veritatem accipit ex primis ꝓpositionibus, primarū aūt ꝓpositionū veritates accipit ex sensibus nō debet negare illa. Amplius omnis forma in esse suo simpliciter dependens a materia est generabilis & corruptibilis. Sed rationalis anima in esse suo simplr dependet a materia. ergo & rationalis anima erit generabilis ac corruptibilis. maior est oīum, forma enim cuius esse simpliciter est in vniri in materia est dissipabilis ſm modū materiæ, minor arguiṫ, rationalis aīa in esse materiali & indiuisibili depēdet a mā q̄m ſm cōem doctrina oīum peripateticorū numeratio indiuiduorū in eadem specie nō est nisi ꝓpter materiam: nō ergo habet esse materiale ac indiuiduū nisi per dependentiam ad mām, sed esse simplr aīę rōnalis & eē materiale ac indiuiduū idem est ſm rem, & nō differunt nisi ſm modū: alias rationalis haberet duo esse. s. esse simplr, & eē indiuiduum, & sic non esset forma simplex, immo esset opinio Auer. ergo si quantū ad esse indiuiduū dependet a materia quantum ad esse simpliciter etiam dependebit.

Contra secundā sol. secundi arguamus, omnis dispositio necessaria pro esse alicuius formæ in materia prius saltem natura est in materia deducta ab agente quā forma ipsa, sed vnio est posterior ipsa anima, immo sequitur aīam in materia: vt cōstat ergo nō est dispō maior ex primo ac secundo accipitur de aīa, minor manifesta est per se. Amplius, oīs dispositio naturalis inducitur ab agente naturali, sed vnio rōnalis animæ ad materiam non potest induci ab agente naturali. ergo non est dispositio, maior patet q̄m homo ideo generat quia dispositionē summā inducit & omne requisitū pro esse rōnalis animæ in materia, vt tractatu præcedenti patuit, minor patet, q̄m vnio illa est post esse animæ rationalis in materia. ergo si agens non se extendit ad rōnalem aīam nec se extendet ad consequens essentialiter illam. ergo non potest esse dispō. Adhuc oē constituēs aliquid in esse specifico et formali ſm suā essentiā, & per se id etiam cōstituit quocūq; circūscripto quod sit accidens separabile, eo quia variato accidente separabili essentia alicuius nō variaṫ: nec per se: nec eēntialiter. Sed rōnalis anima ſm eius essentiam, & per se constituit materiā in esse specifico. ergo circūscripto omni accidente separabili adhuc constituet, quare si vnio sit accidēs separabile essentiæ animæ, tunc ea circūscripta adhuc ratiōalis anima constituet hoīem. Contra solutionē ad tertiā arguiṫ. Id cuius principia totalia & essentialia ac per se remanent id totum remanet, sed corrupto homine omnia principia essentialia ac per se remanent v3 materia & forma quæ sunt principia totalia ac per se hoīs ergo hō per se adhuc remanet q̄ si dicas q̄ principia nō remanent eo mō quo constituunt cōpositum, quia nō vnita, cōtra q̄m tunc hō in corruptione non ꝑderet nomen neq; diffinitionē, q̄m si tm̄ accidens perditur, cū ab accidēte nō sumatur nec nomen, nec diffinitio. ergo adhuc remanet homo in noīe ac diffōne. Cōfirmaṫ, q̄a si nō remaneret homo in nomine ac diffōne, id esset quia aliquid deficeret, id igitur deficiēs esset, vel substātia: vel accidens, & substantiā quidē esse est impossibile, vt constat, sed propter defectum accidentis nō variatur nomen nec diffinitio, & maxime q̄n accidēs id erit separabile: vt in ꝓposito ergo adhuc remanet hō ſm formam et essentiam. Item non aliam entitatē simpliciter habet anima rationalis ante ingressum ad corpus q̄ post. idest in illo primo signo naturæ, ī quo a deo eē simpliciter accepit q̄ in secūdo signo naturę. Sed in illo signo naturæ nō egebat vnione illa. ergo quando erit in corpe nec egebit, & sic cū illa & sine illa semper hō est hō. Vltimo ſm rōnem naturalē q̄ fuit terminus a quo in generatione id idem erit terminus ad quem in corruptione, sed in generatiōe terminus a quo fuit priuatio simpliciter rationalis animæ. ergo in termino ad quē corruptio erit terminata ad simplr aīæ corruptionē ergo nō remanebit rationalis aīa, nec vnita, nec alio modo, sed penitus dissipata erit. Contra solutionem ad quartā arguitur nō aliam entitatem ac essentiā habet aīa rationalis ante vnionē ad corpus q̄ post, sed ante vnionem eam aīam esse ante corpus, ac sine eo: impoſſe extimatur ergo multo magis sine corpore esse non poterit. Amplius petatur, an rationalis anima possit vniri amplius, & si separata pueniet, aut nō. Si non tunc anima in corpore erit alterius rationis ab ea extra corpus. Si vero rōnalis aīa separata poterit reuniri, vel potentia passiua, vel potentia actiua, nō passiua, q̄m potentia passiua est in materia. Si potentia actiua, uel potētia illa aderit aīæ, vel alicui extrīseco ab ea ac materia. s. agenti non animæ, q̄m aīa nō habet potentiā actiuā vnionis propriæ in materia. ergo illa potētia erit in agente extrinseco. ergo erunt tria, forma vniuersalis. s. anima rationalis materia cui potest fieri vnio, & agens, & sic iterum anima vnietur, & sic resurrectio erit naturalis ſm Aristo. quod falsum, est vt in fine secundi perigeneseos dicit, cōsequentiā autem dedit Arist. in primo de cœlo & mūdo vt etiam deducit Auer. cōm. 103. Contra sol. ad quintā arguo vel intellectus ſm sui naturam est intellectum in actu: vel in cōparatione ad aliud faciens eum actu intellectum. Siquidem ipse est actu intellectum quoddam ab alio extrinseco, nō videtur a quo nisi a se: & sic intellectū in potentia redderetur actu intellectum quod inconueniens est: quemadmodum tenebrosum fieri lucidum a se. Si ſm naturam ac essentiam eius intellectus est actu intellectum. ergo est substantia separata a materia ſm esse & essentiam. & hæc est mēs Auerrois. Rursum omne abstrahibile potentia nō extrahitur nisi ab aliquo ente actu tale, sed per te intellectus est abstrahibilis a materia cū sit in ea ſm esse, ergo non abstrahitur nisi ab aliquo actu abstracto, sed hoc nō videtur nisi ipsamet rationalis anima. ergo ipsa est actu abstracta. Ergo vna res numero erit actu abstracta, & potentia abstrahibilis quod est absurdum. Adhuc omne reddens aliqua ad aliquod esse de potentia ad actum, est actu tale. non enim homo potest esse reddens hominem de potentia ad actum, nisi sit actu homo, vel perfectior q̄ homo: hæc enim regula est vniuersalis apud peripateticos, sed rationalis anima reddit vlia de potētia abstractis actu abstracta. ergo ipa est actu & ſm essentiam, abstracta. Amplius omne tale participatione reducitur ab aliquo tali per essentiam, vt patet in omnibus sed indiuidua sunt abstracta participatione & accidentaliter, nisi dentur ideæ Platonis. ergo debent reduci ab aliquo tali per essentiam. quare cū indiuidua fiant vniuersalia ab intellectu nostro, erit intellectus noster talis per essentiam, & per se. Et propter hoc dicunt Auerroistæ, & ego olim q̄ idem in motu physico potest esse actu & potentia, vt forma grauis est actu & potentia motus, ipsa enim vt forma est in actu, vt in materia est mota. Sed q̄ idem realiter fiat actu separatū a se, & sit potentia separatum est impossibile, eo quia potentia separatum & actu separatum, sunt genere & natura diuersa, & ideo egemus aliquo tali per essentiam, et hoc dicit Auer. in tertio de anima commento 19. & 18. vbi ponit necessitatem agentis intellectus, omnis enim trāslatio de genere in genus requirit agens tale per essentiam, quale est translatum in termino ad quem, & quia translatio de māli ad immateriale est translatio de genere in genus aliud. Ergo

transferens erit essentialiter immateriale, & id est aliquid animę rationalis ergo anima rationalis erit per essentiam separata a materia. Cōtra sol. ad sextum arguamus, omne id quod per se primo competit alicui toti essentialiter constituto ex aliquibus partibus, per se secundo vel per accidens competit partibus essentialiter id cōstituentibus vt quinto ac septimo physicæ auscultatiōis habetur, sed esse figuratum competit per se primo homini constituto essentialiter ex materia & rationali, ergo per se secundo vel per accidens competit his partibus, & sic rationalis anima saltē per accidens erit diuisibilis, quod erat propositum. Rursum omnis forma naturalis ad quam consequitur aliquod accidens diuisibile essentialiter prout illa est in materia est diuisibilis saltem per accidens, ꝙ enim forma sit diuisibilis nō videtur ob aliud, nisi quia forma est in materia, quod enim est causa diuisibilis formæ non est forma, vt forma, quia sic omnis forma & intelligentię essent diuisibiles, nec forma vt educta de potentia materiæ, quoniam tunc tantum brutales formæ essent diuisibiles, quod etiam non concedunt latini, animæ.n. brutorum indiuisibiles sunt. ergo si debet esse aliqua causa diuisibilitatis, illa erit esse formæ in materia, et sic patet maior.

Contra sol. ad septimā sic arguimus, si rationalis anima mouetur & quiescit per accidens, vt ad motū pedis mouetur ad quietem capitis quiescit: ergo per accidens mouebitur: & nō mouebitur: cōsequens falsum contradictoria.n. nec per se, nec per accidens inquantū cōtradictoria verificari possunt de aliquo cōsequentiam ꝓbamus, qm̄ quēadmodū Arist. & Auer. dicunt in. 5 physicæ auscultationis maximæ cōmēto. 51. motus diffōne cōmuni est aliter se haberi nunc ꝙ̄ prius. quies vero: vt ibidē non aliter se haberi nunc & prius. Arguo modo si rationalis aīa mouetur ad motum pedis, ergo ratiōalis anima se habet aliter nunc ꝙ̄ prius, et ea quiescit ad capitis quietem. ergo non se habet aliter ꝙ̄ prius: & hæc sunt contradictoria: ergo vt prius. Hæ sunt replicationes olim consuetæ fieri a me in sustentationem rationum Ioan. & Auer. & scias ꝙ si aliquem colorem rationes Ioan. pro Auerroi inductæ habere possunt, color hic est quem nos cōsueuimus.

Pro confirmatione aliarum rationum ac confutatione solutionum inductarum debes scire ꝙ latinorum primus expositor per vnam distinctionem de rationali anima soluit rationes multas, habet enim ꝙ rationalis anima secundū gradum intellectiuum est a corpore eleuata, & nullius partis corpis actus est ſm reliquos duos est actus corporis: ac partium corporis, vt patet in dictis suis. Ex hoc solui possunt fere omnes rationes, soluimus tamen specialiter octauam tertiam Abubacher & alias tres insimul & vltimam. ideo si replicamus ad hanc distinctionē replicatū erit ad omnes has rationes, quas nos soluimus, arguebamus ergo olim contra hoc sic. Si gradus intellectiuus est eleuatus a magnitudine, vel secundū rē & essentialiter: vel secundum modū & rationem nostram considerandi, si ſm essentiam & rem, & ſm sensitiuū & vegetatiuū, est ſm rē vnita materiæ, ergo vna natura erit essentialiter & ſm rem a materia separata, & in materia vnita, quod non est intelligibile. Si secundum modum ac rationem. ergo secundum rem, circumscripto omni opere intellectus, illa non prius erit vniuersalis, & abstracta ꝙ̄ forma lapidis, quemadmodum enim forma lapidis erit vniuersale potentia, & actu indiuidua, sic & rationalis anima, & sic quemadmodū forma lapidis recipit nō nisi materiales formas ac corporales, sic & rationalis anima.

Rursum eo mō quo rationalis anima constituit hominem eo modo sibi competit operatio intellectiua, intelligere enim est hoīs inquantum hō, & non rōnalis animæ nec materiæ. Sed rōnalis anima non constituit hominem in esse diuerso specie ac in noīe & diffinitione, nisi vt rationalis per gradum oēm est forma materiæ ergo intelligere cōpetit rōnali ꝓut informat materiam, & sic vt cōprehenditur a materia. Amplius, rōnalis aīa ſm supremū gradum suæ essentialis perfectionis debet materiā informare, nō.n. esset supremū ens corporale, nec ꝓximum intelligentiis in ordine specierum, cū non esset in actu formaliter per idem quod est supremum in ea Sed propria operatio aīæ rōnalis. s. intelligere & velle nō competit neq; cōpetere pōt, nisi ſm gradū supremū, & non ſm superiorē ꝙ supremus. ergo nō cōuenit ei vt ex materia eleuat. Adhuc omni formæ quæ a proprio perfectibili ac materia sibi idonea nō impedit cōpetit ꝓpria ac nobilissima operatio, vt in materia & perfectibili est ſm omnes eius facultates. Sed ſm expositores rationalis aīa nō impedit a corpore, ꝓprio immo iuuat. ergo operatio ꝓpria eius cōpetet ei ſm ꝙ ipsa constituit id ſm oēs suas facultates. Item nulla propria operatio conuenit alicui formę per gradum superiorem ad essentiā illius, vt patet, sed rationalis anima ſm eius essentiam est cōprehensa a materia ergo propria operatio cōpetit ei sic comprehensę; & per cōsequēs nō vt eleuat a materia. Ex his potest redargui responsio expositorū qua conantur soluere fere infinita argumenta quibus vtebamur tēporibus præteritis. Deinde arguamus cōtra responsiones ad argumenta Abubacher, videtur enim ꝙ summa illarū responsionum consistat in hoc ꝙ recepta in intellectu sunt indiuidua, verū quia concepta sunt sine materia ideo representant vniuersaliter, & ideo intellecta sunt vl'ia vl'r concepta, & hanc rēsponsionem dedit expositor in qōnibus de anima. Contra hoc arguitur, qm̄ illa recepta in intellectu siue species vocas siue formas, cum sint in intellectu tanq̄ in subiecto proprio ſm expositores, vel sunt indiuidua uel non. & iam dixerunt ea esse indiuidua, cum subiectum eorum sit indiuiduum uerum per materiam contractū. Tūc arguo & accipio cōsimilia recepta de intellectu Platonis, & eodem modo indiuidua eē oportet cōcedere. Arguamus modo, vel hmōi in mente Platonis, & illa in mente Socratis conueniunt specie vel non. Et si non: ergo nō differūt numero tantum, sed specie, quod est contra casum. Si specie ergo ab eis potest intelligi & abstrahi quidditas vniuersalis, tunc ultra, sed omnis abstractio est per seclusionē materiæ ergo illa erant cum materiis, & sic erant singularia, & in esse, & in representādo; & hoc motiuū est Auerrois contra Auēpace in magna digressione, & est efficax in opinione sua. Adhuc per expositores hæc concepta in mente mea representant uniuersalia uniuersaliter licet sint indiuidua; a quo ergo habent ut representent uniuersalia uniuersaliter, uel a se, uel ab aliis, non a se, indiuiduū enim inquantum indiuiduum representare nō debet vniuersaliter, ꝙ si dicas vt ipse inquit ea representare vniuersalia ratione receptiui. s. intellectus possibilis, qui recipit illa immaterialiter. Cōtra qm̄ rōnalis anima cum ipsa ſm essentiam sit concepta cū materia non debet dare esse simpliciter immateriale alicui plus q̄ ipsa habeat, ut perspicuū cuilibet est. Modo arguo contra illas duas alias responsiones, quæcūq; ſm perfectissimas suas operationes ad opposita tendunt non sunt unibilia naturali unione sed rationalis anima et corpus secundum supremas operationes tendunt ad opposita, vt constat, quare violenter vnitur, & sic remota est sol. Contra secundam arguo, omnis forma quæ impeditur in sui nobilissima operatione possibili naturali ab aliquo violenter unitur illi. Sed rationalis anima in sui operatione nobilissima. s. in speculatione summa primi entis, quæ est possibilis, ei ac naturalissima, in qua summe quiescit, impeditur a corpore, ergo uiolenter unitur, & sic argumentum est fortissimū. Quot igitur, & quæ, & quanto possunt pro errore Auerrois induci, hæc & tot sunt, hæc enim ultima sunt, quæ possunt facere qōnem ad veritatem nostram.

In quo inducuntur verba Arist. & aliorū pro hac opinione. Cap. 18.

ET vt ad summū hmōi pō fortificet ꝙtū pōt ꝓ illis op3 nūc iducere vba sapiētū ꝓ ea, sic.n. nō uidebimur fugere argumēta eorū, si nihil dimiserim' qđ i illorum cōfirmatiōe facit, tanto.n. nr̄a pō erit magis fundata.

data: ꝙ ro oppositorum erit, ꝙ tum ad vltima debilitata. Arist. ergo in primis in. 3. de aia. q. secūdā absoluēs ꝙ tū ad duo, primo cur intell's nr̄ intelligat, aliæ vero res quibus intelligitur non intelligāt. Secūdo cur formæ materiales nō intelligāt cū & intell's sit intelligens ac intelligibilis in quit absoluens primū, & ipse āt intelligibilis est, sicut intel ligibilia, reddit cām. d. in his. n. quæ sunt sine materia, idē est intell's & quod intelligitur, ex hoc vult intell'm esse intelligibilē ac intelligētem, & si bene literā cōsideras ipse syllogismū hūc innuit, vt oēs expositores græci dicūt, in separatis a materia idem est intelligibile & intelligēs i omne separatum a materia est intelligēs ac intell'm a se, sed intell's est separatus a materia, ergo intell's erit intelligēs ac intell's: qn̄ ergo in maiori inqt oē separatū a materia ē intelligēs: ac intell'm quo mō separationis intelligit, vel s̄m esse, vel s̄m modū & scis ꝙ non nisi s̄m eē, aliter maior falsa ē. Si ergo syll's fuerit necessarius: minor erit vera, ergo intell's erit separatus s̄m eē a materia. Deinde absoluens secūdū inquit, nō autem sp intelligendi cā cōsiderāda est i. cōside rāda est cā, cur nō sp res intelligibilis intelligat & habeat intell'm, reddit āt cām. d. in habentibus. n. materiā potētia vnūquodque intelligibiliū, quare qdē illis nō inerit intell's. sine materia n. potentia est intell's talium, id āt intelligibile erit, & si litera debet reduci ad artē syllogisticā ac rōnalē, ratio literæ sic cōponi debet, ut expositores græci faciunt. In nullis potentia intelligibilibus inest intell's, sed forǽ ma teriales sunt potentia intelligibiles, ergo in eis non inest in tell's huius Arist. accepit minorē & cōclusionē tm̄, ꝓsyllogizat āt maiorem, nulla forma separata a materia inest rebus potentia intelligibilibus ac materialibus, sed intell's ē potentia eis forma sine materia, ergo non inest, & iō con cludit id aūt. i. intell's solus erit intelligibile & sup. sit intelli gens. Ex his palā vr̄ colligi intell'm eē penitus a materia se cretum ac separatū, & non tm̄ s̄m modū, imo s̄m eē, alr̄ dicta Arist. nihil essent, & certe si qua auctoritas est fortis ꝓ Auer. hæc est. Rursum ibidem ait, necesse est itaque, quoniā oīa intelligit imistum eē, sicut d. Anaxa. est ergo argumētum Intell's oīa intelligit, oīs virtus intelligēs oīa est imista, ergo intell's erit imistus, qūo ergo intelligit intel lectū esse imistum nō nisi ad modū Anaxago. aliter ratio eius non eēt ad ꝓpositū. Sed Anaxa intelligit intell'm esse imistū per separationem a materia, ergo & hoc modo intelligit Arist. Amplius reddens cām, cur intel s post ma ximū intelligibile adhuc perfectius intelligit, inquit sensitiuū qd . n. non sine corpore est hic āt separatus est, nō cō sueuit Arist. appellare potētiā separatā a materia nisi separa tione s̄m esse. Itē Arist. Anax. cōmendauit in prīo de aia. d. Anaxa. āt minus certificat de ipsis multoties qdē . n cām eius quod bene & recte. d. intell'm & reliqua, sed s̄m Ana xago intell's est penitus separatus, quēadmodū inquit ipse alio capite. d. Anaxa. autē solus impassibilē. d intell'm & nihil cōevlli aliorū hr̄e & c. ꝙ autē Arist. sentiat pōnē Anax. constat oēs. n antiquorum pōnes refellit in primo de aīa, illā autē Anaxa. non inuentus est refellere, sed confirmare, tantū. n. accusat Anaxa. de insufficientia d. hmōi aūt cū sit, qūo cognoscit, & pp quā cām, neque ille dixit, neque ex his quę dicta sunt conspicuū est, ecce id in quo reprehēdit Anaxa. tātum. Amplius reprehendit Anaxago. in alio. d. in oībus n. ipsum inesse animalib⁹ magnis, & paruis, & honorabilibus, & inhonorabilibus, alibi, hūc eē aīam ait, non videtur aūt s̄m prudētiā dictus intel's oībus silr̄ inesse aīalibus, sed neque oībus hoībus, ecce in quibus reprehē det Anaxa. primo, quia non expressit modum, quo intel lectu illo separato fiat nr̄a intellectis. Secūdo non bene di xit intell'm illum eē animam omniū animalium, cum nec omnium hominum sit anima eodem modo, quoniā huic quidem magis, illi vero minus s̄m q. plus vel minus intel ligibilia habet ut dictū est. Si ergo in his tātum rationibus Arist. inuentus est refellere Anaxa. ergo in omnibus aliis se cum sentit ergo quēadmodū Anaxa. intell'm ponit a mate ria s̄m esse separatum, sic & Arist & in cæteris. Adhuc. 3. capite primi de partibus animalium qōnē mouit an ad na turalem spectet considerare de omni anima, & r̄ndet ꝙ tā tum de ea, quæ est natura cōstituēs animal, & inquit dela tionem. n. uel in cæteris eē aīalibus nouimus intell'm siue mentem in nullis cōstat igitur non de anima differere omni oportere, qn̄ quidem non anima oīs natura est, sed aliq̄ eius pars vna, aut etiam plures, vr̄ ergo secludere conside rationem de anima a naturali cōtemplatione, hoc articu lo, omnis illa anima considerar̄ a naturali cuius delatiōnē nouimus in oībus aīalibus, sed intell's in nullis ē aīalibus: ergo non consideratur a scia naturali mō minor nō est ve ra nisi ꝓ tāto. quia intell's separatus est s̄m eē ab aīalibus. Si igitur alique possunt colligi auctoritates ꝓ pōne auer roistica tot sunt, & iam toto tp̄e vitæ meæ considerans in Arist. ampliores ac fortiores non inueni. Sunt & ergo & aliorum auctoritates inducendæ, ꝓ illa pōne in primis di uinus Plato inquit, dii cū animam imortali origine p̄ditā accepissent, obduxere ei corpus mortale, qd̄ vti fieri pos set. utiq; imortalis forma in corpore mortali clauderetur: textu erūt genus aīæ alterū frāngibile ac mortale, nā vin culum id quo imortalis natura conglutinabitur mortali: ipsum quoque haberi mortale oportuit, proinde corru pta mortali natura simul quoque vinculum eius inter cidit, ecce qūo Plato Themi. interprete duas ponit aīas, vnam separatā alterā cōiunctam materiæ, per quā illa se pata corpori clauditur & hæc auctoritas multū magnifit a Themi. Amplius auctor de intellectu ac intelligētiā quē qdā Theo. alii Eudemū aiunt. inquit bn̄ huius vere vnius & formæ solū animæ intel:s reperiētes notitiam, theologiam. sc am intelligibilē vocauerunt, sic ipsam, nec alr̄ esse posse inductiones certificātes, cuius n. principia non sunt, illius demrōnē eē impose, hæc ille. In quibus verbis dat in telligere sciam de intellectu aīæ eē theologiā & metaphy sicam, eo quia non pōt demrōne haberi, sed inductione, cum principiis careat mō theologia ac metaphysica nō est nisi de simplr̄ abstractis vt. 6. meta Arist. constat. Adhuc & Themi. in ꝓœmio physicæ auscul ait: ex agēte vero in tellectu, quē caput eē animi Arist. ostendit aiunt eē aīam ab omni materia prorsus abiunctā, ꝙ uis non idem Alex. vi deatur. Item in. 3. suæ paraphrasis de anima capite 35 in calce inquit, quare si pugnātia dicere Arist nephas est cre dere, necesse est intell'm cōem alium esse ab intellectu po tentiæ, h igitur caducus patibilis indiuiduus & inseparabi lis permistusque corpori est, ille cōtra, æternus impatibi lis separatus, & ab omni cor orea mistione cōfusio neq; alienus. Ecce qūo Themi duos ponit intell's, quorū vnū cōem & separatum eē. d & illum cōpositum ponit ex in tellectu agēte & poti, ex qbus tota aīa rōnalis cōstat, & al terum caducū & mistū, quē ipse materialem ac partibilē appellat Auer autē cogitatiuā, quod licet noīe differant, nihil erit ad rē, quod Lucidius Themi. ibidem cap. 39 in calce sic ostendit. d ex his omnibus manifestū puto eē nō p̄ter rōnem sentire, qui dicant Arist. & Theophra. extimasse aliud esse intellectum patibilem & corruptibilem, quē il li cōem vocāt, & corpore nō abiunctū, aliud totum id qd̄ ex intellectu agēte & intellectu potētiæ cōponitur, quod & separatum a corpore & incorruptibile & ingenitū sta tuunt, atque ita fieri ut partim duæ naturæ sint. parti vna: nam & id quod ex duabus facultatibus forma & mate ria cōditur, vnum eē intelligimus, ecce qūo ipse rōnalem animam ex illis duabus facultatibus cōpositā agente. s. & poti intellectibus, separatam ac a materia ꝓrsus abiunctā ponit, intell'm vero materialē alium ponit in materia. s. cō cretum, ac s̄m corporis dissipationē euanescēdū, quod nō nisi verbis mutatis Auer ē pō. Rursum & Alex. aphro diseus q & qnq; oppositū visus est sentire, in tractatu suo qui sic incip t. intell's auctore Arist. trifariā dictus ē in fine inquit verba Themi. accepta fere in forma, quæ nō expe diebat ob hoc ea inducere. Quod autem & huius opio nis fuerit Theophra. The. testatur in 3. de aia capi 39 vbi & Pla & Arist & Theophra hanc dicit eē opiōnē, qd̄ etiā & Simp. in cō. 3. de aia lōgissimis digressionibus id sæpe exponit refellens opposita illi, quod qualiter sit legenti lo

cũ illum relinquatur. Nec volo me in hoc determinare.s. quæ sit Aris.põ, nec q̃ Platonis, & qua differat dr̃ia q̃m in secũdo lib. h accurate tractabuntur. Ex his patet quot & quanta pro Auer. induci possunt.

In quo contradicitur positioni Auer. Cap. 19.

Adest nunc tẽpus vt huic positioni sic fulcitæ quantũ fundari põt cõtradicamus. Primo directe põni. Secundo fundamẽtis, qbus repulsis remanebit veritas nostræ fidei in tuto, sicut semper fuit & erit, dño cõcedente. Prima ergo expositorum rõ sic orditur. Si rõnalis aĩa nõ daret spẽm diffõnẽ ac nomen homini seipsa & per se, tunc hõ non intelligeret, Imo intelligeretur, consequentiã ꝓbant, quoniam rationalis anima nõ copulať nobis nisi per phãtasma, sed intell's cõparať ad phãtasma, seu rẽ phãtasiatam, sicut visus ad colorẽ. arguo mõ. Sicut ex vnione quã habet oculus ad colorem non sequitur ipsum habẽs colorem vidẽre imo potius videri, ergo ex vnione quã hẽt intell's ad phãtasma potius hõ intelligitur per phãtasma q̃ intelligat. Posteriores expositores alio mõ consequentiã ꝓpositã comprobãt, si.n. hõ intelligit, aut colligatum ex rõnali aĩa & orbe humano intelligit. Aut rõnalis tãtum anima, aut orbis humanus.i. aĩal humanũ colligatum ex corpore & cogitatiua uel animatione (vt more Themi. loquar) Non primũ cũ ex rõnali aĩa & aĩali hũano non plus vnum fiat q̃ ex nauta & naui, vt declaratũ est, quis.n. diceret nauim intelligeř nauta intelligẽte. Nec secũdũ esset.n. & tunc intellectio operatio non in rõnali anima persistens: sed in alienam materiã trãsiẽs quẽadmodum nec lignum calefacit nisi a calore sibi forinseco, ita & humanus orbis non intelligeret, nisi intentionem recipiẽs a rõnali anima. esset ergo intellectio transiẽs opatio. Tertium aũt nullus dicet, posset.n. intell's ipsum relinquere iterumq̃ accipere, & inde resurrectio mortuorũ naturali rõne cõcedi (quod & si Plato id cõcedat, vt Phedone & politico sermone longo disputat) peripatetice autem id dissonum erit. Amplius cuius operationes ꝓpriæ ac essentiales alicuius formæ sunt formaliter in nobis, principium earum erit & in nobis formaliter, sed intelligere & velle sunt formaliter in nobis, vt cuilibet constat, & maxĩe primo ac. 10. ethi. ergo et rõnalis anima, a qua fluctuant, erit formaliter in nobis. Rursum hõ intelligit inq̃tũ hõ, hõ intelligit ꝑ rõnalẽ aĩam, ergo hõ habet rõnalẽ aĩam inquantum hõ. Itẽ oẽ motũ ꝑ aliquod ac oĩ operatione operãs eo, habet eẽ ab illo, sed hõ intelligit moueť & operatur ꝑ rõnalẽ animam, ergo habet eẽ ab ea. maior constat, nullo.n. alio videť formã ꝓbere spẽm nomẽ diffõnẽque, nisi ꝓut illa mouetur operaturque. Præterea nulla virtus in materia põt attrahere formã penitus separatã a materia. Sed sensitiuus appetitus attrahit rõnalẽ animam q̃nq̃ ad sui consensum, quẽadmodũ & ipse Auer. inqt, in. 3. cõ. 57. non erit ergo rationalis anima penitus separata. Iterũ oẽ cõpositum habituatum habitu ꝓprio alicuius formæ habet esse simpl'r ac nomen & diffonem ab ea, sed hõ habituatur habitu intel's, vt Auer. inquit. 3. de aĩa cõ. 18. ergo erit forma hominis. Adhuc ergo erit vnus essentialiter ẽ vnum ꝑ formã cõstituentem id in eẽ, vt in. 2. de aĩa cõ. 7. ait. Sed hõ est vnus essentialiter est vnũ ꝑ formã q̃ est rõnalis anima, minor constat. 7. met. cõ. 42. ac. 12. met. cõ. 49. Rursum oẽ viuens vita aliqua ꝑ aliquã formã ẽ formal'r illa forma, viuere.n. viuentibus est eẽ sed hõ viuit vita intellectiua ꝑ aĩam rõnalẽ, vt ostendit Arist in. 12 suæ sapiẽtiæ, & Auer. cõ. 39. & in. 2. de aĩa habitum est. Amplius id a quo sumitur dr̃ia specifica. ac ꝓpria alicuius est forma vera ac ꝓpria illius. Sed rõnalis anima, est hmõi, rationale enim vt Auer inquit. 7. meta. cõ. 11. ẽ dr̃ia existẽs in quid est essentia animalis rõnalis, & Auer. met hoc sentire vř in 4. physi. auscul cõ. 24. hõ.n. inqt componitur ex duobus subiectis, ut animalitate ac rationalitate. Et in. 2. de anima cõ 152. inquit Aris. accepisse tanq̃ famosum hoĩem differre ab aliis animalibꝰ ꝑ intell'm, vt in cõ primo tertii inqt. Præterea oẽ id quo formaliter nos sumus q̃nq̃ actu & q̃nq̃ potentia, respectu alicuius operationis nostræ, ẽ formaliter & per se forma nr̃a. Sed rõnalis anima nos q̃nque sumus actu intelligentes q̃nq̃ potentia intellectione quæ est in arbitrio nr̃o, ergo rationalis anima est per se ac vera nostra forma. Item maiori & ampliori separatione separatur rõnalis anima a corpore ſm Auer. q̃ pes ab oculo, sed pes nullo mõ dici põt vidẽs oculo, ergo a fortiori nec hõ intellectu dici meretur intelligens. Maior constat, cum rõnalis anima nec sit in corporẽ, nec cõicat cõicãti corpori, oculus autẽ & pes, & si sint separata sil' cõicant in eodẽ corpore. Itẽ si ex orbe humano & rationali anima vnũ fiat, intelligens erit, q̃m rõnalis anima spẽs recipiendo fit actu. homo autẽ phãtasmata: sed spẽs & phãtasmata differũt genere, ergo & adhuc non vniunť, imo plus elongabuntur. RVRSVM illa forma cuius operatio ꝓpria ac essentialis eget extrinseco ac sensibilibus non põt eẽ cõpleta in specie, nec vt totũ, sed necessario erit oĩs talis, vt pars formalis alicuius. Sed rationalis anima est egens extrinseco, vt homine ac sensibilibus, ergo non põt eẽ cõpleta in spẽ, nec totum, sed omnino pars hominis. Hæ sunt rationes ac vires expositorum latinorum in Auer. põnem inductæ, quæ breuiter & succinte tactæ sunt.

In quo inducuntur sol. auerroistarum ad rationes propositas & earum improbationes. Cap. 20.

Quia sunt quidã qui uolunt firmiter nullas eẽ rationes ad Auer. militãtes, imo dicunt vnionẽ rõnalis animæ ad corpus nõ eẽ nobis traditã, nisi ex fide, & non rõne naturali, quẽadmodũ & nos diu sentire visi sumus, credentes opiõnẽ Auer. falsam eẽ veram, rõnibus naturalibus non cõuincibilẽ, ideo & nunc ꝓpria conscientia moti credimus non tãtum rõnibus naturalibus eã eẽ refellẽdã, sed etiã virorum magnorũ auctoritatibus repugnare, q̃ qualiter sit primo rũsiones, quas diu cõsueuimus dare, inducemus deinde firmioribus argumentis eas refellẽtes nouas adhuc et fortiores rõnes ad eũ apponemꝰ. AD primam itaque Auer. solõnẽ dedit in. 7 phy. auscul tationis. d cognitio fit in nobis, q̃n trãsmutať ꝑ receptionẽ particulariũ, & cõsiderationem eorũ. q̃m cũ cõsideremus particularia, fit & ex hoc cognitio v'lis in nobis, ſm relationẽ ad illa.s. q̃ cũ apud nos fit ex aliqua spẽ plus q̃ vnũ ꝑticulare, statim fit in nobis spẽs v'lis, absque eo q̃ in ipsa fiat trãsmutatio. Vult ergo intell'm nobis cõtinuari, non quia ipse intelligat id quod est in nobis formaliter tãtũ, qa ꝓculdubio a pari paries videret, nec qa vna numero forma recipiať in eo, ac nostris phãtasiis, quẽadmodũ extimat Egidius. Sed q̃m idẽ cõprehẽsum ẽ ab intellectu, ac nr̃a cogitatiua, ab intellectu q̃dẽ v'r a nr̃a vero cogitatiua ꝑticulariter. Quia igiť cõprehẽsum vnũ est vtriq̃, inde vnũ sunt in operatione, quẽadmodũ ars et securis cõtinuãtur in operatione vna, quia ars circa idẽ.s. principal'r, securis vero ad id instral'r, & hoc Aris. sentire vř i. 2. de aĩa lib. dixit.n. Plato in Philebo, & in Sophi. phãtasiã copulationẽ eẽ ex opiõne & sensu. Ad hũc obiiciẽs Aris. assumit h q̃ virtutes cognoscitiuæ nõ alio pacto cõtinuãtur copulanturq̃, nisi q̃n circa idẽ obiectũ se hñt cõprehẽdẽdo id, non enim inquit ex opiõne q̃dẽ albi, ex sensu ãt boni. copulatio fit, & hoc idẽ Auer. cõ. 158. illius luculentius expressit, ad ꝓpositũ igiť intell's, tũ cogitatiue cõtinuať, cũ cogitatiua & ipse idẽ occurrũt subm, verũ hunc modũ continuãdi latius suo loco declarabo. Sed qa ꝓposuimus rõnem oẽm ꝓpositarũ reddere ꝓpinquã primis principiis, ideo aduersus solutionẽ hãc arguamus. Quæcũq̃ seorsum separata ac seiũcta coniungibilia ꝑ aliquod mediũ, nõ fiũt minori vnitate vnũ q̃ sit vnitas illius medii, hãc q̃libet cõcedet, oppositũ.n. ꝑdicati oppositũ infert eius subti. Sed intell's et orbis humanus, sunt seorsum separata ac semota cõiũgibilia ꝑ obiectũ ab vtroque cõprehẽsum.s. ab intellectu & cogitatiua orbis, ergo nõ fiẽt orbis humanus & intell's minus vnũ q̃ sit vnũ obiectũ cõprehẽsum. Tũc vltra, sed cõprehẽsum ab intellectu, vt ab intellectu cõprehẽdiť, ẽ q̃dditas v'lis, v'lr & abstracte cõcepta, ab ipsa vero cogitatiua ẽ q̃dditas indiuidui ꝑticulariter ac signate cõprehensa,

ergo quãta vnitate vl'e & indiuiduũ sunt vnũ, tãta hõ & intell's. Sed vnitas rei vl'is, & rei indiuiduæ, est vnitas formalis ac intrinseca, quod & Auerro. ipse. 1. meta. cõ. 31 sic ostendit. d. innuit ꝙ mistio intẽtionis vl'is subalis cũ pticularibus est fortior mistione accidẽtis cũ subto, qa ẽ mistio formalis essentialis ac qdditatiua, ergo intell's & hõ vniẽtur formaliter essentialiter & qdditatiue, & ꝑ cõseques intellectus est vera forma hoĩs, & hmõi. rõnem ego multũ laudo, & steti forte quatuor diebus in consideratione hac, vt cõfutarẽ respõsionẽ ꝓpositã, & tandem domino concedente, occurrit huiusmodi confutatio.

RVRSVM omnis opatio, siue actiua, siue passiua, q̃ a duobus ꝓuenit cõcretis, cõcretione artis ad instrũm, vel motoris ad mobile. primo ac ĩmediate attingitur ab istrõ q̃ a principali, qđ patet ẽt inductio ne gñõ. n. ignis q̃ fit a calore igneo, & forma ignis ĩmediate attingitur a calore, ab ipsa vero forma attingitur, vt dirigẽte ac regulante, vt secundo testat̃ de aĩa Aris. Simile apparet in ꝓlifica generatione, spma. n. ĩmediatius cõcurrit q̃ pr̃, & vl'r in oĩb' ẽ eodẽ mõ. Sed intelligere nõ prĩo ꝓuenit ab orbe hũano q̃ ab itellectu ĩmo prĩo ab itell'u cũ in eo recipit̃, & in nobis non fit formaliter, vt constat, ergo intell's nõ vnit̃ hoĩ, vt ars instrõ, g̃ ille mod' cõtinuãdi fictio ẽ mera ac nuga.

ITEM omne actu existens ꝑ aliquam formam intelligibilẽ pſentẽ alicui intelligenti, intelligit̃ ab illo, & non eo intelligit, nihil. n. intelligitur nisi ꝑ formã intelligibilẽ præsentem intellectiuo, inq̃tũ intellectiuũ, vt cuilibet sani capitis constat. Sed cogitatiua actuata phãtasmatibus aliquorum indiuiduorum alicuius generis, vel spẽi, est exñs actu ꝑ aliquam formam intelligibilem pſentem intellectui, cogitatiua. n actuata phãtasmatibus indiuiduorum lapidis, ita cõtinet actu formã lapidis sub rõne itelligibilis, quẽadmodũ paries colores sub ratione visibilis, intellectus n. nõ intelligit lapidem nisi pſentatũ per phãtasma indiuidui lapidis, ergo cogitatiua actuata hmõi phãtasmatibus taliũ indiuiduorum, potius ab intellectu intelliger̃ q̃ intellectu intelligat, & sic argm̃ expositoris nr̃i vr̃ hr̃e magnã vim apud intelligentes & nõ potes fugere, dicendo hũc modũ cõtinuationis nõ eẽ mẽtem Auer. qm̃ in tractatu. 3. huius libri tibi oñdã mẽtẽ Auer. non eẽ nisi hãc, & ibidẽ ĩprobabo oẽs alios modos, quos fingunt qdã ad mẽtem eius.

AD secundam principalẽ Ioã. Iãdu. laborauit in qõnib' suis tertii de aĩa, sed vt sol. cõgruã ꝑ positione Auer. assignemus vr̃ nobis Auer. sic absoluẽdũ. q. ꝓpositã ꝙ hõ. s. non est natus intelligere ꝑ oẽm formam abstractã, non. n. per q̃libet intelligentiarum intellectum, sed per abstractũ quod ei fit pſens & indistãs per operationem, quẽadmodum ars instrõ, erit ergo hõ intelligẽs cõstitutum ex rõnali anima, & aĩali humano, quæ a deo colligũtur, ut ab eis ꝓuenit vna operatio intellectiua quẽadmodũ ab arte et securi vna operatio diuisiua, nec sequitur tũc ex nauta pbo & naui ꝓuenire vnam operationem intellectiuã, nauta. n. & si intelligat, non ꝓpter hoc ẽm operationem intellectiuam, cum nauis nõ cogitet indiuiduum vnum uel plura alicuius spẽi uel generis, uerum ex eis fit vnum in operatione nauigea, cũ ab vtroque nauigatio accidat a naui, s. ut organo a nauta, vero, ut arte, vt diximus. Et licet hãc sol. nos diu tenuimus satisfacere illi argumẽto plusq̃ solu Ioã. mõ aduersus eam sic instaremus, non maiori concursu ac ministratione orbis humanus ministrat intellectui ꝑ operatione intellectiua q̃ medium actu lucidum ac intẽtionaliter coloratum visui, hoc patet, qm̃ nullum aliud officium pbet cogitatiua intellectui, nisi inquãtum continet intelligibilia ꝓxima potẽtia præsentia intellectui, & sic mediũ, cõtinet n. actu colorem visibilẽ ꝓxima potẽtia, ut Auer. ait in. 2. de aĩa, cõ. 67. & 74. ergo sunt pp illã ministrationem & officium, ex homine corruptibili & rationali aĩa fit vnum operans operatione vna numero, sic ex potẽtia visiua, & medio sic actuato lumine et colore, fiet vnũ opatione visiua, sed hoc est impossibile in omni doctrina, ergo & id ex quo sequitur, non ergo ex rationali aĩa & homine corruptibili sic cogitanti fiet vnum operatione vna.

Adhuc cuiuslibet motoris separati ꝑ operatione separata instrm̃ debet eẽ separatum, quod ẽt Auer. in multis locis hoc accepit, ut. 8. phy. auscul. cõ. 15. & in. 2. cap. de subã orbis. Sed per ipsum rationalis anima est ars & motor separatus, ergo hõ corruptibilis debet esse separatus, qđ ẽ falsum manifeste, ergo hõ non est instrumentum intellectus, nec intellectus ars uel motor hominis.

AD tertiam principalem olim sic solitus eram dicere ꝙ hominis operatio. v. g. intelligere non est sic ꝓpria ac intrinseca ei, quẽadmodum ignire ipsi igni, operationum ergo aliqua est ꝓpria non intrinseca alicui, ut operatio naufragia ꝓpria quidem est congregato, verum nulli eorum seorsum conuenit, nec inest formę quæ eẽ det alteri parti.

Alia operatio est intrinseca tãtum, non tamẽ ꝓpria, quẽadmodum augeri est homini intrinseca, non tñ hoĩ ꝓpria.

Alia est ꝓpria ac intrinseca, ut particulariter rõcinari, est enim ꝓpria qm̃ oĩ soli ac semper homini inest, intrinseca autem qm̃ a forma sumitur cogitatiua, quæ est vltima forma hominis, dicebam æreo intelligere esse ꝓprium opus hominis: non tamen ei intrinsecum.

SED ꝓculdubio demõstratiue arguamus ad hãc rñsionẽ, & oñdemus intelligere eẽ formaliter ac ꝑ se in nobis id qđ exequimur, omni hora, omni tpe, ẽm nostrũ arbitriũ est formaliter in nobis, negans hãc nullam habebit regulam ꝓbãdi aliquam operationẽ eẽ formaliter in nobis, qđ. n. videre fit in nobis nulla uia ꝓbari põt nisi qa experimur id esse suppositum nr̃o arbitrio. item nec alio possumus credere moueri esse in nobis & breuiter nulla erit methodus ꝓbãdi aliquod operũ esse nostrũ formaliter & pcise, nisi hæc, quare hac negata cessabit oĩs regula. Sed quod intelligamus qñ uolumus Aris. in. 2. & 3. de anima oñdit, & experientia docet manifeste, ergo qui negabit intelligere non esse in nobis, ille est sine intelligere ac sine omni cognitione & quid peius. Præterea sicut in antehabito tractatu argumentati sumus orbis humanus ẽ cõpletus in spẽ per formam ꝓpriam. s. animationem vel cogitatiuã ergo omne adueniens ei erit superfluum & aduentitium consequentiam ꝓbo, forma specifica vltima alicuius constituti perficit id ẽm oẽm operationem specificam ac ꝓpriã cõpetentem suæ speciei, & qui negat hãc nõ haberemus viã ad ꝓbandum virtutes inesse rebus ꝓprias & specificas, sed cogitatiua per auerroistas est vltima perfectio specifica & adæquata homini sic accepto, g̃ cõplet ipsum quãtũ ad oẽm operationem sibi possibilem, ẽm naturam suæ speciei & per consequens omnis alia operatio, q̃ non sibi cõpetit formaliter per cogitatiuam erit superflua aduentitia, & per accidẽs, quẽadmodum edificare erit sibi ꝑ accidẽs, ratione artis sibi accidentaliter & extra spẽm cõpetentis, & sic quẽadmodum calor per se non nisi calefacere habet ꝓpriam ac per se operationem, & ꝓducere subãm tantũ per accidens, sic humanus orbis per se operabitur operatione suæ speciei, & per accidens erit instrm̃ rationalis aĩę, quæ oĩa ab hominibus qui dant se pbiæ debent detestari ac repudiari uehementer. Item ẽm opĩonem omniũ peripateticorum vegetatiua anima completur ad sensitiuã, intãtum ꝙ sensitiua aduenięte cessat vis vegetatiuæ, & tota saluatur in sensitiua, uel igitur in homine sensitiua terminatur ad aliam gradu & genere diuersam aut sistit in se. Si quidem sistit in se, tunc hõ formaliter non est nisi quoddã animal brutale excellens, tñ per quãdam animã sensitiuam excellentiorem aliis animalibus. Si adhuc terminat̃ ad aliam animam ẽm alium gradũ vr̃ illa nisi rationalis intellectiua, nec in dictis Aris. aliquo loco inuenimus alterũ genus, ut in. 16. de animalibus, ac in. 2. de anima constat, semp n tres esse animas genere vegetatiuam. s. sensitiuam & intellectiuam asseuerauit, cogitatiua n. nõ gradu distinguitur a sensitiua, sed tantum nobilitate, imo sicut in. 2. cõstat de anima, in sensitiua multi sunt gradus variati ẽm nobilitatem & ignobilitatem, qui non pp hoc excedũt gen' sensitiuorum, ergo si hõ non transit ad alterũ genus aĩæ tunc erit mere brutum, licet excellens, quemadmodũ forte Pigmeus erit brutum forte nobilissimum, ergo omni-

no hominis sensitiua debet terminari ad rōnalem animā, & sic tātum rationalis erit specifica ac vltima hoīs forma, in qua cessant & terminantur oēs aliæ & hoc argm̄ reputo demonstratiuum apud recte intelligentes quicquid sit de stultis. Amplius, omnis anima alterius generis ac gradus habet operationem alterius generis & gradus a sensitiua, sed cogitatiua non habet operationem alterius gradus nec generis a sensitiua, quod sic constat, sentire enim & phantasiari, & si differant abstractione, non propter hoc phantasiari ponitur in alio genere ꝙ sensus, sed in alia spē similiter & si cogitare differat a phantasiari penes abstractius, & minus abstractum, non propter hoc debet esse alterius generis, cum tota latitudo comprehensiuarum potentiarum talium sit in hoc generali contenta s. in cōprehēdere particulariter, & signate, in quo & si sint multi gradus specifici, non tamen vnus eorum exit terminum illius latitudinis, & hoc Auer. met in .2. de anima, cōmen. 63. dedit intelligere, vbi inquit, & ista intentio indiuisibilis est illa quam distinguit virt⁹ cogitatiua a forma imaginatiua, & expoliat eam ab ea quæ sunt adiuncta cum ea, ex istis sensibilibus communibus & propriis, & reponit eam in rememoratiua, & hæc eadem est illa quam comprehendit imaginatiua, sed imaginatiua comprehendit eam coniunctam illis sensibilibus, ecce quomodo tantum ponit differentiam inter huiusmodi, non penes genus cōprehensi, sed penes modum, qui non variat gradum nec genus animæ vt constat, ꝙ enim cogitatiua idem cōprehendat adæquate ꝙ imaginatiua alio & alio modo, non exit latitudinem sensitiuorum graduum quare totum qđ est infra rationalem animam erit in gradu sensitiuo comprehensum licet sit in extremo illius, & proculdubio hæc omnia ad Auer. demonstrāt, licet ipse non viderit suo tēpore. q. quæ sibi nunc obiiciuntur. Ad quartam solebamus dicere ꝙ maior est falsa, immo de ratione principii motus ac intellectionis est esse separatum magis ꝙ vnitū, quemadmodum Auer. sentire videtur in primo de aīa cōmen. 63. 65. & 66. & huius quidem rationē assignauimus, quoniam vnio formæ ad materiam, nec est dispositio, nec causa, cur motor moueat, vel principium sit operationis in eo cuius ponitur. Et licet hæc sol. primo aspectu videatur salubris, ad ipsam sic obiicerem, omne id per quod aliquod operans est in actu perfecto ac completo est vera forma dans esse illi, & oppositum huius non est intelligibile hac. n. methodo vidimus rationem formæ esse alteram a ratione materiæ, vt peripatetici testantur. Sed id per qđ aliquod operatur & mouetur operatione ac motu formaliter entibus in eo, est id per quod id erit in actu. ergo id tale erit verissima forma illius, minor constat, nullo n. alio scimus aliquod esse in actu ac perfectum, nisi inquantum potest vel actu operatur, vt sæpe sæpius pħi testantur, ergo constant rationalem animam esse vere formam hominis. Rursum omnis operatio per se ac formaliter vna erit ab esse per se vno, quoniam operari præsupponit esse & operatio vna per se præsupponit vnum esse per se, sed moueri & huius operationes, hominis sunt operationes, quarum quælibet per se est vna, ergo & esse operantium erit per se vnum, sunt autem operātia rationalis anima & homo. ergo ex rationali anima & homine fiet vnum per se vera vnitate. Ad quintam dicebamus virtutem separatā esse duorum modorum quædam. s. est cuius operatio est sibi tantum, nec proprio attribuitur subiecto, & de hac verificatur maior argumenti. quædam cuius operatio ē non tantum sibi, sed proprio subiecto commoda, cuiusmodi est rationalis anima, & de huiusmodi maior est falsa. Sed quocunque modo ad hanc sic argueremus. Si rationalis anima trahitur a virtute in corpore, uel hoc est mere naturaliter ac necessario vel contingenter, ꝙ enim lactuca porrecta anseri trahat anserem, non est nisi vel naturaliter vel contingenter, ergo similiter ꝙ rationalis anima trahatur ab appetitu nostro sensitiuo, ac nostro imaginari, vel ē naturaliter, vel contingenter, siquidē erit naturaliter, & omnino necessario, tunc talis anima omnino subditur viribus materialibus, & sic omnino erit virtus comprehēsa a materia, & mole corporea, nihil. n. subditur corpori vel virtuti in corpore, nisi sit corpus vel virtus in corpore, vt ante habito tractatu declarauimus ꝺm Platonis sententiā. Si contingenter igitur stat cogitatiuam operari circa phātasmata, amplius & appetere aliquod & rationalis non concurrat ad huiusce, & sic continuatio rationalis animæ cū corpore non est naturalis, immo penitus cōtingens, cum in arbitrio rationalis animæ sit vniri & continuari & nō continuari, & sic sequentur infinita incommoda, quæ a philosophis sunt improperanda, & hoc argumentum cōsidera, quoniam facit fidem. Ad sextam diximus ꝙ habitus ille acquiritur nobis nō in intellectu, sed in parte memoratiue, quando enim cogitatiua sæpe sæpius cogitauerit in memoria habitus relinquitur, quo intellectus continuabitur nobis sæpe & sæpius ad libitum nostrum, & sic habitus arguit tantum memoriam esse partem nostrā & non rationalem. Sed sine dubio istud non valet. quoniam nos experimur in nobis promptitudinem ac solertiam, non tantum circa sensibilia, sed circa intelligibilia. ergo datur non tantum habitus immemoratiua sensitiua sed intellectu. Adhuc omnis promptitudo ad quam sequitur aliquod esse in aliquo, si formaliter erit in eo, & id sequens formaliter est in eo. hic. n. modus a nullo potest detestari, sed ad habitum nostrum sequitur intellectiuam animam esse in nobis ergo quemadmodum promptitudo erit formaliter in nobis, & id sequens eam erit plusꝙ formaliter in nobis. Ad septimam dicebamus ꝙ homo potest capi dupliciter, vno modo pro orbe, & sic est vn⁹ essentialiter ac per se a cogitatiua quæ est forma generabilis ac corruptibilis, alio modo pro colligato ex intellectu & orbe & sic est vnum per se vnitate qua motor & organum sunt vnum per præsentiam ac indistantiam. Sed hæc responsio friuola est, quoniam ex quibuscunque vnibilibus prouenit operatio, non minus vna ꝙ ex aliis non sunt minori vnitate vnibilia, sed ex intellectu & homine prouenit operatio intellectiua, quæ non est minus vna, q̄ operatio quæcūque prouenit a cogitatiua, & materia hominis, ergo & intellectus & homo non erunt minus vnū q̄ cogitatiua, & materia, ergo si cogitatiua constituit materiam in esse specifico, & homo constituitur ab intellectu eodem modo, maior est manifesta, non enim possumus scire vnionem animæ leonis ad materiam, nisi ex operatione vna per se, hac enim via dempta & secluditur omnis regula concludendi formam vnire materiæ. Minor cōstat, declaratum est enim in libris peripateticorum intelligere & velle esse operationes simplices, ac ita vnas vt nō possit aliqua alia operatio intelligi plus vna. Ad octauam dicebam iam concedentes totum hominem. s. viuere intellectu, non quidem pro actu primo sed actu certe secūdo, quemadmodum & cœlestia animalia intelligere & motu viuunt, ut dictum est in lib. d. d. Sed hæc sol. statim, & videtur contra Aris. & Auer & contra rationem, contra Aris. quidem, quoniam Aris. ostendit intellectum dei esse idem quod intelligibile, & eē sibi sempiternum, et vtitur hoc argumento, vita autem utique existit. i. uiuere est idem & semper cum uiuente, etenim intellectus actus vita, id autem ipse actus est, actus autem quod ꝺm se illius vita optima & sempiterna. ergo ex litera habetur ꝙ vita est idem cum viuo ac semper sibi continua. Tunc sub hac propositione assumam & hanc, sed homo viuit intellectu, ergo & intelligere est idem suo viuere ac suæ aīæ, & per consequens intelligere erit sibi intrinsecū. Amplius & contra Auer. patet, inquit enim Auer. in commē. 38. & ex hoc quidem apparet bene ꝙ Aris. opinatur ꝙ forma hominum in eo ꝙ sunt homines, non est nisi per cōtinuationem eorum cum intellectu, qui declaratur in lib. de aīa esse &c. Ex his constat responsionem esse contra Arist. & Auer. & tu vide. Contra rationem vero, quoniam tres sunt viuentium modi, vegetare. s. sentire ac intelligere, quibus & viua distinguuntur, ergo sicut sentire arguit sensitiuam esse partem viui, uegetare vegetatiuam, ita & in-

telligere aliter non essent vitae nisi valde equiuoce, & sic oportet ꝙ quemadmodum sentire est vita animalis propria ac essentialis, & uegetare vita plantarum propria ac intrinseca, intelligere propria hominibus & essentialis ac intrinseca, nec Aris. alibi posuit aliud genus vitae in nomine, nisi hoc quo ab aliis animalibus distinguitur & plantis, si recte libros eius inspicis. Ad nonam diximus rationale dupliciter accipi, vno modo pro rationali discursu particulari, & sic est non tantum propria homini, imo intrinseca ac essentialis differentia, alio modo pro rationali discursu vniuersali, ut diximus, & sic est propria differētia hominis, non tamen essentialis ac intrinseca, haec responsio fuit Ioan. Iandu in quaestionibus tertii, & multorum ante eum. Sed sine dubio non haec pucrilis est, quod ostenditur primo, omne antecedens proprium, quarto modo est essentialius alicui q̄ id proprium, & hoc omnes concedunt, proprium enim praedicatum est secundi modi, antecedens proprium est ṗpicatum primi modi, accipio hanc ergo maiorem, omne praedicatum primi modi per quod tanquam per medium adaequatum potest demonstrari praedicatum secundi modi de aliqua specie est essentialius & interius ipsi, ꝙ praedicatum secundi modi, nullus enim penitus ignarus potest hanc maiorem negare, sed rationale est praedicatum primi modi de homine, per quod de homine potest demonstrari praedicatum secundi modi. s. risibile, ergo rationale est essentialius, interius ac formalius homini ꝙ risibile, minor patet haec enim est potissima demonstratio, vt omnes dicunt, omnis homo rationalis, omne rationale risibile ergo omnis homo risibilis, & sine dubio est per medium primi modi praedicatum de homine, vt constat. Amplius Aris. in primo topicorum proponit capite. 4. quatuor esse praedicata terminantia problemata topica, quorum duo conuertuntur cū spē. s. diffōne, & proprium, & duo nō. s. genus & accidēs, & declarat. 6. topicorum ꝙ differentia vltima conuertitur cum specie, non tamen est diffinitio, arguo ergo sic, rōnale quocunque modo acceptum cum homine cōuertitur, haec enim conuertitur in terminis. omnis homo rōnalis, & omne rationale homo est: & est necessaria, & per se ergo rationale vel erit proprium, & sic praedicabitur in secundo modo dicendi per se, vel diffinitio vel differentia vltima & quomodocunque, necessario oportet vt sumatur ab essentiali, & propria forma hominis. Rursum Auer 7. meta. c. 43. in calce ait, & ista diuisio cū peruenit ad differentias, quarum numerus est secundum numerū specierum bipedis, manifestum est ꝙ vltima differentia ē, quae est substātia illius speciei solius & sola diffinitio eius, & ꝙ id quod est ante non est substantia propria ei, neque aliquid existens extra animam in actu. Arguo ergo ex his omnis differentia quae numeratur secundum numerū speciei ad quam stat vltima diuisio diffōnis, ac omnium antecedentium, est differentia vltima, ac essentialis, quae est substantia illius speciei solius, & sola diffinitio eius haec est maior quae sumit̃ ex verbo Auer. sed rōnale est quae numeratur, ex numero speciei hominis, aliud enim est rationale in numero ab irrationali quoniam homo & alter est a bruto, & quia homines plures ita & rationabilia plura, ergo & rationalis est vltima differentia hominis essentialis, quae est substantia speciei hominis solius, & sola diffinitio eius, & sic sumitur omnino a forma essentiali hominis, & propria ac substantia eius. Et haec argumēta apud conscientiam meam demonstrant, sicut quaecunque in naturali philosophia cuius signum est ꝙ multi coacti argumento hoc dixerunt intentionem Auer. esse rationalem animam, quae est intellectus possibilis dare esse hominiverum & specificum, & illi vt diximus solum dicunt hoc vt fugiant haec argumenta, nec enim ipsi, nec eorum progenitores possunt soluere argumenta haec, nisi fugiant hoc modo & ego diu cōsideraui si esset aliqua euasio ꝓ Auer. & proculdubio quando bene consideraui non est nisi illa quam isti dicunt, & tunc esset transponere Auer. de opinione in opinionem, & negare omnia dicta eius, & facere nouam opinionem, & hoc non curo, sat mihi sit declarare rationalem animam esse specificam ac vltimam hominis formam, hoc enim quaero tantum, & si contra Auer. uel non hoc est per accidens, dicant itaque quicquid velint. Ad alia argumenta vltimo facta non video quid possint fingere auerroistae, nec hucusque famosa ē aliqua responsio, digna scriptura, ideo & tanq̄ necessaria ac demonstratiua relinquatur. Cum igitur induximus rationes ad Auer. & euasiones pro eo, & vidimus iam ꝙ ab irrationabilitate euadi non potest, verificabimus aperte ac proculdubio eius opinionem esse penitus erroneam, et veritati & dictis propriis contradicere.

In quo inducuntur uerba Aris. ac aliorum contra errorem praedictum. *Cap. 21.*

TAmetsi positionem Auerrois plus consonare verbis ac fundamentis antiquorum & maxime Arist. diu crediderim, quod magis in secundo lib. explanabitur, tamen cum rei veritas sit Aris. saltem in hoc quaesito non posuisse planam eius opinionem, uel quia nihil certi habuit, uel qa noluit hoc nobis dicere, vel quia timuit, vel propter alias causas, ideo uisum est mihi ostendere positionem Auer ita videri contra uerba ac Aris. fundamēta, sicut & aliae multae extraneae, & non tantum ad Arist. verum & ad alios antiquos Et ne prolixus sim uidetur ꝙ expositor noster in libro de vnitate intellectus contra Auer ꝙ pulchre ponderans omnia uerba Aristo. quae dicit in secundo de anima, ostendit positionem Auer. ex toto verbis Aris. ibi contradicere, ideo nolui inducere omnia illa cum liber ille communis sit cuilibet & facilis visu, sed inducam solutionem ad o͞ia illa, quae ex verbis Themistii excipitur, in primo paraphrasis de anima, capit 23. cui contradicam, & sic nos videbimur addere aliquid ad ea quae expositor dixit, posset ergo auerroista sic euadere a toto illo capite expositoris. quemadmodū Themi. euadit dicens, deinde illa vnica anima qualis nam erit certe qualiscunque sit ad se Aris. hoc loco pertinere non putat, ait enim se animam illam vnicam, neque quaerere, neque finire, sed animam hominis animam equi, animā bouis, quas siue quis uitas animationesque, siue animas appellet nihil pugnauerit Aris. sed quemadmodum cum lumē definiret, ita lumen est perfectio perspicui corporis, non ipsum solem finibat sed rem quae a sole ꝓdiret, etiam si eadem diffinitio ipsi soli possit competere, ita hoc loco animam finiturus, non ad singularem illam quae tam longe absit a corpore considerationem intēdit, sed ad perfectionem iunctam quae organicis corporib. sua singularis ab illa singulari tribuitur quis forte vtrique vna diffinitio cōueniat ut enim nihil vetat duas haberi perfectiones perspicui corporis, quarum perfectior vna sit sol altera imperfectior lumen, ita dici de anima potest nihil obstare duas eē animalium formas, quarum vna perfectior sit, vt anima ea quae foris est altera imperfectior, ut ea quę intus ad singulas pertinet haec Themi. ex his pōt accipi talis distinctio, ꝙ rationalis anima potest capi dupliciter, vno modo pro anima coniuncta, quae homini speciem ac esse dat, & hanc corruptibilem ac generabilem ponunt graeci, vt Themi. Theophrastus, & Auer. secundo pro anima separata, quae foris manens dicitur a Themistio. quemadmodum perfectio perspicui duplex esse potest. s. sol & lumē, vt dicit. Tunc ex his possunt oēs auctoritates Aristote. glosari ꝙ Aris. quaerit diffinitionem communem omnibus animabus dantibus esse, quae sunt perfectiones intrinsecae, & hoc quaerit per se verum est tamen ꝙ Aris. interponit sermonem quandoque de illa vnica ac singulari separata quoniam videtur ei & aliis competere quodā modo vna diffinitio, licet non analogo, quemadmodum dixit Themi. unam dat diffinitio, luminis Aristo. verum & illa potest etiam soli conuenire, propter quod & de sole potuisse sermonem interponere, & sic Themi. euadere cre

dit,& Auer.etiam,est enim diffinitionem animæ commu nis omnibus animabus,etiam hominis equi, & aliorum quæ sunt perfectiones primæ corporum physicorum,& expositores quemadmodum Simplicius & alii ꝙ sic intelligant verba omnia Arist.afferunt nobis signum, cum enim Aristo.ad finem determinationis primæ ac cõmunissimæ diffinitionis peruenisset,sic ait, ꝙ quidem igitur non sit anima separabilis a corpore, aut partes quædam ipsius,si partibilis apta nata est, nõ immanifestum est qua, rum enim actus est partium ipsarum, at vero secundum quasdam nihil prohibet propter id quod nullius corporis sunt actus ecce ꝙ tanquam manifestum relinquit quasdam species animæ esse actus corporis, & quasdam non, quod si a principio Aris.intellexisset, etiam illam separatam proculdubio diffinitionem quam nunc facit prius fecisset. Et hoc confirmant.subdit enim Aris.amplius autẽ immanifestum est si sit corporis actus, sicut nauta nauis, quod non dubitat de animabus vnitis, sic enim a principio distingueret, sed de illa vna singulari ac seiuncta, vt Themistius dixit, de ea enim non apparet quicquam ex diffinitione,propter quod statim subdit,figuraliter quidẽ igitur sic determinetur & describatur de anima sup. non determinando quot animas.& an diffinitio sibi vniuocæ conueniat,& sic possunt euadere a toto capite illo, & a verbis Aris ac expositoris. Et porro licet hi possint euadere a primo capite 2.lib.de anima, non a reliquis euadere possunt. Aris.enim syllogizat animam esse formã corporis physici, ex argumento hoc secundum expositionẽ Auer.cõ 24.anima aũt hæc quo viuimus sentimus mouemur & intelligimus primo, & omne id quo primo viuimus mouemur sentimus & intelligimus forma, ideo concludit,quare ratio vtique quędam erit & species,ecce quo modo concludit animam esse formam corporis, & certũ est ꝙ non loquitur de anima generali, ea enim non intelligimus primo, sed per accidens ac dispositiue, secundum peripateticorum expositiones, ergo non potest intelligeř verbum suum,nisi de rationali,qua primo,& vniuersaliter intelligimus,& sic erit forma omnino corporis physici ac species & ratio. Rursum cum diuisisset gradus animatorum in quatuor inquit, quibusdam vero adhuc iest & secundum locum motuum, alteris autem intellectiuũ & intellectus,vt hominib⁹, & si aliquod alterum &c vbi Auer.commẽ.29.per intellectiuũ exponit cogitatiuã,per intellectum rationalẽ,dicens & ponamus etiam pro manifesto q. virtus cogitatiua & intellectus existũt in aliis modis animalium &c modo gradus animatorũ est id penes quod variatur species & essentia viuorum vt ex commentatione Simplicii colligitur ergo intellectus erit omnino dans homini speciem ac rationem. Adhuc fortissime cũ dixisset ordinem animarum & graduum esse sicut ordinẽ figurarum,sic ꝙ quẽadmodum prima figura terminatur in secunda,& secũda in tertia,& tertia in quarta &c.adeo ꝙ in quarta sistit & figitur totus ordo primarum, sic & animarum dixit ordinem esse.s. vegetabilem terminari in sensili,sensile in intellectiuum, ibique omnia contineri ac quietari,propter quod subdit alia quidem sensitiuorum habent locum motiuum,alia vero non habent: vltimum autem & minimum rationem habent & intellectum, cuius rationem reddit,quibus enim inest ratiocinatio corruptibilium,his & reliqua omnia &c. vbi Auer.cõ.32.ait complementum autem animalium & finis eorum, qui intenditur in generatione,quem cum natura potuit pertingere stetit,est modus animalium habens virtutem speculatiuam.i.cogitatiuam intelligibilem.i. intellectum possibilem vniuersalem,hic vt inquit stetit generatio ecce quomodo ipsemet innuit intellectum esse rationem ac speciẽ corporis physici vere secundum esse. Si qua ergo ad hos ex verbis Aristo.in secũdo de anima lib. dici possunt, crede mihi hæc sunt & non plura, quæ porro solui non pñt si recte series textus consideretur. Cõsideratis itaque verbis tertii,vt expositor cõsiderat,& verbis 16.libri de aialibus,& verbis secundi physicæ auscultationis ac duodecimi primæ sapientiæ, & breuiter omnibus librorum verbis,quæ ad nos peruenerunt, videř non posse induci verba fortiora his pro nostra positione,uerum expositor conatur reducere multa alia verba Aristo ad nostrũ, quod ego cum nihil necessitatis inspiciam relinquo, tu vero studiosus cum sis considera totum processum expositoris, & hæc quæ hic dixit pauca & repone, quoniam sic veritas inuenietur. Adhuc post hæc Plato visus est sentire positionem hanc,inquit enim in thimeo. De præstantissima igitur animæ nostrę specie,ita est sentiendum, nempe hanc deus,tu demonem nostrum cuique tribuit, hanc in summa corporis arce sedem habere dicimus, atque ad cœli cognationem a terra nos tollere, tanquam animalia cœlesti potiusquam terreno semine nata,quod quidem recte admodum dicitur. Vnde enim primus animæ datus est ortus,inde diuina vis caput radicem & originem nostram pendentem suspendẽs totum dirigit corpus. B Pla. ꝙ si verba hæc perfecte considerabis rationalem animam formam esse corporis dices. Rursum post hæc & Constabel auctor de differẽtia spiritus & animæ,in eo libri capite vltimo inquit,dicamusque ꝙ prima differentia inter ipsos est ꝙ spiritus est corpus, anima vero incorporea. & spiritus comprehenditur a corpore, anima vero non põt comprehendi a corpore,& spiritus cum separatur a corpore perit,opera autem animæ pereunt a corpore,sed ipsa non perit in seipsa,anima mouet corpus, & præstat ei sensum atque vitam mediante spiritu, quia spiritus operatur hoc absque alia mediatione,anima mouet corpus, & præstat ei uitam,quia prima est causa huius rei, & operař in eo,spiritus vero operatur hoc, & est causa secunda &c. ex his constat propositum. Quod autem de rationali anima loquatur lege residuum,quoniã aperietur tibi & hoc.

Amplius expositor inducit Aui.qui in.6. naturaliũ parte quinta in calce capitis primi sic inquit, intellectus vero actiuus eget corpore & virtutibus corporalibus ad omnes actiones suas, contemplatiuus vero intellectus eget corpore,& virtutibus eius,sed neque semper,neque omni modo,sufficit enim ipsa sibi per seipsum, nihil autẽ horum anima est humana,sed anima est id quod habet alias virtutes,& est sicut postea declarabimus,substantia solitaria.i.per se,quæ habet aptitudinẽ ad actiones & reliqua. Sed quid expedit Auicen.in testem vocare,cum ipse fuerit nostræ positionis non tantum testis, sed auctor,ac maximus defensator,vt in tota illa parte per omnia capita illius disputare videtur, visus est enim ille vir optime positionem hanc fundare,ac porro bene ampleque calumnias ad eam remouere,quare & tu cum studiosus fueris legere non dimittes totum id. Item Algazel Auicẽ.collega subtilis ac profundus in metaphysica eius tractatu de anima vegetabili,& anima humana dictione de sensibus interioribus,prope principium inquit cum mistio elemẽtorum fuerit pulchrioris et perfectioris æqualitatis,qua nihil possit inueniri subtilius & pulchrius, sicut sperma hominis, quod venit in corpus hominis,ex cibis qui sunt subtiliores cibis animalium,& cibis vegetabilium,ex virtutibus, & mineris, quæ sunt pulchriores virtutibus & mineris animalium,tunc fiet apta ad recipiendum a datore formarum pulchriorem formam,formis quæ est anima humana.Hæc ille.nec porro Algazelem expediebat in testem huius veritatis aduocare,cum omnibus illis partibus veritatem hanc non tantum sua auctoritate verum & rationibus confirmat,& id circo tuum sit eum videre. Preterea Isaac Israhelita in lib.quem de diffinitionibus conscripsit inquit,causa finalis hominis spiritualis est, ut animæ cum corpore sint ad hoc vt homini manifestetur veritas rerũ particularium,& determinet inter bonum & malum, & faciat quod expedit uiuens in sanctitate & iustitia quousque remuneretur & coniungatur splendori intelligentiæ, & pulchritudini sapientiæ & reliqua. Inducit & amplius expositor verba Theophrasti, quæ Themistius ponit in tertio suæ paraphrasis de anima,capite.39.rursum & verba Themistii quæ partim capite.26. & partim capite.27. illiusmet

illiusmet ponit quæ proculdubio nihil ad nostram positionem faciunt ut in secundo lib. huius demonstrabo, vbi positiones omnes in typo resumam, uidentur enim sonare primo aspectu id quod nos ponimus, propter latentiā verbi quod nos capimus (dare eē) hoc enim uerbum in æquiuoco valde accedit, tum apud peripateticos, tum & apud Platonicos, ut quandoque in ante habitis dictū est a nobis, & amplius dicemus, quod vero de Alexā. inquit pace sua nihil est, omnes enim expositores positionem eā Alex. ascribunt, quemadmodum Themistius Simplicius Ioan. grammaticus & omnes arabes, & proculdubio in paraphraxi eius de anima nostris tēporibus translata ab erudito uiro Hieronymo donato apparet in principio illius fere totum hoc. Si quæ ergo bonę auctoritates possunt induci & planæ hæ sunt nec plures inducerē expedit, cum hoc genus arguendi infirmum sit argumentum ut constat.

In quo narratur nostra positio de modo quo anima vnitur, & quo in corpore separatur, & quantum habet de eleuatione & immersione in corpore ac materia.

Cap. 22.

ET cum hactenus positionem induximus Auerrois: fundamentisque eius eam quantum potuit confirmari iuuauimus, contradiximus & ei rationibus, tum & verbis sapientum, modo expedit nostram positionem narrare. s. quo modo rationalis anima forma sit corporis, ac quantum corpori immergat, quātumque ab eo eleuetur, quo fideliter ac lucide exposito ꝓculdubio motiua Auerroistica ascindētur ad nos inducta, & veritas nostra sic in toto remanebit illesa. Dicimus igitur genus formarum tripartitum esse, quædam. n. proculdubio formæ sunt, quæ & secundum esse, & secundum functionē sui officii, ac secundum opus se in corpore immergunt, ac a corpore penitus cōprehenduntur, quemadmodum elementorum sunt formæ, huiusmodi quippe formæ tanto constituuntur per corpus ac materiam, ꝙ non modo esse: verum nec operari possunt sine corpore ac materia. Sūt & aliæ porro formæ, quæ & secundum esse, & secūdum opus corpus ac materiam excedunt, ab eisque eleuantur; quemadmodum animæ sunt animalium cœlestium, hæ quidem enim a magnitudine non comprehenduntur, nec a corpore constituuntur, verum, vt peripatetice loquar, corpus constituunt, ac agunt, nisi quispiam has in officio secundo a corpore dependere obiiciat. Quod nos concedimus intelligentes eas solutas esse saltem secūdum operationem primam quam suo loco commentabimur. Et cum vniuersaliter maxime extremorum communi cursu media cadant, probabile est harum formarū in extremo medias esse, quæ partim se in materiam immergunt, ac partim ab ea soluuntur, cuius quidem generis rationales sunt animæ, hæ quidem in orizonte sunt æternitatis & tēporis, ut Plato inquit. Quod si declarabimus exemplo, quo vti debemus circa expositionem difficilium rerum, dicentes ꝙ quēadmodum sol in genere corporum est, ita & rationalis anima in genere suo, uidemus vero solē vnū numero esse, ac indiuiduum, & eius lucem quæ in eo est, si ad ipsum qui pe consideretur forma eius est & indiuidua ac vna numero, si autem vt ab eo fluctuat sic est vniuersaliter illuminatiua, tum diaphanorum omnium tum peruiorum, quæ ea lucida redduntur, tum coloratorum hoc inquam modo, tam & si vna sit numero, multa agit ac facit Profecto & sic d. intellectu Aris. d. scilicet ipsum sicut lucem, post nāque ad ipsam rationalem animam referri compararique, & ad intelligibilia, ut quidem enim quicquam est rationalis animæ, non tantum vnus est numero, uerum & indiuiduus, vt uero emittit actiones intelligendi esse in virtute vniuersali, sic quodammodo est vniuersalis, & hoc porro modo vniuersalia in eo sunt, quoniam eorum est abstractiuus quemadmodum lux corporalis colorum, erit ergo indiuiduus prout forma est quædam hominis, ut uero potestas quędā lucis spiritalis porro vniuersalis est. Nec sic intelligo ꝙ vniuersalia sint in intellectu, quemadmodum forma in materia, vel accidēs in subiecto, ens enim in anima potius intentio est rei q̄ ipsa res, ideo quemadmodum non indiuiduatur color per esse quod habet in luce corporali, nec specificatur, cum esse in luce omni competat colori ut actu est motiuus sic intētio rei non specificatur, neque indiuiduatur per hoc quod est in luce spiritali, sed manet vniuersale, & in hoc est cognitio secundum congruentiam intellectus quemadmodum uisus secundum actum, secundum congruentiā lucis corporeę, & hic quidem modus abstractionis est, his itaq; sic expositis perspicuum est, quo nam modo rationalis anima forma sit corporis, est enim forma media inter extremas formas. Quantumque corpori immergat patet, quoniam secundum essentiam materiæ ac corporis actus est, secundum vero potestatem, & si in se, & respectu materiæ vna sit numero est ad intelligibilia vniuersalis virtus, vt diximus, quantumq; a materia eleuetur etiam, quoniā & secundum potestatem eleuata est, quemadmodum virtus magnetis in materia est mista, quoniam uero operatē non per materiam mistionis eo fit, ut a materia eleuetur, & hoc habito, ac perfecte intellecto, quæstiones omnes possunt remoueri quæ ad nos inducuntur.

In quo soluuntur motiua Auerrois. Cap. 23.

HOc porro loco rationes Auerroistarum ad nos inductas expedit soluere, quasvolumus esse solutas: quemadmodum capite. 16 huius soluimus. Replicas quoque quas ad solutiones posteriores induxerunt, & nos longo tempore, quas capite 17. sumatim retulimꝰ facile quippe soluemus, & quoddam omnibus fere commune est rationem habere duplex esse, vnum quo simpliciter est. & hoc quidem per exitum a spermate non habet, sed ex semine primæ lucis ac ex nihilo, alterum vero quo pars est compositi, et hoc quidem per generationem accepit, differunt autem hæc ratione solum quemadmodum fundamentum relationis & relatio, absolutum enim animæ rationalis fundamentum est vnionis, vnio vero relatio quædam est eius ad materiam ac compositum. Sed quemadmodum dictum est in metaphysica. relatio & si nihil reale addat fundamento, attamen perdi potest per substractionem termini, est autem terminus vnionis materia disposita qualitatiue & quantitatiue, & ideo eo sic subtracto, proculdubio & vnio ac vnitum esse animæ perdetur, uerum nec esse simpliciter animæ, nec eius absoluta substantia perdetur, & hoc porro modo saluari pōt generatio ac corruptio compositi. Non dico quin argumentum hoc acceptum a generatione a corruptione non fuerit multum arduum in tantum ꝙ Plotinum coegit ponere animam secundam, qua hominis generationē corruptionemque saluaret. Themistium vero ac Theophrastum duas vrget ponere vitas ac animationes. Auerroim quoque dicere cogitatiuam, nos autem non aliter dicentes saluabimus generationem ac corruptionem per vnam tantum formam modo accepto.

AD primam ergo dicamus ꝙ dispositiones ordinantur essentialiter ad animam, non quidem consideratam secundum esse simpliciter. s. secūdum esse vnitum, quod habet in composito ipso, maior ergo sic intellecta est vera, sed minor ad sensum hunc neganda est, ordinantur enim dispositiones, & quantitates, & qualitates, non ad esse animæ simpliciter, sed ad esse eius vnum quod habet in composito, regula uera topica est infirmum argumentum, tamen uerificatur illa regula quando sumuntur singularia modo quo constituunt vniuersalem, & vbi esse vnitum est esse simpliciter rei.

AD secundam maior vera est, minor vero falsa, declaratum est enim simpliciter esse rationalis animæ a materia non dependere, probatio uero non currit, quoniam si

ect esse materiale & indiuiduum rationalis animæ & esse simpliciter idem re & subiecto sit, tamen differunt modo quemadmodum fundamentum & relatio, & sic simpliciter sunt idem secundum quid distincta, modo non inconuenit rationalem animam dependere a materia quantum ad esse relatiuum, & si non dependeat quantum ad esse absolutum.

AD tertiam dispositio duplex est.s. pro re in fieri, & hæc quidem præcedere debet, altera vero pro re in facto, & hæc simul est cum re ipsa vnio ergo est dispositio in facto, qua s. anima est pars compositi, & qua habet esse in composito.

AD quartã circa idem dicendum ꝙ dispositio naturalis duplex est.s. absoluta qualitatiua.s. & quantitatiua, & relatiua dispositio primo modo bene ab agente naturali inducitur, ac prius q̃ sit res ipsa, cuius est dispositio, sed relatiua non fit, sed consequitur subiectum fundamentum & terminum, cuius est vnio, posita enim materia disposita, & rationali anima, consurgit vnio, qua rationalis fit ps compositi, & ens vnitum, & non fit ab agente naturali.

AD quintam dicerem ꝙ maior est vera dummodo non constitueret mediante aliquo accidente disponente, secundum enim peripateticos nulla forma constituit materiam nisi mediantibus qualitatibus & quantitatibus, & tamen illa sunt accidentia, & sic maior est simpliciter falsa hoc modo, rationalis enim anima non constituit compositum secundum esse simpliciter, sed secundum esse vnitũ, & sic tollitur maior.

AD sextam maior debet intelligi, cuius principia totalia & prima omnibus modis disposita æqualiter constituunt compositum, quod sic impedit minorem, est enim minor falsa, quoniam rationalis anima & materia non cõstituunt compositum, nisi vnita sint, & sic non se ipsis tantum constituunt. Ad replicam nego consequentiã, quoniam homo in diffinitione sua dicit tertiam entitatem, & hanc perdit, nec tantum accidens perdit, non enim perdit materiam, nec formam, sed compositum tertium secundum rem diuersum, quod habebat a materia & forma, inquantum vnita erant. Et hoc modo soluitur alia confirmatio, deficit enim tertium compositũ, quod est principaliter, & per se subſtã secundũ nos, non enim oportet imaginari ꝙ in homine sit sola forma & materia & vnio, sed ibi est tertium compositum cuius ambo illa sunt partes, quod tertium pendet ab illis vnitis in genere causæ materialis.

AD septimam principalem dicendum ꝙ anima rõnalis, & in primo signo naturæ, & in secundo semper quantum ad esse simpliciter est eadem nec in secundo signo acquirit aliquid esse simpliciter absolutum, sed aliquid relatiuum.s. esse vnitum, ac esse partẽ compositi, & sic nego, ꝙ quemadmodum in primo signo non egebat vnione, ita nec in secundo, quoniam in secundo, & si non habeat aliud esse simpliciter, habet aliud esse secundum quid.s. relatiuum, pro quo requirit esse vnitum.

AD octauam minor falsa est, terminus enim a quo fuit non vnitum esse animæ rationalis, et terminus ad quẽ vnitum esse, vel terminus a quo fuit priuatio totius eẽ terminus ad quem compositum ipsum, & ideo in generatione terminus ad quem est priuatio esse vniti vel compositi: & sic tollitur argumentum hoc.

AD nonam quæ erat cõtra sol. ad quartam dicẽdum ꝙ rationalis anima simpliciter idem esse habet post & ante loquendo de esse quod acquirit ab ipso deo, vt Auicẽ. inquit in sexto naturalium, uerum ante habebat esse incompletum saltem per accidens, in composito habet esse completum post remanet sigillum complementi, & ideo diuersum esse, non simpliciter, sed secundum modum adipiscitur.

AD decimam porro peripatetice nescio respondere in tantum ꝙ illo argumento victus dixi opinionem Ari. esse ad aliud q̃ diximus verum pro sustentatione nostra dicerẽ ꝙ rationalis anima potest vniri post mortẽ adhuc corpori, & materia etiam sibi, & quando dicitur. ergo aliqua potentia, nego consequentiam, possunt vniri quidẽ per essentia proprias, & per aptitudines suarũ naturarũ: rationalis enim anima est apta nata vniri, & econtra materia sibi, non per potentias proprias, sed per earum naturas ac essentias. Et quando dicit. ergo aliquando vniretur, nego consequentiam secũdum peripateticos, nec erit frustra, quoniam sat est, vt secundum speciem saluetur potentia, modo semper in tota specie animæ est semper aliq̃ vnita, & hoc sat est, ne frustretur desiderium in specie, q̃a vero ducitur in contrarium de mundo, dicam ꝙ mundus est vnus numero in tota specie, & ideo si frustratur in eo in tota frustratur specie, & ideo oportet vt fiat regeneratio, si semel corrũpitur non sic de rationali anima, multiplicantur enim in specie, & inde fit, vt semp aliqua sit vnita, aliqua separata, propter quod non tota species frustratur, & hoc modo vt puto peripatetici soluerent.q.hanc. Verum secundum fidem nostram facile euaderemus dicẽtes ꝙ iterum reuniretur proculdubio quemadmodum multi philosophi dicunt, & nos christicolæ in die iudicii expectamus, quod hydaspes his uerbis enunciat (cũ fletu & genitu extensuros ad cœlum manus & imploraturos fidem Iouis, Iouem respecturum ad terram & auditurũ voces hominum, atque impios extincturum.) Ecce q̃ plane vir iste iudicium his verbis vaticinatus est. Amplius audias verba Hermetis Mercurii Trimegisti in deos relati ab egyptiis, sic vaticinantis id (cũ hæc facta fuerint o esculapi, tunc dominus, & pater, & deus, & primi & vni⁹ dei creator, respiciens quæ facta sunt & suam voluntatem in huiusmodi bonum apponens temeritati, & errorem reuocans malitiam purgabit) ecce ꝙ plane p̃hs hic iudiciũ vñe his verbis prænunciat, quare & si Aristo. in fine secundi perigeneseos id negauit, non sibi credendum puto, cum & philosophi non minoris auctoritatis id asseuerent, & hic quidem modus soluendi apud me tutior veriorq́ꝫ est.

AD vndecimam contra quintam dicerem ꝙ intell's ẽ potentia intelligibilis, vt dixi & concedo ꝙ ipse cum potestatem habeat faciendi intelligibilia alia actu intellecta, ipse etiam fit a se intelligibilis actu & hoc philosophus dicere videtur, inquit enim ꝙ non intelligit se nisi intelligendo alia, exemplum autem non est ad propositum.

AD duodecimam circa idem dicẽdum omne abstrahibile non extrahitur nisi ab aliquo quod est actu vel potentia tale, & virtute tale, vt dixi modo, & si intellectus non sit actu abstractus est potentia abstrahitiuus & abstrahibilis a se, mediantibus aliis, & eodem modo soluitur decima tertia.

AD decimamquartam dicerem ꝙ omne tale participatione debet reduci ad aliquod tale per essentiam, vel potestatem essentiæ, modo & si intellectus non sit per essentiam abstractus, est potestate abstractiuus, quemadmodum lux, vt dixi. Et sic concedo ꝙ intellectus est potestas virtute vniuersalis abstractiua omnium indiuiduorũ materialium, & ipsa non abstrahit se immediate, sed mediantibus aliis, cum alia abstrahit, & se simul abstrahet, & sic intelligendo alia intelliget se. Exemplum quoque de graui non est ad propositum, neque militat aduersus hæc qui enim considerat caput præcedens, omnia hæc persoluit facile. Ad decimamquintam contra sextam dicendũ maiorem esse veram tantum de partibus integralibus, vt patet in quinto physicæ auscultationis, cuiusmodi minor falsa est. Ad decimamsextam eiusdem maior peccat, & quando petit quæ est causa adæquata diuisibilitatis formæ, dico ꝙ nulla illarum causarum est, sed natura formæ talis speciei quemadmodum ignis calidus est quia ignis, & homo risibilis, quoniam homo, sic & quædam forma diuisibilis, quia huius speciei forma, & sic tollitur hoc. Ad decimamseptimam contra septimam dico ꝙ non inconuenit contradictoria per accidens, & secundum diuersa verificari de eodem. Amplius, concedo ꝙ mouetur respectu pedis, & quiescit respectu capitis, non tamen sequitur absolute ꝙ mouetur & quiescit. Amplius, & si sequatr

non

non sequitur post ergo non mouetur, quoniam arguitur a termino priuatiuo ad terminum negatiuum & fit variatio consequentis ab antecedente, qui modus facit fallaciā equiuocationis, qui sumitur penes varium modum supponendi (ut dictum est) in primo elencorum. Ad argumenta contra Expositorem, ad primum patet quid intelligit per eleuatum, vt exposuimus in capite præcedenti, eleuatum enim vocat intellectum, non quia secundum essentiam sic vniuersalis, sed quoniam est vis potentia virtualiter abstractiua, & non per certum organum, tamen, secundum rem est indiuiduus, ut dixi de luce capite præcedenti, & sic omnia illa argumenta tolluntur, intellecto enim quo modo rationalis anima eleuata sit, omnes quæstiones tollentur, omnia enim illa argumenta procedunt posito ꝙ rationalis anima fuerit eleuata secundum intellectiuum, gradum eleuatione secundum rem, & sic bene argumenta valerent, sed eleuationem potestatiuam non destruunt illa. Ad argumēta cōtra responsiones ad Abubacher. Ad primum dicerem intentiones rerum esse vniuersales respectu representatorum, & singulares respectu subiecti proprii, quemadmodum lumen seu lux est indiuidua respectu solis, est tamen vniuersalis respectu coloratorum ac peruiorum, vt dixi, & cōcedō ꝙ huiusmodi intentiones sunt intelligibiles reflexæ ex intellectione suorū representatorum. Et quando dicis, ergo possunt abstrahi ad quoddam commune, in quo conueniunt, cōcedo, sed non per seclusionem materiæ, sed per seclusionem habitudinum ad represensentata ac subiecta, & hoc modo abstrahendo fiet tandem status. Ad secundum dicendum ꝙ illæ intentiones habent duo representare vniuersaliter, ratione subiecti in quo sunt & ratione luminis intellectus agentis, & licet rationalis anima sit concepta cum materia, tamen est virtualiter denudatiua rerum materialium a materia & conditionibus materiæ. Ad alia contra vltimas responsiones, ad primam dicerem ꝙ maior debet intelligi, quando illa ita tenderent ꝙ vnum non obediret reliquo, modo & sic corpus ad oppositum tendat, tamen obedit rationali animæ, vt dixit Aristo. in primo ethicorum & primo politicæ. Ad vltimam dicerē ꝙ rationalis anima per accidens impeditur a corpore, tamen per se iuuatur, cum mediante corpore phantasietur & disponatꝛ pro intellectione, & sic vnitur ei propter operationem, vt omnes peripatetici concedunt, & sic vt puto argumenta illa omnia sunt soluenda. Si uero fuerint aliqui eruditores qui melius rationes illas soluere posśint ex nunc non recuso solutiones intelligere, & meliores & doctiores, illas quidem rationes sic soluendas esse mihi uisum est. Auctoritates vero quas capite. 18. non soluo, quoniam illas Aris. expositor soluit, & tu vide, cum illas Platonis tangat in secundo libro. & illas aliorum non accepto, scias tamen oēs has auctoritates esse perscrutandas a me in libro secundo, tunc enim dicam quid veritatis concludant & quid non, nunc vero intantum sit dictum ꝙ rationes philosophorum nihil concludunt contra nos, & continue ac magis plus per sequentia error eorum patefiet, nos enim cū philosophis pugnantes non præponimus pugnare verbis, sed rationibus, modo & si Aristo. & Plato ac alii forte verbis visi sunt tenere oppositum, sat mihi est nullas esse rationes demōstratiuas ad oppositum, verum ꝙ non verba eorum militent suo loco, vt dixi, clarescet.

AVGVSTINI NIPHI DE INTELLECTV. LIBER TERTIVS.

In quo de vnitate rationalis animę disputatur.

In quo narratur positio veterum quorūdam. Capitulum primum.

INTER nostra summopere optata, desiderium maximū omnibus inest hominibus scire, an rationalis anima vna sit, an plures, et numero tot quot corpora, hoc. n. maxime appetimus ac optamus, & ideo circa hoc diligentisśime volumus procedere, & quia maxime veritas inuenitur per cōtraria, ideo nos in hoc intendimus recitare positiones omnium, & illas quas reputamus falsas confutare, tandem eligemus positionem nostram, soluemusque rationes omnes, quas inducunt nostri aduersarii, sic. n. facientes credimus remunerari a summo glorioso deo, cuius laudes sunt infinitæ. Antiquisśimi igitur phi a quibus almariani forte acceperunt, totius mundi, & cuiuslibet partis mundi, vnam posuere animam, & eam deum vaticinati sunt, crediderunt. n. ꝙ quēadmodum est in paruo mundo, ita esset in maiori, modo videmus in homine quodlibet mēbrum habere ꝓpriam ac specificam formā, per quam ponitur in genere mēbri. v. g. cor habet formā ꝓpriam ꝑ quam ponitur in genere cordis, & sic cerebrū, vltra habent oīa hæc vnā formam totalē. s. hoīs animam, a qua omnia informanꝛ vltimo, sic & de magno, dicūt. s. partem mundi certam habere certam formam, per quam est in specie ꝓpria alteram autem per quam est pars vniuersi, erit autem illa deus apud vetustisśimos, apud vero Platonem mundi est anima, & sic apud hos oīa mūdi corpora simpliciter vnum sunt, quemadmodum omnia hoīs membra, ſm quid aūt & essentialiter in parte sunt diuersa, quēadmodū sunt hoīs mēbra, ipsa. n. in se diuersa sunt, ut ordinem dicunt ad totum vnum sunt simpliciter numero, & eodem modo de toto mundo dicas. Hāc pōnē Alex. Rodius & Theophilus autenticant rōnibus multis, quam principaliter ac originaliter acceperūt ex Varrone romano theologo, qui forte ab Egyptiis accepit, q vt Plutarchus refert deum animam dixit mundi. Argumentantur ergo hi sic, tria sunt quæ maxima videntur secreta discrimineque maximo dīa, mens hyle ac deus, mēs n. primum est in ordine spiritualium, Deus in ordine æternorum, hyle vero in ordine corporeorum, & sic hæc primo sunt dīa ac secreta, sed hæc vnum sunt. ergo & oīa porro intermedia vnum ꝓculdubio erunt. Minor autem declaratur mens intelligit, tum hyle tum deū, vel igitur ꝑ idētitatem, uel per similitudines causatas a deo materiaque, nō per similitudines, qm̄ similitudines sunt intētiones fluctuātes a formis, ut in libro de aīa tradidere expositores, quare cū materia forma uacet ac deus ea careat, ꝓculdubio a mente non intelligentur nisi per idētitatem, erūt ergo mēs siue mīs deus & hyle vnū quoddā. Itē īpoīe est eē plura prima, sed deus primus est æternorū, mens prima spūaliū rerum hyle primum corporū, quemadmodum Plato tradit. ergo non possunt esse plura. ergo erunt vnū quoddā. Amplius quæcunque in operatione vniunꝛ, ac in se magis vnū sunt, ꝗ materia ac forma in aīali gn̄abili, vnā hn̄t formā primā ac totalem, operatio. n. vna attestaꝛ vni formæ, vnitas etiā est consequēs formā essentialiter, sicut peripatetici docuere in lib. de aīa. Sed oīa corpora mūdi, tū

in operatione, vt Arist. tradit in cœlo & mundo, tum in vnitate maiori conueniunt vt Auerrois inquit in. 2. cœli cō. 71. vbi inquit, ꝙ vnio qua ligantur, ergo et in vna simplr forma erunt occurrentia. Adhuc ex parte materiæ, omnium.n.corporum, vnam esse materiam omnes consi tentur. ergo omnium vnam esse formam primā, quēadmodum.n.prima materia vna est, materiæ vero secundæ plures, sic & forma prima vna erit multæ vero foīæ erunt mediæ. Rursum ex parte agentis, quemadmodum Plato arguit in lib. Parmenidis, de vno oīum rerū principio, arguit vno posito ponūtur omnia, vno remoto, remouētur oīa. ergo vnum est omnia, & per consequens omnia erunt vnum in forma. Vltimo quæcunque vnum sunt in fine, vnū sunt in forma vt peripatetici voluere, sed oīa vnum esse in fine oēs testati sunt pħi. ergo oīa esse vnum in forma erit necessarium, his argumentis ꝓculdubio forte veteres mouebantur ad dicendum omnia esse vnum in forma ac anima, ꝙ quonam modo positio hæc intelligatur posterius declarabitur.

In quo inducuntur testes in hmōi pōne. Cap. 2.

IN hmōi quidem snīam multi visi sunt occurrere antiquorum Parmeni.n. ac Melissus vetustissimi pħi oīa esse vnum, ac vnum oīa dixere, intelligentes vnum.s. deum, qui est oīa eo modo quo forma est tota rei cōpositio, & oīa.s mūdū esse vnum.s.deum eo mō porro, quo cōpositio est sua forma. Post hos Empedocles Siculus Agrigentinus carminibus cecinit aīam esse omnia, eo ꝗa omnia intelligit quod quēadmodum Lucretius antiquus noster vates in carminib⁹ trāstulit sic intelligebat. Ois.n. per se diuum natura necesse est. Immortali euo summa cum pace fruatur. Amplius, & post carminibus interpositis latius id cōmentatur. d Vnde omnis natura creet res auctet alatque. Quoue eadem rursum natura perempta resoluit quæ nos materiem & genitalia corpora rebus. Reddenda in ratione uocare & semina rerum. Appellare suemus, & hæc eadem vsurpare. Corpora prima quod ex illis sunt omnia primis. Item & hoc ille strenuus Pythagoras, quēadmodum Arist. in meta. narrat vaticinatus est, vnum principium esse omnium ac vnum oīa eē. Idq; deum esse Xenophanes eius discipulus asseuerauit. Hoc autem prouerbio veterum ac solēni confirmat, erat.n.in palladis templo conscriptum literis marmoreis. Pallas est quicquid fuit, quicquid erit, & quicquid ē, nec aliquis hominum detexit peplum quo facies eius velabatur. Hoc autem quemadmodum Plutarchus refert a veteribus sic interpretatum esse s. id esse deum, qui peplo tectus est, ꝗa omnes eum ignorant, omnesque nihil aliud ꝗ̄ eum videt. Dixerunt peplum id sensum esse, qui est in anima & forma quæ est in corpore, quib⁹ duobus circūscriptis ab aīa & corpore apparet ipse deus in ꝓpria sui natura. Ex huiusmodi quidem ꝓuerbio ac solēni interpretatione deum esse mundi aīam, ac totius formam Xenophanes sentit, quod & carmine Orphei testatur mundum esse plenum diis. Iouisque o a plena, ut & poeta nr̄ trāstulit. Rursum omnia esse vnū in vna anima testatur & Plato qui in Timæo sic inquit, quo circa sicut ratio nobis hæc ꝓbabilis persuadet, dicendum est hunc mundum animal esse, idq; intelligens re vera diuina prouidētia constitutum, ecce igitur ꝗ̄ plane vnum omnia esse in colligatione ad mundi animam inquit Plato. Præterea & Aristo in lib. de mūdo ait in fine carminum Orphei testimonio. Iupiter primus genitus. Iupiter nouissimus. Iupiter fundamentum terræ ac stelliferi cœli. Iupiter masculus. Iupiter incorruptibilis sponsa. Iupiter totius spiritus. Iupiter ignis motus. Iupiter sol & luna. Iupiter Rex. Iupiter princeps, denique omnia Iupiter. Vnde & Lucius Apuleius sic transtulit.

Iupiter omnipotens est primus & vltimus idem.
Iupiter est caput & medium: Iouis omnia munus
Iupiter est fundamen humi ac stellantis olympi
Iupiter & mas est & nescia fœmina mortis.
Spiritus est cunctis validi vis Iupiter ignis
Et pelagi radix, sol luna est Iupiter ipse
Omnipotens rex est rei omnis Iupiter ortus
Nam simul occuluit, rursum extulit omnia leto
Corde suo e sacro consultor lumine rebus.

Quod & strenuus Plato testatur, cum inquit deum esse principium medium & finem, omnia.n. ipsum esse significare voluit, quando .s. dixit eum esse huius totius mundi formam ac motorem hæc Aristo inquit in eo lib. Quo fit vt verbum Aristo. in lib. de anima, cum inquit animā esse omnia, quidam Commentatores exponūt id de deo prout forma est totius omnibus vtens, vt originis, quēadmodum in perigeneseos dixit, hæc. s. esse primi organa & materiam, vt ibidē legitur. Id & porro vates testantur, quemadmodum Maro inquit.

Principio cœlum ac terras camposque liquentes.
Lucentemque globum lunæ titaniaque astra.
Spiritus intus alit totamque infusa per artus.
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet
Inde hominem pecudumque genus viteque volantum
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus.
Igneus est ollis vigor & cœlestis origo.

Luca. etiam hoc inquit.

Superis temploque tacente,
Nil agimus, nisi sponte deo.
Et post pauca.
Et ne dei sedes, nisi terra, nisi pontus & aer.
Iupiter est, quodcunque vides, quodcunque mouetur.

Hoc porro & Seneca testatur cum inquit, quid est deus medius vniuersi, quid est, quod vides totum, & qđ non vides totum, totum vbique est, opus suum intra & extra replet, cui denique magnitudo sua redditur, quo nihil magis excogitatur. Et hoc sentire videtur & Boetius ille inquam seuerinus, qui in tertio consolationis inquit.

Tu triplicis mediam naturæ cuncta mouentem.
Connectens animam per consona membra resoluis.
Quæ cum secta duos motum glomerauit in orbes
In se met reditura meat, mentemque profundam
Circuit, & simili connectit imagine cœlum.
Tu causis &c.

His itaque verbis ille inquam Boetius sentire videŕ iuxta Platonis snīam in Timæo, totius mūdi animā esse vnā, & per consequens mundi omnia corpora partes ac membra esse illius, verum illam non deum quidem, sed ex deo emanasse cum Platone sentit. Cui Auerrois videtur consentire, inqt.n. in lib. d. d dispu. 3. in solu. duodecimi dubii. Patet ergo ex his ꝓmissis ꝙ hoc est vnum ens, ex quo vna simplex influitur virtus, a quo omnia entia esse hn̄t, vbi per virtutem videtur sentire a deo ꝓfluxisse animam totius mundi, a qua omnia entia membra mundi liganŕ, maiori ligamento ꝗ̄ fit ex materia & forma, vt dicit in. 2. cœli cō. 71. Et forte ꝙ verbum Arist. in 12 primæ pħiæ hoc vaticinari voluit, cū inquit, deus est animal sempiternum a quo cœlum & tota natura dependet, dixit.n. deū animal, quoniam aīa est actu, virtute vero animal. Hoc & Gilbertus ille porretanus inquit, sed qm̄ ut aiunt ꝗdā simplicitati, nulli uero variationi subiecta est, ut ea quę est mundi anima. dissocians hanc ab oībus addidi, cōponi cōtingēs, ecce qūo mundum animal esse ligatum per corpora mundi Gilbertus ait. Qui & quot sint hi qui hanc positionem olfacere visi sunt, ac sentire suis verbis videntur, tot & tanti sunt & præcipui.

In quo inducūtur obiectiones aliquorū ad hos. C. 3.

AD hos repugnant quidā primo summæ simplex, nec compositus, nec alteri cōponibilis est, declaratum est aūt deum simplicem, ac summe esse simplicem qūo ergo componibilis esse potest. Rursum necesse esse non potest esse actus, nec perfectio alicuius corporis, nec forma, sed deus est necesse eē, qūo ergo forma erit corporis, minor cōstat, maior vero perspicua, qm̄ necesse eē sua natura ad quicquid cōparatur necessario, ac simpliciter, inuariabiliter comparatur, vt oēs testantur peripateti-

ci, declaratum est autem omnem formam variari ab eo cuius est forma. Adhuc summe perfectum non pōt esse pars alicuius corporis vel compositi, pars n intantū pars inquantum pfectione priuatur totius, vt peripatetici senti re videntur, sed q. deus summe sit perfectū oēs testātur le ges ac pħi. Præterea primū mouens quod in sui natura imobile est quoddam, nunq̄ terminus pōt esse motus ac transmutationis, sed deus mouens primum simpliciter im mobile. ergo non potest esse terminus gñonis. ergo non fōra rerū ac totius mundi. Item tunc deus esset naturaliter principium intentionis in quolibet corpore mundi, qm̄ vniretur cuiliter ſm essentiam. ergo cuilibet ſm operatio nem est autem sua operatio intelligere, & sic corpora pu re naturalia intelligerēt, quod est quid mirabile. Deinde tunc quodlibet corpus simplex & mistum esset aiatū, qđ Aristo. refellit in. 2. de aīa lib. ubi inquit simplex elementū non posse eē aiatū, & rōnem reddit, qm̄ aiatum oē firmū oportet eē ubi Themi cap. 36 corpus aīantiū q. firmum eē & solidum necesse est, quodque ortus & occasus parti ceps est, ex illis elementis conciliari non pōt, & idem in. 3. de anima lib. ex intentione idem ꝓbat, & tu uide. Amplius Aris. docuit causam, quare ex aliquibus fit unum. s. qm̄ hoc quidem actus est per se, id uero potēria per se, sed deus nō potest esse actus per se materiæ, qm̄ essentia pura ac ulis nō potest recipi in materia certa ac particulari, ut oēs peripatetici dicunt, est. n. deus ul'ior q̄ quæcunque q. d. ditas sed quidditas est in nulla materia susceptibilis ergo ꝓculdubio & nec deus. Adhuc omnis actus corporis est uirtus in corpore, deus nō est uirtus in corpore: ut Arist. ꝓbat in fine octaui ac in 12. meta. eēt. n. generabilis & cor ruptibilis ac finitus in tempore, ergo deus nō est actus cor poris. Rursum dato hoc, porro cuiuslibet rei cōpositę eēnt duæ formę æque primo, quod reputamus dissonū, ꝓbatur cōsequentia, quoniā gratia exempli elementum ignis apud eos formam hēt ignis uel igitur illa est deus, et hoc ipsi nō dicunt, uel ultra illam ignis habet deum pro forma, & sic essent duæ ignis formæ, hoc aūt sic refelitur. Vel eēnt æque primo constituētes essentiam ignis, ul' una prior altera. Si quidem æque primo. ergo unius simplici ter terminati eēnt duo termini æque primo ac unius com positi simplicis eēnt duo actus æque primo, & quid por ro absurdius. Si uero una altera prior, uel deus eēt & sic imperfectior, omne. n. prius natura et origine impfectius: ut Aris. inquit in. 9. met. Si uero forma ignis prior, ergo aliquod eēt prius deo quod nondum excogitatū est. Vl timo oīs actus corporis est mobilis per se, uel per accid s ad corporis motum, sed declarant pħi ipsum eē, neque p se, neque per accidens mobilem quare & non potest esse actus corporis. Hæ quidem sunt rationes inductæ ad anti quos, & fere infinitę induci possunt, uerum quia oēs fere unam habent uim, ideo & sic dicta sat sint pro nunc, tu uero considera.

In quo uidetur quantum valeant huiusmodi rationes contra illos. Capi. 4.

ET cum huiusmodi rationes sint inductæ, ut meli' ueritas appareat, inducam modum quo antiq̄ pñt defendi, deinde in sequentibus ipsos refellere conabor ex per se notis. Alex. igitur rhodius Theophilusque heretici conantur illam opinionem sic defendere dicentes: q̄ vnio totius mundi ad deum ac corporis cuiuslibet eius ad eum, consistit in quadam colligatione & dependētia s. naturæ, vt imperfectæ ac vlis quoquo modo ad deum vt per suam essentiam indiuiduum ac stabilitum se solo qua lis quidem vnio est naturæ humanæ ad sortem, hoc decla rant, dicunt quidem mūdi naturam esse ſm se vl'e quicq̄ ac pluribus ſm se cōicabile, deus aūt ſm se determinatissimus (& vt ita loquar) indiuiduus maxime, ideo oportet vt illimitatio illa mundi dependeat ad aliquod maxime stabilitum & determinatum, ne multiplicetur, & inde est, vt vnio mundi totius ad deum est consistens in dependentia quadam ipsius mundi, vt vlis ac determinabilis, ad ipsum deum, vt summe contractum, ac maxime determinatum, quo fit vt fiant vnum, maiori porro vnione q̄ sit ex materia & forma, & accidentis in subiecto, cū sit vnio rei vt vlis, ad rem vt indiuiduam. Hoc autem latius & adhuc declarant quidam, quoniam cum mundus vnitus sit deo, vt omnes leges videntur dicere, ergo ibi est ordo dependentiæ totius mundi primo ad deum, declaratū est enim in libris pħorum vnionem esse, vel informationis, vel aggregationis, vel ordinis ac dependentiæ, sed mundus non potest vniri deo vnione informationis, deus. n. non est pars, nec quicq̄ potentiale, ꝓpter argumēta prætacta, nec vnio aggregatiōis eē pōt. Quia sic q̄dcūq; diuersum a q̄cunq; diuerso vnionē hēt per aggregationē, cōducunt & porro vnionem eam esse dependentiæ ac ordinis: & cum mundus non habeat rationem prioris respectu dei, erit ergo posterior, & sic ordo posterioris ad prius. Quod confirmare videntur eo quia vnio mundi ad deū relationem importare omnes sentiunt, omnis autem relatio non reciproca est dependentiæ, vel independentia cōsistens. Et tunc sequitur q̄ vnio mundi ad deum non est causæ ad causatum, sic. n. omnis causa suo effectui erit vnita, ergo vnio mundi est ad deum ordinis & dependētiæ, dico dependentia & ordine existentibus in mundi colligatione ac natura, vt in subiecto & fundamento, in deo autem, vt terminus tantum illius, quo fit, vt vnio mundi sit vnio naturæ vlis ac multiplicabilis, ad indiuiduum extraneum simpliciter actuatum, ac terminatū, omnino terminatione ab alio forinseco carens quo fit vt deus non dicatur forma mundi, quæ ab informādo dicatur, nec actus eius ab actuando, sed forma a terminādo dependentiā, naturæ vlis, & quasi plurificabilis, & hoc modo veteres deū animam eē mundi dicunt, non tamen formam vnius rationis cum aliis formis. Nec animam eiusdem rationis cū aliis. His ergo visis tres ordines antiqui vaticinātur totius mundi ad deum, primo ordinem finiti ad finem, est enim deus finis totius mundi, mundus vero finitus ac ad deum ordinatus, tanq̄ ad optimum ac summum eius bonum. Secūdo causati ad causam agētem, nō quidem generātē: sed efficientem & cōseruātem, est n. deus vlis rerū artifex, vt plato tradit in Timęo, mūdus autem vlis dei effectus, vt Auerrois demōstrat in tertia & quarta disputa d. d. Tertio vlis naturę ad indiuiduū summe determinatum, p dici pōt ordo formalis ad formam lato vocabulo, seu cor poris ad animā magis ꝓpriæ, q̄ uerbis ꝓpositis expressimus ſm hos, & eo fit ut unio mundi ad deum sit maior q̄ vnio materiæ ꝓpriæ ad formā ꝓpriam, & hæc quidem vnio est mundi ad deum, mundi quidem, ut finiti facti cō trahibilis ac ulis formati ad deum ut finis agens indiuiduū ac forma satis æquiuoce loquendo de forma, cum unionem mutuam nō dicat, ut declaraui, & hoc mō oia mūdi corpora unum esse dicunt antiqui simpliciter, licet ſm q̄d essentialiter tamen diuersa partialibus formis uelint, quēadmodum membra hominis simpliciter unum sunt numero, in respectu formæ totius hominis, tamen in se ſm quid ꝓpriis formis secreta sint ac diuersa, quæ igitur sit istorum positio ac quo nam modo deus mundi aia ac ei' forma dicatur his constat. Argumenta uero p̄dicta ostendunt deum non esse formam unitam mundo unione mutua ac reciproca, uerum mundum uniri eo modo quo diximus deo argumenta illa nō refellunt, ut constat. Quæ possunt induci in illorum sustentatione, hæc & tot sunt.

In quo refellitur positio illa hereticorum parabolosa Cap. 5.

SEd plane si consideres uidentur isti absurdissima dicere, eo. n. dato tunc deus esset mundus, quo nullū imposibilius fieri pōt, & hoc ꝓbari pōt, qm̄ oē ul'e formale prædicatur prædicatione essentiali de termino & sumpto ad quod limitatur id ul'e, hō prædicatur proculdubio de sorte, quoniam ulitas hominis ad sortem termi

natur, q si dicas hoc non esse impoſſe, quẽadmodum nři theologi dicunt. s. deum hominem esse nihil prohibere. ergo & q mundus deus sit quid profecto remouet. Istud impoſsibile uidetur saltem ſm ph̃os, declaratum est enim ſm peripateticos, non posse esse nisi unum solum mundũ numero, & per consequens ipsum esse summe ac omnino contractum essentialiter, & determinatum simpliciter. ergo non dependet ab alio, tanq̃ ad determinans, ita ut hoc pacto arguere liceat, nullũ summe determinatũ dependet ab altero in ratione determinantis. Sed mundus est essentialiter & simpliciter & summe determinatus. ergo nõ dependet ab altero in rõne determinãtis, & sic deus nõ põt esse ut contrahẽs mundi in differẽtia ac uniuersalitatẽ Maior est manifesta. In intelligibile. n. est deũ posse determinari, per unum alium deum si esset, quoniam tũc summe cõtractum posset contrahi summeque determinatum determinari quæ omnia sunt falsa & impoſsibilia. Verũtamẽ debes scire apud nostros theologos mundos plures eẽ nõ est impoſsibile, & ideo mundum quoddam eẽ uniuersale cõcedẽdum est ac cõtrahibile & determinabile, huius aũt non ratio eẽ potest, quoniã ut Plato dicit in Timæo, sensibilis mundus factus est ad exemplar intelligibilis, est autẽ mundus intelligibilis idea mundi. Vna autem idea potest esse plurium ideatorum, põt. n. idea domus eẽ plurium domorũ eiusdem rationis, ut patet, & inde fit, ut plures possint eẽ mundi ab una dei sola idea. Quo habito in nostris theologis fit magna. q. An deus quãlibet rem citra ipsum suppositare posſit, ac quamlibet naturam determinare, eo pacto quo deus hominem determinauit ipsumq; suppositauit. Quidam enim sapiẽtum dixere deum posse quamlibet naturam suppositare, remque omnem citra eum completam limitare ac determinare, & eo maxime, quando natura illa est secundum se vniuersalis, & huius rationes sunt tres fortiſsimæ, omne id quod continet oẽm rationem substantiandi potest substantificare omnem naturam natam contrahi vniuersalem, sed deus cõtinet omnem rationem substantiandi, est enim deus totius esse plenitudo. ergo potest substantificare omnem naturam vniuersalem natam substantificare, sed omnis natura citra ipsum est vl̃is determinabilis ac contrahibilis, & ad sumptũ deducibilis. ergo & omnẽ poteſt. Amplius, nõ plus distat homo a deo q̃ lapis, vel quæuis natura ab eo, quoniam finiti ad infinitum distãtia est infinita, infinito autem nihil est maius. ergo si non fuit repugnãtia deum posse substantificare hominem secũdum legem nostrã, nec impoſsibile erit eum substãtificare posse omnem non plus ab eo distãtem, q̃ homo distet. Rursum deus in triduo suppositauit corpus quod fuit in sepulchro ipsumq; substãtiauit. Sed ipsum fuit equiuoce a se ipso in viuo, quemadmodũ igiť in triduo ipsum substãtiauit, cur & per annum, aut mensem non, & si per annum & mensem potuit, ꝓculdubio omnem aliam naturam suppositare substãtiareque valuit. Siquidem igitur hæc affirmetur positio proculdubio & mundus cum sit vniuersale quicq; determinabile, ipsum substantiari suppositari a deo nihil prohibebit, et tunc positio nostra hoc vno solo discrepabit a veteribus, q id qđ nos tenemur credere de posse, ipsi de facto ita eẽ ponunt, & in hoc irrationaliter ac temere loquuntur. Est autem & altera positio quam Ioan. picus sustinere videtur cum solẽni doctore, deũ. s. posse suppositarẽ omnem naturam citra ipsum, dicit se non consentire, ait enim q tametsi ex parte dei, qui omnem rationem essendi cõtinet, nulla sit repugnantia ipsum posse assumere omnem naturam, tamẽ non est hæc totalis causa, requiritur enim aliquid ex parte naturæ assumptæ, ut. s. ratio imaginis, quæ in tribus consistit potentiis. s. intellectu voluntate & memoria, & adhuc finaliter aptitudo supernaturalis eleuationis ad beatã vitã quæ cum in sola rationali natura reperiri videantur, proculdubio decet solam ipsam eẽ dignam assumptione, conueniens enim est, vt quæ natura non posſit ad actum primum eleuari, nec ad secundum eleuetur. Et igitur si hęc retinetur positio, & proculdubio mũdum substãtiari adeo erit impoſsibile, ego vero quid senserim hoc in problema te non determino, sed ad hoc me determinatum recipias scilicet omnem veritatem fidei concedere, eique firmiter assentire quod romana concedit ecclesia. Sed quod credo in verificatione huius opinionis est q deus sublimis est forma omnium, non quidem ab informando ac viuificãdo entia. Sic enim tolleretur entium discrimen, sed est procul dubio forma a formatione dicta, eo quia in se consistit, sicut sol in se, est tñ actus formans oẽs formas compositorum, quemadmodum sol forma omnium mediorũ, pro quanto omnia media illuminat & sic deus forma est omnium prout est forma ante rem omnes formas in re aĩans ac formans, & sic intelligendo non est remota forte a veritate nostra, ut posterius dicemus.

In quo exponitur illa positio ueterum. Cap. 6.

Dedere theologi duplicem vnionis modum, quo deus naturis cunctis vnitur, naturalẽ scilicet & modo congruenti naturæ rei. Voluntariæ uero, & modo superegrediente, terminos, ac rerũ limites, primo profecto modo deus est omni naturæ intimus, immo interior q̃ ipsa sibi, vel forma materiæ, sed secundo modo adeo fit intimus rebus q. eis interior fieri nequit. Primũ profecto modum quem naturalem dicunt, tam theologi q̃ veteres sentire coguntur, quod & moralium primo Gregorius istis verbis testatur. ipse solus est nunquid non sunt angeli & homines, cœlum, & terra, vtique, sed aliud est esse. s. absolute, & aliud principaliter eẽ, sunt enim hæc, sed principaliter non sunt, quia in semetipsis nõ subsistunt ex quo creata sunt, cũcta quippe ex nihilo facta sunt, eorumque essentia rursum ad nihilum tenderent, nisi eam auctor regiminis manu teneret, & simul per se, nec subsistere valerent, nec moueri, in tantum subsistunt. inquantum, vt eẽ debeant acceperunt, in tantum mouentur inquantũ occulto instinctu disponuntur, arescit terra, concutiť mare, ignescit aer, obtenebrescit cœlum inardescũt homines, mouentur angelicæ virtutes, num hæc suis institutionib᷑, & non magis diuinis impulsionibus agitatur, ecce q̃ plane concedit hunc vnionis modum. Et hoc Plato in Timeo significarẽ nobis uoluit, dum postq̃ orti sunt omnes dii, deum inducit ad eos mundi genitorem loqui, qui ita fatur, dii deorum, quorum opifex ego, & pater sum, hæc ostendite quæ a me facta sunt, me ita uolente indissolubilia sunt, omne siquidem quod uinctum est solui potest, quapropter, quia generati estis immortales quidem & indissolubiles omnino non estis, nec tamen vnq̃ dissoluemini, nec mortis fatum subibitis, nam voluntas mea maius præstantiusque vobis est vinculum ad vitæ custodiam, q̃ nexus illi quibus estis. tunc cum gignebamini colligati. Ecce q̃õ Plato dat intelligere deum diis eẽ naturali vnione vnitum, adeo q præseruat sua voluntate eos a mortis fato cum Gregorio fere consentiens. Hunc & profecto modum sentit Auerrois in lib. destructio destructionum in disputatione tertia solutione ad duodecimum inquit, sequitur ergo q hic sit vnus solus, per se existens, & oportet q ille vnus det vnam naturalem diuisionem, & influiť ab illa vnitate data in quolibet ente eẽ illius entis, donec ad primam perueniat vnitatem, sicut calor cuiuscunque calidorum a primo calido procedit scilicet ab igne & reliqua. Disputaui autem in commẽto nostro illius an hoc verum, & quid illa sit virtus, & quomodo entia in deum vniuntur, & qualiter sit hæc naturalis vnio, & tu vide cõmentum nostrum illius partis. Si igitur hunc modum sensere veteres, proculdubio eorum sententia non tantum uera est, verum & ipsam cogimur sectari. Si autem secundum modum vnionis senserint profecto non sunt sustinendi, & argumẽtũ ad eos sit argumentũ in præhabito capite positum, consentaneum porro est eos primum sensisse modum, & si recte eorum verba inspicies id reperies Quicquid quidem senserint antiqui de vnitate

intellectus

intellectus ac rerum,& quid nō. Amplius, quo pacto sermo eorum uerus, quo pacto non: his manifestum.

In quo dissoluuntur argumenta Alexan. & Theophili contra ueritatem inducta. Cap. 7.

HIs prehabitis non erit nobis difficile soluere motiua Theophili ac Alexā. ad primum quidem dicemus ꝙ deus ab intellectu humano dum magnitudini est continuus non intelligitur per se. scilicet per propriam eius speciem sed per accidens s. per species causatas ab eius effectibus quibus intellectus ducitur in eius apprehensionem. Amplius materia. vt Auerro. dicit in primo auscultationis physicæ commento. 69 etiam per accidēs intelligitur scilicet non per propriam essentiam, cū secundum eius essentiam simpliciter sit ignota, vt in meta. dixit, intelligitur ergo per accidens scilicet ratione formæ sibi coniunctæ & per comparationem ad substantiam cōpositā: erit omne intelligibile per se, intelligibile per identitatem, aut per similitudinem propriam, & hoc pacto non est ad propositum, cum nec deus, nec materia sint intelligibilia per se, sed per accidens a nobis intelliguntur, vt dixi. Ad secundum dixerunt peripatetici ꝙ plura prima esse eiusdem speciei est impossibile dictu sed ꝙ sint plura prima diuersarum rationum ac ordinum non tantum est uerum, sed necessarium: hyle enim primum est corporeorum, deus æternorum, mens vero spiritalium rerum. Ad tertium tota quidem ratio ostendit omnes mūdi partes uniri naturali tactu propter causas dictas. Ad quartum identitas materiæ est per priuationem, & hoc pacto omnia corpora esse vnum, secundum vnitatem materiæ priuatiue quilibet consentit, sed ꝙ omnia unum sint priuatiue et positiue simul implicare uidet in uerbis. Quintum Arist. in primo meta. & Auerrois persoluit cōmento quinto. arguit enim tantum vnum esse prius omnibus modo non omne prius est substantia posterioris, esset. n. tunc unum in natura idem ꝙ multa, sed id uerum est, tantum: ut Auerrois dicit quando prius est secundum diffinitionem, quomodo non est hic. Ad ultimum maior uera est tantum de fine, qui cum forma incidit eius cuius est finis, tamersi res omnes fine remoto sint eadem propriis ac propinquis proculdubio secretæ sunt.

In quo enumerantur positiones de vnitate intellectus, & ponitur opinio ueterum ad hoc. Cap. 8.

CVm de rationali anima quispiam loquitur euadere non potest quin eam uel vnam numero omnibus hominibus ponat uel pluribus plures, siquidem plures uel secundum numerum, uel secundum speciem. Fuerunt itaque ex ueteribus qui rationales animas posuerunt specie differentes, & hoc dixerunt, quoniam eas a corporibus (cum peripateticis) separatas secundum esse apponunt, in separatis autem a materia nō possunt esse plures formæ sub una specie, erunt ergo tot animæ rationales specie quot homines numero, sic ꝙ singulo homini singula adsit anima, altera specie ab ea quæ alteri adest. Sunt autem huiusmodi animæ rationales, nō quidem inexistentes coporibus hominum, uel inhærentes, aut dantes speciem, sed animæ quidem sunt a uirtute animatiua, & formæ a uirtute formatiua, anima enim mea eo fit mea: quoniā ab ea effluxit animatio mea, tua quoque tua, quia ab ea tua effluit animatio, sunt igitur in nobis animæ hæ qualiter sol est in medio illuminato, queadmodum enim sol dicitur tamdiu adesse forma & actus quādiu illustrat ipsum, sic & animæ hæ tamdiu animæ sunt hominum, quādiu ab eis animantur homines collustranturꝗ; medii: homin bus enim extinctis procul fiunt ab eis. Animæ itaque hę sunt formæ, & animæ, nō quia inaniment aut informent, sed quoniam animāt aut formant animationes & formationes, quibus sumus & in specie & animati uiuimus. Et hoc pacto magi opinantur ꝙ humanæ mētes ad numerum hominum numerantur, ita ut specie inuicem distinguantur, potuit autem & adhuc positio hęc effluere a veteribus a Thalete. s ac Biāte ex septem sapientibus. hi enim dixere rationalem hoīs animam motricem substantiam deumꝗ; incarceratū, quibus Secundus cognomento physicus consentit dicens rationalem animam esse deum incarnatū a quibus posteriores, vt Origenes, Varro, Siphanius, & Presilianus, uiri graues rationales animas ex naturis intelligentiarum dicunt, ex propria dei substantia effluxisse, & cum sint ſm earum naturas intelligentiæ proculdubio specie & numero differētes eas dicunt, plures enim intelligentias esse sub eadē specie impoſe est. Quomodo quidem igitur rōnales intellectus plures, ac quo pacto differentes sint, & quibus a ueteribus hæc emanauit opinio his constat.

In quo inducuntur obiectiones aduersus hanc positionem. Cap. 9.

SVnt autē quidam præstantissimi uiri, qui aduersus positionem illam obiiciūt. Quæcūꝗ; corpora quorum formæ differunt specie, differunt specie sed homines sunt corpora, quorum formæ sunt specie differentes, secundum hos, ergo & homines differunt specie, qđ est inauditum conclusio est impossibilis, & non propter figuram ergo propter propositiones, & non propter maiorem: ergo propter minorem. Amplius, sensu visibiliter uidimus quandoque hominum una die. 12. milia e uita decedere, quemadmodum in magnis conflictibus præliisque, & derisibile est tunc eo die tot alibi oriri, quo fit ut rationales illæ animæ proculdubio sine corporibus ociosæ remaneant. Rursum obiicit Ioan. Iandunus in libro de anima, si intellectus essent diuersi secundum speciem in diuersis hominibus, in natura esset aliqđ ociosum, quoniam omnes homines possunt intelligere secundum unum numero intellectum ergo omnes residui superfluunt, hoc uero probatur: quoniam omnes homines sunt unius rationis, omnia phantasmata unius speciei & omnes cogitationes, ergo omnes possunt una specie intellectus intelligere, ergo oēs residui superfluunt, oportet ergo aut dicere homines differre specie & phantasmata, & cogitationes, aut ponere unum intellectum omniū ſm speciem. Adhuc Them. uidetur capite. 32. hoc pacto remouere positionem hanc, si dētur iste plures rationales animæ separatæ, specie differentes, hominibus tamen assistentes, vel sunt necessariæ pro esse hominum, ad hoc scilicet ut animationes diuersas in hominibus causant aut ꝑpter scire diuersum in diuersis non per animationes diuersas, quoniam tunc etiam in aliis animalibus oporteret qđ fabulam esse testatur Themi. in primo huius capite. 23. etiam quemadmodum sol vnus sufficit pro tot diuersis illustrationibus, ita & vna rationalis anima pro tot animationibus & uitis. Si uero propter intelligere & scire hoc nihil est, qm̄ intellectiones omniū hoīum sunt vnius speciei & rationis, ergo ad eas sufficit una forma unius speciei & rationis non ergo oportet ponere intellectus rationales tot quot sunt, homines in specie differentes.

In quo defenditur huiusmodi positio ab his argumentis. Cap. 10.

POsitionem hanc refellere credunt quidam per hoc, quoniam est aperte falsitatis, modo vt Aristo. testatur quolibet proferente contraria opinionibus stultum est solicitum esse. Quidam autem repellunt eam aliquo, uel aliquibus p̄dictorū argumentorum. Sed id profecto non sufficit, est enim hæc positio præclara optimos

habens auctores, nec ita leuiter refellenda. Dicerent ergo istius positionis sectatores q̄ oēs hmōi rationales animæ specie secretæ sunt propter rationes dictas: esse vero duarum operationum, qm̄ quælibet harū operatur per propriā essentiā operatione prima, quæ est intelligere p essentiam, propriam & amare per essentiam, & quantū ad primā earum operationē discrimina sunt specifica, vt manifestum est in orbibus. oēs enim orbes cœlestes sunt vnius speciei attamen intelligentiæ motrices in specie differunt, & tamen operationis s. cœlestis motus non differunt spē Auer. dicere videtur. 2. cœli: com. 49. cōtra Aui. quemadmodum ergo intelligentiæ orbiū quantū ad primas operationes differunt specie: quātum ad scdas sunt vnius speciei fm peripateticos. ita & rōnales intells dicerent sunt diuersarū specierum quantū ad operationes primas, quātū vero ad secundas eiusdē. Amplius quēadmodū quilibet orbis cœlestis inquantum orbis posset moueri a qualibet intelligentia, nō aūt mouetur quātū talis orbis tantæ magnitudinis talis situs tātarum stellarū &c. Sic quilibet homo potest intelligere per quēlibet rationalem intellm̄ inquantum homo tn̄ inquantū hō huius cōplexionis huius sexus huius cōstellationis mouet a determinato intellu, & hoc exēplo potest exponi, omnes enim homines sunt vnius rationis & speciei & tamen vnus situs alicuius astri infortunatus est Socrati, secundus autem Platoni, vt schola astronomorū testatur, qm̄ dispō natiuitatis altera fuit in Socrate, altera vero in Platone, ꝓpter igitur varietatē discrimēque hoīum in cōplexione sensu, etate, loco cōstellatione natiuitate, accidere potest alterius ac alterius, esse alteram, ac alteram rationalem formam, quo fit vt si & homines vnius sint naturæ & speciei quia tamen differunt his: ideo possunt a motoribꝰ diuersis specie moueri. Et magis hoc patet, quoniā dispositio qua forma leonis educta fuit in materia, & qua hominis vel alterius, differunt ne specie essentialiter. & certum est q̄ non, qm̄ dispō pro forma leonis, non nisi ex quatuor elementis & accñtibus eorū fit fm Auer. similiter dispositio hoīs, differunt autem solum per alteras ac alteras cōmensurationes elntorum, & qualitatū quæ differentia est specifica per accidēs.

Ex his sequitur q̄ drīa dispōnum specifica accidētalis dispositiue potest facere pro vnionibus diuersarū formarū essentialiter, & quāto magis, ꝓ assistentiis diuersorū abstractorū, & non dico (nisi dispositiue) qm̄ essentialiter non oportet. His habitis, ad primū dicerent q̄ maior ē vera in formis inexistentibus, ac inhærentibus cuiusmodi non sunt hæ, quæ sunt assistentes ac adhærentes.

AD 2m dicerent q̄ quēadmodū certa stellarū cōfiguratio induxit hoīes ad bellandum, ita vt mors tantorum accideret, et sic nō est remotū, quin eodē die altera cōfiguratio in alio si in terræ habitabilis faciat ad hominum generationes tot. Vel tametsi intellectus illi sint ociosi a postrema opatione nō tn̄ a prima, nec incōuenit apud hos.

AD tertiū patet sol. tametsi hoīes sint essentialiter eiusdē speciei, tamen accidentaliter differunt specie, & hæc accidentalis drīa a parte hoīum nō arguit diuersam vnionē essentialem formarum, sed bene dispositiue pro continuatione & assistentia formarū diuersæ facit speciei, sed pro inexistentia non, vt dixi, et ideo omnes animationes sunt vnius speciei & animæ separatæ diuersæ, et sic licet aliquę dispositiones sunt vnius speciei accidentaliter, non tamen omnes aggregatū ergo ex omnibus dispositionibus Socratis differt specie ab aggregato ex omnibus illis Platonis: & ideo disponunt pro diuersis rationalibus intellectibus continuandis.

AD quartum The. dicendū q̄ sunt necessariæ ꝓpter intelligere, & propter animationes insimul, & non sequitur, q̄ tunc sic sit in aliis, quoniā in aliis non sunt hæc duo insimul: modo & si a ationes & intellectiones sint unius speciei, quia dispositiones accidentales totales horum hominum differunt specie, ideo egent diuersis motoribus separatis & sic potest positio hæc defendi ab his.

In quo inducuntur argumenta uera aduersus hanc positionem. Cap. 11.

ET quoniam hæc positio, & contradicit peripateticis & ueritatis in se, ideo opus est arguere ueris argumentis cōtra eam. primo ergo arguitur, omnis motor in sui opatione pfectissima utens instrō vno vnius rōnis & speciei pro illa, est vnius naturæ fm speciem, sed intellectus est motor in sui operatione dignissima vtens uno instrumento unius speciei, ergo est vnus fm speciem & naturam, maior perspicua est, qm̄ esse instrumenti ordinatur ad esse motoris, sicut in sui finem, & ideo nec plura instrumenta possunt esse vnius motoris, nec vnum plurium. minor autem manifesta est per se. Amplius si rationales animæ differunt specie erunt essentialiter ordinatæ hoc profecto pacto vt unus sit intellectus pfectissimus penes cuiꝰ excessum & recessum reliqui mensurētur, quo fit vt in omnibus alios excedat, vt. s. penes magnitudinē mobilis situm motum & reliqua quæ faciunt mobile honorabile, vt Auer. dicit in 12. meta cōmen. 44 modo nullus inuenitur homo hmōi naturæ, oēs enim sunt æqualis perfectionis essentialis. Rursum partes corporis cœlestis differunt tanta differentia, quanta partes sphæræ humanæ, sed pro omnibus partibus tota sphæræ cœlestis sufficit una sola forma quæ est motor totius ergo pro omnibus hominibus. Vltimo quicquid poni debet a phō naturali debet esse sensatum uel ex sensibus cōclusum, vt. 8. physicorum cōmento. 22. & primo cœli commento. 22. Sed plures rationales intellectus esse specie differentes omnium hominum, nec sensatum, nec ex sensibus concluditur. ergo in secunda figura non decet poni a philosopho naturalis, minor declaratur, qm̄ uel conducetur per impossibile, vel ostensiue, non per impossibile, quoniam declarabitur nullum argumentum cogere id, nec ostensiue, quoniam nec via operationum, nec uia instrumentorum nec aliquo alio medio positiuo vt constat. ergo huiusmodi positio est nuga ac fabula, vt The. recte inquit. Quo igitur pacto positio dicens rationales animas specie differre refellatur his constat.

In quo inducitur alia pō circa pluralitatē. Cap. 12.

SI animarum rationaliū plures numero quis senserit adhuc partita erit secta. quoniam uel erunt formæ informantes, inanimantesque, a quibus sumitur differentia essentialis specifica, vel formantes animantesque a quibus animationes uitæ seu vmbræ vel sigillationes fluctuant. Siquidem secūda dicatur secta positio erit Plotini, Calcidii, Iamblici, Procli, & omnium fere platonicorum, hanc quidem n. horum positionem mediam inuenies inter Alexā. & Auer. Alex. enim rationalem animā vitam corporis animationemque eius ponit. Auer. autē nec vitam corporis esse concedit, nec uitam aliquam corpori posse infundere, platonici uero hi rationalem animā uitam esse, corporibus familiarem negant cum Auer. Concedunt tamen familiarem quandam sua præsentia animationem in corpore procreare, ex qua & corpore non homo sed animal conficiatur humanum. Amplius. platonici cum Alexan. multos nobis tribuunt intellectus, discrepant uero q̄ hos multos asserit esse mortalis, platonici æternos cum Auerrois sentiunt. Tu igitur ab Alexan. numerum humanorum intellectuum ab Auer. vero immortale, omnis rationalis intelligentiæ munus tolleto tam habebis platonicorum sententiam. Duas itaque in nobis esse uitas asseuerarunt, quarum secunda sit a prima eiusque sigillum, prima namque in se subsistens, secunda est inhærens corpori prima totum in se quoddam secunda sit pars cōpositi s animalis humani: q̄obrē uita prima quasi forma quędam est animalis quēadmodū sol quasi forma est medii illuminati, scda uero forma corporis materialis instrumentis cōstituti ad animalis officium accōmodati. Harum rationalium animarum intellectus vnus sunt uno modo, plures aūt altero modo. Sunt quidē enim unus fm esse intellectuale redditum actu intelli

gens ab vno lumine, in quo velut in cōmuni forma vnū sunt. Plures vero pro animarū multitudine multi congenitique quemadmodū visus numero oculorum numerati sunt prout vero in uno lumine inuicem cōcurrunt maxime videntur vnum. Rationalem animam non corpori misceri rōnibus duobus testat̄ Plotinus Eneade prima. Si enim corpori misceretur proculdubio inficeretur cadetq; a uita: eo ipso tempore quo viuificatura foret. Amplius ea porro in unum cōmiscente quæ in cōmuni materia inter se conueniunt & genere cōgruunt rōnalis anima magis a corpore distat q̄ albedo a linea, quæ minime cōmiscent̄, ergo nec animā corpori permisceri decet. Quō quidem hac positione saluatur animalis generatio, quōq; eius corruptio Plotinus ostendit ibidem, quando quidē enim in corpus certa conditione affectum vita quædam resultat ab anima quod animare atque fouere (vt platonice loquar) dicitur, & hoc profecto pacto fit animalis humani generatio. Quando vero post vitam hanc quę est & actus imago quædam animæ, hinc abit anima: nō perire quantum est actus animæ, sed desinere vlterius imaginem esse, quēadmodum ac si a vultu imago fiat in speculo, atque discedente vultu restet quidem actus in vultu vigorq; emicans imaginis efficax, sed non restat imago. Tunc vero hic aīæ actus desinit esse imago, qn̄ & deest præparatum corpus ad imaginem resultandā; qn̄ vero p̄sens aderit, tunc et imago perit, et hūc modū dedit Numenius Plotini discipulus, licet uerbis utatur aliis. Quæ quidē igitur sit Platonicorum positio his perspicuū est.

In quo inducitur argumētum Themistii & aliorū aduersus hanc positionem. Cap. 13.

Refellit Themistius in primo de anima capite. 23. pōnem hanc sed qualis inquit obsecro animarū illarum sortitio fuerit quę differentia quæ secretio si omnia quæ eadem specie sunt participatione materiæ distinguuntur, ex materia discrimen & differentiam obtinent, quod tertio de anima capite. 32. resumit. Amplius ab eodem in tertio de anima lib. argumentum sumitur hoc, tantum valet vnum principium numero separatum in specie, quantum infinita in operationibus per organa diuersa numero sicut tantum vnus numero deus quantū infiniti dii, tantū vnus numero sol quantum tot quotuis soles ergo si rationalis anima separata est s̄m esse & simpliciter immista vna numero erit & pro uitis & scientiis sufficiens principium & causa, & hæc quidē ratio in principio capitis. 32. capitur. Rursum si plures erunt rationales separatæ animæ, vel erunt necesse esse vel contingens esse siquidem contingens: esse ergo in suis naturis non habebūt esse, & essentiam idem, cuius oppositum Plotinus probat in lib. de voluntate dei, & etiam declaratum est apud omnes peripateticos causam contingentiæ esse materiam: cum igitur s̄m essentias earū sint procul a materia & omnino erūt necesse esse. Si vero necesse esse, tunc uel tota perfectio speciei potest saluari in vnica numero rationali anima, vel nō: si non proculdubio essent diuersarum rationum, in eis enim quæ vnius rationis & speciei sunt quicquid est possibile vni & alteri, vt Auer. testatur. 2. cœli cō. 59. Si vero tota perfectio totius spēi pōt poni in vna sola numero rationali anima, ergo necessario & simpliciter saluata est quoniam, in sempiternis & necessariis, quicquid est posse & melius, est necessarium simpliciter, vt in physica testatur auscultatione Aristo. & Auer. in. 2. cœli cōmen 34. ergo una sola rōnalis anima de facto erit. Adhuc positio hæc destruit totam p̄biam Arist. enim in. 12. meta. probans vnitatem primi principii ex vnitate mundi inquit, q̄ autem vnum cœlum manifestū, & per cœlum mundum intelligit. si enim plures essent cœli, vt homines, foret principium quidem circa vnumquodq; specie vnum: numero uero multa i. prima principia eēnt diuersa numero, eiusdē tamen speciei. Tūc arguit & inquit, sed quæcūq; sunt numero multa, multū habent materiā, una. n. & eadē ratio multorū, ut hois sor uero vnus est ergo. maior, omne diuersum numero ab altero specie conueniens est habens materiam, tunc accepit minorem. d. quod autem quod quid erat esse non habet materiam est igitur minor, sed primū principiū cū sit q̄d quid erat esse nō habet materiā: endelechia. n. i. qm̄ est actus, tunc in scđa figura dedit conclōnē. d. vnū igitur & rōne & numero primū mouens imobile ens &c. Eodē pacto arguere quis potest in proposito oē numeratū diuersum numero ab altero in specie, cōueniens est in materia, sed apud hos rationalis anima est omnino seclusa ꝓculq; a materia & corpore, ergo erit una numero imobilis & simplex, hæc quidem est ratio Aris. nullo uerbo addito nec subtracto si igitur ualet illa Arist. cur & hæc aduersus hos non? & tu rationem hanc melius cōsidera in com. 49. illius. Hoc idem Auer. sumit in primo de cœlo & mundo cōmento 90 & oēs peripatetici. Item quo pacto (dicas mihi) differunt vel per accidens uel per se. Siquidem per accidēs, uel per accidentia eis uel animatis, non animatis, qm̄ illa sunt extrinseca ab animabus non per accidentia eis quoniam cum sint simplicia, et pure entia, subiecta esse nō possunt. Et etiam accidentia simpliciter abstracta a materia non faciunt diffinitionem materialem subiectorū, sed potius ipsa numerantur per subiecta eorū, si per essentias ꝓprias distinguuntur in omni differente ab altero est dare quo differt, & quo conuenit ut in. 5. meta. habitum est. Quæro ergo quid sit id quo differt una ab altera i. quid sit ratio differendi, uel essentia animæ, uel aliquid præter essentiam, non aliquid præter essentiam, qm̄ in eis idem esse & essentia est apud hos. Si essentia ergo differunt specie quoniam omnis differentia cuius principium et ratio differendi est forma & essentia est formalis, & specifica, & sic rationales istæ animæ erunt specie differentes, quod ipsi negant, ideo apud me: si rationales animæ fuerint separatæ s̄m esse a materia proculq; a corpibus ut dicunt, alterum (crede mihi) sequit̄, q̄ uel differunt specie, uel unā op3 eē numero rationalem aīam oībus hominibus cōem, quod The. euitare nō potuit, & ideo in unitatem rōnalis animæ labitur tandem in tertio lib. capite. 33. Quō quidem igit̄ refellatur positio platonicorum his patet.

In quo narratur positio altera. Cap. 14.

Si uero rationales animæ erunt hominum formæ informantes animantesq; ꝑ. s. uite & animationes ipsę animalium rationaliū. Adhuc uel animæ erūt plures, & intellectus unus numero, uel animæ & intellectus plures ac eodem modo numeratæ. Si animæ erunt plures & intellectus, sic positio erit quorūdam ueterum: quā quidam nostri temporis conantur defendere, dicentes rationales animas esse æternas, tum a parte ante, tum a parte post: tot profecto numero entes, quot sunt in hoc instanti præsenti indiuidua hominum, quæ cum finita sint, & ille finitæ erunt, adiiciuntq; unam esse in uno corpore eāq; exire a corpore alterum, atque alterū viuificare, generatio enim vnius hominis est alterius corruptio, ut fingunt, quæ enim terminus est generationis Socratis, ipsa ē primum non esse Platonis, & quia contingit infinitos homines genitos fuisse, ac infinitos corruptos, ideo cōtingit unam rationalem animam infinities corpora infinita uiuificasse eaque extinguisse sui absentia. Quod si aduersus hos Arist inducatur in erroribus qui Pythagoram cōfutat, dicunt Aris. non positionem reprobare, sed intelligendi ponēdiq; modum. Pithagora enim hoīum animas migrare dicit, non tantum in hominibus, sed in brutis propter q̄d brutales animæ & hoīum eiusdem speciei dicit, ad quem instat Arist. inducens tunc eas esse corpora & alia multa impossibilia. Adiiciūt & item rationalē animā esse plenam omnibus scientiis ac artibus, differenter tn̄ a Platone, qm̄ Plato animas creatas dicit a creatore accepisse habitus omnes, tum practicos, tū speculatiuos, & ideo scire reminisci dicit. Aristot. autem ponit huiusmodi rationales animas plenas esse scientiis ac habitibus, quoniam infinities steterunt in corporibus & infinities exiuerunt

propter quod infinitos habeāt habitus, uel tot quot sunt possibiles haberi, & ideo cum Plat. Aris. apud hos cōcors erit, quātum ad id ꝙ scire nostrum reminisci dicit. Hi igitur multa alia dicunt, quæ superflua essent narratione. Quæ quidem sit eorum positio his patet.

In quo impugnatur positio hæc. Cap. 15.

SEd aduersus hos facile est arguere, quoniam eo dato. Tu esses per esse mei, & ego per esse tui, vniuersaliterq́ homo esset ens, antequā esset & sic homo nō esset generabilis & corruptibilis in eo ꝙ homo. Sed si fuerit erit in eo ꝙ animal. Præsentes cōsequētias ponit Auer. in magna digressione, & omnes sunt demōstratiuæ, supposito ꝙ rationalis anima sit vita & animatio hominis totiúsq́ esse illius, & probare eas est superfluū. Amplius contingeret: ꝙ cum ego acquirerem aliquod intellectum tu etiam acquireres id, vel saltem ꝙ vna numero scientia esset mea quæ fuit tua, & multa alia īpossibilia. Rursum vt Auer. arguit primo meta. cōmen. 33. quoniā tunc homo non vere corrūperetur nec vere desineret, qm̄ cuius esse & essentia remanet, uere nec fit, nec generatur, et cum hmōi esset in ꝓposito, ergo positio hæc fictio est. Adhuc quid extrahit generans uel formam, uel materiam, uel compositum, & si formam, ergo nō præfuit, & si materiam, ergo genita esset, & si compositum, ergo solam vnionem, ut dicam post. Item tunc dispositiones agētis nihil facerent, quoniam non continerent formam genitorum, sed tantum præpararent contra omnes peripateticos, agens enim non præhabet multitudinem sed perfectionem, ut Auer. dicit in. 8 meta com. 15. Præterea nō plus differret for. A Platone q̄ Sortes senex a seipso puero, & quid impossibilius ac derisibilius. Amplius dictū famosum Arist. & Auer. primo de anima com. 53. et mēbra leonis inquit non differunt a membris cerui, nisi quia anima differt ab anima quod Auer. dicit in secūdo de anima com. 60. magis enim est dignum extimare ꝙ differentia subiectorum est propter formas q̄ econtra. Propter quod inquit Auer. 2. meta. commento. 15. ꝙ in ipsis naturalibus est principium: ꝙ formæ propriæ sunt in ꝓpriis materiis, & hoc Aristo. inquit in. 2. de aīa, & nō sicut priores ad corpus aptabant ipsam nihil diffinientes in quo & quali, unusquisq́ enim actus in propria materia natus est fieri. Vbi Auer. in cōmento. 26. uoluit Arist dixisse totū hoc propter antiquos, qui animas migrare dixerūt. Ex his igitur remanet positio hęc impugnata.

In quo narratur positio Simplicii. Cap. 16.

SI rationales animæ erunt plures & intellectus vnus sic Simplicii erit positio, imaginatur enim Simplicii ex intellectu & omnibus præcedentibus formis in corpore humano præuiis, constitui rationalem animam, quæ quidem est quoddam totum constituens in esse hominem & quoniam cogitatiua seu sensitiua anima pręcedens est multiplicata, proculdubio rationalis anima est numerata per corpora, quemadmodum enim materia est vna numero priuatione formarum in se: & tamen per formas partitur, & fit altera: alteraq́, sicut altera atq́ altera est forma: sic intellectus unus est potentia, fit tamen alius atque alius, prout alteri atque alteri sensitiuæ unitur fm esse, & sic fiunt plures animæ rationales scdm corpora: licet intellectus sit vnus sicut materia. Et si dicas ergo rationalis anima est corruptibilis, cōcedunt rationalem animam esse corruptibilem totam ratione partis quę est totum præcedens eam in corpore humano, tamen intellectus in se corruptibilis est. Est enim una anima numero unius hominis, cuius una pars est intellectus corruptibilis, & altera est totum quod præcedit. s. sensitiua & uegetatiua, quæ est unum faciens cum intellectu, & sic totum id est corruptibile ratione præcedentis partis, intellectus autem sempiternus. Et hoc sentire uidetur Ari. 12. diuinorum. d. in quibusdam enim nihil prohibet, ut si est anima talis, non omnis. i. tota: sed intellectus: oē nāq́ impossibile est forsan: ecce quo pacto Arist. dicit totā animam esse corruptibilem, sed intellectus permanet. Et si dicis quando corrumpitur totum, ubi remanet intellectus, dicunt quidam ꝙ remanet in se, sicut materia, quando enim generatur homo statim accipit intellectum tanquam partem animæ suæ, & quando corrūpitur perdit animam licet intellectus remaneat. Et apud Simplicium saluatur multitudo rationalium animarum, et quomodo rationalis anima dat esse homini, & saluatur sempiternitas intellectus. Quod uero ex intellectu & toto præcedente i cogitatiua fiat una anima patet, qm̄ fit ab eis una operatio numero quemadmodum inductio, cuius præmissæ sunt singulares, & sensu conceptæ, propositio conclusa est ule ab intellectu concepta, ergo una ratio est numero ab utraq́, ergo sunt una forma adæquate, & sic nō differunt nisi fm partē. Hanc positionē multi credūt esse mentē Platonis, quēadmodum Alga. inquit enim & forte aliquis diceret ꝙ opinio Platonis est uera ꝙ anima est una & antiqua, & diuiditur diuisione corporum, & in corporea separatione reddit ad suam radicem, & unitur hęc ille in libro destructio destructionum in dubio octauo primæ disputationis, ubi Auer. in solutione illius dubii inquit, & ideo anima Petri, & anima Guielmi quodā modo possunt dici una & eadem, utputa ex parte formę & sunt multæ alio modo uidelicet respectu subiectorum.

Et ibidem in solutione dubii. 23. ait omnes communiter opinati sunt ꝙ animæ innouatio est relatiua. s. ꝙ hęc innouatio est eius adiunctio cum corporeis possibile dictam adiunctionem recipientibus, eo modo, quo præparationes & potestates speculorum recipiunt adiunctionem solis radiorum, ergo ex mente Auer. positio hæc uidetur esse & nō tantum Simplicii. Idem etiam sentire uidetur Auer. commento 38. 12. diuinorum. Inqnit n. Et ex hoc quidem apparet bene, ꝙ Arist. opinatur ꝙ forma hoīum in eo ꝙ sunt homines non est nisi per cōtinuationem eorum cum intellectu, qui declaratur in libro de aīa. Ecce quo pacto plane positionem hanc Simplicii sentit Auer. occasione horum uerborum, & multorum aliorum aliq. credunt positionem hanc esse intentionem Auer. s. ꝙ rationalis anima sit composita ex intellectu potentiæ, & toto præcedente. s. uegetatiuo sensitiuoq́, ex quibus terminatur ac conficitur forma quędam simplex, quæ actu est uegetatiua sensitiua ac rōnalis, quæ forma sit hoīs fm esse multiplicata per hoīes ac numerata, licet intells sit unus in se, ut diximus. Sed qm̄ hæc positio habet multos declaratores, in ea amplius non persisto, sed relinquatur his qui cupiunt eam defendere.

In quo improbatur hæc positio. Cap. 17.

TAmetsi hæc positio Simplicii sit mens, attamē proculdubio hæc dictis & fundamentis Auerrois obsistit primo, quoniā quādo ex aliquibus fit unum per se oportet, ut alterum sit per se actus, alterum per se potentia, cum igitur ex intellectu et tota forma pręcedenti fiat una anima per se, tunc aliquod erit actus per se, & aliquod potentia per se. Vel igitur intellectus est per se potentia, & sensitiua præcedens actus per se vel econtra. Siquidem primo modo hoc est contra Auer. in primo metaphysicæ, cōmento. 17. vbi vult ꝙ forma generabilis sit prior, & illa quæ est ī potētia prior ea, quæ actu. tunc intellectus prius nobis adesset q̄ sensitiua, cōtra Aristotelem, & in libro de animalibus decimosexto. capite decimo. & in libro de anima sæpe, vltima enim inquit ortu rationalis, & intellectus est.

AMPLIVS tunc sensitiua est perfectior intellectu: est enim actus simpliciter perfectior potentia, & magis ens, quod est contra totam philosophiam, est enim intellectus diuinum quoddam. Rursum si actus esset sensitiua potius intellectus traheretur in specie per sensitiuam quam ecōtra, quoniā ultima differentia sumitur ab actu. Item vna forma esset forma duorum subiectorum pri-

mo et per se qm̃ sensitiua est forma subti humani et intellectus: quæ sunt duo genere diuersa, hoc autem impose, unam enim formā habere plus uno subiecto est impose: vt Auer. inqt in lib. de sub̃a orbis, his credo eos nō posse credere hanc partem. Si uero dicant (vt Simplicius senti re videtur) q intell's est tanq̃ forma & per se forma forma rū, vt The. ait & tota forma pcedens est tanq̃ mā: immo per se mā intell's. Tūc sequit̃ q illa forma prior erit æter na. cōsequentia est Auer. in. 3. de anima com. 36. d. (quoniam si fuerit receptio cōtinget ut generatū recipiat æternū & assimilet et, sic generatū fiet æternum) & hæc quidē Auer. demonstratiua est cōsequentia qm̃ æternū in essentia, bene potest recipere nouum sicut materia prima, qm̃ est quid potentiale, & esse quod habet recipit ab altero, sed actus æternus non potest uniri per se generabili potentiæ, qm̃ omne vnitum alicui per se & actus illius cōstituit id in esse sibi simili: actus enim humanus cōstituit hominem, forma æquina æquū, & vr̄ omnis actus cōstituit potentiā ſm esse quod habet, ergo si est actus æternus et simpliciter incorruptibilis, constituet potentiā in esse æter no, & simpliciter incorruptibili, & inde est vt forma æter na, vt intell'ia cœli sit actus mobilis æterni simpliciter.

AMPLIVS inquit Auer. in cōmento magno. diuersitas. n. nāæ recepti facit diuersitatē naturæ recipiētis, hoc igit̃ mouit Arist. ad ponendum hanc naturam esse aliam a natura materiæ, arguo sic intellectus est vnus nume ro simpliciter et incorruptibilis omnibus hoibus: ergo recipientia intellectum erunt vnū numero simpliciter & incorruptibilia. Cōfirmatur inquit Auer. 2. de aia com. 60 & nō potest aliquis dicere q ista diuersitas accidit propter diuersitatem subiecti, ita q fiant intētiones propter materiam spiritalē, quæ est sensus non ,pter motorē extrinsecū, melius est enim extimare q, causa diuersitatis materiæ sit diuersitas formarū, non q diuersitas materiæ sit causa diuersitatis formarum. Ergo ex his sequitur si intellectus est vnus numero simpl'r in se et in corruptibilis oēs animæ erunt vna numero & incorruptibilis, & sic totus homo erit corruptibilis. Quod si dicas q intellectus est actu numeratus, attamen potentia est vl'is & vnus numero ſm rōnem, sicut materia prima est actu multa, potentia autem diuersa: prout diuersis vnitur formis. Hoc contradicit Auer. & rationibus Auer. quidem, qm̃ inqt in. 3. de aia, cōmen 19. sic, & ideo opinandū est ſm Aris. q vltimus intellectuū abstractorum in ordine est iste intellectus materialis. actio enim eius est diminuta ab actione illorum cum actio eius magis videatur esse passio quā actio, intellectus ergo est abstractum, quemadmodum & quælibet intelligentia, licet in vltimo. Sed dicit Auer. in separatis a materia non est plus vno indiuiduo in specie, vt primo cœli, cōm. 90 ergo intellectus actu est vnus numero in tota specie, & sic est actus vnus numero, & nō potentia, adhuc inquit in commento magno, sed opinandum est q in anima sunt tres partes intellectus, quarum vna est intellectus recipiens, secunda autē est efficiēs: tertia autem est factū & duæ istarum sunt æternæ. s. agēs & recipiens tertia autem est gn̄abilis et corruptibilis uno modo æterna alio modo qm̃ quia opinati sumus ex hoc sermone q intellectus materialis est vnicus omnibus hominibus, & etiam ex hoc q sumus opinati quod species humana est æterna, vt declaratum est in aliis locis, necesse est vt intellectus materialis non sit denudatus a principiis naturalibus cōibus toti speciei humanæ &c. Ecce q ipse ponit intellectum potentiæ esse partem rationalis animæ vna cum agente, & nō partem. s. rationalis animæ corruptibilis. Et ibidē dicit, opinandū est enim q hoc est quartū gn̄ans esse, quēadmodū enim sensibile esse diuiditur in formā & mām sic intelligibile esse op3 diuidi in cōsimilia his duobus s in aliquod simile formę, & aliqd' sile māæ, & hoc est in omni intelligentia abstracta necessariū quæ intelligit aliud &c. Ecce quo pacto intell's est quid actu vnus numero pars intelligētiæ separatæ & tu ex cōsimilibus verbis potes infinities idem colligere. Contradicit etiam rationibus quoniā si intellectus non esset nisi vnus ſm rationē, tunc esset actu extra aiam ens vl'e in potentia, & sic indiuiduum demonstratū, & sic corpus uel uirtus in corpore & sic generabilis & corruptibilis.

AMPLIVS esset hic, quoniā omne receptū in sub̃to demōstrato recipit ens & formam demonstratā, cum sensitiua sit forma demonstrata, ergo erit intellectus virtus hęc indemonstrata, & sic idem quod prius. Ex his et aliis apparet falsitas huius opinionis.

In quo ponitur alia positio de mēte Auer. quæ conatur saluare verba Aristotelis. Cap. 18.

SVnt & alii viri in pħia præclari, qui voluerūt quasi mediare inter latinos & Auer. vt Suggerius cōtemporaneus Thomæ in quodam tractatu misso Thomæ in responsione ad illum Thomæ, qui opinatur cum Auerroicis intellectum materialem esse formam perpetuam, ex utroque latere, & q non est formam materialis hoc est educta de facultate materiæ generabilis aut corruptibilis. & q sit unus numero omnibus hominibus, & ideo dicit q positiones latinorum oppositum sentientes in hoc philosophiam penitus non sapiunt & hæc conatur probare rationibus Auerro. & ego notaui eas in expositione mea libri tertii de anima in singulo loco ubi Auerro tangit illas. Et in cōmento meo tractatus de fœlicitate Auerro. declaraui illas quatuor rationes, quas ibidem tangit Auerrois. Amplius voluit hominem esse per se vnum compositum ex corpore & intellectu materiali prædicto directe reponibile in prædicamento substantiæ, sub animali intrinsece denominatum ab intellectione & constitutum in ultimo esse specifico: ab ipso rationali, quod sumitur ab illo intellectu materiali prædicto. Et addit, nec potest intellectus informare materiam non informante cogitatiua quia non stat materia sine forma constituta in esse per eam, & nō potest intellectus formare sine sua proxima dispositione, et ultima quæ est cogitatiua propter quod inquit cogitatiuam ordinari in intellectiuam quamuis cogitatiua non sit forma generica, nec potest cogitatiua informare materiam, non informante intellectu, positis enim informabili vltimate disposito & informatiuo ponitur informatio, est autem materia informata cogitatiua informabile propinquum, & vltimate dispositum ad recipiendum intellectum, & sic potest vna forma substantialis esse dispositio ad aliam, dummodo illa forma præparans non sit materiæ ratio recipiendi, ecce quomodo esse hominis in eo q homo est vltimo per hunc intellectum, & quomodo differentia hominis in eo q homo sumitur ab hoc intellectu vltimate. Et postremo addit intelligentias esse indiuidua eadem cum earum quidditatibus, propter quod intellectus materialis cum sit infima intelligentiarum erit ipsa ut indiuiduum sua quidditas 7 enim metaphysi. commento. 41. & tertio de anima commento. 9. et. 10. in abstractis a materia nō differt quidditas ab eo cuius est intell's ergo materialis erit indiuiduus & singularis & per consequens nō repugnat intellectum dare esse hoc, quāuis sit etiā quidditas vl'is, et sic indiuiduū humanū, ut sor. hēt eē hic ab intellectu, sed a materia diuisa iformabili cogitatiua informante, mediantibus dimensionibus oritur possibilitas multiplicationis indiuiduorum sub eadem specie, quæ omnia propter esse vniuersale intellectus informari possunt illo & ab illo sumere suum esse hic & vnum uult ergo ipse intellectum inquātum quidditas partiri per materias informatas dimensionibus et cogitatiuis inquantum est indiuiduum esse id per quod indiuiduū hominis est hoc: intellectus ergo, vt habet esse reale, est forma suo orbi, vt habet esse intentionale, est materia omnium intellectuum separatorū. Ecce quomodo mediat inter latinos & Auerroicos, ab Auerroicis enim accepit intellectus impartibilitatem immaterialitatē & vnitatem, a latinis autem q sit forma constituens hominē, et hunc hoiem, hominē in eē

specifico, & hũc hoĩem in eẽ hoc, & sic dare eẽ indiuiduo & spẽi, & sic eẽ id a quo sumit ultima dr̃ia specifica et ulti mata, cõfirmat aũt hanc vltimã partẽ esse mentis Auer. ex multis quæ disparsim in hoc libro dicenf. Q̃uo quidẽ igit intell's det esse, & q̃uo fit vnus & imaterialis. Ampli' q̃uo hæc positio differat a præcedẽti: his perspicuum.

In quo contradicitur huic positioni. Cap. 9.

APparet profecto quomõ iste vir, & sui sequaces tantum vt fugerent argumenta latinorũ in hanc positionẽ lapsi sunt, sed profecto isti contradicũt omnibus fundamentis Auer. nec aliquis latinorũ verorũ hanc positionẽ Auer. dudũ scripserit, licet Ioan. Picus vt ostenderet se posse sustinere oẽm positionẽ, quantũcunq; falsam, conatus sit mecum põnem hanc sustinere ad mentẽ Auer & Arist. The. & omnium antiquorũ expositorũ Arist. sed pace horũ, hęc positio nõ est intelligibilis ad mentẽ Auer præcipue quod pluribus rõnibus ostẽditur ex eius verbis acceptis, prima omnis causa formalis alicuius cõpositi intrinseca & constituens id in esse est cum genereratione illius Auer. 12. meta com. 16. sed intell's nõ est cũ gñatione indiuidui hoĩs, ergo nõ est forma constituens id in esse hoc vltimo &c. Nec valet quod dicebat. Ioan. Picus Auer. & Arist. ibidem loqui de formis cõstitutis in esse p materiã hoc est eductis de facultate materiæ. Qm̃ statim mouet qõnem. d. si aũt aliqd maneat posteri' perscrutandũ est: in q̃busdã. n. nihil ꝓhibet: vt si est aĩa talẽ non oĩs, sed intell's, omne nãq; impoĩe est forsan, dubitatio ergo nõ est i inceptione formæ, qm̃ oẽm formã simul incipere cũ generatione cõpositi accipit confesse, ex differentia agentis & formæ, sed de remanentia formidat arguo modo, eo modo accipit formã in inceptione, quo modo formidat in definitione, sed formidat vniuersaliter: & maxime de intellectu. ergo &c.

SECVNDO arguit Auer. formaliter contra hos in primo meta. com. 33. d. & etiam impoĩe est extimare formas esse abstractas a substantiis, quarum sunt formæ & substantias non esse scilicet quod est impossibile formas remanere, & deficere res, quarum sunt formæ, quoniam tunc non esset generatio, neq; corruptio &c nescio si apertius potest repiri auctoritas & ratio. Tertio nullũ æternum simpliciter & in substãtia et in quolibet sui potest eẽ actus vltimus alicuius rei corruptibilis Auer. ibidẽ com. 35. 31. & 3. meta com. 9. sed intellectus est simpliciter æternus in substantia & quolibet sui: ergo &c. Quarto si intellectus constituit hominem in esse hoc vltimo, ergo hõ esset anteq; generaref ꝓbaf consequentia, qm̃ totũ eẽ est a forma, ꝑm Auer. ꝙ cuius forma ꝓcessit totũ eẽ simplr̃ ꝓcessit: & totũ simpliciter generatur, ergo aliquod simpliciter generatur, quod simpliciter præcessit, & hæc fuit ratio Auer. tertio de anima in digressione magna quam non soluit nisi. d. intellectũ non dare esse vltimate. Quinto tunc omnes hominet eẽnt vnus homo numero simpliciter quod est contra sensum, consequentia probatur, vel intellectus primo & per se perficit naturã specificam, uel naturam indiuiduam si naturam specificam. vel illa habet esse reale uel intentionale si reale ergo natura specifica erit hæc vna numero, probatur cuius actus est vnus numero simpliciter ipsum est vnum numero simpliciter. Etiã natura specifica haberet esse extra animam, & sic esset idem indiuiduum extra animam ꝙ sua q̃ddítas & sic esset idea Platonis. Si esse intentionale. Tũc actus realis perficeret esse rationis, & quid absurdius. Si dicatur ꝙ intellectus primo & per se perficit indiuiduum, tũc arguo, cu us prima perfectio essentialis & intrinseca primo & per se est vna numero, in tota specie ipsius perfectibili, primo & per se adæquate est vnum numero in tota specie, & qui negat hanc est fatuus, ergo vnum tantum esset indiuiduũ hominis in tota specie hominis & hoc argumentum est demonstratio. Sexto in generatione substantiali huius hominis quæramus quis est terminus generationis talis formalis, vel intell's, vel cogitatiua uel congregatũ ex intellũ & cogitatiua. Si intell's ergo intell's cõtinebitur in facultate materiæ, & in potentia motoris, ergo educetur de potentia materiæ, si cogitatiua ergo esse specificũ & vltimatũ erit ab ea, qm̃ generatio est in esse specificũ via, si ergo vltimo primo & per se formaliter est in illã, tanq; in terminũ, illa erit vltimus terminus essendi, & sic omnis forma adueniens post illam erit accidentalis, vt. d. Auer. 1. physi. auscul. com. 69. Si terminus erit cõgregatum ex eis, ꝙ ex eis fuit unũ p se, qm̃ generatio ẽ unus p se motus, & per cõsequens terminus eius debet esse vnus per se, & sic ex cogitatiua & intellũ fiet vnus terminus formalis generationis hominis, ergo fiet vna forma per se, & sic redderf prima põ quã isti irruunt fortiter. Septimo, si cogitatiua dat esse hoĩ, vel specificũ, uel genericũ, si specificũ ergo hõ reponef in specie per cogitatiuã, ergo superfluit intellectus. Vel ponef in una & eadem specie per duas formas diuersas, plusq; cœlũ differat a terra qđ est derisibile si gñica isti cõtradicunt sibi. Etiam tunc illa non esset terminus generationis hoĩs in eo ꝙ hõ nec daret esse homini in eo ꝙ homo, nec faceret dr̃iam indiuidualem quæ oĩa sunt cõtra eos. Octauo si cogitatiua recipit realiter intellectum ergo potest cõprehendere ipsum, probo, qm̃ intellectus est sua quidditas, ergo si cogitatiua recipit intellectum ꝑm esse indiuiduale cũ esse indiuiduale sit sua quidditas, tunc cogitatiua potest recipere quidditatem intell's. Sed intellectio nihil aliud est nisi receptio quidditatis uniuersalis ꝑm Auer. ergo cogitatiua poterit apprehendere intellm̃ & sic forma materialis apprehendit abstractum contra Auer. 2. de aĩa: com. 63. & in. 3. de anima com. 33. & alibi. Nono arguitur, si intell's recipitur realiter in cogitatiua est æterna ac semp copulata intellectui, cõsequentia est Auer 36. com. 3. & ꝓbatur per principium Auer. contra Aui. in primo de suba orbis, oĩs forma indiuisibilis æterna constituit suũ subiectum in esse æterno, & qui negat hoc debilitat processum Auer. Decimo, si intell's cõstituit hominem in esse, uel est totus in toto homine, uel totus in toto, & pars in parte, non scđm, qm̃ tunc intell's esset forma diuisibilis extensa per corpus, qđ non concedunt. Si primum ergo pes intelligeret, qm̃ in pede est cogitatiua, cui inest intell's ergo &c. Vndecimo, si intells inheret cogitatiuæ uel hoĩ formalr̃. tunc intell's est numerus ad numerationem hoĩum qm̃ diuisio formę numeralis est ꝓpter materias. Duodecimo, si intell's inhæret hoĩ ergo est hic & demr̃atus, & si est hic & demr̃atus, tũc oẽ receptũ in eo esset forma in potentia, & sic processus in infinitũ. Tertiodecimo, nullũ uĩe p essentiam recipif in aliquo subto particulari, hæc est per se nota, qm̃ vlẽ participatione est ubiq; & semp, ergo magis uĩe per essentiam. Sed intellectus potentiæ est uĩe quid per essentiã, ut ꝑspicuũ ẽ ergo in nullo subto recipif pticulari nec vli. Quartodecimo, qm̃ Arist. in prima pħia inqt principia rerũ particulariũ sunt particularia, potissimũ aũt principiorũ est forma, ergo ipsa est particularis in hoc particulari, & sic intell's qui est principiũ totale essendi huic particulari ipse erit particularis. Quintodecimo, nullus motor, unus numero simplr̃ est actus perficiens & vtẽs in uno tpe numero pluribus mobilibus numero ut patet in natura et arte. Sed intell's est unus simplr̃ numero, ergo non potest perficere, & uti pluribus mobilibus numero. Sextodecimo mirabilius arguit Alber. si esset unus numero intell's, q̃ est subalis forma hoĩs, cõtingeret ꝙ plures hoĩes vnã in numero haberẽt formã hoĩs, & nõ vnã aĩalitatẽ, qm̃ hõ est aĩal ex sensitiua, hõ ex intellũ, & sic cõtingeret ꝙ nã gñis indiuiduaref, & dr̃ia specifica maneret uĩs nõ ĩdiuiduata & sic vnũ indiuiduatũ eẽt cõpositũ ex ĩdiuiduato, ꝑm eẽ & nõ ĩdiuiduato, & hæc rõ Alberti cõtra hos ẽ firma de mr̃o. Septimodecimo, si intell's cõstituit hoĩem in eẽ, tũc uel intell's est diuisibilis, vel hõ est indiuisibilis, q̃ sunt contra Auer. cõsequẽtiã ꝓbat Auer. 1 de suba orbis, qm̃ uel dimensio præcedit intellm̃ in materia uel sequif, si ꝓcedit ergo intell's est diuisibilis: oĩs. n. forma recepta in subiecto

extenso.

extensio & quanto, est extensa & diuisibilis. Si dimẽsio non recipitur ante intellectum. ergo cogitatiua fuit in diuisibilis recepta in materia indiuisibili, & sic homo esset quid indiuisibile contra sensum. Dixit Ioan. Picus, ꝙ intellectus in hoc homine recipitur post dimẽsionem, licet non absolute: nec oportet ut diuidatur, qm̃ uerbũ Auerrois non uerificatur nisi in formis constitutis in esse per subiectum. Sed pace sua Auer. primo de suba orbis dedit propter hoc animam cœli recipi prius in corpore cœlesti ꝙ dimensiones, & tamen anima cœli non est constituta &c. Decimooctauo nõ minus differũt plura membra alicuius hoĩs per ꝓprias formas partiales ꝙ indiuidua humana inter se, sed Auer. & Auic. uolunt hominem unum esse vnum numero ab una forma ultima, non obstante drĩa specifica membrorum. ergo oẽs homines essent unus homo numero simplr̃, nõ obstãte differentia partiali, per cogitatiuas formas. Decimonono si intell's esset forma cogitatiuarũ hoĩum, tũc possem tenere oĩa corpora mũdi differre ꝓpriis differentiis partialibus, & constitui ab uno intell'u numero vl'i, qui est Deus: & sic esset error Varronis ꝙ Deus sit aĩa mũdi. Vigesimo si una forma specifica perfecta potest recipere alteram in esse tunc elementa nõ deberent frangi in misto in subiectis, ut deducit Auer. 3 cœli com. 67. ꝯña tenet, qm̃ dicerem plures formas recipi ab inuicem non esse remotum. Vigesimoprimo. si intell's reciperetur in mã & cogitatiua, ut isti uolũt tũc intell's haberet duo subiecta. ꝯñs est contra Auer in. 1. de suba orbis vbi inquit, unam formam hr̃e plus uno subiecto est impoĩe, ꝯña patet, qm̃ intell's reciperetur in cogitatiua et mã nec ualet fugere ꝙ nõ est incõueniens hr̃e duo subiecta, quorum unum sit mediatum alterum immediatum, qm̃ tũc nihil haberet contra antiquos & Auic. dicerem. n mãm hr̃e formam propriam, & tamen recipere alias formas, nec incõuenit unam formam recipi in forma illa ꝓpria mãæ immediate, & in mã mediate, sicut dicis, qm̃ unam formam hr̃e duo subiecta, unum immediate, alterũ mediate nihil prohibet ut obiicis. Vigesimosecundo arguitur. tunc intell's esset accñs, qm̃ omne adueniens enti in actu specifico & vltimato est accñs. 1 phys. com. 69. & 2. de anima com. 4. Sed intell's aduenit composito ex cogitatiua, & materia, quod est ĩ actu specifico ſm hos ergo intell's est accidens, conclusio falsa & non maior, ergo minor. & sic põ falsã. Vigesimotertio, tunc nulla esset uia ꝓbandi mãm primam esse puram potẽtiam in genere substantiæ, contra totam pbiam, ꝯñam probo, qm̃ tota uia sustentatur in hãc ꝓpõnem, nullum ens in actu recipit formam substantialem. & hanc accipit Ari. in perigeneseos, & in physica auscultatione, et in diuinis & alibi cui addendo hanc minorem. materia recipit oẽs formas substantiales, concludunt pbi ergo materia non est ens in actu. ecce quõ maior est tota uis argumenti. Si ergo cogitatiua uel compositum ex materia & cogitatiua recipit realr̃ intell'm, ac formalr̃, tunc ens in actu reciperet formam substantialem: sed hæc est maiori contradictoria ergo maior falsa, & sic tollet uia illa, & possem substinere materiam esse actum uel ens in actu. Vigesimoquarto oẽ recipiens debet esse expoliatum a naturis rerum receptarum, tam in receptione reali ꝙ spũali, ut dicit Auer. 2. de anima comm. 67. sed materia recipit omnes formas subales. ergo in recipiendo alteram formarum subalium debet esse expoliata ab omni. ergo nõ recipit & intell'm per cogitatiuam, tanꝗ per rõnem recipiendi receptiuam. Vigesimoquinto arguitur, omnis forma posterior receptione in materia est terminus finalis priorum adeo ꝙ continet omnes priores virtualr̃, sicut figura posterior cõtinet priores uirtualr̃, ut dicit Aristo 2. de anima. sed intell's est forma ultima receptione. ergo continet uegetatiuam sensitiuam, & omnes alias virtualr̃, & per cõsequens intell's erit uirtute uegetatiua sensitiua & intellectiua. ergo omnes superfluunt, & sic redibit põ omnium latinorum dicentium rõnalem animam esse potestate uegetatiuam et sensitiuam, et esse principiũ omnium operationum harum per se.

NEC potes dicere intell'm esse priorem, qm̃ tunc esset imperfectior, priora n. gñone sunt imperfectiora vt dr̃. 9. diuinorum. Vigesimosexto omnis forma ultima est ultimus terminus gñonis per se, sed intell's est forma ultima apud istos, qm̃ ab eo sumitur nomẽ & diffõ hominis. ergo intell's est ultimus per se terminus gñonis sed omnis terminus gñonis continetur in potẽtia agẽtis & mãæ, & per ꝯñs extrahitur de potentia materiæ, ergo intellectus extraheretur de potentia materię. Vigesimoseptimo, si intellectus esset formaliter copulatus homini a principiis naturæ, tunc phantasma non esset medium copulationis intellectus cum homine, & sic totus labor Auer. in. 3. de anima in declarãdo medium copulationis fuisset ociosus. ex his & aliis dispersim meis argumentis potes iam colligere põnem hanc contradicere fundamentis Auer expræsse, & licet horum argumentorum quædam uideantur facilia solutu, quædam nõ consumato in dictis Auer facient forte ꝓbabilitatem.

In quo narratur altera positio. Cap. 20.

SI uero rõnales animę erunt tot quot corpora nõ quidem æternæ, sed ex Deo creatæ, & in instanti creationis infusæ, põ erit nostra ꝗ post ponere uolo: qm̃ hãc sustinere fouereq; intẽdo, iõ licet ad alterum mẽbrum trãsire. Si igitur rõnalis anima unica ponitur uel dabit eẽ corporibus hominum, uel operari tantum, si esse, sic põ erit Them. & Theophrasti Eudemii Simplicii, & multorum expositorum ueterum, inquit. n. Theo. 1. de anima cap. 23. nam ea quæ princeps est, & quæ intell's uocatur. forte potest abiuncta defendi, quæ uim intelligendi animę immittat & influat, at reliquas naturas inhærere, & quodammodo intexi corporibus, necesse est, si præstare uires, & actiones suas debent, in tertio uero, cap. 33. asseritiue hoc inquit. d. aut. n. eandem rem non intelligũt præceptor cum docet, et discipulus cum docetur, ꝙ falsum esse nemo est, qui nesciat: aut si eãdem intelligunt idem ambobus actus est eoq; substantia eadem. Et cap. 39. inquit ex his oĩbus manifestum puto esse, nõ ꝓpter rõnem sentire qui dicant Ari. & Theophrastum extimasse aliud esse intellectum patibilem & corruptibilem, quem illi cõem uocãt, & corpore nõ abiũctum, aliud totũ id qđ ex intellectu agente: & intellectu potentiæ cõponitur, qđ & separatum a corpore, & incorruptibile, & ingenitũ statuũt atq; ita fieri, ut partim duæ naturæ sint, partim una, nam & id quod ex duabus facultatibus forma & mã cõditur unum esse intelligimus. Et cap. 37 in fine postquã Platonis uerba induxit inquit, ex his abunde manifestum, arbitror: manifestum factum Platonem ex his partibus quæ pertinerent ad animam solum, intellectum immortalem putasse, contra tum omnes affectus, tum rõnem in affectibus constitutam mortalem, ꝙ Aris. patibilem appellat. Et cap. 35 inquit vr̃ hoc loco Aris. cum dicit cõmune patibilem & corruptibilem intellectum accipere, nam intellectum potentiæ nulla dubitatio est, quin impatibilem & separatum putauerit, & qui formas rerum posset concipere, & qui nihil esset actu, sed potẽtia, item qui cum corpore misceri non posset, & cui nullus usus corporei instrumenti esset & reliqua. Quod uero agẽs intellectus separatus sit non opus est ostendere. id. n. constat. Tum cap. 26. Tum. 29 Tum. 31. Tum. 32. Tum 36. Tum. 39. omnibus. n his in locis id aperte reperies. Ex his omnibus colligere uolo totam rationalem animam, quæ ex intellectu potentię, & agente fit esse a corpore semotam separatamq;, & Procul a corpore, & dispositione corporali. Cui si addatur hæc minor, omnis forma separata a materia non est nisi una numero in tota spẽ, ut Them sumit. tum cap. 23 primi, tum. 33. tertii de anima concluditur in figura prima rationalem animam eẽ unam numero cuius partes sunt intellectus agens et intellectus potentię, ſm igitur Them. intellectus agẽs unicus

est numero & intell's potētiæ unicus, & tota rōnalis aīa, quæ his cōficitur, vnica numero, quæ in tota sphæra humana principium est uiuificādi: ac intelligendi ꝭm modum declarādum. Erunt ergo ꝭm Them. tres intell's ī suba. s. intell's potentię intell's agens, qui rōnalē aīam condunt, est & intell's patibilis seu corruptibilis quem Aris. & Theophrastus cōem appellant, & hic quidem est id, ex quo & corpore aīal fit humanum, rōnalis n. anima totum quoddam est, in se cōsistens, ut cap. 39 authoritate Theophrasti dicit sub nomine intell's agentis, intellus uero cōis, qui uita est aīalis humani, pars est alterius, rōnalis quidem anima simplex ac in numero una tantum, intell's quoq; patibilis numeratus, ꝙ sic Them. oñdit ca. 37. porro intell'm cōem mortalem dicit per quem homo est, qui ex anima & corpore consistit, in quo iracundie & libidines sedent. erit ergo intell's patibilis ab aīa rationali seu agente intellu prouenieēs, sicut a sole illuminatio ī medio & vultu imago in speculo, & hoc pacto uerbum Them. sonat cap. 27 Restat igitur ut ab intellu agēte tantum essentia mea ꝓficisci ac pendere dicatur, solus enim intell's agens proprie & maxime censendus est forma &c. idem. n. ꝭm eum rōnalis anima, & agens intel's (ut alias ostendam) sola. s. rōne secreti. Erit ergo pō Themistij a pōne Plotini hoc uno solo discrimine differens, ꝙ Them. numerationem intellectiuum resecat Plotinus pandit a conatur defendere, sed de gñone hoīs & corruptione, & modo descensus & recessus aīæ, ab aīali humano nulla ꝓrsus dña Erit ēt pō The. ꝓpinqua pōni Auerrois in oībus quidem, ꝑter hoc ꝙ Them. rōnalem aīam aīare sui pñtia formareq; sui adhērētia dicit. Corrumpere autem ac dissipare corpus sui absentia ac recessu, & sic rōnalem aīam non tantum principium operandi ponit hominum, sed essendi, hoc profecto pacto quo sol illuminandi principium & vultus imaginis in speculo ponitur: quod Auerrois, ut creationem euitet, detestatur ꝓrsus, ut suo loco latius dicetur. Quid igitur Them. & alij senserint, patet his.

In quo inducitur positio quorundam latinorum de sententia Themi. Cap. 21.

EXpositor in libro de unitate intell's peruerse Auerroim Themi. intelligere dicit pp ꝙ Themi intell'm esse uitam & ueram corporis aiationem & formā a qua spēs, & dña sumitur dicit, & accepit per se uerba capitis. 26. & 27. oīa, quę hic narrare esset supfluum ubi cōstat aperte The. uelle rōnalem aīam esse formam corporis humani, non per appropriationem, sed per ueram in exñtiam ac aiationem. Amplius & Theophrasti pōnem esse hanc testatur expositor inducens uerba Theophrasti, quæ Them. cap. 39. recitat ubi aperte colligit intell'm esse uerū actū corporis ac formā eius. Amplius & ꝙ intell's agentes sint plures oñdit & Them. cap. 22 .d. (an primum quidem intellum illuminantem credi unum oportet illuminatos uero & subinde illuminātes multos: quemadmodum sol est unus tamen lux, quę de sole ꝓdit & mittitur quasi abiūgitur ab eo, & d uellitur atq; ita in multos obtutus distrahitur distribuiturq;) Ex his sequitur ꝙ intell's agentes qui sunt simul illuminantes, & illuminati sunt plures, licet unus primus, qui forte Deus est, & per consequens non unicum numero sentit Them. intell'm de intellu uero speculatiuo, qui intell's in habitu dr̄, quid Them senserit nō pñtis sit ꝑtractationis differatur n. usq; in aliud tps. Hæc igitur sunt uerba Them. quæ aduersus dicta inducuntur.

In quo consiliantur Themistii uerba. Cap. 22.

SVnt quidam pstantissimi uiri ex Simplicij uerbis ī 3. de aīa, accipientes in commento illius partis (de parte aūt aīæ) qui amicitiam ponūt in dictis Themi. hoc pacto imaginantes ex intellu cōi & corpore aīal cōfici humanum: est. n intell's cōis forma corporis illius. Vlterius ex rōnali aīa & aīali confici hoīem dicunt, erūt ergo hoīes plures rōne aīalium humanorū, licet forma oīum vna, & sic ordo est ꝙ intell's cōis forma est corporis humani, ex quo aīali conficitur humanum, rōnalis uero, quæ qñq; nomine agentis qñq; nomine intell's potentiæ dr̄, est forma aīalis humani, ex quo & eo conficitur homo. Et hoc Them. sentit: ut dicunt, qñ inquit, restat igitur ut ab intellu agente tantum essentia mea ꝓficisci ac pendere dicatur, solus. n intell's agens proprie & maxime censendus est forma: quod pro tanto dicit, qm̄ intell's cōis est forma & mā, forma quidem corporis humani, mā uero saltem partialis intell's agentis, qui nulli amplius forma est. Quod declarare vr̄. d. immo forma formarum inferiora autem cætera, ut animal humanum sup. modo subiectorum loco modo formarum habentur. Hoc idem sentit The. cum inquit (nos igitur utriusq; intell's copulatio sumus. si ergo ita habent omnia quæ ex actu: & potentia consiliantur, ut in his aliud sit ipsa res: aliud essentia) sequitur, ut aliud ego, & aliud essentia mea, ita ut ego sim is qui ex actu & potestate ī. agente & aīali humano constituor (essentia mea sit solus actus tantum) ecce quō dr̄iam ponit inter hoīem & aīal hoīem. d. constitutum ex rōnali animali & intellu agēte, & rōnale aīal ex corpore et aiatione, & sic pōt poni amicitia dictorum eius. Et hic quidem concordandi modus subtilis est, & Simplicius fuit author: & eius pō fuit hęc tantum. Ego uero non reputo Simpliciū cum The. sentire, ut ꝑhabito capite pluribus locis monstraui, ideo consiliandi modus alter est, qui fere patet, Them. n. non negauit intell'm dare esse nobis, & per consequens nos esse quoquo modo intell'm, ut dicit, sed istud dare esse est æquiuoce, alio. n. pacto dat eē lumen medio & alio sol. est. n. lumen tanq; actus & perfectio ac pars illuminati, sol uero Procul ab eo sua tantum præsentia forma & illuminans: & sic Themi intelligit: & hoc pacto separatū ipsum non ponit, quot enim modis dr̄ dare esse tot per oppositum dr̄ separatum, & sic cōcedi pōt intell'm vno modo esse coniunctum corpori, & altero modo separatum, sed quid Them. intell's dicat illuminatos subinde illuminantes quō multos posterius in alijs locis dicam, et id dictum potius contra eum facit, ꝗ contra nos, differatur ergo vsq; in aliud tempus. Quę quidem igitur sit pō Themistij patet.

In quo positio Auerrois inducitur. Cap. 23.

NON decebat pōnem Them. confirmare, qm̄ ea eadem argumenta, quę pōnem Auer. firmant, illam The. probant, cum utriusq; una tantum sit uis, paruo discrimine differens, ut diximus. Quia declaratum est rōnales aīas, quas peripatetici intell's uocant de se absolutas, ac a mā solutas esse. Amplius ipsas non esse multas ꝭm spēm, nec multas ꝭm numerum. ergo relinquitur pō Auer. ꝙ rōnalis aīa una tm̄ sit oīum numero, & qm̄ declaratum est, ac declarabitur rōnalem hanc unam non uiuificare, ac nos fouere, & scimus ꝙ per ipsum intelligimus, declaratum erit esse nobis attributam tanq; principium mouens, & sicut ars instrō, & motor mobili: & intelligentia orbi, & quemadmodum una numero intelligentia sufficit ꝓ totius sphęræ gubernatione, sic & una rōnalis aīa totius hoīum sphæræ, sufficit esse principium intelligendi, verum intell's. quibus sumus & numerati & isti, ac operantes proprijs & signatis operationibus, corruptibiles sunt ex potentia agentis & materia conducti quos cōis appellant Arist. & Theophrast.

Ex intellu igitur communi & corpore animal conficitur humanum, ac orbis, ex hoc orbe & intellu fit unū, nō quidem in esse sed operatione, qualr̄ ex nauta & naui, & hoc totum est homo intelligēs & sapiens di pucās & operās propria hoīs operatione, cogitatiua ergo seu cōis intell's forma est māæ. rōnalis uero aīa forma ē orbis utens eo, eo profecto pacto, quo nauta utitur naui, & faber cultello, & qñ ita est, quo pacto Auerrois discrepet a Them. patet. Auer. n. cogitatiuma (q; Themistius intellectum

intells patibilem uocat)non ex rõnali effluere dicit, sed de potentia materiæ,& agentis Them.uero eam esse munus rõnalis & imaginem eius probat. Discrepat etiam a Plotino. Plotinus enim rationales animas numerat cum corporibus Auerrois eas densat ac ad Atomã naturam inducit. Plotinus esse & aīationem rõnalem foure dicit corpori animalis. Auer id a patre & matre ostēdit profluere,ut.12.met latius dicit,& sic positio huius his perspicua in unitate sit.

In quo inducuntur omnia argumenta pro hac positione. Cap. 24.

NON est iustum hoīem cōdēnare absentem, nec bonum detestari nisi uisa cã dicendi,ut Aris. inqt in.2.de cœlo & mūdo,ideo inducere argumenta pro hac pōne meliora quæ possunt bonum est, & ulterius declarabimus hanc pōnem tantum q̄tum posse est, deinde oñdemus,q̄tum a ueritate se cessit Themi.arguit in.3.cap.32.fundans argumentum in uerbo Platonis.q sic dicit,(nisi hoībus cōia essent multa, sed ꝓprium qd aut p̄cipuum,& impromiscuum contineretur in singulis nō esset ad modum facile ostendere & signãre alteri uoluntatem suam)super quibus arguit The.ꝙ nisi unus numero sit intells in oībus,disciplinæ in discipulum trāsfundi nō possent,cum n eadem sint, quæ tradendis his & qui docet,& qui addiscit considerat.quia neq; hic docere neq; ille addiscere unq̄ possent, nisi ab utroq; eadē cōmētatio tractaref,ꝑspicuum est eūdem esse intellm p̄ceptoris & discipuli oportere qñ quidem essentia intellus idem esse ꝙ actus ipse describaf. Supponit ergo Them. ꝙ essentia intellus sit idem ꝙ actus, uel simplr uel ꝼm quid,ut alias dicam,tū arguit,idem numero est actus intelligēdi p̄ceptoris & discipuli,sed actus intelligēdi est intellus ꝼm quid uel simplr ergo idem numero est intellus utriusq; uel simplr uel ꝼm quid. Confirmat hoc signo .d.atq; hoc fortasse causa est,q̄ ob rem ad solos hoīes ꝑtineat docere & discere uicissim alloquiorum & sermonum intelligentium habere. hoc ergo |animalibus non potest contingere,quia in his constitutio animarum & partitio contumax ineptaq; est,ut intellm potentię possint recipere.qui ab intellu agente perficiatur.

RVRSVM arguit ibidem.d.unde.n cōes illę animi p̄notiones conceptionesq; oībus p̄haberentur,unde ingenita illa impssaq; oīum mētibus primorum notitia cōstituisset,nam duce nulla rõne nulla doctrina,est ergo argumentum eadem numero principia sunt oibus per nām nota.ergo hęc eget eodem numero subiecto & eodem numero de claratore.ergo rõnalis aīa cum cōstituatur ex subiecto illorum,& declaratore erit una numero oībus hęc igitur sunt argumenta Themistij. Amplius arguit Auer.si rõnalis aīa seu intells numeratur contin get nobis ponere ꝙ prima perfectio est hæc intentio.s. indiuisibilis in mā numerata ꝑ numerationem īdiuiduorum,hoīs & generabilis & corruptibilis,cuius oppositum declaratum est ex demrōne Arist.ꝙ nō est aliquid hoc,neq; corpus neq; uirtus in corpore. Quæ rõ sic declaratur a Ioã in.3.de aīa lib.oīs forma subalis ,quæ est multiplicata numeralr,est ꝑfectio inhęrens mãæ,& extensa extensione mãæ,multitudo.n.numeralis idiuiduorum sub̄æ sub eadem sp̄e nō est.nisi per mām diuisam , ut Auer.inqt 7.met.cō.28.& Them ca.23.& est cōis p̄notio oīū pb̄orū op;ergo ꝙ oīs forma subalis,q̄ multiplicaf numeralr manēs eadem ꝼm spēm inhæret mãę diuise,& per consequens extēditur ꝼm eius extēsionem Alr ego consueui rōnem Auer.inducere & primo accipere ꝙ oibus ut Them.dicit cōe & p̄conceptio est,ꝙ indiuidua eiusdē spēi nō sint numerata nisi ꝑ mām,q̄ p̄notio est oībus cōis nec Plato,nec Pythag.istud negāt,testāte Aris.1. mathe.inquit.n.mathe esse dr̄ia a sensibilibus & ab ideis,a sensibilibus quidem,quia sempiterna sunt & immobilia,a spēbus uero eo ꝙ hæc quidem multa similia sunt,species autem ipsum unum unaquæq; solū, ubi expositor inquit.differunt uero mathe.a spēbus,qa in mathematicis inueniūtur drīæ ꝼm numerum,siliā ꝼm spēm,hoc autem in spēbus nō accidit:nam cum in spē separata nihil aliud sit nisi nā spēi , non pōt esse singularis spēs nisi una,licet.n.alia sit spēs.i.idea hoīs alia asini, tamen spēs hoīs nō est nisi una,nec spēs asini,ecce q̄ō Plato & Pythago.qui ponunt ideas,dicunt quālibet idearū una numero esse in spē,nec ponunt ideas plures numero spē siles,& hoc quia priuantur causis indiuiduorum .s.mã,est ergo propō hæc oībus pb̄is cōis, ut apertius ī .2.lib.dicam, Amplius & secūdo accepi ꝙ rõnalis aīæ esse simplr & esse indiuiduale ac mãle eius sint idem ꝼm rem & in subiecto,differūt tantum rõne & modo , hoc idem declarabam,q̄m si esse simplr rõnalis aīæ esset ꝼm rem diuersum ab eius esse in mã,ergo rõnalis anima eēt per se subsistens,& sic una per se licet accidentalr multa, his habitis arguebam,si rõnalis aīa est numerata.ergo in esse indiuiduali dependet a mã,q̄m causatum dependet a cã , indiuiduum.n. ꝼm ꝙ indiuiduum causatum est a mã,& ideo dependet a mã.Sed ut secunda dicit assumptio esse mãle rõnales aīæ , & esse simplr sunt unum & idem penitus ꝼm rem.ergo quemadmodum rõnalis aīa habet esse a materia mateiale & indiuiduum,ita & simpliciter esse,cum id esse sit alterum esse oīno & penitus. Quo fit ut rõnalis anima sit generabilis & corruptibilis, quod sic componi potest omnis forma i esse suo simplr dependens a mã. est generabilis & corruptibilis, sed rõnalis:ut conuictum est,in esse suo dependet a materia tã simplr q̄ ꝼm quid ergo erit gñabilis & corruptibilis ꝙ destructum est superiori tractatu,& sic rõ Auerrois solita erat a me declarari,& non sicut Ioan.inquit. Item si rõnales animæ erunt numeratę:aut per se ipsas , aut per corpora ,non per corpora:q̄m forma,quæ subsistit naturaliter antequam uniatur corpori , non indiuiduatur corporis indiuiduatione,sed rõnalis anima prius saltem natura subsistit q̄ corpori uniatur : q̄m ut sic est terminus creationis,& oīs terminus creationis prior est quocūq; termino gñonis.ergo rõnales animæ non erunt numeratę numeratione corporum,nec ꝑ suas essentias,q̄m tunc drīa intellectus ab altero erit specifica , q̄m omnia differentia essentia tanq̄ ratione differrendi specie distinguuntur:ergo rationales animæ specie distinguuntur,ꝙ est remotum aliis locis.

PRÆTEREA arguit Auerrois,si intellectus esset numeratus ꝼm numerationem corporum,tunc esset aliquid in potentia intellm solum,& tunc a quo fiet actu intellectum quæro,uel a seipso,& sic idem esset mouens & motum diuersorū generum. Vel ab altero quod fingi non potest. Adhuc si intellectiua anima esset numerata per corpora ergo esset hoc aliquid & indiuidua essentialiter,& si sic omnia recepta in ea essent hoc aliquid & indiuiduum,& sic reciperet particulariter & signate ut sensus,quæ omnia sunt impossibilia

RVRSVM si intells essent numerati in diuersis hominibus , tunc in rebus intellectis esset iter infinitum q̄m intellecta mea a tuis numero discreta sunt & ꝯgruūt, specie ergo contingit abstrahere unam for mam ab eis. Adhuc cum intellectus possit abstrahere omne commune ab omni posteriori,& tunc iterum id abstractum erit numero diuersum a tuo & a meo & conueniens spē, & sic ut prius abstrahetur quidditas & sic iterabitur ad infinitum. Iterum si intells esset numeratus,tunc esset in materia diuersa per diuersam dispōnem,tunc sic , idem est principium essendi & agendi uel patiendi, sed principium saltem dispositiuum essendi intells in corpore , est dispō materialis ergo saltem dum est in corpore ꝼm exigētiam illius dispōnis operabitur, & sic cum illa dispositio sit certi generis intellectus non nisi certum genus entium,cognosceret cuius cōtrariū Aris.accepit ꝙ intellus possibilis oīa est fieri agens omnia facere. Adhuc Auerrois arguit in lib.d.d disputatione prima in sol dubii.7. & inquit,rursum impossibile est apud omnes philoso

phos inuenire aliquod īfinitum in actu, siue sit corporeū siue incorporeum, et nullus sapientum pōt intelligere talia nisi utet drīam īter situalia & indissitualia, nisi Aui. maxime quia sequeretur ex hoc error ꝙ infinitum reciperet magis & minus & totū esset simul parti & hæc rō maxime tenet si tenet apud Aris mundū esse æternum a parte post & rōnales aīas remanere diuersas & p hoc apparet qualr mendax fuit nouus expositor cum dixit hoc argumentum nō esse excitatum, nec ab Ari. nec ab Auerroi. pp quod Aris imponit contradictionem, ecce quō Auer. fecit ipsum ad uerbum. Amplius rōnalis aīa est supra tempus, ut Proclus testatur & author de causis, sed tempus potest esse in omnibus rebus temporalibus unum numero. ergo rōnalis anima, cum sit virtuosior & abstractior pōt esse in omnibus hominibus.

Item nulla forma actu intellecta est numerata ꝓpter corpora & materias, sed intellectus Sortis & Platonis sunt intellecta actu, cum intelligant essentias suas reflectendo, ut Ari. dicit. ergo non sunt numerati per numerum corporum.

VLTIMA rō si intells esset numeratus, tunc scīa esset qlitas actiua ↄn̄s est impoīe, ideo & intellˢ erit unꝰ numero, & hæc quidem rō est Themistii originaliter.

In quo inducuntur. q. contra Auerroim. Cap. 25.

INducuntur qōnes aduersus Auerroim, quas ego sepe sepius consueui apponere, ut igitur videatur eius pō tantum q̄tum pōt, primo inducam, qōnes & ex solōnibus earum declarabitur plus Auer pō, postmodum inducemus alibi demrōnes firmas contra eum erit ergo prima ambiguitas, qm̄ oē indiuiduum unum numero est hoc, si igitur rōnalis aīa est vna numero oīum ergo erit hoc indiuiduum, & si sic, ergo erit in mā, & p cōsequens generabilis ac corruptibilis, maior patet, qm̄ oē unū numero est unū de numero ergo oē unū numero ē hoc indiuiduū, & iō dicit Auer. 1. met. cō 4. cā. n. iterationis eorūdem numerorum est iteratio unius numeralis, & unum quod est immateriale non iteratur fm indiuiduū. Amplius uel est rōnalis aīa una numero et indiuidua priuatione uel pōne, si priuatione, tūc erit materia prima, ꝙ Auer refellit ī. 3. de aīa magna digressiōe & alibi Si pōne ergo erit forma mālis, ut Auerrois dicit. 12. meta. com. 14. Rursum Auerrois. 1. met com. 31. inquit unum. n. numero non inuenitur in pluribus, sed rōnalis aīa est in pluribus apud omnes, ergo nō est una numero, Altera q. est Auerrois, qm̄ eo dato sequitur ꝙ tu intelligeres per intelligere meum, & ego p tuum, & tu esses per esse meum, & ego per tuum, et alia enumerata in tertio de anima.

RVRSVM sequeretur ꝙ una & eadem forma numero simplr suscipiat duos actus oppositos, & numero & spē diuersos, adeo ꝙ uni duo contraria essent uera, & sic duæ opiones opposite essent in eodem, qđ Aris. displicet quarto sapientiæ Et maxime, cum Auer. dicat 12. meta. com. 18. ꝙ impoīe est a primo principio prouenire effectus contrarios immediate, ergo multo minus possunt recipi in uno numero subiecto. Tertia q. declaratum est in nāli pbia ꝙ corporum, quorum prima perfectio est una numero in spē, & subā separata non pōt esse plus uno in spē. ergo cum hoīs prima perfectio sit una numero ergo erit & unus numero homo tātum. Multas alias. q. tangit Ioā quas in sustentatione huius pōnis recte persoluit, & tu uide eas. Post hæc alij uiri magni arguunt, compositum non est hoc diuersum ab altero nisi per formam indiuidualem diuisam a forma alterius compositi eiusdem spēi, cum igitur hoīs forma & perfectio sit intellˢ non erit hic diuersus ab altero nisi discrimine intellectus.

RVRSVM si intellectus non numeratur hominum numeratione sequitur ꝙ aliquod erit indiuiduum ex genere & non ex differentia ita ꝙ erit Sortes a Plato ne alter diuersus, & non erit Sor. homo indiuiduatus di uersus a Platone, consequentia perspicua est, quia si differentia animalis est rōnale & intellectus unus oīum, ut dicis, tunc sequitur, ut genus in hoc homine indiuiduatum sit aliud numero, & drīa non est indiuiduata.

In quo persoluuntur hę quæstiones aduersus Auerroim Cap. 26.

NOLO ut quispiam credat uos impugnare pōnes Auerrois his argumentis: cum hæc diuulgata sint oībus ꝙ palam, habemus. n. argumēta aduersus hunc demrātiua, & ideo oportet primo ondere argumenta hæc nihil facere ꝯ eum, quo fit ut melius errorem hūc pessimū remoueamus a mētibus hoīum posteriori capite. Vt igiť videať q̄ pacto Auer rōnalē aīam seu uirtutē rōnalē posuerit unā a multis & a nobis, drīa magna sit inter intellm̄ & aīam, sunt. n. hoīum aīæ plures, intellˢ unus numero, hoc aūt declaratur p sile, qm̄ n. forma hoīs, q̄ est qdditas cōis Sorti & Platoni & alijs, a mēte separať a nā māæ & ab appendicijs mālibus, ꝓculdubio est vna numero & una spē, fm n. ꝙ est abstracta a mā, & cōdōnibus māæ, remoueť a causis facietibꝰ eā multā, & cum remoueť a multitudine fit una ergo relinquiť una numero, priuatione cārum facientium eā diuersam numero, quēadmodum nā æterna fit æterna priuatione cārum facientium eam corruptibilē, & h. d Auer. 1. meta. com. 40. intellm̄. n. aīalis nō inueniť plus uno ē vero vna spē, qm̄ nō est abstracta essentialr & p se ab indiuiduis mālibus, sed p mētem, & inde fit ut actu participetur a multis, & si in mēte sit unum numero intellm̄, in re uero plures est fm subiecta. ergo si contingeret humanitatem quæ hoīs est quidditas, separatam esse essentialr ab indiuiduis, & nullo modo eis cōem, nec ab eis abstracta ꝓculdubio solum & simplr esset una numero p essentiam, & sic Plato ponit ideam hoīs unam numero p essentiam, qm̄ eam essentialr ponit separatam ab indiuiduis. Tūc ex hoc pspicue apud istius mētem relinquitur, quo pacto intellˢ unus est numero oibus, nō. n. sicut quidditas hoīs. s. humanitas, ut mens aufert eam a materiis, sed eo pacto si quidditas esset essentialr sine mā sicut Plato posuit, & sic est una numero simplr. Quod uero intellˢ sit essentialr separatus Auer confirmauit ex hoc, qm̄ est actu intellm̄ cum ad intellectionem sui mens non auferat vˡe ab intellectibus, sed ipse se intelligit bsꝗ eo ꝙ mens aliqua abstrahat eum. Et quia intellˢ est separatus essentialr & intellm̄ actu quippiam a se, ꝓculdubio apud ipsum est sua spēs, & sic unum numero hoc pacto coincidit cum uno in spē, intellˢ. n. apud eum unus ē numero, sed nō ita unum numero, ut distinguitur contra spēm, immo nā intellˢ tametsi ponatur una numero, tamen illa natura est spēs, sed quia est abstractata per essentiam, ideo est spēs simplr Atoma ac incōicabilis, et ideo recte dicunt latini, ꝙ accidit spēi p̄ri de pluribus, qm̄ species inquantum spēs nō p̄tur nisi ꝓut est in pluribus, est vero in pluribus ꝓut numeratur per materias. si igitur est aliqua natura essentialr abstracta a materia: illa erit simpliciter indiuidua & spēs sua tm̄ Atoma nullis cōis, Ex his sequitur apud ipsum ꝙ intellˢ nec est unus numero indiuiduo nec plures numero. quēadmodum lapis, nec cecus est, nec uidens: qm̄ nō habet naturam natam dispo ni aliquo eorum, sic intellˢ: cum nō sit de natura eorum quorum est hr̄e numerum & indiuiduum aliquod, nec proprie unus est numero nec plures numero. si. n. forma liberata a materia est ipsa sua spēs, et non habens suam spēm, et si ista spēs non est quid indiuiduatum, nec forma liberata a materia: quia si esset quidpiam indiuiduatum, non esset sua spēs sed habēs eam, cum igitur nō sit unus numero indiuiduum, erit ꝑfecto unum quidpiam sicut una spēs, et sic nec unum numero indiuiduum, nec plura numero indiuidua proprie intellˢ est. Sed obijciet sophista spēs una numero spēs est, et plura numero indiuidua, intellectus est unus numero specie. ergo intellect est plures numero indiuidua. Hoc non urget tametsi

intellectus

intell's nō sit unus indiuiduus numero, nec plura indiuidua numero, qm̄ nō est indiuiduum, est tamē una numero nā in spē differēs in hoc a nā spēi abstracta per mentē ꝙ illa est una numero spēs, est tñ plures indiuiduo quia actu est in illis ꝑm esse, & ideo si dareť nā cōis, quæ ꝑm essentiam nō est in mā ista nō est una numero indiuidua sed bene una numero nā in spē, cōis tñ ꝑm se, & hoc pacto apud Auerroim est intell's, quo igitur pacto intell's, sit unus numero colligere liquet ex his. Sed qa dictum est intellm̄ esse unum numero in spē intell's, & nō indiuiduū unū numero, est.n. rōnalis aīa una numero, tametsi hoc superiori tractatu sit dictum, nūc ut ꝓposito deseruit posset dici; ꝙ quemadmodum colūna simplr̄ & in suba est una numero ac plures denominatione diuersis .s. habitudinibus ad diuersa aīalia, nulla illarum accidente ei sed aīalibus; ita intell's dicitur aīa habitudine s. accidēte corpori, differt ergo intell's ab aīa, qm̄ intell's a corpore soluitur ac Procul a materia est, anima tāetsi a corpore ꝑm esse soluať, quia dr̄ aīa ab animando, respectū cointelligit ad corpus, uerū respectus ille non accidit intellectui, sed corpori, quēadmodum Deus dr̄ agēs respectu accñte in re acta, & colūna dextra dextreitate accñte aīali, sic intell's dr̄ aīa aīatione accñte in corpore, & qm̄ diuersa sunt corpora numero, qbus intell's pōt cōtinuari ꝑm intelligere, ideo & habitudines aīationum sunt diuersæ, & sic dici possunt plures aīæ, unus tñ itell's: & hoc Auer. dicit in lib. d. d. disputa 1. in sol. 23. & 8. & hoc exposui tractatu habito cap. 14 & tu vide. Quo igiť pacto itell's unus, & quo aīe plures apud Auerroim his patet. Tūc ad primam. q. dicemus apud ipsum ꝙ intell's, nec ē unus numero indiuiduus intell's, nec plures numero, sed bñ unus numero intell's, q coincidit cū una numero spē, & cum dr̄ q. est unus de numero, cōcedo de numero indiuiduorum: idem incidētium cū spē, nō.n. intell's est unus numero sicut Sortes & Plato, sed sicut nā humana abstracta ē una numero. Ad aliud eiusdem. q. dōm ꝙ est una numero nā pōne, nō tñ una numero īdiuida nec plura numero īdiuidua, cū nō sit qdpiam indiuiduū, & sic nō sequiť ꝙ sit materia aut indiuiduū ꝯpositum. Ad tertiū eiusdem dōm ꝙ Auer. loquiť de uno numero indiuiduo, & nō de una numero spē, uel si intelligiť simplr̄ debet intelligi nō inueniť in pluribus oppositis suæ unitati, nam unū numero indiuiduū nō inueniť pluribus numero indiuiduis, nec una numero natura pluribus numero naturis.

AD secūdam qōnē Suggerius uir grauis sectę Auerroisticæ fautor etate expositoris discipulus Alberti, ꝓsoluit in suo de intellu tractatu, & imaginať ꝙ intellus est æternus: & nā humana est æterna, & ꝙ intell's nō est forma Sortis aut Platonis, nisi ꝑ copulationem intētionū imaginatarū ꝑm Auerroi, sed est ꝑ & ꝑ se forma & act⁹ nāæ humanæ: & ꝑ accñs actus & ꝑfectio ꝑm postremā ꝑfectionem Sortis & Platonis & aliorū, & sic intell's erit prima ꝑfectio hoīs, & actus ꝑm primam ꝑfectionē hoīs aliorum uero. s. Sortis & Platonis actus ꝑm postremam & ultimam ꝑfectionem, & quia postremæ ꝑfectiones sunt numeratæ, ideo nō sequiť ꝙ ego intelligam ꝑ tuū & tu ꝑ meum intelligere. Sed pace tāti uiri hæc vr̄ rñsio ꝯ Auerroim quem tm̄ magnifacit, & cōtra ipsum Auerroim, quidem, qm̄ nāæ humanæ nihil rñdet ꝑm Auerroim nisi actu indiuiduū, potētia vero vl'e, ut ipsemet inquit, igiť intell's est prima ꝑfectio singularium actu, potentia vero vl'ium, & sic erit indiuiduus actu & numeratus, cuius oppositū dicit Auer. Amplius, si postrema ꝑfectio est numerata ut dicit, ergo erūt plures & īdiuiduę perfectiones postremæ, ergo licet abstrahere adhuc vnā qdditatem cōem, & sic ibitur in infinitum, ut Auerrois arguit & ipse dicit. Iō Auer. diceret ꝙ intellectio una numero est in omnibus uno modo, & plures altero mō. ē qdem una: qm̄ id quo homo intelligiť s. intellu est unū, est vero plures per accñs, rōne intētionum imaginatarū cum qbus res intellecta coincidit. v. g. intellm̄ lapidis in me & in te, est unum in se, sed qm̄ diuersa indiuidua cogitata ad diuersos hoīes cōtinuantur, ꝓ tāto diuersatur, & iō intelligere meum nō est tuum: & stat te intelligere & me nō intelligēte. Ad secundum eiusdem. q. dicit quidam uir ꝙ non incōuenit ꝙ opōnes diuersæ suscipiātur in uno numero, qñ. i. unū numero in spē: quæ.n. diuelluntur in infimis colligūtur in supremis, quemadmodum Deus tametsi sit unus numero, qm̄ tantū ualet Deus ꝙ tum infiniti dii si essent, ꝓculdubio pōt īmediate in oppositos & disperatos effectus. Ari. aūt reputat impoſe opīones oppositas esse in intellu, ꝓut uni tantum est cōtinuus. Vel dicendum ut posterius tangetur ꝯñtiam eē declinādam, qm̄ opīo ex ꝓpōnibus & syllis editur, sed intell's in se, ꝓpōnes nec syllōs intuetur, tantum.n. simplicia ꝯspicit, circa quę nō est error, at uero diuersi hoīes habent diuersas opīones, quæ nō sunt in intellu: nisi tanꝗ in radice, & vlr̄ ꝓ qto s. in eo sunt Simplicia intellecta, quæ cogitatiua potest male uel bene componere, quo intellus applicabitur, quandoꝗ ꝑm falsam opinionem quandoꝗ ꝑm ueram.

AD tertiam eiusdem dicit Suggerius ꝙ maior est uera respectu corporis cuius ꝑ & per se est prima perfectio, modo intell's est prima perfectio hoīs, ꝑ & per se, et ideo natura hoīs est una numero nā respectu corporum, q̄rum est postrema perfectio nō oportet. Vel dicas maiorem esse ueram: qñ ad primā perfectionem sequiť corpus ꝑm esse, qualr̄ est in orbibus et nō in oībus, orbis.n. cum esse suum consistat in moueri, iō unus numero est sicut & motor, sed esse hoīs non consistit in intelligere. Et per hoc soluitur. q altera, qm̄ intell's nō est forma hominis ꝑm primam perfectionē, sed secūdam sed hō ē hō ꝑm primam perfectionem per cogitatiuam apud Auerroim, ꝑm Them. & Theop. per intellm̄ communem, et ille est numeratus ꝑm indiuidua.

AD vltimam patet sol. supponit.n. argm̄ hoīem eē hoīem per intellm̄, ꝙ Auer. non cōcedit nisi ꝑm postremam perfectionē, ꝑm primā est ut dictum est. Hęc sunt quæ possunt dici in sustentatione huius positionis.

In quo destruitur positio Auerrois. Cap. 27.

SED nescio profecto quid est ꝙ mouit Auerroim The. & alios istum errorem pessimū asseuerare. Ari.n. authoritas nō, argumentorum firmitas minime, famositas opinātium nec, experientia nequaꝗ, ꝙ qdem Ari. auctas nō, facile ex hoc perspicieť petēdo an Ari. totam aīæ naturam ac essentiā & opera sciuit, si rñdebūt eum sciuisse, interrogabimus de nouo, cur non aperte id dixit sicut alia multa de quibus nulla est dubō. Si rñdebūt Ari. nō extimare se illam scire, interrogabo rursum quæ tādem hoīum istorum amentia sit uelle ex eius mēte quid sit iuenire eius quod ipsum hęc nescisse extimēt. Deinde dici pōt ꝙ propheta in excessu mentis dixit oīs homo mendax. Si igitur hoc uerum est in oībus hoīb⁹ multo magis de græcis, quorum peculiare atꝗ domesticum uitiū est mentiri, quemadmodum poeta inquit, & crimine ab uno disce oēs, & sapientissimus Paulus, cretēses semper mendaces &c. Quod aūt non argumentorum firmitas hoc profecto declarabitur, qñ illa persoluemus, stultum, est.n. āc uerecūdum pħo destruere leges, ī quibus bonum moris maxime laudatur, argumentis, q̄ parum exercitus in naturali pħia absolueret. Quod nec famositas opinātium patet famosum est.n. per omnes leges, & omnes homines cuiusuis sectæ, rōnales aīas plurificatas esse, & quod est famosum oībus vr̄ esse cōsequēs naturam, natura.n. in hoc ab arte discrepat q. in oībus est uno modo, & ars in oībus uel pluribus, & ꝙ est a natura impoſe est ut sit falsum & remotum, cum natura et Deus semper faciant quod melius. Est ēt apud sapientiores hoc maxime approbatum, quemadmodum Ioā. dicit, post hæc uidi turbam magnam, q̄ dinumerare nemo poterat, erat aūt turba illa aīarum a corporibus exutarum. Hoc et Aug. contra Fœlicianum testatur. Idem Moses testis doctissimus, Paulus idem, Dionysius Ario

pagita, Basilius Damascē. Gregorius Nicenus, & omnes theologi nostri.

AMPLIVS id nō dubitarūt Egyptii gimnosophistæ druidę assyrii galli magi, quorum caput fuit Zoroastres, Babilonii Caldei Hebrei ac magna pars grçcorum. Item id & Pythagorici, Pythag. n. ut Hermippus refert plurima de mosaica lege in suam phiam trāstulit. Prçterea & oēs Platonici (quicquid dicat The.) ut Ammonius, Origenes, Herēnius, Plotinus, Porphyrius, Calcidi⁹, Proclus, Iāblicus, Siria. & oēs alii, uñ & Numeni⁹ refert nō aliud esse Platonem: q̃ atticum Mosem. Post hęc & magna pars arabum, ut Auic Algaçel: Cōstabel, Auemasar, Auenatan, & alii multi qui pōnem hanc fictionem, & uetularum parabolam dicūt. Taceo aūt latinos, qm̄ manifesti sunt & p̄cipui, quales sunt Lynconiēsis Grossa testa in lib. de luce, & lumine. Boetius uir grauis, Alber. Thomas, Egidius, & alii fere infiniti qui argumētis efficacibus cōtra pōnem hāc pugnāt. Quod deniq; neq; experientia, id ꝑfecto palam Docet. n. & nos cōtrarium ipsa experientia, prima n. fuit illa mulieris ad Saul, cui mulier dixit Deos uidi ascēdētes de terra inter quos uir senex ascēdit & ipse amictus est pallio, quibus uerbis ꝑcepit Saul: eum senē Samuelem esse, ob q̄ faciē suam declinās adorauit &c. & quo pacto saluari potes bone uir hanc mulieris euidētiam ꝑ unicum intellectū tuum. Item attēde, quæ dn̄s dixit, cū inspexisset Manassis delicta. quia fecit Manasses rex iuda abominationes istas pessimas super oīa, quæ fecerūt amorrei ante eū & peccare ēt fecit iudā, in immūdiciis suis: ꝑpea hęc dicit dn̄s Israel, ecce ego inducam mala sup Hierusalem & Iudam, ut quicūq; audierit tinniāt ambæ aures eius, extendam super Hierusalem funiculum samarię & pōdus domus Achab, & delebo Hierusalem sicut deleri solent tabulæ, delēs uertam & ducam crebrius stilum super faciē eius, dimittam uero reliquias hereditatis meę, & tradam eas in manus inimicorum eius & alia multa proponit facere, dic mihi heu stolide potes ne tu hanc experientiā inuenire pro tua opīone, & si inuenies dabo pro te aurum. Taceo aūt alias q̃ plures & singulares, quas ille sumus Theologus Petrus Barrocius: patauię urbis dignissimus antistes inquit in lib. suo, quem de rōne bene moriendi inscripsit, qm̄ superfluum puto, id aūt unum dicā experiētias illas ita in fidei nostre firmitatem adaugere, ut quilibet quiuis homo assentire debeat. Pōt ergo id recte enumerari de his, ꝑposui in animo meo quærere & inuestigare sapiēter de oībus, quæ sunt sub sole: hāc occupationem pessimam dedit Deus filiis hoīum, ut occuparētur in ea propter quod recte subdit, in multa sapiētia multa est indignatio, & qui addit sciam addit et laborem, amplius & id recte facit ad istos, mūdum tradidit disputationi eorum, ut nō inueniat homo opus qđ operatus est Deus ab initio usq; ad finem, ad quid ergo necesse est hoī maiora se quærere, cum ignoret quid cōducat sibi in uita sua: numero dierum peregrinationis suæ. Taceant ergo hi qui dicunt uerba latinorum philosophiam nō sapere: & pōnem eorum esse & ſm phiam & ſm Aril mentem Immo uidetur q̄ eorū pō nec philosophiam sapiat nec ordines & principia nālia admittat ut ostendam capite sequenti.

In quo inducuntur argumenta cōtra Auerroim quædam ex præceptis philosophiæ. Cap. 28.

QVod aūt pō eorū phiam nō sapiat, & pt certe sciri si ea q̄ in phia p̄cipiūtur reducātur ad memoriam, fuit. n in phia morali id p̄cipuum p̄ceptum ac sublime, ut oēs Deum orēt, inquit. n. Plato ī Timæo, oēs qui mentis quoquo modo compotes sunt in operis cuiuslibet uel magni uel parui principio inuocare Deum soleāt &c. Item & Porphy. inquit, cum Deus nobis prouideat, ac res nr̄e possint asr se hr̄e, certe ꝑ rerum nr̄arum usu utisr adoramus. v; si boni simus, sic. n. ut potē siles facti Deo propius coniungemur, in qua quidem coniunctione adorationis uis tota consistit, nempe cum Dei filii simus, sed ab eo q̄si in exilio et carcere segregati, supplr adorare decet, quo hinc liberati reuertamur ad p̄rem, & reliq. Testat̄ aūt & hoc Porphyrius, cum inquit cōpertū uero hēmus excellētissimos quosq; apud oēs gētes sapiā uiros diuinis potissimum uotis incubuisse, p̄cipue indorum brachmanas, persarum magos græcorum theologos, Caldeos aūt et aliud qōdam adorauisse ipsam. n. superum uirtuē appellātes Deum uno hoc nomine uenerati sunt. Prætera Iamblicus Porphyrii discipulus, Proclusq; Iamblici auditor uiri graues, in Platonicaq; secta nō parum exercitati, Deum orādum summis argumentis affirmarunt, quibus magus Theodor⁹ addit, si quis naturas rerum diligētius explorauerit inuēturum non animas tātum atq; mentes, sed quodammodo omnia excepto primo adorare atq; uouere.

AMPLIVS cultum honorem ac orōnem etiam dijs exposuit Ari esse exhibenda, ut in magnorum moralium libris docuit, vnde & Plato de legibus libr. dicit nisi diuina ꝑuidentia atq; cognatione diuinū cultū religionēq; susceperit bruto homo erit miserior Taceo arabes inter quos Aui. 10. trac. suę sapię cultū Dei utilitatēq; illius in hoc mūdo & futuro luculēter exposuit. Amplius & Alg. Constabel: & alii p̄cipui, qui Deum nō tm̄ uenerari, sed orari p̄cipiūt, & hoc quidem est cōe oībus gentibus, & q̄si a nā cōe, ac in bonū datū eis. Qđ si i a est dic mihi bone uir ad qđ totū hoc, si unicus erit itell's oīum, oīa. n. æqlia erūt toti uniuersitati, quēadmodū uni. Ad qđ tot p̄ces uoces ꝯtinue orōnes uota flagella religiones legis ꝯstitutiones ordines nāles & tot quot videmus.

PRÆTEREA aīationem in rebus Deum fouere & maxime in nobis testātur sapiētes, inquit. n. Aris in lib. de mūdo (antiquus qdem ergo q̄dam sermo & paternus est cūctis hoibus q̄ a Deo oīa & per Deum cōsistant, nulla. n. nā per se sufficit sibi priuatā salute: quæ ex eo est, q̄obrem & qdam antiq̄rum moti sunt q̄ hęc oīa plena sunt diis, & quæ per oculos imaginatā sunt a nobis, & ea q̄ per auditum & per oēm sensum, diuine qdē uirtuti congruām deponētes rōnem, nō aūt subę, est. n. reuera saluator & genitor oīum de⁹, q̄cūq; qūocūq; fuerint mota in hoc mūdo, nō æqdem sustinēs a alis per se operantis & laboriosi laborē, sed utēs infatigabili uirtute, quæ & longe uisa fere egreditur) ecce Aristot. quam aperte salutem nostram esse nostram uitam nostrum deniq; oē bonum ex Deo effluere inquit.

AMPLIVS & in de legibus Plato inquit hoīem inter alia miraculum esse diuinum: quemadmodum et Mercurius ait miraculum ingens hoīem esse, & ut Thimæus docet a deo qdē opifice mūdi rōnalis aiæ subām ipsam accepimus, a diis aūt cæteris nām quēdam uitalē rōne inferiorem, a demonibus deniq; corpora. Addit et bene Pla. hoīem a dijs quidpiā effectum eē ludo uel studio, qm̄ si aīa semper a cœlestibus ad terrena, atq; uicissim semper ludēdo trāsmigrās, nūq̄ imutabili apud deū sede qescat ꝑculdubio ludo opus cele r dei, si uero mō penes effectores deos, mō penes effectorē deū animus nūq̄ sit imobilr permāsurus, factū erit studio, sed q̄cūq; mō sit hoīem ꝑculdubio miraculū grāde ac opus diuinū eē quis est, qui nesciat. Si igit Ari vl̄em actionē non tm̄ in nobis, sed vl̄r in oībus ꝓcedi, Plato & alii & sp̄ale miraculum hoīem esse testātur (dic mi tu) quæ dei actio ac quid dei miraculi erit si unicus est intell's omnium.

RVRSVM lex destructur diuina quam oēs sapientes magnopere cōlaudant eamq; ex Deo testatur esse Plato in principio de legibus. d. deum ne an aliquem hoiem. o hospites cōdendarum legum cām extimatis, cui clinia r̄ndit deum. o. hospes, deum inq̄, ut decet asserere apud nos quidem Iouem: apud lacædemonios aūt unde hic est apollinem dicturos istos existimo &c. deū nanq; non tantum legum authorem testatur, sed finem, ac oīum legum finem docet allegorice cultum deorum esse ac humanas res ait p̄sertim publicas non posse absq; diuino

diuino patrocinio recte confici. Et Auicenna sapientissimus arabum inqt 10. tractatu suę sapientię de propheta loquens, cum aūt fuerit hmōi propheta, oportebit vt instituat hoībus iura negocijs eorum pcepto Dei, et auxilio, & inspiratione eius, & reuelatione sancti spūs, & vt primum fundamentum eius qd instituit sit hoc, ut assignet eis q vnum hñt factorem, oīpotentem sciente occultum & manifestum & q de iure eius ē vt obediat pceptus eius, op3. n. vt vnusqsq; obediat mādatis eius cuius ē creatura, & q obedictibus sibi iā pparauit, pmissionē fœlicē, & inobedientibus pmissionē terribilē &c.

AMPLIVS & Plato in lib de regno inquit: quēadmodum bestiæ nequeunt a bestia fœliciter sine hoīe duci itaq; neq; hoīes ab hoīe sine Deo. Et in Protagora dicit, non potuisse hoīes simul viuere absq; lege, neq; legem ad hoc sufficientem accipere a Prometheo, sed Iouem ipm oīum creatorem ad hoīes vna cū lege misisse Mercurium diuinæ voluntatis interptem, & legis tam diuinæ q humanæ latorem. Et hoc idem Plotinus cōfirmauit sæpe ac sæpius. Taceo aūt Arist. præceptum i his in politicis conscriptum, qm superfluit dicere qd' oībus palam. Qd aūt hmōi lex destruatur vnitate animi posita ac concessa in meipso experior et quilibet in se: ad qd .n. religio ac lex, si eam obseruare vel alr nihil plus vel minus mihi q bestijs, pp qd' recte Arist. hō separatus a lege pessimum est aīalium. Et breuiter, vt Algazel testatur, hac pōne concessam oīum legum radices euellūtur sectarumq; stipites dissipantur Prophetarum verba ac diuinarum scripturarum sententiæ liniūtur oīum deniq; fidelium spēs totaliter aufertur. Quo fit vt sermo meus continuus quem auditoribus meis continue pdico verificetur. s. q si Auer pō esset, vt dicit, pculdubio nullum aīal infelicius esset me ac quo vis hoīe, cum qua snīa Ficinum nostrum inueni nobiscum vna concordē, & tua sit hoc ex his inducere. Qd' quidem igitur pō Auer. pbiæ præceptis obsistat per tot & alia plura quæ sapientis iudicio reliqui perspicuæ constat.

In quo explicantur duæ rōnes eadem radice naturales aduersus Auer. Cap. 29.

ET quia pō hæc non tm̄ pcepta nālis sciē destruit, sed principia eius, ideo cum ipsam destruere pcepta nālis sciæ declarauimus, tunc ipsam contradicere propōnibus nālis pbiæ ostendemus, est igitur una propō confessa oībus q motor vnus numero in vno tēpore non vtitur nisi vno tm̄ moto ac instrō sibi sufficienter adæquato, hæc propō manifesta est, tum in exemplis nālibus, vt in motoribus corporum cœlestium, tum in arte, vt vnus nauta pro vno tpe non vtitur nisi vna naui tm̄. Et dixi notanter (instrō & moto sibi adæquato) qm non est remotum, vt agens vtatur duobus instrīs inadæquatis, vt in exemplis constat multis, & eodē pacto addidi (in vno tpe) qm diuersis tpibus & successiue id nihil prohibet. Est ergo propō confessa oībus, nullus motor vnus numero in vno tpe vtitur plus vno instrō sibi adæquato. Tunc accipio propōnem eius, sed intellectus vtitur plus vno instrō ac moto sibi adæquato: ergo in secunda figura intells non est vnus numero omnibus illis, minor est manifesta, vnus n. homo numero est ita adæquatum instrm intellectui, sicut infiniti, qm oēm operationem polem intells pōt exercere in vno numero hoīe tm̄, intells. n. operatio secunda, vt in vno homine perficitur perspicuum est vt ēt i eodem tpe & operatio prima constat, ergo vnus homo numero est adæquatum instrm ipsi intellectui pro oī eius operæ i vno tpe, & sic relinquitur intells esse numeratos. Et licet hoc argumentum tetigit Auer. in lib. de anima, attamē si formabitur hoc pacto solutiones cōes sunt leues, & argumentum est demonstratiuum penitus.

RVRSVM nullus motor vnus numero exercet opera diuersa numero eiusdem spēi pro vno & eodem tpe, siue vno aut pluribus instrīs et qui negat hanc destruit totam pbiam, possem. n. tenere q vnus motor numero posset exercere opa diuersa spē & gñe, & sic posset sustentari q oīum vna numero est forma tm̄ numero sufficiens ad oīa opera diuersa cuiusuis drīæ, & sic remouebuntur nāæ rerum, & formæ oēs, quod destruit Auer. 2. meta cōm. 15. est ergo propō hæc manifesta pse, sed intellectus exercet pro vno & eodem tpe opera diuersa numero eiusdem spēi. Qd' sic declaratur, operationes, quarum vna est in potestate vnius ad esse et nō esse & altera alterius eodem modo ad esse & non esse, sunt diuersæ saltem numero, & qui negat hanc est penitus cœcus, nullo enim alio modo aptius pōt cōcludi discrimen aliquorum operum nisi per diuersam vtentis libertatem, quia n. ego vtor visione mea in hac hora ad solem, & tu in alia, & quia ea vti possum qn̄ volo, & in alio tpe q tu, oīno visio mea est ita diuersa a tua q penitus distinguitur, saltem numero, est ergo propō hæc pspicua, sed intellectiones sunt operationes, quarū vna ē i potestate vnius ad esse & non esse & altera eodem mō; ego. n. possum syllogizari qn̄ volo, & tu qn̄ vis, immo te nolente, vt quilibet experitur, ergo itellectiones sunt diuersæ numero i nobis, cur n. visio mea est plus diuersa numero a tua q intelligere meum diuersum numero a tuo, eodem. n. mō pp diuersum nr̄m arbitrium est in vtrisq; rō. Ex his constat intellm cum sit motor exercens diuersas intellectiones numero pro vna forma esse numero diuersum & hæc quidem ratio, si recte consideretur, non recipit responsum. Hæ igitur sunt duæ rationes quæ eadem radice procedunt.

In quo tanguntur aliæ rationes contra positionem Auerro. Cap. 30.

TAmetsi rōnes illæ vna radice fundantur, nunc inducantur aliæ, & prima est oīs forma alicuius vel aliquorum a qua sumūtur drīæ essentiales illi vel illis multæ ac numeratæ, & ipsa in se numeratur, est. n. hæc propō manifesta, eo quia essentialis drīa sumitur a forma, sed intells est forma hoīs vel hoīum a qua sumūtur essentiales drīæ eorum numeratæ, ergo et ipse numeratur, minor declaratur, qm rōnalitas est hoīs drīa, qm essentialis est ei in p mō dicendi per se, ans oēs proprias passiones hoīs inqtum hō, & non est diffō nec genus ergo drīa essentialis, q aūt rōnalitas multiplicet in hoībus declaratur, qm aīalitas numerat in hoībus oībus, et amplius corporeitas, et suba, et entitas, ergo et multo magis rōnalitas, implicat n. impossibile aīalia esse duo, et eē hoīem vnum vel vnum numero rōnale, sunt duo aīalia numero non pñt esse vnū rōnale numero, et p cōsequēs erunt duo rōnalia numero ergo rōnalitas multiplicatur numero in hominibus, et sic patet propositum.

RVRSVM id qd' vr obijcit oībus sensibus est pdictio primi principii, sed oībus sensibus pdicit vnicū numero esse intellm, quoniam quilibet sensus indicat i se per vnam sensationem spē esse vnū sensum sm spēm, ergo et eodem mō vna intellectio numero eget vno itellectu numero, et plures pluribus. Item nullum vnum numero simplr ad idem obm comparatum eodē mō appræhensum sub eadem rōne pōt actus uoluntatis cōtradictorios exequi, et qui negat hāc totam entiū nām confundit, sed rōnalis aīa circa idem obm eodē mō appræhensum. v. g circa fornicationem actus contradictorios exequitur, quoniā ego eligam illam, tu uero fugis, et uelle et non uelle sunt cōtradictoria se hñtia, ergo nō est una numero oīum. Et hoc pōt confirmari, quoniā rō diuersitatis et contradictionis in actu uolūtatis posset prouenire ex diuersitate appræhensionis, et diuersitate eligentium uel obiectorum, uel eorum per quæ fit electio. Modo hoc non ex differentia appræhensionis, qm fit per casum eodem mō appræhensum ab utroq;, ut ē pose, nec obtorum, quoniam fit fornicatio. Nō eorū p q fit electio, quoniam illa q. sunt instra executionis sunt cogitatiuæ nostræ, qbus non debēt differre actus uolū-

tatis cum sint penitus obedientes rōni: vt Aristo. ait in ꝑ magnorum moralium, ergo illi actus ɔ̄dictorij non pn̄t differre & ɔ̄dictorij esse, nisi ꝑꝑ rōnales aīas diuersas, in quibus sunt voluntates numeratæ. Secūdo confirmatur. ē.n. principium apud ꝑipateticos & maxime apud Auer. in. 8. physicæ auscul. cōm. 15. ꝙ vna numero voluntas simplex & eodem mō se hn̄s ad idem obm̄ eodē mō apphensum, non se habet nisi vno mō, & hanc exclamat Auer. ibidem ɔ̄ oēs leges creantes mundum.

Mō videmus voluntatem meam eligere studiosam vitam & tuam prauam, dato ꝙ intell's vtriusq; apphendat obm̄ sub eadem rōne, & maxime cum nihil sit qđ possit remouere vim, ac voluntatis impetum. Igitur si nos hr̄e consensus ɔ̄dictorium circa idem eodem mō apphensum cognoscimus proculdubio et voluntates diuersas oportet hr̄e, & per consequens rōnales aīas diuersas. Ex oībus his liquidissimæ colligitur pōnem Themistij, Auer. Theophrasti, & aliorum peripateticorum in vnitate intellectus esse errorem purum cum destruat & naturalia præcepta ac pħiæ naturalis principia.

In quo narratur pō uera nostra. Cap. 31.

ID igitur ꝙ ex oībus harum pōnum improbationibus remanet ē ꝙ rōnales aīæ sint tot numero quot hoīes, declaratum est.n. esse impo'e vnicum esse numero intellectum, vel simplr' separatum, vt Auer. dixit vel dantem esse ac vitam, vt Themistius.

AMPLIVS declaratum est plures esse aīas rōnales spē esse fictionem in hoībus diuersas, ac eas separatas ₰m esse numero diuersas, vt Platonici. Rursum declaratum est rōnales aīas non posse esse numero certas per corpora exire & intrare. Qđ ergo ex his accipimus est pō media, q̄ Auic. Algazel & Constabel. & alij arabes dixerunt ꝙ rōnales aīæ numeratæ sint & formæ corporum vitales ac intrinsecæ; quarum intellectus sunt separati ₰m rōnem & organa. Propter qđ dicendum rōnalem aīam inq̄tum rōnalis est ₰m esse nāæ cōiungi toti hoī, & non alicui parti ipsius. Qm̄ nisi esset coniuncta toti hoī esset non hō, sed aīal tm̄, qđ constituitur ꝑ ipsum, oportet aūt rōnalem aīam accipi in gn̄one hoīs, quia aliter non esset forma nālis hoīs, talis igitur inq̄tū est rōnalis ₰m illum modum quo est suba colligit in se, sicut incomplete & fine essentiali vltimo, viuere & sentire, & eo fit, ꝙ sicut vegetalis in plantis imprimit in nām & iō nā in vegetali agit ad formam vegetalis sibi impssam & sicut sensibilis in aīalibus imprimit in vegetalē, & per vegetabilem in nām, vt agat ad formam sensibilis, ita in hoīe rōnalis nā imprimit in sensibilem, & per sensibilem imprimit in vegetabilem, et per hanc ī nām, vt oīs actio corporis ad formam rōnalis aīæ perficiatur ergo rōnalis aīa vltimus est finis ac complemētum omnium priorum formarum, in quo colliguntur oēs aliæ aīæ. Et ex hoc remouetur error Auerr. Themistij & aliorum. Si n. vnus numero est intellectus in oībus hominibus, oportet q, vna numero nā vegetabilis sit in oībus hoībus, et vna numero nā sensibilis & sic vna numero erit digō, & vno numero augumentum. & vnus numero visus, & sic de alijs. Quia igitur sensibilis est terminus vegetabilis, vegetabilis nāæ, intellectus seu rōnalis aīa proculdubio terminus erit vnus oīum illorum et sic esse hoīs proculdubio erit per rōnalem aīam, tanq̄ per finem & vltimum oīum formarum. Alr'.n. non esset nisi aīal & non hō, vt satis perspicue constat, quia igitur hō completur per rōnalem aīam, oportet vt quēadmodum aīalitas multiplicatur in aīalibus, ita humanitas in hoībus, vna ergo numero humanitas non erit in hominibus omnibus, erunt ergo plures & plures consequenter rōnales aīæ. Et quia intellectus potentia est & facultas rōnalis, quēadmodum sensus sensibilis, erunt tot numero intell's quot numero rōnales aīæ, quemadmodum tot numero sensus quot numero sensibiles in aīalibus multiplicatæ, & sic constat quo pacto sint plures intellectus in nobis, & non vnus numero tm̄, et quo pacto hæc positio colligitur ex dictis.

In quo soluūtur argumēta partis Auerroicæ. Cap. 32.

HIS vero acceptis facile tolluntur argumenta ꝑ Auer. parte. Ad primum dicendum ꝙ vnū & idem ₰m rem pōt intelligi a diuersis, ꝑꝑ principia intelligendi silia in spē & non numero, nec licet arguere cōuenientia vna ad vl'em, oportet. n. arguere, oēs actus magistri sunt hi numero qui discipuli, ergo intell's vnus, sed minor hæc falsa est. Ad signum dico ꝙ nihil est, qm̄ vt Grossa testa inquit, oīs scīa fit in nobis virtute intellectus agentis, qui verus est ꝑceptor intrinsecus, est enim magister quasi applicans actiua passiuis, sed intellectus agens inducit scientia: & hac de causa bestię nō inuicem docentur.

AD scđm principale o Themistij nōne oēs extimāt lupum inimicum: canes ēt vulpes, & tn̄ nullus diceret ī ouibus vnam aīam numero tm̄ ibi esse, & in canibus, vnus ergo consensus in primis principijs non ex vnitate numerali intellectus profluit, sed ex consimilitudine agentium intellectuum quibus in omnibus eodem mōdo principia illustrantur.

AD tertium qm̄ vl'r quærit de numeratione aīarū siue in corporibus, siue extra corpora, iō opus est dicere, quid alij sentiunt & quid nos, īquit ergo Proclus ex mente Platonis in Thimæo Deum aīas hoīum al's alijs ducibus stellisq; accommodasse, ꝑpter qđ probat drīas aīarū non ex corporibus vel inclinationibus ad corpora prouenire, sed ex essentiali accommodatiōe a Deo facta ad drn̄tes duces atq; stellas, vult ergo Proclus rōnales aīas numero differre accōmodatiōibus factis a Deo ducibus stellis. Qđ sentire vr' Plotinus, dum inquit, rōnales aīas numerari terminis internis, & nō corporibus vel inclinationibus ad corpora, terminos. n. inter nos intelligens has aīarum accommodationes, ꝑpter qđ Ficinus hos exponens vult rōnales aīas diuersari numerō ꝑ quosdam modos intrinsecos, q̄ sunt drīæ indiuiduæ a quibusdā dictæ hecceitates, & hoc sentire dicit Proclū & Plotinum & alios Platonicos. Plato. n. & Pithagoras numerationem indiuiduorum oīum non extimāt solū partitione māæ, vt Arist. inquit. Sed hi pace eorū dicam oīa principia pħiæ destruunt, & iō aduersus eos arguo. Oē discrimen aliquorū plusq; per ꝑpria ac eēntialia accn̄tia, est drīa eēntialis & specifica, hæc n. est per se nota: qm̄ drīa per accn̄tia cōia est per accn̄s / drīa ꝑ accn̄a eēntialia, vt leonis per suum ꝑprium, & hominis per risibile est per se, saltem. 2. mō perseitatis, ergo distō per añcedentia ad ꝑpria ac eēntialia accn̄tia erit distō eēntialior ac magis per se, & sic specifica, nulla. n. est alia distō, sed distō duarum animarum, siue per accōmodationes eēntiales, siue drīas vltīas, siue hecceitates ē plusq; per accn̄a eēntialia, ergo ē specifica, mīor patet, qm̄ vnitas numeralis est posterior hecceitate ₰m hos, & vnitas ē prīū secundi modi de quolibet apud eos, ergo hecceitas antecedit vnitatem, & sic distō per hecceitates est essentialior, q̄ per vnitates, & sic patet minor.

ALII Platonici dixerunt rōnales aīas differri suis essentiis & tamen indiuidualr', qm̄ per seipsas, & sic volunt ꝙ nullo mō per mās, aut inclinationes ad mās, nec accōmodationes illas, cum sit fictio. Sed ɔ̄, qm̄ vt prius spē differrent, qm̄ oīs drīa, cuius rō differendi est eēntia, ac forma, est specifica et eēntialis, mō cum hæ aīæ seipsis distinguantur erunt suis eēntiis drn̄tes, tanq̄ rōnibus differendi, et sic spē distinguitur ɔ̄ eos. Melius ergo expositores dicunt rōnales aīas differre per habitudines ad corpora, q̄ habitudines sunt eēntiæ aīæ ₰m rem drn̄tes tm̄ rōne, aīa. n. mea et habitudo eius ad mām ē vna res in subō, et differens modo, et quia habitudo ad corpus non dicit actus, sed aptitudinem, ideo rōnalis aīa semp, et ante et post est hæc et numerata ₰m esse, et hæc rōnio

est forte plus Platonica, quoniam decentius est formas distingui inclinationibus ad propria subiecta, vt peripatetici dicunt. Tunc ad formam argumēti patet qualiter nō oportet vt oīs forma numerata per mās sit extensa nisi forte de ea quæ numeratur per esse actuale in mā, & nō habitudinale, cuiusmodi nō est rōnalis aīa. Tūc ad meā inductionem patet sol qm̄ quædam formæ multiplicātur per possessas mās & actualr inhærentias, quarum eē consistit in dependere a materijs Quędam per habitudinales possessiones, vt rōnales quarum esse consistit i se, & non in dependentia ad corpus vel mām, & sic cōcedo rōnalem aīam in esse indiuisibili dependere a mā, sed id nōn esse non est in esse in mā, sed posse inesse māæ, & iō siue aīa sit ante corpus siue post cū sit semper apta nata, inesse corpori, iō sēmper est differens ab altera nūo.

Et sic patet ad quartum principale, numerantur.n. aīę per corpus tanq̃ per terminos extrinsecos habitudinū, per habitudines tanq̃ per terminos intrinsecos, & iō nō specifica est dr̄ia earum. Ad quintam debes scire q̃ intellectus meus est singularis, et est abstractus, abstractus quidem a mā, qm̄ nullius corporis actus est & pfectio, attn̄ singularis, qm̄ habet esse in essentia rōnalis aīæ, quę numeratur per habitudinem, vt dixi, ad corpora, & iō intells est separatus tametsi sit indiuiduus. Tunc ad formam dico q̃ ipse a nullo sit abstractus a mā, quoniā seipso abstractus est, sed bn̄ est singularis, & hæc singularitas non repugnat intellectioni actuali, vt Auic in.7.suæ sapientiæ, cap.6.& expositor testantur. Et sic nō oportet, vt fiat actus abstractus ab altero nec a se, sed seipso abstractus ac separatus est, licet singulare quoddam.

Et per idem patet ad sextam, qūo oīa recepta ī ea sunt hæc & singularia, sed quoniā sunt sine mā iō repsentant vniuersaliter, & sine tpe, & iō non sequitur vt sine potē tia, & singularia & mālia entia. Ad septimam dicendum, q̃ sicut non est inconueniens in hoībus, vt indiuidua in infinitum procedant per accidens, attamen in hominibus inq̃tum hō non, sic in intellectis, vt vniuersalia, non proceditur in infinitum, vt aūt accidit eis intelligi a me & a te, vt sic possunt in infinitum extendi, intellectum.n. abstractum a meo et tuo intellecto est vniuersale per se, per accidēs aūt indiuiduum iō per se est actu intellectum, per accidens adhuc abstrahibile, & sic patet sol. Et debes scire q̃ Ioā. qui fuit fautor opīonis Auerroicæ, concessit hanc solutionem, quoniā ponit spēs numeratas, sicut & nos, & iō argumentum idem pōt torqueri in eum, & iō responsio hæc est necessaria. Ad octauam patet sol. rōnalis n. aīa simpliciter nō est p corpus in quo actu sit, sed in quo apta nata est esse, & idem simpliciter est sine corpore, et iō non operatur p dispōnem corporalem. Ad nonam facile sol. patet ꝑm nos. mundus.n. incipit & decenter aliquando persistet, vt scimus ex reuelatione. Qd̄ si me ad Arist. cogis expositor nouus inquit Arist. sibi contrarium esse, quoniam hoc argumentum non erat sibi famosum, sicut nec Auer. q fuit secum quasi coetaneus. & iō nō remotum est Arist. dicere contraria. Vel dicamus vt Auic dicit, & expositor primus q̃ non inconuenit infinitum esse in separatis actu a mā, vt in.2 lib. disputauimus, & argumenta aduersus hoc dissoluemus. Ad decimam dicendum q̃ rōnalis aīa & tps non eodem mō se habent, cum tps sit comparatum ad vnum mobile. & vnum motorem, rationalis aīa, & si sit ab vno motore, tamen est respectu plurium mobilium. Ad vltimum dicendum q̃ scīa magistri nō est qualitas actiuas, sed dispositiua, quoniā non agit sciam in intellectu sed applicat actiua passiuis, intellectus.n. agens est verus doctor qui sciam & cōsensum propōnum nobis tradit. Ex his patet qualiter pō hæc purus est error & nihil veritatis continet, rōnes n. hæ non sunt, nec demonstratiuæ, nec vix probabiles, vt perspicuum est. Reliqua quæ tanguntur in pōnibus aliorum facile est videre, qūo pōnes aliorum tollunt, & quo pacto aliquid veritatis contineāt et quo pacto nō.

AVGVSTINI NIPHI DE INTELLECTV.

Liber.IIII.In quo agitur de partibus animæ intellectiuæ.

In quo narratur intentio & ordo dicēdorum. Caput primum.

QVÆCVNQVE huc usq; tractauimus cōia sunt aīæ toti, & eius partibus, immortalitas.n. cōis est rōnali aīæ, & oībus ptibus eius separabilitas adhuc cōis est toti aīæ, & ptibus aīæ, vnitas deniq; eodē mō, & quia cōmuniū cognitio semp ꝑponitur. iō bn̄ vsq; huc de tota aīa cōes passiones tractauimus, ergo nunc opus est de ptibus eius indagari, est n. aīa diuisa, tum p subam, tum p accidentia, est aūt diuisio in ptes ꝑm subam, quoniam quidam est itellectus potētiæ, quidā intellectus actu, & intellectus potentiæ qdā apud pipateticos est ps rōnalis aīæ, qdā ps sensitiuæ aīæ vt dicam. Diuisio autē p accidentia est, quoniā quidā est intellectus in habitu. qdam in actu. & in actu est duplex quidam cuius principium est voluntas tantum, & hic practicus dr̄ alter. cuius principiū est intellectus agēs et hic speculatiuus, et hi sunt subdiuisi, de quorum subdiuisione artifex huius libri non debet descendere. ergo ordo nr̄ est p̄ de intellu potentiæ, post de agente, deniq; de intellectu in habitu speculatiuo s. & practico, et sic de ptibus aīæ complebitur sermo, intellectus aūt potentiæ est prior quo ad nos, vt Alex. testatur in lib. de aīa, quoniā hō gignitur hoc habitu pditus idoneam s. dūtaxat excipiendi habitus habēs facultatem, deinceps aūt habitum adipiscitur, propter quod inquit, intellectus potentiæ is est quem tunc habemus cum generamur, & in lucem edimur, & ideo hic itellectus prior est quo ad nos.

AMPLIVS oēs opōnes intellectus potētiæ sunt nobis, q̃dovolumus ac primæ ortu. Illæ agētis sunt nobis in postremo, & maxime prima eius operatio, iō nobis facilior est. Est & rursum cognatior sensui, quē vnusquisque noscit & percipit, ꝓpter q̃, vt Auerr. inquit in lib. de aīa, et Simpl. Arist. p̄ incepit notificare subamvirtutis passiuæ, cum hoc sit necesse in doctrina, est.n prior q̃ ad nos facilior & ꝓprior nobis notissimo, & eo fit vt ab eo, vt Arist. facit, tractatum nr̄m inijciamus. Deinde de intellectu agente, postremo de intellectu in habitu, & quoniam hæc duplex est speculatiuus & practicus, ideo & de voluntate faciemus capitulum.

In quo Platonis narratur pō. Cap. 2.

RAtionalis aīæ ptes alio mō multiplicat Plato, cum.n nullum opus sit aīæ nouum, nec simpliciter, nec ad nos ꝑm eum, iō nec agens itellectus nec potentiæ ponitur apud ipm, vnde & Auer. in.3. de aīa. cō.18. in fine inqt, & oīa dicta ab Arist. in hoc sunt, ita q̃ vniuersalia nullum hēant esse extra aiam qd̄ intendit Plato, q̃ si ita esset non indigeret ponere intellectum agentem, & sic neque intellectum potentiæ, intellectus ergo agens apud eum nullus est nisi intellectus primus, quem soli comparauit in cuius lumine oēs vnus fiunt intellectus, vt Plotinus testatur, et quoniam intellectus nr̄ intelligit diuinum esse et intelligibile perpetuum.

AMPLIVS rerum mālium p ideas cognitionē retinet semp, sensibilium p imagines pticulares ꝓculdubio sunt tres rōnalis aīæ ptes apud ipsos, intellectus.s.a quo rō, a rōne vero tertia est imaginatio, intellectus q.

dem mã est diuini luminis semper in eo operans vt Iamblicus testatur Ægyptiorum esse inuentum propter q̧ Plotinus Æneade prima inquit, quãdiu autem pueri sumus operantur quidem quæ in composito sunt, pauca vero a superioribus ad ipsum vsq; refulgẽt. qđ̃ et Origenes Aminoniusq; testantur dicentes, paruulorum intellectus semper vident cœlestis patris faciem.

PRIMA ergo & superior pars est intellectus qui semper diuini luminis est mã ac locus, qui p̃ viget ĩ pueris apud eos. Secunda pars est rõ, quæ mã ac locus ẽ idearum, quas retinet tanq; primordia oĩum mãlium, quibus oĩa entia mãlia intuetur, hæc vero ab intellectu quemadmodum ideæ a diuino lumine effluunt. Tertia quoq; pars & vltima imaginatio, quæ locus est sensilium formarum, quibus aĩa contuetur sensibilia particularia. Ex his ergo liquet rõnalem aĩam nihil suscipere a rebus ad hoc s. vt intelligat, & iõ intell's potẽtiæ rescinditur, & cum agens intell's dicatur comparatione ad intellectum potentiæ, proculdubio, & nec agens intellus ponitur, sed hæ tres partes quibus aĩa tria rerum gña contueatur & noscat. Sed quo quidem pacto hæ partes sunt aĩæ, & q̃uo his ĩtelligimus, & q̃uo sunt hæc tria gña in his partibus, & qua de re non reminiscatur intellectus, sed aĩa, & alia multa non expedit nunc tractare. Plotinus.n. hæc & ampliora in quarta Æneade in. 1. & 2. lib. de dubijs aĩæ pertractauit, nos.n tm̃ peripateticorum sententiam sumus executuri, hoc igitur Platonis sectatoribus relinquatur.

In quo inducuntur argumenta peripateticorum in necessitate intellectus potẽtiæ. Cap. 3.

AVERROES in lib. de aĩa testatur has duas propõnes, q̧. s. intell's est virtus passiua, & q̧ ẽ intransmutabilis, esse duo principia oĩum eorũ quæ dñr de intellectu, & tunc inquit, et sicut Plato dixit maximus sermo debet esse in principio, minimus.n. error in principio cã est maximi erroris in fine, & quia tã de separata aĩa diximus, & consequenter de intellectu, insistemus circa propõnem primam. s. q̧ intell's est virtus passiua respectu intelligibilium, induxit aũt Auer. in 3. de aĩa, cõmẽ. 4. ad hoc rõnes tres, quarum prima sic componitur, oĩs virtus quæ mouetur ab eo cui attribuitur est passiua. Sed intell's mouetur a phantasmate cui attribuitur ergo est virtus passiua. Amplius secunda rõ eius sic componitur, oĩs virtus qñq; actu qñq; potẽtia est passiua. Sed intell's est virtus qñq; actu, qñq; potẽtia, ergo intell's est virtus passiua. Amplius & tertia rõ eius sic orditur, oĩs virtus agens aliquo extra se est passiua, sed rõnalis virtus eget aliquo extrinseco s. intẽtionibus imaginatis, ergo intell's est virtus passiua. hęc sunt tria argumenta quę Auer. tangit in eo commento, si recte intelligatur. Alex. aũt dedit argumentũ ex verbis Aris. bonum. Qm̃ aĩa est oĩa intelligibilia, & non ꝑm formam, ergo ꝑm virtutem, est.n. oĩa intelligibilia pro q̃to oĩum intelligibilium formas suscipit, quemadmodum mã oĩum p̃ntorum est formæ, pro q̃to oĩum p̃ntorum formas retinet. Oĩs ergo virtus quæ est oĩa susceptiuę virtus est passiua, sed intellectus est oĩa susceptiuæ ergo intellectus est virtus passiua, & hoc argumẽtum est dialecticum saltem.

In quo inducuntur q̃ones aduersus rationes Auerr. & soluuntur. Cap. 4.

SVnt ex Platonicis qui instarent rõnibus Auerro. qm̃ rõ prima petit qđ̃ est in principio, qm̃ accipit intel'm moueri a phantasmatibus & intelligibilibus, & hoc nihil aliud est q̃ pati ab eis, ergo supponit ipsum passiuum esse qđ̃ a principio accepimus. Amplius maiori secundi argumenti. s. oĩs virtus qñq; actu, & qñq; potentia est passiua. Addo minorem hanc, sed caliditas ignis qñq; actu qñq; potentia operatur, actu quidẽ p̃nte calefactibili, potentia vero absente, vel hãc, phantasma est qñq; actu qñque potentia. ergo caliditas ignis virtus est passiua, vel phantasma, conclusio est falsa, & non pp figuram syllogismi, ergo pp propõnes & nõ pp minorẽ, ergo pp maiorẽ, erit ergo maior ĩposis.

RVRSVM tertia rõ nihil esse vr̃ qm̃ maiori s. oĩs virtus egens p̃ntia alicuius extrinseci est passiua, addo hanc, sed potentia solis & cuiuslibet motoris eget aliquo extrinseco, qm̃ nihil mouet se, ergo potentia solis ẽ passiua, & cuiuslibet motoris, & sic vt prius maior est falsa, cum minor sit necessaria simplr, & syl's sit bonus.

Et ex his vr̃ oẽs rõnes has friuolas esse. Et iõ vr̃ mihi q̧ duobus modis p̃nt rõnes hæ defendi, vno mõ accipiẽdo eas esse tres diuersas, alio mõ faciendo vnam tm̃, cuius alĳ sint prosyllogismi. Ad cuius rei euidẽtiam debes scire potentiam passiuam tribus differre ab actiua, qm̃ actiua mouet id in quo est, passiua mouetur ab aliquo sibi p̃nte, & hoc perspicuum est oĩbus. Secunda dña est, nam virtus passiua ꝑm eius nãm est in potentia qñque, & qñque ĩ actu. Actiua vero per accñs rõne s. extrinseci eo.n accidit qñque, & qñque agere, quia deficit passiuum ꝑm peripateticos. Tertia & vltima differentia est, quoniam opõ passiuæ virtutis est in ea, actiuæ autem in extrinseco forinsecoque obto ac passo, & hoc est palam his tribus differentiis proculdubio discretæ sunt potentiæ passiuæ et actiuæ. Si volumus igitur has rationes esse tres diuersas proculdubio oportet accipere minorem primi tanq; confessam, vt expositor inquit, ex eo quia intelligere simile est ad sentire, quemadmodum.n. sentire quoddã est cognoscere, sic et intelligere.

Amplius quẽadmodũ sentire est qñq; actu, qñq; potentia, ita et intelligere, vt in nobis experimur. Rursum quemadmodum sentire eget p̃ntia sensibilis, ita et intelligere p̃ntia phantasmatum, ergo quemadmodum sentire moueri est a sensibili, ita intellectus ab intelligibili, et hoc profecto constanti prima rõ euidẽs est ac firma. Reliquæ duæ sunt firmæ per duas condõnes sibi addẽdas, oĩs virtus qñque actu, et qñque potentia ꝑm suã nãm, et p se, et virtus passiua intellectus ꝑm nãm est hmõi vt constat. Amplius tertiæ addatur, oĩs virtus egẽs aliquo p̃nte pro sui opõne remanente ĩ ea, & sic rõnes sunt firmæ. Sed profecto melius puto vires harum esse vnam tãtum ita q̧ sit prima sic, oĩs virtus quę mouetur ab eo cui attribuitur est passiua, intellectus mouetur ab eo cui attribuitur, ergo intellectus est passiua virtus. Tunc q̃niã minor est accepta, & nõ probata, prosyllogizatur per scdam hoc pacto, oĩs virtus q̃ p se, et sui nãm, est qñque actu quandoque potentia mouetur ab eo cui attribuit, et hoc manifestum ex scda differẽtia. Sed intellectus ꝑm sui nãm, ac p se quandoque et actu, quandoque potentia, ergo mouetur ab eo cui attribuitur conclusio hęc est minor primi syllogismi. Et quoniã minor scdæ rõnis latet, ꝓsyllogizatur p tertiam sic, oĩs virtus q̃ eget p̃sentia alicuius forinseci in sua opõne remanente in ea, ẽ virtus, quandoque actu, quandoque potentia ꝑm sui nãm et p se, et hæc patet p differentiam tertiam intellectus ẽ egens in sui opõne remanente in eo forinseci p̃ntia, ergo est virtus ꝑm sui nãm et p se, quandoque actu quandoque potentia, et hæc est minor scdi, ergo vna est rõ tãtum principalis, cuius minor condensatur p scdm syllogismum, et minor scdi condensatur p tertium, cuius ꝓpõnes sunt p se notæ et immediate amplius non condẽsabiles, et hoc pacto reputo Auer. sentire, q̃uo. s. nõ accidit petitio principĳ in aliq̃ eorum. Qđ igitur intellus potentiæ sit virtus passiua q̃ mouetur et ꝑficitur ab intelligibilibus, et non passione corruptiua his patet.

In quo inducitur prima opinio de intellectu possibili Auempa. & Abubacher. Cap. 5.

QVOD primo aspectu nobis perspicuum relinquitur est, sicut dixi, duas esse rationalis animæ partes, quoniam enim experimur in nobis agere intellecta, & recipere ea, vt Auerro inquit in

tertio commento.18. &.19. & agere & recipere non possunt attribui vni incptum idem, iõ in nostra aia duas partes ponere necesse e.s.vnam cui pati & recipere attribuitur, alteram cui attrahere & agere, erit ergo sermo principalis de intellectu potentiæ, sed qm̃ sunt quodam mõ in pncto rẽonis accidit vt qui de vno dicit, & de altero tractet, iõ & si sermo nr̃ sit de intellectu potentiæ, qa hæc quæ dicam sunt cõia ambobus, iõ cõiter & q̃tum ad ea quæ insunt oĩbus dicamus primo, semper.n. cognitio cõium præcedit cognitionem propriorum, vt Auer. & Arist. testantur. Alex. igitur & Auempac. congruunt in hoc, φ nec intell's agens, nec polis, partes sunt rõnalis aiæ. Alex.n rõnalem aiam sequi mistionem dicit supra q̃ est agens intel's separatus et imistus, oĩum intelligibilium author, vnicus numero totius sphæræ humanæ, cum quo Auemp. & Abubacher congruunt.

Sed in intellu potentiæ discrepant. Auep. & Abuba. duos asserunt esse intell's potetię s ipm phantasma actuatum ac actu denudatum a mãtis & imaginatiuã ipsam quæ subm est phantasmatum, quæ sunt potentia intelligibilia. Et huius rõ est, qm̃ intellectiones sunt numeratæ, & non rõne agentis, cum ille sit vnus oĩum, ergo rõne intell's in potentia. ergo intell's in potentia numeratus est, & oẽ numeratum est hoc corpus vel virtus i corpore, & iõ intellm potentiæ virtutem dixerunt corpis, & ois virtus in corpe est sensus exterior vel interior, & intell's non est sensus exterior, vt Aristo. declarauit ergo interior. & non vr̃ esse alius q̃ ille in quo potentia sunt intelligibilia, & hæc virtus est imaginatiua vbi intentiones sunt imaginatæ seu phantasmata, virtus ergo imaginatiua est intell's in potentia apud hos, licet quidã alio noĩe vtentes dicant esse phantasiam, alij cogitatiuam, et hoc discrimen est in noie. Et qm̃ est quidam intell's q recipit intelligibilia potentia i phantasmata, & alter qui qñq; actu, qñq; potentia sit, iõ duos intell's potẽtiæ extimant phantasma. s. & imaginatiuam virtutem. Phãtasma.n. est intell's speculatiuus & intell's potentiæ Intellus potentiæ quidem, tum qm̃ phantasmate sic denudato dicimur intelligentes. Tum qm̃ hoc phantasma i qd illã recipit denudationem, q̃ intellectionem nuncupãt. Speculatiuus vero dr̃, qm̃ phãtasmata denudata sunt ipsa ĩtellecta, quibus intelligimus res mãles. Qd vero phãtasma sit intellus in potentia Auẽpace probauit ex hoc qm̃ inuenit ipm, qñq; intellm in actu, qñq; in potentia et ois forma intellecta qñq; actu, qñq; in potentia est ĩtell's potentiæ. Amplius ex hoc, qm̃ phantasma recipit ipsam denudationem, denudatio est ĩtellectio, denudare.n. est intelligere, qm̃ denudare dicit ipsam actionẽ denudatiuam, & denudationem passiuam q̃ proprie ĩtelligere dr̃, ergo phantasma recipit intellectionem, qm̃ recipit vtrasq; denudationes s passiuam et actiuam, qm̃ actio & passio sunt in passo, ergo intellectus potentiæ erit phantasma: & ipsa virtus imaginatiua licet diuersimode, qm̃ phantasma intellectus est potentiæ recipiens intellectionem. Virtus imaginatiua recipiens intelligibilia potentia, & quia phãtasma actu denudatum est vniuersale actu, & vniuersale actu non est in subo aliquo, nec in loco aliquo, iõ hoc phantasma, vt sic, nullibi est, sed est speculabile de se, & denudationem retinens.

Ecce igitur quo pacto ẽm Auemp. intellectus agens & possibilis vnius essentiæ non sunt partes, sed separata non constituentia aliqd' vnum totum, quibus Alexã. concedit quantum ad hoc. licet inter eos sit discrimen magnum, vt ex primo huius libri tractatu qs scire põt, vbi Alex. positionem enarrauimus.

In quo inducuntur rõnes Auer. probantes necessitatẽ intellectus agentis. Cap. 6.

AVerrois in.3. de aia cõmẽ.18. quatuor extrahit rõnes φ intellectus agens sit aliquid, & prima componitur in forma hypothetica, si solę intẽtiones imaginatæ non sufficiunt ad intelligere ĩtellectus potentiæ nec solus intellectus potentiæ se solo facit se intelligentem, necessarius est aliquis intellectus aliu ab eis hæc hypothetica est manifesta p se, sed intentiones solæ non sufficiunt, nec solus intellectus ad intelligere, ergo necessarius est intellectus agens, minor declaratur ibidẽ, intellectus.n. solus non sufficit, quia tunc intelligere possemus absq; phãtasmate, nec solę ille sufficiunt, quia tũc indiuiduum non differt ab vniuersali, quoniam hoc solo differunt, quoniam indiuiduum mouet sensum, vniuersale intellectum, & sic intellectus esset imaginatiua.

AMPLIVS cuicũq; attribuuntur duæ opõnes gñe diuersæ, ei attribuuntur principia diuersa generum illarum, sed aiæ nr̃æ attribuitur facere intellecta & recipere illa, ergo ei intellectus factiuus & passiuus attribui debent. Rursum oẽ qd' transferr̃ de genere in genus de ordine in ordinem eget agente transferente & subo recipiente illud translatum, sed intentiones maginatæ transferuntur de esse indiuiduo ad esse vniuersale, q̃ differunt genere & ordine, ergo egent transferente, & est intellectus agens & recipiente. & est intellectus potẽtię.

Adhuc omne quod operatur duabus operationibus diuersis est in actu principia illarum. sed nos experimur operari dupliciter. s creando intellecta, & recipiẽdo illa, ergo vt prius.

ITEM oẽ id φ pcedit intellectum potentiæ, qui ẽ quid nostri est quidpiam nr̃i, sed agens pcedit intellectũ potentiæ, qui est quid nr̃i per caput præcedens, ergo & agens est quid nr̃i. Ex his haberi põt necessitas intellectus agentis, erit ergo quidam intellectus agens, qui est sicut lumen ars & habitus, vt Simpl. inquit in cõm. tertij de aĩa textu illo (& est intellectus hic quidẽ &c.) put .n. est circa m lia factiuus, ars dr̃, ars.n inquit nihil aliud est nisi habitus, quo agimus circa mãlia, vt Arist. inqt, prout compatur intellectui potentiæ fixæ & stabiliter ẽ habitus & perfectio qm̃ ita est perfectio intellectus potentiæ φ non põt solui, & hoc pacto habitus sortitur rõnem, vt aũt est id quo illuminantur, & fiunt actu cognita intellecta, & id quo intellectus potentiæ recipit illa est lumen quoddam, ac rõnem lucis participãs, vtrum autẽ sit aliquis alius intellectus agens posterius dicetur. Quod quidem igitur sit intellectus agens quidam, vt habitus ars & lumen his palam.

In quo obiicitur his per argumenta peripateticorum. Cap. 7.

OBijciunt aũt his Auer. & Themist. demonstratiuæ, & prima Auer. rõ hæc est, intellectus possibilis mouetur ab intelligibilbus, phantasmata non mouentur, sed mouent, ergo phantasma in secũda figura non est intellectus potentiæ, maior declarar̃, qm̃ declaratur φ phantasmata sunt id, cuius proportio ad virtutem distinctiuam rõnalem est sicut proportio sensati ad sentiens, minor declaratur, qm̃ si esset recipiens ĩtellecta tunc res reciperet se, & mouens esset motum.

Amplius intellectus mãlis, nec est actus, neq; habẽs actum, sed possibilis vocatus tm̃, phantasma est actus vel habens actum cũ sit forma imaginatiuæ, ergo phãtasma non est intellectus potentiæ.

RVRSVM intellectus comparatur magis visui q̃ visibili, sed phantasma non comparatur visui, sed visibili, ergo phantasma non est intellectus potentię, minor patet, quoniam quemadmodum visile non mouet visum nisi in pñtia lucis, sic phantasma mouet intellectũ in pñtia intellectus agentis, vt Aristot. inquit ergo phãtasma comparatur visili & sic non erit intellectus potẽtiæ. Postremo Themist. in lib. de aĩa.3. cap. 31. inquit, cum.n. statuisset Arist. in oĩ nã, alterum pro mã haberi, alterum pro forma mouente pficienteq;, necesse inqt ẽ easdem drĩas in aĩa reperiri, & talem aliquem intellectũ adesse, qui pars animæ rationalis præstantissima sit.

Arguo ergo sic, rōnalis aīæ ptes sunt duæ, altera vt mā, altera vt forma, ergo intelľs potentiæ ps est rōnalis aīæ. Adhuc arguit & inqt, atq; hoc quoq; ex illis verbis clarissimæ innotescit, quorum paulotenus ante mentionem fecimus, de intellectu inquit & vi ea quæ commentatur cōtemplaturq; nihil adhuc liquet, sed vr̄ diuersum aīæ genus esse, solumq; id abiungi & separari contingere, tanq̄ perpetuum a morticino caducoque, ecce quo intellm̄ potentiæ separatū dicit ipm̄que partem aīæ rōnalis, ergo agens intellus, & intellectus potentiæ partes sunt aīæ separatæ, & non sicut Alex & Auēp. & Abubacher dicunt. Quo quidē pacto spāliter Alexādri pō differat ab hac Arabum, ac quo mō reprobetur supiori capite ac tractatu liquidissimę palam. Qđ ergo accipio est q̄ intellectus agens & possibilis sunt aliquid rōnalis aīæ, & hoc proculdubio Themist. Theophrast. Auerr. & oēs peripatetici, arabes, & græci asseuerarunt.

In quo inducitur pō dicens propōnes esse intellectum agentem, & subiectum earum esse intellectū potentiæ, & improbatur. Cap. 8.

EXpositores veteres ex græcis sunt qui dicunt, pp̄ōnes primas esse intellectum agentem subm̄ vero harum. s. potentiā aīæ rōnalis dicūt esse subm̄ & recipiens & intellectum potentiæ. Mouentur autē hi: qm̄ intellectus agens est principium intelligēdi oīum conclusionum, & principia sunt principium intelligēdi oēs conclusiones, in secunda figura concludunt prima principia esse intellectum agentem. Amplius, oē id qđ extrahit intellecta de potentia ad actum est intellectus agens, sed propōnes extrahunt conclusiones de potētia intelligendi ad actu intellectum, ergo sunt intelľs agens. RVRSVM, propōnes sunt necessariæ pro itellectu oīum conclusionum, vel igitur tanq̄ cā agens, vel tanq̄ mā earum, non tāq̄ mā earum, ergo tāq̄ cā agēs, ergo propōnes sunt intellectus agens. Adhuc Arist. inquit intellectum agentem esse tanq̄ lumen, & Plato dicit, sicut solem, sed propōnes sunt sicut lumē. ergo pp̄ōnes sunt intellectus agens, his argumentis peripateticorum quidam sunt, qui propōnes intellectum agentē extimant esse. Sed his obijcit Themistius in. 3. de aīa. cap. 31. & inquit, sane hi qui propōnes credunt surdissimis esse auribus vnr̄ cum vocem Arist tam contentam illustremque exaudire non possint. intellectus inquit hominis diuinus & impartibilis est cuius subā idem prorsus est qđ actus, isque immortalis & sempiternus et separatus est solus, tunc addē minorem tu, sed propōnes nō est quid diuinum impatibile, cuius subā est prorsus idē q̄ actus, ergo non sunt intellectus agens. Auerr aūt i 3. de aīa lib. cōm. 36. inquit, dicamus igitur q̄ si hoc qđ dicimus q̄ necesse est propōnes sint de intellectu agēte, aut quasi mā, aut quasi instr̄m, si hn̄t ingressum in esse intellectorum speculatiuorum non fuit sermo necessariæ consequentiæ, s̄m q̄ mā est mā & instr̄m, vult dicere q̄ hæc consequentia non valet, intellectus agens & propōnes necessario concurrunt ad esse intellectorum speculatiuorum, ergo intellectus agens est forma vera & propōnes veræ mā vel verę instr̄m. Sed s̄m q̄ necesse est hic esse proportionem & dispōnem. i. similitudinem inter intellectum agentem & propōnes, quæ assimilatur māæ & instrō alicui non quia est mā vera et instrumentum verum. Debes ergo scire, q̄ intellectus dupliciter accipitur apud Auer. vno modo essentialiter s. qui in sui natura est intellectus, & hic dr̄ simul itellectus & itelligens, qualiter sunt motores separati, alio modo capitur intellectus pro quidditate quæ in sui natura est in materia, sed dr̄ intellectus put intelligitur, & hoc mō Auer loquitur in 36. cōmē. qn̄ inquit, sed impossibile ē hic procedere in infinitum, quia faceret quidditates & intellectus infinitos diuersos in spē, & sic apud Auerr. ē aliquis intellectu qui non intelligit, sed dr̄ intellectus, quia intelligitur, aliquis qui simul intelligit & intelligit, vt patet in multis locis. Ex his possumus veteres cum Themistio conciliari, qm̄ propōnes esse intellectum agētem pōe dupliciter intelligi, vno mō p̄ & principaliter, & sic non, qm̄ (vt recte Themi. iquit) id diuinum qđ ā existit. Alio mō instr̄aliter & secundario, & tanq̄ fit mā primi, & hoc pacto veteres recte dicūt, pp̄ōnes n. sunt instr̄m concurrens in intellectione intellectorū speculatiuorum, & sic pn̄t dici intellectus agēs, pp̄inquus, & instr̄aliter ad verificationem propōnum concurrēs, & hoc forte intelligit Auer. in. 2. de aīa cōm. 155. dicens & intendit p intellectum, vt mihi vr̄, primas propōnes, & per sciam id qđ prouenit ab eis. Non ergo rōnes veterum concludunt simpliciter. nec Themist. argumētum, sed partem veram vnusquisque suam probat.

In quo narratur positio Auicen. & Algazelis. Cap. 9.

AVicenna & suus abbreuiator Algazel de intellectu agente & possibile eodem mō loquunt. Auic. n. in quinta parte sexti naturalium inquit q̄ aīa humana plus est intelligens in potentia, deinde fit intelligens in effectu. Oē aūt qđ exit de potentia ad effectum non exit nisi per cām, quæ habet id in effectu, & extrahit illum, ergo est hæc cā per q̄ aīæ nr̄æ in rebus intelligibilibus exeunt de potentia ad effectum, sed causa dandi formam intelligibilem non est nisi intelligentia in effectu, penes q̄ sunt principia formarum intelligibilium abstractarum, cuius comparatio ad aīas nr̄as ē sicut comparatio solis ad visus nr̄os, quia sicut sol vr̄ per se in effectu, & vr̄ luce ipsius in effectu qđ non videbatur in effectu, sic est dispō huius intelligentiæ, q̄tum ad nostras aīas. Est ergo intelligentia. agens sicut sol, q̄ extrahit aīas nostras de potentia ī effectum per illustrationem factam in intelligibilibus, volunt aūt hunc intellectum agentem esse separatum ac immistum, & non solum esse principium intelligendi, sed creandi formas pp qđ colcodea dicitur apud arabes, ē aūt alterius gn̄is ab intellectu potentiæ, inquit. n. similiter si intellectum materialem volunt appellare aptitudinem aīæ abstractā, in nobis semper est permanens dum sumus in hoc corpore. si aūt volumus appellare intellectum materialem aptitudinem aīæ, s̄m vnamq̄q; rem, aptitudo destruit cū habet esse effectus, est ergo apud hos intellectus agēs intelligentia separata nihilq; aīæ nr̄æ, intellectus aūt potentiæ, est aptitudo aīæ nostræ ad intelligibilia, & hæc vel gn̄alis ad oīa intelligibilia simpliciter, vel particularis ita ad hoc intelligibile q̄ non ad alterum, & sic cōstat intellectum agentem & intellectum potentiæ non esse duas partes, quibus nostra aīa constituitur. Fuit autē author huius pōnis non Auic. sed Alex. qui in lib. de aīa cap. 30 & in tractatu de intellectu pōnem hanc ad verbum apponit, voluit. n intellectum agentem nihil esse aīæ nostræ, qđ ex verbis Arist. probat d. quem intellectus de foris nuncupat s in 16. de aīalibus, capi. 10. & ē intellectus ab extra in nobis genitus, nō aūt est potestas aīæ, quæ in nobis fit, neq; item habitus per quem intellectus potentiæ, cum res alias, tum hunc ipsum apprahendat, ecce quo pacto cum Auic. congruit Alexand. Qđ aūt de intellectu potentiæ ēt congruat audias verba Alex. ibidem in cap. 26. cum ante intellectionem nihil fit actu, vbi quid intelligit id qđ intelligitur, fit siqdē illa intellectio inde aduenit q̄ intelligibilis spēm rei habet, solum igitur materialis intellectus facultas & promptitudo quædam est ad formas excipiēdas, tabellæ nōdum inscriptæ persimilis, quinimmo ipsius tabulę agrapho, hoc est inscriptionis carentiæ, q̄ tabellæ similior, tabella iam i entium numero est, quapropter id qđ aīa pditum est, tabellæ potius comparari pōt, ipsa vero inscriptionis carentia, fere intellectus materialis est promptitudo & facultas quæpiam excipiendis inscriptionibus accommodata, ecce igitur qūo cum Auic Alexan.

congruit dicendo intellectum potentiæ esse promptitudinem aut præparationem quę (ut Auicenna ait quasi explicans sermonem Alex.) potest esse & generalis & particularis, & primo modo impatibilis ac semper est durans. Secundo modo in aduentu intentionis intellectæ tollitur a subiecto Ergo ex amborum dictis colligere liquet intellectum potentiæ & agentem nō esse partes animæ nostræ sed bene ut Alexan. inquit sunt dñæ animæ quod quo pacto intelligatur posterius dicemus.

In quo narratur positio quorundam ad mentem Auerrois, de intellectu agente & potentię. Cap. 10.

Multi in pōne peripateticorum ac Auerrois persistentes, & ego diu credidimus intellectum potētiæ esse intellm separatum ultimum abstractorū ut Auerrois testatur com. 19. tertii libri de anima, quæ penitus esset intellia separata a mã, neq; actus nec habēs actum ,pr̃sus aliquem, quo intelligat. Sed est sub̃a omnino in potentia ad formas intelligibiles, nata perfici intentionalr̃ ab intelligibilibus, sicut mã realiter a formis sensibilibus. Hoc autem solitus eram hoc pacto confirmare qm̃ sicut in rebus abstractis est una nã, omnino expoliata a potentia, sed in qua penitus intellꝰus & intellm̃ sunt unum adeo ꝙ nihil intelligit nisi se, ita debet dari in illo ordine quoddam infimum, quod penitus sit in potētia ad intelligibilia, immo quasi potentia ipsa nata perfici intētionalr̃ ab oĩbus formis materialibus & superioribus substantijs. Intells autem agens erit tunc ꝭm hoc Deus, Deus.n potest dupl̃r intelligi, uno modo, ut illuminans quoddam illustrans omnia entia & hoc pacto dr̃ intells agens. Alio modo ut efficiens omnia entia in esse, & sic dr̃ primum principium ac primus motor, uolunt ergo hi ꝙ quo pacto ex nauta & naui & vl̃r arte & instr̃o fit unum ens, unitate ad operationem unam sufficiente, ita ex Deo & infimo intellũ qui intellꝰus dr̃ potentia, fit unum tante unitate quanta sufficit ad operationem vnã .s. ad intelligere quod dicitur respectu agentis abstrahere, respectu pol̃is intelligere Rõnalis ergo aĩa apud hos nihil aliud est nisi colligatum ex Deo ut illuminante & ĩfimo abstractorum, ut illuminabili Et hoc diu opinatus sum esse Auerrois pōnem, & solitus eram addere qđ Deus non tantum intellectui potentiæ continuabilis est: sed cuilibet intelligentiæ, quemadmodum.n. congregatum ex Deo ut illuminante & intellũ potentiæ infimo ut illuminato fit rōnalis anima hoīs cōmoda, ita ex Deo ut illuminante & intellũ potentiæ lune fit anima orbis Lune, & sic ex Deo, ut sic, & intellectu Mercurii anima Mercurij erit ergo Deus una forma oĩum intelligentiarum constituens singulo orbi singulam animã rõne partis, quæ est tanq; subiectum Nec contra hoc obijcit argumentum Phenicij arabis, ꝙ tunc multæ formę essent unius subiecti, qm̃ qua rõne Deus est forma intells potētiæ nostri, eodem modo, & intelligentiæ intermediæ, qm̃ extremum nō pōt eẽ forma extremi nisi media sint eodem modo formæ illius. Hoc quidem motiuũ supponit impol̃e quoddam intelligentiæ enim uno modo sunt essentialr̃ ordinatæ: ut in actionibus physicis, non potest n agere superior nisi oẽs mediæ agant, ut Auer. dicit in.9 meta. com.7. sed in actione & unione formali non essentialiter ordinantur stat igitur primam formam esse formam infimæ & intermediæ non. Vel cōceditur ꝙ quo ordine sunt eo ordine et omnes intelligentiæ mediæ sunt formæ intells nostri & sic rõnalis anima erit cōgregatum ex infimo abstractorum & omnibus medijs & prima intelligentia, & hoc pacto intellia lunæ est congregatum ex intellu lunæ & omnibus superioribus ĩtelligentiis & sic de alijs semper. Hæc autem pō plus declarabitur cum de intellectione dicemus ac modo, qũo intelligentiæ intelligunt, sic igitur quo modo hæc sit positio intelligenda constat.

In quo inducuntur argumenta pro hac positione, quæ quandoque nos induximus. Cap. 11.

Positionem hanc solitus eram declarare esse Auerr. mentem, qm̃ Aris. in lib. de anima. 3. definiens ĩtellectum agentem inquit, ille uero in oĩa facere sicut habitus quidam & sicut lumen. sed faciens omnia est solus Deus ergo intells agens est Deus. Quod enim Deus sit solus omnia faciens testatur Aris. in libro. de mundo, quemadmodum induximus superius. Adhuc Auer. in.3. illo com. 19. inquit intelligentia agens nihil intelligit ex eis, q̃ sunt hic. Sed solus Deus est qui nihil intelligit eorum, quæ sunt hic, ut .14. com illius libri dixit & in magno commento, & alibi infinicies, Deus ergo solus est agens intellectus.

RVRSVM eodem commento dicit, & est sua sub̃a actio. i. ꝙ nō est in eo potentia ad aliquid sicut in ĩtellectu recipiente est potētia ad recipiēdum formas, sed oẽ liberatum a potentia est Deus, ut dicit ipse in magno com. & 14. illius. ergo intells agens est Deus. Item inquit Auerrois, opinatur enim ꝙ prima perfectio sensus sit ab intellia agente, ut declarabitur in libro de animalibus hoc inquit in. 2 de anima commento. 59. igitur intelligit per intelligentiam agentem non colcodeam, cum in hoc repræhendat Auic. 7. metap. com. 31. ergo intelligit Deum, & sic Deus est intellectus agens.

PRÆTEREA in.3. de anima com. 36. inquit, homo igitur ꝭm hunc modum, sicut dicit Them. assimilatur deo in hoc ꝙ est omnia quodammodo, & sciēs ea quoquo modo. entia enim nihil aliud sunt nisi scientia eius, neq; esse entium aliud sunt nisi scientia eius. Arguo ergo omne id cuius scientia est esse rerum oĩum & qđ scit omnia prout est omnia est Deus, sed per hęc uerba, intells agens est hoc modo. ergo intells agens est Deus & hoc est bonum argumentum. Deinde Auerrois in 3. de anima com. 20. circa finem inquit, & nos conuenimus cum Alex. in modo ponendi intellm agentem, & differimus ab eo in nã intells mãlis, & differimus a The. in nã intells, qui est in habitu, & in modo ponendi intellectum agentem Ex his capitur ꝙ Auer. dicit de intellũ agente id quod Alex. & non id quod The. sed Alex. dicit intellm agentē esse Deum, ut vr̃ sibi imponere Auer. 3. de anima com. 36. & Them. non ergo Auerrois sentit intellm agentem esse Deum Postremo Auerr. 12. diuinorum com. 38. inquit ex hoc quidem apparet bene ꝙ Ari. opinatur, ꝙ forma hoĩum, in eo ꝙ sunt hoĩes nō sit nisi per continuationem eorum cum intellũ, qui declarar̃ in lib. de anima esse primum agens & mouens nos, intelligentiæ enim abstractæ debent esse principia eorum, quorum sunt principia, duobus modis, ꝭm qđ sunt mouentes & ꝭm ꝙ sunt finis, intelligentia. n. agens inq̃tum est abstracta, & est principium nobis, necesse est ut moueat nos, ꝭm ꝙ amatum amans, & si omnis motus, necesse est, ut continuetur cum eo a quo sit ꝭm finē, necesse est ut in postremo continuetur cum hoc intellũ abstracto, ita ꝙ erimus dependentes a tali principio, a quo cœlum dependet, quamuis hoc sit in nobis modico tempore, sicut dixit Aris. Ex his arguo, omne mouens nos sicut amatum mouet amans, a quo dependemus sicut cœlum dependet ab eo ad quod stat ultimus finis nostri motus est Deus, ut perspicue omnibus palã, sed his uerbis constat intellectum agentem esse mouens nos sicut amatum amans, a quo dependemus, sicut cœlum dependet ab eo: ad quem stat vltima quies. ergo intellectus agens estDeus: & hoc est ultimum & potissimũ argumentum pro hac parte Et huic congruit uerbũ Auerrrois in sua paraphrasi de somno, inquit enim & quemadmodum dat perfectiones animales vl̃es, & materia recipit eas particulares, ita hoc dat perfectionem, vltimam animæ imaginatiuæ per vniuersalem: & imaginatiua recipit eam particularem, declaratum est enim ꝙ intelligentia agens dat primam perfectionem utriusque

animæ, particulares & particularium .s. quinq; sensuum & uirtutis imaginatiuæ ex his arguo, dator ultimarum & primarum perfectionum est Deus, sed intelligentia agens, ut inquit: est dator tam primarum perfectionum q̄ postremarum. ergo intellꝰ agens est Deus, hæc sunt argumenta, quæ olim pro hac parte nos induximus, & credidimus proculdubio intentionem Auerrois esse hāc & in tantum considerauimus q̄ soluebamus argumenta pro parte opposita.

In quo approbatur hæc positio. Cap. 12.

ET cum peruenit ad manus meas epistola Auerrois, quæ de beatitudine inscribitur, q̄ nos cōmētati sumus his diebus, iam inueni sermones Auerrois contrarios huic pōni, inquit. n. dixerunt pħi q̄ intellectus agēs intelligit primum & oīa secunda & se ipsum & filr quæ nō sunt actu intelligibilia, & reducit intelligibilia in potentia in actu intelligibilia: & quæ sunt intelligibilia in seipsis sunt illa, quæ sunt separata a corporibus &c. Ecce quo pacto primum intellm̄ non ponit esse intellm̄ agentem, quoniam copulatione utitur, & qm̄ Deus non intelligit nisi se, ut dictum est in. 12. met. com. 51. & in lib. d d disputatione tertia & alibi.

AMPLIVS in sequenti epistola de beatitudine, quæ forte est pars prioris uel altera a priori, ut reputo, qm̄ in prima compleuit intentionem in secunda proponit nouam intētionem, sed quocūq; modo sit inquit, dixit autem Auemasar, principia per quæ stant corpora, et ipsorum accidentia sunt sex gradus habentia sex alios supremos, & unaquęq; illarum specierum continetur in aliquo gradu illorum, nam cā prima est in primo gradu secundam uero in secūdo, intellꝰ agens in tertio gradu aīa in. 4. gradu forma in quinto, mā in. 6. gradu. Et paucis interpositis inquit, credendum est primam cām esse altissimum Deū bndictum, & ipsa est cā ꝓpinqua essentiæ secundorum & essentię intellꝭ agentis, & secūdę sunt causæ essentiæ corporum cœlestium, ecce quam plane intellectus agens differt a Deo, hæc sunt argumenta, quæ olim uidimus ac conabamnr soluere p. o parte illa, modo autem soluat: qui uult.

AMPLIVS inquit Auerrois com. 18. tertii de anima, & fuit necesse attribuere has duas actiones in nobis animæ .s. recipere intellm̄, & facere ipsum q̄uis agens & recipiens sint subæ æternæ propter hoc q̄ istæ duæ actiones reductæ sunt ad nostram uoluntatem .s. abstrahere intellecta & intelligere ea, ex hoc arguo, oīs forma cuius operatio est in nostra uoluntate est quidpiam corporis nostri uel animę nostrę ergo cum intellꝭ operatio sit in uoluntate nostra ꝓculdubio erit quidpiam corporis nostri uel quidpiam aīæ nostræ, & sic non pōt esse Deus. Adhuc Them in 3 de aīa cap 31. Arguit, et prima rō sua est, intellꝭ agens est pars ac dn̄a animæ nostrę ut Aris. inquit cum statuisset. n. Aris in omni natura alterum pro materia haberi alterum pro forma mouente ꝑficienteq;, necesse inquit est easdem differentias in anima reperiri, & talem aliquem intellm̄ adesse. qui pars animę rōnalis præstantissima sit, maior ergo hæc palam, sed Deus nec pars est animæ rōnalis, nec differentia, ergo Deus non est intellectus agens nec econtra.

AMPLIVS inquit, in 2. de aīa de intellꝰ autem & perspectiua potentia, nihil adhuc manifestum est, sed vr̄ genus alterum animæ esse, & hoc solum contingere separari, sicut perpetuum a corruptibili, ex hoc accipitur, hæc exclusiua solum intellectus est perpetuus, intendit autem per intellectum ipsum agentem, quoniam in .3. lib. inquit, separatus autem est solum hoc quod uere est, & hoc solum īmortale & perpetuum est, ecce quomodo uult q̄ solum intellꝭ agens sit perpetuus & imortalis, quærit ergo Themistius ly, solum, q̄uo accipitur, absolute, uel relatiue ad nos, non absolute, quia tunc sequitur. ergo omne perpetuum esset intellꝭ agens, ab exclusiua ad vl'em de terminis transpositis, modo hoc est impoīe, multa enim sunt perpetua, quæ non sunt intellꝭ agens .s. motores cœlorum, si accipitur, solum, relatiue ad nos, tunc est sensus, solum eorum quæ sunt in nobis intellꝭ agens est ęternus, & sic uult q̄ intellꝭ agens sit q̄dpiam nostri. ergo nō est Deus, cum nō tm̄ sit quidpiam nostri sed oīum, ut dictum est. Iterum intellꝭ agens assistit hoī, ut dicit Them. in. 3. de aīa cap. 31. & . 27. immo ē immersus & immistus intellectui poīi, ut ibidem dicit ī .3. de a a cap 23. sed Deus non assistit hoī, ut Auer. dicit 8. phy. cō. 84. sed in maximo circulo et in dextro illius, ut dicit. 2 cœli com. 15. ergo deus non est intellꝭ agens.

AMPLIVS filius Auer in tractatu de intellꝰ qui est summum humanum bonum inquit intellīa operans habet duas operationes unam inq̄tum est abstracta, & hæc est qm̄ intelligit suam proprietatem, quemadmodum esse aliarum intelligentiarum quæ intelligunt earū ꝓprietates, & q̄ intelligens & intellm̄ in ipsis est una & eadem res, alia operatio est, q̄ intelligit res intelligibiles, quæ sunt in intellꝰ mālī hæc enim exire facit de potentia in actum, & est hæc intellīa operas coniugabilis homini, & est quasi forma ei, propterea homo operatur cum ipso, qn̄ uult .s. intelligit & Them. dixit in ipso, & cum ipso scribo, hæc ille, ecce q̄uo intellꝭ agens est ille, qui intelligit res intelligibiles, quę sunt in intellꝰ mālī: cū ipsa sit forma hoīs, qua operatur. qn̄ uult, modo Deus non est hmōi, Deus enim non intelligit res extra se, nec est forma hoīs in potestate eius existens, ut constat. ergo deus non est intellectus agens. Hoc idem & in finem illius tractatus inquit. cuius uerba relīquo breuitatis cā.

Item. 7. met. com. 31. in fine contra Auicennam inq̄t, sed mouit Aris ad ponendum mouens separatum a materia in factione uirtutum intelligentium, quia uirtutes intelligibiles apud ipsum sunt non mistæ cum materia, unde necesse est, ut id quod non est mistum cum materia generatur quoquo modo a non misto cum materia simplr̄ &c. ecce q̄uo uult intellectum agentem solum eē abstractiuum formarum intelligibilium, sed deus nō solum est abstractiuus intelligibilium ut declarabitur. ergo Deus non est intellectus agens.

PRÆTEREA orbis inferior ac oīum orbium uilissimus meretur motorem uiliorem oībus alījs, hæc maior est Auerrois. 12. met. cō. 44. ubi uult motores se excedere in nobilitate mobilis & magnitudine eius sed homo est vilior ac inferior oībus alījs. ergo meretur intelligentiam uiliorem, non ergo deus est motor hominis.

RVRSVM Aris in 2. cœli inquit, vr̄ autem optime quidem habenti existere, quod bene sine actione, ꝓpinquissimo autem per paucam & unam, his aūt qui longius per plures, ubi Auerrois com. 62. inquit id q̄d acquirit perfectam nobilitatem sine actione est in rei ueritate id cuius actio est sua substantia .s. intellectus abstractus &c. Ex hoc arguo deus nihil agit extra se, sed sua substantia est eius actio, intellꝭ agens agit extra se. ergo intellꝭ agens non est Deus, minor patet facit enim de potentia intelligibilibus actu intellecta. Maior ex uerbis illis palam: & infra dicit, quod autem est ut optime hn̄s nihil indiget actione ubi Auerrois com. 64. inquit, & intelligendum est q̄ id quod acquirit nobilitatem pauca opōne existit in corporibus cœlestibus, & id q̄ acq̄rit multis opōnibus inuenit̄ in corporibus cœlestibus, & ī nobilissimo eorum, quæ sunt hic .s. homine, ecce q̄uo palam propositum principium acquirendi perfectionem in homine est multis actionibus: sed Deus non est principium multarum operationum ergo non est quidpiam principium hominis & sic non potest esse intellꝭ agens.

Item Simplicius in 3. de anima textu illo (& hic intellectus separabilis & impatibilis.) mouet. q. an intellect' agens sit Deus, & respondet q̄ sicut intellectus potentię differt a sensu; ita Deus ab intellectu agente, & hoc scribimus in commento nostro de anima textu illo.

POSTREMO Ari. in. 12. diuinorum de primo loquens inquit, mouet autem sicut appetibile & intelligibile,

gibile, hæc.n.sola mouent non mota. Sed intells agens non mouet ut appetibile & intelligibile omnes intelligẽtias, quoniam forma infimi orbis nõ debet mouere formas supremi ac altiorum orbium. Ex his & aliis multis dicendum reputo intellectum agentem, qui par est rationalis animæ non esse Deum.

In quo determinatur ueritas argumentaque oppositæ partis soluuntur. Cap. 13.

SED consideratis considerandis proculdubio dicere oportet esse tres intellectus agentes, quorum unus ẽ sicut sol, qui forma est vlis oĩum intellectiuum separatorum, ac id per cuius essentiam oẽs intelligentiæ sunt & intelligunt: ut declarabitur. Est alter infimus animę s. orbis infimi accõmodatus. s. qui pars est rõnalis animæ qui est sicut lumen, quo pol's intell's recipit ac intelligibilia agunt, & hunc intellm̃ significauit Auerrois commẽto magno in fine. d imo debes scire ꝙ respectus intell'us agentis ad istum intell'um est respectus lucis ad diaphanum &c modo lux est forma diaphani, modo hoc non põt uerificari de Deo, & sic dat intelligere secundum intell'um, quemadmodum ergo in actione nãli & physica Deus est primus motor, inceptum est aĩa primi orbis, ita in actione intentionali Deus est primus intell'us agens in uirtute cuius oĩa alia illuminat intelligibilia, ꝓpria quem admodum lux uirtute solis. Alius est infirm tantum, & hic intell's agens est prima notio, quæ est intell's prout p accidens in se est quoddam intellm̃ q, lumen intelligitur & extrahit concl'ones de potentia ad actũ, ergo ẜm Auerroim erit intell's illuminans tm̃ ut Deus, post quem est intell's, qui non illuminat nec illuminatur sed est lumen, q̃ fit illuminatio a primo intellectorum, tertius est qui illuminatur a primo mediante hoc lumine: qui illuminat, et hunc Them. appellat illuminantem & illuminatum, & hic est plures ẜm numerum artium ut dicit Themist. alii autem sunt unici tm̃ numero. Nõ ergo simpl'r male dictum est, Deum esse intellm̃ agentem, sed male dicunt cũ reputant hunc solum & nullum alterum esse, qui pars sit rõnalis animæ, sicut ego diu credebam. Hanc autẽ sententiam Simplicius in. 3 de anima textu illius partis (& hic intell's separabilis) plane ponit, dicit recte inquit. ergo duplex nobis aĩæ assignatur intell's, & manens & ꝓcedens, & hic uel perfectus uel imperfectus, manẽs vero vel oĩno manens ut Deus, uel quodam pacto ut intellectus aĩæ nostræ. uide commẽtum nostrum. Ideo ad argumenta oppositæ partis facile soluitur. Primum nihil est, qm̃ intell's agens est oĩa facere silitudine abstractione, ut Auerrois testatur Deus autem facit oĩa ẜm esse & existere. Secũdum etiam nihil ualet, qm̃ Auerrois non vult simpl'r intellm̃ agentem nihil intelligere, sed nihil intelligit receptiue, sicut intell's potentię intelligit, cum quo ponit drĩam. Et per idem soluitur uerbum aliud, agẽs enim intell's non est potentia ad intelligibilia, quemadmodum intell's potentiæ. Id etiam. 2. de aĩa põt uerificari de intell'u agente primo, sicut in cõmento nostro scripsim⁹, & põt uerificari de uirtute formatiua, quæ intell's dr̃ agens met. ut alii dicunt. Id etiam tertii de aĩa commenti. 36, soluit se, est enim homo tunc silis deo, qm̃ sicut deus est oĩa ẜm rem & essentiam, ita homo per intellectum agentem omnia ẜm sciam & cognitionem, non ꝙ Deus sit intell's agens, sed ei propinquus ac silis. Et forte ꝙ uerificatur de intell'u agente qui est sicut sol: ut dicã com. 36. Id. 20. commenti nihil est, qm̃ Alex. non dicit id ut uidebitur & declarabo cur. Auer. conuenit magis, cum Alexandro, q̃ cum Them. ut loco suo dicam Id. 12. cogit omnino, de intell'u agente primo: qui est Deus, & non de secundo, & ideo bene considera. Id libri de somno soluitur ex hoc, qm̃ ibi loquitur ẜm Auicennam & Algazelem, quos secutus est in iuuentute. Quomodo igitur intellectus agens sit deus, & quõ, non & quõ soluuntur aliquæ authoritates illorum, & aliquę non, his perspicuum est omnibus.

In quo narratur sententia Themistii. Cap. 14.

DE sententia Them. inueni uiros discordes, ꝓpter uerba quædam eius: inquit n in 3 de aĩa cap. 23 an primum quidem intellm̃ credi unum oportet illuminatos uero & subinde illuminantes plures, quem admodum q̃q̃ sol est unus, tamen lux, quę de sole prodit & mittitur, quasi abiungitur ab eo & diuellitur, atq; ita in multos obtutus distrahitur distribuiturq;. Ex his uerbis expositor sumit duplicem esse intellm̃ agentem, unum. s. qui tantum illuminat ac solum principium primum est illustrationis, & hic est substantia separata prima. s. Deus: secundus est simul illuminans & illuminatus & hic est quędam suba ꝑparata ad intelligendum, quę illuminatur ab intell'u agente, & illuminat intellm̃ polem & hic numeratur ẜm numerum intellectuum poliũm, quos Them. ponit tot quot hoĩes, ẜm Expositorem. Albertus aũt latinorum primus Themi. mentem aliter explanat, & uult ꝙ The. per intellm̃ agentem multiplicatum intelligat lumen quoddam æternum exñs subiecti ue in intell'u potentię ab intell'u illuminante progrediens, quod apud Them. est. Tum illustrans. Tum illustratum illustratur enim ab intell'u agente, illuminat autem intellectum potentię ac phantasmata ipsa. Sed hi a mẽte The. maxime remoti sunt ut per superius dicta clarescit, & iõ ne multiplicemus sermonem, in quo non oportet vr̃ ergo mihi dicere The. posuisse aĩam quandam seiunctam a materia unicam mundi totius, ut in. 1. de aĩa lib ca 23. testatur: ex genitis per putrefactionem: & hanc esse rõnalem hoĩs aĩam non dubitat dico non uitam ho s aut aĩationem esse, sed uitam ac aĩationem pbere, ut inquit, modo in. 3. de aĩa cap 31. & 27 ait agentia intellm̃ esse aliqd nostri & essentiam nr̃am, quod uerificari non potest nisi prout pars ex rõnalis aĩæ separatæ ac abstractæ, erit ergo duplex intell's agens, unus illustrans tantũ & sic pars aĩæ rõnalis erit separate sine dubio, alter illustrans simul & illustratus & hic prima principia ac ꝑnotiones & propõnes sunt, & hæc sunt multa prout diuersæ & multæ sunt artes, & hos duos intell's denotauit The in. 3. de aĩa cap. 26. cum declarasset intellm̃ agentem unicum, intellectum multiplicatum declarans, dicit in intell'u quidem poli diuersæ & sectæ sunt notiones qd' declarat. d. eo ꝙ uarie. Tum artes. Tũ notitiæ & scientiæ collocantur, ecce qũo per intell's agentes illustrantes & illustratos insimul intelligit notiones diuersas i intell's primarum propõnum, quæ ideo sunt multæ, qm̃ uariæ sunt. Tum artes. Tũ sciæ, erit ergo intell's agens primus & hic est pars animæ rõnalis cum intell'u potentiæ constituens eam, ut cap. 35. concludit. Alter est notio prima & hæc nihil est aĩæ nostræ, sed bene quidpiam congenitum ẜm Themi. primus unicus est numero oĩum, quemadmodum rõnalis aĩa una oĩum. Secundus est numeratus ẜm numerum artium ac sc arum, alia enim est notio in geometria, alia in physica auscultatione alia in metaphysica, sicut manifeste declaratur suo loco, & inde bene dr̃ illustrans, qm̃ primæ ꝓpões conclusiones decla ant Sunt uero il ustratæ qm̃ intell'u agente tantum intelliguntur, ut Auerrois & Them. in posterioribus. dicunt, & nos ĩ commento nostro diximus. Sed an intell's agens & possibilis sint diuersæ substantiæ apud eum, an solus sit intellectus agens. sed comparatione possibilis quandoq; dicatur, in positione Auerrois declarabitur, nunc vero sit dictum in tantum.

In quo narratur positio. d. intellectum agentem, & intellectum potentiæ esse qualitates rationalis animę secundum Auerroim. Cap. 15.

FVerunt quidam Auerrois imitatores: qui intellm̃ agentem & intellectum potentiæ aliquid aĩæ nostræ esse dicunt, sed non dicunt esse subas rõnalis animę, sed uirtutes ac facultates, quæ sunt ꝓpria ac essentialia accñtia, quibus rõnalis aĩa est principium actiuũ

actionis & intellectionis, & principium passionis, quemadmodum.n. sensitiua aia respectu sensationis eget duabus facultatibus, quibus agit & patitur sensationem, sic & rõnalis aia, per facultatem actiuam principium ẽ abstractionis intelligibilium, per facultatem passiuam principium est receptiuum eorum, agẽs ergo intells & potĩs duæ sunt potentiæ nãles de secunda spẽ qualitatis, quæ facultates rõnalis aĩę dici possunt. Hanc aũt põnem ex uerbis Auer. syllogizati sunt hoc modo, uirtutes nostrę aĩę sunt facultates ac accñtia propria eius, sed intells agẽs & potĩs sunt uirtutes aiæ nostræ, hoc inquit Auerrois, ĩ libr. 3 de aia com. 4. sic, & ideo dicit Aris post ꝙ necesse est ponere in aĩa rõnali has duas drĩas s. uirtutem actionis & uirtutem passionis. Et ibidem com. 18. ait, & cũ inuenimus nos agere per has duas uirtutes cum uoluerimus & nihil agit nisi per suam formam, ideo fuit necesse attribuere in nobis has duas uirtutes intells &c. Et com. 20. inquit: & ex hoc modo dicimus ꝙ intells continuatus nobiscum apparent in eo duæ uirtutes: quarum una est actiua, & alia de genere uirtutum passiuarum & hoc idem frequenter in commentis Auerrois inuenies. ergo patet his minor ꝙ intells agens & potĩs sunt uirtutes aĩę rõnalis, & sic sequitur conclo ꝙ sint potentiæ nãles et accidentia essentialia eius ꝙ erat põ horum. Sunt autem ex antiquis quidam qui põnem hanc cõfirmant ex hoc, qm̃ nulla suba creata ac cãta ab alia priori est principiũ operationis per eius essentiam, sed omnis talis substantia operatur per potentiam ꝓm rem distinctam ab essentia, hoc enim solo discrimine differt substantia causata ab incausata: quoniam incausata operatur per potẽtiam, quę est eius essentia, causata uero per potentiam diuersam ab essentia. Sed rationalis anima est substantia causata, cum sit infima intelligentiarum. ergo erit potentia sua, per quam operatur differens ab essentia eius & sic accidens eius.

AMPLIVS potentia & actus sunt eiusdem generis, ut Auerrois ait. 5. physicæ auscul. com. 9. sed actus rõnalis aiæ est accidens. s. intelligere. ergo potentia passiua intellectionis uel actiua erunt accidentia. minor relinquitur manifesta & famosa, intelligere enim est qualitas de prædicamento qualitatis: ex his relinquitur quod intellectus agens & potĩs sunt duę facultates rationalis animæ quemadmodum sensus facultates sunt sensitiuæ ad sensationes.

In quo reprobatur hæc positio secundum fundamenta Auerrois. Cap. 16.

SEd re uera hæc põ uera est in se, nõ tamẽ ꝓm Auerroim, ꝙ sic arguitur, nullæ subę sunt accñtia, hæc enim est immediata, sed intells agens & intells potentiæ sunt subæ, quod dicit expresse Auerrois in. 3. de anima cõ. 18. sic & fuit necesse attribuere has duas actiones in nobis aiæ s. recipere intelꝫm: & facere ipsum: quã uis agens & recipiens sint subę æternæ. Adhuc nullus intells ultimus abstractorum est accñs, hoc liquidissime constat, qm̃ terminus est eiusdem generis cum terminato, sed intellectus mãlis est ultimus abstractorũ, ut Auerrois dicit commen. 19. ergo non est facultas accidentalis, sed substantia.

AMPLIVS omne quod attribuitur intellectui separato est idem illi, nisi sit in materia uel dependens a materia, sed potentiæ illæ. s. agens intellectus & intellectus materialis, nec sunt in mã, nec dependent a mã, & sunt attributæ intellectui separato. ergo sunt substantiæ illius, maior est Auerrois. 12. met. com. 17. minor autem est diuulgata omnibus.

RVRSVM quęcũꝗ sunt dispersa in natura inferiori colliguntur per identitatem in nã superiori ut Proclus ait, sed potentia & essentia in sensitiua aĩa dispersa sunt re. ergo in rõnali colligentur ꝓm rem. Item rõnalis aĩa circũscripto oĩ distincto realr ab ea, est pstabilior anima brutali, q̃tunc ũꝗ plena formis. ergo debet ei attribui tota perfectio illius aiæ & ultra, & hæc non est nisi exire in opus, ergo exibit in opus, & cum sit circũscriptum oẽ re diuersum ab ea, exibit ergo per essentiam in opus. ergo non potentijs diuersis. Deinde nulla optima substantia perficitur ac subest accidentali, ut Auerrois inquit. 12. primę phiæ com. 51. sed rõnalis non optima est substantia, cum sit una intelligentiarum. ergo nõ subest accidenti.

PRÆTEREA nulla natura necesse esse subest accidenti, sed rationalis anima est natura necesse esse. ergo non subest accidenti. maior patet, qm̃ quicquid est in natura necesse, est necesse esse, nullum accidẽs est natura necesse esse ut Auer. declarat. 12. met. com. 41. & alibi.

AMPLIVS nulla natura cuius eẽ & essentia sunt idem oĩbus modis subest accidenti, ut omnes concedũt, sed rationalis anima est natura cuius esse & essentia sunt idem simpliciter cum sit una separatarum substãtiarum. ergo non potest subesse accidenti.

POSTREMO nõ minori ordine ordinatur rõnalis anima ad intelligere & corpus humanum, q̃ intelligentia ad orbem, sed in intellĩa nulla ponitur potẽtia respectu motus orbis diuersa ab essentia ꝓm Auerroim, ergo in rõnali anima nulla debet poni potentia respectũ intelligere corporis humani. Ex his cum istis accepim' ꝙ intells agens & intells potentiæ sint quidpiam nostrę aiæ & nostræ sed ꝙ non sint accidẽtia uel qualitates aut facultates declarauimus. Et cum non difficile est soluere argumenta illorum, hmõi enim partes dicuntur uirtutes nõ respectu rõnalis aiæ, sed respectu operum, & hoc pacto materia & forma substantialis uirtutes dici, possunt, respectu operationis, licet in se respectu totius dicãtur partes & sic loquitur Auer. Ad fundamenta ueterum facile est soluere: maior. n. primi uera est in substãtia creata, cuius actio & passio sunt accidentia, quod nõ est in ꝑposito, rõnalis. n. aiæ operatio non est accidens, ut dicemus. Et inde differt a primo, qm̃ primum agit independenter, rõnalis aũt aĩa dependenter, ut satis constat. Et per idem ad secundum concessã maiori negatur minor, intellectio enim non est accñs aiæ rõnali, sed forma intentionalis eius perficiens eam intentionaliter sicut forma perficit mãm realiter, & hoc totum erit palam in tractatu sequenti de intellectu speculatiuo.

In quo declaratur positio quorundam ueterum in dictis Alexandri. Cap. 17.

EX ueteribus sectæ Auerro duo perspicue acceperũt. primo, quæ nullus negare põt. s. ꝙ ambo intellectus s. agens & materialis sint separatæ substantiæ, & in hoc non est ĩmorandum, quia manifestũ est per se. Et qd ambo sunt aliquid animæ nostræ, qm̃ operationes eorũ sunt reductæ ad uoluntatẽ nostram, ut Auerro inquit. Sed specialiter dicunt, ꝙ ambo sunt substãtiæ actu subsistentes, tamẽ ex eis fieri unam rationalẽ animam totã asserunt, quoniam non solum potest esse substantia, ex duabus substantijs, quarũ una informat aliam & inhæret ei, uerum etiam ex duabus substantijs actu quarum una non est distincta ab altera loco, & subiecto, & cum hoc actus unius ĩmediate dependet ab alia, quemadmodum ergo ex motore cœli & ipso cœlo unum fit adeo quod intellĩa forma dicitur cœli ita ex intellectu agente & intellectu potentiæ fit unum, eo quia intellectus agẽs est distans loco & subiecto, quæ unitas sufficit pro unitate operationis, & sic fit una anima, sed quomodo intellectus agẽs dicaꝰ forma intells potentiæ isti partiti sunt, qm̃ quidã dicunt ꝙ intellectus agens est forma, qm̃ sicut colores non uidentur in diaphano, nisi præsente lumine, sic nec intellectus materialis intelligit res materiales nisi præsente intellectu agente, qui est eius lumen.

AMPLIVS alij dicunt ꝙ ambo sunt duæ substãtiæ separatæ, secundũ rem diuersæ, sed intellectus agens intelligitur ab intellectu potentiæ, & id intelligere est ꝑficere illum intentionaliter, & inde fit unum quoddam ea

ea unitate qua ex intelligibili & intellectu fit unũ, quæ unitas est maior q̃ illa materiæ, & formæ, ut declarauimus in commẽto nostri libri de aĩa Ergo erit apud hos intellẽs agens infima intelligentiarum, quę unitur intellẽui potentiæ, qui est infimus abstractorum & una intellẽa uilior alijs unitur dico uel sicut lumen modo dicto, uel sicut intelligibili intelligenti, quæ unio est informatio sine inhærẽtia, ut suo loco declarabimus. Intellẽs ergo agẽs & intellẽs potẽtiæ erunt duæ sũbæ actu existentes, ac p se subsistẽtes, ex quibus fit rõnalis aĩa una unitate sufficiente ad operationem unam, & hæc est horum positio. Hãc põnem sentire vr̃ Auerrois in epistolla de beatitudine cum ponit gradus principiorum, cã. n. prima inquit est in. 1. gradu: secunda uero in secundo intellẽs agens est in 3. gradu, aĩa in 4. gradu, forma in 5. mã in 6 gradu. Ecce quõ intellẽm agentem separatum poni ab aĩa, & per aĩam intellẽm potentiæ intendit & per formam illam audit, quæ dependet in esse & cõseruari a mã, sicut cogitatiua & formæ reliquorum compositorum generabiliũ, Quod autem intellẽs potentię intelligat semper intellẽum agẽtem, & per consequens intellẽs agens sit tanq̃ forma intentionalis eius, sicut intelligibile forma intelligẽtis patet in dictis Auerrois sæpe, inquit enim in cõmento magno sic, & iste intellẽs recipiens necesse est ut intelligat intellẽm qui est in actu, cum. n. intellexerit formas mãles dignior est ut intelligat formas non mãles, & id quod intelligit ex formis abstractis. v. g. ex intelligentia agente non impedit intelligere formas mãles &c ecce quõ vult ꝙ intellẽs agens perficiat intellẽm potentiæ semper, sicut intelligibile perficit intelligens. Et hoc idem ad uerbum reperies sæpe in cõmentis 3. de anima, & in epistola de beatitudine, & in tractatu de intellẽu, & alibi frequenter.

RVRSVM ex intellẽu cuius essentia est sua scia: & intellectu cuiꝰ esse differt a sua scientia non fit unum ẽm rem & formam uere, sed intellectus agens est ille cuius essentia est sua scientia & intellectus potentiæ est ille cuius essentia differt a sua scientia, ut Auerrois testatur commen. 19. in fine. Ergo &c.

AMPLIVS pro his facit & hoc argumentum, esse intellectu agente & intellectu potentiæ apud Auerroim fit unum, uel igitur unum unitate idẽtitatis uel vnitate unionis, nõ unitate identitatis ut manifeste relinquũt & si unitate unionis uel per intentionalem perfectionem uel pe realem, si per intentionalem habeant quod petũt quod uero non per realem patet, quoniam tunc rationalis anima esset generabilis & corruptibilis, quia omne compositum est nouum, ut. 12. meta. commento. 39. tradit Auerrois.

In quo improbatur hęc positio. Cap. 18.

SEd hanc põnem improbat Ioan. in qõnibus tertii libri de anima q. 25. primo, quoniam non uidetur ꝙ intellectus sit forma, quoniam non intelliguntur res materiales nisi eo præsente, quoniam tunc phantasmata essent formæ intellectus potentiæ quoniam intellectus potentiæ non potest intelligere nisi pręsentibus phantasmatibus, hoc autem falsum est. Amplius ut inquit sequitur ꝙ intellectio non esset actio immanẽs, quoniam intelligentia est quædam operatio causata ab intellectu agente, & ille est separatus ẽm rem & esse ab intellectu potentiæ ergo actio illa cum non maneat in agente, cũ distinguatur re & esse ab intellectu potentiæ laborat autem Ioan ad probandum intellectionem esse causatam ab intellectu agente quod ego reputo superfluum, & hęc sunt argumenta eius. Sed hæc argumenta nihil esse uidentur, primum non, quoniam differentia est inter phantasmata & intellectum agentem, q̃m phantasmata concurrunt, ut illustrata, intellectus agens: ut lumen, & ideo est ut forma. Secundum etiam nihil est, quoniã intellectio non est actio transiens, quoniam remanet in intellectu eiusdem naturę cum intellectu agente, ad hoc ergo ꝙ sit actio transiens oportet ut transeat in materiã exteriorem i. externi generis, quod non est in proposito, & inde fit ut hęc argumenta nihil faciant contra eos.

Ideo aliter arguemus nos, & primo quia uidetur ꝙ intelligentia agens superfluit, quoniam ẽm propositionẽ famosam pripatericorum & Platonicorum intelligentia inferior illuminatur a superiori, ergo intellectus potentiæ potest illuminari ab intelligentiæ lunæ. ergo superfluit ponere intellectum agentem, adhuc infra lunam, q̃ sit pars rationalis animæ ut dicunt. Amplius, omnis intelligentia habet aliquam actionem perfectiorem quocũq; agente materiali quoniam omnis intelligentia est separatus a materia actus, sed intellectus potentiæ est intelligentia separata. ergo habet aliquam actionem perfectiorem actione cuiuscunque agentis physici, & sic non tantum patietur ab intelligibilibus, sed aget aliquo modo &c.

RVRSVM omnis forma alicuius sicut lumen diaphani est plus intrinseca ei, quam forma assistens, sed intellectus agens est sicut lumen diaphani, ut Auerrois testatur in commento magno, & in prædicta epistola, & est sententia Arist. in litera ut patet. Adhuc Auer. in commento magno, in solẽ tertiæ q. inquit opinandum est ꝙ istud est quartum genus esse, quemadmodum. n. sensibile esse diuiditur in formam & materiam sic itelligibile esse oportet diuidi in consimilia his duobus scilicet in aliquod simile formæ, & in aliquod simile materiæ, & hoc necesse est in qualibet intelligentia abstracta quæ intelligit aliud, arguo modo qualis compositio est in intelligentijs separatis talis est in rationali anima, sed in eis non est compositio ex duobus intelligentiis assistẽtibus ut declarabitur post, ergo nec in rationali anima. Item ait Auerrois in 3. de anima commento. 20. sic, & vlter quando quis intuebitur intellectum materialem cum intellectu agente apparebunt esse duo uno modo, & unũ alio modo, sunt enim duo per diuersitatem actionis eorum: actio enim intellectus agentis est generare, istius autem informari, sunt autem unum quia intellectus materialis perficitur per agentem, & intelligit per ipsum, ecce quõ ponit intellectum agentem uniri possibili per idẽtitatem, nedum per informationem.

RVRSVM Them. in tertio suo de anima. 36. capite inquit ꝙ intellectus, qui omnia potest facere, est tanquam habitus & lux, quod exponit capi. 39. in fine. d. atque ita fieri, ut compositum ex intellectu agente & intellectu potentię, partim duæ naturæ sint partim una, nam & id quod ex duobus facultatibus forma & materia conditur unum esse intelligimus, & ideo cap. 40. concludit. ergo intellectus potẽtię simul accipit intellectum agentem, ut propriam sibi formam p̄hendit. Et apertius in eodem. 3. capite. 25 inquit, intellectus agens non, quemadmodum ars seorsum a sua materia est, sed totus intellectui potentię intestus immersusq; habetur: ecce quomodo uult ꝙ non sit assistens & separatus, ut illi dicunt. Ex his & multis alijs hęc positio pro nunc relinquatur tanquam falsa.

In quo ponitur positio Ioan. & soluuntur argumenta oppositę partis. Cap. 19.

IOannes Iandunus, qui in Auerroica familia quandoque habitus est primus in quæsito isto diuersa sentire uisus est, quoniam in tertio de anima. quæstione sexta uisus est sustinere positionem nunc improbatam; in quæstione vero. 25. uoluit ꝙ anima intellectiua reali compositione sit essentialiter composita ex duabus partibus, scilicet ex intellectu possibili, ut ex subiecto, & ex intellectu agente, tãquam ex forma informante, ex quibus coeuntibus concluditur esse rationalis animæ, tanq̃ ex materia formaque esse compositi naturalis. Voluit enim intellectum potentiæ esse substantiam: pure in potentia in genere naturæ intellectibilis, sicut materia prima est pura potentia in genere naturæ sensibilis, adeo

quod intellectus agens est forma informãs intellectum potentię, & dans ei esse simpliciter actu, ita quod anima rationalis sit substantia incorporea: composita essentialiter ex duobus principijs intrinsecis, quorum unum est de se purelin potentia, & est simile materiæ, scilicet intellectus potentiæ & aliud est actus eius ipsum perficiens, & est simile formæ, scilicet intellectus agens. ergo apud ipsum intellectus agens unitur intellectui potentię reali ac naturali unione, erit itaque rationalis animæ esse intellectibile conditum ex intellectu agente & intellectu potẽtiæ reali compositione ac sempiterna unum tamen qd dam in esse, quemadmodum esse compositi esse est confictum ex materia & forma, licet sit differẽtia, quoniam esse rationalis animæ est æternum, esse compositi physici est nouum, ut dicit. Quibus habitis possunt solui argumenta alterius partis, cum enim ponit intellectum agentem alium ab modo per animam posito ꝙ intelligat intellectum potentiæ, noluit designare distinctionẽ secundum subsistentiam, sed secundum rem tantum & hoc sufficit.

AD secundum maior falsa est: nihil enim prohibet ex eis fieri unum in esse, non tamen unum ſm rem, ut manifeste patet in multis, ex lumine enim & diaphano fit unum, & tamen lumen est uisibile per se diaphanum per accidens.

AD tertium patet qualiter ex eis fit unum unitate informationis realis, non tamen sequitur rationalem animam esse generabilem & corruptibilem: quoniam materia & forma eius non sunt corporales & physicæ, & ideo abstrahunt a generatione & corruptione, ut Ioan. inquit in. qõ. 29. in solu. ad tertium. Hæc igitur sunt argumenta istorum, & positiones quas inueni in doctrina Auerrrois.

In quo reprobatur positio hæc. Cap. 20.

TAmetsi positio Ioan. uideatur plus consona verbis Auerrois & eius fundamentis, tamen in rei ueritate est contra rationes, & contra uerba sapientium, contra rationes quidem, quoniam nulla natura recipiens aliam intentionaliter, recipit illam realiter, hæc propositio est concessa ab omnibus expositoribus, ut manifestum est per se, sed intellectus potentiæ recipit intellectum agẽtem intentionaliter ergo non realiter minor patet, quoniam intellectus potentiæ intelligit intellectum agentem, ut Themistius capite. 41. tertii suæ paraphrasis de anima inquit, & Auerro. commento quinto & uigesimo & trigesimosexto, & in epistola foelicitatis manifeste dicit idem & hoc probare est superfluum, & sic tantum intentionaliter recipiet, non ergo realiter.

AMPLIVS NVLLA forma abstractior uniuersali materiali recipitur in aliqua materia realiter, nisi intentionaliter & compræhensiue, hęc patet, quoniam uniuersale materiale, nec recipitur in subiecto particulari nec uniuersali, reali receptione. ergo multo minus uniuersale per essentiam, sed intellectus agens est uniuersale per essentiam secundum Ioannem ergo non recipitur nisi intentionaliter, & non reali receptione.

Rursum omnis forma dans esse alteri & constituens id in esse, constituitur in esse a subiecto, sed intellectus agẽs est forma dans esse intellectui potentiæ, & constituens eum in esse. ergo constituitur in esse ab intellectu potentiæ, sed hoc esse falsum declaratur, quoniam si intellectus agens constituitur in esse ab intellectu potentiæ, cõstituetur in esse receptiuo intentionaliter ab eo, quemadmodum forma materials constituitur in esse a materia, & in esse receptiuo. ut Auerro. inquit nono metaphysi. commento secundo, & primo perigeneseos, commento. 45. hoc autem falsum est, intellectus enim agens, nec per se nec per accidens recipit, nec realiter: nec intentionaliter. Item si intellectus agens informat intellectum potentiæ, aut est de essentia intellectus potentiæ, aut intellectus potentiæ est summe passiuus, potens recipere agentem non per essentiam, si primum, tunc omnia recipiet per essentiam agentis, quod falsum est: si secũdum ergo est in potentia neutra. ergo in potentia cõtradictionis. & sic ad esse & non esse. ergo tota anima est possibile esse & nõ esse ergo generabilis & corruptibilis, quod ipse negat.

PRÆTEREA si intellectus potentiæ est pura potentia substantialis in genere intelligibilium. ergo una numero priuatione, uel positione, non positione, quoniam nullus actus est, sed pura potentia, ut Ioan. inquit, si priuatione. ergo ĩ sui natura est priuatio omnium formarum intellectibilium, quemadmodum in natura materiæ est priuatio omnium formarum sensibilium.

Tunc sic, omnis natura ubi est priuatio omnium formarum intellectibilium est potentia ad omnes illas, quoniam priuatio relinquit potentiam, ut Auerrois testatur in nono diuinorum commento tertio. ergo cum intellectus potentiæ sit priuatio omnium formarum intellectibilium, continebit potentiam ad omnes illas, & sic erit transmutabilis ad illas, & hoc est contra omnes peripateticos. Adhuc intellectus potentię cum sit pura potẽtia, uel erit prima materia, uel quidpiam diuersum ab ea si prima materia sequũtur infinita impossibilia, quę enumerare sit tuum. Si diuersum quoddam uel æqualis perfectionis, uel inæqualis, si æqualis, ergo eiusdem speciei cum materia prima, & sic sequitur idem quod pri, scilicet quod sit natura transmutabilis & non compræhensiua, quoniam ea quæ sunt unius speciei, sunt unius actionis uel operationis specie, ut dictum est apud omnes, si alterius speciei, & alterius perfectionis, tunc oportet ut alterum eorum sit altioris gradus altero, & sic tale non erit pura potentia, immo habebit rõnem & gradum actus, & formæ, cuius oppositum Ioãnes inquit, & solutio Ioannis ad hoc nihil est, ut intelligenti palam.

VERBIS etiam Auerrois contradicit, qm Auerrois in. 3. de anima, commento 19. inquit, & ideo opinãdum ast ſm Aris. ꝙ ultimus intellectuum abstractorũ in ordine est intells materialis, actio enim eius est diminuta ab actione illorum &c. Ex hoc arguo quod est infima intelligentiarum in ordine, non est potentia substantialis tantum, ut quilibet sani cerebri credet, sed per hæc uerba intellectus potentiæ est infima intelligentiarũ ergo non erit potentia substantialis.

AMPLIVS in libro destru. destructionum in disputatione tertia in solone. 19. inquit, sed id quod posuit Alga. s. ꝙ omne esse est possibile esse: non uerificatur nisi in causato composito, sed impossibile est inuenire quid compositum ęternale, ecce q̃ plane negat omnẽ compositionem in re æterna.

ITEM Aristoteles in. 9. diuinorum inquit. est autẽ nihil potentia sempiternum, & ideo hac propositione ꝓbata infert conclusionem. d. actu ergo omnia. Arguo ergo, oẽ sempiternum est actus tm, & non potentiam habens, rõnalis aia apud hos est sempiterna, ergo actus nullam potentiam habens.

ET in. 12. diuinorum inquit, amplius tales oportet esse substantias sine materia, sempiternum enim esse oportet, & si aliquid aliud sempiternum, actu igitur, ecce quam plane infert est esse sempiternum. ergo actus tantum.

ET maxime nota uerba Auerrois in comment. 30. illius partis: dicit enim, si in substantia huius motoris fuerit substantia quæ est in potentia. s. in materia, possibile est ut quod est in potentia nõ sit ens & hoc quod dixit est, si fuerit in potentia substantia. possibile enim est ut nõ sit ens simpliciter. i. quia corrumpitur in aliqua hora, & hoc quidem determinatum est in naturalibus, ꝙ omne cuius substantiæ admiscentur potentia est generabile & corruptibile.

ET SI FVERIT in potentia motor in loco possibile est ut non moueaṫ vñ necesse est, ut isti motori non

non admisceatur potentia omnino, neq; in substantia, nec in loco, neque in alio modorum potentiæ, & hoc intendebat cum dixit necesse est igitur vt talis substãtia sit actio, quia causa potentiæ in rebus in quibus est potentia est materia, & quia istæ substantiæ sunt mouẽtes sine aliqua potentia necesse est vt sint sine omni materia cum necesse est, vt sint æternæ, omne enim æternum est actio.i.actus purus, & omne quod est actio pura non habet potentiam, hæc Auer.

EX his eligitur hæc consequentia, motores cœli carent potentia materiæ, & potẽtia locali, ergo sunt actus puri.

AMPLIVS eligitur et altera. scilicet motores cœlestes sunt sempiterni, ergo actus puri. Sed omne enthymema tenet in virtute alicuius propositionis, ergo quodlibet horum tenebit in virtute alicuius propositionis, primum ergo non nisi in virtute huius. scilicet omne carens potentia materiæ & locali est actus purus, qm̃ hæc propositio facit perfectum syllogismum, & secundum tenet in virtute huius, omne sempiternũ est actus purus. Tunc his ambabus addo hanc minorem, sed rationalis anima est carens potentia materiæ & potentia locali, & est rationalis anima sempiterna, ergo rationalis anima actus purus, & per consequens non erit composita ex potentia & actu, ẜm rem diuersis, vt Ioan. opinatur.

ITEM in octauo metaphysicæ Aristot. inquit, in naturalibus quidem sempiternis, aut substantijs, alia ratio, forsan enim quædam non habent materiam, aut nõ talem, sed solum ẜm locum mobilem, ex hoc eligitur ꝙ omnis materia quam possunt habere æterna est, ẜm locum mobilis, vt in commen. 12. illius partis excipitur sed intellectus seu rationalis anima non habet materiam ẜm locum mobilem, ergo nullam penitus habet materiam, & sic erit purus actus.

POSTREMO Aristot. in. 14. libro diuinorum quærit. q sic dicens, simpliciter autem oportet considerare vtrum possibile perpetua ex elementis componi, & in fine demonstrationis dedit conclusionem hanc. d. si autem est quod dicitur nunc verum vniuersaliter ꝙ nulla est perpetua substantia si non sit actu, elementa et materia substantiæ nullius vtiq; erunt perpetuæ substãtiæ elementa, ex quibus sunt in existentibus Ecce quo pacto perpetuum ab omni materia prorsus seiũgit Aristot. & sic perspecte relinquitur Ioan. positionem nullius esse valoris, & tu considera quoniam multa horum sunt demonstratiua, alia glosset, qui vult. intentio enim mea non est semper demonstrare, sed apparentiorem intellectum accipere ĩ dictis peripateticorum, ac magis a contradictione remotum.

In quo narratur uera mens Auerro. Cap. 21.

QVOD enim ex his omnibus accepimus est primo ꝙ intellectus agens & intellectus potentiæ substantiæ sint, & non accidentia propria, & essentiales proprietates, vt constat. Rursum ꝙ intellectus agens & potentiæ sunt separati a materia, & a corpore, & actu vniuersales & abstracti extra anima.

AMPLIVS quod sint quicquam nostræ animæ & hoc sæpe ab his perspicuum fuit, & per improbationem aliorum. Et cum declaratum sit eos non esse duas substantias per se subsistentes ac existentes seorsum facientes. vnam rem aggregatione: sicut positio prima fingit. Nec ꝙ duæ partes essentiales, quarum vna sit pura potentia substãtialis, & altera purus actus, quæ coeũtes faciant substantiam tertiam vnam in esse, vt Ioannes inquit. Relinquitur ꝙ sint duæ portiones, ac duo gradus facientes compositionem ĩ rationali anima equiuocam, & non realem, nec intentionalem, sed penitus diuersam ratione & nomine a propria compositione reali vel intentionali, vt declarabitur.

ET quod superaddimus est, ꝙ quælibet intelligentia excepta prima est composita, & hoc probatur. primo omnis intelligentia intelligens aliud est composita, sed q̃libet intelligentia excepta prima intelligit aliud, ergo quælibet intelligentia excepta prima est composita, maior est manifesta per se, & ex dictis Auerr. Per se quidem quoniam intellectus, & id quod intelligit sunt diuersa, ergo vnum eorum erit tãquam forma, reliquũ tanquam materia, ergo compositio. Ex dictis Auer. vero, quoniam hoc Auer. inquit in comment. 5. & 14. tertij de anima, minor accipitur eisdẽ locis apertissimæ. In libro destructio destructionum disputatione tertia ĩ solutione dubij. 16. totam hanc rationem quasi abbreuians inquit, & differentia quæ est inter intelligere primum intellectum seipsum, & intelligere alios ĩtellectus seipsos, est ꝙ primus intellectus quid ens de seipso intelligit non relatum ad aliam causam, & alij intellectus intelligunt de seipsis quid relatum ad ipsorum causam, ẽ ergo sensus, ꝙ primus intellectus non ĩtelligit nisi se alij intellectus intelligunt aliud, quia relatum ad suam causam, & ex hoc dedit conclusionem nostram dicens, & ideo hoc modo multitudinem, id est compositionem detinent, & quasi syllogizatur hoc pacto, omne intelligens aliud est compositum, primus intellectus non intelligit aliud, & reliqui omnes ĩtelligunt aliud, ergo primus non est compositus, & omnes alij multitudinem detinent, & sunt compositi.

ADHVC omne causatum est compositum, vt Auer. inquit in libro destructio destructionum, in eadẽ disputatione, in solutione. 19. dubij & hæc propositio potest probari a priori, vt declarabo post, sed omnes ĩtellectus secundi sunt causati, ergo omnes sunt compositi, minorem probat Auer. in lib. eodem in disputatione eadem in sol. 18 circa finem, probans ꝙ primus intellectus est causa oĩum aliorũ, & sic prædicti sunt causati a primo, & inquit, amplius declaratum est a pbis ꝙ id qđ dat entium separatorum a mã finem est id qđ dat eis esse, forma. n. & finis sunt vnum & idem in hac spẽcientium, ergo id ꝙ dat finem entibus id met dat formã, et id ꝙ dat formam est agens, ergo id ꝙ dat finem huic esse est agens apparet idcirco ꝙ primum principium est oĩum istorum principium. f. agens & forma & finis. erit ergo sylls eius, hic dator formæ ipsis rebus separatis est agens, primus motor est dator formæ ipsis entibus separatis, ergo agens, maior patet ex diffõne agentis, minorem prosyllogizatur sic, oẽ dans finem, dat formã, sed primus motor dat finẽ, ergo primu motor dat formã, maior probatur per alium sylm, quæcunq; sunt vnum & idem omnino, dans vnum eorum dat reliquum, sed forma & finis sunt eadem penitus, ergo dans finem dat formam, quę erat maior, ꝙ autem Deus det finem, manifestum est per se.

EX his habetur ꝙ oẽs intells secundi sunt causati a primo, & per consequens habetur conclusio. s. ꝙ oẽs sunt compositi excepto primo, qui est tm̃ ipse & forma & nullam multitudinem continens, vt scies.

ET hanc Auer. proponẽm dedit in lib. destru. destr. in disputatione. 3. in solu. 16. & inquit, quapropter non sequitur ꝙ sint oẽs in vno simplicitatis gradu. f. vt oẽs intelligentiæ sint ita simplices, sicut est primus intellus, non. n. sunt in vno relationis gradu ad primum principium, neq; aliquis eorum simplicitatẽ habet silem simplicitati primi principij. primus n. habet esse de se, et ipsi hñt esse relatũ, ergo solus Deus est forma tm̃, & oẽs alij sunt compositi ex forma & materia apud Auerroim.

SED qualis sit compositio intelligentiarum oportet declarare, quoniam occultum est, & a paucis intellectum. Dicemus itaque quod gradus rei perfectionis dicitur forma, gradus imperfectionis dicitur priuatio seu materia, vt Auerrois inquit in secundo naturalis au

sultationis, comment. 15. in separatis a materia vero est vnus intellectus, qui est perfectio tantum: vt. 10 diuinorum exprimitur commen 7. est enim Deus mensura & regula tantum, & sic perfectio tãtum, & nullius gradus imperfectionis.

EX his excipitur quãlibet intelligentiã posse dupliciter considerari, vno modo vt vicinatur primo quod est perfectio tantum, & sic est perfectio quædam, alio modo vt deficit & priuatur a perfectione primi, & recedit ab eo & sic est imperfectio & priuatio quædam, & quoniam vna res numero potest appropinquari, & recedere a primo, proculdubio ergo vna res numero ẽ perfectio et priuatio seu imperfectio, quo fit vt compositio quæ est in his intelligibilibus non sit ex re subsistẽte, & re subsistente, neq; ex parte essentiæ, & parte essentiæ, sed compositio hæc est ex modo formæ & modo materiæ, perfectio enim modus est formę, priuatio modus materiæ, ergo intellectus separati componuntur ex modo & modo, & non ex rebus per se, & seorsum entibus, neq; ex partibus, sed ex modis partium aut rerũ.

ET quando totum hoc fit ita relinquitur ꝙ in rationali anima intellectus agens nihil aliud sit nisi gradus perfectionis, qua ipsa vicinatur primo, et intellectus potentiæ gradus priuationis, quo elongatur a primo, & sic compositio ex intellectu agente, & intellectu potentiæ, nõ est ex rebus seorsum entibus, vel partibus diuersis ẜm essentiam, sed ex modo formæ, & modo materiæ, & sic ex modo & modo, & non ex rebus. Quod vero hæc sit mens Auerrois, patet, inquit enim in magno commento in sol. tertiæ. q. opinandum est enim ꝙ istud est quartum genus esse, quemadmodum enim sensile esse diuiditur in formam & materiam, sic intelligibile esse oportet diuidi in cõsimilia his duobus. i. in aliqđ simile formæ, & aliquod simile materię, ecce quo pacto intelligibile esse vult ꝙ componatur non ex materia & forma, sed ex modis eorum, sunt autem modi eorum perfectio & priuatio, vt dictum est. Et subdit & hoc necesse est in omni intelligentia abstracta, quæ intelligit aliud, & si non, non esset multitudo ĩ formis abstractis, et ideo declaratum est in prima philosophia, q, nulla est forma liberata a materia simpliciter nisi prima forma, q̃ nihil itelligit extra se, sed essentia eius est quidditas eius, aliæ autem formæ diuersantur in quidditate & essentia quoquo modo idest quia sunt compositę ex modis horum, & non ex his &c. Amplius in commento. 20. dicit, palam istud & nos in commento nostro libri de anima exposuimus, & tu vide, quoniam nolui ponere caput in capite.

EX his relinquitur tibi quis modus compositionis ẽ in illis, & quis non, & quomodo est vnus modus in illis & intellectu nostro, & sic patet qualis compositio sit in eis, & quid sit intellectus agens, & qđ possibilis apud hos, & idem Auerrois ad verbum inquit, commento 14. & tu lege & hoc proculdubio fuit Themistij intentio Inquit in tertio suæ paraphrasis, capite 25. sic, eodẽ mõ intellectus agens intellectui potestatis assistens vnus cum illo redditur, propter quod vna res est, quę ex materia & forma consistit, & tamen permistio hæc rationes habet duas. nam & materiæ ratio est per quam anima fit omnia, & ratio absolutionis formæ per quam facit omia, ecce quomodo vult ꝙ vna res sit intellectus agens, & intellectus potentiæ, licet ratione differunt, quoniam rationalis anima ea parte qua facit omnia abstracta rationem agentis continet, ea vero parte, qua fit omnia parte eam quæ intellectus potentiæ dicitur amplectitur. Et capite 26. inquit, atq; hic intellectus, vt superius dixit, abiunctus impatibilis impermistusq; est. proinde eius ingenium tale non est, vt interim intelligat interim cesset. nam hoc accidit intellectui agenti cum ĩtellectui potentiæ idest imaginatiuæ iungitur, hæc Themistius ergo inter intellectum agentem, & intellectum potentiæ ẜm eum discrimen non debet esse ẜm rem, vel essentiam, sed ẜm modos, & hoc tandem Auerrois significauit in tertio de anima, commento decimonono dicens, non quia est aliud per quod differat iste intellectus ab intellectu agente, nisi per hanc intentionem tantum, quoniam quemadmodum non scimus multitudinem intellectuum abstractorum, nisi per diuersitatem actionum eorum, ita etiam non scimus diuersitatẽ istius intellectus materialis ab intellectu agente, nisi per diuersitatem suarum actionum, & quemadmodum intellectui agenti accidit, vt quandoque agat in res existentes hic, & quandoq; non ita isti accidit, vt quandoq; iudicet res existentes, & quandoq; non, sed differunt tantũ in hoc ꝙ iudicium est aliquid in capitulo perfectionis iudicis, actio autem non est ẜm illum modum in capitulo perfectionis agentis. considera igitur hoc, quoniam est differentia inter hos duos intellectus, et nisi hoc esset nulla esset alietas inter eos. Ex his arguo, tanta debet esse differentia inter principia operationum quanta inter operationes vt hic testatur Auerrois, sed operatio agentis, et intellectus potentiæ differunt tãtum ratione, vt Auerrois inquit, ergo et intellectus agens, et intellectus potentiæ non differunt nisi ratione, hoc idem apertius commẽto 36. inquit enim, dicamus igitur quoniã intellectus existens in nobis habet duas actiones ẜm ꝙ attribuitur nobis, quarum vna est de genere passionis, et est intelligere, alia in genere actionis, et est extrahere formas & denudare eas a materijs, ecce quam aperte ĩnuit intellectum esse vnum, quo nos facimus illa duo opera. Ex his recapitulando manifestum est, qualiter quælibet intelligentia excepta prima sit composita, & qualiter non ex re subsistente, & re subsistente, nec ex re essentiæ, & re essentiæ, sed ex modo rei materiæ, et modo rei formæ, et qualiter partes hæ non differunt nisi modo, et consequenter hæc compositio est equiuoca, et quasi non, et ratione differens ab alijs compositionibus.

AMPLIVS palam quid agens intellectus, et qđ potentiæ intellectus ẜm Auerroim et Themistium, et quomodo non differunt nisi ratione et modo, sed re, et esse, et subiecto vnum sunt. Rursum qualiter ambo sunt animæ rationalis quidpiam et separati ẜm esse a materia et corpore.

In quo soluuntur questiones contra hoc. Cap. 22.

AMbigunt autem & rationabiliter sapientes, primo quoniam compositio hæc non tantum esset couueniens separatis intellectibus, sed omnibus rebus excepto Deo & sic materia esset composita, & multa alia videntur sequi incommoda.

AMPLIVS ambiges an cõpositio hæc sit æqualis in puncto omnibus intellectibus separatis, vel alteri quidem plus, alteri autem minus. Rursum si omnes intelligentiæ intelligunt idem primum, quomodo variantur in suis intellectionibus, videtur enim ꝙ omnes esse debeant æqualis excellentiæ. Item si omnes componuntur hac compositione, cur qualiter partes huius dicuntur intellectus potentiæ, & intellectus agens in rationali anima, non dicuntur eadem ratione in singula intelligentia. Tunc vltra propter quid rationalis anima est subiectum non tantum superiorum intellectuum separatorum, sed etiam formarum materialium, & nulla intelligentiarum non

POSTREMO positio hæc refellenda videtur, quoniam Aristoteles inquit intellectum potentiæ esse hoc solum quod possibilis sit vocatus idest pura potentia, modo si vna res est cum agente, proculdubio erit ens in actu secundum esse & essentiam. Amplius omnes authoritates Auerrois apparent contradicere huic positioni, vt illa verba commento decimo octauo, &

19.& magni comenti,&.36.quæ videas si placet. Ad quid et laborauit,com.4.probare ꝙ agens & possibilis differunt vt constat, idem enim esset tunc recipiens & agens, qđ Auer.habet pro impossibili. Item omnis priuatio relinquit saltem possibilitatem in subiecto. Si igitur intellectus agens nihil aliud est nisi priuatio perfectionis causæ,ergo quælibet natura inferior esset potens suscipere perfectionem suæ causæ & omnium agẽtium supra illam.

VLTIMO omnis operatio realis requirit agens & passum realia realiter diuersa,sed intelligere operatio est realis,ergo requirit agens & passum prædicto modo,& sic non possunt esse vnus intellectus ſm rem.

Hæc sunt ea quæ nobis quæstionem causant nõ paruam, quæ si apertæ declarabuntur omnis locus quæstionis tolletur.

AD primam itaq; soluit Auerr. in libro destructio destructionum disputatione tertia in sol. decimioctaui, circa medium dicens esse sensibilium entium multos habet gradus,quorum vilior est in materia, nobilior illo est esse qđ habet in humano intellectu, & nobilius isto est esse quod habet in separatis intelligentijs, deinde in ipsis separatis intelligentijs dictæ formæ gradus habent adinuicem differentes ſm quod differunt illæ intelligentiæ adinuicem. Ex his habetur ꝙ in natura datur nõ gradus perfectionis quæ proculdubio ẽ ipsa prima mã quæ ſm suam naturam non est nisi priuatio tm̃ vel infinitudo,vt Plato & Arist.volunt, & est ipsa perfectio essentialiter,& propter se talis,vt primum ens,reliqua autem sunt in horum medio,& sic quodlibet exceptis extremis proculdubio compositum est hac compositiõe, verum ĩ separatis a mã hæc vna & sola est compositio, in alijs aũt infra ordinem abstractorum non tm̃ hæc inuenitur compositio,sed multæ aliç,vt qnq; declarabit.

Ad formam igitur quæstionis concedẽdum totum, licet sit discrimen, quoniam in separatis intelligibilibus non est compositio nisi hæc,in alijs inferioribus,et hęc, & multæ aliæ quandoq; declarandæ.

AD secundam qõnem rñdet Auer.ibidem parum post & inquit. Amplius dictæ intelligentiæ inter se differunt in nobilitate ſm statum quem habet a primo principio in propinquitate & longitudine, hoc autem declarari potest exemplo suo ibidem paucis interpositis,qm̃ licet oẽs intelligentiæ sint in vno genere esse.s. intelligibilis in eo sunt plures gradus,& hoc inquit in exẽplo.præterea declaratum est in naturalibus, quomodo color habet aliud esse in virtute phantasiæ, qui est nobilior & simplicior esse q̃ in visu habeat, deinde habet nobilius esse isto in memoriæ virtute,deinde habet in intellectu esse nobilius alijs præcedentibus gradibus erit ergo idem esse coloris, habens tamen gradus nobilitatis diuersos,ita nõ est remotum, vt oẽs intellectus habeãt idem esse genere & tamẽ gradus sint in illo genere multi & diuersi,ſm nobile & ignobile. Sunt autem itelligentiæ elongatæ a primo,quædam nullo medio,intelligentia enim secunda cum immediate sit ex prima, scilicet Deo, parum deficit sibi de perfectione primæ, sua ergo priuatio est tantum perfectionis primæ.

TERTIA autem intelligentia,cum immediate sit ex secunda tanq̃ ex agente proximo,ex Deo vero tãquam vniuersali,non tantum priuatur perfectione primæ,sed priuatur perfectione secundæ, & ideo priuatio tertiæ est amplior priuatione secundæ, cum sit elongata per medium.

QVARTA autem cum fluctuet a tertia tãq̃ ab agente proximo,ab alijs tanq̃ remotis priuatur perfectionibus tribus,& iõ eius priuatio est amplior latiorq; & consequenter compositio,alijs superioribus, quo fit in rationalis anima quæ est infimus ĩtellectus sit fere nõ gradus perfectiõis separatorum, verum quia propior est primo q̃ genus sensibilium, proculdubio est ĩ ea aliquis gradus perfectionis,& ideo in ea est priuatio proxime intelligentiæ,& omnium aliorum, est autem habitus quidem maior habitu & perfectione, generis sensibilis entis.

EX his ad quæstionis formam sol constat.Tametsi enim quælibet intelligentia excepta prima composita sit,proculdubio compositio illa variatur ſm longitudinem & propinquitatem,vt Auer.dixit,& sic non consistit in puncto. Et ex his patet sol ad tertiam quæstionem,cum enim quælibet intelligentia intelligat superiorem per essentiam propriam sibi, & per id quod est ei quasi actus,proculdubio quæ erit actualior plus intelliget de prima,& quæ remotior ab ea,& plus priuata,minus de prima intelliget,erit enim ordo intelligendi circa primum similis ac respondens ad ordinem compõnis, & hoc inquit Auer.eodem loco dicens & nõ est ĩpossibile ꝙ ab vna & eadem re sumantur diuersę imaginationes,sicut non est impossibile, vt ab aliqua pluralitate sumatur vna imaginatio, & apertius in.12. diuinorum Arist.com.44.inquit,et cum ita sit non est impossibile, vt id quod est per se intelligentia & intellectus sit causa plurium entium ſm ꝙ ex eo intelliguntur multi modi, & vide reliqua. Ex his accepimus Deum esse vnum intelligibile tm̃,tñ a pluribus intelligi intellectionibus graduatis ſm nobile & ignobile, ſm ꝙ intellectus est nobilis vel ignobilis,& tu persiste, quoniam ĩ commẽto nostro tertij de anima sat diximus.

AD quartam sol: dicendum puto ꝙ virtus & potestas sortit rõnẽ & nomen ab opæ, et nomen diuersum ab opæ diuerso,hæ ergo partes,qm̃ diuersa nobis applicant officia,ĩde diuersas sortitæ sunt rõnes,intells agens dr̃,quoniam vt Themist.ĩquit,principium est quo abstrahimus intelligibilia,ideo rationem partis & virtutis agentis sibi vendicat,altera vero pars, quoniam principium ẽ quo rationalis anima perficitur ac formatur ab intelligibilibus & formis materialibus, rationem potentiæ & intellectus potentiæ accepit.

AMPLIVS eo quod est perfectio in anima rationali intelligit esse abstractorum eo quod est priuatio intelligit res vniuersales & m̃les, quia hæc opera sunt diuersa in anima rationali,& non inueniuntur ĩ aliqua intelligentiarum,quoniã illæ non intelligunt nisi Deũ, & ens abstractum & non habent opus duplex prædictum,ideo partes illæ non sortitæ sunt rationes principiorum operationum,& ideo non dicuntur intellectus agens,nec intellectus potentiæ.

EX his perspicuum est, cur gradus perfectionis rationali anima intellectus dicatur agẽs,& gradus imperfectionis intellectus dicatur potentiæ,& non sic in intellectibus separatis,nec alijs rebus. Et ex his etiam liquidissimæ constat,cur nomine, & modo & ratione diuersi, Auerrois appellet hæc scilicet quandoque duas substantias,quandoque diuersas partes, & quandoque diuersas virtutes,& quandoque diuersas res, et quandoq; genera diuersa,hoc enim ideo est,quoniam natura intellectus potentię est perfici ac formari ab intelligibilibus. Natura vero agentis est perficere animam rationalem ſm operationem æternam,& causare intellecta actu,& ideo has diuersas operationes significans in intellectiua anima magis q̃ in alijs his nominibus diuersis nominauit,tametsi compositio hæc non sit genere differens a compositionibus intelligentiarum.

AD quintam ſm rei naturam, nulla alia causa potest fingi, nisi quia rationalis anima est huius naturæ, nulla vero aliarum talis. Vel quoniam intelligentia humana fuit infima,& eo fuit maximæ elongata a prima, & eo fuit maxime priuata perfectione primæ, & ideo venit ad tantam priuationem et potentialitatem, quod non solum nata fuit perfici ab abstractis intellectibus, sed ab omnibus intelligibilibus materialibus, & si non tibi placet dicas tuo modo.

AD VLTIMAM quæstionem, ad primum argumentum dicendum quod intellectus potentiæ

potest capi dupl'r, vno modo ꝑ illa priuatione primorum intellectuum & intelligibilium m'aliu̅m, et sic nihil aliud est nisi præparatio t'm, & nullam habens na̅m nisi promptitudinis t'm, & sic loquitur Arist. alio modo p̄t capi pro ro̅nali a'i'a, vt stat sub gradu talis priuationis & sic proculdubio est aliqua na̅, & non potentia esse intelligibilia, sed fieri intentionaliter illa, vt inquit Auer.

A D secundum & tertium patet ex dictis. Auer n. no'i'auit hos gradus no'i'bus diuersis pro quanto eis copulamur ad diuersa, vt dictum est, & in hoc laborauit, & patet totum hoc.

A D quartum dico ꝙ aptitudo quædam est s'm speciem & na̅m propriam quædam s'm genus vel transcedens, quemadmodum talpa priuata est visu, quia sibi non repugnat s'm ꝙ a'i'al, ita ro̅nalis a'i'a priuata est perfectione primi, q'm non sibi repugnat sub ro̅ne transcendenti .s. sub ro̅ne entis, & hoc iam sæpe dixi in lib. auscultatio. na̅lis, maxime in .7. illius, co̅men. 2. erit ergo intelligentia hominis priuata priuatione transcendenti .i. quæ relinquit potestatem s'm na̅m entis.

A D vltimum iam manifestabitur qualiter i̅tellectio non est operatio realis s'm Auer. nouum esse habens in ea & intellectu sed noua habitudo s'm modum dice̅di, & sic ex his recapitulanda patet quid sit i̅tellectus age̅s: & quid intellectus potentiæ, & q̄uo reperiuntur s'm re̅ in o'i'bus rebus, tametsi non s'm ro̅nem et denominationem, & q̄uo sunt vna res, plures t̄n sub'æ i̅ mo̅ & dictione, & cur solus primus intell's elongatus est ab his.

In quo determinatur ueritas horum omnium. Cap. 23.

HVcusq; quid potuit Auerr. sentire diximus & s'm principia eiusq; po̅nem explanauimus, sed quia po̅nem Auer. totam esse contra veritatem et na̅lem p'hiam monstrauimus, ideo supposito ꝙ ro̅nalis a'i'a sit multiplicata, et simul cum corpore incipiens et ꝙ sit forma corporis humani, dans esse in qua terminat' sensitiuum & vegetatiuum, tan̄q in termino vltimo & fine totius n'a'æ progressus, oportet nunc veritatem exponere. Ro̅nalis igitur a'i'a cum sub'a sit ex Deo defluxa ac ex semine diuinæ mentis procreata, na̅ est participatiuæ, & non per essentiam, sicut aliqua sub'arum separatarum, quo fit vt ipsa, nec per essentia̅ agat, nec essentia̅ patiatur, q'd. n. per essentiam agit, tan̄q per principium agendi, Deus est vel aliquis intellectuum separatorum, ergo cum ro̅nalis a'i'a neutrum sit horum, proculdubio non per essentiam, sed per facultatem potentiam ac virtutem diuersam ab essentiam operabitur, hic. n. operandi modus proprius est sub'æ procreatæ, sed quia inuenimus in libris peripateticorum a'i'am ro̅nalem agere o'i'a, & fieri o'i'a, scimus ꝙ in ea erit duplex facultas ac potentia, vna .s. qua o'i'a fit, altera qua o'i'a facit. Potentia. n. qua o'i'a facit vocatus est agens intellectus, ea vero qua o'i'a fit intellectus appellatus est potentiæ. Est au̅t intell'us potentiæ comparatus intelligibilibus, quemadmodum perspicuum & in medio & in oculo comparatur ad visilia, quemadmodum. n. perspicuum visilibus confert esse spiritale, prout visilia sunt in ipso, tanq; in proprio sub'o, ita & in o'i'bus his excellenter se habet intellectus potentiæ ad intelligibilia, est. n. connaturalis formis i̅telligibilibus, ac eis præbens esse spiritale prout sunt in eo, tanq; in proprio sub'o, quo fit vt sermo Arist. verificet' .s. ꝙ hic intellectus comparetur ad intelligibilia, quemadmodum tabula rasa ad picturam, q'm in tali habitudine superficies tabulæ est sub'a imagini illuminans figuræ imagini terminata, quo pacto et colores in perspicuo perspicui sunt n'a̅ terminata diuisionibus colorati q'd v'r & formæ intelligibiles in intellectu sunt intellectæ ac terminatæ finibus et quidditatibus rerum. Et tunc verificabitur aliud Ari'st verbum ꝙ hic intellectus nullam materiæ operationem habet, sed potius locus est specierum intelligibilium, ad quem mouentur i̅telligibilia lumine intellectus agentis, sicut colores lumine solis in perspicuum mouentur.

AMPLIVS & aliud verbum Arist. .s. ꝙ cum se paratus sit s'm ꝙ est virtus a'i'æ ro̅nalis, o'i'a quæ sunt in ipso sunt vbiq; & semper, forma enim dum est indiuidua est per hoc, & nunc, & cum abstrahitur ab his est vbiq; & semper, & hoc pacto sunt vniuersalia in esse i̅tellectus, qui non dat hic & nunc, sed vbiq; & semper. Quid igitur sit intellectus potentiæ his patet.

In quo declaratur quid sit intellectus agens secundum ueritatem. Cap. 24.

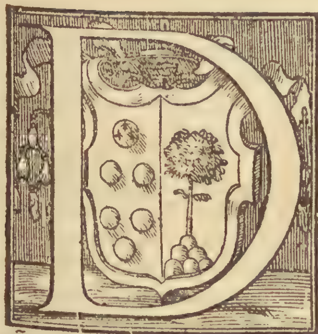
INtellectus vero agens ad intellectum potentiæ co̅paratur ac ad intelligibilia, quemadmodum lux solis ad perspicuum & ad colores, est enim lux quasi de natura perspicui ac ipsius naturalis perfectio, vt Aristot. ait, & sil'r color est eius perfectio, et per excellentiorem modu̅ erit intellectus agens connaturalis perfectio intellectus potentiæ ac i̅telligibilibus, itaq; quemadmodum colores no̅ mouentur ad perspicuum nisi actu luminis, ita intelligibilia non mouent intellectum pote̅tiæ nisi actu intellectus agentis, et hoc profecto pacto dicu̅t illi, qui intellecta fluere ex intelligentia separata dicunt i̅ a'i'am ipsam, et non a rebus, quarum ipsa intellecta sunt quidditates et formæ, in his t̄n tota n'a̅ intellectibilis animæ se habet magis in ro̅ne formæ, et loci q̄ ro̅ne m'a'æ. Qui vero dicunt ꝙ forma quæ est in anima duplicem habeat comparationem hanc quidem ad rem, cuius est forma, illam vero ad i̅tellectum, et per primam esse vniuersalem, per secundam esse indiuiduam, quia in intellectu per quem est mentiuntur; forma enim in comparatione q̄ habet ad rem nunq; est v'l'is, sed ex comparatione ad intellectum in quo est, eo quia in eo vbiq; et semper esse habet. Quemadmodum enim perspicuum est indiuiduum quidpiam per aerem et aquam in quibus est, et tamen est locus v'l'is, ad quem abstracti mouentur colores sic intellectus potentiæ prout terminat homine̅ et vegetatiuum & sensitiuum quoddam est indiuiduu̅, & tamen est formarum vniuersaliu̅ receptiuus. Amplius & quemadmodum lumen est quoddam i̅diuiduu̅ per luminare in quo est, & t̄n est v'l'e colorum abstractiuum sic intellectus agens est quoddam i̅diuiduum ꝓut terminat essentiam ro̅nalis animæ. & in ea fundatur & t̄n est quoddam v'l'e abstractiuum formarum m'aliu̅m.

Ex his ergo intellectum agentem, & intellectum potentiæ esse virtutes & facultates a'i'æ ro̅nalis, quibus ro̅nalis a'i'a fieri nata est omnia intentionaliter & facere o'i'a spiritaliter palam. Sed vtrum facultates hæ sint tres diuersæ, & inter se, & ab ipsius a'i'æ essentia, quemadmodum odor & sapor in pomo sunt facultates pomi, & i̅ter se, & a pomo distinctæ, nondum palam, hoc enim i̅ commento nostro de a'i'a pro parte tetigimus nec sic vel al'r dicere est ꝙ auferat declarationem q̄ proposuimus, quæ vult igitur inuestigare disto̅nem harum potestatu̅ inuestiget. Quod igitur tandem accepimus est ꝙ intellectus agens, & intellectus potentiæ non sunt duo animæ gradus, sicut Auerr. credit, anima enim rationalis apud nos tametsi ex illis gradibus copuletur, quemadmodu̅ qualibet res, non sunt tamen illi gradus facultates eius, erit ergo anima totum quoddam potestatiuum, & essentiale, essentiale quidem per compositionem, & modo m'a'æ, & modo formæ quemadmodum etiam Auer. nobiscum voluit. Potestatiuum vero quoniam potestates continet quibus diuisa vtitur op'atione, vt diximus, propter quod Aristo. in principio tertij intellectum potentiæ partem animæ appellauit cum dixit (de parte autem animæ &c.) est enim pars animæ no̅ essentialis, sed potestatiua, ut his constat, & sic completus sit tractatus de partibus rationalis animæ.

AVGVSTINI NIPHI DE INTELLECTV.

Liber quintus. In quo tractatur de intellectu speculatiuo.

In quo narratur prima positio Ioan. Ianduni. Caput primum.

EINTELLECTV speculatiuo multæ accidũt ambiguitates, prima quidem an qualitas sit rõnalis aĩæ an sub͂a. Amplius an vnus nño oĩum hoĩum. Rursum an post mortem remaneat. Ad hoc quæsitum primũ Ioãnes Iand. opinatur intellectum speculatiuũ & practicum esse duas potẽtias rõnalis aiæ, quibus potest speculari circa ens speculabile, & intelligere circa ens operabile, oẽ. n. ens, vt dicit est vel speculabile vel operabile, ẽ aũt speculabile ens id qđ non producitur ab hoĩe, nec actione, nec cognitiõe sed tm̃ cognoscitur ab eo, vt cœlum & intelligentia et silia. Operabile vero est id quod põt produci ab hoĩe per cognitionem & desiderium, & hoc siue actione immanente siue transitoria.

EX his dedit Ioan. oẽ ens esse vel speculabile vel operabile, qm̃ oẽ ens, vel est producibile ab hoĩe vel non.

Amplius dedit duplex esse opus. s. speculari & intelligere practicum, est. n. intelligere speculatiuæ intelligere eas p̃ mõ s ꝙ non põt produci ab hoĩe Practicę autem intelligere est intelligere ens. 2. mõ. Et tunc lex his seq̃ ꝙ intell's practicus, & intel s speculatiuus, sunt duæ potentiæ rõnalis aiæ diuersæ fm̃ rem, quod probat, qm̃ uel eadẽ potentia aia põt speculari & practicæ ĩtelligere vel diuersa, si eadem hoc vr̃ impoſe, qm̃ potentiæ diuersantur per actus, vt per multos textus conducit.

AMPLIVS diuersorum fm̃ genus non est potentia vna, sed intelligere practicum est intelligere contingẽtia, intelligere speculatiuæ est intelligere necessaria, ergo sunt diuersæ potentiæ. Rursum sicut se habet habitus speculatiuus ad habitum practicum, ita tellectus speculatiuus ad intellectum practicum, intellectus enim speculatiuus subm̃ est habitus speculatiui, & intellectus practicus est subm̃ habitus practici. Sed illi habitus nõ sunt idem, ergo nec potentiæ intellectiuæ. Postremo Arist. in 3 de aia inquit, intellectus aũt, qui pp aliquid rõcinatur & qui practicus est, differt a speculatiuo, fine & Auer in cõm. 4 . illius finis n. speculatiui est scire tm̃, operatiui aũt operari. Sed hi fines sunt fm̃ rem diuersi, ergo intellectus illi sunt potentiæ re diuersæ.

In quo inducuntur argumenta cuiusdam cõtra Ioan. & soluuntur. Cap. 2.

SVnt quidam iuniores ac p̃bari nitentes qui arguũt ad Ioannem his argumẽtis, p̃ oĩs potens dr̃ia actus speculatiui, & actus practici, est vna potẽtia ambos cognoscens, sed potentia intellectus ponit diam eorũ, ergo est vna virtus cognoscẽs vtrosq;, & per cõsequẽs non sunt duæ. Secundo arguunt, qm̃ intellectio Dei & plantæ plus drñt, ꝙ intellectio plantæ & agriculturę, sed pp intellectionem plantæ & illam agriculturæ ponũtur aiæ diuersæ partes, ergo & pp intelligere Dei & plãtæ. Tertio tunc tot essent potentiæ intellectiuæ, quot habitus speculatiui, qm̃ potentiæ distinguũtur p̃ actus, actus per obi͂ta ergo sicut ipse arguit de praxi & speculari, ita & ego de speculari & speculari. Quarto eadẽ res est operabilis & speculabilis, vt sanitas, ergo idem ẽ habitus practicus & speculatiuus, & sic potentiæ erunt eodem, & tunc ex his patet sol. ad argumenta Ioan. oĩa .n. fundatur in falso fundamento, di͂ õ enim actuum nõ arguit distõnem potẽtiarum semper, sed aliquo modo fm̃ modum. Sed hæc argumenta parum aut nihil vrgent aduersus Ioan prima enim nihil valet, qm̃ potẽtia altior. s. intellectus per habitus & potẽtias mistas ponit differentiam, vt sensus cõis per sensus exteriores quæ n. sunt dispersa in inferioribus vniuntur i superiori, vt Dauid ait. Secunda minime, qm̃ tametsi obiecta differũt non tñ rõnes speculandi differunt & ideo bene arguunt diuersos habitus, et non diuersas potentias. Et per idẽ tertia nec valet, qm̃ oẽs sunt sub eadem forma considerandi, tametsi forma considerata sit diuersa, & ideo bene arguunt illæ considerationes habitus diuersos nõ potentias, & ideo non quæcunq; dr̃ia actuum arguit dr̃iã potentiarum. Quarta nequaꝗ̃, licet enim vna res sit & specularis & operabilis, tamen formæ speculationis & operationis sunt differentes, & ideo arguitur differẽtia potentiarum.

In quo contradicitur Ioan. secundum uera argumenta. Cap. 3.

SED pace Ioan. dicam ipse contradicit oĩbus fundamentis Auer & hoc declaramus primo. intellectus speculatiuus est generabilis & corruptibilis, potẽtia rationalis aĩæ non est generabilis & corruptibilis, ergo intellectus speculatiuus non est potentia rõnalis animæ. Maior est Auer. in. 3. de aia commento magno, et inqt: sed opinandum est ꝙ in aia sunt tres partes intellectus, quarum vna est intellectus recipiens, secunda autem est efficiens, tertia aũt est factum, & duæ istarum sunt æternæ. s. agens & recipiens, tertia autem est generabilis & corruptibilis vno modo, æterna alio modo.

RVRSVM id qđ est artificiatum ab intellectu agente, & intellectu potentiæ, non est potentia rõnalis aiæ, hæc liquet per se. Sed intellectus speculatiuus est artificiatum ab illis, ergo non est potentia aiæ, minor est Auer. in commen. 20. inquit enim Alex autem opinaẗ ꝙ intellectus, qui est in habitu & est speculatiuus. ẽ alius ab intellectu agente, & hoc oportet credere, artificium enim aliud est ab artificiato, & agens aliud ab acto, modo nisi subintelligatur hæc minor. s. sed intellectus speculatiuus est artificiatum non haberet contra Themist aliquam conclusionem, & sic patet propositum hæc eadẽ minor accipitur in commento magno, & inquit, & est ille quem intellectus agens ponit in intellectum mãlem, fm̃ ꝙ artificium ponit formas artificiales in mã artis, & cum post hoc viderunt opinati sunt ꝙ iste est tertius intellectus, quem ponit intellectus agens, i intellectum recipientem materialem, et est intellectus speculatiuus, ecce quo pacto minor illa constat. Adhuc in commento. 20 circa finem inquit, nos autem opinamur ꝙ non mouit ipsum ad ponendum intellectum agentem, nisi hoc ꝙ intellecta speculatiua sunt generata, facta fm̃ modum quem diximus, ergo intellectus speculatiuus non est virtus & facultas animæ. Et commen. 36 inquit, & cum ita sit necesse est vt intellectus speculatiuus sit aliqd generatum ab intellectu agente, et in primis propositionibus, ecce quomodo non ponit ipsum esse potentiam animæ. Item in epistola de fœlicitate seu beatitudine inquit similiter illa tria debent reperiri in intellectu, intellectus materialis recipiens & hic est materialis, ĩtellectus receptus et est intelligibile, quod est speculatiuum, et intellectus motor et agens et hic est abstractus, ecce quã aperte intellectum speculatiuum non facultatem rationalis sentit.

PRÆTEREA filius Auer. i tractatu de huma

no bono inquit,& q iam demonstratum est in libr. de aia q sunt intellectus tres.i.intellectus potentiae,|& hic e intellectus m.lis, alius cum quo perficitur ille primus & ipse est intellectus speculatiuus qui est in habitu,& i tellectus siue intelligentia operãs,& est ipse qui facit res intelligibiles in potentia esse intelligibiles in actu. Ex his perspicuũ est Ioan.cõtradicere verbis Auer expsse.

In quo inducuntur argumenta contra Ioã. Cap. 4.

QVod vero Ioan.contradicat rõnibus facile est videre,qm̃ nulla subã separata ẽm esse agit aut patitur potẽtia diuersã ẽm rem ab essentia, sed intell's humanus apud Auer.subã est separata, vt.19.ter tij expſſit,ergo non agit aut patitur potentia differente ab eius essentia.Maior probatur,qm̃.2.coeli cõm.34.in. quit,sed tñ differunt in hoc q melius in aĩalibus ẽ pose, sed tñ melius duorum possibilium est in aeternis necessa rium,cum nullum possibile est in eis verae,& cã huius ẽ: quia nulla potentia est in aeterno ad recipiendum eius contrarium qđ habet.Ecce q̃ plane constat maior.

RVRSVM nulla subã cuius esse & essentia sunt idem simplr recipit per potentias reales diuersas ẽm rẽ ab ea,hanc concedunt oẽs vt patet. Sed rõnalis aĩa est subã cuius esse & essentia sunt idẽ ẽm rẽ, ergo vt prius, hanc minorem acceptat Ioan.de mente Auerro.et alibi probauimus eam de mente Plotini & in lib. de bono.

Item nulla subã cuius quidditas & indiuiduum sunt idem,recipit potentia ẽm rem diuersa ab essentia,haec ẽ manifesta cuilibet, qm̃ indiuiduum est id qđ recipiens distinguitur a re recepta vel mõ recipiendi Sed intell's ẽ subã cuius quidditas & indiuiduum idem sunt simplr, vt Auer.vr dicit cõmẽ 9.tertij de aĩa ergo vt prius.

Adhuc nulla potentia comprahendens particularia est virtus rõnalis aĩae,sed intell's practicus est potẽtia cõ prahendens particularia,ergo nõ est virtus rõnalis aĩae, maior est manifesta per se,quoniam non plus se extẽdit potentia q̃ eius essentia,ĩ qua fundatur minor est The. in suo.2.cap.59 vbi intellm̃ practicũ ponit ẽsse agẽdis rebus & administrandis,quę non sunt nisi particularia.

AMPLIVS nulla potentiae, quae parcit aliciq; appetitum sensitiuũ,est pars subae sepatae,sed vt Them. inquit cap.49 intellectus practicus est hmõi, ergo non est pars rationalis substantiae & abstractae.

PRAETEREA nulla potentia,quę terminat spe culationem & initiat operationẽ, est virtus separata vel pars virtutis separatae. Haec patet quia opus est indiuiduum quidpiam,& nullum indiuiduum icipit a forma separata ẽm peripateticos Sed intellectus practicus vt Themist refert ibidem capi 61. est finis speculationis & initium operationis, ergo non est facultas separata, vel pars facultatis separatae.

POSTREMO ea quae differunt sicut vle & ptic culare non sunt partes seu facultates subae separatae,haec .n est perspicua cuilibet. sed intell's practicus & specula tiuus differunt sicut vle & particulare,ergo non sunt vt supra,minor est Aristo.inquit n.in.3 de aĩa,& oĩno in actione i.intell's practicus, & qđ sine actione i intellus speculatiuus non simplr differunt, sed in eo q simpl'r.i. vle differt a quodam.i. particulari ẽm expõnem The. & oĩum,et tu vide Auer.cõm.34.in fine. His habitis facile constat peccatum Ioãnis,rationes autem eius sunt peccantes peccato manifesto.

In quo narratur positio latinorum. Cap. 5.

SVnt aũt quidam ex latinis opinantes ẽm fundamenta Arist.& Auer.esse,qđ intellectus speculatiuus sunt spẽs intelligibiles causatae a phantasmatibus in intellectu potentiae inhaerentes ĩtellectui, quibus intellectus diuersa vniuersalia ĩtelligit quae quidem spẽs ẽm rem sunt singulares,sunt vero vniuersales in significando ac annuendo repñtandoq;, quoniam tametsi sin gulares sint,abstractae sunt a mã,& appenditiis illius est aũt istae intellectus speculatiuu accñs p accñs intellectui augumentabilis ad augumentum phantasmatum in no bis, & diminuibilis ad decrementum eorum, quae spẽs causantur effectiuae ab intellectu agente apud quosdam per pñtiam phantasmatum Apud alios ab ipsis intẽtio nibus imaginatis per se,ab intellectu aũt causatur intelle ctio,quae actus est intelligendi & tũc verificatur sermo Auer.q intellectus speculatiuus habet duo subta, vnũ in quo sunt vnum entium proprii gñis, aliud per quod sunt verae.i.similitudines & multae per intellectum.n.i tellectus est speculatiuus est vnus numero oĩum extrin secae,bñ.n.sunt plura accñtia numero,quae numerantur per ordines & habitudines ad phantasmata, rõne autẽ subti sunt vnum entium,quemadmodum spẽs sensibi les sunt vnum dum sunt in sensu, relatiuae aũt & per ha bitudines ad obta sunt multae ac numeratae, dicuntur aũt spẽs iste intellectus, quoniam his legit intus intellecti ua aĩa,intellectus.n. dr quasi intus legens, & quoniam rõnalis aĩa spẽbus intus legit, iõ spẽs pñt dici ĩtellectus, dicuntur aũt speculatiuae quoniam his rõnali aĩa specu latur ens speculabile,& iõ pñt dici intellectus speculati uus.Et ex hoc sequitur q vnus & idem intellectus põt dici practicus & speculatiuus quoniam vna & eadem spẽs sanitatis est vt ens nãae,& ut per artem põt induci, ut.n est sanitatis nãlis est intellectus speculatiuus ut uero est eius per artem inducibilis est practicus,q aũt spẽs istae sint rõnali aĩae accñs Ioan. Iand. per totum exclamat & oẽs expositores dicunt esse intentionem Aristo. & Auer.& oĩum peripateticorum,istae pterea spẽs sunt intellectus in actu & intellectus in habitu,vt.n.in prom ptu sunt intellectui potentiae repñtantes, dicuntur actu intellectus,ut uero firmatae sunt dicuntur intellectus in habitu,intellectus ergo speculatiuus non est diuersus ab intellectu in actu,et ab intellectu in habitu,nisi hoc mõ.

Alij dixerunt q intellectus speculatiuus est aggregatum ex intellectu potentiae & ipsis spẽbus, vt repñtant ens speculabile,aggregatum aũt ex spẽbus ut repñtant ens operabile & intellectu potentiae eodem intell's dicit practicus & hanc põnem sequitur nouus expositor in .3.de aĩa textu illo(& oĩno in actione) & tunc verificat sermo Arist.q intellus speculatiuus & practicu sunt in eodem gñe,non pti,sed subti,sicut Arist inquit q I.verum & falsum sunt in eodem gñe cum bono & malo, quia intellectus speculatiuus & practicus sunt in eodem gñe.i.sunt idem subo, quia intellectus practicus & speculatiuus sunt vna & eadem potentia, & non differunt nisi quia vnus considerat res simpliciter,et alter qualdã, sed isti sermones sunt propinqui & quasi concordes.

In quo inducuntur fundamenta huius põnis.

Cap. 6.

POsitionem hanc firmãt & maxime q ille spẽs sint, cum.n declaratum est spẽs esse ĩtellectui inhaerentes, probatum erit spẽs esse & sic propositum q intel lectu speculatiuus sit modo quo dixerũt. Qđ aũt spẽs sint intellectui inhaerentes, quibus intellectus intelligat hoc pacto probant,oĩs potentia habituata respectu ali cuius operationis potens exire in ea qñ vult, cõtinet ali quid formaliter per qđ põt exire,haec palam est sed intellectus alicuius pbi respectu alicui speculationis est ha bituatus potens exire in operationem illam qñ vult, er go continet aliquid quo potest exire, minor clara est, tunc istud non potest esse nisi similitudo obiecti, & haec species est, quare &c.

AMPLIVS intellectus procedit a priuatione ad actum,ergo deuenit ad medium,sed hoc medium non vr nisi spẽs obti,quae mediat inter actum intelligendi et ignorantiam simpliciter,ergo spẽs est necessaria. Et haec duo sunt argumenta expositoris noui.

RVRSVM si non dantur spẽs, tunc intell's nihil intelligeret,probatur, qm̃ cognitio fit p sic. nihil autẽ assilatur alteri nisi p hoc, qđ recipit silitudinem eius cui assimilatur,ergo si intellectus intelligit obiectum aliqđ intellectus

intellectus recipit similitudinem illius. Item nisi species darentur nulla eēt necẟsitas intellectus agentis, quoniam intellectus agens nihil oparetur. & sic superfluit.

PRÆTEREA si nō datur species ergo singularia per se primo possunt intelligi quod declaratur, quoniam singulare cognoscitur in vli, quia aliqd representat ipsum vli modo, sed id nō est nisi species quæ representat singulare in vli. ut dicit expositor. Adhuc nisi daretur spēs intellectus nō perficeretur ab intelligibili, quoniam nihil ab eo reciperet, & sic nō eēt pura potētia. Rursum si nō daretur spēs intell's nō posset cōtinuari particulari homini, quoniam uel per ipsum vle semper cognitū, uel p ipsum phātasma, uel per speciem causatam ab ipso phantasmate in intellectu, non primo modo, quoniam non magis tibi ꝙ mihi continuatur cum sit indifferens mihi & tibi, non per phantasma, quoniam qtūcūque sit quoddā particulare, tñ vle illius est in se indifferēs adhuc ergo &c. nec p species cum non detur. ergo per nihil. His argumentis vtunt, qui intellectum speculatiuum hoc modo ponunt.

In quo inducuntur uerba Auerrois & Aristote. pro istis. Cap. 7.

PRo his faciunt multa verba peripateticorum. Aris. n. in. 3. de anima, inquit impassibile ergo oportet eē susceptiuum autem speciei et potentia hmōi. Ecce ꝙ plane Aris. spēm explicauit. Et ibidem in alio textu inquit, & bene iam dicentes sunt animā esse locū specierū, nisi ꝙ nō tota, sed intellectiua, nec actu sed potentia spēs Et alibi eodem lib. inquit, ipsa quidem igitur non sunt, non. n. lapis in anima est sed spēs, quare anima sicut manus est, manus enim organum organorū & intell's spēs spērum. Auer. etiam videtur facere pro his, inquit. n. in. 3. de anima cō. 4. ex hoc igitur declaratur ꝙ hæc dria. s. passionis et receptionis existit in virtute rationali, ecce q̄ plane loquitur. Itē oē subm aliquorū recipit illa, sed dicit Auerrois in. 5 cō. 2. autem subm est id per quod intellecta sunt vnū entium in mundo, & istud est intell's materialis. ergo intell's materialis recipit ipsa intellecta, & cum non ſm rem. ergo recipit species eorum. Itē cuilibet potentiæ actiuæ, alicuius motoris nouæ respondet aliquod passiuum nouum, sed phātasmatis potentia est actiua noui entis, inquit. n. Auer. eodem cō contra Auēpa. ꝙ ꝑparatio phātasmatis est in motore, vt sit motor. i actiua, ergo ei correspōdet aliqd passum nouum, & id non est nisi intell's materialis, & non ꝓ sui substātia. ergo pro sui accidente & nihil est accidēs rōnali animæ nisi similitudo rei. ergo &c. Præterea sicut in rebus naturalibus dantur tria, agens, patiēs, & factum. ita in intellectu Auerrois in eodē libro cōmē. 17. sed factum in rebus naturalibus est quippiā nouum adueniens materiæ. ergo & factum in intellectu est quidpiā nouum intellectui. Rursum omnis pars, quæ fit oia modo similitudinis & receptionis recipit similitudines et rerum quæ fit, sed dicit Auerrois ibidem cō. 18 in principio, ꝙ intellectus potentiæ fit oia modo similitudinis & receptionis. Ergo vt pri⁹. Rursum omnis virtus, quæ cōparatur intelligibilibus sicut sensus sensibilibus recipit ab intelligibilibus, sed dicit Auerrois in eodē cō. ꝙ ꝓportio intentionū imaginatarum ad intellectum materialem, est sicut ꝓportio sensibilium ad sensum, ergo vt prius. Amplius, quæcunque extrahuntur de potentia in actū, respectu intellectus sunt intentiones nouæ ipsi intellectui, sed intentiones intelligibiles sunt extractæ de potentia in actum, ut Auer. d. eodē cō. ergo recipiuntur nouiter in intellectu potētiæ. Adhuc omne cognoscens scientia, quæ differt a substantia cognoscentis, recipit sciam tanꝙ accidens eius, vt constat, sed. d. Auerrois ibidem in fine commenti. 19. & non est sic in intellectu materiali, cum suum intellectum est res, quæ non est in se intellectus. Ergo &c.

PRÆTEREA omne quod mouet a rebus quærendo aut fugiendo, quando formæ imaginum sunt præsentes, queadmodum sensus quærit aut fugit apud pſentiam sensibilis, recipit ab illis imaginibus Sed intell's mouetur ab imaginibus quærendo aut fugiendo in pſentia phātasmatum, quemadmodum sensus quærit aut fugit apud pſentiam sensibilis vt Auer. testatur in cō. 33. illius in principio ergo ut prius. Item omnis virtus cuius ꝓpria & essentialis operatio est in genere passionis est recipiens aliquid ab eo cuius operatio est in genere actionis, sed operatio intellectus potentiæ est in genere passionis, & operatio intellectus agentis in genere actionis, quæ est extrahere & denudare formas a materiis, quod nihil aliud est nisi facere eas intellectas in actu, postꝙ erant in potentia. ergo intellectus patitur & recipit nouas formas ab intellectu agente. minor est ad verbum Auerrois in. 36. cō. Adhuc illa quæ fiunt uolūtarie in intellectu nostro ab volun tate nostra sunt accidentia animæ, qm̄ voluntas nostra nō est causa subæ intellectus sed accidentis, sed intellecta acqsita ex primis propositionibus fiunt voluntarie in intellectu nostro ab voluntate nostra. ergo ut prius, minor ē Auer. ibidem parum post. Ex his uerbis & rationibus peripateticorū potest quis credere ꝙ intellectus speculatiuus sit species ipsæ, quæ sunt accidentes singulares animæ rationali ei inhærentes nouæ augumentabiles & diminuibiles ad augumentum & decrementum phātasmatum nostrorum, uel congregatum ex speciebus & intellectu potentiæ sicut diximus.

In quo improbatur positio hæc. Cap. 8.

SEd positio hæc tametsi forte, ut dicam sit vera simpliciter, non tamen est ſm Auer. mentem, immo videtur contradicere verbis eius & fundamētis. Et ꝙ fundamentis arguitur primo, si istæ species inherent intellectui potentiæ ſm rem, vel erunt actu intellectæ uel potētia intellectæ, si potentia intellectæ ergo sunt adhuc reducibiles ab aliquo de potentia ad actum, quod falsum est, quoniam sunt summe abstractæ, si uero sint actu intellectæ, tunc non essent receptæ in intellectu ſm rem sed tm̄ ut intelliguntur, & hoc est recipi intentionaliter & non inhærenter. Amplius, uel sunt nouæ uel æternæ. si ęternæ ergo immateriales. si immateriales ergo intelligētes vel intellectiuæ vt Auerrois ait in. 3 de anima cō. 16. dicit enim id ex intellectis, quod non habet materiam suum intellm est intellectus in se, & ipse semper intelligit. Item si æternæ ergo necesse eē, sed nullum accidens est necesse eē, ē. n. contra rationem accidentis, vt declaratum est in lib. d d. sæpe Si dicatur ꝙ sunt nouæ, vel ab intellectu agente, vel phantasmatibus in intellectu potentię procreantur, nō a phātasmatibus, nullum n. agens demonstratum pōt agere effectum separatum ab hic & nunc in subiecto separato ab hic & nunc. Si ab intellectu cōtradicis Auerroi. ab æterno n simplici & immobili non ꝓuenit nouum, nec pōt a phātasmate vt instrm intell's agentis causari, qm̄ agēs æternum non potest ut instrō nouo vt Auer. dicit in. 8. physi. cō. 15. Dixerunt quidam, ꝙ instrm est duplex, quoddam per quod agens in agendo conseruatur ut corp⁹ cœleste, respectu intelligētiæ, aliud ē quo nō motor, sed aliud quoddam conseruatur in esse sicut sperma, respectu omnium motorum cœlestium, tunc volūt ꝙ agēs æternum bene potest uti instrō nouo secūdo mō ut patet, sed prio modo non. Hęc respōsio nihil est, quoniam quēadmodū ntelligentia secūdaria intentione mouet motu locali ita in intellectus agēs mouet propter nos secūdaria intētione. Ergo sicut intelligentia cōseruatur in sui perfectiōe, ꝓpterea quia mouet secūdaria intentione propter nos, ita & intellectus conseruatur in sui perfectione quia mouet propter nos ergo sicut intelligentia vtitur cœlo æterno propter nos ita intellectus nō debet uti phātasmate ad hoc vt moueat propter nos.

RVRSVM intellectus æternus est, & species æterna ergo omnes species possibiles recipi ab intellectu sunt receptæ, ergo omnino est perfectus & plenus omnibus speciebus possibilibus. quoniam pbia est æterna respectu speciei humanæ, & semper est perfecta in maiori parte sui

subiecti. Tunc sic, infiniti fuerunt homines quorum quili bet aliquid intellexit, ergo infinitæ sunt in hac hora spẽs in intellectu, consequentiam probo, quoniam uel sicut cõtinue generantur continue abolentur, vel postq̃ sunt genitæ retinentur semper & non deperduntur. Non primum quoniam species sunt simpliciter immateriales, & omne immateriale æternum, species n. est immaterialis in essendo ratione subiecti & ratione obiecti, quod representat, nec est consonum rationi vt continue innouantur, itaque nunc aliquæ generentur & aliæ eiusdem obiecti represen tatiuæ corrumpuntur & fiat hoc infinities ac infinities, tũc enim ex intellectu & intentione intellecta in actu non fiet maxime vnum, cum hæc vnitas paruo tempore durat. Et amplius anima esset in tanta transmutatione in quanta est materia & sic esset infelix, & intellectus speculatiuus nõ esset æternus nec ex parte subiecti per quod est ens, nec ex parte subiecti per quod verus est. & multa alia mirabilia sequuntur quæ tibi relinquo. Si vero retinẽtur, vt Ioan tenet tunc erit infinitum in actu quod Auer. habet impo͠e tã in corporalibus q̃ in spiritalibus, in prima disputa. d d. in sol. septimi dubii, inquit. n. maxime q͠d sequeretur ex hoc ꝙ infinitum reciperet magis & minus & totum eẽt æq̃le parti quod falsum est, & per hoc fundamẽtum ostẽdit ꝙ nõ possunt eẽ animæ separatæ post mortem, quia tũc eẽt infinitum in actu quod est impossibile apud ipsum, & sic non minus sequitur ꝙ essent infinitæ spẽs, quæ sunt res spiritales sicut intellectiuæ animæ. Postremo arguo & sint tres homines intelligentes aurum. Tunc uel in his eẽt vna species numero auri vel tres sicut homines tres. Si vna species numero auri vel vna intellectio numero vel tot quot homines s. tres, nõ vna intellectio numero, quoniã tunc cum desineret vnius intellectio simul & omnium abolere tur, indiuisibile enim cuicũq; cõparatur indiuisibiliter cõparatur, & per consequens si desinet in vno & ab oĩbus desinere necesse est. Præterea diuersa iudicia nõ possunt fundari in vna intellectione numero, modo nos tres intelligentes aurum iudicamus diuersa, ego enim ipsum iudico contẽnẽdum, tu aũt appreciãdum: ille vero aliter, ergo oportet eẽ tres intellectiones numero sicut tria iudicia numero. Nec dici potest ꝙ sint tres numero intellectiones, & tamen vna numero species, quoniam istud discrimen, cum non sit ab intellectu nec ab obiecto, solum erit ꝑꝑ differentiam phantasmatis, quod numeratur in te & in me vt Auer. videtur dicere Ioan interprete. Quod falsum eẽ declaro, quoniam si discrimen phantasmatum sufficit apponere discrimen in intellectionibus. ergo multo fortius faciet discrimen in speciebus ipsis, quoniam spẽs immediatiores sunt phãtasmatibus q̃ intellectiones, cum spẽs imediatæ euellẽtur a phãtasmatibus intellectiones ab intellectu agente vel speciebus. Rursum ad idem uel species vt eadem est primum principium intellectionum diuersarũ, vel ut differẽs phãtasmatibus, si ut eadem non faciet differentias intellectionum, ab vno. n. inquãtum vnum nõ nisi vnum prouenit, si vt differẽs per phãtasmata uel spẽs erũt tres absolutæ, & sic habetur cõtra positum, vel vna ẜm rem & tres respectus & habitudines & hoc nõ, quoniam respectus nõ sunt intelligẽdi principium, vt. 5. phy. auscul. dicitur. Itẽ ad idem nullum agens, nec multa agẽtia per vnum instr̃m numero põt plus vno effectu numero parere, sed phãtasma vel intellectus agẽs sunt vnum vel plura agẽtia numero, & species illa est vnũ instr̃m generationis ipsius intelligere. ergo nõ possunt causare diuersas intellectiones numero in vno instãti per vnicam illã speciẽ numero. Ex his sequitur ꝙ nõ põt poni ꝙ vnica sit species numero auri in tribus hominibus quod erat primũ. Nec poni possunt eẽ tres species, quoniam vel erit vnus intelligendi actus in tribus, vel sicut sunt tres species ita & tres actus intelligẽdi diuersi vt Ioan. sentire vr̃. q. 7. libri tertii. Primum dici est impo͠e, quoniam sicut phãtasmatũ discrimen sufficit indiscrimen specierum causandum, ita & melius discrimen intellectionũ sufficit. Itẽ uel ad ꝑducendũ illum vnum numero actum sufficit vna spẽs, vel sunt essentialiter & necessario cõcurrẽtes illæ tres, si quælibet illarũ sufficit. ergo erũt tres intellectiones, si ille tres sunt simpliciter necessariæ & essentialiter, tũc in vna numero auri intellectione semp erit necessaria specierum trinitas quod fabula est. Ex his habetur ꝙ impo͠e est fingere esse tres species triaque phãtasmata, & vnicũ numero auri intelligendi actum, quod secũdum ponitur membrum huius secũdæ partis. Denique dici minime põt ꝙ sint tres numero species & tres numero intellectiones sicut Ioan. expressit in multis locis, quoniam vel ille species differunt seipsis vl̃ subo vel aliquo extrinseco, nõ se ipsis, q͠m tũc dr̃ia earũ esset specifica, nec per subiectum, est. n. vnum numero, nec per aliquid extrinseci, quoniam duo sunt quæ esse põt. s. obiectum & subiectum. i. phãtasma, constat autem ꝙ per obiectum non, cum vnum sit numero. s. aurum, erit ergo tãtum per habitudines ad phãtasmata diuersa, quorũ vnũ est in me & aliud in te & aliud in tertio. Quod impo͠e est. Tum primo quia ab eis persoluuntur species. ergo ad ea nõ referũtur. Tum quia istę habitudines, cum non specie differant, oportet dicere ꝙ differunt speciebus.

AMPLIVS istæ habitudines vbi sunt, nõ in phantasmatibus, quoniam tũc species essent vna in re & diuersa sicut colũna, quoniam in separatis a materia nõ est plus vno indiuiduo in tota specie, & sic idem quod prius. Si in specieb⁹ sunt subiectiuæ. ergo istæ species erũt indiuiduæ. ergo intellectæ in potẽtia & sic nõ oportet ponere intell̃m separatum simpliciter, cum nõ recipiat simpliciter separatum. Auerrois. n per hoc ꝙ intell̃s recipit simpliciter vniuersaliter voluit ipsum esse simpliciter separatum si igitur nõ recipit simpliciter separatum nõ erit sua ratio firma.

AMPLIVS ab istis speciebus abstrahibilis est q͠dditas, omne. n intell̃m in potẽtia potest extrahi ad intell̃m actu, & quæratur vt supra, sic. n. arguit Auer cõtra Auẽp.

Præterea phãtasmata sunt extrinseca a speciebus. ergo nõ sunt cãæ distinctionis specierũ, sic. n. dicere possumus animas separatas posse indiuiduari ꝑ habitudines ad corpora quod Auer. destruit in lib d d. dispu. prima in solu. septimi. Amplius accidẽtia numerãtur per subiecta, in quibus sunt, sed vnum est numero subiectum. ergo tres illæ species eiusdem obiecti erũt vna numero species, & eo maxime, quia si nõ essent tũc plura numero accidentia in eodem numero subiecto Propositio. d ꝙ accidẽtia numerãtur magis per subiectum in quo sunt, est manifesta ꝑ se attamẽ potest sic declarari, quoniam vnitas numeralis est ita intima indiuiduo sicut vnitas specifica speciei. sed impossibile est proximum fundamẽtum vnitatis specificæ esse agẽs extrinsecum. ergo impo͠e est proximum fundamentum vnitatis numeralis esse agẽs extrinsecũ, & ꝑ consequẽs nõ potest esse phãtasma. Amplius, non est plus numero vna forma substãtialis alicuius cõpositi q̃ vnitas accidentis, sed vnitas numeralis formæ substãtialis est tantum propter materiam ẜm Auerroim, ergo & vnitas numeralis accidẽtis erit tãtum propter subiectum. Rursum subiectum est interius accidẽti q̃ sibi sit agẽs, immediatius enim accidẽs depẽdet a subiecto q̃ ab agẽte, sed ab illo debet habere magis vnitatem, a quo habet magis esse. ergo potius a subiecto q̃ a phãtasmate spẽs intelligibilis debet habere vnitatem numeralem. Itẽ quæcunque sunt mi[n]ta respectibus tãtum simpliciter & absolute sunt idem, minor enim idẽtitas nõ tollit maiorem, sed species intelligibiles sunt tãtũ diuersæ respectibus. ergo absolute erũt vnũ simpliciter & idem, & per cõsequẽs habetur propositum

Ex his colligere licet ꝙ species illæ nõ possunt poni numeratæ, nec vna, & per cõsequẽs nullo modo possunt poni accidẽtia rationalis animæ, ei realiter & ẜm rem inhærẽtia.

In quo formantur rationes ex uerbis Auerrois contra illam positionem. Cap. 9.

ARistoteles in primo diuinorum lib. in Platonẽ arguit hoc pacto si datur homo intelligibilis q̃ idea est hominum, & homo sensilis qui ideatum est illius, tunc

tunc isti vel cõueniũt vel nõ, si nõ, ergo æquiuoce dicetur, & si conueniunt tũc dabitur tertius homo, qui nec est intelligibilis nec sensilis, quod derisibile esse nemo est qui nesciat & hoc pacto formare videtur Auerrois ratione hãc commẽto 30 illius partis & expositor. Eodem pacto arguo cõtra istas species, vel phãtasma auri quod spẽs ẽ sensibilis est cõueniẽs cum specie intelligibili auri, uel penitus differẽs siquidem penitus differẽs, ergo nihil erit vniuocũ illis, & sic nõ possunt eẽ vnius generis .s. qualitatis qđ Ioã. & alii tenẽt. Nec possunt esse eiusdem obiecti representatiue, nec possunt eẽ accidẽs, & breuiter nulla forma esset eis communis. Si vero est aliquod cõmune eis illud erit nec intelligibile nec sensibile, sed natura media, qđ est fallum: ut primo diuinorum testatur Auerrois cõ. 39. d. sed manifestum est per se, quod nulla natura est media inter eẽ abstractum & materiale &c. Si igitur argumẽtum Aristo. in Platonem militat cur & hoc nõ. Amplius Auerrois. 12. meta. cõ. 25. inquit, & sciẽdũ est ꝙ subæ sunt duobus modis, modus vnus, in quo impossibile est fugere accidẽtia, & alius sine aliquo accidẽte, primus est sensibile, secundus autem est intelligibile. Ex hoc accipitur hæc maior omne recipiens accidens est sũba sensibilis uel hæc, nulla substantia intelligibilis recipit accidens, quibus addantur hæ minores, sed rationalis anima nõ est substãtia sensilis, vel hæc rationalis anima est substantia intelligibilis, tũc cõcluditur hæc vna cõclusio, ergo rationalis anima nõ recipit accidẽs.

Item ibidem cõ. 23. inquit, forma sanitatis nõ est in aĩa medici in materia, sicut est forma sanitatis, ideo forma sanitatis quæ est in anima medici nõ facit sanitatis actionẽ, quoniam si ita esset tũc medicus esset sanus, ex hoc arguo, omnis forma, quæ est in aliquo tanq̃ in subiecto est actiua alicuius rei, sed sanitas concepta non est actiua, ergo non est alicuius subiecti, uel intellectu tãq̃ in sũbto respõdeat qui vult. Præterea forma in anima & forma quæ est extra animam sunt idem. ergo forma in anima non recipitur subiectiuæ in anima hoc tenet, quia tunc & forma extra animam reciperetur in eodem, assumptũ est Auerrois. 7 meta cõ. 23 inquit. n sic, & cũ ita sit manifestũ est ꝙ forma artis dicitur duobus modis, quorum vnus ẽ forma, quæ est in anima & alius est illa, quę est extra animã, & sunt idem. Ecce assumptum. Rursum tertio de aĩa cõ. 3. dicit sed non habet de intẽtione passionis nisi hoc tantum, ꝙ recipit formam, quam comprehendit. ergo nihil non formam comprehensam recipit, sed species intelligibilis non est forma comprehẽsa. ergo intel. s nõ recipit illã subiectiue minor cõstat, quoniam species nõ comprehẽditur nisi reflexe, sm Ioã. adhuc dicit in magno commẽto, intellectus materialis & intẽtio intellecta in actu maxime sunt vnum .s. q̃ materia & forma, sed intẽtio intellecta in actu non est species, quoniam illa non intelligitur nisi per accidens in potẽtia ergo nõ recipitur in intellectu subiectiue. Ad idem nullæ formæ entes in intellectu in potẽtia & nõ in actu sunt inherẽtes intellectui, sed dicit Auerrois in eodem tertio cõ. 6. in calce, anima autem rationalis materialis est formæ existẽtes in ea, non in actu, sed in potentia ergo vt prius. Adhuc eo modo intellectus recipit quomodo corpora cœlestia recipiunt formas abstractas, & intelligẽtiæ pficiũt se, hæc maior est Auer. ibidẽ. cõ. 14. sed corpora cœlestia nõ recipiunt inhærenter intellectus separatos subiectiue, nec intelligẽtiæ perficiuntur adinuicẽ subiectiue & realiter. ergo nec intellectus ab intelligibilibus. Amplius, id quod recipit vniuersaliter tantum nõ recipit aliquod accidens nouum, sed intellectus recipit vniuersaliter tantum, ut Auerrois dicit cõ. 28 illius tertii. ergo nihil noui recipit. Rursum omnis forma, quæ est in subiecto inhærenter, est in eo actu vel potentia, sed dicit Auerrois ibidem cõ. 30. ꝙ nulla intẽtio est actu vel potentia in intellectu cõtra Auempa ergo vt prius. Adhuc illæ formæ, quę sunt in rebus sensibilibus secũdum ꝙ habitus in habẽte habitum & res fixa in re recipiẽte, & in intellectu secũdum velocitatem & rem velocis transmutationis, & nõ fixæ, non sunt subiectiue in intellectu, sed intẽtiones intellectæ sunt hoc pacto, vt Auerrois testat in tertio de aĩa commento 39. ergo ut prius. Amplius, si intellectus speculatiuus esset quid nouum in intellectu, esset causatũ ab aliquo agente, vel igitur ex nihilo vel ex ente, si ex nihilo ergo aliqua res naturalis posset creare, quæ nec est deus nec aliqua intelligẽtiarum, si ex ente vel in actu uel potentia, si in actu ergo res esset antequam esset. si in potẽtia ergo intellectus speculatiu⁹ extraheretur de potẽtia ad actũ, & sic esset generatus, sicut calor & frigus vel sensatio, quæ omnia sunt cõtra fundamenta Auer. Ad idem, si intellectus speculatiuus esset nouus, tunc possibile esset vt scientia discipuli sit noua causata a magistro, & ubi eẽt ita, tũc magister per scientiam, quam habet crearet scientiam vel generaret in alio sibi simili, & sic sciẽtia magistri esset qualitas actiua, sicut calor ignis &c. quod Auerrois floccipendit in magno commento, versus finem. Item si intelligentia esset nouus actus rationali animæ, tũc intellectio esset sensatio, probo consequẽtiam, quoniam phãtasma eẽt virtus in corpore, sed omnis virtus in corpore agit in misto cum materia, ut dicit Auerrois 7 metaph. cõ. 31 ergo phãtasma non potest agere nisi in virtute, corporali, sed omnis talis est sensatio, actio enim phantasmatis est sensatio vt scis. Præterea, si intellectus, intelligeret noua intellectione, quæ est sibi accidens, tũc ex intelligibili & intellectu fieret vnum per accidens, & tunc intellectio esset per accidẽs ei, & sic non per se proficisceretur ab intelligibili, sed sicut paries ab albedine. Deinde id quod adueniens alteri constituit vnum secundum rem, & verissima vnione, non accidit illi sicut accidens subiecto, ut quilibet scit, sed dicit Auerrois in septima disputatione destructio destructionum in solu. dubii tertii. simplex autem intellect⁹ & intelligibile vnum & idem sunt realiter, plura per accidens & relatiue videlicet ratione subiecti. Vult dicere ꝙ intellectus & intelligibile faciunt vnum per se & simpliciter: quod est multum habitudine, ergo ut prius. Quod quidem igitur intellectus speculatiuus & practicus non sint animæ facultates, nec accidens animæ rationali secũdum fundamẽta Auerrois his palam.

In quo narratur positio Themistii Auicennæ & Algazelis. Cap. 10.

ID autem quod Auerrois & alii Themi. ascripsere est intellectum speculatiuum esse substantiam intellectus agentis, ut cõtinuatur ac tangitur ab intellectu potentiæ, adeo ꝙ intellectus potẽtiæ speculatiuus & agens vna sunt substantia simplex, numeratur autem modo & diffinitione, intellectus enim speculatiuus dicitur prout principium est speculãdi res diuinas & naturales, ac prout ẽ obiectum speculatum ab intellectu potẽtiæ, & ut tangitur nõ quidem realiter sed spiritualiter ab illo. Intellectus autẽ agens vt principium est sibi intelligẽdi res materiales in esse vniuersali, intellectus autem potentiæ prout miscetur imaginatiuæ ac communi intellectui deficitque a superioribus intellectibus, & hoc Themi. videtur ponere in capite. 25 tertii de anima. d. porro quod & superius dixi idẽ est intellectus & intelligibilis, quemadmodum idem est scientia ipsa actu cum eo quod scitur, non tamen eadem ratione sed quatenus intellectum potestatis amplectitur intelligibilis est quatenus uero ipsemet agens est dicitur intellectus esse, ecce quomodo intellectus speculatiuus est vna substãtia cum agente & intellectu potentiæ. Quod autem intellectus speculatiuus sit intellectus agẽs probat Themistius capite. 18. d. nũc illud cõstare potest nos intellectum agẽtem putasse, quid enim aliud inquit cũ ita quærit & soluit, est ergo intentio, nos sumus intellectus agẽs: & non simpliciter. ergo vt tangitur a possibili. ergo speculatiuus est agens vt tãgitur a possibili, & super hoc dicit Auer. commen 20. quia igitur hæc quæstio apud Them. est circa intellectum speculatiuum, & initium sermonis Aristo. est de intellectu agente, ideo opinatus fuit ꝙ intel-

lectus speculatiuus est agens apud Aristo. & hoc fuit motiuum Themi. Præterea φ intellectus speculatiuus sit intellectus agens, quia eādem quæstionem an memoramur post mortem mouit Aris. in primo de anima, vbi locutus est de intellectu agente, prout speculatiuus. ergo intellect⁹ speculatiuus est intellectus agens vt tangit intentionaliter & spiritaliter possibilem. Quod autem rationalis anima in se intelligat omnia superiora & substātias & accidentia naturalia hoc commune est & Themi & Auerroi, vt dicam sed quo nam pacto rationalis anima intelligat in se, & quo nam pacto nos ea intelligimus non palam est. Amplius, quomodo illi tres intellectus nihil simpliciter sunt animæ, sunt āt aīæ attributione ad nos declarabim⁹. Dicendum ergo apud eum tres esse naturas s. intellectum primum, qui nihil intelligit extra se, sed intelligere suū est esse suum, intellectum nostrum, & intelligētias medias, primus nāque intellectus ideo intelligit, quia omnium est causa, & quoniam omnia est in gradu nobilissimo, deus enim omnia intelligit per essentiam, quoniam omnia est ꝑ essentiam, est autem omnia per essentiam, quoniam causa est omnium per essentiam, sed quia deus est causa per essentiam omnium sub gradu entis effectus.n. proprius dei ens est apud peripateticos, ideo deus intelligit omnia, q̄a intelligit esse, quemadmodum cognoscens calorem omnia intelligit calida. Intelligentia autem infima, quā animam nostram Themi. credit ac mundi non tantum est cā rerum sub gradu entis, sed huius entis. s. formæ equi, non sub gradu entis, sed vt forma est equi, ideo intelligit formam equi per sui essentiam gradu & intellectione, quæ ē equi ut equus, intelligentiæ vero mediæ intelligunt modo medio, eo enim pacto intelligunt per essentias rerū formas, quo ad esse earum concurrunt, & quia concurrunt, ad esse earum secūdum gradus medios inter ens & hanc speciem entis, ideo & modo medio intelligunt, & in intelligentiis adhuc est gradus altior & inferior in concursu rerū, & ꝑ consequēs in cognitione earū ꝑ essentias. Ex his sequitur φ omnes intelligētiæ intelligunt formas materiales eodem medio. s. per essentiam tanquam per medium cognoscendi, licet non eodem modo, hæc quidem.n. altius, illa vero depressius depressissime intellectus noster intelligit, quæ anima nostra dicitur ac mundi & forma formarum. Et hoc totum reperiri potest ex uerbis Them̄. vt in primo de anima capite.23. & in tertio capite.52. cuius verba lege si placet. Id igitur quod his habemus est, quomodo rationalis anima intelligat se & res materiales, quæ sunt ab ea causatæ, & res immateriales quæ sunt eius causæ. Sed difficile est modo inducere quo pacto nos per illā rationalem animam intelligimus, si nihil recipit a phantasmatibus Algazel & Auicenna in quinta parte sexti naturalium videntur Themistium explanare, cum Themi.n. in toto hoc quod diximus consentientes in hoc sic dicit Auicēnna, restat ergo vt discere nō sit nisi acquirere perfectam aptitudinem cōiungi se intelligētiæ agenti. quousq; fiat ex ea intellectus, qui est simplex a quo emanent formæ ordinatæ mediāte anima in cognitione. Et ideo paucis interpositis inquit, cum enim dicitur Plato est sciens intelligibilia, hic sensus est, vt cum voluerit reuocet formā ad mētem suam, cuius etiam sensus est, ut cum voluerit possit coniungi intelligentiæ agenti, ita ut in ea ipsum formetur intellectum, non φ intellectū sit præsens suæ menti, & formatum in suo intellectu, in effectu semper, neque sicut erat prius q̄ disceret, hic.n. modus intelligendi in potentia est virtus, quæ acquirit animæ intelligere, cum uoluerit cōiungetur intelligentiæ agenti, a qua manet in eā forma intellecta, quæ forma est intellectus adeptus. Ex his potest sumi modus cōueniens opinioni Themistii, sunt enim duo omnino semota. s. intellectus, qui rationalis anima dicitur qui ꝟm sui essentiā v'lis formas oēs intelligit rerum materialiū. Et hō qui est cōpositus ex intellectu cōi, q̄ cogitatiua dr̄ (ut Auerroice loquar) vel vita humana, ut alii dicūt, hæc.n. ꝟm eē discōtinua sunt, intells.n. forma est separata in se cōsistēs, hō autem indiuiduū est per intellm̄ cōem, q̄ cogitatiua dr̄ cōstitutus, sunt autē hæc duo continuabilia tali copulatione φ intells appropriaī hoī tali mō quali sufficit, ut hō intelligat per ipsius essentiā formas q̄ cōtinētur in illa, tūc aūt hoc mō cōtinuaī hoī tanq̄ principium intelligēdi, qñ hō est aptus ad hoc, vt intells ille sibi fiat forma. Est autem tūc aptus ipse ad hoc, qñ tribus virtutibus sensitiuis. s. phantasia, cogitatiua, & memoratiua, phātasiaī phātasma cōueniēs alicui v'li, sic.n. acqritur talis aptitudo, quæ inest hoī vt intellectui vniaī, ac copuletur tāta copulatione, ut sufficiat ad hoc, ut hō illo intellectu intelligat. s. per essentiā intells agētis, q̄ sit est speculatiuus & intells potētiæ, ut dicā. ergo intelligere nihil aliud est nisi attingere formas rerū ꝑ essentiā intells separati. quod nobi, inest propter aptitudinem, quam per tres virtutes sensitiuas acquisiuimus.

In quo soluuntur quæstiones in hac positione pro maiori eius declaratione. Cap. II.

AMbiges vero ad hæc & satis rationabiliter, primo, qm̄ tūc nulla dr̄ia eēt inter intelligere in hora felicitatis & in principio, & sic apud Themistium intells agēs vnieī intellectui potētiæ & nobis in principio, ut forma, quod est contra omnes peripateticos.

RVRSVM ambiges & fortius, tūc.n. qñ intells vnieī nobis per essentiā tūc oē intelligibile intelligeremus, simplex.n. cuicunque copulatur totū & indiuidualiter copulatur, & sic oēs sciremus equaliter. Amplius, formidabis, quid sit aptitudo illa, quā hō intellectui cōiūgitur, accidēs intellectui vel hoī, vr̄.n. φ superflua, nā hō ꝟm sui naturā est copulabilis intellectui ergo nō eget habitudie vel aptitudine. Adhuc quid facit volūtas ꝟm Them̄. ad ipsum intelligere in habitu, vr̄.n. φ nihil faciat. Postremo quid sit agēs intel's quid potētiæ & qd speculatiuus & qd adeptus nullo.n. mō hæc discreta vnr in eo. Hæc nō sunt difficilia solutu, licet multa alia soluentur, qñ opīo Auer. declarabiī. vbi ponetur dr̄ia & cōueniētia pōnū harum.

AD primā ergo oportet dicere, φ intells in se intelligit superiores subās, put perficitur ab illis intētionaliter, inferiores autem prout est causa illarum, ideo duobus modis pōt cōtinuari nobis, vno mō vt est id per cuius essentiam intelligimus v'lia rerum materialiū, & sic cōtinuaī nobis, vt est agēs, vt declaratum est, alio mō ut est id per cuius essentiam intelligimus superiora, & sic cōtinuatur nobis ut forma, qm̄ respectu superiorū nō est cā, sed bn̄ pricipiū, quo intelligimus, cōtinuaī ergo in principio ut agēs, in fine ut forma, erit ergo continuationis ad continuationem discrimen hoc modo.

AD secūdā dicēdū, φ licet intellect⁹ sit simplex & vn⁹, actus tamē est multiplex ꝟm formas quas continet, est.n. intellectus tot quot sunt formæ, & quia formæ sunt multæ, ideo & intellectus multiplex dici pōt, & qm̄ intellect⁹ est vnus simplex & multiplex, saltē ꝟm formā, iō cōtinuabilis est nobis ꝟm partem, & partem nō essentiæ, sed cōtētorū in ea, imaginabimur ergo φ cū sit nobis pn̄s vnū uel plus vno indiuiduo alicuius spēi, vel alicuius v'lis, tūc itells cōtinuabitur nobis ꝟm partē. s. ꝟm id v'le qd rādet illis indiuiduis. v. g. cū cōsiderauero indiuiduū lapidis vel duo tūc per essentiam eius intelligā lapidē vniuersalē, q̄ est essentia eius ꝟm partē, qm̄ acquisita est mihi aptitudo ad intellectum id lapidis potius q̄ alterius, & ideo intells continuabitur nobis ꝟm partē, & sic ꝟm partē post partē, sicut nos per partem post partē indiuidua rerū cogitamus, & ideo intells speculatiuus est augumētabilis nobis ad augumētū phātasmatum vt dicā. Extra aīam ergo nihil sunt nisi indiuidua apud Themi. v'lia n. nihil sunt nisi ideæ, quæ ideæ sunt rōnes rerū exn̄tes in essentia aīæ mūdi, & iō dn̄r separatæ a singularibus ꝟm eē, quēadmodū & eēntia aīæ mundi separatur ꝟm eē ab indiuiduis rerum materialium.

AD tertiā dicēdū, φ si quis quæret, cur hō est cōtinuabilis intellectui magis q̄ equus, nō debes dicere, quia aīatio hoīs fluat ab itellectu & nō illa equi, quoniā illa aīa ē hoc pacto hoīs & equi & totius mūdi, Sed dicēdum φ hō est intellectui

intellectui cõtinuabilis, per hoc q hõ est hõ, nec põt reddi alia cã, aptitudo ergo qua hõ possit cõtinuari est naturalis hoĩ & hoc pacto oẽs eodẽ mõ habẽt eã, tã sciẽtes q igno rãtes. Alio mõ dr hõ cõtinuabilis intellectui pp volunta tẽ, quoniã qñcũq vult, copulari põt intellectui, hoc mo do vt sit sibi ita cõtinuus, vt intelligat p essentiam illius, & hoc dicit Auicẽ d. cuius aptitudinis sensus est, vt cum vo luerit possit cõiũgi intelligẽtiæ agenti, & hæc aptitudo est habitus acquisitus circa phãtasmata aliquorũ indiuiduo rum, hoc mõ q hõ possit ꝓuocare ad illa, qñ vult, vt Al gazel dicit aptitudo ergo hæc est quasi mediũ nouũ, quo intells fit pñs & indistãs hoĩ tali mõ, vt hõ possit intellige re p essentiã eius, qñ vult id. s intelligere, ad qđ hẽt aptitu dinẽ couerti. Et p hoc patet quid faciat volũtas, voluntas enim dupliciter põt se hr̃e, vel post acqsitionẽ habitus in tribus sensibus uel ante. si ante, uolũtas hẽt introitum so lum in faciẽdo acquiri dispõnẽ, qua intells cõtinuaṛ hoĩ & hõ intellectui. Si uero postq tres illi sensus acqsierũt ha bitum, uolũtas hẽt introitum ad actualem habitudinem, qua intellectus fiat principium intelligendi hoĩ, & hõ con tinuatur sibi, uoluntas ergo non habet introitum in faciẽ do acquiri intellectionem, sed habitudinem ad intellectũ. EX his patet ad vltimã, vnus est. n intells qui agẽs diciṛ speculatiuus & potẽtiæ. s. agẽs, qm̃ anima est mũdi & ho minis appropriata apud eũ. hic qdẽ intells dr agens, ꝓut cõtinuatur hoĩ respectu formarũ materialiũ, quarũ agens est motor, & per cõsequẽs, qũo ipse est quo nos intelligi mus vlĩa & abstrahimus illa, est aũt intells speculatiuus, vt ẽ illa intelligibilia, qm̃ eius essentia est vlĩa rerũ materialiũ, & sic est speculatiuus, vt itelligitur, est aũt intells potẽtiæ, vt tãgit & miscet imaginationẽ & intellm̃ cõem, & deficit a perfectionibus aliarũ intelligẽtiarũ, intellect⁹ ergo agẽs, intellectus potentiæ, & speculatiuus, non sunt tres res, sed vna sub̃a licet habeat tres habitudines, ꝓut intells nobis cõtinuatur, & ideo Themistius voluit illos intellectus esse tres, & q anima sit cõposita non compositione rei & rei, sed modorum rerum, ꝓut aggregat rõnes illas tres. Intel lectus ergo agens vt tãgitur ab intellectu potẽtiæ. i ut in tellectus potentiæ intelligit illũ, uocatur speculatiuus, vt vero est quo intellectus potẽtiæ intelligit vlĩa est agẽs, & sic verificaṛ sermo Auer. q intells speculatiuus apud The. est intellectus agẽs, ut tãgit poĩem. i. ut perficit illũ intẽtio naliter & perfectiue. s. ꝓut intelligitur ab eo. Ex his sеqтṛ q vna & eadem anima, vno modo habet tres partes, aĩo mõ nõ. intellectus n. vt aĩa est totius mũdi, nõ habet agen tẽ nec possibilem nec speculatiuũ, qm̃ nõ est anima respe ctu mũdi, nisi ab aĩatione, eo qa viuificat oĩa entia & for mat oẽs formas, respectu aũt hoĩs, apud quem habet du plicem respectũ vnũ quo animat ho em ac vitã præbet, alterũ quo cõtinuatur ei, vt principium intelligẽdi, habet duplicẽ rõnẽ. s. aĩæ & intellectus, & adhuc ꝓut intellectus est componitur ex tribus intellectibus. s potentiæ specula tiuo & agente.

AMPLIVS sequitur q intellectus speculatiuus est simpliciter æternus, nõ generabilis nec corruptibilis, nec simpliciter nec ẜm quid, nisi relatione, sicut colũna genera tur & corrumpitur in dextreitate & sinistreitate, ratione animalis extrinseci, & ideo potius nos accedimus & con tinuamur intellectui q̃ ipse nobis, ut Theophrastus d. qm̃ nouitas nõ est ex parte sui, sed aptitudinis nr̃æ, vt Auicẽ. dicit. Et hoc mõ verbũ Themi. in. 3. de aĩa intelligitur cap. 55 cũ inquit, at notio est actus & operatio animi in subo phãtasmate, vbi nõ ponit intellectionẽ eẽ in intellectu sub iectiue, tanq̃ accidens, sed in phãtasmate, & voluit intelli gere q intellectio noua est, nõ quia noua qualitas intelle ctui acquiratur, sed quoniam noua habitudo acquiritur, propter innouationem phantasmatis, & ideo dicit intelle ctionem esse in phantasmate, & tu lege id capitulum.

In quo inducuntur argumenta aliquorum formata ex verbis Them. cõtra hanc positionem, quę Themistio scribitur. Cap. 121

SVnt quidam qui dicũt Auerroim deprauasse The. quemadmodum & alios quoniã sibi fictionẽ hanc ascripsit quã nullus sentit, & q ita sit patet q The. nullibi hoc dicit, & ideo dicũt Themistium nihil aliud sen tire q Auer. tam de intellectu speculatiuo q̃ agẽte q̃ po tẽtiæ. Sed isti tãtũ loquuntur, nec verba Themistii vide runt, ideo pro eis uolo solicite dicere argumẽta quæ capi possunt ex verbis Themistii, arguitur ergo primo, illa q̃ sunt duæ drĩæ a æ rõnalis sunt duæ eius partes, sed dicit The. ca. 23. tertii de aĩa, duas ergo drĩas eẽ humani animi necesse est intellectum potentiæ & intellectum agentem, & idem probat cap. 31. cõtra eos qui dicũt deũ eẽ intelle ctum agentem uel ꝓpões. ergo intellectus agens & intel lectus potentiæ sunt duæ partes animę diuersæ. Ampli⁹, illi intellectus qui separati sunt attamen vnus separabilior altero sunt duo diuersi intellectus sed The. cap. 36. d. sepa rus ergo impermistus & impatibilis est intellectus poten tiæ quod nos superius Aris. dixisse comprobasseque de monstrauimus, non tamen eodem modo separatus quo intellectus agens, & hoc idem. 45. cap apertius. g ut prius. RVRSVM illi intellectus ex quibus fit vna aĩa com posita, sicut cõponitur cõpositum ex materia & forma, sunt partes diuersæ, sed Themi. capi. 29. cõcludit rõnalem animam cõponi ex his, sicut compositum ex materia & forma. ergo ut prius, & alia multa his similia, adde tu si placet. Quod ãt intellectus potentiæ recipiat notiones et nouas formas ẜm The. ꝓbaṛ p argumẽta accepta ex eius verbis. Et primo arguitur sic id quod se habet sicut sen sus ad genera sensilia compellitur ac patitur, sed intellect⁹ se habet ad intelligibilia, sicut sensus ad sensilia, inquit. n. Themi in. 3. cap. 16. quemadmodum a sensibilibus generi bus sensum, ita & intellectũ ab intelligibilibus pelli patiq decere. Secundo id quod nullam formam continet, sed omnium formarum cõpos ac capax recipit formas, sed dicit The. ibidem eodem capitulo deinde necesse est vt pe culiarem quidem nullam formam obtineat, sed ut oĩum formarum cõpos capaxq sit, ita ut quãuis ptãte oĩa refe rat, non tamẽ simpliciter absoluteque oĩa sit. Tertio id cuius descriptio est vt sit idoneum cõpos tenerũ, respectu formarum recipiẽdarum, recipit illas nouiter, sed vt dicit Themi ibidem necessarium est vt eius natura hoc solo de scribatur q idoneus cõpos tenerque sit recipiendis iuxta omnibus formis ergo ut prius. Quarto id quod sibi cõ parat notiones multas quasi copias & suppetias ad com mẽtãdum & speculãdũ, quibus & ipsum quęq fiat intelli gibile, & qñq nõ, suscipit illas notiones &c. Sed intelle ctus potẽtiæ est hmõi, vt testatur Themi. ibidem capit. 22. in calce ergo ut prius. Quinto id quod educitur in lucẽ, quasi e tenebris, & in actu constituitur ac habitum in eo aliud quasi agẽs afformat, & in quo vniuersales notiones rerum & scientiæ collocantur suscipit nouas formas. Sed hmõi est intellectus potentiæ, ut testatur The ibidem cap. 23. ergo ut prius. Sexto id quod agitatur ab intellectu agente, sic q res quæ potentia intellectæ sunt facit vt in eo intellectę sint actu, quę sunt forẽ materiales & notiones cões de singularibus sensilibus collectæ, nouas suscipit no tiones & formas, sed hmõi est intellectus potẽtiæ Themi. cap. 24. ergo vt prius. Septimo id in quo diuisæ & sectæ notiones sunt, ac in eo variæ, tum artes, tũ notitiæ, & sciẽ tiæ collocantur suscipit nouas formas, intellect ptãtis est hmõi. vt Themi. cap. 26. dicit, ergo vt prius. Octauo id quod est impatibile vt formas rerum ac spẽs possit recipe re, nouas suscipit formas & intentiones, sed intellectus po tentiæ est hmõi Them ca. 34 ergo &c. Nono. id in quo intellectus & intelligibile distincta sunt recipit ĩtelligibile, sed hmõi est intellectus potentiæ. Them cap. 45 ergo &c. Itẽ postremo id in quo multitudines notionum disposi tas videmus ac fabricatas ab agẽte aliquo est suscipiens no uas intellectiones, sed intellectus potentię est hmõi Them. ibidem. 25. ergo &c. Ex his & aliis similibus, quæ ego ex verbis Themistii excepi, forte quispiam formidare pote rit positionem Themistii in illam Auerrois incidere.

In quo inducuntur uerba Themistii in contrarium, soluunturque uerba hæc. Cap. 13.

SEd profecto Themistius vt dixi opinatur quod tū verbis, tum fundamētis colligimus, ex verbis q̃dem arguemus primo id quod nihil aliud est q̃ ipsa intelligibilia & ipse notiones, nec intelligibilia, nec notiones suscipit. Sed intellectus potentiæ, vt The d. 18. est nihil aliud q̄ ipsa plane intelligibilia & ipse notiones, ergo non suscipit illas nouiter.

AMPLIVS id quod abesse videtur a passione quia est intellecta actu, nō suscipit nouas intentiones, sed dicit The. ibidē cap. 21. intellectus contra q̄ ptāte oīa intellecta est actu nullum anteq̄ intellectum id sit legisse vr̄ abesse a passione præsertim cum nullā formam priuatim sit adeptus. ergo &c. Rursum id quod est penitus intelligibiles spēs, ac simpliciter omnia intelligibilia, nō suscipit eas nouiter. Sed dicit The. cap. 22. sed soluitur in his quæ carent materia idem est intelligēs & intellectum, quia idē est scia speculatiua, & id quod in ea spectatur & scitur. ergo &c.

Adhuc id quod in phātasmatibus continet ac intelligit non recipit nouas notiones, sed dicit Them. ca. 49. denuo repetēdum vr̄, quemadmodum sensus formas rerum in simulacris sensilibus seruat ita intellectus in phātasiatis continet, & in phātasiatis item intelligit. ergo ut prius. Postremo Themi. in cap. 55. mouit hāc q̄onē d. sed quæro primæ ac simplices notiones a visis & phātasmatibus distēt, ad quam r̄ndet. d an notiones phātasmata quidem non sunt, sed consistere tamen sine phātasmatibus nequeunt, fieri etiam certe nō pōt, ut idem sit notio Socratis & specierum eius siue phātasma, sed phātasma est impressio & vestigium sensus, & quasi vibex ex verbere inustus. Inustionem & passionem in sensu nō proprie accipi volum⁹, sed eo modo, quo supra expositum plurimis locis demōstratumque est, at notio est actus & operatio animi in subiecto phātasmate &c ecce q̄ plane ac luculēte Themistius testatur notionem esse operationē intellectus, tametsi fundamentum ac sub̄m sit phātasma ipsum ut dicam.

IDEO debes scire q̄ rationalis anima apud Themistiū pōt tribus modis cōsiderari, vno profecto mō respectu totius mūdi, & sic nō intellectus rationem vēdicat, sed potius rationem formæ formarum, quoniā vt sic illa porro forma est, nō quæ ipsas materias omnes informet ac specificat, sic n. omnia essent vnum, sed quæ formas omnes ac vultus in rudi materia format, & ideo forma formarum dicitur a Themi. sæpe sæpius. Alio modo vt cōparatur toti mundo viuēti. i. omnibus viuis ac animatis, & sic aīa dicitur nō quæ omnium ipsa sit intus aīa, sed q̄m omniū animas, pcreat ac uitas p̄bet siue animationes. Tertio mō respectu hominum tātum, & sic pfecto intellectus rōnē suscipit, eo quia homo per eius essentiam intelligit ac sapit, sed quoniam hō, q̄nq̄ sapit q̄nq̄ nō: ideo rationem intel. potētiæ accepit item quoniam quādoque hō vniuersalia cōtemplatur, quādo sensilia indiuidua intuet̄, atque ita vt ex sensilium agnitione trāseat ad vniuersalium notiones, inde nomen intellectus agentis accepit. Sed quoniam ea arte, quādo vult ac speculabilia promit, inde intellect⁹ habitus ac speculatiuus diffinitionem & rationem expetit, quo fit ut hmōi nihil sint animæ, sed respectus ac habitudines, ut dixi a parte nostri potius ei acquisitæ, intellectus ergo est quo homo hæc facit. s. quo abstrahit, quo cōtemplatur, ac quo speculatur, ipse quidem in se nullum horū tenet, vt dixi. Ex his iam facile est respondere ad omnia Themistii verba, dicendum nanque est, q̄ intellectus dicit̄ compositus ac simplex ex pluribus, attributione dicitur in potētia & actu, in quo descriptæ sunt notiones nouæ vel antiquæ, & qui sit potētia & actu respectu nostri idest quo nobis sunt descriptæ notiones & artes & formæ q̄nque & quandoque, in se autem nihil amplius nūc q̄ pri⁹. ea ergo quæ Themistius cōparatione accepit, hi absolute acceperunt, & hoc decepit eos. Quæ quidem igitur Themistii positio, ac quo pacto ex verbis eius capitur, & fundamenta sua quot sint, his palam.

In quo narratur vera mens Auer. de intellectu speculatiuo. Cap. 14.

ET cum tot sint dicta remanēt super me tria, primo quæ sit intentio Auerrois. Amplius remouere q̄ones cōtra illam. Et rursum soluere argumēta modernorum. Dicamus igitur primo rationalem animam posse tribus modis accipi, vno quidem modo, vt est vna intelligentiarum. s. infima, & intellectus tātum, & hoc profecto pacto habet quidem partem duplicem, vnam. s. per quā supra materiam eleuatur, & dicitur actus uel forma vel pfectio. Alterā. s. qua a prima recedit intelligentia in materiamque accedens, & hæc quidem pars priuatio ac infinitudo & materia dicitur, non q̄ res sint diuersæ, sed modi materiæ & formæ, ut diximus, & hoc modo operatio intellectus est intelligere superiores intelligentias tantum, ac perfici ab illis informarique intentionaliter, sicut materia realiter a formis particularibus, & hoc modo partes illæ rationem perdunt agētis uel patiētis, agēs. n. & patiens nō dicuntur, nisi respectu operationis nouæ per se vel attributione. Secūdo modo potest accipi, vt forma ac anima est totius humanæ sphęræ, non dico forma specificās s̄m primam perfectionem, sed vtens illa sphæra ex hominibus omnibus colligata, secūdum postremam perfectionem, & hoc pacto intellectus ille rationem accipit animæ, cum anima dicitur forma, quæ habitudinem terminat alicuius animati, siue secūdum primam, siue secūdū secūdam perfectionem, & hoc profecto modo duplicem habet operationem vnam per quam semper est conuersa in superiores substantias, alteram per quam ipsa est perfecta ac plena omnibus intentionibus & formis omnium indiuiduorum materialium, nihil noui intelligens, nec aliquid antiq̄ deponēs, & hoc porro pacto id quod est in ea, ut actus nō habet rationem agentis mouentis, nec id quod est in ea quasi patiens, & materiam, habet rationem intellectus potentiæ sed quod est in illa, vt actus, habet rationem agētis cōseruātis, & id quod est in ea, quasi materia habet rationem receptiui, & huius ratio est, quoniam nulla est in ea nouitas, ut toti sphæræ comparatur, quia vt sic perfectus est intellectus in maiori pte sui subiecti. Hoc potest pbari hoc pacto, omne vnum numero in tota specie sempiternum & separatum, cuius mobile est sibi adæquatum, est completum in omni sua pfectione possibili sibi & illi mobili Modo intellectus est vnus numero in sua specie sempiternum ac separatū, cuius mobile s. sphęra humana est sibi adæquatum. ergo est perfectus in omni sua operatione sibi possibili & suo mobili vel instrumēto. & hanc demr̄onē dedit Auer. ī cō. magno, & pbauit h̄ septē rōnib⁹, q̄s notauimus in expōne nr̄a, postremo cōsiderari pōt respū vni⁹ indiuidui. s. respū tui ul' mei vl' illi⁹, et h̄ mō ē nouū principium intelligēdi abstrahēdi ac speculādi, attributione & hītudine. v. g id q̄d hēt in ea rōnē actus, hēt nūc verā rōnē agētis, nō q̄a cāt aliqua noua ī reliqua pte quasi mā, sed quoniā est principiū nobis q̄ nouiter post sensibilium cogitationē vniuersalia cōtēplamur. Id ēt q̄d rōnē hēt materiæ & priuationis hēt rōnē intell's pol's ac potētiæ, q̄m est principiū nobis, quo nos vl'ia illa, recipimus quasi abstracta. Intell's āt speculatiuus q̄d sit declarabit̄, actio ḡ & passio & receptio nō sunt in intellectu sed respectu & habitudine ad eos q̄ intelligūt. Post h̄ accipiamus q̄ aliq̄d recipi in alio est duobus modis. s. inhærēter, & hoc modo accidētia recipiūtur in subō, q̄m inherēti vt color parieti. Alio modo intentionaliter & perfectiue ac informatiue, quo pacto substantiales formæ recipiuntur in materia prima, illæ enim insunt & recipiuntur in materia, non q̄ inhæreant cum non sint materiæ accidentia. Sed insunt ac perficiunt & informant. Primo modo dicimus q̄ intelligentia superior recipitur in inferiori non q̄ inhæreat, accidens subō, sed pficit illā ac informat illam intētionalr̄, vt Auer. dicit. 3. de aīa, cō 14. & 12. meta. commē 44 & alibi frequēter, est autem cōuenietia inter informationē mīæ a

formis

formis particularibus, & intelligentiæ inferioris a superio ri: q; materia perficit & reddit actuata per eas, sic intellia inferiori perficit & reddit actuata p superiore. Est tñ dria qñ receptio materiæ respectu formarũ est indiuidualis & realis. Receptio intelligentiæ infimæ respectu superiorũ est vlis & intetionalis, & iõ vt dicit Auer. mã nõ cognoscit formas sed intells ĩfimus bñ, recipi.n. vlr nõ est aliud nisi intetionaliter recipere: intetionaliter recipe est cognoscere. Amplius sequit tertia dria q; unio materiæ ad formã sit minor, qm̃ potest dissolui cũ fiat in tpe, vnio aũt intells cũ intelligibili est maxima, cũ nõ possit absolui cum abstrahat a tpe & loco, amplius unio mãæ cũ forma est per mediũ, sed vnio intells cũ intelligibili supiori est sine medio, vt declarabit. His habitis dicem9 q; si capit intells humanus primo mõ, nec ẽ intells speculatiuus, nec polis: nec agẽs: si capit scdo mõ uel tertio dico q; intells speculatiuus est cõgregatũ ex intellu potẽtiæ & qdditatibus & formis intelligibilibus indiuiduorũ materialiũ pficienti bus intellm potẽtiæ, nõ realiter & indiuidualiter, sed vlr & intentionaliter, cuius cã conseruans est intells agens & phantasmata æterna ẽm successionẽ indiuiduorum hoĩs. Imaginandũ enim est q; intells speculatiuus ẽ quoddã cõpositũ, sicut compositũ naturale, quẽadmodũ.n. æquus quidpiã est cõpositũ ex materia et forma, ita intells speculatiuus est quoddã cõpositũ ex intellu potẽtiæ & intelligibilibus oĩbus oĩum indiuiduorũ, qd cõpositũ ẽ verius vnũ q̃ cõpositũ naturale, vt dicit Auer. propter causas dictas, intetiones enim intellectæ nõ inhæret intellui potentiæ, & ideo nõ colligant ei per accidens, nec per medium aliqd in tpe, & ideo vnio illa est intetionalis & vlis, & insolubilis, est etiã unio in forma unã. s. intells agens, ut dictũ est in cõmento nr̃o libri de aĩa, & dicã forte. Hic aũt intells speculatiuus cõtinuat nobis, ut The. dicit. et Auer. Auer. enim in. 7. phicorũ com. 20 inquit, cognitio non fit in cognoscẽte, ita q; pars cognoscẽs sit trãsmutata, sed fit qñ aliquid aliud trãsmutat, sicut est dispõ in oĩbus relatiuis. v. g. in colũna, colũna enim nõ trãsmutat in se, qñ de sinistra posita est in destro, sed aliud. v. gr. sortes & silr est dispõ in factiõe cognitionis qm̃ lĩ nõ fit ita q; pars cognoscẽs trãsmutet, sed q; aliud trãsmutat, & est id in respectu cuius dicit illa cognitio, qm̃ cognitio fit in nobis, qñ trãsmutat p receptionẽ pticulariũ & cõsiderationẽ eorũ: qm̃ cũ consideramus pticularia fit ex hoc cognitio ulis in nobis ẽm relationẽ ad illa. s. q; cũ apud nos sit ex aliqua spẽ plus q̃ unũ particulare statim fit ĩ nobis species vlis absq; eo q; in ipsa fiat trãsmutatio. Fit ergo ẽm Auer. continuatio, quoniam nos operamur in idem circa quod ipse operatur, quia igitur homo perficitur per cogitatiuam ab indiuiduo lapidis, & intellectus a quidditate illius: & lapis & quidditas lapidis secundum rem idem sunt, ideo ex intellectu & hoĩe, vt sic, fit unum tanta unione q; hõ potest intelligere ulẽ lapidis per illum intellectum.

In quo enumerantur omnes quæstiones contra hæc nunc determinata. Cap. 15.

SEd circa nunc dicta plurimæ oriuntur quæstiones digne perscrutatione quarum prima est, cur intellectus parieti non continuatur, quo idem recipiat particulariter quod intellectus ulr. Amplius tunc posset continuari leoni, qm̃ leo potest cogitare indiuiduum lapidis, & sic intellectus uniri sibi ut principium intelligendi lapidem uniuersale. Scda quæstio ad quid necessarius est intellectus agens, si intellectio est æterna numquid enim intellectus possit intelligere absq; phantasmatæ. Tertia quæstio quid est causa agens continuationem intellectus cum homine. Quarta quæstio tunc nulla erit dria inter Platonem & Arist. Quinta q. in quo differt Themistius ab Auer. positione. Sexta qõ quo ordine intells speculatiuus nobis aggreditur uel nos in ipsum. Septima qõ quæ uirtus facit tertiam operationem et scdam. Octaua quæstio utrum intellectus speculatiuus sit unus numero & æternus, & quo numeratus. Nona q. est quæ trium uirtutũ intellectui primo ministrat & qd ministeriũ pbet intellui. Vltima quõ uera est hæc intells intelligit, et quõ intelligit se per intellectiones aliorũ. Hæc sunt quæstiones quæ possunt occurrere in positione hac.

Dissoluens primam quæstionem, & in quo narrantur positiones & improbantur. Cap. 19.

TOta prima quæstio sustentatur de cõtinuatione intellectus cum hoĩe, ad quã Ioan. in qõnibus tertii qõne septima respõdet & imaginat q; hõ isto modo intelligit per intellectum, quia totũ aggregatũ ex intellectu & hoĩe habente uirtutẽ cogitatiuã, pducit in seipso actum intelligendi: & hoc est ipsum intellm nobis continuari ita tamen q; ipsum actum intelligendi elicit & recipit, rõne alterius & alterius principii nã rõne ipsius intellectus materialis, & ratione animæ & uirtutis cogitatiue actualiter cogitantis, præsente intellectu agente efficit hũc actum, & sic intelligit ergo ẽm Ioan. ideo ex intellu et homine fit unum in operatione, qm̃ phantasma agit intellm speciem, & intells recipit illam, quæ actio quia una numero est, ideo intellectus & hõ fiunt vnum quoddã numero, tãta unione unum q; hõ intelligit intellectu separato.

Sed ego pace huius uiri uereor de hac mirabili expositione. Quoniã si ita esset, tunc agens operaretur per patiens, ea. s. operatione qua patiens, qm̃ omne agens agit in patiens, & omne patiens recipitur ab agente, ergo si p hoc q; homo per phãtasma agit in intellectu potentiæ hõ operatur intellectu potẽtiæ, a pari ignis per hoc q; per calorem agit in aquam ignis calefieret operatione & passione aquæ, nulla enim est maior unio inter intellectum potentiæ, & hominem cogitantem actum q̃ inter ignem et aquam quæ ab igne fit calida in hora calefactionis.

AMPLIVS ea ministratione ministrat perspicuum actuatum a colore ipsi visorio, qua homo actu imaginãs ipsi intellectui, quoniam sicut per Ioan. homo imaginans generat speciem intelligibilem intellectui potentiæ proximæ, sic perspicuum lucidum actuatum colore speciem uisorio, quoniam ex visorio & perspicuo non constituitur unum in operatione una uisiua, ergo nec ex intellectu & homine cogitante.

RVRSVM tunc homo magis intelligeretur q̃ per intellectum intelligeret: vt recte expositor arguit, qm̃ oẽ actu cõtinens aliquam formam natam mouere aliquam potentiam cognoscitiuam, dum præsens est illi semoto oĩ impedimento ab illa cognoscitur, sed homo actu cognoscens per cogitatiuam, si per te mouet intellectum causando speciem, tunc est præsens & continens formam, qua potest mouere intellectum, ergo magis itelligitur, & hoc argumentum est demonstratio cõtra Ioan. & alios huius partis. Expositor autem nouus alium finxit modum in opinione Auerrois in tractatu suo de unitate intellectus, accepit enim primo q̃ vna & eadem forma spiritualis informat subiectiue phantasiam & intellectum, declarat.n. hoc per differtiamẽ naturæ spiritualis formæ & naturalis, forma enim spiritalis esse potest in diuersis subiectis vna numero, quemadmodum una numero intentio coloris in aqua & aere, cum enim sit soluta a materia quasi redacta est, vt potens in pluribus esse. Accepit secũdo q; una natura spiritalis uniri potest pluribus naturis corporalibus, quod multis experientiis testificatur & uide multa alia accepit, quæ sunt superflua. Ex his uult intelllectum tunc nobis continuari, quando una numero species est subiectiue in eo, & subiectiue in phantasia nostra: tunc enim ut in intellectu illa species est principium, quo intelligimus uniuersale quoniam ab intellectu habet modum repræsentandi vniuersaliter a sensu particulariter, qñ ĝ illa eadẽ numero spẽs, quæ nobis est principiũ intelligẽdi intellui insit, tũc nos intelligemus intellectu vlẽ illius indiuidui, qd cogitamus & ibi uerificat expositor nouus q̃ pacto illa intellectio ẽ vna, & quo multa ac numerata illa ĝ spẽs in intellu potẽtiæ nõ causat a phantasmate, ut Ioan.

dicit, sed actu est informãs intellm & phantasiã quę ut informat intellm, spẽs dicit intelligibilis, ut informat phantasiã, phãtasma appellatur, est aũt apud Egidiũ ibi species ẽ principiũ intelligẽdi, et agẽs intellões ṽtute intells agentis. Sed pace tãti viri nõ possum nõ admirari, quo nã pacto hoc ascripsit Auer. nõne scit Auer. testari in pluribus locis idẽ accidens numero nõ posse inesse in duabus subiectis differentibus plusq̃ cœlum a terra.

AMPLIVS tunc oẽs uidẽtes unũ colorem numero essent cõtinui hac cõtinuatiõe, qm̃ vna spẽs coloris numero in oĩbus sensoriis uisus eorũ, & sic ego viderẽ p tuã visionẽ, & tu per meã, & cũ ego dimitterẽ visionẽ; & tu, & alia multa impoſſia huic põni. Rursum sint tres itelligentes ac phãtasiãtes vnũ numero auri frustũ, & q̃ro vl' vna numero spẽs auri est in intellũ cõi eis, vel alia & alia, si qui dẽ eadẽ numero, tũc erit & intellio eadẽ numero, & sic iudiciũ idẽ numero. Et sic: sicut ego obliuiscar illius & tu, & idẽ simul esset & nõ esset, & res esset anteq̃ esset, vt facile deducere tibi relinquo. Et si alia atq̃ alia nulla potest apponi causa drĩæ, cum nec a parte intells, nec a parte obti nec a pte phãtasmatis, cũ id informare possit varios hoĩes & sic hoc dici minime põt. Adhuc tunc perspicuũ actu lucidum & illuminatũ & sensoriũ visus cõstituerent vnũ videns numero, qm̃ vna numero spẽs visibilis est in vtroque, & hæc ab hoibus, qui dant se pħiæ sunt deridenda.

Locus aũt deceptionis huius viri fuit verbũ Auer. dicit enim in. 3. de aĩa cõmẽto magno, q̃ formare per intellm cõstituit per duo subiecta, quorũ vnũ est intells potentiæ reliquũ phantasia per quã verũ est. Sed uerbũ hoc iam interpretatus sum in nostro cõmento, nec id sonat q̃ hic uir credit, & iam uidebimus post intellm huius. Et cũ ita sit uidetur mihi q̃ sicut cõtinuũ naturale est id, cuius motus est unus numero ut in. 5. diuinorũ testatur Aristo. ita cõtinuatio intells cũ hoĩe est, quorũ operatio est una numero, adeo q̃ quẽadmodũ mota prima parte continui mouet totũ cõtinuũ, sic intellũ moto uel hoĩe totũ colligatũ ex ambobus intelliget, ut dicã, est ergo continuatio intells cũ hoĩe, copulatio intells cũ homine, tanta ac talis q̃ ex intellũ & hoĩe fit unũ opatione una sic q̃ hõ intellũ intelligat, intellectusq̃ hoĩe cõprehendat, totũ tamen per se primo. Vbi debes scire q̃ nõ ex quibuscũq̃ operantibus circa idem fit unum, hoc mõ unitatis, sic enim agentia omnia hac continuatione essent unũ, qm̃ omnia circa ens uersantur. Oportet etiã, ut nec circa penitus diuersa, qm̃ ut Arist. dicit in. 2. de aĩa, & Auer. com. 158. ex opinione quidẽ albi, sensu autẽ boni nõ fit cõtinuatio in operatione phãtasiæ, ergo illa quæ debent hoc pacto continuari sint circa idẽ quodã modo, & duo quodã mõ circa enim idẽ simpliciter nõ fit continuatio, ut si oẽs uidentes eundẽ colorẽ numero, ergo oportet, ut sit idẽ quodã modo, et duo quodam mõ, dico duo ad hoc ut unum faciãt & oportet ut sint ꝓpinquissimæ ac cognatissimę se habentia illa duo circa quæ occurrunt. Ex his sequitur q̃ ex intellectu et homine solis fit unum hac cõtinuatione, qm̃ in hoĩe est cogitatiua, quæ intellectui est subordinata, ac illi cognatissima; cogitatiua enim cõprehendit q̃ditates particulares decẽ prædicamentorũ, ut Auer. dicit. 2. de aĩa cõmẽto 63. quæ q̃dditates ṗticulares sunt diuersę ab vlib⁹, sed sunt adeo ꝓpinque vlibus, q̃ eis nõ deficit nisi unus gradus abstractionis, & cũ hoc ulia non possunt esse nisi cõseruentur in phantasmatibus cogitatiuæ quare illis corruptis ulẽ non erit, ut dicam, hoc igitur modo patet quõ ex intellectu & homine solis fit unum cõtinuum ẽm operationem, ut dixi, & nõ ex uisu & perspicuo cum color idem penitus recipiatur a uisu & perspicuo. oportet autẽ inter continuanda esse in medio cõtinuatiuo aliqua dualitas, & alia multa patent, & hanc continuationẽ dedit Plato in sophista & Philebo, dixit enim nihil aliud esse imaginationem nisi cõtinuationẽ sensus cũ opinione scilicet qui circa idem obm occurrunt, ut Simplicius explanat in. 3. de aĩa suo. Tunc ad rõnes constat sol. qm̃ licet idem ẽm rem sit receptum in pariete, & in intellũ, attamẽ id nõ sufficit ad hoc ut ex eis fiat cõtinuatio, sed addẽdæ sunt aliæ conditiones, itẽ tametsi idẽ sit cõprehensum a phantasia leonis & intellectu, tamen comprehensa illa sunt nimis remota, cũ leo nõ ṗcipiat quidditatẽ particularẽ rei, sed corticem, ut dicit Auer. in lib. de sensu, & sic patet quid sit cõtinuatio, & qualr fiat cõtinuatio, & q̃ pacto soluant oƀa.

In quo tractatur secunda quæstio. Cap. 17.

CIrca sc̃dam q̃onem uidetur q̃ q̃onẽ nobis faciat necessitas phãtasmatis, primo qm̃ uidem⁹ q̃ uno hoĩe non phantasiante, non minus intellectus est perfectus simpliciter, ergo cõcursus phantasmatis ad intelligere intellectus est contingens.

RVRSVM omnibus dormientibus adhuc intells intelligit ulia, & q̃ dormiant oẽs patet in nocte. Adhuc dato q̃ non esset rosa nõ minus ẽet intellectio rose, ergo dato q̃ omnia indiuidua decem prædicamentorum essent corrupta non minus esset cõprehensio ulium. Postremo cõtingenter omnis homo cogitat ac phantasiatur ergo contingit oẽm hominem phãtasma speculari, cõtingit omnem hominem phantasma speculari, ergo contingit nullum hominẽ phantasma speculari, per cõuersionẽ ad oppositam qualitatem, contingit nullum hoiem phãtasma speculari, ergo contingit q̃ ita sit q̃ nullus hõ phãtasma speculetur, per expositionẽ eius quam dat Arist. 1. priorum cap. 12. cõtingit q̃ ita sit q̃ nullus homo speculetur, uel igitur tunc intellectus speculatiuus erit aut non, si non & est æternus simpliciter apud Auer. ergo contingit æternum non esse, & sic contingit idem esse & nõ esse quod non licet, falsum enim impossibile non debet sequi ex falso possibili si erit ergo phãtasma speculari nõ est necessarium ad intelligere, & sic quæstio est difficilis.

EX alia parte scis intelligere, aut phantasiari esse, aut non sine ergo sine phãtasmate non est speculatio, & multa alia ex Auer. Rursus quæstionem facit, qm̃ si intellectio est æterna, cur est necessarius intellectus agẽs & quõ per ipsum phantasmata mouent intellectum potentiæ, et quid est extrahere potẽtia uniuersalia ad actu ulia, & alia multa. Circa hæc primo oportet uidere de necessitate phantasmatis ad intellectum speculatiuum, deinde de cõcursu intellectus agentis, dico ergo q̃ si loquimur de intellectione, qua anima est una intelligentiarum in se, & vna numero in suo specie, tunc anima intelligit per se, & non concursu phantasmatis, qm̃ illa est æterna, ut docet Auer. in. 9. meta. cõmento. 22. & 12. meta. cõmento. 17. & 3. de anima cõmento. 36. & dicam quando q̃. Si autem accipiatur anima ut respectu sphæræ humanæ totius anima est. Sic dicendum q̃ quẽadmodũ intellia lunæ nõ potest mouere orbem lunæ, nisi ꝓpter quantitatis & dimensionis præsentiam, quia non quantum caret motu, ita intellectus humanus non potest perfici intentionaliter a formis indiuiduorum, nisi per hoc q̃ homines actu sunt cogitantes phantasiantes ac memorantes circa indiuidua, et sicut intellia continuatur orbi per quantitatem, ita intellectus per præsentiam horum phantasmatum hoĩ, intells ergo cognoscit ulia ac formis indiuiduorũ, quoniam indiuidua eorũ sunt phantasmata ac cõprehensa ab hominibus. Propter quod non oportet q̃ si desinat una phantasiatio unius indiuidui, q̃ cognitio uniuersalis illius desit intellectui, qm̃ forma illa cõprehensa ab intellũ nõ conseruatur ab uno hoĩe tãtum cõprehendente indiuiduũ illius sicut desinente boue hoc, non deest tota spẽs bouis sic desinente una cogitatione, numero unum circa indiuiduum, non oportet ut desit tota cognitio ulis, qm̃ illa adæquate cõseruat in cogitatis, in nullo tñ cogitato adæquate, sicut nã bouis cõseruatur in indiuiduis bouis, in nullo tñ adæquate cõseruat. Et ideo recte dr̃ q̃ si unus solus sit hõ, q actu phãtasma lapidis speculet, ꝓculdubio adhuc per intellm in eo esset uniuersalis lapidis apphẽsio, sicut desinente omni homine uno solo remanẽte, adhuc proculdubio erit ulis natura humana. Si denique intellectus accipitur respectu tui uel mei, concursus phantasmatis non est ad generandam speciem intelligibilem in intellectu, vt sentit

Ioan. nec actũ intelligendi, vt sentiunt alii, sed ad fundandam habitudinẽ vel aptitudinẽ, qua nos sumus nũc continui intellectui: aptitudo.n. uel habitudo relatio est quædam inter nos et intellectum qua intellectus est principiũ in nobis quo intelligimus phantasma, ergo cũ sit proximũ fundamentũ illius habitudinis uel aptitudinis, procul dubio causa est nõ intellectionis uel speciei, sed cã per modum cuiusdã resultatiõis, qua intellectus resultat in nobis ut per eũ intelligamus, ergo est causa intelligere nostri: quasi agens: qm̃ est fundamentũ habitudinis qua intelligimus, queadmodũ fundamentũ est quasi cã agens respectu relationis: relatio enim nõ fit, sed resultat, sic habitudo illa nõ fit, sed resultat præsente ergo phãtasmate fit & resultat in nobis habitudo qua intelligimus ꝑ intellm̃.

Ex his sequit̃ uerificatio uerbi Auer. cum inquit contra Auem. ꝙ præparatio in phãtasmate est quasi actiua respectu intelligere nr̃i & nõ passiua, c.n. q̃si actiua, ꝑut est fundamentũ habitudinis qua continuatur intellectus nobis, quo intelligimus vl̃ia sua.

SED dices nos intelligimus habitudine nos intelligimus intellectione, ergo intellectio est habitudo, dicendũ ꝙ nos sanamur corpore & sanitate, sanitate quidem formaliter, corpore quasi materialiter, sic intelligimus intellectione intellectus formaliter, habitudine autẽ dispositiue: & quasi materialiter. Ex quibus sequitur differentia inter intellectum in actu & in habitu, est enim intellectus in actu, non qñ actu recipit intell's actum intelligendi, sed quando actu intellectu intelligimus. Intellectus uero in habitu est quãdo possumus vti ĩtellectu tanq̃ principio nostro intelligẽdi quãdocunq; volumus, possumus autem uti eo quando volumus, quãdo habemus phantasma habituatum in tribus virtutibus.

AMPLIVS apparet quid est extrahere intelligibilia de potẽtia in actũ: est.n. esse principiũ: quo nos intellectu agente, vniuersalia abstracta facimus per habitudinẽ illã: facimus autem vniuersalia quãdo per illã habitudinẽ intramus formas intellectas & cõtinuamur illis, & recipere intellecta est nos habitudine illa intellectui potentiæ cõtinuari, ut ꝑ ipsum illa vl̃ia intell's speculemur, intell's ergo speculatiuus est duplex.s. in actu, & in habitu, ut dcm̃ est.

In quo soluuntur .q. contra hoc. Cap. 18.

AMbiges adhuc profecto quo nam pacto homo difficilia diffiniat, cũ non procedat de ignoto ad notius, sed omnia eodem mõ teneat. Amplius quo pacto intellectus cognoscit intellectum abstractum, uel intelligentiã aliquã stellarum cũ cogitatiua nõ cõprehendat indiuiduũ intelligentiæ. Rursum quo nã pacto entia rationis intellectus noscat, quæ dicuntur duo intellecta apud Auer. in 12. diuinorũ Arist. comen. 19.

PRIMA quidem ambiguitas soluet̃ alias, tamen pro nunc dicam ꝙ cogitatiua apud Auer. quidditates particulares decẽ ꝑdicamentorũ contẽplatur, ꝑpter q̃d quandõ cogitatiua cognoscit indiuiduũ aĩalis. v.g. hõ animal intell's cõtinuatur homini ẜm vl'e aĩalis, & sic de rõnali cogitatiua, ergo facit diffinitionẽ particularẽ.s. hic hõ est hoc animal rõnale, & sicut successiue facit & phantasiatur, ita successiue cõtinuatur intellectui ẜm vl̃ia illius. v.g. animal rõnale, successio ergo & processus non ad intellm̃, sed ad cogitatiuam vel totum colligatum referas.

SECVNDA etiã soluitur, qm̃ intell's cognoscit intelligentiã vl'r rõne ea qua cõicat cum rebus materialibus verbi gratia ꝙ sit motor, cogitatiua etiam cognoscit intelligentiam particularem per rationem particularẽ per quã cum rebus materialibus cõgruit, ꝑpter quã cũ cogitatiua facit ꝑpõnem hanc, hæc intelligentia est hic intell's, sic vnitur intellectui ẜm vl̃ia illorũ extremorum, & nos intellectu intelligimus uniuersaliter hanc, intelligentia est intellectus separatus. Sed dices intelligentia non cognoscitur a cogitatiua sub esse indiuiduali, ergo non potest facere illam, dicendũ ꝙ queadmodum ẜm uiam cõem cogitatiua nõ cognoscit substantiam hanc per propriam speciem sed per speciem aliorum & tñ facit hanc propositionem, hæc substantia est hoc corpus, ita tametsi non ipsam hãc intelligentiam sentiet per speciem propriã, potest per speciem effectuum cognoscere intelligentiã lunæ, & per consequens potest facere illam, causa autem quare intelligentia indiuidualiter non comprehenditur a cogitatiua est, quoniam in abstractis & separatis idem est indiuiduũ & q̃ddi tas & vl'e, modo nõ sic in rebus materialibus, vt dicit Auer. sed quia cogitatiua nõ põt cõprehendere quidditatẽ vl'em, ideo nec intelligentiã hanc ẜm suam particularem quidditatem, nisi per species particulares effectuũ sensilium & uegetatiue.

AD tertiam dicendũ ꝙ entia rationis non sunt relationes, ut quidam credunt, sed cõparationes cogitatiuæ quę particulares sunt cogitatiuæ respectu tamẽ intell's nõ sunt accipiunt tñ vl'itatem ex rebus intellectus ulibus, & ideo intellectus sicut continuatur actu secundum entia realia, ita secundum scđo intellecta, quæ sunt res met, sed replicata per cogitatiuam, vt dixi & tu considera, quãta ergo sit phantasmatis necessitas, his patet. Tunc ad opposita in principio patet sol'. ad primum enim iam responsum est, ꝙ unum numero cogitatum est in adæquatũ fundamentum intellectus uniuersalis.

AD secundum dicendum intellectum esse perfectum in maiori parte sui subiecti, vt Auerrois inquit, & ideo tametsi homines huius prouinciæ dormiant, proculdubio alii alterius uigilant declaratum est enim in astronomia, & in libro de partibus elementorum, solem non æqualiter omnibus habitantibus oriri. Amplius & si dormiãt hi huius poli ubi nos sumus declaratum est sub alio polo .s. antarctico esse habitationem, vbi forte philosophia est perfecta, ut dictum est in cœlo & mundo & meteoris.

AD tertium posito ꝙ rosa non sit, esse potest in apprehensione cogitatiuæ, & tunc potest remanere cognitio uniuersalis rosæ, sed non est ita in omnibus. 10. prædicamentis, sic enim destruetur & cogitatiua ipsa, vt palam est. Ad quartum dicendum ꝙ hæc vera est cõtingit hominem omnem phantasma speculari secundum diuisionem sensus: tum sumptorum, tum temporis, et in hoc sensu concedo hanc: contingit nullum hominem phantasma speculari, sed tunc non debet poni illo modo in esse, declaratum est enim quãlibet propositionem de possibili debere poni in esse aliter impossibile esset poſe, & econtra sed debet poni in esse, sicut est possibilis quia nullum hominem cogitare est possibile, diuisim ergo debet poni in esse hoc pacto, contingit ita esse ꝙ hic homo non cogitet, nec ille, nec ille, & sic successiue de singulis, ex quibus nõ debet sequi, contingit nullum hominem cogitare simul.

Sed dices quælibet singularis est possibilis pro vno nũc ut sit. a. id nunc. hæc est vera in. a. contingit hunc non cogitare, & illum in. a. non cogitare, & nullus est vel erit homo quin ille &c. ergo contingit nullum hominem cogitare in. a. Dicendum ꝙ quemadmodum non tenet hæc contingit materiam esse sine hac forma in hoc nunc, & sine illa &c sic de singulis, ergo sine forma, ita nec in proposito, qm̃ ad hoc ꝙ a singularibus enumeratis inferatur vl'is pro uno nunc, oportet ꝙ nulla alteri sit incompossibilis, nec sit aliqua innominata omnibus, vel alicui repugnans, quod declaro, posito ꝙ sor. possit portare nonũ lapidem & decimum non, tunc non sequitur sor. potest portare hunc & hunc, ergo decimũ, sed oportet addere, sed nulla harum singularis alteri repugnat, nec est aliq̃d singulare innominatum alteri repugnans, & tunc sequit̃ vl'is ꝑ vno nunc, sunt ergo tres cõditiones. Prima vt oẽs singulares sint numeratæ. Scđa vt nulla singularis determinata alteri determinatæ repugnet. Tertia vt nec vna indeterminata omnibus uel aliquibus, repugnet, vt diximus in cõmento nostro libri priorũ, & sic in proposito contingit hunc hominẽ nõ cogitare & hũc &c. & nullus est homo determinatus quin illum contingat nõ cogitare, tñ est vnus indeterminatus, qui nõ debet assignari, quẽ non contingit cogitare, ex his patet sol'.

notum ſm Auer.& quid poſterius in quæſtione de primo cognito & tu in hoc dicas plus, ſi tibi hoc nõ ſufficit.

In quo ſoluitur ſeptima quæſtio. Cap 24.

ID quod qõnẽ facit in ſeptimo quæſitũ eſt, qm̃ Ioan. Philo.& Ari.vr̃ ſententia, intellſ tres opationes.ſ.ſimplicium intellectio, cõpoſitio vel diuiſio & diſcurſus, et oẽ agẽs aliquam operationẽ, ſi fuerit agens per cognitionẽ cognoſcit illã, ergo intellſ intuef diſcurſus, & ſic videſ cõtinue innouari, qm̃ cõtinue variamur in opinionibus, vt dicit Ariſto. et ſic anima innouabitur, cuius cõtrarium dicit Auer. ꝙ intellſ ſeparatus nõ intelligit falſa, niſi per accidentia: vt 36. cõmento in fine dicit &.27.& alibi.

AD ſolutionẽ igitur huius qõnis oportet ſupponere eſſe quatuor virtutes ſm Auer. ſenſitiuas iteriores.ſ.phãtaſiam, imaginationẽ, quã græci opinatiuã ſeu opinionẽ vocant cogitatiuã, & poſtremo memoratiuã, verũ eſt ꝙ opio eſt in eodẽ organo cũ cogitatiua, & ideo ab Auer. nõ ponit ſeparata a cogitatiua, tñ duæ ſunt virtutes officio & opere ſeiunctæ, vt dicam, & hanc partẽ tenet Ioan. Philop.& maxime in primo priorũ, capite de intentione libri & Them̃ in ſcdo de memoria et reminiſcentia appellat eam dianoeã capite.14. relinquo ſenſu cõem cum in propoſito nõ ſeruiat. Tunc op; accipere quot opera habet vnaqueq; harũ, & primo de phantaſia dicemus, vbi debes ſcire ꝙ in uno apprehenſo ſenſili reperiuntur quinq; modi apprehendendi, v.g. in colorato ſunt materia, præſentia materiæ, appenditiæ mãæ, deſignatio materiæ, ſeu caracter mãæ, denique abſtractio ab omnibus his. Tunc dico ꝙ nulla virtus apprehendit ſenſile his quinq; modis vt manifeſtũ patet, paries enim recipiet colorem cũ materia præſentia materiæ appẽditiis mãæ deſignatione eius & potẽtia vlẽ illius, verũ paries nõ apprehẽdit, niſi recipere quis uocet apprehẽſionẽ, pria g̃ & occurſoria apprehẽſio eſt ſenſibilis. v; qua ſenſus exterior apprehendit colorẽ, ſecluſa enim materia apprehendit colorẽ cum aliis oĩbus.

Poſt hãc occurſoria eſt imaginatiua ſeu phantaſia, et hęc uirtus eſt quæ apprehendit coloratũ omnibus modis, ſicut ſenſus, & adhuc altius ſecludendo præſentiã materiæ: ſed ſimul cũ cõditionibus omnibus materiæ, & formã illam veſtitam illis ſenſilibus cõditionibus tangit ac ꝓmit, tacui aũt ſenſum cõem, cũ obm̃ eius nullo diſcrimine differat ab obto oĩum ſenſuum exteriorũ, ut docuimns in cõmento noſtro de aĩa. Obiectũ ergo virtutis phantaſticę eſt ſenſile vt abſtrahit a p̃ſentia materiæ ac materia ipſa: dico obiectũ quo differat ab obiecto ſenſus exterioris, iſta autem potentia ita ſe habet ꝙ nec componit, nec diuidit circa proprium & naturale obm̃, nec ratione aliqua particulari, vel uli ratiocinaſ in eo, uel de eius proprietatibus hoc de uirtute phantaſtica ſeu imaginatiua dictũ ſufficiat. De cogitatiua dicendũ poſt hanc, ꝙ ipſa apprehendit ſenſile ut coloratum cum pręſentia materiæ cũ cõditionibus materiæ ſicut aliæ priores, ſed apprehendit ſine pręſentia materiæ ac ſine cõditionibus materiæ tamen cũ caractere materiæ, & ſic obiectũ ſuũ eſt ſenſile ut abſtrahit a mã præſentia & cõditionibus materiæ, non tamen ut abſtrahit a caractere illius cogitatiua ergo anima per hanc uirtutẽ habet triplices operatiões, quarũ una uocatur ſimplex apprehenſio, ſcda cõpoſitio & diuiſio, tertiã diſcurrit, & oẽs: circa ſuũ obiectũ ꝙ quidem ſimplicia oĩa apprehendat probatur uerbis Auer. iquit.n.in.2.de anima com.63 & ipſa cognoſcit intentiones i.formas indiuiduales. 10. oĩum prædicamentorũ ut formã indiuidualẽ huius hominis ſm ꝙ hic homo, & hanc lineã hanc albedinẽ hanc paternitatẽ & hanc calefactionẽ, & hmõi plura ita ꝙ non tantũ cognoſcit accidentia ſenſilia cõia, aut ꝓpria, ſed intentionem non ſenſatã, quã expoliat ab eis quæ fuerunt ei coniuncta de ſenſibilibus cõibus aut propriis, adeo ꝙ diſtinctæ & diuiſim cognoſcit ſic ꝙ per uirtutẽ cogitatiuã cognoſcimus, ꝙ hæc aĩa nõ eſt hoc corpus, & ꝙ hæc amicitia non eſt idem cũ hoc corpore, uel hoc colore, hac magnitudine &c. Et qm̃ uirtus cogitatiua cognoſcat intẽtiones ac formas, eodẽ modo quo diximus neceſſe eſt ut ipſa ſit diuiſiua et cõpoſitiua earũ, qm̃ ut Auer. teſtaſ in.3. de anima com.22. oportet ꝙ uirtus cogitatiua cõprehendens cõpoſita et ſimplicia ſit eadem immo hæc ſola componit aut diuidit. cũ natura nõ faciat per plura quod põt per unum, hęc præterea uidetur in medio ut Philo. ingt, qm̃ eſt infra intellectum, & ſupra ſenſum & alia: intellm̃ .n ꝓpter ſui ſublimitatẽ non decebat cõponere uel diuidere, aliæ uero uirtutes ante hanc propter infirmitatem non poſſunt ad hanc dignitatem aſcendere, ſola ergo cogitatiua cõponit ac diuidit, poteſt aũt hæc uirtus uel nos hac uirtute quatuor cõponere, uel formas cũ formis. v.g. qñ iudicamus hoc dulce eſſe album, nel intentiones cũ intentionibus. v.g qñ iudicamus hunc patrem eſſe amicũ. Vel intentiones cum formis. v.g. quando iudicamus hoc dulce eſſe delectabile, vel inconueniens. Vel formas cũ intentionibus, ut manifeſtum eſt per ſe. Et qm̃ eadẽ eſt facultas cõponendi & diuidendi & etiã diſcurrendi ac ſyllogizandi, ut Philop. teſtatur in primo priorum caplõ de intentione libri ideo hæc facultas erit diſcurſiua ſyllogizãs, ac rõcinans, dico aũt eodẽ modo, quo cõponit & diuidit cõponebat autẽ particulariter & ſignate quatuor modis, & quatuor modis eam ratiocinari cõtingit, & quia Galenus & Alpharabius Albelfaram crediderunt rõcinari eſſe proprium homini dixerunt hanc uirtutem eſſe propriã homini & bene dixerunt, ſed quando crediderunt eã eſſe intellm̃ ꝓpter conuerſionem ulis affirmatiue errarunt, ut Auer. dicit in.3.de anima commen. 6. Et ideo dicit Auerro. in tertio. de anima com̃. 20. ꝙ iſta uirtus eſt aliqua ratio quoniam quemadmodũ ratio abſtracta rõcinatur de rebus ulr apprehenſis, ita & hæc ratiocinaſ de tot particulariter apprehenſis: ergo in nullo differt ab intellectu, niſi particularitate et uniuerſalitate, et ideo uocatur aliqua ratio ideſt particularitate differens ab intellectu & tamen fuit propria homini, ſolus.n homo ratiocinatur propter quod ſaluat ſpeciem hominis per hanc et generationẽ & corruptionem & alia multa, & dicam ꝙ hæc eſt forte intellectus practicus quem Ariſ.6. ethico. appellat ratiocinatiuum & conſiliatiuum ut dicam. Et tunc uerificatur ſermo Auer. in.3. de anima com̃.33. inquit enim ꝙ cum ipſa fuerit per memoratiuam & imaginatiuam, ipſa præſentabit aliquando indiuiduum aliqd.i. accipiet aliquã cognitionẽ indiuidui, qđ non fuit ſenſatũ ab illo homine cogitante utpote cognitionẽ alicuius futuri uel præteriti. v.g. cum aliquis bonus medicus per ſuam uirtutem cogitatiuã cognoſcit hanc ægritudinẽ huius hoĩs & eius cauſam, & cõplexionẽ & etatem & locum, et tpa anni &c.& per uirtutem memoratiuã memoratur ſe uidiſſe ex tali ægritudine & cõſimili ęgrotos mortẽ occurriſſe, & per uirtutem imaginatiuã imaginatur mortẽ iſtius hoĩs, tunc uero iudicio iudicabit ipſum moriturũ. ac ſi præſentialiter ſentiret ipſum mori, & alia multa, quid uero ſit officiũ memoratiuæ iam cõſtat, illa.n. expolitam intẽtionẽ accipit ac retinet, ut Auer. dicit, quid etiã ſit opinio cõſtat, eſt.n. pars huius uirtutis quę ſyllõ eius cõcluditur. Quod uero hęc ſola ſyllogizatur Philopo. in primo priorum loco prædicto ſic probat, intellſ quidem & ſenſus non ratiocinãtur, intellectus enim non quoniam dignior exiſtit ꝙ̃ ratiocinatur, quare & diuinus Plotinus inquit de ipſo, ꝙ uel attingit uel non & omnino eſt infallibilis, uel enim attingit ſimplicibus cognitionibus cognoſcens res uel principiũ attingit, & ſimiliter ſm utraq; eſt infallibilis, ſenſus uero tanq; inferior exiſtens non ſyllogizaſ. Quod autẽ phantaſia nec ſyllogizeſ probat etiam, qm̃ oẽ ſyllogizans mouetur, phantaſia enim eſt ſtatus eorum quæ mouentur a ſenſibus ſm actũ, ergo non ſyllogizat. Quod aũt neq; opinio declarat qm̃ opinio concluſio eſt cogitatiuæ palam ꝙ neq; ipſa ſyllogizatur, ideo concludit, relinquitur igiſ potentiarũ cogitatiuarũ animæ particulariũ primã et ſolã cogitatiuã ſyllogizari. Poteſt autem tribus modis ſyllogizari, uel demonſtratiue, uel dialecticæ, uel ſophiſticę: omne, enim ſyllogizans accipit ex notis ad ignota progreſſum, notũ eſt propoſitio, ergo oportet ut cogitatiua accipiat

accipiat p ropõnes ex potẽtiis cogitatiuis, si igitur ex intel lectu principia accipit, quæ cões uocantur notiones demonstrat. Vel ad opinionem conuertitur accipiẽs ab ea syllogismorum principia, & sic dialecticum facit syllogismum vel dictum topicum, qui non semper necessariam conducit cõclusionem. Vel ad phãtasiam conuertit, ab eaque accipiens principia syllorũ, & sic sylm facit sophisticum. His habitis dicẽdum ꝙ quædam est virtus ita infima ꝙ alia cognitione apprehẽdit mediũ & conclusionẽ, ac alia pdicatum a subiecto, & hæc discursiua est virtus, cuiusmodi est cogitatiua, alia est virtus ita alleuiata ac sublimis ꝙ vnico actu attingit æque primo medium & cõclusionem prædicatum & subiectum, dñiam, & cõuenientiam: & hæc nec componit nec diuidit nec discurrit, cuiusmodi est primus intellectus, ut docet.12.met.cõ.51. Auer.

Alia est in medio, quæ eodem actu attingit medium & cõclusionem, prius tamen nã, & primo medium ꝗ cõclusionem, similiter prius subiectum ꝗ pdicatũ vel ecõtra, & hæc virtus est intellectus noster, & hæc non discurrit, nec componit, nec diuidit ꝭm discursum quem cogitatiua facit, nisi ꝭm ordinem naturæ, quoniam vere non nisi simplicia cognoscit ac intuetur complexa autem nõ per modum complexorum, sed vt dictum est in prædicato cognoscit subm vno intuitu, & in medio cõclusionem, & ideo solum simplicia tangit ac intẽtionaliter cõtinet, ut declaratum est. Et si non intelligit nisi simplicia, quo nam pacto cõtinuatur nobis ꝭm complexa, & si nõ nisi vera, quo pacto sumus qñque falsi in opinione. Dicẽdũ ꝙ vna & eadem ꝓpositio est vlis & particularis, vt n. per intellectum intelligimus eam per terminos vles est vlis, ut autẽ per cogitatiuam cognoscimus illius terminos particulares est particularis, & quemadmodum vnum & idẽ est vle et indiuiduum vle respectu intellectus, particulare respectu cogitatiuæ, ita vna ꝓpositio est particularis vt per cogitatiuam cognoscimus illius terminos, ut autem per intellm erit vlis. Modus continuãdi ergo est ꝙ cogitatiua componens successiue, successiue cõtinuatur intellectui, & tunc videmur nos componere, & qño successiue diuidit successiue cõtinuatur intellectui, similiter cum successiue discurrit, successiue ꝭm intellecta vlia cõtinuatur illi ergo successio ac motꝰ ex parte cogitatiuæ nostræ est, & nõ intells in se, quemadmodum colũna fit mihi propior ac ꝓpior ꝓpter motum mei, uel distantior ꝑ recessum mei, sic & intells discurrit pro quanto cõtinuatur discurrenti per motum illius, licet ipse in se nihil discurrat, similiter componit, qm̃ continuatur componenti, & diuidit, quia diuidenti, in se autem nec componit, nec diuidit Et eodem modo ꝑ ipsum falsa intelligimus, nõ ꝙ ipse falsa in se habeat, sed qm̃ cogitatiuæ copulatur falsum cõponẽti, eo n. ordine intrat nos, quo cogitatiua continuat̃ ei, & quia ipsa ꝭm particulares terminos componẽs. s. hanc, hic hõ est leo, continuat̃ ei intellectus intrat nos ꝭm illos oĩs hõ est leo quæ cõpõ est cogitatiuæ sic componẽtis & intellectui vt terminus illius relationis, & ideo in se nec falsa nec composita intelligit, sed solum vera & simplicia, licet modo quodam alio ab intelligere dei ut dicam. His patet ꝙ male intelligunt has propositiones latini ꝭm Auerroim, intellectus cõponit, intellectus diuidit, intellectus ratiocinatur, amplius intelligit facit de potentia intelligibilibus actu intelligibilia, intellectus recipit, intellectus fit in actu, intellectꝰ est in potentia, intellectus errat, intellectus intelligit, cum difficultate vel facilitate, & alia talia hęc n denominare possunt intellectum extrinseca denominatione, sicut dicitur deus ira tus, gaudens, componẽs, diuidens, misericors, prudens & huiusmodi, hæc. n. sunt in nobis formaliter, deo autem attribuuntur ꝭm rõnem vt Auerrois dicit, sic intellectui in se nullum eorum inest formaliter, sed tãtum denominatio ne extrinseca & a parte nostra, est. n. intells terminus relationis nostræ ad eum, quemadmodum deus relationis rei ꝑcreatæ ac formatæ ab eo, & ideo hmõi denominatiões insunt ei prout nos relati sumus ad eum relatione continuationis. i. prout nos intrauimus ipsum & per ipsum intelligimus tanꝗ per principium operãdi. Et oĩa hæc declarata erunt, cum ad argumenta in principio tractatus respondebimus, tunc. n singulũ verificabimus. Quo quidẽ modo intellectus componat diuidat ac ratiocinetur dictũ sit in tantum.

In quo soluitur octaua quæstio. Cap. 25.

IOannes in qõnibus tertii. q. 10. dedit solutionẽ & sustentatur in duobus ꝓpõnibus, quarum prima est ꝙ nulla intellectio vna numero rei generabilis intellui ẽ æterna, & hanc conatur probare argumento Auer aduersus Themi. si intellectus inquit speculatiuus eẽt æternus. i. si intellectus actu intelligẽs esset æternus, formæ sensiles eẽnt intellectæ actu extra animam ac immateriales, quod hoc pacto astruit, si intellectus lapidis una numero est æterna simpliciter, lapis aut fiet intellectus ab intellectu agente, vna cum eius phãtasmate, aut solum ab intellectu agente, dici. n solum ab intellectu agente, est euasio, declaratũ est enim sine phantasmate nequaquã animã intelligere, quo fit vt si dicatur id fieri cooperãte phãtasmate, tũc proculdubio si intellectiones essent ęternæ, eædem numero intẽtiones imaginatę essent æternæ, causato enim ente æterno & causam a qua dependet in fieri cõseruarique necesse est esse æternam. ergo sensationes essent ęternæ. quoniã phantasmata dependent a sensationibus, quemadmodum intellectiones ab intentionibus imaginatis, & cum sensationes sint æternæ formæ sensiles erũt æternæ, cum sensatio dependeat a forma sensili vt scis, & cum nullum æternum sit compositum ex materia & forma, relinquitur formas sensiles esse solutas a materia, & omne solutum a materia est actu intellectum, & sic formæ sensiles erũt actu intellectę, quod erat conducendum, uerificata est igitur ꝓpositio. d. ꝙ nulla intellectio vna numero rei generabilis intellectui est æterna. Et tunc dedit secũdam s. ꝙ homo nõ debet dici actu intelligens nisi actualiter producat actum intelligendi ac eum nouiter suscipiat, quemadmodum inqt, nec ignis dicit̃ actu ignir̃ nisi actũ ignitionis mox ꝓducat. AMPLIVS Auerrois testatur ꝙ homo nõ est actu intelligens nisi per cõtinuationem intellectꝰ, cum eo actu, & hoc est dicere nisi dependeat ipsius actus in homine a phãtasmate, ut per destructionem aliorum membrorũ ħ construit Ioã. quibus Ioã. concludit quod cum vna numero intellectio nõ possit esse æterna intellectui, ac hõ intelligat per nouum actum intelligendi, & cum non possit fingi vnicum numero esse actum intelligendi, erit enim vnũ numero dependens a diuersis causis, eo fit vt intellectiões sint tot numero ac diuersæ & nouę quot homines, intells ergo speculatiuus erit numeratus tametsi intellectus ẽ vnꝰ numero apud Ioannem.

In quo destruitur hęc positio per fundamenta Auerrois, quę ipse conseruat. Cap. 26.

SEd positio hæc contradicit rõni Auerrois, arguit. n. in calce magni cõmẽti si posuerimus intellm speculatiuum esse numeratum ac multa, contingit ut res itellecta apud me & apud te sit vnum in specie & duæ in indiuiduo, & sic res intellecta habebit rem intellectã & sic ꝓcedet in infinitum. Ioã. dedit responsum ꝙ hæc quidẽ ratio ab Auerroi tãꝗ probabilis & disputatiue est inducta, cum ibidem arguat pro utraque parte ꝓblematis, iõ soluit ꝙ non a quibuscunque numero diuersis põt abstrahi vna forma cõis, nisi sint loco ac subiecto diuisa quales nõ sunt duæ intellectiones uel duę res intellectæ, quarum vna sit in te & altera in me. Vel aliter inquit ꝙ nõ inconuenit in his iter sine fine vt fingit. Sed proculdubio hic aberrare videtur in fundamẽtis Auer. & accipio duas intellectiones eiusdẽ auri, quarũ una sit in te, altera quoque in me, et qro vel differũt numero sic ꝙ in nullo cõi cõgruũt, uel differũt numero, sed in quodã cõi conueniunt. Et si quidem primũ fingat, ergo differũt plus discrimine generis & sic hmõi intellectiones erũt æquiuocæ, & sic nõ nũero tãtũ

& est dictum derisibile. si vero in quadam cōi forma congruunt, sed q̄diu est quidditas in aliquibus intellectus potest abstrahere, quēdmodum Auempa. d. & Auer. cōmēdat eum, & est manifestum per se, ergo ab his potest abstrahi quidditas cōmunis, tunc sermo Ioan. nihil est.

AMPLIVS hæ intellectiones numero solū differunt, ergo dr̄ia accidentali, quod Ioan. asseuerat, sed quæcunque accidētali dr̄ia discrepant cōcurrūt essentiali quidditate. ergo hmōi intellectiones essentiali quidditate cōueniūt, sed intetellectus pōt abstrahere omne prius a suo posteriori ergo vt prius &c.

RVRSVM istæ duæ intellectiones auri si differunt numero, vel differunt ꝑpter subiecta vel ꝑpter obiecta vel ꝑpter habitudines ad diuersa phātasmata, nō propter subiecta, cū apud eū vnus numero est intellectus potētiæ omnibus, nō apud obiecta, cū idem sit intellectū vtriusq;. ergo habitudinibus ad phātasmata, quorum vnum est in te, & reliquum in me, apud Ioan. sed quæcunque differūt relationibus cōueniūt in absoluto: nulla. n. relatio destruit rōnem absoluti. ergo hmōi intellectiones cōgruunt in rōne absoluta, et sic ab eis pōt abstrahi q̄dditas absoluta &c.

Adhuc intellectio, qua ego intelligo aurū, est, quoddam indiuiduum vel in ea idem est indiuiduū & quidditas omnibus modis, uel quidditas quoquo modo alia ab indiuiduo non primum, quoniam tūc erit essentialiter abstractū & intellectus separatus, vt Auerrois testatur cō. 9. tertii de anima. Si quidditas est diuersa ab indiuiduo. ergo pōt abstrahi ab illo, & sic tollitur Ioan. sol.

POSTREMO arguo, quęcūque differūt numero et cōgruunt specie, hn̄t q̄dditatē diuersam ab indiuiduis, vt scis, sed hæ intellectiones differūt numero tātum, & congruūt specie. ergo vt prius, minorem ꝓbo, quæcunq; ab eisdem causis eiusdem spēi generātur & cōseruātur & corrumpuntur sunt vnius speciei, modo q̄ ita sit patet, qm̄ phātasmata sunt eiusdem speciei, intellectus agēs in me & in te sunt eiusdē speciei & idē numero apud Auer. ob̄m est idē. g̃ simpl'r erit sola dr̄ia nūeralis, & specifica cōueniētia.

In quo refellitur secunda sol. Cap. 27.

SEcunda quoque sol. eius error est purus s̄m fundamenta Auerr. declaratū est. n. in posterioribus vl̄ia in quodam esse numero, ꝑpter q̄d a generalissimis vsque in spālissima iussit Plato q̄escere. Itē nihil est humano intellectui ignotum, vt libello de generatione cō. 1 9. dixit Auerr. ergo illa vl̄ia tot sunt vel possunt esse erūt nota, & sic infinitum erit intellectum quod falsum est. Adhuc in essentialiter ordinatis est status, vt Arist. ondit in 2. met. sed ordo vniuersalium est essentialis, quemadmodum testatur Aristote. in posterioribus. ergo vt prius.

AMPLIVS cognitio diffinitiua ꝑfecte nō pōt haberi, nisi fiat resolutio vsque in simpliciter simplicia, sicut docet Ari. in. 7. meta. ergo vna natura pōt infinitis intellectionibus intelligi vel nihil contingeret definiri.

RVRSVM videtur q̄ nihil possit abstrahi ab intellecta re actu, quoniam si intellectus abstrahit formā ab illa. Vel cogitatiua cognoscit indiuiduum illius abstracti, vel nō si nō, tūc intell's pōt fingere aliq̄d vl'e, cuius indiuiduū nō cadit sub sensu, & posset operari sine phantasmate q̄d Ioā. negat, si detur q̄ cogitatiua cogitat indiuiduum illi⁹. ergo erit indiuiduum id actu sensatum, quod est mirabile. Et hæc sunt quæ ex. 36. cō. accipiuntur tertii de anima.

POSTREMO tunc scietia esset q̄litas actiua, ut Auer. arguit, qm̄ q̄n magister docet discipulum vel generat scietiam vel non, si nō argumetum Auerrois nullam hēt necessitatem, si sic habetur quod erit qualitas actiua &c.

In quo inducitur secunda rō principalis contra Ioan. Cap. 28.

SEd intellectus speculatiuus est numeratus ac generabilis & corruptibilis simpl'r ut Ioā. dedit, tūc erūt intellecta in potētia actu intellecta, & si q̄s poterit euadere ab hac rōne, argumētum, quo ꝓbat Auer intellectū esse separatum & vnū numero nihil erit, dicam. n. intell'm esse numeratum per corpora ac intellecta numerari, & q̄a intell's est s̄m se abstractus: & nō eductus de potētia materiæ & ab organo solutus, ꝓculdubio nulla erit necessitas ꝓbādi intellectum esse solutum simpliciter, & unum numero, & iam multa argumenta induximus contra Ioan. superioribus capitibus, quibus ostendimus positionē hāc repugnare verbis & fundamētis Auerrois.

EX his patet primam ꝓpōnem Ioā. nihil esse, cā autē sui erroris fuit, quoniā credit argumentum Auerrois contra Themi. & Theophrastum, esse inductum tāquam demōstratiuum, & decipitur, arguit. n. ꝓ vtraque parte, cuius signum est, quoniam cum Auerrois dedit argumentum id parte illa (hoc est igitur vnum impossibilium, quæ vr̄ contradicere opinioni &c.) inducit argumēta ꝓ Themi. & cōtra se, argumētum ergo id est disputatiuum, quod ergo Auerrois reputat ꝓbabile Ioan. demr̄atiuum credit. Quod autem nō cōcludat cōtra Themi. patet quoniam apud Themi. intellectus intelligit per eius essentiam, et nos per essentiam intellectus, phātasmā. n apud Themi. nō habet introitum in generādo sciam sed habitudinem, qua cōtinuatur nobis intellectus, quēadmodum & etiā Auer. sentire vr̄. Propter quod argumētum Ioā. nihil est, cum inquit phātasma corrūpitur. ergo q̄dditas intellecta respōdens illi indiuiduo p̄ntato per phātasma corrūpitur intellectui, declaratum est. n. cām illius inadæquatam sicut non sequitur sor. desinit eē. ergo hō totus sortes cā est hōis inadæquata, ꝓximum. n. fundamētum quidditatis, ut intellectæ est indiuiduum & cogitatum, proximum autem fundamentum habitudinis est phātasma, s̄m The. & Auer. Sed dices saltem apud Auerroim hoc indiuiduum cogitatum desinit esse. ergo intellectio huius hominis desinit eē, & hæc est eadē numero cū illa Platonis. ergo illa desinit.

AMPLIVS quidditas concepta dependet ab indiuiduo cogitato in sorte & illa met ab indiuiduo cogitato in Platone. ergo unum numero dependet a duobus causis totalibus diuersis ut Ioann. arguit uide. Sed miro modo deceptus fuit hic homo, nō. n. per hoc q̄ hoc cogitatum desinet, intellectio lapidis desinet, sed bene desinet esse intellectio huius hominis, quoniam id cogitatū non est cā totalis & sola quidditas cōceptæ ab intellectu simpliciter, sed est mēbrum quoddam, per quod intellectus nobis cōpulatur, s̄m illam quidditatem, erat autē causa inadæquata, cū nōn tātum ab hoc cogitato cōseruetur ac cōstituat̄ quidditas cōcepta intellectui, sed a diuersis, sicut natura humana nōn tantum ab hoc hoīe cōseruat̄, sed in quouis homine. Ex his sequitur q̄ intellectio huius hominis desinet esse q̄n intellectio eadē numero remanebit, quoniam una numero est simpliciter, sed plures relatiue, sicut igitur per speculationem alicuius phantasmatis nihil noui suscipit intellectus, sed tātum efficitur nouus termin⁹ nostræ habitudinis, sic & in corruptione phātasmatis desinit esse terminus rationis & relationis s̄m rōnem. Ad secūdum dicēdū q̄ quidditas cōcepta depēdet ab indiuiduis cogitatis, nō depēdentiæ effectus acti ad cām agētē, sed fundamēti ad fundamētum, indiuidua. n. sunt fundamētum ul'is, ul'e nāque cōseruatur in suis indiuiduis, p̄ nullum tamen adæquatum, ut dictum fuit, & ideo si oīa destruentur nihil remanebit, quoniā destructis primis substātiis impoſe est aliquod aliorum remanere, & ideo habitudo indiuidui cogitati ad uniuersale non est causæ ad causatum ut patet. His cōstat, q̄ quātūcūque intellectio lapidis sit sempiterna, non sequitur formas sensiles eē ęternas, s̄m determinatum indiuiduum, sed bene sempiternæ, s̄m successionem. Licet si intellectio mea, ut mea esset ęterna, ꝓculdubio foræ sensibiles eædē numero eēnt æternæ. Et quā maxīe ultīa ꝑntia claudicat, qm̄ nō seq̄r l̄ est æternū ergo intellectum in actu, corpus. n. cœleste apud Auerroi est æternū, & tn̄ nō est actu intell'm. ergo intētio Auer. nō fuit nisi disputare. Quo vero pacto secūda ꝓpositio refellēda sit superioribus capitibus luculēte expressimus ac disputauimus

sputauim⁹, opinio ergo Ioan. recessit a fundamētis Auer.

In quo apponetur uera mens Auerrois. Cap. 28.

ID autem quod qōnem facit in doctrina Auerroi est, vtrum intellectiones quibus diuersi hoies intelligunt idem intellm. v. g. aurum diuersæ numero an vna numero tātum. Secūdo qōnē facit vtrū intellectio, qua ego intelligo aurum tu vero lapidem sint diuersæ numero, an eadem numero. Ad intellectionem primæ debes scire ꝙ duplex est vnum numero, vnum s. positiue p congregationem causarum facientium indiuiduum in actu, sicut sortes dicitur vnum numero, quoniam amplectitur materiā & quātitatem, & alias causas vnitatis numeralis. Aliud est vnum numero priuatione causarum facientium distinctionem numeralem, & hoc pōt esse dupl'r, vno mō cui nihil rñdet nisi sola priuatio, qualis vnitas est materiæ, vnitas. n. primæ materiæ est per priuationē omnium formarū, nec ei respōdet aliud nisi sola priuatio. Secūdo modo cui respōdet aliqua natura, cuiusmodi est vnum numero res vlis, & hoc iterum dupliciter, vno modo per se, & sic quælibet intelligētia in sua specie est vna numero in illa p priuationem causarum facientium numerum, & ei rñdet quædā natura essentialiter & positiua, & si intellectus est vnus numero apud Auerroim. Alio modo cui respondet vna natura, sed nō essentialiter separata, sed per accñs prout mens separat illam a materia & cōditionibus materiæ, & de hoc inqt Auerrois prio meta. cō. 40. intellm. n. aīalis nō inuenitur magis vno numero in specie illius intellecti, quoniam vnum quod est īmateriale nō iteratur ſm indiuiduum. Ex his sequitur ꝙ materia est vna numero, sed non ita vna numero quod distinguatur contra vnum specie, est. n. vna numero materia in sua specie, prout priuata est causis multitudinis. Similiter intelligētia lunæ est vna numero in sua specie, sed non vna numero ꝙ contra vnum specie discrepet, sed est vnum quidpiam numero in tota specie itaque quidditas & indiuiduum idem est, silr intellectum lapidis, idest quidditas lapidis vel auri vel animalis est vna numero, sed nō ita vna numero, ut contra vnum specie diuiditur, sed simul est indiuiduum & quidditas, sicut est de intellectu nr̄o apud Auerroim. His habitis facile est soluere qōnē sub primo intellectu, cū. n. intellectio auri nihil aliud sit nisi quidditas auri cōcepta ac intentionaliter informās intellectum, ex qua & intellectu fit ita vnum intentionaliter, sicut ex materia & forma vnū realiter, dicēdum ꝙ intellectio illa auri est vna numero omnibus intelligentibus aurum, nō vnitate positiua, sicut vnitas sortis & Platonis, nec vnitate priuatiua simpliciter, sicut vnitas materiæ, sed vnitate priuatiua, cuius fundamētum est vnum numero nō diuersum cōtra vnum specie, sed hoc pacto ꝙ indiuiduum & species seu quidditas nullo modo sint diuersa.

EX his sequitur ꝙ quēadmodum colūna vna numero in se simpliciter, potest dici multa ac numerata extrinsece: & quemadmodum intelligētia est vna numero simpliciter respectu totius cœli, & tamen respectu dextri vel sinistri illius dicitur multa, sic intellectum auri in se simpliciter est indiuiduum, a quo quidditas nō est diuersa, sed extrinsece ac attributione ad multa dicitur multa ac numerata.

Sed dices ergo tu intelligeres per intelligere meum, & ego per tuum, & alia multa, dicendum ergo, ꝙ quemadmodum natura humana, cōtracta p principia indiuidua mea est vna numero in specie tamen prout est in me contrahitur aliis ac aliis principiis indiuiduorum, sic intellectū auri in se est vnum numero prout vnum numero est in tota specie, est tamen diuersum in me prout per aliud indiuiduum speculatum continuatur mihi, & per aliud tibi. ergo vna intellectio est numero auri in te & in me, prout vnum numero coincidit cum vno in specie. s. prout in eo idem est indiuiduū & quidditas, licet sit alia mihi & alia tibi, prout intellectum auri est cōicatum mihi per indiuiduum auri nūc phātasiatum a me, quod nō a te, & inde sequitur ꝙ intelligere meū potest remanere tuo corrupto, quēadmodum humanitas pōt remanere in me, & si in te sit corrupta, & si humanitas sit vna numero in specie humanitatis. quoniam istud vnum numero nō est positiuū, & per principium indiuiduationis, sed est indiuiduum, cuius quidditas est idem omnibus modis, tibi tamen & mihi cōicabile quidpiam. Ex his patet quid dat præceptor discipulo, qñ. n. mouet phātasiam & cogitatiuam & memoratiuam, cogitatiua speculabitur indiuiduum auri, cuius quidditatem speculatur præcepto, & cū ille intrat speculari indiuiduum auri, statim intellectum auri, cum erat quoddam cōicabile, unitur discipulo, & sic idem numero est intellectum auri præceptoris & discipuli &c.

In quodeclaratur, qūo totus intellectus speculatiuus est vnus & æternus. Cap. 30.

CVm declarauimus quo nam pacto intellectum auri est vnum numero, quoniam in quo indiuiduū & quidditas idem, & qūo multa numero, quoniā cōicabile pluribus pp diuersa indiuidua actu speculata, & qūo est æternum simpliciter, ut est vnū indiuiduo in specie, & generabile, vt est numeratum, opus est videre vtrū intellectio qua ego aurum, tu uero lapidem sunt diuersæ numero. Ad quod potest dupliciter respōderi, vno modo consequēter ad dicta imaginabimur ꝙ intellectum auri est simplex quoddam, cuius quidditas & vl'e est idem cum indiuiduo & particulari, vt dictum est. Similiter intellectum lapidis quoddam est indiuiduum, cui⁹ quidditas est omnibus modis idem, tūc dicit Auer. 7. met. cō. 41. sed tamen qñ intellectus abstrahit eā a subiecto, tunc ita habet esse quidditatem, sicut primæ subæ ad suas quidditates, et intellectio per primā subam id quod nō dicitur in subo: & ista sunt vlia subarū, ut dictum est in p̄dicamētis, vult ergo Auer. illa duo intellecta differre numero, sicut indiuidua quæ dicūtur primæ subæ, licet mō diuerso, quoniam indiuidua subæ differūt numero & cōgruunt specie, hæc autem duo. v. g. intellectum auri & intellectū lapidis differunt numero & specie, quoniam vnum numero est idē ꝙ vnū specie, est ḡ diuersum numero idē ꝙ diuersum specie, in separatis. n. substātiis bene sequitur differuut numero. ergo specie vniuoce dicta, licet possit esse conuenientia in specie analoga dicta p prius & posteri⁹, ut docet Auer. in. 2. cœli cō. 49. Sed dices differūt ne genere. pōt dici ꝙ quemadmodum homo & equus differūt specie & conueniunt genere, sic intellectum equi & intellectum hominis differunt specie & cōgruunt genere, puta in intellecto animalis, & sic nihil prohibet intellectum habere intellectum abstractius, vt. d. Auēp ꝙ intellectum animalis est simul vnum numero specie & genere, ideo est diuersum numero specie & genere ab intellectu lapidis, & cum cōueniant in intellectu entis, quod est principium intellectum, ibi status, istud. n. est vnum numero omnibus intelligentibus, & specie, & vnum genere, & vnum trāscendente, & ideo non potest esse aliud in me & in te cū intelligitur. His habitis ad formam qōnis dicēdum ꝙ intellectum lapidis in me. et intellectū auri in te sunt duo numero intellecta, quæ differūt numero et specie insil', quoniā quodlibet illorum est idem cum sua quidditate, et patet qūo non est p̄cessus in infinitum, status. n. est ad ens: quod nō est aliud in te et me, sed idem numero in te et me simpliciter, licet in me contractum per phātasma meū, tibi per tuum, sicut ego suum aliud ens a te per humanitatem meam, et tu per tuā.

In quo datur secūdus modus intelligendi. C. 31.

ET si hic modus sit verus, potest tamen subtilius dici, ꝙ quemadmodum compositum ex materia & vltimo actu, omnibus aliis formis inter mediis, est vnum numero. v. g. compositem ex corpore equi & forma foma equi, omnibus aliis intermediis ibi inclusis. s. forma subæ corporis aīalis &c. vt docet. Auer. primo meta. sic cōgregatū ex intell'u potētiæ & intelligibilib⁹ ordinatis illo mō erit vnus nūero intell's speculatiuus, dico vnus numero, sicut est informis abstractis. s. cuius indiuiduum &

esse idem est. Non tñ est vnum numero cõpõne phyca & hac demõrata, sed compõne intentionali & vli, & ideo firmior ac fixior & maior q̃ ex materia & forma, & hoc videtur intelligere Auer in lib d.d.pispu 6. in sol. tertii, inqt quare rerũ intelligibilia eadẽ sunt q̃ rerum veritates, & intellectus nõ est aliud nisi cõprehensio intelligibiliũ, quę est in nobis intellectum & intellectus & intelligere vnum & idem sunt in quãtum est intelliger & nulla est ibi dr̃ia, nisi inquãtum intelligibilia sunt rerum quæ de earum natura non sunt intellectus, ĩmo sunt intellectus separatione intellectus a materiis. Idẽ dispu. 7. in sol. tertii et in dispu. 3. ĩ sol. 18. inquit. intellectus. n. nõ est aliud nisi cõprehẽsio entiũ formarum ꝓut ĩmateriales sunt, vult ergo is q̃ intelligibilia & intellectus sunt idẽ, nõ idẽtitate essentiali, sicut in prima intelligentia, sed idẽtitate cõpositionis, sic materia & forma sunt idẽ identitate cõpositionis, licet sint diuersa in se. ergo sicut materia & forma sunt vnum cõpositum, ita intellectus potentiæ & intelligibilia sunt vnus intellectus speculatiuus, licet hæc vnio nõ requirat tertiam entitatẽ, sicut vnio materiæ & formæ, ꝓpter quod est essentialior et interior, vt dicit Auerrois. Et hoc declarari põt in intelligentiis separatis, ibi. n. intellectus & intellecta sunt vnum numero, adeo q̃ ex intellectis & intellectu fit vna intelligentia numero, sicut ex intellectu potẽtiæ & intellectis fit vnus intellectus speculatiuus numero æternus, & vnus in sua specie, quæ intelligẽtia humana dicitur, nõ n. differũt, nisi quia ibi intellectus & intellecta sunt vnum in dispõne essentiali, in intellectu autem nr̃o intellectus & intellecta vnum in dispositione intentionali uel accidẽtali. Si igitur ita est ad mentẽ eius, cõsequẽter dici oȝ q̃ quẽadmodum intellectus lunæ ubi esset anima hominis, intellectio qua sortes lapidem & Plato aurum esset vna numero essentialiter, propterea quia vna est intelligẽtia numero, & hoc Theml. opinatur, sic modo in intellectu nr̃o, cũ ibi intells & intellecta sunt vnum vnione intẽtionali, erit idem numero omnibus absolute, licet respectiue ac habitudinibus diuersis erit alius in te alius in me. Quoniam cõtinuabitur mihi per intellectum auri, tibi autem per intellectum auri, lapidis, continuatur autem mihi per intellectum auri, quoniam cogito indiuiduum auri, & tibi per intellectum lapidis, quoniam cogitas indiuiduum lapidis. ergo intells speculatiuus ẽ vnus nũero, cuiꝰ q̃dditas & indiuiduũ idẽ, & sic vnũ nũo sicut repit vnũ nũo in formis abstractis, est autem multus numero prout ei diuersa numero cõtinuantur per diuersa cõtrahẽtia, ut dictum est. Et hoc forte voluit dicere Auerrois in magno cõmento cũ inquit, q̃ intellecta rerum respectu intellectus per quod sunt vnũ entiũ sunt vnum numero & æterna, respectu vero entium per quæ sunt vera sunt multa, quoniam respectu indiuiduorũ imaginatorum numerãtur, licet in se vnum tãtũ sint. Ex his sequitur q̃ licet quãdo sortes intelligit lapidem totus intellectus speculatiuus sibi continuatur, nõ tñ totus totaliter, quoniam licet ille sit vnus simpliciter respectu intells, est tamen multus & enumeratus respectu nostri & nr̃orũ phãtasmatum, appropriabitur ergo totus, sed nõ secũdũ totalem ptãtem nisi in finẽ & augumẽtatur in nobis & diminuitur p augumẽtum & diminutionem phãtasmatum speculatorum, tũc autem erit totus & totaliter nobis cõtinuus, cum cuiuslibet vlis aliquod indiuiduum cogitamꝰ & in memoratiua reseruamus; hæc. n. dispõ est adeptio, vt alias dicetur. Quo quidem modo intellectus speculatiuus sit vnus numero & numeretur, amplius quõ nõ sit accidẽs aĩæ, & quõ post mortẽ remaneat his ꝑspicuũ est.

In quo soluitur quæstio nona. Cap. 32.

QVod omnes tres virtutes. s. phãtasia cogitatiua & memoratiua intellectui deseruiãt ꝑspicuum est in dictis Auerrois. cõ. 7. tertii de aĩa, sed qd sit iste cõcursus difficile est. Amplius cum hæ non congruant eodem modo, dubium est quæ harũ magis & primo uideẽ imaginatiua seu phãtasia, quoniam intelligere aut est phãtasiari, aut nõ sine phãtasia, & alibi frequẽter Aristote. & Auer. concursum phãtasiæ ad intelligere explicãt & non aliarum. Ex alio videtur q̃ memoratiua, quoniam magis est spiritualis & intellectui uicinior, vt. d. Auerrois in lib. d. d. dispu. 3. in solu. decimioctaui dubii, & in libello de memoria & reminiscentia Et in. 3. de anima cõmen. 6. Postremo videtur q̃ cogitatiua cum sit nobilissima, & ideo particularis secũdum Auerroim ac cognoscitiua & intellectui cognatior.

RESPONDET ad hãc qõnem Ioã. Iandu. i. 3. q. 15. q̃ oẽs tres deseruiunt intellectui sed principalis est cogitatiua, quæ principalis est, quoniam ĩmediate per præsentiã phãtasmatis, a quo actuatur creat seu generat in intellectu speciem intelligibilem mediãte qua intelligimus, ĩmediatũ ergo deseruiens intellectui ẽm hoc erit cogitatiua ꝓut actuata est specie rerum sensilium. Sed istud friuolum est: quoniam si cogitatiua actuata phãtasmate generat spẽm in intellectu, tunc intellectus potẽtiæ cõcurreret ad nostrũ intelligere viliori modo, ipsa autem cogitatiua digniori & præstabiliori forte, quoniam intellectus ut patiens, & cogitatiua vt agẽs, et p cõsequẽs potius intellectus seruiret cogitatiuæ q̃ ecõtra. & iam dedimus impossibilia enumerata in hac positione. Ideo aliter oportet dicere, q̃ vt diximus alias, fundamẽtum ꝓximum habitudinis & aptitudinis & actualis relationis, qua intellectus cõtinuaẽ nobis vt principium intelligendi, est cogitatiua actu speculans vel cõpones vel ratiocinãs speculabile, hoc. n. ente in nobis statim innascitur quædam relatio, cuius terminus ẽ intellectus, subiectum sumus nos, fundamentũ cogitatiua actuata phãtasmate, aliquo quæ quidẽ relatio est actualis vnio, qua intellectus cõtinuatur nobis vt eo speculamur, & intellectus iste sic formatus & perfectus intelligibilibꝰ, dum per ipsum speculamur dicitur speculatiuus, vt scis, vt vero actu speculamur dicitur in actu, vt autem iam eo speculati sumus & possumus speculari quãdo volumus, dicitur in habitu ergo vnus & idem ẽm rẽ intellectus sortitur tres rationes respectu nostri, et quia quælibet harum rationum est vna relatio rationis ex parte intellectus, realis ex parte nostri ideo contingit esse tria fundamenta, ex parte nostri vnum. s. fundãs actualiter intellectũ speculatiuum. i habitudinem actualem, qua actu intellectus cõtinuaẽ nũc nobis, & id est cogitatiua actu speculãs phantasma aliquod, & sic cogitatiua cõcurrit & deseruit ad intellectum in actu, fundamẽtum intellectus in habitu. i. habitualis cõtinuationis intellectus in nobis est phãtasma retẽtum ac firmatum in memoratiua possibile exire in actu quãdo volumus, & sic memoratiua deseruit, vt fundamẽtum intellectus in habitu i. vt proximum fundamẽtũ habitualis vnionis intellectus in nobis, & quoniam cõtingit istum intellectum fieri in nobis actu, postq̃ fuit in habitu, & non fit in actu, nisi reuocetur in actualẽ cogitationẽ, & nihil reuocat nisi phãtasia, ꝓpterea quia cognoscit formas vestitas sensibilibus, ideo principium reuocãdi phãtasmatum in cogitationem est phãtasia, est etiam principiũ acquisitionis illorum phãtasmatum, & sic phãtasia cõcurrit, tũ ad habitum formandũ phãtasmatum, tum ad acquirẽdũ. ergo deseruit nostro intelligere magis extensiue, quia pluribus modis, memoratiua vno modo, & cogitatiua vno modo sed extensiue, & perfectiori modo cogitatiua, tãq̃ ꝓximũ fundamentum actualis relationis, qua intellectus est principium intelligẽdi in nobis. Ex his sequitur q̃ oẽs deseruiunt, licet modo diuerso, nec deseruiũt ad causandũ intelligibilem speciem, uel intẽtionem, sed ad causandum habitudinem vel ad esse fundamẽtum actualis vnionis vel habitualis vel actualis modo acquisitæ vel modo ꝓuocatæ Declaratum est. n. relationem nõ effici, sed resultare ex fundamento & termino & subiecto, habitudo ergo hæc vel vnio quæ principium est intelligendi in nobis est consequens fundamẽtum. s. cogitatiua phãtasiantem, et terminum. s. intellm, & hoiem tãq̃ subm, q̃ si cõsideraẽ actuale phãtasma di hĩtudo actualis, q̃ actu speculamur, si hitualẽ erit fundamẽtũ hĩtualis vnionis & itelluí i hĩtu deseruit, si vo reuocatiue vl acq̃sitiue, ꝓculdubio phãtasia ẽ ꝓximũ deseruiens,

seruiẽs Hũc modũ dedit Auer. intelligere in .3. de aïa cõ.7. & .33. & apte nos in cõmẽto nr̃o declarauimus. Tũc ad argumẽta opposita dicẽdũ ꝙ Aris. & Auer. expresserũt cõcursum phãtasiæ ad intelligere nr̃m, tãq̃ pl' necie, quoniã in oĩ mõ concurrit, vt diximus, memoratiua aũt & cogitatiua nõ nisi vno modo tantum, licet cogitatiua excellentiori modo concurrat. Ad secũdum nos diximus in expositione commenti sexti tertii de anima, quõ memoratiua vno modo est spiritualiter, & quõ non, & tu vide ibi. Vltimum vero argumentum concludit ꝓpositũ vt scis.

In quo soluitur vltima quæstio. Cap. 33.

IN vltima quæstio duo sunt quæ cõclusionem faciãt, quõ. s. hĩ vera sit, intellectus intelligit. Et quo pacto ipsum seipsum intelligat. Ad primam ergo dicendum, ꝙ quẽadmodum hæc est falsa, intellectus intelligit in omnibus separatis substantiis, ita ꝙ hoc nomẽ cõcretum intelligẽs dicatur de his, sic & hæc falsa erit intellectus intelligit: primum autem declarauit Auer in .12. meta. cõ. 39. quoniam inquit sumptum. i. cõcretum non dicitur nisi in relatione ad materiam v.g viuens dicitur de forma respectu illam habentis, et ideo solum in cõpositis ꝓprie sumptũ. i. concretum reperitur. Sed quoniam in eis est distinctio in modo saltem, ideo concedũtur & hoc subdit ibidem, in simplicibus autẽ dispositio. i. principale & dispositũ. i. cõcretum illam habens reducuntur in vnũ in esse, & duo in modo pro quãto intellectus sumit illa ex translatione eorum quæ sunt hic, vt quoniam intelligimus istam homo viuit, ex hac sumimus hanc, deus viuit, non ꝙ vita et habens vitam sint diuersa sicut in animali, sed sunt vnum in subiecto, & duo in modo, ideo non sunt sicut sinonyma, ita vera p̃dicatione nõ dicimus intellectus intelligit sic ꝙ intellectus & intelligens sint duo, tamẽ cõceditur, quoniam sunt vnum in esse & duo in modo. Sed dices nõ videtur simile in intelligentiis & intellectu nostro in illis. n. intellectum & intellectus sunt vnum in esse essentiali, in intellectu nostro nõ & per cõsequens potest intelligi forma & habens formam forma. n erunt intellecta, habens formam compositum ex intellectis & intellectu, qui intellectus dicitur speculatiuus. Et sol. est ꝙ in omnibus abstractis idem est intelligẽs & intellectum, licet in quibusdam idem per se, ac essentialiter, in quibusdam idem quasi per accidens, intellecta ergo actu erunt eadem intellectu potẽtiæ in dispositione vnionis maioris ꝙ̃ sit materiæ & forę, & quia vt sic sunt idem, ideo non potest per se sumi ratio formæ & habentis formam, & ideo hæc erit falsa absolute, intellectus intelligit, attributione autem & translatione ex vere compositus est vera.

In quo declaratur quo pacto intellectus intelligit se, & prĩo narratur, & ĩprobatur põ Alpharabii. C. 34.

ALpharabius in libro de intellectu & intellecto opinatur ꝙ intellectus in sui natura est pura potẽtia, et per consequens nõ est potẽs generare suiipsius speciem, cũ vero intellectus fuerit in actu per speciem rei materialis, tũc erit vnum entium, & redditur ita potens ꝙ generabit speciem sui, per quã intelliget se intellectione propria ei. Latini autem interpretãtur Alpharabiũ dicẽtes ꝙ intellectus duobus actibus diuersis attingit se & alia. actus n. quo attingit alia ꝓculdubio rectus est, actus ṽo quo se attingit reflexus ac circularis est, hoc autem eadem specie fieri dicunt, qua cognoscit quidditates vl'es rerũ alio actu per eandem speciem se intuetur, hunc itaque modũ Alpharabium sentire credunt. Alii præterea dixerũt intellectum se intelligere, quemadmodum existimatiua eligit species insensatas ex speciebus sensatis, & cogitatiua cõceptum substãtiæ ex cõceptibus accidentium, tũc dicunt Alpharabium velle intellectum humanum ex speciebus intelligibilibus naturaliter eligere speciem sui & imateria, liũ, ita ꝙ ꝙ̃ primo intellectus rerum materialium spẽbus fuerit actuatus, tam primo redditur potens eligere speciẽ sui, quam extrahit ab eius essentia, omnes ergo cõgruunt ꝙ intellectus alio actu intelligat se, & alio intelligat alia, licet hi dicant alio actu & alia specie, alii alio actu, sed eadẽ numero specie. Videntur autem sustentari in hoc, quoniã distinctio actuũ ex distinctione obiectorum cõsurgit sed intellectus & formæ intellectæ sunt diuersa obiecta. ergo diuersis actibus sunt attingenda. Amplius, illi actus sunt diuersi, quorũ vnus est rectus alter reflexus. Adhuc illi sunt diuersi, quorũ vnus est permanẽs altero nõ ente. Postremo illi actus diuersi sunt, qui fundãt cõtraria indicia. Et his accidit totum hoc. ergo hi sunt diuersi. Auer. obiicit his. d. & sic intellectum habebit intell'm. i. abstractũ essentialiter habebit abstractius, vt itulit cõ. 8. tertii de aïa, & cõsequentia tenet, nã si intellectus intelligitur per ꝓpriã speciem, vel ꝓpriũ actum, cũ actus vel species abstrahant ab eis quorum sunt erunt abstractiores eis. ergo si intell's intelligitur p ꝓpriã speciem, vel ꝓpriũ actum. spẽs illa vel ille act' erit abstractior itellectu, qd ẽ derisibile. Adhuc tũc idem esset forma sui per se. quoniã oẽ intelligibile p se est forma intelligentis, imo uerius faciẽs vnũ cũ intellectu q̃ forma physica, cũ materia physica, ut Auer d. sed p se intellectus est intelligibile quidpiã ꝓprio actu distincto et per se. ergo forma sui. Et etiã hĩ sol. ẽ diminuta, cũ non declarauit, quo genere ꝓblematis intellectus intelligat se intelligendo alia.

In quo declaratur secundum Auer. quomodo intellectus intelligit se intelligendo alia. Cap. 35.

CVm de quolibet vere scibili quatuor quæri contingant, si sit, quidque sit quale ue, & pp quid talis sit, vt Aris docet in posterioribus, & intell's sit vnũ vere scibilium ꝓculdubio & de eo q̃rẽdũ erit, an sit qd terminabimus, quoniã est vnum entium, ac etiam qd sit ad quod respõdebim', quoniã oïa fieri receptione. Præterea qualis sit, cui dicemus, quoniã abstractus a materia & organo. Denique pp quid abstractus, & quoniã foras materiales oẽs recipit afferemus. Adhuc post hæc accipiẽdum ꝙ potẽtiarum quædã sunt ita debiles ꝙ diuersis cognitionibus attingũt medium seu rationẽ cognoscendi & conclusionem seu cognitum, & dico diuersis, tum re, tum tpibus diuersis, qualis est virtus cogitatiua, hĩ. n. alia cognitione ac tpe alio cognoscit subiectum alia ac alio tpe p̃dicatum, & inde fit, vt ꝓpõnẽ ex eis cõponat vel diuidat, prçterea alio intuitu intuet' mediũ, ac alio cõclõnẽ, & ideo fuit necessarium ratiocinari ex noto ad ignotũ. Quædam vero sunt ita fortes ac sublimes ꝙ vno intuitu nũero subiectũm ac p̃dicatũ mediũ ac cõclõnẽ cõspiciũt, & eodẽ instãti naturę, cuiusmodi ẽ intellectus primi entis, ille. n. nõ alio actu mediũ cõclusionis & cõclusionẽ ipsam inspicit. Nec p̃dicatũ alia cognitione ab illa subiecti, & hac ꝑfecto de re intellectus primi nec componit nec diuidit nec rõcinat' ẽm pipateticos, cũ ibi nõ sit hoc prius id posterius notũ, sicut fit, tum in ꝓpõnibus, tũ in syllo. Amplius, & post hĩ dicẽdum ꝙ q̃dã sunt entia q̃ p essentiã ac eorum naturas sunt abstracta, & hæc sunt intellectus, q̃les sunt subæ mouẽtes stellas, & intellectus nr̃. Quædã vero sunt, q̃ in suis naturis sunt cõcreta in materia ac indiuidua, & hæc sed sunt abstracta per accidens, ꝓpterea quia mens remouet ab eis materias & illarũ caracteres, & hmõi sunt intellectus p accidẽs, & ideo intelliguntur tantũ & nõ intelligunt, vt docet Auer in .3. cõ 16. Postremo oȝ accipere ꝙ q̃dã intelligũt, qa ꝑficiũtur ab intelligibilibus tm̃, & hoc pacto ĩtell's nr̃ intelligit. q̃dã intelligũt, qa cãnt ac ꝑficiũt intelligibilia, & hoc mõ deus intelligit oïa, eo qa cã est oium, & quasi oïa ipse est. Quædã ãt intelligũt vtroque mõ, ut mediæ intelligẽtiæ intelligũt inferiora, ut cãæ sunt, superiora, ut cãta & ꝑfecta, ut diximus sæpe. His itaque acceptis dicimus ꝙ cũ intellectus fuerit respectu tui uel mei actuatus intelligibilibus tũc ipse intelligit se, prout ipse nihil aliud est nisi foræ rerũ inq̃ũ cõphẽdit eas, ꝓcul ac solutas a mãiis, q̃si igit' se intelligit mõ accẽtali, ut. d. Alexã. i. ẽm ꝙ accidit intellectus ꝙ fuerint ipse i eius essentia, intellectus ergo

propter tria intelligit se per accidens, tum primo, quia nō per eius essentiā cū hoc solum sit in intellectu superiori, tū secūdo, qm̄ intelligit se p vl'es formas, q̄ & si nō sint accn̄s intellectui sunt tñ extrinsecę, & nō essentia intell's p se, sed p accn̄s. tū tertio q̄a intelligit se p illa quorū nāæ sunt, nō intellectus sed fiunt intellectus per accidēs, vt dictum est. Sed quoniam intellectus est potētia sublimior cogitatiua, inferior intellectu primo, ideo supra cogitatiuam retinet φ vno ac eodem actu quo intelligit rationem terminādi problema intelligit se. v. g. eo actu quo intelligit vnum entium, intelligit se esse, & eo actu quo intuetur suam diffinitionem intuetur se. Eodem actu quo intuetur medium in problemate qualis est intuetur se, & sic in ꝓblemate propter quid, & ideo non oportet vt intellectus intelligendo vel habendo se respectu alicuius problematis componat vel diuidat uel ratiocinetur, sicut nec prima mens. Sed cōpositionem facit cogitatiua vel ratiocinatur vt continuaṛ nobis sub forma illorum problematum, & hoc modo patet quō intellectus intelligit se. Ex his patet diīa inter modū quo intellectus se intelligat & primus se. Intell's. n. primus intelligit se per se tribus modis, primo, quoniā se per essentiā ꝓpriā. Secūdo quoniam nō per alia extra essentiā eius cū ipse sit omnia & totum & vniuersum. Tertio qm̄ intelligit se per id quod in sui natura est intellectus. ergo ipse se ipsum intelligit per se omnibus modis per se, intelligētiæ autem mediæ respectu inferiorum se intelligūt, ut primus intellectus. s. per essentiam, & nō per alia, & p id qđ in sui natura est intellectus respectu superiorum intelligūt se quasi per accidens, quoniam p essentiā superioris, quæ non est sub̄a intelligentiæ uel essentia eius licet in se sit intellectum ac intellectus. His patet sol. ad obiecta aliorum, quoniam tametsi obiecta sint diuersa trāseūt in rōnē vni' intellecti pp perfectionem cognoscentis. Ad secūdum ibi non est actus & actus, intellectus n. perficitur ab intelligibilibus, & quia accidit illis esse intellectus, iō intelligit se p accidens intelligēdo intellectus illos separatos per accidēs a mente, res. n. intellectæ sunt intellectus saltem per accn̄s, & ideo intellectus vnica perfectione perficitur ab illis, & a se, ꝓut est quid vnum illorum. Quia. n. intellectū auri est separatum, percipit se separatum, quia vnum numero se esse vnum numero, q̄a tale uel hm̄oi talem uel hm̄oi se pcipit, quoniam intellectum auri est intellectus separatus, ꝓut mens remouet ipsum a materiis. Propter φ patet φ illi actus sunt semper, & nō vnus nūc alter cras. Itē indicia diuersa sunt ratione diuersi modi apprehēdēdi, nō propter diuersos actus, ut patet, quoniā deus vno actu indicat se, & ideas, diuersis tamen indiciis.

In quo tractamus de intellectu practico, cuius principiū est uolūtas, & ideo primo de uolūtate. Cap. 36.

QVia intendimus loqui de intellectu practico ẜm Auer. & voluntas facit ad illius declarationē, ideo primo de voluntate dicendum. s. quid sit, cuius sit, & quō distinguitur ab intellectu. Dicēdum itaque primo φ in nobis tres experimur actus, quorum vnus est potentiæ vegetatiuæ, ut nutriri, augeri, & generare. Alius ē potentiæ sensitiuæ tantum, ut tangere & alii actus sensuum. Alius est ratiocinari, & hoc quoque est vl'r & particulariter, particulariter respectu cogitatiuæ vl'r pp cōtinuationē vl'ium per intellectum vnitum ac ad nos conuersum, & quia ut d. Auer. 12. meta. appetitus sequitur cōprehensionem, sicut vmbra corpus ideo erit triplex in nobis appetitus, vnus qui est sequens formam, ut uegetatiua, qualis est in plantis ad suū nutrimētum, vt Auer. d. in primo physi. auscul. cō 81. Alius sensitiuus qui cōsequitur virtutē sensitiuā respectu actuū sensus & hic est cōis hoībus & brutis. Tertius rationalis qui consequiṛ rōnē, et est appetitus proprius hoī, & dṛ uolūtas, & quoniā rōcinamur vl'r & pticulariter, ideo est uoluntas & vl'is & particularis. uoluntas nāq; vl'is est intellectus, intellectus n. dṛ ꝓut pficiṛ ac formaṛ intentionaliter ab intellectis indiuiduorū, & ꝓut per ꝑsum intelligimus dṛ intellectus nr̄. Volūtas āt inquantū ad actū cōsequiṛ fuga vel ꝓsequela, & uolūtas nr̄a prout principium est vniuersale ꝓsecutionis vel fuge. Volūtas autem particularis est uirtus cogitatiua, virtus. n. cogitatiua dṛ intellectus particularis, & aliqua rō ẜm Auer. vt diximus, cogitatiua ergo vt moueṛ a formis indiuidualib' & rōcinaṛ circa illas dṛ rō particularis ac intellectus aliqs, ut uero per actum eius accidit nobis fuga vel prosequela electio uel amor dicitur voluntas particularis, voluntas ergo quid sit, & quot modis sit patet.

In quo soluuntur quæstiones circa hoc. Cap. 37.

AMbigūt an volūtas nr̄a sit vnius rōnis cū volūtate motoris. Secūdo an intellectus in se possit aliquid uelle cōtingēter. Tertio q̄ nā pacto voluntate abstracta nos volumus. Quarto quo nā pacto volūtas pticularis se habeat ad volūtatē vl'em. Ad primā dicēdum φ q̄ diu intellectus ita recidiṛ indicat aliqđ, cuius oppositū nō pōt ītelligere ac ei assentire, volūtas ē necessaria, & inde tolliṛ cōtingētia volūtatis, cōtingētia n. volūtatis ꝓuenit ex indicio intellectus ad opposita, & q̄a volūtas intellectus motoris subordinaṛ intellectui, q̄ cognoscit tantum vnū & oppositū, nō iō illa ordinaṛ ad vnū tātū, voluntas āt hoīs, quoniā indicat p intellectū opposita, iō & ipsa potest, & opposita pseq vel fugere. ḡ volūtas motoris ē alterius rōnis a volūtate nr̄o, Ex his seqṛ φ cū intellectus in se cōsideraṛ, vt infimus est abstractorū, sit vna fora oīno liberata a materia ac tātū intelligēs vnū intelligibile. i. gen' subarū separatarū, iō tātū vno mō vult, & inde tolliṛ cōtingētia volūtatis, eo q̄a tolliṛ indiciū intellect' ad opposita.

ET hoc mō uolūtas intell's ē eiusdē rōnis cū voluntate motoris sepati, & sic iā manifesta ē sol. secūdæ q̄onis. Tūc p h sol. p3 ad tertiā, φ licet intellectus in se uelit simpliciter necīa, nec possit appetere oppositū eius qđ intelligit in se, q̄a tñ cōuertiṛ ad nos cōtingēter iudicia opposita capiētes pp cogitatiuā, q̄ rō est pticularis, iō principiū ē exequēdi vel fugæ cōtingēter, erit ergo iste ordo φ intellecta nobis cōtinuātur p imaginatas formas, uolūtas āt p ītellecta. ergo eodē medio volūtas et intellectus cōtinuātur nobis: licet ordine q̄dā. Et p h ad quartā, sicut. n. cogitatiua est q̄dā rō particularis, intell's vero rō vl'is, ex q̄bus cōstituiṛ vnū intelligēs, ita volūtas cogitatiuæ est appetitus pticularis, volūtas āt intell's vl'is, ex q̄bus fit vnū pricipiū electionis & fuge odii amoris & aliorum actuum, hæc de volūtate dicta sint nunc.

In quo tractatur de intellectu practico. Ca. 38.

FAcile ex his manifestū ē qđ sit practic' ītell's, oīa. n. entia speculabilia, vt speculabilia, constituūt intell'm speculatiuū, vt diximus Opabilia āt ut opabilia cōstituūt practicū, & q̄a opabilia, ut opabilia, non sunt nisi singularia, & intell's particularis. s. cogitatiua sola, cognoscit singularia vt singularia, ergo intellectus practicus nihil aliud est nisi cōstitutū ex cogitatiua & opabilib' cognitis, vt cadūt sub ope nr̄æ volūtatis, & hoc The. sentire vṛ 1. 3. de aīa ca. 59. vbi ītellectū practicū ponit ꝑesse agēdis reb' & administrādis, q̄ nō sunt nisi pticularia. i tibidē cap. 61. ait φ intellectus practicus est finis speculationis, sed initiū opationis, nihil āt est initiū opationis nisi virtus ac facultas materialis. Et hoc sentire vṛ Aris. cū inq̄t & oīno in actione. i. intellectus practicus, & qđ sine actione. i. ītellectus speculatiuus, ẜm expōnē Auer. cō. 34 nō simpliciter differūt sed in eo φ simpliciter. i. vniuersale differt a quodā. i. pticulari, mō intellectus est qđ vniuersale, cogitatiua intellectus est particularis. ergo nihil uoluit dicere nisi cogitatiuā esse intellectū practicū, & Auer. 3. de aīa cō. 20. in calce. d. intellectus q̄dē speculatiuus differt ab opatiuo p diuersitatē pparationis exn̄tis in hoc ītellectu, & loq̄tur de cogitatiua.

Sed dices medicina ē scīa practica. ergo subiecta eius sunt opabilia, & tñ illa sunt vniuersalia, q̄ nō pn̄t eē in cogitatiua. Similiter moralia sunt vniuersalia, q̄ nō pn̄t fundari in cogitatiua. Dicēdū φ subiecta medicinæ, & moralis pn̄t dupliciter cōsiderari, ut speculabilia sunt, & sic ē scīa, alio mō vt opabilia, & sic sūt singularia & relicta ad op' nīm

primo

primo modo principium eorum est intellectus speculatiuus secundo mō intellectus practicus.s.cogitatiua, uolui autem hæc pauca colligere de intellectu practico quoniā ex intellectu speculatiuo multa potest scire de eo, & qm̄ nō est intentio mea principalis de ipso, quoniā in cōmēto nostro de aīa diximus multa. Ex his patet quid intellēs speculatiuus sit, quid uoluntas, quid intellēs corruptibilis qui dr̄ cogitatiua apud Auerroim, de qua multa diximus, & quid intellectus practicus.

In quo soluūtur argumēta aliarū pōnū. Cap. 39.

HIs itaq; perfecte sic expositis facile soluere possumus aliorum argumēta, quæ tacta sunt. Ad primum capitis sexti dicendum, q̄ habitus nō est aliquid intellēs, sed ex parte phantasmatū, quæ cū habituata sunt reuocare nobis faciunt actualem continuationē intellectus, qñ uolumus, & ideo dicit̄ iitellectus in habitu, & hoc iam multoties diximus. Q. āt habitus nihil sit intellectus patet, qm̄ summe inclinatum ac summe cōtrariū alicui opi nunc habituatur, nullus.n. habituaret mām in receptione formarū, cū formæ sint perfectiões māæ, mō intellectus est materia intelligibilium, & summe inclinatus ad ea, tāq; ad eius perfectionē facietia. Nec summe cōtrariū, si.n. decies milies ꝓieceris lapidē sursum, non habituabitur in motum sursum lapis, vt Aris.dicit, & sic intellectus, ut intellectus, non pōt habituari, erit ergo habitus ex parte trium uirtutum manifeste, & hoc idē Auer. dicit in. 3. com. 20. in fine, & ego declaraui id in cōmento nr̄o. Ad scdam dicendū, q̄ argm̄ supponit falsum, intellectū s. ꝓcedere ex ignorātia in sciam, ꝓcessus.n. est a pte nostri qui intramus intellm̄, scire.n nihil aliud est nisi itellectū accipere, accipimus aūt intellectū per hoc q̄ phātasma aliquod speculamur, vt sæpe diximus. Ad tertiam dicendum, q̄ si maior intelligitur q̄ cognitio fiat per sile .i. per silitudinē cātam ab obiecto, quo intellectus tendit in obiectū est mendaciū, qm̄ tunc intellectio esset per medium, & nō uere uniretur intelligibili, sed intelligendū ꝑ sile in gradu: qm̄ intelligibilia nunq; intelligunt nisi fiant intellēs, vt dictum est in vltima qōne huius. Ad quartā, iam declarauimus necessitatē intellectus agentis, & diximus q̄ nō est increando intellectiones uel species intelligibiles diuersas a rebus intellectis, sed est sicut lumen intellēs potentiæ, mediante quo ꝑficitur ab intelligibilibus, sicut perspicuum a coloribus, & tu uide loco eius. Ad quintam dicendum, q̄ singulare & vl'e possunt accipi dupliciter, vnomō ut habent rationem diuersorum intellectorū .s. ꝓut apprehendunt̄ diuersis & pręcisis cognitionibus, & h̄ pacto singulare sensu, & vl'e intellēu apprehendit̄, vt docet Aris.& Auer.in.3.in com.9. Aliomō ut reducunt̄ in formam vnius intellecti.s. ꝓut cognoscitur sub alietate uel cōuenientia, isto.n.modo habēt formā & rōnē vnius intellecti numero, est enim totū idvnum intellm̄ numero aliud ab auro, & sic intellectus cognoscit h̄ intellectione æterna, nec oportet q̄ oē ponens dr̄iam aliquorū cognoscat illa diuersis & perfectis cognitionibus, meta.n ponit dr̄iam inter ens & hoīem uel conuenientiā, & tamē nihil cognoscit nisi ens distincta cognitione, hō aūt cognoscit̄ a pbico, sed sufficit q̄ distincta cognitione hō cognoscat̄ ab habitu sibi ꝓximo ac subordinato, sic intellēs mediāte sensu cognoscit distincta cognitione, singulare aūt ut trāsit in rōnem vnius intellecti numero, cognoscitur ab intellectu, vt mediate sensu fuit cōceptū singulare per se. Ad sextam immo dico, q̄ si daretur species intellectus nō pficeretur ab intelligibili, & quia nō datur, ideo perficit̄ ꝑ se ac immediate intelligibili, quēadmodū forma perficit materiā ꝑficit dico sine medio quod sit formæ silitudo, sed ipsa immediate attingit essentiā materiæ receptione physica & corporali, ita intellecta immediate attingunt essentiam intellectus per se: ac immediate intentionaliter et vl'r ut dictum est, est enim intellēs potentia materia intelligibilium, sicut materia prima materia sensilium, non differēs nisi penes particularem modū recipiendi & vl'em, ut dicit Auer. Ad septimā, iam diximus sæpe sæpius de mō quo intellectus cōtinuatur nobis intellēs enim ſm̄ sui naturam forma nobis nata continuari ſm̄ positionē ac postremā perfectionē, & huius nulla alia est causa: nisi quia intellectus, & nos hoīes sumus hoīes. Sed q̄ nūc tibi cōtinuat̄ est per nouū indiuiduū, q̄ licet sit particulare, iō ſm̄ parti reddit intellm̄ sibi continuū, nec est inconueniens, qm̄ illa cōtractio fit per minus commune ut diximus.

In quo soluuntur argumenta ex uerbis Auer. accepta. Cap. 40.

HIs itaq; solutis argumenta ex uerbis pborū soluent̄ & primo debes scire q̄ spēs apud pipateticos nō est specificatū ac silitudo rei & qualitas illius, sed est forma intellecta seu concepta perficiens intellectū intētionaliter, & ideo ubi Arist.in trāslatione nostra habet spēm Auer.in trāslatione eius habet formā, erit ergo sensus q̄ intellectus est impassibilis corruptiua receptione tamē est susceptiuus formæ intentionaliter & ul'r & non inhærenter tanq; sibi accidens, ut male exponunt latini, & potentia hmōi.s perfectiua ac ul'is existens materia ut diximus. Alia auctoritas est in oppositū, locus enim non est subm cui inhæret locatū: ut Simplicius tangit, sed est continens locatum, & quia intellectus non recipit formas intelligibiles inhærenter tanq; accidentia ei sed intentionaliter & ul'r: tanq; perfectiones & intentiones, ideo continet illas, & hoc pacto est tanq; locus, est enim locus ultimum cōtinens immobile primum. Modo intellectus est ultimum continens formas intentionaliter & uniuersaliter ac perfectiue immobile, qm̄ unio intellecti cum intellecto est maxima cum sit indissolubilis, est.n. unio ul'is quæ abstrahit a tpe & loco &c. primum qm̄ adæquate intellectus perficitur ab omnibus intelligibilibus, quot enim sunt possibilia intelligi, tot continet, & quot continet: tot possunt intelligi, & ideo bene dicentes sūt animam esse oīum formarum. Vbi Simplicius sic loquitur (cōmendat locum formarum animam enunciantes ac simul quidem manifestans q̄ non de participato ab anima intellectu erat ipsi sermo ille nanq; non anima, sed præstantior substantia simul uero q̄ formas non accidentia uocat, horum enim sensitiua susceptibilis) hæc Simplicius ad uerbum ecce q̄ aperte Simplicius uult intellectū accn̄tia nō recipere, cum accidētium receptiuum sit sensitiua pars, intellectus autē bene locus est formarū, quæ nō sunt accidentia ei, & per idem patet in tertio uerbo species enim Aristote. formas accepit, ut Simplicius & omnes commentantur.

AD primam auctoritatē Auerrois sol. patet: nos enim bene ponimus intellectum recipere ac pati, sed non realiter & inhærenter, tanq; receptum esset ei accidens, sed intentionaliter & uniuersaliter ut sæpe diximus, quali mō intelligentia inferior recipit & perficitur a superiori, ut dicit Auerrois. Ad secundam dicendum, q̄ subiectum aliquorū esse potest duobus modis, scilicet inhæsionis, et sic sūba est subiectum accidentium, ut Simplicius tangit de mente Platonis in gorgia & in theeteto, alio modo subiectum intentionum ac potius informationum, & hoc est intellectus respectu intelligibilium formarum, & hoc mō intelligit Auerrois. Ad tertiam, phantasma potest cōparari ad intellectum dupliciter uno mō respectu intelligere, alio mō ut acquiritur nobis respectu intelligere phantasma est subiectū i. fundamentum intellecti, quod intelligitur ab intellectu: qm̄ intellectū ipsius est forma uniuersalis cuius esse est in phātasmate imaginato, & sic non habet rationem materiæ nec formæ nec agentis, sed potius fundamenti & conseruātis esse uniuersale. Alio mō comparatur, ut nobis acquiritur, & sic phantasma est fundamentum habitudinis & relationis, qua intellectus efficit̄ nobis forma & principium intelligēdi, & cum fundamentum sit causa relationis, per modum cuiusdam resultationis & non proprie efficiens, ideo potentia phantasmatis, est quasi potentia motoris, ut sit motor & sic intelligit Auerrois contra Auemp. Ad quartam dicendum, q̄ fa

tum est intellectus speculatiuus qui est cōgregatū ex intellectis, & intellectu. hoc enim cōpositū est æternū, nec repugnat æterno esse factum, & habere cām, appellaf tñ nouū respectu nostri, ac ut destruat opinionem Them. q intellm speculatiuū ponit substantiam ęternā intells agentis: ut diximus. Ad quintā, intells fit oia rnō silitudinis: nō q recipiat intellecta mediāte silitudine: sed hoc pacto fit oia, qm nō intelligit nisi res fiant intells ,ppter separatione a mente. & sic recipit eas. Ad sextam, dupliciter cōparatur sensile sensui in rōne motoris effectiuę. s. prout causa est agens cuiusdam effectus: qui spēs & similitudo eius dicif. Alio mō in rōne formæ intentionaliter perficientis ipsum sensum, hmōi ergo comparationes inter sensum & intellm sunt intelligendæ nō de sensili primo mō, sed in scdo mō. s. ,put sensile perficit sensum intētionaliter & immaterialiter, non ut agit effectū, qui similitudo dicitur. Fuit aūt necessaria illa similitudo intermedia in sensu & sensili, ,ppter imperfectionē sensus qua nō pōt perfici a sensili nisi mediante medio, intells aūt cum sit natura superior ac sublimior, ideo potuit perfici ab intellectis absq; medio. Ad septimā, intells speculatiuus potest dupliciter cōsiderari, vno mō in se, & sic semp est extractus nec repugnat æterno fuisse extractum extractione æterna, alio modo respectu tui vel mei, & sic continue extrahitur, intellectus enim agens est principiū, quo in nobis fit ista noua extractio, intells potētię pricipiū q fit i nobis noua receptio intellectorū, licet in se, nec hoc, nec id fiat.

Ad octauā maior est falsa scientia enim & res scitæ nō differunt & quia res scitæ sunt diuersæ ab intellectu, non q sint accidens intellectui, sed intentiones spirituales perficientes ipsum, ideo possunt dici aliæ ab anima econtrario intellectui agenti, qui nihil intelligit extra se. Ad nonam dico, q moueri e duobus modis, vno modo perfici, ac intentionaliter recipere, & sic intellectus mouef ac pficitur ab intētionibus imaginatis motu & pfectione æterna. Alio mō respectu nostri & sic intellm moueri nō est aliud nisi nobis cōtinuari per præsentiā phantasmatū. ut diximus. Ad decimā dicendū, q operatio intells est in genere passionis vlis & intentionalis & nō particularis et indiuiduæ: & ideo non recipit nouum, & si denominaf nouiter recipere ex parti nostri, vt dictum est. Ad vltimum iam patet sol. voluntas enim nō habet ortum ac introitum in faciendo acquirere accidentia intellectui sed habitudines intellectorum, vt sæpe diximus, h sunt q mihi videntur esse dicenda in positione Auerrois, stantibus. n. principiis eius non potest aliter dici, vt patet consideranti ea quæ nos tetigimus.

In quo veritas narratur oium dictorū. Cap. 41.

QVæ sunt principia in toto lib de intellectu, hæc sunt. Intellectus est virtus passiua, scdm vero, intellectus est uirtus separata a corpore fm primā perfectionem: hæc enim, vt Auer testatur sunt principia qm his verificatis sequūtur oīa quæ dicta sunt de intellu: si. n. intells est uirtus passiua, tunc sequitur intelligere esse virtutis passiuę opus, & per ɔ̄ns esse in genere passionis: & tunc sequif esse alterū genus intells s. qui dicitur intells agens qui sit oīa facere sicut intellectus potētiæ est omnia fieri. Si prçterea intellectus est uirtus separata fm primā perfectionem, tunc sequif ipsum esse intellm in actu, & quādo est intellm in actu, tunc est virtus separata p essentiam, & cum in separatis per essentiam non possit esse nisi vnū indiuiduū in tota specie, quod simul est indiuiduū & quidditas & indiuiduū est vnū numero cuius quidditas est eius essentia, tunc intellectum esse vnū numero, ac nō alium in me & in te sequitur, sed unū omnibus proculdubio, & quādo intells fuerit eēntialiter separatus, ac purus & vnus, tunc sequitur q ipse nō substernitur accidētibus realibus, & q intelligere est pati perfectiuæ ac intentionaliter subiici formis intellectis prout mens aufert eas a mā, & sequif q species intelligibiles quas Ioā & alii ad Auer. mentē dederunt accidēta aiæ, sint fictiones. Et sequif intellectū speculatiuū esse qdpiā cōpositū ex intellectis et intellectu potētiæ cōpōne intētionali, ac tanta unione ut nūq separetur, & tunc sequif intellm speculatiuū esse æternum ac formas uniri nobis per præsentiam intentionum imaginatarū sicut dictū est. Et ipsum unū numero idē cū sua quidditate, licet sit multū, sicut vle cōicabile per diuersa indiuidua, et sequunf tot ex illis duobus principiis, quot dicta sunt de intellu, ac polia dici, & ideo videmus The. Auic. & alios, qui ponunt intellm separatū & unū dicere ipsum nullū accidentiū recipere, sed Simp dicit accidētia recipi in sensitiua parte. Them. in intellectu cōi Auic. in rationali aīa ponit spēs: quibus acquirif aptitudo q continuatur nobis intells separatus, quo intelligimus. Et quia illa duo sunt principia oim eorū, quæ dicūtur de intellu iussit Auer fieri magnā cōsiderationē in eis, ut Plato dicit & Aristo. & ,ppterea nos cōtradiximus illis: & declarauimus intellectiuam animam esse virtutē in corpore, ac formam attingentē nudam essentiā materiæ, & diximus ipsam numerari fm corpora, ac nouam ex dei luce esse in materia procreatam. diximus præterea intellm esse facultatem essentię aīæ, & ideo nec organicus: nec mistus est, nec uirtus in corpore, ipsum tamen numerari per essentiarum animarum numerum asseuerauimus & alia multa, in quibus errasse Auerro putauimus, & quia nos cōcedimus totum oppositum illorū principiorū, ideo ut expositores dicunt cōcedimus totū oppositū conclusionū, cōclusiones. n. sequunf ex principiis, & ideo dicimus aliud esse intellectū, aliud quo intellm intelligitur. intellectū. n. est qdditas, quā mēs remouet a materia, ac a cōditionib materiæ q intelligimus, est spēs intelligibilis, q est accīs realr inhærens animę mediate, qua anima transit in intelligibile, & fit id, & tunc habemus dicere intellectum speculatiuum esse congregatum ex speciebus intelligibilibus: & intellectu potentiæ, & qm intellectus potentię est numeratus, ideo & intellectus speculatiuus erit numeratus, & quia intellectus potentiæ est nouus, & intellectus speculatiuus est nouus, & tunc habemus dicere intelligibile comparari intellectui, duobus modis s. in ratione agentis & in ratione formæ, agentis quidem prout creat uel extrahit species intelligibiles de potentia in actu, & ponit illas in intellectu potentiæ, ut declarabitur. Formæ autē, qm mediante specie perficit intentionaliter intellectum quemadmodū forma mediante dispōne qualitatiua & quātitatiua perficit materiā, & huius ratio erit: qm fm nos intells non est per essentiam separatus, sed uirtus est in essentia animæ quę est in corpore. Et tunc sequif intellm practicum esse aggregatum ex intellectu potentiæ & intelligibilibus practicis & unam facultatem esse utriusque, licet modo ut est sub uno modo ut est sub alio. accipiat diuersas rationes, ut scis. Et quando ita fuerit sequitur totū oppositum eorum, quæ Auer dixit, & qm nos contradiximus principiis nō oportet contradicere cōclusiōibus qm una est cōtradictio principiorū & conclusionum, quādo conclusiones sequuntur ex principiis. Et mirum est, quo Ioan. Iand. uir famosus in doctrina Auerroica sic celpitauerit, cum Auer. enim principia concessit, sed in conclusionibus deuiauit, quæ sequuntur omnino ex illis principiis, & sic ipse reperitur medius semper inter latinos & arabes, sic profecto nec est arabs, nec latinus, & causam huius totius diximus in hoc libro.

In quo enumerantur quæstiones in hac pōne & soluitur prima qō scdm positionē Ioannis. Cap. 42.

SEd his accidūt duæ qōnes difficiles, quarū prima est an intellectio quæ actus est intells potentiæ, & spēs intelligēdi, quę rō est intellig di sint res diuersæ, an uero una res in subiecto, sed diuersæ modo. Scda uero quæstio est, quo nam pacto phātasma cōcurrit ad ipsam speciem ac intelligendi actū s. si ut causa, an ut dispositio, & si ut causa, vtrum in genere agentis, an alio modo, hæ enim sunt quæstiones quæ præcipue nobis accidūt. Primam quidem quæstionem Ioā. in quæstionibus tertii. q.

14. conatus est soluere, opinatur namque intellectionem non tm̃ diuersam esse mõ & rõne a spẽ intelligibili, sed re adeo ꝙ opinatur in eis distinctionẽ realẽ, & inducunt eũ ad hoc plurimæ rationes, quarũ prima est quæ sunt in diuersis generibus differunt ẜm rem, intellectio & species sunt hmõi, qm̃ species qualitatis est species, intellectio autem in capitulo est passionis ergo &c.

AMPLIVS cessante intellectus actu proculdubio remanet species ergo erunt diuersæ res.

RVRSVM spẽs causat intelſs actum, & oĩs causa differt re a causato, ergo ut prius. Adhuc, si nõ tunc phantasma esset imediatũ principiũ actiuũ intelſionis. Itẽ actus primus ẜm rem differt ab actu ſc̃do, & species actus est primus: intelligere actus secundus.

PRÆTEREA species est vna cõtrariorum & intelligendi actus multiplicantur, his & aliis Ioan. & multi aliorum opinati sunt actum intelligendi qui intelſio dr̃ cẽ ẜm rem diuersam ab intelſu & a specie intelligibili, vt dcm̃ ẽ.

In quo enumerantur argumenta contra Ioan. & ponitur positio noua. Cap. 43.

ET cum hõ considerabit inueniet argumenta aduersus Ioan. forte (& si nõ demõstratiua) probabiliora argumentis Ioan. & ideo primo arguemus. Si esset vt dicit: tunc intellectus esset in actu anteꝗ̃ intelligeret: cõsequẽtiam reputant omnes peripatetici extraneam, et probamus eam, quoniã ex intellectu & specie fit verius vnũ ẜm Ioan. ꝗ̃ ex materia & forma, & quod uerius est vnũ uerius est ens, ergo intellectus & species sunt uerius ens, sed quod vere est, actus est, ergo intellectus per speciem informatus est actus uel in actu, & intelligere est post speciem, saltem natura vt Ioan. voluit, & est manifestum per se ergo intellectus erit in actu anteꝗ̃ intelligat.

AMPLIVS si species distinguitur ẜm rem ab intellectu: & præcedit actum intelligendi, tũc in intellectu duo erunt recepta ordine quodam scilicet species intelligibilis & actus intelligendi, & sic, vel erũt ambo qualitates, vel species erit qualitas: & actus intelligendi passio & nõ potest dici ꝙ actus intelligendi, est passio, quoniam verius perficit intellectum ꝗ̃ species, cum species præsupponat ab intelligendi actu, tanquam dispositio erunt ergo ambo qualitates vt omnes concedunt, tunc uel eiusdem speciei, uel diuersarum, & non possunt poni in diuersis speciebus qualitatis, ergo in eadem specie, & tunc arguo, ꝙ intellectus non esset denudatus a specie recepti, taꝗ̃ a medio recipiendi, quod est contra Auerroim in multis locis. Adhuc difficile esset dare illius speciei necessitatem, cum non sit necessaria tanꝗ̃ dispositio, nec tanꝗ̃ medium inter puram ignorantiam & scientiam, nec ut causa actus intelligendi, omnia enim argumenta, quæ alteram harum partium probant, sunt debilia & non excedunt naturam sermonis dialectici. Facilius ergo dicendum puto intellectionem esse speciem secundum rem, sed differre solum in modo & ratione, potest enim effectus comparari ad intellectum potentiæ, & ad formam intellectus abstractam a materia quæ uocatur obiectum intelligibile, si enim intellectui comparetur sic passionis et intellectionis nomen sibi vendicat. Si autem obiectum respiciat intelligibile, cuius est similitudo, sic rationem speciei retinet, erit ergo una res absolute, licet modis intelligendi illam sint diuersi. Et tunc ad primum argumentum Ioannis patet qualiter intellectio non est sola passio ẜm nos, nec ẜm eum, sed est qualitas spiritalis, vt dixi.

AD secundam patet sol. licet enim illa res quæ est intellectio maneat, non tamen sub illa ratione, sicut cum remaneat albedo quæ fuit fundamentum similitudinis, eadem res remanet, quæ fuit similitudo, non tamen remanet sub ea ratione. Et sic cessante intellectione non cessat species, quoniam non cessat intellectio nisi secundum rationem, non simpliciter.

AD tertiam constat sol. quoniam nec intellectio est causa speciei, nec species intellectionis, cum sint idem numero & re differunt ratione.

AD quartam forte ꝙ non est inconueniens ꝙ obiectum in phantasia sit causa partialis intellectionis: ut declarabitur post.

AD quintam iam scisti sol. in libro de anima. 2. commento quinto vbi docuimus actum primum et secundũ non nisi modo differre.

AD vltimam sol. patet illa enim multiplicitas est secundum modum, & non secundum rem sicut sæpe declaraui. Intellectio ergo & species intelligendi sunt unũ re ac secundum fundamentum, differunt tamen ratione & modo intelligendi, semper enim uitanda est superfluitas quantum est possibile.

In quo tractatur secunda quæstio. Cap. 44.

QVæstionem quoqꝫ secundam Ioan. in quæstionibus tertii quæstione. 15. persoluit: cum enim inuenit inter speciem intelligibilem & phãtasma habitudinem necessariam ac essentialẽ, & inspexit ꝙ omnis habitudo essentialis & necessaria est causæ & causati opinatus est ꝙ uel phantasma causa sit speciei uel econtra & cum inspexit speciem non posse esse causam agentem ipsius speciei, dedit phantasma esse causam & agentem ipsius spẽi intelligibilis, & ꝙ intellectus agens sit causa actus intelligendi, ut prolixe loquitur, & sic opinatur phantasma esse tanꝗ̃ agens in uirtute intellectus agẽtis ipsius speciei intelligibilis, quæ est intellectui potentię ut dispositio pro actu intelligendi. Sed hæc positio potest multipliciter intelligi, uel enim Ioan. opinatur intellectum agentem & phantasma esse causas agentes, secundum diuersos ordines, vel secundum eundem, si secundum diuersos, vel ꝙ intellectus agens sit tanquam causa vniuersalis sicut sol & phantasma tanꝗ̃ causa particularis, sicut homo respectu generationis hominis, vel ꝙ phantasma sit tanquam instrumentum, & intellectus agens sicut principale & ars verbi gratia sicut semẽ respectu patris vel securis respectu incisionis, si autem secũdum eundem ordinem, uel æque principaliter sicut duo trahentes nauim, uel unum eorum principalius altero, vt semẽ patris et matris in generatione fœtus apud medicos. Non potest fingi primus modus, quoniam tunc totale agens proximum speciei intelligibilis esset phantasma, quod est impossibile, quoniam tunc effectus præstabilis causaretur ab agente uili, & natura corporalis ageret tanꝗ̃ causa totalis, in naturam spiritalem, qđ est manifeste falsum, & alia multa. Nec potest fingi ẜm: quoniã nullum agẽs æternum utitur instrumento nouo tanꝗ̃ moto ab eo, in cuius motione consistit tota perfectio secunda illius, vt declarauimus alias. Si detur ꝙ æque principaliter concurrunt, tunc essent æqualiter digna ac neutro neutrum esset præstabilius.

AMPLIVS si intenderetur uirtus unius, alterius virtus superfluit: vt si intenderetur virtus vnius trahentis nauim: alter superfluit. Et ideo videtur mihi ꝙ phantasma in ratione naturæ particularis ac propria uirtute, & intellectus agens propria virtute concurrunt, sicut duæ causę partiales facientes unam totalem itaque nec intelſs agens habet virtutem suam a phantasmate, nec econtra, sed tantum est ibi differentia penes principaliter & minus principaliter, intellectus enim agens principalius concurrit, ꝗ̃ phantasma quoniam præstabiliori modo. Nec est semotum immateriale causari a materiali, tanꝗ̃ a causa partiali. Et vniuersaliter nobile ab ignobili hoc modo, & hoc profecto pacto dicendum est apud nos, ꝗcquid dicat Ioan. qui in hoc errauit multis modis. Quæ quidem de intellectu practico & speculatiuo dicenda erãt hæc & tot sunt. Et sic finis sit Quinti libri de intellectu, domino concedente.

AVGVSTINI NIPHI DE INTELLECTV.

Liber sextus Qui est de statu animae.

In quo narratur intentio libri, & ordo dicendorum. Caput 1.

VAE dicta sunt in his de intellectu supponantur vt de origine aiae, imortalitate separabilitate, & multitudine. Rursum & quae in cōmento nostro de aia, & in libro de beatitudine oia confesse subiicienda. Consequens est de statu aiae pertractare, est autē status eius terminus vltimus uel oium actuum quies, ac permāsio vel beatitudo oium bonorū cōgregatione perfecta, vt pbi dicūt, inuenimus aūt hic diuersas positiones, qm̄ quidam statum eius in corpore ponunt, quidam & post corporis solutionem, & quia ipsa in corpore prior est seipsa extra corpus, consequens est, ut primo positiones de statu animae tractemus quae ipsam in corpore tantum stare confitentur. Deinde positiones eorum qui eam post corporis solutionem stare, ac permanere sentiunt. Est autem pertractatio haec honorabilis appetibilis ac difficilis, honorabilis quoniam sicut Arist. d. in. 8. topicorū ca 4 diuidere aūt hmōi est, vt qm̄ disciplina a disciplina melior aut in eo ꝙ certior est, aut eo ꝙ melior, & qm̄ optimū oium naturalium animus est, & quanto erit optimus quando in eo perfectionem & statum ac quietem intelligimus, ergo pertractatio nostra honorabilis est, cum de re honorabili ac optima sit. Appetibilis vero quoniam desiderium humanum est uelut uia, status autem terminus, ergo cum haec tractatio est de termino nostri desiderii, erit & summopere desiderabilis. Q, vero difficilis ac ardua res profecto quilibet credat, sunt enim tot uiri, qui hac in re cespitarunt, ꝙ secū cespitare facerēt multos, & maxime cum in Arist. quaestionem hanc solutam non inuenimus in libro de anima, ubi debeat eam soluere, & sic patet intētio, ordo dicēdorū, et vtilitas tractatus.

In quo narratur prima positio in generali. Caput. 2.

Tatum rōnalis animae & cōsequenter hominis foelicitatem beatitudinem ac finem ultimum uolumus intelligere, & sicut dixi, quidā aīam stare dicunt in corpore, quidam extra corpus: quidam et in corpore et extra corpus. Eorū qui dicunt eam stare in corpore, sunt oēs qui rōnalem animā mortalem ac simul cū corpore interimi autumant. Qui autem eam stare extra corpus dicunt solum hi sunt, qui animam prius creatam ac productam esse cū reliquis intelligentiis deinde ad corpora uenisse, ut anima ex cuius praesentia animatio cōficitur hominis. Qui denique eam & in corpore stare & extra corpus sunt peripatetici, qui rationalem animam credunt eodem instanti esse procreatam quo corpori unitam, ergo positiones de statu animae, variantur uarietate & discrimine positionum circa essentiam animae ut dicit Auer. in lib. de foelicitate, & ideo scimus ꝙ tractantes de statu animae oportet ut pertractent de esse animae. quaecūꝗ ergo dicta sunt de anima tanꝗ fundamenta sint accepta a nobis, reiquum erit tractare statum illius iuxta fundamenta accepta. Eorum ergo qui animā mortalē dicunt differunt in positione status. Carneades enim academicus naturę tantum bona statum animae & hominis animati praedicat, qualia sunt robur, sanitas, pulchritudo, & alia corporis bona.

Alii aūt in diuitiis ac fortunae bonis ut miden, quē mistice tradunt, ut Arist. inquit politicorū primo alii quoꝗ statum hominis in eo ꝙ homo in animae uirtutibus tātū determinarunt, ut Diogenes cinicus & forte Soc. Academicorū quidā foelicitatem ac hoīs statū congregatiōe horum trium bonorū. s. corporis animae & fortunae.

RVRSVM eorū qui in naturae bonis stare animam dicunt adhuc partiti sunt, quidā enim statum perfectissimum hominis uoluptari dicunt, ut epicurei. Quidam in gloria, ut stoicorū multi qui hoiem foelicem existimant qui honore gloria & fama polleat, cum quibus forte Dinomachus, & Calipho cōgruunt Reges autem & dñi statum hoīs in eo quod hō potentiā in omni genere esse autumant. Quaecūꝗ igiť de foelicitate & statu hoīs perfectissimo dici possunt haec & tot sunt sed nō licet aliquem absentē condēnare, nisi uisa cā dicendi, ut dicit Arist. ideo pōnes horum singulis capitulis enarrabuntur, propriisꝗ fundamentis confirmare conabor.

In quo narratur positio dicentium voluptatem esse statum hominis, & argumenta eorum. Cap. 3.

BOna quidem corporis sunt cōia ad uoluptates glorias, & potētias, ideo nō oportet facere caplm̄ separatum de bonis corpis & aliis, incipiendū ergo est ab eis qui uoluptatem statum perfectissimum hominis opinati sunt. Aristippus igitur Cyrenaicae sectae conditor, Eudoxus Platonis familiaris, Philoxenus, Sardanapalus Assyriorū rex, Xerxes persarū rex, ac infiniti fere hoīes & ciuitates innumerabiles, quorū oīum quasi princeps fuit Epicurus, opinati sunt uoluptatem esse summū hominis statum ac bonum. Syllogizatur autē Eudoxus hoc oēs appetūt statū ut manifestū est et uiuētib' & nō viuētibus, rationabilia & irrōnabilia, omnia appetunt voluptatē, ergo in tertia figura uoluptas est status ultimus. Aristippus aūt arguit per regulam tertii topicorum, s. n. inquit contrariorum contraria sint contraria, si dolor est si per se fugiendus tanquam summum malum uoluptas itaꝗ omnibus erit expetēda, tanꝗ summum bonum. Amplius Eudoxus arguit & rursum, qđ eligiť gratia sui est status ultimus sed delectari gratia sui eligitur, ac expetitur, status ergo delectari. Minor patet nullus enim quęrit alteri cuius gratia uelit delectari ac uoluptari, nisi quia uoluptas finis est.

RVRSVM arguit quod appositum cuicunꝗ auget bonitatē illius status est ultimus, sed uoluptas addita cuicūꝗ est augens bonitatem illius. ut patet; uoluptas ergo status Philoxenus uero ratiocinatur, & quod meliori inquit & honorabiliori inest magis eligendum, ut qđ deo ꝗ homini sed uoluptas est dei eligibile & expetendū ut Aristo. 12. meta. etiam testatur, ergo & homo uoluptatē eligere tanꝗ summū debet. Epicurus autem ut Tullius narrat in lib. de finibus bonorum & malorū et ratiocinatur & sic, id cuius oppositum oditur refelliturꝗ ipsum in se amabile ac summe expetendum: sed dolor oppositū uoluptatis summe oditur refelliturꝗ: ergo uoluptas eius opposita summopere eligibilis, beatum igitur hominem dicunt, qui voluptari uident existimantꝗ, ob quod Xerxes repertori noue voluptatis stipendium instituit, & vt foelicitaretur credebat. Haec igitur de voluptate ueteres sensere, ac his argumentis moti sunt.

In quo refellitur haec positio. Cap. 4.

CRitolaus peripateticus voluptatem esse malū, multaꝗ alia parere ex sese. v; iniurias, desidias, obliuiones, ignauias testatur ob quod arguit voluptatem non esse summum bonum, nullum inquit summū bonū impedit prudentiam, sed voluptas impedit prudentiā, nō ergo uoluptas summum bonū. Immo vt Tullius ostendit in libro de finibus &c. voluptas destruit temperantiā, fortitudinem, ac iustitiam, temperantiam quidem qm̄ vt

inquit Cicero in libro offi. temperantia libidinum inimica, libidinũ autẽ amica est uoluptas uoluptas, ergo destruit temperantiam Fortitudinem vero, qm̃ ut Cicero testat̃, & ibidẽ, iam q dolorẽ summũ malũ dicat apud cũ quẽ habet locum fortitudo, quæ est dolorũ laborũq; cõtemptio. Iustitiã deniq; qm̃ ut Cicero & Aris. ostendũt, q voluptuosus est iustus minime esse potest.

AMPLIVS nullũ cõe hoibus et pecoribus ac bestiis summũ est bonũ voluptari & ho bus & bestiis esse cõe nemo est qui formidet, maior p̃spicua, ad maiora enim genuit nos natura, vt Cicero inquit, q̃ ad voluptatẽ nobis & bestiis cõem, & vt Seneca testatur in quæstionibus ob aliud ꝑfecto nati sumus, q̃ vt cibum potũq; ꝑcolere mus, & hoc Auic. in. 9. suæ meta. cap. 7. cõtra suã legẽ testatur d sapientibus vero Theologis multo maior cupiditas fuit ad cõsequendũ hanc fœlicitatẽ, q̃ fœlicitatẽ corporum, quæ quãuis daretur eis, tamen nõ attenderunt eã nec appreciati sũt eam comparatione huius fœlicitatis, quæ est cõiunctio primæ veritatis Et hoc Arist. 7. ethic testimonio aliorum inquit, nihil quod quæritur a pueris & bestiis est bonum.

RVRSVM nullũ summũ bonũ mala sequũtur, sed voluptatẽ mala fere infinita sequi ostẽdunt pbi, inquit. n. Plautus, ita dis placitũ voluptati vt mæror comes subsequat̃. Hippocrates quoque docet crassa et obesa corpora in paralysim et pessima morborũ genere erũpere, nisi cita missione sanguinis minuat̃ vnde & athlete, quorũ vita et ars sagina est, vt Galenus dicit, diu viuere nõ possunt nec diutina perfrui valitudine, quorũ mentes adipibus inuolutæ, nihil sublime tenueue possunt cogitare, ꝑpter quod pinguis venter non gignit sensum tenuem, vt Hiero. ait. Propter qd̃ Antisthenes socraticus pbs ait, insanirẽ potius q̃ oblectarer: vnde & Oratius: sperne voluptates nocet empta dolore uoluptas, ob qd̃ Socr. arguit nullũ summum bonũ occultatur sed sunt uoluptates quas ob turpitudinem occultamus. Ex his & aliis, quæ ex Aristo. tũ primo, tum tertio, tũ 7. tũ. 10. ethico. excipiuntur volumus voluptatem summũ bonum ac hominis vel ipsius animæ statum vltimum non esse.

In quo soluuntur argumenta opposita. Cap. 5.

ARistoteles in 10. ethico. aliquos negantes maiorem Eudoxi inducit, & expositores illius libri dixerunt esse Platonem. Plato enim vt dicunt abnegat hanc bonum est, quod omnia appetunt, sed mentiuntur, quoniã Plato in Hipparcho sic syllogizatur eam, lucrum ab omnibus appetitur bonum est lucrũ ergo & bonum ab omnibus appetitur, inducit autem ibi Socratem & Hipparchum disputantes de maiori & minori huius, tandem conclusionem dedit ꝙ bonum est qd̃ omnia appetunt, & sic patet eos mentiri. Propter quod Arist. 10. illo subdiuidit uoluptatem esse summum bonũ vno modo, & alio modo non, sed vt Epicurei loquuntur de voluptate, minor falsa est. Quomodo aũt voluptas pars sit fœlicitatis, & qũo non posterius dicemus.

AMPLIVS secunda ratio etiam verificãda est vno mõ, alio modo non, sed sic absolute, nõ semper dolor ꝑ se fugiendus vt patet apud fortes, iustos: temperatos, & prudentes, sed qũo sit posterius dicemus. Rursum quo pacto voluptari gratia sui vel alterius alligatur dicemus, nunc autem minor habeatur tanquã falsa simpliciter multi enim sunt & adhuc fines vlteriores voluptatis, vt dicã. Adhuc Plato argumentum quartũ cõtorquet, quoniã addito inquit alio bonum sit expetibilior, q̃ sit sola, summum aũt bonum nullo additamento cumulari potest, id enim summum est cui nihil adiicii potest, & sic patet, ꝑpositionũ impossibilitas. Item quod quinto arguitur nihil est quoniam voluptas vno mõ deo competit, alio modo in famoso sensu a deo remouetur. & sic minor est ad maioris intellectum æquiuocat. Et hoc pacto, illud quod 6. loco constabat nihil est, quis enim dolor est fugiendus & quis non posterius dicetur, sed iam hic manifeste liquet, nõ oẽm enim dolorem pbi fugiendũ esse reputant.

In quo inducitur positio eorum, qui gloriam statum animę extimant & improbatur. Cap. 6.

ROmani græci ac barbari imperatores voluptates oẽs contẽnentes noctes diesq; in labribus militaribus vigilantes vt gloriosi uiuerent, gloriosiores morerent̃ solam gloriã extimarunt extremum hoĩs statum. Fuit huius positionis Themistocles Atheniensis, de quo narratur ꝙ noctu ambulabat in publico q̃a somnum oculis capere non posset quærentibusque huius vigiliæ causam respondebat, Milciadis Tropheis & gloria se ex somno suscitari.

AMPLIVS Demosthenes valde lętatus est gloriæ susurro, quando anus attica aquam ferens, ita alteri ĩsusurrauit, hic est ille Demosthenes? & profecto ut Silius inquit, mortales ad gloriam geniti sunt, hoc carmine loquens ad laudes genitum capiant si munera diuum. Fœlix ad laudes hominum genus. Syllogizantur autem gloriam eẽ statum vltimum, ut Arist inquit hoc modo, id quod redditur his qui bene operantur in uita tanquã præmiũ videtur esse ultimus hominis status, ꝙ aũt honor exhibeatur his patet in infinitis, inquit enim Cicero, nullã profecto uirtus aliam mercedẽ laborũ periculorũq; desiderat, præter hanc laudis & gloriæ.

AMPLIVS idem Silius ostendit, cum Annibalem alloquentẽ milites laborũ suorum solam gloriã esse proponentem inducit. d. mihi magna satis sat uera superque Bellandi merces sit gloria cętera nobis Vincãtur. Quod quidem gloria sit ultimus finis testantur poetæ & viri fere infiniti, inquit enim Valerius Flaccus. Tu sola animos mẽtẽsq; peruris gloria. Item Silius italicus inquit, arripuit traxitque virum fax mentis honestæ gloria.

PRÆTEREA Oratius ait. Sed fulgente trahit cõstrictos gl̃ia curru. Nõ minus ignotos generosis. Huius profecto gratia pugnæ, iræ, actus denique omnia nostra opera facimus, bruta enim cuncta coitus gratia, homines ꝑpter honorem cũcta faciunt. Sed profecto viri hi aberrant, ut Aristo ostendit ethico primo, qm̃ omnis fœlicitas actus est & forma fœlicis, ut declarabimus. Sed honor non est actus fœlicis sed honorantis, non enim in potestate honorati est ut sibi exhibeatur honor, est enim honor ut Eustracius inquit exhibitio reuerentię in testimonium excellentis boni. Secundo arguit Arist. quod appetitur alterius gratia nõ est supremus hominis status, sed honor non sui gratia sed alterius appetitur, ut sfirma habeatur de eo opinio, ergo honor non est fœlicitas. Vnde Tragicus poeta exclamat, o doxa doxa, o gloria gl̃ia qd̃ aliud es q̃ aurium inflatio magna. Hanc contẽpsit Democritus abderites cum lætatus erat ꝙ Athenis multos annos vixerit ignotus illi urbi, ueni inquit Athenas & nemo me nouit. Item Seneca qui vixit notus omnibus ignotus moritur sibi cum quo Oratius cõcordat nec vixit male, qui natus moriensque fefellit. Ex his patet quid de gl̃ia &c. argumentum vero horũ nihil est, id enim nõ exhibetur, ut præmiũ, sed ut signũ fœlicitatis, ut declarabitur.

In quo narratur põ. d. fœlicitatem ac hoĩs statũ esse in potentia, vel in diuitiis, uel corporis bonis. Cap. 7.

POst hos inuenimus quosdã præstantissimos uiros, qui statum hominis ponunt in potentatu, alii in diuitiis, alii autem uoluere statum optimũ esse in corporis bonis, qualia sunt uiuacitas, pulchritudo, robur, & sanitas dicentes hominis statum esse potentatum, mouentur, quoniam regnum (ut Liuius inquit) res est inter deos & homines pulcherrima, quo fit ut reges dii dicantur terreni, arguitur ergo id quo ponitur homo in gradu ꝑximo deo est fœlicitas, sed potentatus hominem ponit in hmõi gradu ergo potentatus fœlicitas est.

AMPLIVS arguit Anaxarcus, quod sufficit sibi et aliis est fœlicitas, sed potentia sibi & aliis sufficit, potentia enim regis est regi & subditis sufficiens, ergo potentia est

status hominis. Rursum arguitur uerbis Politicis quo ipse homo honoratur est fœlicitas, quemadmodum & Arist. etiam secum tradat in primo ethi. sed potentia homo honoratur maxime, ut docet series politica & ordo experientiæ. ergo vt prius. Postremo quod est finis labo rum vigiliarum ac omnium actuum fœlicitas est hominis ac status, sed potentia hmōi est vt liquidissime ostēdit experientia. Qui uero diuitias extremum bonum autumant his mouenť argumentis, primo qm̄ fœlicitas est status oīum bonorū aggregatione perfectus ut testaŧ Boeti. tertio de cōsolatione, sed diuitiæ sunt hmōi, vt ex quinto accipiŧ ethi. numisma enim inquit est inuentum, vt sit si deiussor habendi pro eo quodcūq; homo voluerit.

AMPLIVS id circa qđ tendit desideriū hoīs est fœlicitas, mō, vt dicit Arist. 1. Politicæ desiderium circa pecunias & diuitias est infinitum. Rursum Aristo. in de bona fortuna in vltimo videtur dicere beatitudinem esse bonā fortunam, modo fortuna est dña bonorum exteriorum ergo &c. Quod aūt status consistat in diuitiis vates oēs sensere, vnde & Oratius inquit, omnis enim res: virtus, fama, decus: diuina humanaq; pulchris. Diuitiis parēt, quas qui construxerit ille. Clarus erit fortis iustus sapiens etiā rex, & quicquid uolet. Hinc id veris verificatur, nihil eē tam sanctū qđ non violari, nihil tam munitum, quod nō expugnari pecunia possit. Solebat et Euripides dictitare pecunia ingens generis humani bonum estimatur ꝑpter quod Seneca dicit cui diuitiæ supersunt, huic nihil prorsus deesse creditur. Et sic verifico uerbū Apulei in apologia, tanti inquit re vera estis quantum habetis, quo sit ut responsum Biantis sapientis athenarum sit rectum, inter rogatus enim quidnam faciens homo delectatur lucrans respondit, cuius sententiæ Pithius Bichinticus esse fertur. Qui dicunt bonum hominis consistere in his quæ corporis sunt Carneadis sectatores & videturapud me his mo ueri argumentis, infirmitas est homini pessima, quoniam tollit esse, ergo sanitas homini optima, quia conseruat eē. Amplius quo remoto remouetur omne bonum uidetur esse supremum bonum, sed sanitas est qua remota remouetur omne hominis optimum, ergo &c.

RVRSVM omnium terrebilissimum est mors, ergo summum appetibilium est uiuere morti oppositum, per locum a contrariis sed sanitas est magis uite saluatiua quā quæcūq; uirtutis operatio, ideo magis appetibilis, & sic magis fœlicitas. Ex his constat quid de fœlicitate dixerūt ueteres, & quibus argumentis moti sunt, & quomodo sustentantur.

In quo refelluntur huiusmodi positiones. Cap. 8.

QVod quidem in potentiatu non consistat fœlicitas facile ostendit Aristo. quoniam in potentia regni est miseria admista, sed nulla beatitudo est hmōi. Amplius ui dion prusensis inquit, regnum est res ardua laboriosa plena curarum, ac negotiorū, quæ semper principes ipsos perturbant, sed in fœlicitate nulla cadit perturbatio ergo &c. Et hinc uerificatur id Senecæ, simul ista posuit conditor mundi deus odium atque regnū alia multa possunt induci de quo non curo. Quod non in diuitiis, excludit Arist. tum per hoc, quia eas acquirere contingit maxime per fraudes & uiolentias, tum per hoc quia nō propter se acquiruntur, sed quia utiles ad aliud tum etiam quoniam sæpe nocumentū inferūt habētibus, multi nāq; perierunt diuitiis, sicut. 1. ethico. traditur. Et ideo. 7. Politicæ dř, oē qđ utile est eorū excessum aut nocere necessarium, aut nihil esse proficuum habentibus.

AMPLIVS arguit Seneca, nihil bonū summe uideŧ quo quis bene & male uti potest, quod aūt quis uti possit diuitiis in malū et bonū cōstat pp quod de auaris Anaxagoras interrogatᵒ an eēnt fœlices dixit nemo ex his quos tu fœlices existimas. Hic Soc. dubitauit, an Archelaᵒ Macedoniæ rex sit fœlix, & negauit ꝑsarū regem esse fœlicē.

RVRSVM quod impedit philosophari est potius miseria, sed dixit zeno, audito rerum suarum naufragio, iubet fortuna me expeditius philosophari. Etiam Democritus, vt quieto animo literis incumberet bona eius patriæ renuit. Et Anaxagoras Clazomenius, cum donasset bona inquit, non essem ego saluus nisi iste possessiones perissent, idem & Tales milesius omnes possessiones reliqt, ut primo Politicæ tradit Aristo. propter quod probe ait facile est pħis ditari licet in hoc nō intendant. i. nō sit suus finis ultimus. Quod nō in bonis corpis arguo, quoniā fœlicitas ad nullum aliud ordinatur, sed bona corporis ordinantur ad alia, quoniam sicut corpus ad animam, ita bona corporis ad bona animæ.

AMPLIVS sanum pulchrum, uiuacē, & robustum contingit esse fatuū, sed fœlicē fatuū eē est īposse ergo &c. quibus patet qūo pōnes hæ remotæ sint. Ad rationes ꝑ illis non oportet respondere, qm̄ exposita natura & essentia fœlicitatis iam declarabitur qualiter procedunt ab insufficienti, hinc respondebitur ad illa.

In quo narratur positio academicorum. Cap. 9.

VIdetur Arist. 7. Politicorum, uelle q; cum tria sint bonorum genera. s. animi corporis & fortunę fœlicitas est status horum trium bonorum cōgregatione perfectus ut testis est Boeti. sunt autem animi bona virtutes, qualeș sunt ut dicit Eustracius prudentia tēperantia, fortitudo, & iustitia, & alię multæ, bona corporis his proportionalia sunt, uiuacitas sensuum quæ prudētiæ est proportionale, pulchritudo quæ temperantiæ ęst analoga, robur quod est assequens fortitudine. Sanitas deniq; quæ iustitiæ est ad simile. Sunt uero fortunæ bona diuitiæ, ut Aristote. tractat in politica, erit ergo fœlicitas status horum congregatione perfectus. huius sententię Plato uisus est in gorgia, ubi optimum bene ualere dicit, secundo loco formosum esse, tertio habere diuitias bono modo partas, & eiusdem uidetur proculdubio esse Theophrastus in Calisthene, ubi hanc sententiam cōmendauit, in horum fœliciū numero plures esse narrat historia, quales fuere Lucius metellus, licet infortunium habuerit tandem. Nepos huius & fœlix proculdubio ponitur. Item Augustus diuus proculdubio canitur. Præterea Metellus positus est beatissimus. Enumerauit solon. Cleobē, & Bithonem, in numero beatissimorum, et alii fere infiniti narrantur. Huius positionis ratio esse potest, quoniam contrariorum contraria sunt cōsequentia, sed uitia infortuniū & corporis turpitudines efficiunt uitam miseram, ergo uirtutes, fortunæ bona & corporis faciunt uitam beatam aliis etiā rationibus Arist. 1. ethi. uidetur idē confirmare.

In quo refellitur hęc positio. Cap. 10.

REfellit Seneca positionem hanc hoc mō arguens id magis fœlicitati expedit quo uirtus magis incitatur experitur ac magis roboratur, sed id sunt aduersitates & nō prosperitates, minorem declarat Seneca epistola (multum tibi) & in epistola (subinde,) & in libro de diuina prouidētia per totum, narrat hāc quæstionis difficultatem. Amplius ex principio Aris. fœlicitas sine virtutibus est cassa, sed uirtutes & maxime fortitudo sine aduersis non acquiruntur secundum Aris. ergo fœlix debet esse in aduersis.

RVRSVM alio argumento Senecæ arguo, per exteriorem euidētiam uirtuosorum operum fœlicitas magis decoratur q̄ per confluentiam diuitiarum et honorum, sed exterius fiunt euidentiora opera uirtutum in aduersitatibus, q̄ in prosperitatibus, quod Seneca declarat in libro suo de diuina prudentia, & uidetur esse uerbum Aristo. in primo ethi. d. q; in olimpiadibus non optimi coronantur & fortissimi, sed agonizantes, propter quod cōcludit Seneca, auctoritate Democriti ibidem, nihil mihi uidetur infœlicius eo cui nihil unq; euenit aduersi non licuit enim illi seipsum experiri. Item continue contingeret fœlicem sæpe mutari in miserū, cuius oppositum tentat Aris. declarare fœlicitatē esse firmam & stabilē. d. primo ethi. cap. 9. una. n. hirūdo uer nō facit, neq; una dies, ita utique neque beatum

beatum et fœlicem, una dies nec paucum tempus añs patet de infortunio Metelli & eius nepotis, Cleobis & Bithonis & Priami. Quibus uisis Solon corā Creso lidiorum rege dixit, nemo ante obitum appellandus est beatus. Argumentum eorum patet per se.

In quo narratur positio peripateticorum de conditione fœlicitatis. Cap. 11.

ET cū cōsiderabis librū ethic. totū, ꝓculdubio has fœlicitatis cōdōnes inuenies, ꝙ sit qd optimum, ꝙ vltimus finis, ꝙ pp seipsam ipsa eligibilis, ꝙ ad nullum aliud eligatur, ꝙ oīa eius grā eligātur ꝙ bonū & ꝑfectum, ꝙ quid pulcherrimum ꝙ quid delectabilissimum & ꝙ qd sufficiētissimum per se. Quod quidem fœlicitas debeat esse qd optimum testatur Aris. ethi 1. ca. 9. (.d & forte fœlicitatē qdem & optimum dicere cōfessum qdem vr) & ꝓbat hoc uide, ꝙ uero ultimus finis testatur ipse & 10 ethi ca. 7. d. (finem ipsam ponimus humanorum) ꝙ pp seipsam ipsa eligibilis testatur & ipse ibidem in. 10. cap. 9. d. (vr aūt utiqꝫ ipsa sola pp seipsam diligi) ꝙ ad nullum aliud eligatur Aris. testatur et ibidē in. 1. cap. 5. d. (tale utiqꝫ fœlicitas maxime vr, hanc n. eligimus pp seipsam, & nūqꝫ pp aliud) ꝙ oīa eius grā eligātur, in 10 ethi. ꝓbat Aris. cap 7 in exemplo de ludo, ꝙ bonum & ꝑfectum testatur Aris. in. 1. cap. 5. d. nos autē dicamus vnde discessimus bonum. n. & fœlicitatem non irrōnabilr vñr, ex his quæ huius uitæ sunt extimare. Qd quid pulcherrimum & delectabilissimum testatur Aris. ibidem cap. 11. d. optimum ergo & pulcherrimum & delectabilissimum fœlicitas. Quod deniqꝫ per se sufficiētissimum ostēdit ibidem cap 8. d. perfectum utiqꝫ vr & per se sufficiens fœlicitas operatorum exñs finis. Addūt aliqui ꝙ fœlicitas debeat esse principium bonorum & res diuina, ut cap. 16. ac summe honorabile, ut ca 16. ergo fœlicitas est finis ultimus optimus pp se eligibilis ad nullū aliud ordinabilis cuius grā oīa eligātur bonus & ꝑfectus pulcherrimus delectabilissimus et ꝑ se sufficiēs honorabilis principiū oīum bonorum deniqꝫ existēs, et hoc modo in toto lib. ethic. Aris. eam declarat.

In quo concluduntur positiones ex hac descriptione, et primo positio Subgerii. Cap. 12.

EX his Subgerius uir grauis ac maximus peripateticus, & in secta Auerroica familiaris, in libr. de fœlicitate, dedit fœlicitatem esse Deum, qm̄ assumpta diffōne illa pro maiori parte, addetur & hæc minor sed Deus est ultimus finis optimus propter se eligibilis ad nullum aliud ordinabilis, cuius gratia oīa eliguntur bonus & perfectus pulcherrimus delectabilissimus per se sufficiens honorabilis principium & cā oīum bonorū ergo Deus est fœlicitas. Amplius arguit fortius, id quo fœlicitātur dij oēs est suprema hoīs et oīum fœlicitas. sed Deus est quo omnes fœlicitantur, qm̄ oēs intells fœlicitātur intelligendo Deum, sed intellectio qua Deus intelligitur est ipse Deus. ergo Deo oīa fœlicitantur, & hanc rōnem ad uerbum vr ponere Ari. 10 ethico capi 10. ergo Deus formalr est fœlicitas. Rursum, quo fœlicitatur Deus fœlicitantur alij intells & oīa, ut declarat Aris. 12. meta maxime, & Auer. com 38. sed Deus non fœlicitatur nisi Deo. 7. politice. d. Deus fœlix quidem est & beatus, pp nullum autem extrinsecorum bonorum, sed ꝓpter seipsum ipse ergo Deo oīa fœlicitantur. sed nihil fœlicitatur nisi fœlicitate Deus ergo fœlicitas. Adhuc id in quo reperitur rō totius boni & totius entis est formaliter fœlicitas: fœlicitas enim, quia rationem totius boni cōtinet quietat uoluntatem, quia totius entis rationem habet, satiat intellectum, erit ergo hæc pō perspicua, sed in nullo nisi in Deo reperiuntur rō totius boni & totius entis, ergo ut prius. Et quia Deus est summus amor ut in Symposio tradit Plato, & author totius uniuersi, ut in Timæo Plato, & in libro de mundo Arist. ostendit, ac melius omni bono, ideo attendentes ad ipsum inquantum amor est forte uoluptatem crediderunt esse fœlicitatem, attēdētes ad ipsius potētiam & authoritatem potētiam balbuciūt fœlicitatem esse attēdētes deniqꝫ ad illius dignitatem honorem posuūt fœlicitatem, ergo deus cū sit uera fœlicitas & sit ipse uere uoluptas, uere potētia uere honor, ꝓculdubio fœlicitas erit uoluptas potētia & honor, & hoc modo uerificari possunt dicta ueterum.

In quo obiicitur illi positioni, & ponitur secunda positio. Cap. 13.

SED quod hæc pō sit erronea, his argumentis oñditur, qm̄ Aris. contra Platonem. 1. ethi cap. 7. ostēdit fœlicitatem nō cōsistere in bono separato, arguit. n. sic, fœlicitas est qua homo dr formalr fœlix, sed deo homo nō dr formalr fœlix, sicut neqꝫ paries albedine separata dr formalr albus. Rursum cui inest per se potentia & aptitudo ad aliqd: ei inest ab intrinseco id, ut patet oībus, sed fœlicitabilitas inest hoī ꝑ se hæc. n. est ꝑ se, homo est fœlicitabilis, ergo inest eius fœlicitas ab itrinseco ergo nō Deo fœlicitabir homo. Adhuc fœlicitas, ut dicit ibidē Aris. est id ꝙ pōt acqri ex opere nostro, et possideri a nobis, sed Deus: nec acqri, nec possideri pōt, ergo deus nō est fœlicitas. Amplius fœlicitas hoīs est ꝓpria hoī, ut Aris. ꝓbat. 1. ethic. cap. 9. sed deus nō est pro prius hoī: cum sit qd cōe oībus, ut dicit Plato, ergo deꝰ nō est hoīs fœlicitas. Item id ꝙ tribuit alteri fœlicitatē nō est fœlicitas, sed Aris. 1. ethi ca. 13. uoluit ꝙ fœlicitas sit donum tributum nobis a Deo, & in lib. de bona fortuna circa finem dicit, manifestū itaqꝫ qm̄ duæ sunt spēs bonæ fortunæ: hæc qdē diuina pp ꝙ & vñr bene fortunati pp Deum dirigere &c. ecce quō Deus dirigit eos, et hoc est dare ei fortunā & fœlicitatem. Postremo quilibet orbis fœlicitatur ꝑ cōuersionem ad suum motorem adæquatam, ut dicit Auer. sed Deus nō est adæquatus motor hoīs se excedēs eum, ergo nō pōt nec debet esse beatitudo hoīs. His & alijs argumētis expositores libri ethic. dixerūt apud Aris. esse duplicem modum fœlicitatis. s. politicum & cōtemplatiuum. Si capir primo modo sic fœlicitas est status cōgregatus ex bonis corporis animi & fortunæ, quemadmodum. n. in exercitu, ut inquit Eustracius sunt partes integrātes ipsum differentes tamē quia est una prima, ut princeps & aliæ ordinatæ ſm illius ordinem, ita bona aīæ corporis & fortunæ, integrāt totam fœlicitatem, in qbus daī una pars prior & una posterior, ac una principalior: & altera minus principalis, & hic est status perfectus ac aggregatus, his partibus proculdio dr fœlicitas. & de hac fœlicitate possunt oēs ille conditiones aptari, cōtractæ tamen hoī, ut constat, & hanc fœlicitatem sępe Aris. tractat in lib. ethic. ut patet in multis uerbis eius, si uero accipitur ꝓ fœlicitate cōtemplatiua, sic ꝓculdubio hæc fœlicitas est Deus formalr: ut dicit Eustracius. 10. ethic. & omnes expositores & tunc opus est declarari quo pacto posit acquiri hæc fœlicitas secundo modo, & an in vita an post mortem, de prima enim non loquimur amplius, cum satis sit dictum in ethicis.

In quo quæritur qō, an Deus possit intelligi a nobis, uel aliquod abstractorum. Cap. 14.

QVæstio ualde ambigua fuit an intells noster possit intelligere Deum uel aliquod abstractorum, pōt autem hæc qō, ut dicit Auer. 36. com. 3. de anima, intelligi uel utrum intells hoīs in se possit intelligere aliquod abstractorum, uel alr utrum possit intells hoīs, ut ei cōtinuus, intelligere aliquod abstractorum, sed ut dicit Auerrois hi sensus non differunt re, qm̄ quicquid est pole intelrui, ut intells, est pole hoī, ut homo, mediante intellu, qm̄ quicquid est pole motori ut motor est pole instrumento, ut instrumentum adequatum illi: Et etiam quicquid est pole perfectioni, ut perfectio ē pole perfecto, ut perfectum illa perfectione, ergo idem est quęrere utrum intells, ut intells, possit intelligere sub-

stantias separatas, & ut corpori continuus, cum illa corpori continuitas non impediat possibilitatem apprehensionis. Hanc qõnem mouit Aristoteles in libr. de anima, & tamen, ut dicit Auerrois nullibi soluit in libris q peruenerunt ad eum, & forte fuit ob latẽtiam huius quæstionis, & forte quia soluit eam in libro qui non peruenit ad eum, causas autem quibus tacuit Aris. solutionem huius quæstionis dixi, in commento nostro libri de fœlicitate.

QVOD autem intell's potentiæ non possit continuari substantijs separatis uidetur ambigere Themistius .3. de anima hoc argumento, sicut intell's agens ad intellectum potentia ita zuba mãlis ad substantiam immaterialem, ergo sicut primum ad tertium, ita secundum ad quartum, sed intell's agens nihil intelligit mãlium, ergo nec intell's potentiæ aliquod immaterialium. Amplius plus distat primum intelligibile ab intellu potentiæ q̃ intell's potentiæ a cogitatiua, sed cogitatiua non põt apphendere intellm potentię, ergo nec intell's potentiæ intellectum primum. Rursum unius facultatis naturalis, unus est modus operandi nã enim una uno tantummodo operatur, ut dic t Aris. in de cœlo & mundo, sed intell's potentiæ est una nã: & intelligit per modum abstractionis a phantasmatibus, ergo nihil intelliget nisi hoc modo abstrahendo .s. a phantasmatibus, & per consequens non intelligit formas separatas. Adhuc si intellectus potentiæ cognoscit substantias separatas, aut per essentias earum, aut per species causatas ab eis, non per essentias earum, quoniam illæ non sunt unum cum intellectu potentiæ, non etiam per species, quoniam tunc intellectum haberet intellectum, ut arguit Auerrois contra Alpharabium .3. de anima comment. 8. Adhuc intellectus non potest cognoscere se per essentiam propriam, sed intellectione aliorum, ergo nec a fortiori alia multo separatiora.

POSTREMO Aristoteles & Auerrois in ultimo .9. diuinorum, ignorantia substantiarum separatarũ est in nobis qualis cecitas, sed cecus nõ potest aliquod uisibilium uidere, ergo nec intellus noster aliquod abstractorum, & idem .2. meta. ꝓpe principium dicit, ꝙ intellectus noster est sicut oculus noctue respectu illorũ etc.

In quo inducuntur argumenta probantia intellectum posse continuari illis, secundum comprehensionem Themistii & Alexandri. Cap. 15.

QVOD quidem intell's potentiæ possit copulari substantijs abstractis & intelligere illas Simpl. Themi. & Alexan. probant, & primo rõcinatur Them in .3. suæ paraphrasis de anima cap. [illegible] .d. ꝙ naturas mãles intelligit in cernẽdo & a moliendo materiam longe facilius intelligat necesse est quæ per se abstracta dispendium huius operæ nobis remittunt, est ergo uis rõnis intell's potentiæ intellligit materialia abstrahendo ea a materia ergo maxime intelligit naturas in se abstractas, & hanc rõnem tetigit Simplicius in com. 3. de anima. Secunda rõ fuit Alexandri in tractatu de intellectu, quę põt sic componi, oẽ quod habet in potentia aliquid indubitãter accedit in actu in aliquo tempore ĩ aliquo indiuiduorum suæ spẽi, sed intell's materialis habet in se in potentia receptionem intell's abstracti, ut iam declaratum est in epistola fœlicitatis ergo aliquando reducitur ad actum in aliquo indiuiduo spẽi hois. Ampli' arguit Alexan. cuicunq; sunt poſſia omnia media alicuius finis, est poſſis finis ille, aliter semper esset in esse imperfecto & nunq̃ in esse perfecto. Sed intellectui potentiæ possunt accedere omnia media ad intellm separatum adiscendum, qm̃ potest acquirere intellectum in habitu, q est uia & medium ad illum abstractum ergo poſſe est ut aliquando attingat finem. Declarauit autem has tres demõnes filius Auerr. in tractatu de intellectu, qui est summum humanum bonum.

In quo enumerantur questiones contra has uias. Cap. 16.

AVerrois in epistola de fœlicitate obijcit Themi. sic uel loquitur de intellu, ut intell's, uel ꝓut corpori unitur, si primo modo, tũc Them. fuit insufficiens, qm̃ nõ sequitur oculus, ut oculus, põt compræhendere solem. ergo oculus noctuæ, & sic non sequetur intell's, ut intell's, põt cõphendere substãtias separatas ergo corpori continuus ut patet. Si intelligit per intellectum ut corpori continuus, rõ petit quod est in principio, qm̃ ut corporibus continuus non intelligit nisi abstrahendo, & ideo vr̃ ꝙ sermo Themistii sit dubitabilis, ut dicit Auerrois licet in .3. de anima asserueret eum tanquam necessarium. Secũdo formidat Auerrois, qm̃ si intell's, & intell's, semper intelligit substantias separatas, cur nõ in principio per ipsum intelligimus, sed in fine et hmõi rõ latuit Themistium. Quod uero dedit Ioan. ꝙ si competit intellui, ut intell's competit ipsi, ut corpori continuus, nihil est: dicit enim, nulla forma naturalis impeditur a sua perfectissima operatione per unionem ad suum proprium perfectibile. Hoc ꝓfecto remouet expositor qm̃ non impeditur ab operatione, quæ sibi debetur per unionem ad id, modo ꝙ hæc operatio debeatur illi non est ꝓbatum. Ad Alexan. item obijcit Auer. 36. cõclusio. & uidetur mihi ꝙ duplex sit intellectio quæ haberi potest de substantijs separatis, una per essentias earum q a theologis dr̃ intellectio intuitiua seu matutina alia per essentias effectuum: qui cognoscuntur abstractione, & hæc dr̃ abstractiua uel item uespertina modo, intellectio primo modo est ęquiuoce dicta ab intellectione secũdo modo, tunc vr̃ ꝙ primum argumentum habet maiorẽ ueram, sed minor petit, non .n. ꝓbatum est intellm potẽtię esse in potentia ad intellm separatum cognoscẽdum primo modo intellectionis, sed bene secundo modo, & maxime cum apud Alex. intell's materialis sit corruptibilis, qui non potest perfici ab aliquo æterno. Et per idẽ obijcitur secundæ rõ in concedendo maiorem: de fine eiusdem rõnis cum medio ad finem, ut dicit Auerro. 5. phy. com. 9. modo intelligere primo modo est finis æquiuoce dictus intellectus speculatiui, & sic ratio illa æquiuocationem committit.

In quo defenduntur hæ tres rationes. Cap. 17.

ET si hę instantiæ accusant eos de remissa declaratione, tamen si suppleantur rõnes illę vr̃ esse quasi demõstratiuę: vr̃ ergo primo ꝙ Themistius supponat unum esse confessum ab Auerroi .s. ꝙ quicquid est poſſe intellui ut intell's, est poſſe hoi mediãte intellu & hoc primo, qm̃ ad quam operationem capax est forma & oino perfectibile per illam est capax, nõ enim minus se extendit perfectibile quam eius adæquata perfectio. Secundo ois perfectio uniuoca alicui ſm essentiam & actũ primum unibilis est ei ſm postremam perfectionẽ, qm̃ operatio & essentia sunt adæquata, sed intell's est prima perfectio hois. ergo & intelligere quodcũq; eius erit postrema perfectio ei. Aliud autem ꝓbat Themistius .s. ꝙ intell's, ut intell's: possit intelligere substantias separatas & rõ sua potest sic habere uim ois facultas intelligens aliquid propter aliquam rõnem intelligendi, potest intelligere omne id in quo illa rõ perfectissime saluatur, sed intellus materialis intelligit vl'ia propter rationem abstractionis: ergo magis illas substantias in quibus magis saluatur rõ abstractionis, & hoc pacto Auerrois in epistola de fœlicitate exponit duobus exẽplis maiorem, si .n. inquit oculus uidet colores propter rõnem uisibilitatis .s. lucem, lucem uidere magis erit aptus in eo ꝙ oculus. Item ꝓbat secundo exemplo .d. quia res quæ habet recipere ignem particularem magis de necessitate ignem absolute, & sic patet uis rõnis Themistii. Tunc ad argumentum dicendum ꝙ intellectus, ut intell's. potest intelligere substantias separatas, & tũc bene sequitur. ergo possibile

sibile est ipsum intelligere eas, ut continuus, quoniam exemplum de oculo nihil est, licet.n.sol sit occultus oculis alicuius speciei animalis, non tamen toti speciei animalis, sic licet intellectui, ut mihi uel tibi continuus, sit occultus intellectus separatus, tamen alicui continuus potest intelligere illum: ut dixi, ex his patet efficacia rationis Themistij. Circa rationes Alexandri dicendum puto eas esse demonstratiuas uno modo, alio modo esse sophisticas. Si enim ponatur quod intellectus materialis sit generabilis & corruptibilis, proculdubio non possunt rationes reduci in bonum, si enim ut dicit Auer. intellectus materialis generabilis & corruptibilis existens intelligeret substantias separatas, tunc natura contingens mutaretur in esse necessarium. & hanc consequentiam breuiter probamus, licet in.3 de anima prolixe locutus sim, supponendo quod dicit Auerrois quod unio intellectus cum intellecto est fortior fixior ac permanentior unione materiae cum forma, & hoc probaui in comment. 5. quoniam illa unio est abstracta a loco tempore & dispositionibus materiae, & universalis ideo simpliciter aeterna, secundo accipimus quod omnis materia quae recipit formam aeternam corporaliter & indiuidualiter, recipit eam semper sic quod numquam expoliatur ab illa, & est coaeterna ei, & numquam recipit aliam nisi illam ut Auerrois demonstrat in libro de substantia orbis contra Auicennam, ex his compono rationem sic, omnis unio materiae cum forma aeterna, siue corporalis siue spiritualis est aeterna ut constat. Sed unio intellectus materialis cum intellecto abstracto, est unio materiae cum forma aeterna, & spiritualis & fortior omni unione cuiuscunque formae. ergo erit plus quam aeterna.

EX his deducamus impossibile intellectus potentiae unitur formae aeternae. ergo unione aeterna, unione aeterna. ergo est aeternus, relatio n. aeterna requirit fundamentum & terminos aeterna aeternus ergo necesse esse, & est generabilis & corruptibilis. ergo contingens ergo natura contingens mutatur in aeternam, & ideo accepit Auerrois, quod Alpharabius Auemp. & Alex. & uniuersaliter omnes dicentes intellectum materialem esse generabilem, non possunt saluare potestatem continuationis eius cum abstractis, & hoc pacto rationes Alexandri sunt sophisticae quoniam intelligere non erit nisi sentire: uirtus enim materialis & generabilis non potest formare, sed tantum sentire, modo sensatio non est medium unius rationis cum intelligere substantias separatas, & sic rationes peccant in minoribus. Sed quomodo secundum Auer ualeant debes scire quod Auerrois accipit unum quod intellectus speculatiuus sit medium dispositiuum & sufficiens pro acquisitione intellectioni intellectus abstracti: & huius ratio est, quoniam intellectui, ut intellectus competunt duae operationes. s. intelligere abstracta per essentias eorum, & generabilia per quidditates separatas ab indiuiduis, & cum operatio prima non sit gratia secundae, quoniam esset contra naturam, deterius n. potius est gratia melioris quam econtra, nisi secundaria intentione: ergo intelligere res materiales per quidditates earum est gratia intelligere substantias separatas, accepto ergo quod medium adaequatum perueniendi ad intelligere substantiarum separatarum sit intellectus speculatiuus, ut declarabitur post, ratio Alexandri est demonstratiua, cuicunque enim est potentia ad aliquod medium totale respectu alicuius finis, inest finis potentia, est enim eadem potentia medij totalis & finis, & sic patet maior primae rationis. Similiter amouetur calumnia secundae, quoniam siue finis sit eiusdem rationis cum medio, siue alterius, cum sit acquisibilis merito illius medii, & maior & minor sunt necessariae, ex his declarantur rationes Alexandri ambae.

In quo narratur argumenta Auempa. & calumnia Auerrois & defensio. Cap. 18.

AVempace Hispanus induxit unam uiam in epistola de continuatione & in lib. de anima, cuius propositiones diuersimode declarauit: propter quod Auer. dicit illas fuisse duas uias, & componitur sic omnis intellectus, qui natus est intelligere intelligibile, cuius quidditas est una numero apud omnes, natus est intelligere substantiam abstractam a materia & motu sed intellectus humanus corpori continuus est natus intelligere intelligibile, cuius quidditas est una numero apud omnes. ergo in prima figura, intellectus humanus corpori continuus est natus intelligere substantiam separatam a motu, & a materia, propositiones huius in commento nostro de anima exposuimus ad longum. Auertois Auemp. discipulus in com. 36. 3. de anima contradicit ei primo, quoniam quidditas dicitur aequiuoce fere de substantia separata per essentiam, et quidditate rei materialis, & sic propositio probans maiorem. s. quod intellectus innatus est abstrahere quidditates, in eo quod sunt quidditates, erit falsa. Amplius arguit, uel cuilibet abstractae quidditati respondet phantasma, uel non, si sic cum substantia separata per essentiam nullum habeat phantasma proculdubio maior erit falsa. Si non, tunc intellectus potest abstrahere quidditatem a quidditate abstrahendo semper & in phantasia nulla erit abstractio indiuidui ab indiuiduo, hoc autem est contra Aris. nihil enim intelligit intellectus, nisi phantasia illius indiuiduum phantasietur, ut diximus in lib praecedenti. Rursum si ita est quod intellectus intelligit substantias separatas in se cur non magis in principio quam in fine, & sequitur illa met quae quae facta fuit contra Themistium. Postremo si intell. intelligit illas, uel intelligit abstrahendo uel non, si dicas quod non, ergo intellectus non intelligit per abstractionem, & sic maior falsa est & minor, si intelligit abstrahendo, tunc intellectio illarum est pars partius scientiae speculatiuae. i. abstractiua, & non per essentias earum intuitiua. Debes scire quod unum probat simpliciter ratio haec aliud probat a signo, simpliciter quidem probat quod intell. intelligit substantiam separatam non per essentialem exclusionem a materia, sed non per inclusionem, est ergo conclusio absoluta quod intellectus intelligit abstractum ultimata abstractione quod quidem non per essentiam est abstractum, sed per non inclusionem materiae, quod abstractum est unum numero priuatione ad omnes intelligentes: & contra hoc calumniae Auerrois nihil sunt. Sed dices tunc non concludunt propositum, dicendum quod directe non, sed bene sunt signum propositi: uidemus.n. intellectum intelligere quidditatem abstractam, & eam abstrahere, & si in infinitum esset abstrahibilis, adhuc intellectus eam abstraheret, ergo potest sciri quod intell. etiam abstractas quidditates per essentias earum potest intelligere, & tunc haec ratio est in ui una cum illa Themistii, & sic patet quo pacto ratio Auemp. sit una, & quomodo non.

In quo declarantur tres aliae rationes Auer. Cap. 19.

ET cum sint inductae uiae horum inducendae sunt tres aliae Auer. quarum prima componitur sic id quod est maxime a nobis appetibile, & summo opere quaesitum, est nobis possibile secundum nos uel quicunque nostri, desiderium .n. naturale non est ad impossibile, nullus. n. ut inquit Aris. conatur ad terminum non futurum peruenire, sed intelligere substantias separatas est a nobis maxime appetitum, ac summo opere quaesitum, est.n regula topica, si unum contrarium summo opere oditur, reliquum summe amatur, modo ignorantia earum & scientia sunt opposita. ergo si ignorantia earum oditur scientia amabitur. Etiam sacerdotes egyptij dimissis omnibus bonis earum scientiam summo opere inuestigarunt, quod si esset hominibus impossibile non esset ab hominibus quaesitum, & haec est ratio Auerrois, quae excipitur ex.2. meta com.1. Induxit Auer. aliam rationem in epistola de foelicitate, & potest sic componi, omnis facultas liberata a materia, & conditionibus materiae, potest indifferenter cognoscere omne cognoscibile cuiuscunque generis, cum.n. liberata sit a materia liberabitur ad determinato modo cognoscendi: sed intellectus est liberatus a materia, ergo potest indifferenter omne intelligibile cognoscere. Et sic proculdubio poterit eleuari in comprehensionem intellectorum separatorum, & continuari eis. Tertia ratio tangitur ab Auerroi. 2. meta. com. 1, & in epistola de foelicitate. s. si

intell's humanus nõ posset comphẽdere subas separatas: tunc ociose egisset, quia fecisset id quod est in se naturaliter intellectum, non comprehensum ab alio, sicut si fecisset solem non comprehensum ab aliquo uisu hę sunt tres rationes Auerrois efficaces, quæ ponuntur ab eo sæpe sæpius.

In quo enumerantur quæstiones contra has rationes. Cap. 20.

ALpharabius & alij uoluere humanum desiderium non esse ad intellectionem earum per essentias earum qm̃ id est impolẽ, sed ad compræhẽsionem earum abstractiuam, & hoc est polẽ, rõ ergo petit quod debet probare. Secũdam debilitat expositor, qm̃ facultas liberata a mã põt intelligere subas separatas, sed non secundum omnem modum sui esse, quia non ut corpori continuus intelligit illas, sed ut habet esse liberatum a materia.

PRÆTEREA Alpharabius diceret ꝙ intell'us potest intelligere illas, non tamen ₰m omnem modum intelligendi, sed tantum cognitione per essentias effectuum posterius & cognitione speculatiua non per essentias earum.

CONTRA tertiam rõnem sunt multa argumenta, inquit .n. expositor ꝑñtiam illam esse derisibilem, qm̃ fallit in consequentia, quod declarat, qm̃ ociosum est ꝙ est pp aliquem finem: quem non attingit, dicit modo ipse ꝙ Auerrois supponit intellecta separata esse intellecta & intelligibilia ab intellũ nostro, & ideo si non intelligeretur essent ociose, cui rñdet ꝙ sunt intelligibiles per se, non tamen ab intellũ nostro nec sunt ociose, qm̃ non sunt intelligibiles gratia intell's nostri. Amplius Auerro. committere uidetur fallaciam consequentis, qm̃ concedam eas posse intelligi, sed non sequitur non intelliguntur ab intellũ nostro ergo a nullo intellectu, ex negatiua enim particulari non sequitur negatiua vniuersalis, ut .2 topico. dicit Aristoteles. Rursum dicunt ꝙ ubi intellectus, nec quid, nec quia illarũ intelligeret esset ociosum, ubi autem quicquam earum intelligitur saluatur possibilitas naturæ.

In quo soluuntur quæstiones hæ. Cap. 21.

FIlius Auerrois ĩ tractatu de intellectu exposuit primam rõnem subtil'r apud me, & quia tota calũnia cõtra primam rõnem est cõtra minorem illius, iõ declaratur minor. s. ꝙ intelligere substantias separatas ꝑ essentias earum sit a nobis desiderabile maxime arguit. illud inquit maxime appetitur ac desideratur, quo habito cessat totus appetitus, & tota potentia intellectiua ad ulterius intelligendum, hæc patet cuilibet hoĩ, sed intelligere subas separatas per essentias earũ est id quo habito cessat desiderium & potentia intellectiua ad intelligendum, & propter hoc inquit ĩ hora oĩ, qua renouata fuerit in intellũ forma, renouatᷣ potentia super aliam formã quousq; ascẽdit ad cõplemẽtum de forma in formã nobiliorem & ꝓpinquiorem ad actum, in tantum ꝙ in fine perueniat ad actum. s. cum quo nullatenus sit admista potentia & ibi cessat potẽtia supra aliam formam & desiderium ad aliud nobilius sciendum. ex his concluditur ꝙ scia intuitiua per essentias earum maxime nobis sit desiderata, ac optata, ea enim sola habita cessat potentia ad ulteriorem formam, & desiderium ad nobilius intelligibile, et sic nõ tantum desideratur scia earum per effectus & abstractiua, sed supra illam desideratur scia altissima, ubi cessat potentia & desiderium nr̃m, & hæc rõ hoc modo exposita apud me est mirabilis.

Secũdam rõnem declarat Auer. in commen. 36. tertij d. Si uero posuerimus ꝙ intell's mãlis non est admist⁹ mãæ, & tunc istæ sermo erit verus. s. ꝙ id quod est magis uisibile magis comphẽditur, qm̃ ꝙ comphendit minus ꝑfectum ex eis comphendentibus, quæ sunt nõ admista mãę, necesse est ut comphẽdat ꝑfectius & nõ eꝯrio est ergo uis cõfirmatiõis, nulla ṽtus debilitabilis ab obiecto q̃to excellentius est obm̃, tãto excellẽtiori modo appræhẽdit id, ₰m oẽm modum polẽm sed intell's si est liberatus a mã est uirt⁹ nõ debilitabilis. ergo apphensius obiecti ₰m oẽm modum polẽm apphẽdi, & sic cognitione ꝑ essentias earum & per effectus, & hæc rõ si cõsideretur est demrãtiua. His patet sol' ad calũnias, intell's .n. ut intell's põt apphẽdere illas, & per cõsequẽs, ut corpori cõtinuus, qm̃ per iam declarata quicquid põt intellectus humanus, ut intell's humanus, põt intell's human⁹ ut hic intell's tibi uel mihi cõtinuus: ut diximus. Et per idẽ patet sol. ad id Alpharabij: intell's n. põt ascẽdere nõ tm̃ ad cogiti onẽm speculatiuam illarum sed ꝑ essentias earum, qm̃ cum sit uirt⁹ liberata a mã: est nata perfici ab illis ₰m oẽm modum perfectionis. Circa tertiam rõnẽ laborãt multi. Ioan. tamẽ in qõnibus. 3 q. 37. sustentatur principal'r in uno, ꝙ subæ separatæ comparãtur ad intellectum nostrum, ut formæ natæ intelligi, & intell'us noster comparatur eis, ut subm natum recipere illas ſpũaliter & comphensiue. Et multis modis ꝓbari põt ex uerbis Auerrois, ꝑ, qm̃ intell's potẽtię est infimus abstractorum, sed semper infimus intell's est mã superioris, ut dicunt pħi, infima .n. intelligẽtia perficitur a superiori, sicut mã perficitur a forma. Amplius secundo qm̃ uilius est potentia respectu nobilis, & nobile est tan q̃ actus respectu uilis. ergo sicut substantię separatæ sunt nate intelligi ₰m earũ naturas, ita intell's noster est natus perfici ab eis ₰m suam naturam.

RVRSVM tertio intell's potentiæ est mã oĩum abstractorum & oĩum intelligibilium, sed mã non corruptibilis, ab ipsis formis est potẽs & apta suscipere oẽs formas ergo intell's põt suscipere oĩa intelligibilia, accipiatur ergo ꝙ intelligẽtiæ sunt potentes intelligi ab intellectu nostro potẽtia nãli, & intell's noster põt intelligere illas potentia nãli, sicut mã potentia nãli põt suscipere oẽs formas arguit modo, intell's noster corpori cõtinuus est receptiuus & passiuus intellectionis earum ergo habet nãlem potentiam recipiendi intellectiones earũ, per essentias earum, ergo si aliqñ non at tinget eas nã egisset ociose, quia fecisset illam potentiam nãlem intell's nostri ad illas, quæ nũq; in actum deduceretur: & ꝙ hæc sit intentio Auerrois oñdit exemplo eius, ecce qũo Ioan. exponit id ex parte intell's nostri, & non ex parte earum, utrum uero hæc declaratio sit sufficiens post declarabit. Alij ut Subgerius & multi sui sequaces deducunt consequentiam ex parte earum, & accipiũt primo, ꝙ si ĩtell's potentiæ non põt intelligere superiores intelligentias illæ non possunt intelligere Deum, qm̃ forma non apta suscipi in maximo receptiuo alicuius generis, illa non est receptibili in minus receptiuo illius generis sed intell's potẽtiæ est maxime receptiuus in genere abstractorum ergo si primus intell's non est natus suscipi in intellũ potẽtiæ, nec in aliqua earum erit susceptibilis, modo habetur hæc ꝙ cum de facto intell's potentiæ non intelliget primum intellm nulla intelligentia intermedia intelliget eũ.

Secundo accepit Subgerius ꝙ nulla intelligẽtia media põt intelligere mediam, nec aliquam infra primam, si nõ põt intelligere primam arguitur ergo, nulla intell'ia quæ nõ põt intelligere supremam põt intelligere aliquã mediarum uel infimam ₰m Auer. sed ex ꝑ accepto nulla intelligẽtiarum põt intelligere superiorem. ergo nec mediam uel aliquam infra primam. Ex his arguit intell's potentiæ nõ põt intelligere deum, ergo nulla mediarum põt intelligere Deum, nulla mediarum põt intelligere Deum. ergo nulla mediarum põt intelligere mediam, nulla mediarum põt intelligere mediam. ergo nulla põt intelligere se, nulla potest intelligere se. ergo sunt simpl'r ignoratæ, quoniam nulla põt intelligi ab aliquo intellũ quia uel a primo, uel ab infimo, uel a seipsis, nõ a primo qm̃ nihil intelligit extra se, nec aũ infimo, quia non intelligit illas, nec a seipsis. ergo a nullo intellũ comprehendẽtur, & sic natura egisset ociose, hoc dicit Subgerius ĩ tractatu

ctatu suo de intellectu, tertio loco inscripto, qui fuit missus Thomae, pro responsione ad tractatum suum contra Auerroim.

SED mihi vr ꝙ haec deductio claudicat aperte contra fundamenta Auer. primo, qm̄ accipit, ꝙ prima intelligentia nihil intelligit extra se. & ꝙ non intelligit infimam, & vlr nullum ens infra Deum, & hoc ꝑfecto fundamentis Auer. obsistit & arguitur, oīs intellś purus q est oīa entia in gradu nobiliori q̄ ipsa sunt in seipsis, intelligit oīa entia meliori modo ꝙ sint, sed dicit Auerrois in lib. d. d. disputatio. 3. in sol. 15. &. 18. sic (sed ipse est apud pħos oīa entia ī gradu nobiliori q̄ ipsa sint ī seipsis &c.) ergo Deus intelligit oīa melius q̄ sint in seipsis. Amplius quae continentur in mente Dei, sicut formae artificiales in mente artificis, sunt cōphensae ab illius mente sed oīa entia cōtinentur in mente primi entis illo modo ut declarat Auer. 12. met. com. 18. in fine, & in. 36. in medio ergo ut prius. Rursum oīs purus intellś, q̄ est cā intelligentiarum in tribus generibus cārum intelligit illas p essentiam suam, sed declarat Auer. in lib. d. d. disput. 3. in sol. 18. circa finem ꝙ Deus est cā agēs, finis, & forma intelligentiarum. ergo ut prius. Adhuc ibidem disputa. 12. in sol. 1 & 2. dubij uoluit ꝙ duplex est sciētia, quaedam quae cātur a rebus, & haec uariatur uariatione rerum alia quae est cā rerū, & haec ꝑmanet & nōn uariatur nisi relatiue; sicut colūna de dextro in sinistrū & ecōtra ergo Deus intelligit oīa scīa quae est cā rerum, & sic patet qūo intellś primus intelligit oīa & intellś inferiores, nō ꝑut perficitur ab illis, sed ut est cā eorum, & per essentiam eius, & sic patet primus defectus. Ex his potest impediri cōsequentia Auer. primo, qm̄ posito ꝙ intelligentiae mediç nō intelligantur ab infima, nec a se adhuc intelliguntur a prima, eo quia prima est cā earum, & sic nō sunt ociose intelligibiles. Secundo peccat hęc deductio, qm̄ hęc consequentia nulla est, intelligētiae mediae non intelliguntur ab infima. ergo non a se. non. n. reputant latini intellm̄ potētiae esse maxime receptiuum oīum intellectionum, nulla. n. intelligētia intelligit primam: sicut illa intelligit se, & qn̄ accipit, quicquid nō pt̄ recipi in maximo receptiuo nō pōt recipi in minus receptiuo, hoc debet intelligi de receptiuo ꝓportionato, mō dico ꝙ intelligentia ꝓxima deo est maius receptiuum intellectionis Dei q̄ infima: licet infima sit maius receptiuū s̄m extēsionem, & sic patet secundo huius deductionē peccare. Adhuc tertio peccat. qm̄ & si sit snīa Auerrois ꝙ nullus intellś intelligēs nobilius, pōt intelligere vilius tamē haec nō est rōnibus ꝓbata. deus. n. apud eos intelligit se, & tamē nō pōt intelligere al q̄rem extra s. Et sic cōcedi pōt ꝙ intellś noster intelligit se, & entia infra se, & nō aliquod abstractorum, & deductio haec peccat his tribus modis ut uides. His ergo sic expositis vr̄ mihi tandem Auerroim aliter sentire, supponit. n. ipse substantias separatas esse aptas intelligi simplr̄ ab oī intellectu, ut intellś est, ut in diuersis locis naturalis pħiae declarauit. Secundo accepit ibidem, ꝙ intellus noster sit natus eas intelligere, & sic uoluit duplicem esse aptitudinem intelligendi. s. ex parte earum, & ex parte intellś nostri, & quia ipse dicit in principio epistolae de foelicitate aptitudinem a parte utriusq; extremi esse potentiam reducibilem ad actum, ut declarauimus in commento nostro illius epistolę, ideo potētia intelligēdi illas est mutua a parte earum. s. & nostra. His acceptis ꝑ cōstantibus declarat Auerrois eas qnq; intelligi a nobis, & inqt, sed hoc nō demr̄at res abstractas intelligere esse impoīe nobis, sicut inspicere solem est impoīe verspertilioni. Et ꝓbat illas qnq; intelligi a nobis d. qm̄ si ita esset s. ꝙ nūq; intelligerētur a nobis, tūc ociose egisse quia fecisset id qđ est in se nāliter intellm̄. i. natum intelligi aptitudine mutua, nō intellm̄ ab alio. Ex his patet ꝙ intentio Auer. nō est ꝓbare intellś illos esse poīe a nobis ītelligi: & nos posse illos intelligere, sed nos qnq; eos ītelligere, ꝙ. n. sit poīis intellectio earum potētia reciproca declaratum est in multis libris Aris. & Auer. & sic patet Ioānis defect? qui totam potentiam intelligendi considerauit ex parte nostri, & defectus Subgerij, qui totam cōuertit ad eas substantias, est n. potētia intelligēdi mutua ꝑsupposita & probatur reductio ad actum, ut patet. Et hunc modum dedit in epistola de foelicitate & nos in commento nostro declarauimus totum hoc.

In quo inducuntur omnes rationes possibiles induci pro hoc. Cap. 22.

POstremo quod intellś sit aptus intelligere subas separatas arguitur, quaecūq; sunt eiusdem nāae quicquid est poīe uni erit alteri poīe, modo dicit Auerrois in epistola de foelicitate, receptio quae est in intellu māli est spēi receptionis nāae intellectuum abstractorū, & idem cō. 14, 3. de aīa ergo ut dicit debitum est ut uniatur cum abstracto. Adhuc arguit ibidem, id ꝙ proprium est oībus abstractis cōpetit oībus illis, sed intellectuum abstractorum ꝓprietas est ut se cōphēdant, & per ꝯn̄s ut prius. Ex his rōnibus pōt accipi ꝙ intellś noster pōt continuari illis, & hae duae rōnes sint acceptae tā quam probabiles.

QVOD aūt hoc sit ēt de mente pħorum & authoritatibus declarat multis, & ꝑ ad hoc sunt uerba Alex. q̄ ponuntur in tractatu de intellu qui incipit (intellś authore Ari. trifariam dr̄ &c.) ubi in cap. de intellu adepto ponit haec uerba (& intellś qui est in potētia cum fuerit cōpletus & augumētatus, tūc intelliget agētem, qm̄ quem admodum potētia ambulādi: ꝙ homo habet in natiuitate, uenit ad actum post tp̄s: qn̄ perficitur id p ꝙ fit ambulatio, ita intellś cum fuerit perfectus intelliget ea quae sunt per suam nām intellecta &c.) Amplius Them. idem ponit in tertio suç paraphrasis de aīa: in capit. 52. ubi arguit intellm̄ potentiae cōphendere substantias separatas inquit (vr̄. n. intellś materialis etiam facultate hac prçditus ꝓculdubio, ut res penitus abiunctas a materia possit comprehendere &c.)

RVRSVM Simpli. 3. de aīa in commento illius textus (utrum uero contingit &c.) authoritate Alexandri inquit (uerum Alexander & inseparabilem inquit cōtingere inseparabilium esse cognitiuum: qm̄ & ab inseparabilibus inseparabilia ipsi reło, sed nō erat reło eadem intellectioni, hęc. n. uelut ictus quidem est & excitatio illa uero intellectio finis, incipit ergo hinc & ex inseparabilibus aīa; pp multam ad extrinsecus inclinationem, ut vero imaginibus illius adijciens uelut ab imaginibus in prima exēplaria seipsum reducit &c.) ecce ꝙ plane Simplicius cum Alexandro q̄tum ad hoc sentire vr̄. Idem sentit Alpharabius in lib. de intellu & intellecto. ubi verba Alexandri inducit, & motiuum eius, & tu uide. Idē Auempace Hyspanus in lib. de aīa, & in epistola continuationis, idem Auic. in. 9. met & in. 6. nālium parte. 5. & Algazel & Auer. & oēs fere graeci & arabes intellm̄ nostrum posse continuari illis nō formidarunt. Ex his persolui potest quaestio. s. quaerens an intellectus possit continuari uel comprehendere illas substantias separatas dicendum enim ꝙ intellectus, ut intellectus, potest intelligere substantias separatas & illis continuari proculdubio: & hęc concedunt omnes nostri Theologi, & philosophi omnes, praeter eos qui ponunt intellectum mortalem.

In quo mouentur quaestiones in doctrina Auerrois. 5. Cap. 23.

HAbemus hactenus, ꝙ intellś noster inquantum intellś pōt illis copulari, & hoc accepimus ab oībus fere ueteribus. Sed in hoc ad sunt ambiguitates non paruae, quorum prima est quid sit uera foelicitas apud pħos. Secunda est qūo intellś copuletur eis, an imediate, an per medium aliquod. Tertia, an in hoc statu an post mortem apud Auerroim. Quarta, quid sit copulatio hoīs in qua foelicitatur. Quinta, utrum ho-

mo in statu fœlicitatis sit tanq̃ deus:ut dicit Them. Sexta, utrum intell's agẽs prius cõtinuetur nobis q̃ intelligatur a nobis, uel per ipsum intelligamus. Septima, vtrũ intellectio fœlicis sit noua uel æterna. Octaua, vtrum illa intellectio sit intuitiua an abstractiua apud eum. Nona, utrum magister possit eam cõicare discipulo. Decima, si per intellecta falsa possit homo copulari illis. Vndecima, utrum cum homo incipit esse fœlix incipit intelligere intell'm agẽtem. Duodecima, quo ordine fiat hęc copulatio, & an omnes substantias simul intelligat intellectus noster tunc an ordine quodam, ut dicit Auerroi. Tertiadecima, utrum plures possunt esse fœlices eadem numero fœlicitate. Quibus solutis iam erit doctrina Auerrois in hoc quæsito quasi manifesta.

In quo adducitur solu. quorundam ad primam quęstionem. Cap. 24.

ACceptis oĩbus his quæ ad huius ꝓpositum seruiunt, superest primam ambiguitatem persoluere, circa q̃ diuersę dictæ sunt rõnes, sed ut strictiꝰ loquamur quidã uiri sapiẽtissimi dicũt q̃ beatitudo, seu fœlicitas, seu status, põt capi duobus modis, uno modo .s. ꝓ cõiũctione, qua aĩa rõnalis copulaꝛ supremo appetibili & intelligibili, & sic beatitudo formaľr est reľo aĩæ ad oƀm fœlicitãs, quemadmodum unio compositi est reľo qua copulaꝛ mã ipsi formæ, sic beatitudo hoc modo est reľo qua aĩa copulaꝛ deo & intelligentijs. Alio modo accipitur ꝓ fundamẽto ꝓximo illius reľonis, quę dꝛ copulatio seu unio seu cõiunctio mediãte quo tãq̃ ꝓximo fundamento copulatur aĩa ipsij ultimo appetibili & intelligibili, sic, & sic beatitudo essentiaľr & per se, est ipsa operatio aĩæ: qua ipsa amat & intelligit Deũ, quæ operatio est ẜm rem distincta ab obiecto fœlici et anima fœlicitata, sicut altero distinguiꝛ ẜm rem a mã & forma, quæ recipitur mediãte ea. Mouentur aũt hi argumẽto hoc, id quo beata aĩa per se & ꝓ̃ copulatur ultimo & supremo appetibili & intelligibili est formaľr beatitudo, ut oẽs pħi existimant. Sed aĩa beata ꝓ̃ & per se copulaꝛ supremo appetibili & intelligibili formaľr copulatione proxime & fundamentaľr operatione. ergo beatitudo est formaliter copulatio uno modo, & formaľr operatio alio modo, & sic patet totum hoc.

QVOD aũt hæc sit mens Aris. arguitur, qm̃ Aris. in. 9. meta. dedit hãc cõcľonem. d. quare & fœlicitas uita, & Auerr. in com. 16. in calce dat rõnem. d. quia qualitas alicuius uiui, cõponetur ergo syll's ẜm Ari & Auerroim sic, oĩs qualitas uiui est uita, fœlicitas qualitas est uiui, ergo fœlicitas est uita. Ex hoc syllo arguitur ꝓpositum, oĩs qualitas uiui est operatio uiui, sed fœlicitas est qualitas uiui. ergo opõ, & tu lege totum textum & commentum quia clarius patefacit istud. Amplius id quo fœlicitatur Deus est uera fœlicitas, sed dicit Arist. 12. meta. si non intelligat quid utiq̃ erit insigne, sed se habebit quemadmodum, ut si dormiens sine intelligentia, pp q̃ paucis interpositis concludit, nõ utiq̃ erit optima subã, intelligere. n. honorabile inest. Et tu uide Auerroim in com. 51. illius, quia aptius loquitur. ergo fœlicitas est opõ prçstantissima aĩæ, & per consequens fœlicitas formaľr in operatione consistit. Adhuc id quod est actus intell's .s. optimus & sempiternus est operatio formaľr, sed dicit Aris. & Auer. 12. met. com. 39 q̃ fœlicitas est uita sempiterna & optima quæ actus est intell's ergo ut prius. Rursum id cuius gratia est subã & finis est fœlicitas, sed dicit Aris. 2. cœli, unũquodq̃ n. quorum est opus est gratia operis, dei aũt operatio immortalitas, hæc aũt est uita sempiterna, & sic minor cõstat. s. q̃ operatio est id cuius gratia est subã, & tũc cõcľo erit, ut prius. Possunt pro hac parte induci plures rõnes, quæ ex uerbis Arist. accipiuntur. 1. & 10. ethic. quarum prima est, cuius reliqua operata sunt est fœlicitas, sed oñdit in. 1. ethic. capi. 8. oĩa operari gratia operationis ergo &c. Amplius id cuius priuatione ociosus est homo est finis hoĩs, sed oñdit ibi Ari. cap. 9. inductione, q̃ priuatione operationis homo dꝛ ociosus, ergo ut prius &c. Rursum id ẜm q̃ contingit semper optimum esse est formaliter finis, sed ẜm op' .i. & non ẜm habitum: ut ostendit Arist. ibidem cap. 10. in calce, & cap. 18. ergo ut prius. Adhuc id in quo est maxima delectatio est fœlicitas, sed docet Aristotel ibidem cap. 11. q̃ delectatio est in operatione consistens. ergo ut prius. Has etiam rões & alias multas inuenies. 10. ethi capitulis multis, & tu lege si placet.

In quo specialiter declaratur positio horum. Caput. 25.

VT intelligatur ergo positio horum proculdubio distinguenda est, cum enim homo multiplices habeat regiones suprema & regalis est contemplatiua: cuius partes sunt intellectus contemplatiuus, & uoluntas contemplatiua, quæ quidem uoluntas non eo cõtemplatiua dicitur: quia eius actus contemplatio sit, sed qm̃ eius actus, ut sic, speculationem sequitur, declaratũ est igitur hactenus ẜm hos fœlicitatem consistere in opere suprçme regionis, sed qm̃ adhuc illius regionis duæ sunt partes, intellectus .s. & uoluntas declarandum restat utrum ẜm eos fœlicitas sit utriusq̃ partis actus, an principalius, & magis actus intellectus uel uoluntatis, hoc q dem enim est occultum & laboriosum: & parum, aut nihil habemus ab Ari. de hoc, & ideo paucitas uerborum Aristotelis in hoc fuit causa magnæ differentiæ in posterioribus. Propter quod, quidam sapientes dixerunt actum fœlicem posse comparari ad naturam animæ rationalis absolutam, & ad potentias illius. s. uolũtatẽ vel ĩtell'm, si ad nãm absolutã sic fœlicitas ẽ unꝰ actꝰ simplex respectu illius naturæ, quoniam ille actus est circa simplex obiectum, & in una natura receptus. Si comparetur ad potentias illius naturæ uel comparabitur ad potentias simpliciter: uel ut ordinantur in obiectum fœlix.

Si ad potentias absolute, sic fœlicitas est aggregatum ex illis actibus formaliter, ita q̃ fœlicitas erit consistens in ambobus illis formaliter & totaliter. Si ut comparantur ad obiectum, cum uoluntas principalius et excellentius per amorem & uelle uniatur ac copuletur Deo, proculdubio fœlicitas principaliter consistet in actu uoluntatis, circa vltimum finem, & hi multa dicũt circa hoc sed summa eorum hæc est, non enim intendo hic inducere omnia uerba eorum quos hic recito, sed summatim inducere sensus eorum, & qui approbandi sunt approbabuntur, & reprobandi reprobabuntur. Mouentur aũt hi fortissimis argumentis, oĩs actus, quo aĩa unitur ac copulatur maxime obiecto fœlici, est maxime & ꝓprie fœlicitas. Sed actus uoluntatis. s. amare deum, est huiusmodi, quoniam per intelligere intelligens non ita intime copulatur intellecto sicut per amare, quemadmodum Aristot. in. 9. ethicorum probat. d. quod amor sic unit amans amato, quod amicus est alter ipse. Amplius fœlicitas debet consistere in actu animæ optimo, sed actus supremæ regionis hominis est optimus reliquarum: & adhuc actus uoluntatis præstabilior actu intellectus, quoniam ipse uoluntatis actus semper determinatus est in bonum, intellectus autem indifferens est ad bonum & ad malum, propter quod multi theologi dicunt q̃ stat aliquem intellectũ per intelligere uniri deo & tamen cum illa intellectione potest stare summum odium in eum.

RVRSVM beatitudo est quid delectabilissimũ ut diximus, modo uelle magis est delectabile uoluntati q̃ intelligere, cum uelle sit actus proprius ei & intelligere sit actus alterius potentiæ. s. intellectus. Adhuc id cuius oppositum est peius id est melius ut ex regula tertij topicorum, &. 9 ethicorum accipitur. Modo odire supremum obiectum est pessimus actus, ergo amare est optimus &c. Postremo tunc mulier non posset esse fœlix, quæ tantum Deum amat & ipsum non intelligit

telligitur vt dicetur. Et hæc vr intentio pbi in.10.ethi. cap.10.vbi in calce probat sapiētem esse fœlicissimum: quia Dei amantissimus, est aūt amantissimus Deo, quia diligens & honorans maxime intell'm, qui Deo cognatus est, ergo beatitudo formal'r & pcipue cōsistit ī amādo Deum, & amari a Deo, & vt dicunt non in amore sequente intellectionem abstractiuam, sed intuitiuam, vt dicunt isti, amor n. sequens compræhensionem Dei intuitiuam est vera & perfecta fœlicitas.

In quo repellitur positio hæc. Cap. 26.

VIdetur mihi q positio horum peccat p̄, quia ponit fœlicitatem formal'r esse actum seu operationem diuersam ab essentia intell's, & ab essentia supræmi intelligibilis et summi appetibilis. Secundo maius peccatum ē, dum extimat actum fœlicem esse amorem intuitiuum p̄ & per se, & non compræhensionem, q aūt in p̄ delinquat ostenditur, intell's.n.mā est intelligibilium, sicut prima mā est subm sensibilium formarū, sed prima mā non quiescit ī actu real'r diuerso a forma, & ab essentia eius, sed in essentia formæ vt dicit Aristo. mā.n.īmediate attingit essentiam formæ sine oī medio, ergo intell's īmediate attingit essentiam primi appetibilis ac intelligibilis sine oī operatione media, fm rem diuersa ab essentia vtriusq. Amplius vel supræmum intelligibile est melius operatione ad ipsum, vel deterius, si deterius hoc est derisibile vt constat, erit ergo melius, sed melius est finis deterioris.7.Politice, ergo vltimus finis adhuc habet vlteriorem, quod est falsum.

RVRSVM oē tale per essentiam est id quo alia participatiuæ sint talia, vt patet ī oibus, sed Deus fœlix est & beatus pp seipsum, ipse ergo est id quo alia sunt fœlicia, ergo intell's est fœlix Deo & non operatione, q̄ ē circa Deum. Adhuc nullum accn̄s pōt esse fœlicitas vltima satians totalem capacitatem rōnalis aīæ, sed operatio siue supræmi siue infimi intelligibilis est accn̄s, qm̄ qualitas, ergo non decet eam esse fœlicitatem, vt patet, & multa tetigimus argumenta superioribus capitulis.

Qd' aūt peccet in secundo ēt, dato q fœlicitas sit operatio aīæ fm rem diuersa ab ultimo intelligibili et appetibili & ipsa aīa, & arguitur argumento suo, in eo actu consistit fœlicitas qui est perfectior, sed intellectio intuitiua est perfectior amore intuitiuo, ergo argumentum contra eos minor declaratur, quoniam illæ actus est perfectior ad quem essentialiter sequitur delectatio, sed ad intelligere sequitur delectatio, & non ad delectationem delectatio, ergo intellectio est perfectior.

Amplius intellectio tangit Deum immediatius illo amore, cum amor tangat mediante intellectione.

Rursum Deus est causa immediata intellectionis fœlicis, sed respectu amoris est causa mediata, quia mediante appræhensione, ergo intellectus est perfectior amore.

POSTREMO Arist.10.ethi. cap.10. mouit.q. & determinat in fine qōnis.d. quare vtiq; erit fœlicitas speculatio quædam. & inquit Seneca, q ī hoīe optimū quid rō est, quoniam sola ratio perfecta beatum facit, vide ipsum epistola, (inimicitias &c.)

In quo ponuntur positiones aliæ. Cap. 27.

HIs acceptis ac perfectæ expositis snīa oīum peripateticorum est vt Alexā. Themist. Simplicij, Auer. Auicennæ, Algazelis, Alpharabij, Auempace, & oium antiquorum, q. fœlicitas formaliter est intellectus agens ita q sicut intellectus agens est formaliter fœlicitas, ita fœlicitas formaliter intellectus agēs, sunt .n noīa diuersa idem signatum fm rem habentia. Verum horum quidam dicentes intellectum agentem eē intellectuum separatorum infimum, vt Auic. Algazel. Alphara Themist. Auempa. & multi alij dixerunt, fœlicitatem rōnalis aīæ esse infimam intelligentiam separatarum, cum.n.tota rōnalis aīa conuersa fuerit ad intellectum agentem, tunc compræhensio illius aīæ erit p essentiam intellectus agentis, ita q itellectus agens erit simul compræhensio sibi & rōnali aīæ, sicut color simul est forma parieti & compræhensio oculorum, in abstractis.n.non differt compræhensio & res appræhensa, & iō intell'ia infima erit tunc aīæ compræhēsio & sibi & hanc pōnem Ioā. Iand. in qōnibus tertij de aīa ascripsit Auer. cum.n. intellectus agens non sit Deus, nec aliqua intelligentiarum mouentium stellas, proculdubio erit infima, ergo fœlicitas consistit in appræhensione vltimi intellectus, cuius snīe Alber. in.3. de aīa, tractatu 3. cap. 11. & in.11. suæ sapientiæ tractatu.1. cap 9. visus est eē aperte, vt declarabitur post, & tunc extimauit Auic q fœlicitas rōnalis aīæ sit proxima intelligentia.s. intellectus agens, fœlicitas intellectus agentis est intelligentia lunæ, & fœlicitas intellectus lunæ est intelligentia Mercurij, ita q semper intellectus postremus fœlicitatur in sibi proximo, solus ergo Deus est fœlix seipso, ita q Deus simul est fœlicitas sibi & compræhensio simul intelligens & intellectus, fœlicitas & fœlix, nullo superiori intellectu vel bono beatus, vt dicunt, & recte quātum ad hoc. Dicentes aūt intellectum agentem esse Deum dixerunt fœlicitatem formaliter esse Deum ac Deū ipm esse fœlicitatē, hoc pacto syllogizantes, intellectus agēs est Deus, fœlicitas est intellectus agens, ergo fœlicitas est Deus, & econtra. Ex his sequitur q vna numero fœlicitate Deus & oēs intellectus separati sunt fœlices, qm̄ Deo oēs intellectus fœlicitantur, Deus est vna numero fœlicitas, ergo oēs intellectus fœlicitantur vna numero fœlicitate, Deus ergo Deo per essentiā beatificatur, pxima intell'ia essentia Dei, vt forma fœlicitatur, iterum itellectus Iouis Deo fœlicitatur. Iterum intellectus Martis Deo fœlicitatur, quemadmodum Deus Deo fœlicitatur. Iterum intellectus Veneris Deo eodem modo fœlicitatur. Et consequenter omnes residui intellectus, adeo q intellectus hoīs essentia Dei fœlicitatur, quemadmodū Deus essentia Dei, ergo vna numero fœlicitate Deus ē fœlix, qua oēs alij, est.n.ipse fœlicitas sibi et alijs. Ex his amplius liquet accipere q. quælibet intell'ia fœlicitatur p copulationem intellectus agentis cum intellectu potentiæ, excepta prima, quæ fœlix est & beata per seipsam ipsa.7.Politicæ cap.1.&.10. ethico. cap.10.oēs autē reliquæ fœlicitantur per copulationem Dei, qui est agens intellectus cum earum essentiis quæ comparatione Dei sunt intellectus potentiæ receptiui ac perfectibiles p illū fm esse intentionale. Differt aūt copulatio itellectus potentiæ lunæ & aliorum cum intellectu agente s diuino a copulatione intellectus agentis cum intellectu potentiæ nr̄o, qm̄ illa est simpliciter æterna, fm se absolutæ & simpliciter & in respectu, copulatio intellectus agentis cum rōnali aīa ē æterna vno modo & fm alium modū noua, vt declarabitur. Ex his rursum seqtur forte verificatio verborum Arist. in toto lib. ethico & alibi vbi de fœlicitate voluit ipsam esse actum optimum, actum nobilissimum, actum perfectissimum, dignissimum, excellentissimum, honorabilissimum, amantissimum, finalissimum, liberrimum, delectabilissimum, hæc.n oīa de Deo fm hos verificāda esse credit, est.n. Deus actus optimus, quia Deus bonus est seipso, nobilissimus, perfectissimus, & reliqua, vt intelligenti facile est inducere. Hæc sunt quæ ex libello Subgerii viri grauissimi excipiunt, vel quædam horum, & nos labore nostro hoc modo declarauimus.

In quo ponitur ueritas Auer. Cap. 28.

VT igitur positio huius pbi intelligatur, oportet accipere q sicut vnum præcisæ est intellectum & volitum sub diuersis rōnibus: intellectū qdē, vt perficiens intellectum ipsum absolute, volitum: vt pficiens illum: sub indifferentia fugæ vel consensus: ita vna numero est intellectio & volitio: sed differunt. qm̄ intellectio est ītellectum absolute: volitio est itellectūvt acce-

pratum vel fugitum, sic vnamet res est volūtas & ītells, intus quidem vt perficitur ac formatur ab ītelligibili sub rōne formæ absolutæ, voluntas aūt vt perficitur cū rōne fugæ, vel prosequæl, vt superiori lib diximus. Ergo ītells & voluntas sunt vnamet res simpliciter absolutæ, licet sint diuersæ rōnes & inde videmus Arist. & Auerr. nullam facere drīam inter ea nec tractatus diuersos, nec capitula diuersa, vt in lib. de aīa visum est.

EX his sequitur q̄ vnamet fœlicitas est ītellectio & volitio, ac vnamet essentia est intellectum & volitū. e. n. in abstractis ītellectio rei idē q̄ ipsa res, ac volitio rei idē ēt cum re volita, ergo si Deus erit fœlicitas Deus erit ītellectio & volitio insimul & ēt simul est volitio q̄ fœlicitas & intellectio q̄ volitio & fœlicitas &c.

AMPLIVS sequitur q̄ ociosa est q̄ō q̄rens vtrū fœlicitas principalius sit intellectio q̄ volitio an eō, cum volitio & intellectio non drnt nisi noīe vel rōne, nisi q̄ō fiet sub rōne respectiua hoc mō. s. vtrū fœlicitas sit Deus sub rōne qua intellectio, an Deus sub rōne q̄ volitio vel amor, & tūc quemadmodum hō sub rōne qua aīal nec dr rōnalis nec irrōnalis positiue, sic Deus sub rōne q̄ intellectio, nec dr bonus nec malus positiuæ, & sicut principalis rō hoīs consistit in aīali tanq̄ in potissimo tali, quo habito stat hrī hoīem, & quo remoto remouetur hō, et in rōnali cōsistit tāq̄ in cōtractiuo illius, sic fœlicitas p̄ & principalius est intellectio, tū volitio est contrahens illā, ergo fœlicitas nō est Deus tm̄ sub rōne qua est ītellectio, nec Deus sub rōne qua volitus voluntate ītuitiua. Sicut nec hō est aīal tm̄ nec rōnale tm̄, sed vtrunq̄, sic fœlicitas est vtrūq̄ s. Deus sub rōne intellecti & amati, intellecti principalius & potissimæ, amati sub rōne cōhentis illam. Et .h. d. Arist. 12. meta. verbo illo (mouet aūt sicut appetibile & intelligibile, hæc n. sola mouent, non mota) vult dicere q̄ est finis & fœlicitas sub rōne intellecti & voliti, & non alterius tm̄. Et debes scire q̄ licet intellectio, vt intellectio, stet absq̄ amore rei intellectæ, sicut aīal ingtū aīal absq̄ rōnabili, tū intellectio talis rei intellectæ. v. g. Dei, vel optimi entis, non stat absq̄ amore illius rei, quēadmodum aīal, qd' est hō, nō stat absq̄ rōnali, nō ergo pōt esse ītellectio Dei sine amore Dei, sicut aīal qd' ē hō non pōt esse sine rōnali, tū ītellectio, vt intellectio, pt eē sine amore rei intellectæ, declararūt. n sapiētes ꝓpōnē aliq̄ esseueram per se, & falsam per accn̄s, vt dicit Auer. fœlicitas ergo est intellectio Dei vt intelligibilis & optimi vt visum est, & cum intellectio & res intellecta ī abstractis idem sit res aūt intellecta, cum sit Deus, vt eē habet intentionale Deus aūt est optimum, & in se amor et volitio p̄ essentiam intuitiuā, ꝓculdubio fœlicitas, vt ītellectio Dei, oīno est volitio, Deus ergo est fœlicitas, vt intellectio & volitio, & sic hr̄ totum hoc. Accipio & rursum, q̄ Deus comparatur ad quemlibet intellm̄ īferiorē ꝯm esse intentionale, & sic est finis & forma oīum inferiorum intellectuum, & ꝯm esse in se. s. reale & extra aīam & sic est agens oīum illorum, vt declaraui in cōm. libri d. d. & in commento libri de anima.

EX his sequi debet q̄ intellectus inferioris subāæ pt intelligere Deū duobus modis, vno mō p̄ essentiā Dei, vt qñ intelligit ipm̄ inq̄tum formā, et sic oēs intellectus inferiores sunt mā respectu primi entis, sicut n. mā p̄ essentiā formæ recipit formā ꝯm esse reale, ita quilibet ītellectus inferior p̄ essentiam primi recipit primū intentionalr, et sic p̄ hoc mō intellectus inferior intelligit semper supiorem, p̄ illius supioris essentiam. Scd̄o mō intellectus inferior intelligit supiorem p̄ essentiā īferioris. v. g. intellectus lunæ intelligit Deū per essentiam ītellectus lunæ, & hoc mō intelligit ipm̄ Deum ꝓut Deus cōparaī intellectui lunæ, vt agens, & sic intellectus īferior, respectu Dei est q̄si forma & finis scd̄aria intentione, & hoc decepit subgerium & eius seq̄ces, Deus. n vno mō ē finis & forma oīum intellectuum inferiorum. s. ꝯm eē ītētionale alio mō est agens & q̄si motus scd̄aria ītētiōe, & sic intellectus inferior ītelligit Deum p̄ essentiā sui, vt intellectus lunæ p̄ essentiā intellectus lunæ ītelligit Deū, & hoc totū scripsimus in cōm. nr̄o lib de aīa. Accipio postremo q̄ duplex est ītus agens, rōnalis aīæ vnus. s. tanq̄ sol, vt Deus bn̄dictus, qui est ītellectus agens, .i. virtute cuius oēs intellectus intelligunt. Alius tanq̄ lumē, vt ille qui est gradus pfectionis aīæ rōnalis, q̄ eleuaī sup mām & appropinquat Deo, vt in lib. habito dictum ē, primus intellectus est vniuersalis & cōis oibus, que oēs ītelligunt, vt forma est pfecta pficiens eos oēs. Scd̄o ē ꝓprius & est essentia inferioris intellectus, p̄ quē ītelligit primū vt agens est, ergo intells agēs ē Deus & lumē rōnalis aīe; Deꝰ. n. vt illuminās, ille aūt, vt q̄ fit illuminatio.

EX q̄bus seq̄tur q̄ intellectus humanus & p̄nr hō duobus modis pōt intelligere Deum vno mō p̄ essentiā Dei, vt qñ Deus comparaī hoī vel ītellectui eius vt forma. Alio mō p̄ essentiam ꝓprij ītellectus, vt qñ ītelligit ipm̄ vt agens, ita n. intellectus humanus intelligit Deū, sicut intellectus lunæ, sicut. n intus lunæ p̄ essentiā intus lunæ intelligit Deum, vt agens est, q̄ essentia est gradus, q̄ eleuatur intus lunæ ab oī ente infra eum & appropinquat supmo. Sic ītells humanus intelligit Deum per essentiam humani ītells. i. per essentiam agentis, qui ē gradus quo eleuatur a materia vt accedit ad Deum.

AMPLIVS sicut intellectus lunæ p̄ essentiā Dei intelligit Deum vt forma, sic intellectus humanus ītelligit Deum per essentiā Dei, vt forma est. Quia igitur hō duobus modis dependet a Deo s. vt formatū a forma, & vt factum ab agente, si reditus eius ad suū principiū debet esse perfectus, decet hoīem ītelligere Deum duobus modis. s. vt forma seu finis & vt agens, & q̄dem vt formā intelliget Deū p̄ essentiam Dei, vt vero agens ītelliget eum per essentiā agentis, & eo fit vt vno ictu hō fœlix copuletur Deo vt formæ & lumini suæ aīæ, tāquā rōni, p̄ quā intelliget primum, et hæc vocatur pfecta copulatio. His acceptis ac verificatis ꝓculdubio apparet q̄ Deus tm̄ non est fœlicitas cuilibet intellectui, sed tm̄ sibi, neq̄ intellectus agens, q̄ est aliq̄d aīæ nr̄æ, est fœlicitas, prima. n. est nimis cōis vt cōstat, nec redit ad eum fœlix reditione completa, q̄rimus n. fœlicitatem ꝓpriā. 1 ethico. cap. 9. ergo fœlicitas ꝓpria est cōphensio Dei & ītellectus agentis, & cum cōphensio & cōphensum sint idem, ꝓculdubio fœlicitas ē adequate ītells agēs. i. lumen aīæ nr̄æ, & Deus, & sic erūt tot fœlices quot fœlicitates & econtra. Alia. s. lunæ, alia Mercurij, alia Veneris &c. ꝓut alia est essentia lunæ, alia Mercurij alia Veneris &c. Sed ambiges cum intellectus lunæ intelligit Deum, vt formā, nonne ītelligit totum esse? ergo ibi fœlicitatur. Rn̄r q̄ bn̄ intelligit totū esse, nō tn̄ ꝯm oēm modū essendi, & iō si fœlicitas debet esse cōpleta, debet eē in cōpleto ente ꝯm oēm modū possibilē. Quid q̄dem igitur sit vera fœlicitas ꝯm Auerroim et Aris his paret.

In quo soluuntur oīa argumenta contra hoc a principio & in pcessu inducta. Cap. 29.

SVperest mō persoluere argumenta aliorum, illis. n. solutis perfectæ magis videbiī pō hæc consona verbis sapientum. Ad argumenta posita cap 2. ad primum dd̄m, q̄ bn̄ concludit Deum esse fœlicitatem simpliciter, qm̄ maiori debet addi hoc vt sit hoī ita q̄ maior sit hoc mō, oīs vltimus finis hoī, vltimus hoī, optimus hoī &c. semper addendo ly hoī. ꝓculdubio est fœlicitas hoī, mō Deus non est hmōi, sed Deus & lumen aīæ rōnalis, vt visum est. Eodem pacto oportet vt maiores oīum aliorū dearticulenī, & sic concludunt nō Deū tm̄ esse fœlicitatem, sed eo addito. Quo fit ut nō pateat fœlicitatem esse optimum simpliciter neq̄ ultimum simpliciter, finem simpliciter, sed hoī optimum finē & ultimum hoī ut diximus. Argumenta uero facta cap. 3. minime urgent, qm̄ Aristo. vult q̄ fœlicitas totius hoīs, quantum ad portiones tres s. vegetatiuam, sensitiuam, & intellectiuam, non consistat in bono separato, attn̄ Plato & Arist. ut Eustratius testatur: cōgruunt q̄ capie/

do fœlicitatem pro bono simplici supremę hoīs portionis, proculdubio id sit Deus mō præexposito. Nec rō cogit, hō.n.dr̄ fœlix Deo non formalr̄ per essentiā, sed solus ipse Deus Deo essentialr̄ fœlicitatem, sed bn̄ denominatiuæ, qm̄ Deus est forma fœlicis intentionalis perficiens eius intelłm vnione maiori q̄ sit vnio albedinis ad parietem, albedo aūt separata nō denominat parietem, cum non sit forma eius nec realis nec intentionalis, et sic exemplum non est ad propositum.

AD scdm maior debet intelligi de eo cui inest aptitudo & potentia passiua & actiua, parieti.n.inest per se potentia passiua ad albedinem, & tn̄ nō est per se albus, qm̄ potentia actiua est ei ab extrinseco, & hinc fit ꝙ hō sit per se fœlicitabilis, fœlix aūt non sit ab intrinseco, sed ab extrinseco. Ad tertiam dicendum, ꝙ Deus possideri & acquiri pōt nr̄o opæ, vt dicunt sapientes non acqsitione & possessione seruili, sed eo mō quo habitis his q̄ sunt ad finem pōt acquiri finis et possideri, & hoc mō intelligendo minor falsa est. Ad quartum iam diximus ꝙ Deus non est fœlicitas propria hoī cum sit cōis sibi et alijs, sed Deus vt forma & lumen vt essentia aīæ nr̄æ est fœlicitas ꝑpria vt sat ex dictis pspicuū hēs. Ad qntū maior est falsa, Deus.n.est fœlicitas & ipsemet tribuit se fœlicibus, nullū.n.donū excellentius esse pōt vt Aristo. dicit in lib. magnorum moraliū ꝗ donatio suimet ꝙ ꝗ maxime erit si donatum est oīum entium pstantissimū.

AD vltimum ddm, ꝙ maior est vera de fœlicitate ſm quid, sed de fœlicitate simplr̄ debet conuerti ad tōtum id qđ est oībus modis cā eius, ſm oēs modos itelligendi quibus est cā. Argumenta ēt tacta cap. 14 nulla sunt, concedens n. maiorem dicet ꝙ fœlix copulatur ꝑ & per se operatione, sed operatio est ipse Deus, est.n. Deꝰ intellectio sibi & alijs, et iō sicut paries copulatur albedini per albedinem, sic fœlix Deo continuatur Deo & esse Dei, qm̄ intellectione copulatur, q̄ intellectio est essentia Dei, & in hoc deceptus est ille bonus vir, non n. ad hoc ꝙ intelłs hoīs intelligat Deum requiritur actus causatus ab obto beatifico, mediante quo itelligat Deū, qm̄ intellectio & intelłm idem sunt, nec intelłs nr̄ intelliget alr̄ Deum ꝗ ipse intelligat se, mō ipse intelligit se per essentiam sui, & sic intelłs nr̄ itelliget Deum essentia Dei & intellectione, q̄ est Deus formalr̄, & sic aīa fœlix copulatur Deo per ipsum Deum, tanq̄ per fundamētum copulationis simplr̄. Ad scdm Auer. 12.meta cōmē. 17.inquit, id qđ agit fuit subā, & est alij & nō sibi, vult dicere ꝙ stat esse actum subalem in se, accidentaliter aūt esse alteri Deus n.est formalr̄ notitia ac intellectio alterius, tn̄ nec est pars eius neq; ipsa, non tn̄ est accñs vel qualitas simplr̄, sed bn̄ qualitas.i. habens modum q̄litatis vel accidentis his patet qualr̄ Deus est qualitas itelłus vita illi ac operatio illius, est.n.qualitas qm modum habet qualitatis, est vita qm̄ intelłs eo perficitur sicut materia formatur forma & viuit illa. est demū operatio, qm est intellectio sibi per essentiam & alteri participatiuæ, vel denoīatiuæ. Ad tertium concedam Deum eē operationem sibi per essentiam, & alteri denoīatiuæ, & inde est ꝙ fœlix operatur in statu operatione Dei, qm̄ intellectione, quæ vita est Dei. Ad quartum, constat nihil esse actum intelłs sempiternum nisi Deum, est.n Deus actus intelligendi sempiternus sibi & alijs, continuus tn̄ sibi. Oīa alia argumenta per idem debilitantur, Deus .n est operatio fœlicis, fœlicis.s. gr̄a, ac operatio & operatum, qm̄ intellectio & intelłm. Et id cuius priuatione hō dr̄ ociosus & vanus, & id ſm qđ cōtingit hoīem optimum esse, ac id in quo maxime delectatur intelłs, & maxime quiescit & sic potius cōcludunt Deum esse fœlicitatem, vt diximus. Ad argumēta capitis 15. ddm ad primum, ꝙ intelłus magis copulatur Deo per intelligere, ꝗ per amare, qm̄ copulatio per amare est ꝑ copulationem per intelligere iō amamus Deum, quia ipm intelligimus et non intelligimus quia amamus. Ad secūdum ddm, ꝙ actus voluntatis pōt esse in bonum, vt volitio, vel in malum vt nolitio intelłs ergo non determinatur in bonum nec in malum, inq̄tum intelł, sed ī non bonum, dico tn̄ ꝙ intellectio vt obti talis semꝑ determinatur ꝑ volitionem, tanq̄ ꝑ drīam essentialem, vt visum fuit. Ad tertium velle est delectabile voluntati, quia ab intelłu acceptatum & inde fit voluntati delectabile.

Ad quartum, illa comparatio debet intelligi in eodē mō oppositis, mō odire et amare sunt oppositꝰ ɔ̄riæ, scire & ignorare priuatiuæ opponuntur, ꝑꝑ qđ dico ꝙ si iudicare Deum esse optimum & semper amandum, sit melius ꝗ amare Deum tunc ēt iudicare pessimum esse, & semꝑ odiendum esse, est peius q̄ odire Deum. reliq̄ ēt argumenta eodem mō solui pn̄t. His patet quid sit fœlicitas, & q̄uo & q̄liter hoī comparetur, & q̄ pacto argumenta nō vrgent, & sic qō prima soluta enucleataq; sit.

In quo narratur pō prima in solutione secūdæ quęstionis. Cap. 30.

DEclaratum est hactenus, quid sit beatitudo, seu fœlicitas cōis et vl'is oībus beatificabilibus et ꝑpria. Amplius ꝙ hō sit capax beatitudinis & fœlicitatis p̄dictæ, ꝑꝑ argumenta, q̄ probant Deum posse per essentiam apphendi ab eo, & ꝙ q̄dlibet supra hoīem ea beatificatiōe beatificari pōt. Qđ oportet accipere ī solutione scdæ qōnis est, ꝙ hō sit minimum capacium fœlicitatis, qm̄ hō pōt beatificari vt iam declaratum est, et cōcedunt Theologi & q̄dlibet maius & excellentius hoīe pōt beatificari, & nullum minus & inferius hoīe, ergo hō est minimum ſm expōnem de minimo, qđ aūt nullum minus hoīe possit beatificari Theologi probant & pbī nr̄i loquendo de beatitudine ſm quid, q̄ posterius explicabitur. Infimum ergo ī fœlicitabilibus ē aīa hoīs, & ɔ̄nr hō per aīam, summum aūt & maximum ꝑ essentiā est Deus, qui est fœlicitas & fœlix, q̄rit ergo qō vtrū infimum beatificabilium ad hoc vt beatificet̄.i. copulet̄ Deo, q̄ fœlicitetur, egeat medio q̄ contineat̄. Possumus aūt loqui de medio duobus modis.s. intrinseco.s qđ sit pars aīæ, vel quicq; illius. Vel extrinseco, & inde ꝑfluxere pōnes varię ī hoc q̄sito. Quidam.n. opinati sunt beatitudinem principalius & immediatius perficere potentias rōnalis aīæ, ꝗ essentiam ita ꝙ ꝑ & principalr̄ & īmediate illa vna beatitudo perficit potētias, deinde mediantibus illis perficit essentiam aīæ & sic inter fœlicitatem & essentiam fœlicem mediat aliqđ medium intrinsecum.s. potentia intellectiua vel positiua, quæ primo perficitur primitate immediationis & principalitatis.

QVOD quidem fœlicitas principalius potentiam perficiat, ꝗ essentiam, arguunt quidam, qm̄.i. principalius respectu fœlicitatis, qđ quocunq; alio circūscripto per poīe vel impoīe eodem mō se habet ad eā, nihil aūt aliud ipso circūscripto sic se haberet ad fœlicitatem, hęc propō constat ex descriptione primitatis, sed essentia circūscripta potentia non reciperet fœlicitatem, & potētia circūscripta essentia per poīe vel impoīe adhuc reciperet fœlicitatem, ergo potentia principalius recipit eam, ꝗ essentia rōnalis aīæ. Quid aūt īmediatius potentia pficiatur probant per duas propōnes, prima, beatitudo ē actus nouus cātus ipsi aīæ. Secūda, oīs actus nouus causatus aīæ est īmediatius perficiens potentiam, qm̄ actus primus perficit essentiam, sed actus secundus potentiā, ergo in prima figura, beatitudo īmediatius pficit potentias, ꝗ essentiā. Qđ aūt beatitudo sit actus nouus &c. arguitur ꝑ, oīs relatio noua eget nouo fundamento, vel ex parte extremorum amborum, vel extrinseci, cū igit̄ beatitudo sit relatio, vel non sine relatione, eget nouo fundamento, vel ex pte Dei et hoc non, vel aīæ, vel extrinseci non extrinseci, ergo ex parte aīæ, & hoc nō est nisi nouus actus intelligendi vt visum est.

AMPLIVS secundo, si essentia aīæ immediatæ perficit̄ ab essentia primi entis: tunc fœlix esset, sicut dormiens & non operans, ɔ̄ Arist. 12.meta. Rursum aīa

fœlicitatur sicut Deus vt dicit Auer. sed Deus opõne voluntatis & intell'is beatus est, ergo & aĩa. his patet ꝓpositum, quõ. s. iter fœlicitatem & essentiam fœlicem mediat actus beatificus tanꝗ fundamentum copulationis, ĩter actum vero & essentiam mediat potẽtia, ergo ordo hic est apud hos, ꝙ actus primo attingit Deum potentia mediante actu, & essentiam mediante actu & potentia, & sic intercipi medium intrinsecum necessarium est.

In quo refellitur hęc positio, & ponitur alia, quantum ad id. Cap. 31.

VIdetur autẽ positio hæc erronea pluribus rõnibus, p̃ oĩs perfectio pura act⁹ essentialis & subãa immediatius tangit essentiam receptiui, ꝗ potẽtias, sed fœlicitas ẽ pfectio pura actus essentialis & subãa, qm̃ Deus, ergo immediate tangit & perficit essentiam aĩæ, & non potentiam. Amplius cuicunq; perfectiõi simpl'r rñdet perfectibile simpl'r, sed fœlicitas. s. Deus est perfectio simpl'r, ergo ei rñdet perfectibile simpl'r, cuius modi est essentia aĩæ, est. n. essentia perfectibile simpliciter potentia ₰m quid, vt constat. Rursum qđ immediatius copulatur perfectioni plus delectatur in ea, sed in fœlicitate est oĩs voluptas possibilis, ergo essentia aĩæ immediate suscipit fœlicitatem, & non per potentias medias. Adhuc oẽ beatum per potentias diuersas ab essentia, est per accñs tale, & non per essentiam, ergo aĩa fœlicitaretur non per essentiam aĩæ, sed per accñs sicut lignum calefacit per calorem sibi impressum ab igne. responsiones quæ hic inducuntur sunt nugę merę, pp qđ dicendum ꝗtum ad hanc partem, ex parte aĩæ nullum esse medium, sed extimare oportet ꝙ sicut mã prima ꝑ essentiam eius recipit realiter essentiam formæ, & non ꝑ potentiam diuersam ab essentia, qm̃ actus & potentia sunt vnius generis, ita & essentia aĩæ per essentiam recipit Deum intentionaliter & spiritualiter, ergo sicut potentia mã æ respectu formæ subãlis est essentia, ita potentia aĩæ respectu beatitudinis est essentia aĩæ, qui ergo dicunt fœlicitatem esse actum ₰m realẽ, realiter diuersum ab essentia aĩæ, & ipsius Dei, habent dicere Deum non comparari ad essentiam vt forma, nec essentiam Deo, vt mã, sed Deus vt agẽs actum illum comparabitur, essentia aũt vt passum, & tunc cum actus sic accñs nouum, dicere hñti potentiam esse accñs (si propõ. d potentia ẽ eiusdem generis cum actu est simpliciter vera.) Dicẽtes vero fœlicitatem esse Deum. vt illabentem, & perficientem essentiam aĩæ, vt forma, proculdubio erit Deus veræ forma intentionalis & spũalis respectu aĩæ, & essentia erit vera mã spũalis, ergo immediate seipsa perficietur ab ipso Deo, vt illabẽte, sicut prima mã ab essentia formæ, & sic reĳcietur essentiale medium. s. potentia, imo essentia seipsa perficitur Deo, vt sæpe sępius diximus, diuersitas ergo põnum est ex dñia principiorum.

ARGVMENTA aũt primæ põnis nihil sunt, qm̃ maior est vera per se, sed potentia est essentia nõ diuersæ, potentia. n. & essentia idem sunt oĩbus modis, & iõ minor est falsa pro secunda parte, potentia n. sine essentia non perfici põt, nec econtra, quoniam idem sunt oĩbus modis. Ad secundam minor. s. prima propõ falsa est. Ad primam rõnem pro ea patet sol. per se, ẽ. n. relatio noua, & iõ exigit nouum fundamentum. s. intellectum speculatiuum ₰m Auerroim, vt dicam, vel depurationem sensitiuæ portionis ₰m Arist. vt dicam. sed hæc non sunt actus vt declarabitur, mõ quo isti fingunt.

Ad scđm nego consequentiam, quoniam fœlix operatur per essentiam Dei tunc & non operatione diuersa ab essentia, & iõ non est aliquo mõ vt dormiens, & hoc dicam Latius. Ad postremam patet fere sol fœlicitatur. n. aĩa sicut Deus, sed Deus operatione per essentiã Dei, sic aĩa fœlicitatur per operationem, quę est essentia Dei, & non per operationem causatam ab essentia in anima, vt isti fingunt, & sic patet ex his ex parte intrinseca aĩæ nullum esse medium.

In quo inducitur alia positio. Cap. 32.

ET quia fœlix aliter se habet in hora beatitudinis, ꝗ se habebat prius, vt constat, & oĩs mutatio eget nouo fundamento, oportet inuestigare de nouo hoc medio, et cũ nõ possit eẽ itrinsecũ, relinqtur ipm̃ eẽ extrinsecum. Quidam n dixerunt medium id esse intelligentiam proximam, quoniam in quibus est ordo essentialis, id qđ est immediatius vltimo, immediatius attingit ipsum & alia mediante illo, sed intelligentia ĩmediatius se habet ad finem, ꝗ hõ vel aĩa eius, ergo hõ vel eius aĩa mediante intelligentia attingit finem, hoc ergo medium est intelligentia vel oẽs intellectus medĳ, et hũc ordinem dedit Auer in epistola de fœlicitate. Sed istud petit qđ in principio, totum. n. genus abstractorum credimus esse fœlicitatem, licet in illo genere sit hoc prius illud posterius vt dicam, qõ nr̃a erat an per medium aliquod forinsecum essentia animæ hominis continuetur illi generi toti, vel alicui illius.

AMPLIVS intelligentia est æterna per se et simpliciter, ergo non põt esse medium ĩnouationis, forma. n. æterna per medium æternum non vnitur mãæ, nisi copulatione æterna, nos aũt quærimus medium ĩnouationis. Rursum intelligentia media vel semper copulata est aĩæ, vel qñq;, & qñq;, si semper ẽt semper copulabitur extremo. s. Deo, si qñq; et qñq;, quęritur vt prius cur aĩa nunc copulatur huic medio, et non prius, & hoc nondum apparet hac solutione. Argumentum autẽ horum nihil est, qm̃ fœlicitas est totum genus abstractorum, vsq; ad intellectum agentem inclusiue, in quo genere est vnum primum, ad quod peruenit aĩa ordine quodam, non de medio in medium, sed de vno in aliud tanquam ordinatis ad idem, vt dicam.

In quo narratur positio alia & cõis. Cap. 33.

ALĳ aũt viri sublimes opinati sunt Deum cõparari aĩæ nr̃æ duobus modis ĩ statu fœlicitatis. s. vt agens, & vt pficiens forma p̃ mõ est vt sol, quemadmodum. n. sol comparatur medio, vt agens lumen, quo confortatur medium, ad hoc vt recipiat colores, sic Deus comparatur aĩæ. vt sol causans lumẽ qđdã spũale, ꝗ confortetur aĩa & eleuetur in gradu tanto, vt possit copulari Deo. Scđo mõ aũt vt actus, quẽadmodum n actus pficit essentiam imediate & p̃, sic Deus vt actus et forma pficit essentiam aĩæ p̃ vt dixi erit ergo lumen non medium receptiuum fœlicitatis, sed dispositiuum ad eam, sicut lumẽ solis est medium dispositiuum ad receptionem colorum non receptiuum, & quoniam hoc lumen non inest cuilibet, iõ non quilibet est beatus, quia ẽt non semp, iõ fœlicitatur aĩa, qñq; & qñq;. Mouẽtur aũt hi pluribus rõnibus, tum p̃, quoniam modus essendi Dei excedit modum essendi aĩæ hoĩs, ergo cognitio Dei est supranãlis & egens medio concesso a Deo. Tum quia Deus non est in aĩa per modum qui cõpetit illi aĩæ, vt perspicuum est oĩbus. Tum quia Deus est infinitus, & aĩa finita, quare et requiritur confortans aĩam, & reddens eam proportionatam Deo.

In quo refellitur hęc positio. Cap. 34.

ET si põ illa sit subtilis & multum veritati cõsona, solent Theologi eam refellere multis argumẽtis, & ego arguo p̃, oẽ ordinatum ad recipiendum plures pfectiones maxime est receptiuum maxime pfectionis, sed essentia aĩæ est ordinata ad receptionem luminis & Dei, & Deus est maxime perfectio, & aĩa summæ perfectibilis a Deo ergo aĩa p̃t pfici summæ a Deo, & per consequẽs superfluit medium. Amplius essentia aĩæ est receptiua luminis & Dei, ergo per lumẽ nõ plus recipit, ꝗ sine lumine. Adhuc sicut in nã corruptibili datur mã imediate receptiua formarum & supræmæ formæ, sic in natura intellectuali debet dari vna materia omnium intelligibilium, quæ sit receptiua ꝑ essentiam

propriam omnium eorũ, & hæc est intellectus potētię.

RVRSVM illud lumen cum sit accñs, est limitatum, & oē medium limitatum non eleuat subm nisi ꝑ limitato, ergo superfluit, vel non sufficit. Item id lumē vel est abstractius Deo, vel minus abstractum, vel æqliter abstractum. Si abstractius ergo abstractissimo daretur abstractius. Si minus abstractũ, ergo mãlius, & sic non pōt esse confortans, iō debilitās potentiam receptiuam aiæ. ꝙ aũt non sit æque abstractum patet, qm̃ tũc æque esset ineptum suscipi in anima sicut & ipse Deus.

PRÆTEREA oīs forma ẜm suam nãm perfectiuam habet aliqđ subm ẜm suam nãm perfectibile, ẜm regulam peripateticorum, & maxime declaratur ꝑ cœli cōm. 124. sed Deus est forma maxime & nãliter ꝑfectiua, ergo erit mã receptiua nãliter illius, ergo superfluit lumen. Adhuc quicquid nãliter pōt recipere oia media, pōt nãliter suscipere finem, finis n. mediorũ gratia suscipitur & ideo eadem nãlitate finis & media recipiuntur. Sed id lumen nãliter recipitur in essentia aiæ, ergo & finis receptibilis illo lumine.

POSTREMO oē nãliter tendens in aliq̃ perfectionem, pōt illam suscipere ẜm nãm eius, oi supernãli ascripto qm̃ vt Arist. inquit, si nã dedisset stellis motũ progressiuum dedisset organa motus, vt pedes, vel similia, sed rõnalis aia nãliter ordinatur in Deum tanq̃ in finem vltimum, ergo &c. His habitis patet qualiter argumenta eorum nihil sunt, & theologorum quidam refellunt ea, quos uide si placet.

In quo persoluitur qõ, secundum fundamenta Auer. Cap. 35.

CONsueuit Auer. & oēs peripatetici in huius qõnis solutione hoc modo procedere dicendo ꝙ aliud est intellectus, vt ītellectus, aliud ītellectus vt aia, si. n. consideretur intellectus, vt intellectus, vt sic est infima intelligentiarum, & in confinio saparatorum ac maximum subtum oium eorum, & hoc mõ medio non eget, nec intrinseco, cum per essentiam eius sit mã intellectualis, & per essentiam eius sit subm, iō non eget potentia diuersa ab essentia per q̃ suscipiat Deum vel alios superiores intellectus, sed immediate perficitur ab eis. Nec eget medio extrinseco s. lumine vel ītellectu in habitu, qm̃ vt sic est in se consistens, & non ad tps cōuersus, & iō est summæ receptiuus, & maximæ oium superiorum intellectuum, & iō superfluit lumen, vt sic, & habitus vel intellectus speculatiuus, & vniuersaliter oē medium extrinsecum resecatur in rõne medij. His sequitur ꝙ non debet poni medium, nec innouationis nec copulationis, innouationis quidem non, qm̃ semp est, vt sic consistens & in se permanens, copulationis vero minime, qm̃ imediate copulatur abstractis & maxime supremo, vt diximus. Si aũt consideratur intel l's, vt aia, sic erit conuersus tpi & magnitudini alliquo mõ, & sic quodammodo erit ad extremum mãle cadens, et cum mãle sit quasi oīno semotum ab intellectu puro, proculdubio vt intellectus conuersus copuletur abstractis eget medio. His verificatur verbum Simplicij in 3. de aïa ꝙ vno mõ intellectus continuatur abstractis sine medio, alio mõ per medium, vt in se consistens inquit, immediate per priuationem cuiuscunq; medij copulatur vt illabens ac conuersus ad caducum, ad hoc vt ascendat, vt sic conuersus proculdubio eget medio extrinseco, & sic idem comparatum eidem copulatur vni per medium & sine medio diuersimode se habens, vt sępe sæpius superiori libro diximus per consequens intellectus tuus, vt intellectus abstractis continuatur simpliciter sine medio & semper, vt tuus est recessit a seipso & in caducum conuersus ad hoc vt sic conuersus ad Deũ redeat, opus est medium copulationis & innouationis, vt dicam post, sed vtrum intellectus conuersus ad totã spēm humanam egeat medio optima est difficultas.

AN facile solutu est qm̃ vt conuersa ad spēm tm̃ intelligit hodie, q̃ æterno tpe, vt in cōm. lib. de aïa explicauimus, & per consequens semper intelligit ergo nõ eget medio innouationis. i. per qđ nunc copuletur, & non prius, qm̃ semper vt sic est copulata. Eget aũt medio vnionis, qm̃ siue sit conuersa ad spēm, siue ad īdiuiduũ, proculdubio est in extremo proposito, ergo summæ egens medio, per quod copuletur primo intellectuali. i. medio eleuationis eius vt sic, & hoc Latius declarabiẽ capitulo sequenti quomodo quidē eget medio, & qũo non, his perspicuum.

In quo explicatur põ hæc secũdum fundamēta huius philosophi. Cap. 36.

QVID oportet accipere in declaratione prædictorum est, ꝙ intelligibilium quædam sunt talia per accñs, quædam vero per se. Per accñs quidem sunt negationes, quæ per affirmationes intellectum perficiunt, priuationes quæ per habitus intelligũtur, potentiæ quæ per actus capiuntur, singularia quæ per vniuersalia habentur, respectiua quæ per absoluta tenentur. His sequitur ꝙ intellectus primo & per se perficitur ab intellectis affirmatiuis positiuis actibus vniuersalibus & absolutis, & sic intelligibilia per se sunt ītellecta affirmatiua positiua actus vniuersalia absoluta, vt liquet. Intelligibilium vero per se, quædam sunt actu intellecta ẜm eorum nãs, & hæc sunt intellectus separati, quibus duplex esse conceditur s. intentionale & reale ẜm esse reale perficiunt orbes, vt in cōm. nr̃o de aïa diximus. ScđM esse intentionale perficiunt mãm intelligibilium, quæ est intellectus mãlis vt dicit Auer. & oia hæc intellecta vniuersalia constituunt totam fœlicitatem, de qua est qõ. s. quo medio intellectus conuertatur vel eleuetur in hæc. Alia vero sunt ẜm eorum nãs intellecta in potentia, & non intellectus, vt dicit Auer. & hæc ꝑculdubio sunt duobus modis. s. composita seu complexa, & simplicia seu incomplexa, ꝑ mõ intellectus nõ recipit illa nisi rõne extremorum, vt superiori libr. docuimus; secundo mõ vt formæ subales vel accñtales habent duplex esse, vnum reale & aliud intentionale, ꝑ mõ sunt perficientes mãm physicam, secundo mõ adhuc sũt eē vel vltimate abstractum, & sic sunt formæ intellectus perficientes eum ẜm hoc esse. Vel medio mõ abstractũ, & sic sunt formæ Diaphani sensus & virium intrinsecarum vt liquet. Esse aũt abstractum habet latitudinem, vt docuimus in loco prædicto, qm̃ aliqđ est infimum, vt quidditas spẽi aliqđ supremum, vt simplicissima forma vt ens, vt dicit Auer. in. 3. de aïa cōm. 10. Erit ergo intentio declarationis explicare modum quõ intellectus conuersus ad hæc resultet in illa intelligibilia per se prio modo, Ioã. ergo Iandu. qui aliqñ in Auerroica familia habitus est p̃cipuus, in qõnibus tertij de aïa dedit duos modos, & primus est ꝙ completa generatione intellectus speculatiui, intellectus agens causat spēm intelligibilem sui, quæ quidem spēs est noua qualitas intellectui potentiæ, qua ipse conuertitur in compræhensionem ītellectus agentis, intellectus ergo speculatiuus est q̃dam dispõ intellectus potentiæ, qua eleuatur ad suscipiendũ illam spēm, qua intelligitur ille intellectus, quemadmodum lumen dispõ est Diaphani ad hoc vt perficiatur a colore, hinc patet qualiter ītellectus speculatiuus est medium innouationis & copulationis, est medium īnouationis pro q̃to non semper nobis habitus est. Copulationis vero pro q̃to nos continuamur illis per hunc.

AMPLIVS opinatur hic alium modum, inquit. n. ꝙ q̃libet intellectum est effectus intellectus agentis, ergo quot sunt ītellecta tot sunt gradus virtutis exñtes in intellectu agente, qñ ergo intellectus potentię recipit vnum actum, cognoscit intellectum agentem ẜm vnũ gradum virtutis quando plures tunc ẜm plures, & q̃do omnes tunc conuertitur ad eum ẜm omnes, ergo intellectus potentiæ intelligendo illos effectus per se,

cognoscit essentiam intellectus agentis quasi a posteriori. Albertus autem in multis locis ꝙ lumen intellectus agentis per intellecta fundatur, quemadmodum solis lumen per colores, quia igitur lumen corporis luminosi est quodammodo totum luminosum corpus, fit ꝙ si oculis aliquis esset comprehendens luminis partem, partem ēt illius corporis apprehenderet, et si totum, ꝓculdubio & totum corpus luminosum, & cum ita sit relinquitur ꝙ cum ꝑ intellm̄ potentiæ aliqđ intellectorū intelligimus, ēt tunc ꝑtem agentis illuminātis capiemus q̄re si oīa intellecta adepti erimus, ꝓculdubio & totū intellm̄ agentem adepti erimus, et cum totū hoc ē poſſe fieri, ergo & poſſe factū. intells ergo speculatiuus ē mediū copulatiōis et inouatiōis, hoc mō: ꝯm hos.

In quo refellitur positio hæc. Cap. 37.

ET si Alberti positio differens videat ab illa scđa Ioā. tñ re congruunt. Albertus.n. per lumen agetis nihil aliud vult, nisi eius virtutem faciendi ītellecta potentia esse actu ītellecta, & per lumen diffusum in illis, nihil aliud nisi gradus abstractionis, lumen ergo erit gradus abstractionis, ergo q̄tum ad hoc non differunt nisi forte alio mō de quo non curo, sed qūocunq; sit primus modus Ioānis plures amplectitur calūnias, ꝓ q̄m tunc hō non intelligeret subas separatas intellectiōe quæ est suba earum.i. per essentias earum, sed per aliqđ accn̄s cātum in nobis, & hoc refellit Auer. 17 cōme. 12 meta. & nos scripsimus ꝯtra hoc in epl'a de fœlicitate. Amplius tunc nos non intelligeremus illas ītellectione æterna, q̄m intellectio vel est spēs vel cāta a spē, & cū illa spēs sit noua, et intellectio erit noua. Adhuc tunc hæc intellectio seu copulatio esse ꝯm agens, & non ꝯm formam, q̄m comparatur nobis, tunc vt agens intellectionis, & non vt essentia qua intelligimus. Rursum tunc intellm̄ hēret intellm̄, vt arguit Auer. contra Alfarabium cōm. 8. et sic daretur abstractius abstractissimo. Amplius tunc intellectus agens non prius esset continuus quam per illius essentiam intelligeremus, vt dicit Auer. & consequentia tenet per se. Item nullum est accn̄s nouum, neq; antiquum in substātijs separatis, nisi dependeat a re māli, vt cōme. 17 12. meta. colligit. Preterea tunc a substantijs separatis prouenire nouū īmediate, contra fundamenta Auer. Deinde scđs modus est pessimus, tunc intells agens intelligeret aliqđ extra se q̄n intelligeret se, q̄m tunc intelligeret gradus suæ virtutis, ergo intellecta, quorum cōtinet gradus. Adhuc illa cognitio esset abstractiua, esset.n. ab illis comp̄hensis, vt effectus, ad illum apprehensum, vt cā. Rursum illa intellectio esset per essentias inferiorum cuius oppositum dicit Auer. 12 meta. cōm. 17. d. relinquitur igitur, cum istæ intells fuerit denudatus a potentia, vt itelligamus per ipsum ꝯm q; actio est sua substantia.

Dicam autem argumenta alia contra hos alibi, nunc autem sit dictum in tantum.

In quo replicantur q̄ones super hoc. Cap. 38.

QVæstiones aūt, quæ accidunt ī opīone Auer. hæ sunt, q̄m si intells agens copulatur nobis ꝑ intel'm speculatiuum, tanq; per medium, iter eos erit habitudo aliqua, vel igitur indiuidui ad vl'e, vel effectus ad cām agētem, mō intells speculatiuus ad agētem non habet habitudinem indiuidui ad vl'e, intells.n. speculatiuus non est indiuiduum agentis, nec habet habitudinem effectus &c. q̄m tunc illa intellectio esset discursiua, qđ Auer. destruit contra Auempace. Amplius vel intells potētiæ est fœlix ī tota spē humana, aut non, si non, ergo intells speculatiuus non esset perfectus in maiori parte sui subti, si sic, ergo intells potentiæ esset fœlix in hoc tpe, in quo nullus hō esset fœlix, qđ est ꝯ Auerr. q̄m quicquid competit intellectui in se, oportet vt cōperat alicui certo hoī, alr cā copulationis nihil ect. Rursum sequaretur ꝙ vno vel duobus intellectis amissis, hō fœlix non amplius esset fœlix, q̄m vt dicit Auer. intells speculatiuus est nobis successiuæ acquisibilis, & sic agens ergo sicut ille deperdibilis, ita agens. Adhuc tunc hō vno instanti intelligeret oīa ītellecta, q̄m ille non acquiritur nobis nisi oībus illis, ergo non ē in actu nobis, nisi oībus illis, ergo actu plura, imo oīa intelliget, qđ admiratione dignum est. Item q̄m fœlix tunc non intelliget speculatiua q̄m ꝑ regulam Auer. quicquid intelligit inferius intelligit superius, & non eꝯ, & sic oportet dare modum, qūo intells speculatiuus sit medium, quo copulamur illis substantijs abstractis.

In quo explicatur mēs Auerrois. Cap. 39.

TAndem mihi apparet, ꝙ sicut intells lunæ dependet a Deo tribus modis cāæ, s. efficientis formæ & finis, sic intells speculatiuus depēdet tribus modis cāæ a substantijs separatis, & præcipue a Deo. s. in gn̄e efficientis formæ & finis, dicam ergo ꝙ quemadmodū intells lunæ intelligit Deum per essentiam Dei in rōne formæ & finis, & per essentiam propriam in rōne agentis, & quasi a posteriori, ita nos adepti ac formati intellectu speculatiuo, dependemus ab abstractis, & ꝓ intellectu. s. Deo, tribus modis dependentiæ. s. finis formę et agentis, & hoc vt Auer. dicit. 12. meta cōmen. 38. s. quo cœlum dependet ab illo, semper tribus gn̄ibus cārum, sic nos q̄nq;, vult dicere q̄n intellm̄ speculatiuum acq̄siuimus, tunc illis tribus modis dependemus, ergo quemadmodum intelligentia inferior intelligit primam ꝑ duplicem essentiam declaratam, ita tunc nos per essentiam nr̄am formalem. i. essentiam itells speculatiuus, oēs motores separatos, ita ꝙ per essentiam intells speculatiui itelligit hō, tunc eos vt agentes, & per essentias eorum, eos vt formæ & fines. Ex his conducetur ꝓ, ꝙ maiori vnione copulamur intellectis separatis in hac dispōne, q̄ vl'i copuletur indiuiduo, q̄m vl'e non copulatur indiuiduo, nisi in gn̄e formæ, non agentis, neq; finis, ille aūt copulantur nobis tribus modis cāæ, ergo sumus tunc promptiores intelligere eas mediante intellu speculatiuo adepto, q̄ per indiuiduum vl'e. Adhuc conducitur secundo, ꝙ cum forma consistat in indiuisibili, et agens successionem sumat ab effectu, quem successiuæ producit, relinquitur ꝙ Deus vt agens successiuæ intelligitur, prout nos successiuæ dependemus ab eo, magis ac magis ab eo, eum aūt nunq̄ intelligimus, vt forma, nisi in fine, q̄n. s. per essentiam eius intelligimus, & sic verificat verbum Auer. in. 3. de aīa in calce cōm. 36. cum successionem videatur concedere, ex parte vtriusq; ītellectus, s. speculatiui & agentis, loquitur.n. de eo, vt agens est, q̄m vt forma ac finis, est tanq; terminus totius successionis, & per consequens in indiuisibili consistens, ac subito acquisitus.

RVRSVM & tertio conducitur ꝙ intellectus speculatiuus non est dispō conseruans intellectum agēs in nobis, vt forma est. eo modo quo dispō acquisitionis. v g. quemadmodum in composito nāli, q̄n acquiritur forma aliud est dispō in fieri, alia in facto, ita ꝙ in fieri requiritur calor, vt. 8. & humidum, vt. 8. attñ respectu formæ conseruandæ, minor dispō requiritur, vt patet in senibus, sic in acquisitione intellectus vt forma requiritur totus intellectus speculatiuus, vt vero conseruetur nobis forma, sufficit vnum vel duo intellecta, interminata tñ, & hinc sequitur, vt non liqueat admisso vno vel duobus intellectis, admitti intellectum agentē, vt forma, donec ergo aliquid speculatiui intellectus nobis aderit, & copulatio illa, vt forma nobis aderit, minor.n. est dispō in conseruādo q̄ in gn̄ando, pro gn̄one itaq; intellectus agētis, vt forma requiritur totus speculatiuus, pro conseruatione vero, sufficit aliquid illius quicquid sit id, q̄m quemadmodum acquisitio fuit indiuisibilis & in fine summæ dispōnis, ita deperditio fiet indiuisibilis, & in fine dispōnis corruptiuæ. His itaq; acceptis sol. ad q̄ones propositas constat.

Ad primam

AD primam dicēdum, ꝙ habitudo intell's speculatiui ad agentem est maior ꝗ̃ effectus ad agēs, & ꝗ̃ formę ad materiam, ut manifestum est, qm̄ aggregat utrasq;, et eo fit, ut intell's agens continuet r nobis, ut forma in fine in tellectorum speculatiuorum.

AD secundam Subgerius credit ꝙ nunꝗ̃ intell's est in se fœlix, quin aliquod indiuiduum hoīs sit fœlix ī ali qua regione, quicquid.n. inest intell'ui, ut intell's inest ali cui hoī. Sed iste contradicit Auerroi in multis loci, di xit, enim Auerrois in.3. maxime com. 20. ꝙ intell's in se semper est continuus substantijs separatis, nobis autem non semper, nisi post adeptionem intell's speculatiui, & cōtra hoc possem inducere multas rōnes, sed nō curo, iō dico ꝙ nō oportet, ut quicquid inest intell'ui in se actu, insit alicui indiuiduo hoīs actu, sed sufficit ꝙ possit inesse qn̄ acquisierit medium dependentiæ, in tribus illis gene ribus causarum ab intellectu agente.

AD tertiam solu. est perspicua: declaratum est enim aliam esse dispōnem acquisitionis aliam conseruationis, totus.n. intellus speculatiuus est dispō acquisitionis, sed modicum illius est dispositio conseruationis.

AD quartam dicendum, ꝙ fœlix in instanti copula tionis intelligit oīa abstracta: & forte oīa uel quędam in tellecta mālium, nec una harum alteram ꝓhibet, cū sint diuersarum rōnum, & ideo com. 5. inquit ꝙ cognitio sub stantiarum separatarum non impedit cognitionem rerū materialium, fœlix ergo intelliget separata per essentias eorum & materialia per intellecta eorum. Qūo quidem igitur intell's agens comparetur nobis. duobus modis ut agens, & ut forma, & qualiter in fine copulatur, ut for ma, & non in principio. Et qūo intelligimus substantias separatas, & quid est totum fundamentum copulatio nis, & medium, his perspicuum est.

In quo inducuntur argumenta contra tertiam quęstionem. Cap. 40.

ERat autem qō. 3. difficilis multum, & ideo in ea ꝓce dam tantum ꝭm fundamenta philosophorum, qm̄ in fine declarabo mentem Aristotelis ꝗ̃tum ad hoc arguit ergo Alpharabius in nicomachia si fœlix esset ali quis in statu mortali, tunc uiuere non posset per tres uel quatuor dies. consequentiam declaro, qm̄ i e non dor miret, nec comederet, nec biberet, nec actus naturales exerceret, quod ꝓbo, quoniam uel in somno intelliget per essentiam agentis. uel non, si sic. ergo sine actuali spe culatione alicuius posset homo intelligere, & si non, er go nunꝗ̃ dormiret, qm̄ nunꝗ̃ auerteret intellm̄ ab ea. ergo nec sensus a phantasmatibus pluribus uel omni bus &c. & sic argui potest in alijs. Amplius arguit pri ceps theologorum oīs fœlix est immortalis, nullus exi stens in hac uita immortalis, ergo nullus exn̄s hic fœlix, maior ꝓbatur, qm̄ si amittit potest aut ergo beatus amit tit eam uolens, tunc nō est beatus, quia non habet quic quid uult, aut nolens, aut neq; nolens, & ad utrūq; illo rum sequitur: ꝙ fœlix non sit fœlix qm̄ non amat beati tudinem, immo si nolens amittit odit eam, si neutraliter tunc non existimat eam, non ergo est status uere fœlix. Vel sub hac forma fœlix in hoc statu uel amittit uitā uo lens, aut nolens, aut neutralr̄, & qūocunq; dicatur, pro culdubio fœlix erit non fœlix, & hoc porro argumentū fuit Augustini theologorum principis.

SECVNDO ꝓbatur maior, forma quæ tollit a sua mā omnem priuationem constituit compositum in corruptibile, patet de cœlo, sed fœlicitas tollit a natura fe lici omnem priuationem, quia imperfectionem, & po tentiam, cum sit actus ultimus in suo ordine: magis quā forma cœli in ordine formarum substantialium. Tertio tunc beatus & fœlix posset fieri miser. Ad principale arguitur, oē repugnans alicui uirtualr̄ ꝓhibet id ne fit, qn̄ ipsum ē sed corpus mortale repugnat uirtualiter bea titutudini, ergo repugnat aīam copulatam corpori fœli citari, minor declaratur, cum n. appetitus sensitiuus in hoīe mortali inclinetur ad delectabile, & appetitus sensi tiuus natus est appetitum īntellectiuum deordinare, fœli citas autem non compatitur in appetitu intellectiuo ali quam deordinationem, nec in sensitiuo. quia summa de lectatio amouet oēm tristitiam, non solum oppositam, sed cōtingentem: & per consequens non sinitur appeti tus sensitiuus habere tristitiam passionem & sic mortali tas impeditur ab effectu, qui natus est cōsequi, & per cō sequens repugnat mortalitati fœlicitas rōne repugnan tiæ effectuum nāliter consequentium, quæ repugnantia est uirtualis qualis inter solem & aquam. Adhuc ad aīæ fœlicitatem requiritur fœlicitas corporis, ꝭm q corpori debetur, sed fœlicitas corpori non potest inesse dum est in uita mortali ergo repugnat aīę corpori unite fœlicita ri. Rursum fœlicitas est cōphensio abstractorum per essentias eorum. s. intuitiua, ut uidebitur, sed aīæ corpori unitæ non competit intelligere nisi abstractiue, ergo re pugnat ei fœlicitari.

POSTREMO tunc oporteret fœlicem acquire re oēs uirtutes morales, contra Auerroim: qui uult ut il læ consequantur hanc dispōnem, & non ꝙ ꝓcedant, ut perspicuum est argumenta ergo quæ faciunt aduersus positionem hanc hęc & tot sunt.

In quo explicatur positio Auerrois. Cap. 41.

SOlutio quidem Auerrois proculdubio in ꝓœmio .1 & 8. physicæ auscult. est ꝙ intell's corpori conti nuo, uel homo intellu coniuncto, pōt copulari ab stractis propterea inquit. & declaratum est in scīa mora li ꝙ esse hoīs in sua ultima perfectione est ipsum esse ꝑfe ctum per scīas speculatiuas, uult dicere, tam abstractorū per essentias eorum. q̄ mālium per intellecta abstracta in se. Et declaratum est ꝙ ista dispō est fortunitas ultima. i. fœlicitas hoīs ꝭm q homo, & ꝭm fatuos uita æterna, nā esse uitam æternam hoī illi factum est apud ꝓbos, erit er go fœlicitas ultima in rei ueritate, licet falso sit dicere eā esse uitam æternam, ecce ꝗ̃ aperte & luculente soluit qō nem hāc, fœlicitas ergo stat cum mortalitate apud Auer roim, & per consequens intellm̄ copulari abstractis, ut continuus corpori mortali: nō est remotum apud eum. Propter quod Anaxagoras qui totius uniuersi genito rem & partem dixit esset intellm̄ purum & immistum, dicebat oēs formas esse ex hoc ꝙ intell'us ille lumine suo adunat filia in natura, & componit ea irradiando supra ea. & ideo cessante hoc supra quo fit irradiatio non relin quitur, nisi unicum & simplex lumen purum & niphū in se, & in hunc sermonem Abubacher maurus uenit, ponēs rōnalem aīam unicum & separatum lumen esse intell's primi, & ideo esse ubiq; & semper, & continuari ꝑ modum irradiationis cum purioribus animabus cor porum organicorum, in potentijs spiritualioribus, quæ sunt imaginatio & phantasia, & quia separatum est ubi que & semper ideo non pōt dici huius uel illius, eō quia forma nō pōt dici huius uel illius, nisi per punctuationē ad materiam, propter quod deficiente eo, propter qđ irradiat unicum & idem ex omnibus irradiatur et sic pa tet quis status est animi in corpore mortali ꝭm hos, & quis post mortem, & qualiter corpus mortale non pro hibet copulationem illam.

In quo inducuntur argumenta pro hac posi tione. Cap. 42.

DEclaratum est capitulis habitis intellm̄, ut intell's ē, posse copulari abstractis, & ꝙ aliqn̄ copulet̄ mul tis rōnibus confirmauimus, aliter enim potentia ociosa esset, uel igitur copulabitur illis dum corpori con tinuus est, aut post mortem. Nō post mortem, quia tūc rōnalis aīa naturali desiderio appeteret mortem & solo nem eius a corpore, contra Aristotelem & oēs peripate ticos & theologos, etiam probatur consequentia, oē. n. appetens nāliter finem aliquem, appetit omnia media ad illum appetitu nāli, & remotionem impedimentorū

eodē desiderio, sed anima rōnalis appetit naturaliter copulari illis. ergo & oīa media, & remotionē impedimentorum, quorum unum est unio aīæ ad corpus, & sic appetet remotionem unionis. ergo dissolutionem. Ergo copulatur illis dum corpori unitur.

AMPLIVS ad quod sequitur obliuio totius sciētię habitæ, non pōt esse dispō ad copulationem illam. Sed ad separationem aīę a corpore sequitur obliuio, totius scientiæ, ut Alexander ostendit, qm̄ ad egritudinem aliq̄ sequitur obliuio, ergo ad terribilissimu m omnium simplr ablatio totius scientiæ.

RVRSVS oīs perfectio adæquato alicui perfectibili pōt habere oēm operationem polēm dum est in illo, hæc.n est perspicua ex declaratione terminorum, sed aīa rōnalis est adæquata perfectio corporis humani. ergo pōt habere oēm opōnem polēm, & sic fœlicitari.

Adhuc cuicūq; non repugnat maius, nec minus repugnabit, sed corpori apud omnes non repugnat anima, ut actus primus, nec repugnabit anima sub actu secundo, qm̄ actus secundus est infra primum, est enim operatio sequens essentiam.

Item si copulatio illa repugnat aīæ corpori coīunctę, uel erit ex parte agentis, uel passi, non agentis, qm̄ deus, siue forma sit aīæ fœlicis, siue agens actus fœlicis, ꝓculdubio sicut post mortem pōt esse forma, uel actum agere, ita & dum corpori est unita. Nec ex parte passi, qm̄ uel simplr, sicut lapidi repugnat sapiētia, uel ſm quid, sicut subiecto existenti sub uno contrario repugnat esse, sub alio ꝓ tunc. Nō simplr, quia tūc nūq̄ posset fœlicitari, sicut nec lapis scire, nec ſm quid, quia illud non esset, nisi quia esset aliquid in passo. f.aīarōne cuius non pōt ipsa copulari illis, uel illud ergo erit mortalitas corporis, uel inclinatio appetitus sensitiui ad oppositum rationis, uel modus intelligēdi abstractiuus animæ, ut sic, non mortalitas, quia tunc in uita hac nullus fuisset fœlix: contra theologos & pħos, theologos quidem, ut de Paulo Stephano. & alijs affirmant, pħos uero, qm̄ Socrates fœlix ponitur in phedone Mercurius in pimandro hoc de se narrat in principio libri, & maxime cum mortalitas nō sit formalr opposita copulationi animæ ut sic nec uirtualiter, ut per secūdum membrum dicam. Nec inclinatio appetitus sensitiui ad corporalia contra rōnem, qm̄ sicut usus appetitus circa deordinatos actus relinquit habitus in parte aīæ rōnali, ut ipsa omnino recedat a speculatione, sic conuersio appetitus ad intellum, per frequentes actus uirtutis pōt relinquere habitum appetitui, quo oīno obedit rōni, & non retrahit ad oppositum, ut patuit in Socrate, qui accipiens uenenum nullam commotionem passus est in sensitiua parte, circa ultimum terribilissimum.f.mortem, ut de eo scribit Plato in phedone: ergo pōt remoueri ab appetitu sensitiuo oīs inclinatio ad oppositum rōnis, & relinqui habitus obedientiæ simplr ad rōnem, & sic merito huius corpus non repugnat fœlicitati animæ: nec formaliter, nec uirtualiter.

AMPLIVS idē cōfirmaī, uel ista inclinatio ad act⁹ oppositos rōni remanet post mortem, uel nō. si non, ergo non remanebit post mortem nisi intells, & sic non esset eadem res aīa rōnalis sensitiua & uegetatiua, & ita si remanebit regio sensitiua, oportet ut remaneat inclinatio quæ fundatur in ea, ut in subiecto: si igitur remanet talis inclinatio aīæ post mortem. ergo eadem rōne post mortem aīa erit impedita ab hac inclinatione. & ergo oportet ut in uita hęc inclinatio, ut dicam, penitus amoueatur ad hoc ut post solōnem penitus libera perficiaī a primo lumine, & sic polē est, ut acquiratur habitus obedientiæ hic oīno & penitus: & per consequens animę rōnali, ut sic, non repugnabit copulatio illa. Nec postremo pōt repugnare ꝓpter modum essendi eius, qm̄ hic modus essendi non uariat naturam spē, & per consequēs si polē est animæ tunc, & nunc est polē omnino. His argumentis acceptis dicerent Auerroici Deum posse esse formam intellui, ut intells, & ut corpori continuus est intellui autēut intells, ꝑut sic omnino semotus est a prohibentibus copulationem, & prout est materia uera omnium separatorum spiritualis & intelligibilis. Vt corpori continuus, qm̄ corpus non repugnat illi copulationi, nec formaliter cum nō sit contrarium Deo, ut forma formæ, nec propter uirtualem continentiam declaratā, hoc est, nec propter mortalitatem, nec propter inclinationem ad oppositum rationi nec propter modum essendi, quando ergo erit remota inclinatio penitus ab appetitu sensitiuo & etiam inductus modus, quo possit eleuari ad illa.f intellectus speculatiuus, tunc fiet copulatio animæ hominis, ut materia, ad eum.f.Deum, ut forma, & hæc copulatio.

In quo declarantur duæ quęstiones confirmatione prędictorum. Cap. 43.

ET cum hæc & tot sint uisa oportet, ut ad planiorem intellm̄ horum quæramus primo, quid sit medium positiuum copulationis animæ corpori continuæ ad illa. Secundo utrum sint necessaria doctrina & uirtutes morales ꝓ copulatione illa & q̄uo. Prima quidem qō dissoluitur per hoc qm̄ aīa corpori cōtinua fœlicitatur solum prout est materia actu primi intells & aliorum, est autem materia primi intells quando est totaliter præparata ad illum: est autem totalis pręparatio: ut dicit Auerrois in lib. de intellu duplex remota & propinqua, ꝓpinqua est perfectio per scīas speculatiuas.f. nālem & metaphysicam, mathematicæ enim non sunt dispōnes ad illam copulationem, cum careant fine.3.metap & sint enumeratæ ꝓpter exercitium, ut dicit Alex. in procemio physicæ auscul.a quo accepit Auer.procemium. Dispō autem remota est dialectica: nullus enim inquit Auer.2.met.pōt solus inuenire has duas scīas, nō enim complentur artes nisi per iuuamentum prioris ad sequentem, si enim non fuisset phrynis non talis timotheus euasisset in arte cantandi. ergo necessaria est dialectica & inuentiua & doctrinalis, sed doctrinalis & inuentiua non perficiuntur nisi per expōnem terminorum inuenimus enim, ut plurimum, ex scriptis, scripta aūt sunt uoces potentia: disciplinamur autem per uoces, ergo ars terminorum necessaria est, quæ proculdubio grammatica est, erit ergo dispō remotissima grammatica quę est gratia dialecticæ, dialectica est proprior gratia speculandi, ut organum existens proxima dispō est intells speculatiuus, & maxime metaphysicus, cum igitur anima his artibus præparata fuerit proculdubio intells primus copulabitur ei, ut forma, & hęc uocatur adeptio & fortunitas ultima apud Auerroim, dispō ergo propria & sufficiens pro copulatione est, perfectio per scīas speculatiuas. Et hinc liquet q̄ parum fœlicitatis grammatici participent: & plus dialectici, & q̄ plus pħi naturales, & quā maxime metaphysici, & inde patet q̄ superfluit pro fine isto ars orandi rhetorica poesis: & huiusmodi, nisi ꝓ quanto quis scriptis relinquit modo aliquo horum. Superfluit & sophistica modernorum, quæ totam mentem occupans, proculdubio fœlicitatem remouet, ut dicit Auerrois, q̄ hæc indispositio accidit pluries dialecticis, & aliæ artes multæ inuentæ ab abundantia intellectus, penitus sunt superfluæ pro hac fœlicitate. Quod quidem igitur medium positiuum sit pro hac copulatione his patet.

In quo soluitur secunda quęstio. Cap. 44.

ET quia non tantum pro copulatione illa requiritur medium positiuum, sed priuatiuum, non enim tantum ignis ponit medium positiuum in tabula, pro forma tabulæ, sed remouet contrarias dispōnes, mediū ergo positiuum fœlicitatis est adæptio intellectus speculatiui, medium autem priuatiuum est priuatio inclinationis in parte sensitiua & uegetatiua. ergo oportet ut hæc, inclinatio remoueatur, modus autem remouendi est per habitus uirtutis, qui fundantur in parte sensitiua, ad hoc

enim

enim ut intell's fœlicitetur nullo modo requiritur corporis fœlicitas, nec simpl'r, cum illa sit impoßis, nec f'm quid q'm intell's, ut intell's primo est propter se, secundo propter nos Ad hoc ergo ut fœlicitetur homo, requiritur ut principale eius fœlicitetur, est autem hoīs principale regio intellectiua, quæ caput est & princeps omnium eorum quæ cōstituūt hoiem, adhoc aūt ut illa regio fœlicitetur requiritur q; regiones infimę s. sensitiuas appetitus fœlicitetur & uegetatiuus, regio ergo infima. s. uegetalis diuiditur in singula membra: quorum quodlibet est compositum ex aīa & corpore, habentia complexionē ꝓpriam, & uegetationem propriam, & forte pro fœlicitate huius regionis requiritur dispō membrorum in cōpōne & figura & qualitate, & hæc est sanitas in compōne, & dispō continuitatis, & hæc est sanitas in quanto, et dispō humorum, & hæc est sanitas in complexione, ut dicūt medici fœlicitas ergo extrinseca huius regionis est sanitas hæc triplex, est aūt fœlicitas appetitus uegetatiui moderate uti actibus per obedientiam ad rōnalem, quantum est poſe, & ideo in fœlici requiruntur bona corporis, uel tanq; pars fœlicitatis, uel ut dispō ad illum, ut forte dicam. Portio aūt media. s. sensualis secatur, hæc quidem n. sensus est, illa uero pars appetitus est sensitiuus fœlicitas sensus proculdubio est finis habitus ad quē ordinatur, ordinatur autem ad clare & distincte sentiendum: fœlicitas ergo sensus erit hęc. Sensitiui autem appetitus ordo est ad obediendum intellui, & principijs eius ergo fœlicitas sensitiui appetitus est obedire intellui, f'm habitum fixum obedientiæ, per ablationem penitus inclinationis ad oppositum ergo uirtus infimæ regionis ē sanitas, fœlicitas, operatio sana. Virtus mediæ regionis est habitus assuefactionis, fœlicitas usus obedientiæ. Qđ sit uero fœlicitas supremæ regionis declarauimus, est. n. fœlicitas intell's cōphensio intuitiua abstractorum, ut intellecta per essentias eorum & amata amore intuitiuo sed quia Auerrois ponit intell'm practicum ordinari ad speculatiuum, est autem intell's practicus cogitatiua pars quæ intell's dr̄ mālis, & corruptibilis apud Auerroim Themistium & Theophrastum ideo uolūt habitū istius esse habitum prudentię, & consequenter eius fœlicitas erit actus prudentiæ, & q'm cogitatiuæ rn̄det appetitus proprius, uirtus appetitus cogitatiui erit connexio uirtutum moralium cum prudentia, et fœlicitas eius est actualis inclinatio f'm illas uirtutes ad iudicium prudentiæ. Quod ergo sit fœlicitas infimæ regionis, quidue medię & quid intell's & appetitus mālium. his patet, dispō ergo priuatiua ē habit' uirtutū oīum regionū: q'n ergo hic habitus fuerit, tunc tolletur oīs inclinatio partis sensitiuę ad oppositum rōnis, & tūc tota regio sensitiua & uegetatiua incentrantur ad intell'm adeo q; hoc corpus sub tali dispōne operabitur oīa, f'm rōnem, & sic operatione æquiuoca ad hoies alios, & sic intellectiuus gradus erit purus f'm affectus, adeo q; nō dici debet sensitiuus, nec uegetatiuus, nisi æquiuoce, erit ergo oīno ablata dispō contraria f'm uirtutem ad fœlicitatem, & sic his duob' medijs positis dabitur copulatio illa ad intell's separatos & hæc est fortunitas ultima hoīs in eo q; homo. Quod si sensitiua regio & uegetatiua erunt penitus habituatæ ad actus uiscosos, proculdubio conuertent regionem intell's ad eas, & sic iste homo dicetur penitus brutalis, & ideo homo primo modo dr̄ ęquiuoce ab hoīe secundo modo, ut dicit Auerrois. Quis ergo sit modus perueniēdi ad statum illum hic est

In quo soluuntur argumenta contra Auerroim. Cap. 45.

HIs itaq; examinatis proculdubio facile est absoluere argumenta cōtra Auerroicos. Ad primā negamus consequentiam, q'n cum homo peruenerit ad statum fœlicitatis, totam facultatem sensibilem habet ad regionem intellectus, tanquam in centrum, & ideo tantum operabitur per sensibilem partem & uegetabilem, q'tum rō dictabit, dictat aūt rō, ut comedat q'n oportet: ubi oportet, & q'tum oportet, & cū q'bus, ut dormiat his eisdē cōditionibus seruatis, ut seruet amicos proximos & alios actus ꝓfluētes a parte sensibili exequat eodem mō nō p lapsum sensitiui appetitus sed per rōnem penitus mouētem, & iō iste homo nō mouebit: sed se mouebit nō uincet, sed erit dn̄s suorum actuum, adeo q; sicut in frigido, ut octauo, nō est calor nisi potētia, sic in fœlici nō est lapsus nisi potētia, & ideo penitus t'm operabitur q'tum uult rōne ꝑsumpta, uult autem rō, ut corpus corruptibile & resolubile operetur operationibus propriis sibi, & hoc modo operatur: & sic quando dormiet erit fœlix in habitu.

AD secūdam tota qō reducitur in hāc uim, an fœlix moriendo amitteret fœlicitatem uolens aut nolens aut neutraliter. Rn̄det Arist. 3. ethic. dicens multa. n. & nā existentium scientes & operamur & patimur, quorum nullum, neq; uolūtarium neq; inuoluntarium est, puta senescere uel mori. Fœlix ergo non uult mortem, q'm ipsa mors: neq; finis est, neq; bonum, & q'm dispō suæ naturæ q; scit esse mortalem, non patitur nolle rōnali ergo appetitu sapiens mortem non uolet: neq; nāli appetet f'm indiuiduum permanentiam sempiternam, q'm. i. impoßibile, ut narrant sapientes.

SED dices poſe est hominem perpetuari per naturam, ergo est appetibile appetitu naturali, antecedēs probatur authoritate, q'm Asaph in tractatu de elementis capitulo de partibus Asie inquit. In iudea uersus solem occidentem sunt essenienses, qui ob suam maximam sapiētiam secesserunt a gentibus: causa uitandi delectationes, q'm inter eos nulla est mulier, neq; ab eis agnoscitur pecunia, ipsi uiuunt moderatim, & parce, & licet illic null' oriatur, tamen non deficiunt, & si multa gens uadit illuc nullus potest illic esse diu nisi fidem & castitatem offerat & promittat hæc ille. Adhuc Lynconiensis Grossatesta in libello de reflexionibus radiorum narrat q; circa unum polum sunt quidam montes, super quibus fit sic uniformis & regularis reflexio radiorum solis, q; est ibi tanta temperies, q; hoies morantes ibidem in tantum uiuunt q; uita eorum eis displicet, ob quod saltant in flumen quodpiam sub illis montibus fluens & submergūtur &c. Ex hoc sequitur q; huiusmodi homines si non se submergerent, omnino essent æterni, ergo fœlix potest appetere perpetuitatem, cum illa sit poßibilis indiuiduo humano, inq'tum indiuiduum, ut per uerba horū constat. Poetæ etiam et non nulli theologorum antiquorum, existimant q; homines qui potant aquam quandā quæ forte potus est Ambrosinus, deorum. s. Et gustāt cibum qui nectar appellatur, redduntur dij æterni, quiuero non non, ut perspicuum est apud eos.

SED Aris. et Auerrois. 3. meta com. 15. deridet oēs hos, inquit. n. Auerrois. Et si accipiunt potum ab illo loco, & cibum ab alio, ut non moriantur mirum est qūo qui indiget cibo & potu remaneat in æternum. cibus. n. & potus non sunt necessarij nisi ut restaurent corruptū: qūo igitur remanet æternum id quod est innatum corrumpi. Dicerent ergo peripatetici q; huiusmodi hoīes immortales non sunt hoies, nisi forte æquiuoce, sicut pictus & uerus, & ideo consonum est, ut omnis hō mortalis sit, & cum mors insit per naturam: ideo non est potestate fœlicis & ideo nec est nolibile & uolibile, sed neutrum ab eo, uolitum enim est in potestate nostra, & q'n infertur ergo fœlix non esset fœlix. negatur consequentia, q'n non est in potestate hominis mori uel permanere, & ideo nec mors nec permanentia sunt de rōne uel cōditione fœlicis. Et per idem ad confirmationem concedimus maiorem. sed minor falsa est, fœlicitas enim nō tollit omnem priuationem nisi poſem hoī in eo q; homo, modo immortalitas apud pħos repugnat homini f'm esse indiuiduum, hoc enim est fide perspicuum tantum, non ratione naturali demonstratum.

AD tertiam principalem pōt apud Aristotelem ca-

pi ꝓ potentia facilitatis,& sic fœlix nõ põt fieri miser .i. cum facilitate,qm̃ postq̃ regio uegetatiua & sensitiua in centratæ sunt ad regionem intellectiuam,ꝓculdubio,ita reguntur rõne:ꝙ amplius deordinare non possunt facile.Sed ꝙ possit esse deordinatio stante vita Aristoteles ĩ ethicis sæpe autumat.

AD quartam solu patet põt n appetitus sensitiuus ĩ tantum assuefieri rõni,ut ab eo tollatur oĩs inclinatio ad oppositum rõnis,& sic intellꝰ liberrimus erit , ac purus intellectus in eo ꝙ intellectus.

AD quintam patet qualiter fœlicitas corporis põt inesse corpori,in uita mortali,vt est operatio oĩum regio num ſm obedientiam habitualem ad rõnem. Ad sextam dõm ꝙ in statu isto poſſis est cõphensio intuitiua, immo de facto adest:positis medijs s.intellꝰ speculatiuo & obedientia regionum ad rõnem:ut diximus, tunc.n. Deus põt esse forma intellꝰ copulati hoĩ. Ad ultimum iam apparuit quõ fœlix nõ fit aliquis,nisi pcesserint habitus uirtutum oĩum eorũ,quæ capacia esse possunt uirtutis.declarabat aũt Auerrois ꝙ nõ solum antecedũt virtutes hãc dispõnem,immo cõsequũtur,homo n.cum puenerit in hũc statum ꝯfirmabitur in castitate iustitia, cõtinẽtia,sublimitate,liberalitate & oĩbus alijs uirtutibus, quæ antecesserũt hãc dispõnem. His habitis luculẽte uerificabitur uerbum Arist.12.diuinorum.d.atqui,ut nos optimæ pbreui tpe degimus,sic id perpetuo degit.sicut .i.semper nos quidem ita semper degamus fieri nequit. Vult ergo ꝙ fœlicitas hoĩs sit qualis illorum abstractorum,quemadmodum n.oĩa corpora cœlestia sunt fœlicia Deo,sic & hoĩes deo fœlices esse oportet. Differunt autem a nobis,qm̃ eorum fœlicitas semp est,nobis autẽ paruo tpe,semper quidem illis,qm̃ intellꝰus cœlorum ad hoc ut deo fœlicitẽtur nõ egẽt adeptione intellꝰ speculatiui,tãquã medio positiuo,nec adeptione uirtutum tanq̃ medio priuatiuo,corpus.n.cœleste cũ nõ uegetetur nec sentiat,ꝓculdubio nõ diuertit intellm̃ eius a cõphẽsione sui & aliorum,& ideo illis semp est fœlicitas hæc.Nobis aũt paruo tempore,qm̃ adeptio ĩtellꝰ speculatiui fit in tempore & maximo. Amplius acquisitio uirtutum nõ fit nisi lõga experientia,sicut dicit Aristo.status ergo noster est modicus,& maxime cum uita nostra comparatione ad illam illorum sit,sicut pũcti ad lineam, & finiti ad infinitum,ut dicit Auer.ergo deductio qualis optima paruo tempore inerit nobis,sic.n.semper i nobis ĩpoſſe,& tu uide com.38.ibidem. Rursum & uerbum Aris.in principio libri de mũdo uerificari põt,inquit.n. nec fecit se optimorum indignam , immo & cognatissimam & pcipue cõgruam putauit esse disciplinam eorũ , cum n.nõ esset poſſe corporalr̃,ꝓficisci in illum cœlestem locum,& derelicta terra uidere q̃cũq; illum cœlestem locum,uelut insipiẽtes aloadea qñq; putauere. Aĩa quippe assumẽs per pħiam intellm̃ ducem eleuata est,& abijt,il laboriosam q̃dam uiam excogitãs q̃ nimium locis distabãt abinuicem summe sapuit facile reor noscẽs cognata, & diuino lumine aĩa apphẽdẽs diuina & prophetizans mortalibus,hæc aũt passa est,qm̃ poſſe fuerat uolens cõicare largiter oĩbus pciosa q̃ penes se hæc ille,in q̃bus uerbis dedit intelligere copulationem illam,& medium copulationis & pfectionẽ aĩæ copulatę,cum dicit assumẽs aĩa ducem intellm̃ eleuata est & abijt,dedit copulationẽ aĩæ cum intellꝰu agẽte,qui deus est sublimis,cum dicit,p pħiam,medium intelligit positiuum & priuatiuum, est .n pħia continẽs partem speculatiuam & moralem, assumens ergo p pħiam intellm̃ ducem.i.cum fuerit copulata intellꝰui abstracto per pħiam,tanq̃ per medium,summe sapuit.qm̃ cõphẽdet tũc deum per essentiam eius & alia abstracta,& aĩa apphendẽs diuino lumine.i. per essentias abstractorum cognoscens abstracta diuina ꝓphetizat mortalibus,et cõicat largiter illis sciam eorũ,et hæc est aĩæ pfectio.ergo his uerbis patet copulatio,medium copulãdi,& pfectio copulatę aĩę.Hinc id Trismegisti in pimandro in principio uerificatur cum de rerum nã inquit excogitarem ac mẽtis aciem ad suprema erigerem,sopitis iam corporis sensibus,quemadmodum accidere solet his qui ob saturitatem uel defatigationẽ somno grauati sunt,subito mihi uisus sum cernere ,quẽdam immẽsa magnitudine corporis,qui me nomine uocans in hũc modum clamaret,quid est.o.mercuri ꝙ & audire & intueri desideras,quid est ꝙ discere ac intelligere cupis. Tum ego qui namies inq̃,sum inquit ille pimander mẽs diuinæ potentiæ,at tu uide quid uelis,ipse uero tibi ubiq; adero,cupio inq̃ rerum nãm discere deumq̃ cognoscere,adhæc ille,tua me mẽte complectere,et ego te in cũctis quæ operaris erudiam,cum hæc dixisset mutauit formam , & uniuersa subito reuelauit , cernebam enim &c. Quibus uerbis oĩa quæ diximus hic notauit primo quid sit fœlicitas cum dixit(cupio inq̃ rerum naturam discere.)Est autem rerum nã subæ separatæ oẽs, ut ibidem explicat(deumq; cognoscere)ergo uult fœlicitatem esse oĩa abstracta & deum,ut p̃diximus,qm̃ hęc cupit scire tm̃. Dedit intelligere medium id duplex , cũ .n.dixit(sopitis iam corporis sensibus)medium priuatiuum signat,quo aĩa cõtrahitur tota in intellm̃.Cum pposuit id uerbum s.(cum de rerum nã cogitarem ac mẽtis aciem ad superna erigerem)medium inouit positiuũ .s.pfectionem intellꝰ potẽtiæ per intellm̃ speculatiuum, cum apposuit(mutauit formam,& uniuersa subito reuelauit)oñdit copulationem illam,primo.n.copulatur nobis intellꝰ agens ut efficiens,cum ergo mutat formam i. copulatur in fine ut forma,tũc per essentiam eius oĩa nobis patent,per pimandrum ergo intelligit intellm̃ agẽtẽ more Auerroico.Dedit aũt intelligere hanc fœlicitatem esse in uita mortali per suam metaphoram,ecce q̃ plane põnem Auerroicam his uerbis mistice acceptis signare põt quispiam. Hinc & id Platonis in Symposio tẽdit. inquit n.animum diuinę pulchritudinis amatorem , qñ diuinas rões attingit,tũc nõ amplius simulachra rerum sed res ueras parere in seipso,partesq; nutrire , familiarẽ deo fieri ac p̃ cęteris ĩmortalem .Hinc & id phedri diuinorum inquit cõtemplatorem a reliqs segregari purgari ꝑsus hærere deo,impleri deo,idem in Epinomide ad uerbum fere dicit. Hinc & id septimi de republica legitur,inqt.n.theologum idoneis demõnis fundamẽtis & gradibus ascẽdere vsq; ad principium uniuersi,tangere ipsum ac tenere adhærẽtem semp his quæ adhęrent principio : quippe qui nullis sensibilium rerum corporeis gradibus ad id contendat sed ipsis spẽbus per ipsas ad ipsas potius innitatur:quousq; ad spẽm finem uniuersi perueniat &c.In quibus uerbis mistice Plato põnem datam figurat.cum.n inquit(theologum idoneis fundamentis demõnis & gradibus ascendere,medium tetigit positiuum,quo aĩa copulatur deo per theologum.n pfectum scias speculatiuas& maxime diuinam intelligit:ꝙ signat per id ꝙ subdit(idoneis fundamẽtis demõnibus et gradibus)per id quod subdit(ascendere usq; ad principium uniuersi) dedit intelligere copulationem aĩæ cum deo, cum subdit post(tãgere ipsum atq; tenere)exposuit modum illius copulatiõis,aĩa.n recipit deum,ut forma est, forma aũt tangitur per essentiam a mã & tenetur fixe,et ideo deus tangitur spũalr̃ per essentiam eius & tenet̃ fixe quod signat per id quod subdit(adhærẽtem semper his quæ adhærent principio)est ergo illa tentio. tam diu q̃ diu durant illa, quibus deus natus est copulari.s.intellecta speculatiua,cum uero subdit(quippe qui nullis sensibilium rerum corporeis gradibus ad id contendat) medium signat priuatiuum , oportet.n.ut non sensibilium formis contendat & insistat,atq; in eis submergatur,sed ut inquit(ipsis spẽbus per ipsas species ad ipsas potius innitatur) i.per intellecta ad intellecta continue procedat quousq; ad spẽm finem uniuersi perueniat). i . deum in quo pabuletur aĩa atque letetur,& hoc pacto arcanum Trismegisti patet,cum inquit(ex mente pura & diuinitate quodammodo unum spũm coalescere(est enim spũs intellꝰ potentiæ,coalescit autem mente pura.i.deo et diuinitate

u initate.i.oībus alijs intellectibus diuinis. Hæc ergo quę ueteres mistice tradunt forte ad hūc intellm̄ trahere potes, licet extranee & forte ficte. Quo quidē modo ī hoc statu poßis est fœlicitas, & q̄uo argumenta non cogant contra Auerroicos his patet, licet post utrum sit mens Arist. ac ueritas disputabitur.

In quo persoluetur questio quarta. Cap. 46.

CONsueuit Auer. in pluribus librorū dicere itellm̄ mālem, cōtinuari agēti, uniri agēti: misceri agenti, ac frequētius ipsum copulari agēti. quæ oīa Synonima sunt, ob ꝙ licet declarare, quid sit copulatio intellectiua. Est ergo copulatio intellectiua p̄existētium discōtinuatorum, ut discontinuata sunt, unio ipsis nec remissis nec intēsis. Dixi (p̄existētium) ad dr̄iam gn̄onis, gn̄o n. unio est nō p̄existētis: sed eductio formæ entis in potentia ī mā ad actum dixi (nec intēsis nec remissis) ad dr̄iam mistionis, in mistione. n. est partium diuisio, ut in ea, q̄ sensu fit, uel partiū alteratio, ut in mistione p̄prie, ut dicit Ari. in p̄igeneseos, dixi, ut discōtinuata, q̄m & si equus in sui ortu cōtinuam hēt formam s̄m rem, dr̄ t̄n discōtinuata, q̄m nō exercet opa equi, hinc Plato uoluit aīam cōgenerari hoī, nō t̄n ei cōtinuaṫ, nisi sedatis sup̄fluitatibus &c. Hui⁹ aūt copulatiōis plures sunt modi s̄m Auerroim, unus intell's potētiæ cum intellu agēte. Secundus intell's agētis cum intellu speculatiuo. Tertius intell's potētiæ cum hoīe. Quartus intell's agētis cum hoīe. Quintus est intētionis imaginatæ cum intellu potētiæ. Si igiṫ loquamur de p̄ copulationis mō, dicimus ꝙ intell's agēs p̄ sui nām semp est copulatus intellui potētiæ, capiendo eos absolutæ, ut sunt partes uel gradus intell's, ut intell's ē infima intelligētiarum, & hoc pacto hęc infima intelligētia duobus modis intelligit abstracta supra se. s. per essentias eorum, & p essentiam p̄priam, ut sæpius p̄diximus & iam diximus ꝙ hoc modo intell's potētię nō eget medio positiuo. s. pfectione p intellm̄ speculatiuum, nec priuatiuo. i. pfectione per morales uirtutes, & hāc copulationem dedit Auer. pluribus locis & libris. Si igiṫ loquamur de his, put sunt cōtinui nobis, tūc agēs copulari pōt intellui māli uno modo, ut agēs passo, ut q̄n intell's agēs incipit creare intellecta, & intell's potētiæ incipit recipere illa, & hæc est prima copulatio. Alio modo copulatur ei ut forma, & hęc est q̄n intell's agens incipit esse intellectio essentialis itellui potētiæ, qualis unio est coloris uisui, color. n. s̄m sui eēntiam est forma parietis & uisio oculorū & quia hac copulatione intell's agēs, est opō intell's potētiæ, & intellectio illius, ideo intell's agēs est forma tunc illius, & hæc est ultima prosperitas: ut diximus.

In quo uerificantur Theorema ex his. Cap. 47.

HIs possunt q̄tuor Theoremata cōduci, quorū primum est, ꝙ unum & idem in subo pōt esse respectu eiusdem agēs & forma, tpibus & modis diuersis, intell's. n. agēs prima copulatione est agens: secūda uero est forma. ergo unamet res erit forma respectu alicuius & agens respectu eiusdem, cuius oppositum accidit in rebus mālibus compositis ex mā & forma, in separatis. n. a mā solum idem est agens forma & finis ut dicit Auer. ꝙ quidem igitur idem s̄m rem sit agens, & forma ad idem his constat. Secūdum Theorema est ꝙ idem sit agens sui aliquo modo patet, q̄n intell's agēs est efficiēs respectu intell's speculatiui, & intell's speculatiuus est q̄si cā quare acquiratur intell's agēs ut forma intellui potentiæ, & quicquid est cā medij in finem, est cā illius formę & finis q̄ est illius medij, terminus ergo intell's agens est cā agēs suipsius diuersimode. Tertium est ꝙ intell's agēs est cā efficiens oīum intellectorum declaraṫ, est. n. cā agēs intellectorum speculatiuorum, & cā agens ut oīa abstracta copulētur, & fiāt formæ intell's mālis, & cā agens suimet ergo oīum intellectorum. Quartum est ꝙ intellectio nō est cā copulationis, sed magis copulatio intellectionis q̄m copulatio est cā quare sit ei forma, & quia est ei forma: est ei intellectio. ergo copulatio est quasi cā intellectionis: & sic uerificatur uerbū Auerrois in fine. 36. com. contra ioā Qūo quidem igitur quatuor hæc theoremata pateant. his patet.

In quo declaratur secundus modus copulationis cum suis corollariis. Cap. 48.

ET cum explicatus est his modus copulationis, scd̄s pfecto erit quo intell's agēs copulaṫ intellui speculatiuo copulatur n ei duobus modis. s. ut agēs. & hoc inq̄tum creat ipsum & ponit eum in intellu potētiæ, sicut ars ponit formam artis in ligno. Et ut forma medio dispositiuo, sicut n. forma ignis copulatur calido & sicco, nō tanq̄ subiecto sed medio dispositiuo, est n. calidū & siccum medium, quo forma ignis inest māæ, sic itell's agens copulatur intellui speculatiuo, ut medio dispositiuo, est. n. intell's speculatiuus medium, quo intell's agens copulatur intellui potentiæ, ut forma. Sed differunt hę ab illis duobus quibus copulatur intellus agens intellectui potentiæ: q̄m copulatio intellectus agentis ad intellectum potentiæ prima est agentis ad patiens, hæc prima agentis ad intellectum speculatiuum est agentis ad effectum.

AMPLIVS secunda copulatio agentis ad potēm fuit formæ ad ueram mām spiritualem. Sed secunda copulatio agentis ad intellum speculatiuum est formæ ad medium dispositiuum. Ex his possunt conduci ueritates duorum Theorematum, primum est, ꝙ copulatio intell's agentis cum intellu speculatiuo est prior copulatione agētis cum intellectu materiali, & hoc s̄m utrāq;, q̄m agens immediatius tangit effectum quam materiam illius. ergo copulatio agentis cum speculatiuo, ut effectus, est prior copulatione agentis cum intellectu potentiæ, ut patiens.

AMPLIVS prius intell's speculatiuus copulatur intellui potentiæ, q̄ sibi copuletur agens, ergo intellus agens unitur speculatiuo prius utraq; copulatione. Secundum est ꝙ intell's speculatiuus non est uera mā intellectus agentis, sed intell's, potentiæ, propter quod intellectus speculatiuus non intelligit agentem, sed intellectus potentiæ intelligit utrūq;, ideo si intell's speculatiuus est generabilis s̄m quid, non sequitur nām corruptibilem fieri ęternam, sicut q̄n intell's potentiæ esse corruptibilis, ut sequitur in pōne Alexan. & in hoc patent multa, quę exponere dimisimus in com. 36. tertij de anima. Quid sit igitur secundus copulationis, & quomodo uerificenṫ hęc duo Theoremata his patet.

In quo explicatur tertius modus copulationis. Cap. 49.

ADest explicare tertium modū, est ergo tertius modus copulationis: qua copulatur intell's mālis cum hoīe & apud Auerroim est duplex. s. s̄m nām, & acquisita ex placito Et sensere quidam, ut Subgerius in tractatu de intellu, ꝙ copulatio intell's mālis cum homine est s̄m esse, q̄m intell's constituit hoīem in esse hominis apud eos s̄m Auer. ut declaratum est in libro p̄dicto dicit. n. Auerrois in. 3 de anima com. 20. in principio, ꝙ intell's mālis copulatur prius nobis q̄ intell's agens, & nō pōt loqui de copulatione s̄m operationē, q̄m. 3. de aīa com. 36 dicit ꝙ copulatio agentis cum homine prior ē copulatione intell's potentiæ cum hoīe. Amplius ibidem dicit ꝙ copulatio est cā intellectionis & non econtra. ergo prius intelligitur copulatus s̄m esse anteq̄ copuletur s̄m operationem. Sed hoc diximus esse contra intētionem Auerrois fortissimis argumentis, ideo nunc dicimus ꝙ copulatio nālis duplex est, una qua intell's est ita aptus esse huius hois, ꝙ non equi, & hic homo aptus est esse intellui tali nobile uel organum, ꝙ non intellui lunę & hæc copulatio est naturalis, q̄m nulla potest reddi cā, nisi naturæ horum, & hanc consueuit Auerrois appellare copulationem in potentiā, ut in. 5. com. ubi distinguit quot modis puer intelligere potest & hoc quidem mo-

do intellectio nõ est causa copulationis. Altera est copulatio nalis, quæ fit propter ,ppões, qm̃ ꝙ cito homo incipit esse, incipit particulariter habere ,ppões primas. ergo incipit sibi continuari intell's ẽm illa, & hæc dr̃ naturalis ẽm Auerroim, qm̃ uoluntas non habet introitum in acquisitione earum. nescimus n. vnde & quo & ex q̃bus oriantur nobis: & hoc Auerrois inquit in. 1. auscult. physicę, com. 5. in calce d signum eius ꝙ commune est notius apud nos naturaliter ꝙ ,ppriũ est, quia videm⁹ cõphẽsionem cõem p̃cedere tempore in ĩfantibus, ,priam compræhẽsionem cuius exemplum ponit uide, sicut ergo termini simplices primi simpl'r p̃concipiuntur ita & ,ppões primæ, & ideo unio per has dr̃ per nãm, et .2. physi com. 59. dicit Auerrois ꝙ infantes non habent cognitionẽ, & loquitur de cognitione rerum habita ab eis per uoluntatem, qm̃ loquitur de ,pposito, ut patet in textu. Copulatio autem acquisita est illa qua acquiritur intell's nobis per intellecta speculatiua acquisita uolũtate, cuiusmodi sunt conclusiones quæ dicuntur intell's speculatiuus, quę copulatio est propterea: quia idem intell'm est forma intell's materialis, & cogitatiuæ humanæ illius quidem ẽm esse ultimo abstractum, huius autem ẽm esse medium Hinc uerificatur qualiter prior ẽ cognitio ꝙ copulatio intell's potentiæ, prior enim est cognitio indiuidui per cogitatiuam, q̃ copulatio, illa. n. cogitatio aliqua est cognitio, non tamen prior est copulatio intellectus, ꝙ cognitio v'lium, ĩmo simul, & sic sermo Auerrois non est contra hoc. Quid igitur sit tertius modus copulationis his patet.

In quo declaratur quartus modus copulationis. Cap. 50.

QVartus uero modus copulationis ẽ intellectus agentis nobiscum, & hoc fit uel quia continuatur nobis per naturam, uel per uolũtatem, sicut diximus in copulatione pot's nobiscum, est autem copulatio intell's materialis prior in uobis, quã illa agentis ut Simplicius Themistius Alexand. & Auerrois sensere, licet copulatio agentis nobiscum sit prior ẽm naturam. Sed ambiges uoluntas est cã copulationis, uoluntas nõ est causa copulationis, nisi sit ĩ nobis. ergo uolũtas prius est in nobis quam intell's illi sint copulati, sed uolũtas est uel intell's uel illius uirtus. ergo intellectus prius inerit nobis q̃ copulatus nobis. Dicimus ꝙ uoluntas sequitur comprehensionem, sicut vmbra corpus, ut dicit Auerrois. 12 meta cõ. 39. & quia compræhensio duplex ẽ, s. v'lis & particularis, & ideo nos appetere possumus duobus appetitibus s. v'li, qui est forte intell's, ut ad ipsum sequitur electio uel confutatio, & appetitu particulari, q est cogitatiua, ut ad ipsam sequitur fuga uel prosecutio: & quia cognitio particularis in nobis est prima, ideo & uoluntas particularis prima uoluntas ergo particularis est causa acquisitionis v'lis, & per consequens intellectorum v'lium, & sic patet solu. Quid igitur sit quartus modus copulandi patet.

In quo declaratur ultimus modus copulationis. Cap. 51.

TAndem ad copulationis modum quintum & ultimum descendens dico ꝙ copulatio intentionis imaginatæ cum intellectu est sicut copulatio coloris cum uisu, sicut enim color comparatur uisui duobus modis in ratione agentis uisionem, & in ratione formæ intentionaliter perficientis uisum, sic intentio imaginata uno modo tantum comparatur intellectui. s. ut forma v'lr & abstracte perficiens intellectum, una enim met forma est materiæ organorum & intell's, modo diuerso. v. g color ẽm esse penitus naturale est forma parietis, ẽm esse simpl'r abstractum est forma intellectus, ẽm esse medium forma est sensitiuorum organorum, Sicut ergo in copulatione coloris cum uisu color fit uisus& non uidẽs ita in copulatione intentionis imaginatæ cum intellectu redditur illa intentio intellecta & non intelligens, econtra intellectus fit intelligens & non intellectus ab illa sicut uisus uidens, & non uisus ab illo. Hinc conducit ꝙ unamet res, est esse, intellectio sensatioq; diuersorum .v g. color parieti est esse, uisui uisio, intellectio uero intellectui in se.

AMPLIVS uerificatur quomodo intellectio vna numero est oĩum intellectuũ, Deus enim est intellectio omnium intellectuum, quia forma omnium intellectuũ intellectio quidem sibi per sui essentiam aliis uero per essentiam eius ergo deus est una numero intellectio omnibus intellectibus, quemadmodum una numero uisio oĩum uidentium hunc colorem numero, iste. n. color est uisio oĩbus hic præsentibus, ẽm eẽ spirituale; licet ẽm eẽ reale sit forma parietis, & tamen stat sortem desinere uidere, Platone adhuc uidene, ita stat deum semper intelligere se per essentiam ,ppriam, me desinente fœlicitari. His põt concludi modus ascensionis in fœlicitatem: ẽm Auer. in epistola de fœlicitate: puer ergo primo copulatur intellectis primis per cogitationem particularem primorum indiuiduorum. Vigorato intell'u ut dicit Auerrois uel exiccata humiditate acquirit intellecta. s. speculatiua. s. conclusiones, & sic acquirit agentem intellectum, & materialem illum, ut efficiens est intellectorum, hunc ut materia eorum, & cum ĩdiuidua sint in numero quodam actu pol'e est: ut acquirat totum intellectum speculatiuum, ergo totum intell'm potentię, & cum intellect⁹ agens sit forma intell's potentiæ, ergo acquiret intell'm agentem tanꝗ formam, erunt ergo duo subiecta apud Auerroim, quorum quodlibet a fœlicitate denominatur formal'r: unum propinquum. s. intell's potẽtiæ, aliud remotum, & est homo. ergo erit una numero fœlicitas, quæ uno instãti erit duorum forma, & sic duo denominata & una denoĩatio duo intelligentia forte, una numero tamen intellectio, duo fœlicia una numero tamẽ fœlicitas. Quæ ergo de copulatione dici possunt hæc & tot sunt, quibus patet sol. quartæ quæstionis.

In quo inducuntur argumenta contra quintam quæstionem. Cap. 52.

SApientes omnes existimarunt, ꝙ homo in hoc statu sicut Deus sit, ut Themistius asseuerauit, sed quæ cõtradicũt huic prouerbialiter dictum hæc sunt. primo qm̃ deus est simpl'r independens homo in statu depẽdet tribus modis ab ipso deo, ut dictum est. ergo non est tã quam deus. Amplius deo tota natura obedit, propter quod administratione sua oĩa reguntur ordine & cura, ut dr̃ in lib de mundo, sed fœlici natura non obedit, nec administratione sua mundus conseruatur. ergo fœlix nõ est tanq̃ deus. Adhuc deus non est nexus, in quo uniũtur sp̃ũalia cum corporalibus, sed hic homo nexus est spiritualium substantiarum, cum materialibus entibus, materialia enim entia ẽm eorum esse reale, non sunt abstractis nec deo copulabilia, sed secundum eorum esse spirituale, quod est esse intellectum speculatiuum, ut est medium hominis, quo dependet ab illis tribus modis. causæ. Et ideo tunc uniuntur materialia immaterialibus. Ergo &c.

In quo persoluitur quæstio secundum quosdam. Cap. 53.

DIxerunt quidam sapientissimi uiri, ꝙ quia multę sunt intelligentiæ separatæ, ideo multæ possunt esse copulationes erit ergo una copulatio, qua intellectus agens copulatur tantum, alia in qua agens copulatur, & intelligentia lunæ alia in qua copulatur intellectus agens intellectus lunæ, & intellectus Mercurij itaque usque in Deum, adeo ꝙ erit una copulatio, in qua erit copulatus primo intellectus agens, & deus, & omnes intellectus medij, tunc uolunt, ꝙ potentia huius hominis copulati sit tanta quanta est intelligentiæ sibi copulatæ, ut si fuerit sibi copulatus intellectus agens, potẽtia

tia huius hoīs erit tanta quanta intellēs agentis, & si fuerit copulatus intellēs lunæ ultra illum, potentia huius hominis erit æqualis eis in tãtum ꝙ si uni fœlici copulata sunt oīa abstracta, potẽtia eius erit tanta quanta oīum abstractorum Et sic iste homo erit potẽs commouere mõtes, generare aīalia, corrumpere illa, comburere castra: edificarẽ turres, transire per maria, & hæc & alie multa, quæ enumerant, sunt autem hi sumentes ab Auicenna in. 6. naturalium parte quarta, capitulo de dispõnibus uirtutum motiuarum & ꝓphetia, quę fit uirtutibus sensibilibus. Mouerũt autem Auicẽnam hæc primo, qm̄ plus obedit natura huic ꝙ suo contrario, sed oẽ suum contrarium põt in reliquum. ergo iste homo põt in quodlibet.

Adhuc tanta est potẽtia subiecti formati, quanta ẽ formæ, unumquodqꝫ.n. operatur sua forma, sed forma huius est omnipotens. ergo & iste erit omnipotens.

POSTREMO quæcũqꝫ cõstituunt unũ suntꝗ æquales uirtutis in eo, sed formæ superiores & iste homo constituunt beatum. ergo tanta erit potentia beati quanta constituentium, & hoc sentire vr̄ uerbum Auerrois in. 3. com. 36. quando inquit, & cum ita sit necesse est ut homo intelligat p intellectum sibi propriũ omnia entia & ut agat actione sibi propria in omnibus entibus, ecce propositum.

In quo ponitur uera mens Aristotel. & Auerrois. Cap. 54.

SEd proculdubio põ hęc risibilis est: non.n. per hoc ꝙ oculus formatus est colore operatur operatione propria colori, nec per hoc ꝙ intellēs materialis formatur ab intellēis auri uel aliorum. operatur operatione eorum. ergo per hoc ꝙ intellēs ille formatur a formis abstractis, non debet agere per potentias earum. Iste ergo homo in duobus tantum deo assimilatur, primo, qm̄ est oīa quoquo modo, iste.n. formatus est a superioribus, & ab inferioribus, & oẽ formatum constituiť aliquo modo in actu a suis formis. ergo iste quoquo modo est oīa, & hoc pacto deus se habet: est enim deus omnia ꝟm esse abstractum, ut dicit Auerrois. 12. met. com. 18. in fine & trigesimosexto.

AMPLIVS scit oīa quoquo modo, qm̄ nõ sunt entia alia ꝙ scīa eius .i. istius hoīs, qm̄ nihil aliud est quin sit scientia huius hoīs, nec cãæ entium aliud sunt.i. subæ primæ ꝙ scientia huius hoīs: ergo scīa huius est oīum, et scīa & scitum idem, iste ergo homo oīa est duobus modis. s. ꝟm sciam, & ꝟm esse & hoc pacto operatur operatione propria illis, nõ realr̄, sed spūaliter. His cõstat hũc hominem esse tanqꝫ uniuersum, qm̄ sicut mundus nihil aliud est nisi nexus æternorum, cum materialibus, ut dicit Aris. in lib. de mundo, ita est iste homo: nexus rerum materialium cum separatis in esse spūali & intentionali, ut dicit Auerrois in epistola fœlicitatis, & hoc pacto entia materialia possunt copulari deo & abstractis, in hoc enim hoīe materialia copulatur abstractis, tanqꝫ suo fini & optimo, & sic iste homo est uniuersum totum, licet alio modo, o admirabilem dispõnem o admirandum ordinem His habitis, ad primum dicendum ꝙ quantum ad hũc modum ꝓculdubio iste homo differt a deo argumentum ergo concludit unum modum drīæ. Sic & secundum argumentum concludit secundum locum drīę. Et etiam tertium idem designat, declarat.n tertium locũ drīæ: his ergo tribus modis, iste homo differt a deo in alijs duobus conuenit, ut diximus.

ARGVMENTA quoqꝫ Auic. nihil sunt, qm̄ unum cõtrarium hẽt esse reale, superiora in hoīe isto hñt esse spūale, & ideo nõ operatur ꝟm potẽtias illorum. Vnde subæ separatæ hñt duplex esse. s. reale & sic sunt formę corporum cœlestium, & eẽ intẽtionale, & sic sunt formæ huius fœlicis: & quia intelligentia lunæ. ꝟm esse reale ꝑficit lunam, iõ tm̄ põt luna q̄tum eius intellēs, non sic ĩ isto hoīe. Et per hoc patet ad secũdum, maior est uera de forma & formato ꝟm esse reale, & nõ intẽtionale. Et sic ad tertium, illa.n. sunt cõstituẽtia idem ꝟm esse spirituale, & nõ reale, iõ nõ militat. Ecce ꝙ cœlũ est hoīe fœlicius, est.n. cœlum fœlicius, cum intellēs cœlestis ꝟm esse reale sit forma eius, & iõ nõ tm̄ corpus cœleste intelligit per essentiam intellēs proprij & superiorum, sed operatur per essentiam proprij intellus & tantum quantum potest suus intellēs: non sic autem homo. Qũo quidem igitur homo fœlix similis sit deo his patet.

ET per hæc põt conduci Theorema qũo. s. fœlix dicatur æquiuoce homo ab ignaro, ut dicit Alexan. iste.n. homo est similis deo & mundo, ignarus autem penitus diuersus, iõ homo dr̄ fere æquiuoce, de isto hoīe & ignaro non ęquiuocatione accepta ab essentia & actu primo sed ab operatione et postrema perfectione, sicut manus abscisa forte dicitur æquiuoca ꝟm postremam perfectionem, licet ꝟm primam forte non dicatur æquiuoca, sed unius rōnis, ut nos notauimus alibi.

In quo persoluitur quęstio. 6. Cap. 55.

FVit qõ non modica utrum intellēs agens prius nobis copuletur ꝙ intelligatur, & vr̄ ꝓculdubio ipm prius intelligi, copulatio n. illa relatio est oīs autem noua relatio exigit nouum fundamentum uel igitur id fundamentum est in nobis uel in intellu. non in intellu. ergo in nobis, tunc istud erit uel cognitio illius, uel sensatio, uel aliqua dispõ ignota, non est aliqua dispõ, qa sic posset copulari equo uel bruto, nec sensatio per idem, bruta.n. sentiunt. ergo posset per sensationem copulari brutis, ergo id fundamentum est intellectio, sed omnis dispõ refertur in dispositum tanqꝫ in terminum. ergo illa intellectio refertur in intellm̄ agentem ergo antequam copuletur intelligitur, quod est propositum.

AMPLIVS intellectio eius est esse eius. ergo non prius adest nobis ꝙ intelligatur a nobis, añs est Auerr. consequentia perspicua, non.n. copulatur nobis nisi qñ est nobis cõphensio. ergo &c. Auerrois autem in cõ. 36. dedit oppositum, cum Alex.n. consentit intellm̄ agẽtem prius nobis copulari, ut forma, q̄ per essentiam eius cõphẽdamus, dico prius ꝟm nãm, sed ꝟm tempus eodem instãti, quo nobis copulatur ut forma intelligamus ipsum, & per essentiam eius. dubitatio autem p̄dicta fuit Auerrois: ut patet in com. 36. ut ergo soluatur debes scire ꝙ qñ erimus perfecti per intellm̄ speculatiuum, et philosophiam moralem modo exposito, tunc sumus depẽdentes ab intellu agente tribus modis. s. in genere formę & finis & efficientis, ut superius explicauimus, & inde fuit ꝙ nos sic dependentes possumus intelligere ipsum duobus modis. s. per essentiam nostram, i. intellectũ speculatiuum: & hæc intellectio erit illius in rõ agentis, & sic simul intelligimus ipsum & continuamur ei. ergo eodem signo, quo intelligitur signo, quo intelligitur, continuatur nobis, qm̄ ita sicut copulatur nobis ut agens, intelligitur a nobis ut sic. Alio modo possumus intelligere ipsum per essentiam eius, & sic intelligitur a nobis in ratione formæ, & hoc profecto pacto prius nobis cõtinuatur, ꝙ intelligatur ꝟm nãm, qm̄ prius forma fit in formato, quam formatum operetur per essentiam formæ, operatio enim sequitur esse. ergo nos prius copulabimur illi, ut formæ, & in secundo signo naturæ per essentiam eius intelligemus.

QVIBVS habitis facilis est sol. ad obiecta, illa.n. dispõ est ex parte nostri, & est cognitio illius ut agens est quæ prima est: qua completa completur intellēs speculatiuus, & sic agens copulabitur in fine ꝟm essentiam, et ut forma, & sic post intelligemus p illius essentiam, in scđo signo, ut diximus. Sic ad secũdum, intelligere n. eius & esse eius idem sunt in subiecto, differũt autem modo, & inde est ꝙ prius aderit nobis forma quam comphensio per illius essentiam, licet non prius aderit nobis quin cõphendatur aliquo modo. Quomodo quidem igitur intellectus copuletur prius an intelligatur, & qũo saluatur uerbum Auerrois his constat.

In quo soluitur quæstio septima. Cap. 56.

AVerrois uoluit intellectionem fœlicis esse æternã & hoc sensere oẽs qui fœlicitatem hoc modo figurant, uẽ autem ꝙ sit noua ꝑpter quatuor, primo quia est operatio nouum subiectum denominans, & omnis operatio nouum subiectum denominans est noua. Secundo qm̃ est operatio cãta ab intellu agente, et omnis operatio causata est quid nouum, ut dicit Auer. 12. meta com. 39 & in lib. d. d. disputa. 3. in solu. 19. dubij. Tertio si esset æterna, tunc nos intelligentes illa intellectione essemus æterni, omne enim intelligens intellectione æterna est æternum, ut arguit Auerrois contra Alex. commento. 36.

POSTREMO nullum simplr æternum depẽdet a corruptibili, sed illa intellectio dependet ab intellu speculatiuo, qui est corruptibilis. ergo non est simplr æterna. Auerrois autem in com. 22. 9. meta. 17. 12. metap. in. 36. tertij de anima, et in epistola fœlicitatis oppositum opinatur. uoluit enim ꝙ illa scientia qua sapiens Deum compræhendit sit Deus, Deus enim est sibi & fœlicibus compræhensio: & quia Deus est æternus simplr, ideo dicit sciam fœlicis esse çternam, & hoc nunc supponẽdum, qm̃ superius sat diximus, uerum aliquod innouari accidit duplr. vno modo simplr & absolute, ut quando ꝼm se totum intrinsece se habet, aliter nunc q̃ prius, uel ꝼm aliquid sui saltem, & hoc modo compositum nãliter in termino gñonis innouatum esse dicimus, uel alteratum, ꝼm aliquid sui, & sic cõphensio qua Deus cõphenditur a fœlici nõ est noua, cum illa cõphensio sit essentia Dei quæ nec ꝼm se, nec ꝼm aliquid sui, innouari possit. Alio modo aliquid dr̃ innouari relatiue, ut qñ nec ꝼm se nec ꝼm aliquid sui innouatur, sed bene aliud innouatur ad id, q̃o columna innouatur in relatione dextri uel sinistri, nulla. n. mutatione facta in ea fit nouus terminus ad hoc uel id animal nouitate: non sibi, sed accidente animali & hoc pacto scientia dei innouari põt, Deus enim in fœlici dr̃ noua cõphensio, non ꝙ deus ꝼm se uel aliquid sui permutetur, sed qm̃ aliud mutatur ad eum, ob quod fit illi noua cõphensio & noua scientia. ergo nulla mutatione accidente in deo ipse est scĩa noua alicui, noua dico nouitate ex parte illius accepta, & sic fœlix intelligit in statu intellectione æterna, qm̃ fœlix intelligit per essentiam dei, essentia dei est intellectio çterna sibi & fœlici, ergo fœlix intelligit intellectione æterna absolute & simplr, licet dicatur noua relatione, pro quanto aliud innouatur ad illam.

ET ex his uerificatur ꝙ intellr ut intells intelligit deũ per intellectionem æternam simplr & reõne, qm̃ intells ut intells est æternus ab utroq; latere. & deus est æternus simpliciter, ergo a nullo potest accidere nouum, & sic omnino & simpliciter intellectus intellectione æterna intelligit Deum. s. absolute & relatione, fœlix autem cum intelligat per acquisitionem intellectus speculatiui, qui fit nouus sibi per copulatione intentionum imaginatarum, itelligit intellectione çterna simpliciter, licet relatione sit noua.

TVNC ad argumenta facile rñdetur. Ad primum maior est uera quãdo denominaret subiectum noue absolute ut diximus. Ad secundum dicendum ꝙ illa est causata quomodo noua est, & quia est noua relatione, ideo illa cãtio est relatiua, ut superius diximus. Ad tertium consequentia fallit: sed bene sequitur ꝙ aliquid noster est æternum, & ideo bene arguit Auerrois contra Alex. qui nihil nostri ponit æternum, intulit n. ꝙ tũc natura corruptibili efficeretur æterna.

AD ultimum illa intellectio non dependet, cum sit esse dei, quod est esse deo, & fœlici scientia, sed nos dependemus ab illa intellectione per aliquid noui, scilicet intellectum speculatiuum. ut sat patet. Quomodo quidem igitur intellectio noua. & quomodo æterna est his patet.

In quo soluitur octaua quæstio. Cap. 57.

ANtiqui expositores ut Alpharabius Albefaraach Babylonensis, Auempace Hispanus, Maurus Auemasar. Et noui ut Thomas, Egidius & oẽs alij, opinati sunt ꝙ nos hic non possumus sc re subas separatas scĩa intuitiua, quç est apphensio per essentias earum, ita ꝙ scientia sit earum essentia, & ideo uolunt ꝙ scientia posis haberi de eis est abstractiua. s. per essentias aliorum, ut effectus per quorum essentias scimus de illis aliqua ꝑta vlia, per conceptus aggregatos ꝼm quosdã, q sunt qdditatiui & q̃litatiui. Apud alios ꝑ effect⁹ scim⁹ ipsas esse, & quid non sunt, sed quid sint scire non possumus, & breuiter tota scientia, quæ habetur de eis erit attributione per alia, & sic abstractiua & hanc tradit Aris. in. 8 physicæ auscul & in lib. de anima, & in cœlo et mũdo, & in. 12. diuinorum, nec potuit aliud scire ipse. Auemasar autem cum expectauit fœlicitatem ĩ fine suorum dierum, & non uenit, dixit illam esse fabulam uetularũ iuxta ignem sedentium. Et Alpharabius rõcinatur pro his, & uis sui argumenti est: si aliquis habuerit sciam earum per essentias earum, uel fuit Aris. uel excellentior vel minor Aris. non maior. Aris. enim ut dicit fuit maximũ in quod potuit natura, sed nõ datur maius maximo, nec minor Ari. qm̃ si maius non potuit in id: nec minus, nec Aris qm̃ (ut declarabitur) ipse de se in libro magnorum moralium expectat eam post mortem: et totum hoc patet ergo fictio est hæc positio.

AMPLIVS ratiocinantur latini, primo/qm̃ rõnalis anima dum corpori copulatur nihil intelligit nisi abstrahendo. ergo sua scientia est abstractiua, & per consequens nihil intuitiue intelligere potest. Adhuc nullus est effectus repræsentans illas, uel aliquam illarum, ergo nullum potest esse medium dispositiuum, ꝑ copulatione cum illis, uel aliqua illarum, Rursum suum obiectum adæquatum est quidditas rei sensibilis, modo ille non continentur sub illo obiecto, nec sunt id obiectum, ut perspicuum est, ergo non possunt intelligi ab intellectu copulato corpori.

POSTREMO arguit Alpharabius, nulla operatio conuenit formæ cui non inseruiat formatum illa forma, sed in scientia illarum intuitiua non deseruit corpus: quod formatur ab intellu, ergo illa operatio non conuenit intellectui. Hinc id Democriti alludit scire omnia deo, nulla bruto, quædam autem sic, & quædam non, homini congruunt. Id autem quod supponere oportet hic est ꝙ intellectus noster in se possit appræhendere subas illas per essentias earum, qm̃ obiectum intellu est ens. ergo ĩ quodlibet ens põt, ꝙ sic in illo ubi saluatur ratio totius entis, modo in nullo quietatur intells nisi vbi ꝑ essent iam illius id attingit, cognoscere. n. deum in vlĩ, sicut cognouit Aris. nõ quietat intellm. oportet ergo, si nõ sit ꝑcessus in infinitum, ut intells in habitu ueniat in finẽ qui finis est apphensio dei per essentiam dei. Amplius quod est perfectionis simplr in potentia inferiori, debet qñq; competere superiori potẽtiæ, modo sensus cognoscet suum obiectum intuitiua & abstractiua cognitione. ergo intellectus debet cognoscere deum utraq;.

ALIA argumenta tetigimus alibi, est ergo accipiẽdum confesse intellm, ut intells, posse copulari illis, & qñ intellectus, ut intells, potest copulari illis, proculdubio intellectus, ut corpori copulatus, qm̃ ut scis corpus nõ impedit perfectionem postremam intellectus, nec propter mortalitatem, nec propter deordinationem, nec ꝑpter modum essendi. His habitis, oportet dicere intellm humanum per essentias earum semper copulari illis, & hoc est intelligere intu tiue, & hoc semper in se, & ꝼm sui naturam, tali scĩa cõphendit illas, uerum nobis, qñq; s. facta acquisitione intells speculatiui & temperamẽto omnium eorum: quæ possunt intellm deordinare, & hoc totum declarauit Auerrois in commen, 36. & nos in commento nostro illius.

Tunc

TVNC ad argumenta dicẽdum, ꝙ aliquis maior Arist. habuit, vt Socrates, vt Plato innuit in phedone, Mercurij Ægyptius in Deos pp hoc resumptus &c. & qñ dr ꝙ Aristo. est maximum in qđ potuit nã, vt dicit Alphara. a quo accepit Auer. cõm. 14. tertij de aĩa, hoc est mistice dictum more poetico, nec verum in se. Ad secũdum hoc est verum circa quidditates abstrahibiles, intells n. illas ĩtelligit tm̃ abstrahendo, sed abstracta simpliciter intelligit per essentias eorum, in fine intells specu latiui, vt sat patet. Ad tertium dicendum, ꝙ totus intellectus speculatiuus, ĩ rõne effectus, repñtat ea in rõne agentium, & illæ intellectus speculatiuus totus erit medium dispositiuum ad copulationẽ eorum ẜm formã.

Ad quartũ dicendum, ꝙ verum est de obto adęq̃to in scĩa abstractionis, sed in scĩa simplr est ens ĩquantum ens, licet obm quietatiuum sit Deus tm̃. Ad quintum iam constat, formatum n. seruit dispositiuæ pp concursum intentionum imaginatarum, vt dictum est in declaratione copulationis. Quod quidem igitur scĩa fœlicis est per essentias intellectorum abstractorum intuitiua. s. & per se, his perspicuum est.

In quo absoluitur quæstio nona. Cap. 58.

FAcile persoluitur nona qõ ex his, qm̃ cũ discipulus fuerit perfectus in membris, & in regione vegetatiua sensitiua et intellectiua et alijs, quæ requiruntur ad fœlicem vitam, proculdubio magister potest cõicare illam, tradendo oĩa media in finem, oẽ. n. agens potens inducere dispões oẽs facientes pro fine aliquo, põt illum finem inducere, saltem remote, sunt aũt duę dispões præcipue, quæ vltra nãæ debitum exiguntur. s. vna dispõ pro copulatione, vt intells speculatiuus. Altera pro remotione impedimentorum. s. temperantia ĩ toto appetitu sensitiuo & vegetatiuo, vt dixim⁹, & ꝙ magister possit cõicare primum manifestum est per se, disciplinamur. n. per auditum a didaschalo, vt dicit Arist ꝙ aũt possit nobis præbere temperantiam constat, inquit enim Arist. 2. ethi. ꝙ non parum differt sic vel alr assuescere iuuenes, põt ergo esse ꝙ vnus magistrorum nos perficiat in scĩa vocum. s. grammatica. alius in scĩa inueniendi & resolutoria. s. dialectica. Alius in scĩa nãli de rebus nãlibus inscripta, alius in meta. demum continuæ in temperantia actuum nr̃orum recipiendo exercitium, ꝙ cum hæc fuerint, tunc erit intells speculatiuus adeptus ĩ nobis, & temperantia appetitus sensitiui, & sic copulabimur substantiis separatis ex nobis, appræhendendo eas per essentias earum, & qñ ita est patet qualr magister non generat fœlicitatem ĩ nobis, immo nec intellm speculatiuum, sed mouet tres potentias intimas. s. phantasiam, cogitatiuam, & memoratiuã, quæ cum fuerint innatæ inuicem facient copulationem itells speculatiui, & hæc toties fiet ꝙ tandem totus speculatiuus intellus complebitur, & sic fiet adeptio remote a magistro.

Hinc patet qualr religiones, & leges, & sectæ, nõ superfluunt apud Auerroicos, aliqua n. religio docet & regulat sequaces suos vno modo, alia alio modo, sicut alr monaci, alr religiosi, oẽs. n temperantiam appetitus sensitiui itendunt, qua temperantia acquisita proculdubio erit hæc fœlicitas, ꝗ habuerunt patres religionum: sunt n. illi patres tanꝗ magistri ordinis perueniendi in hac fœlicitate, & ꝗtum ad hoc Auerroici non aberrant, licet in aliis errant, vt dicam post, & diximus.

In quo persoluitur. q. decima. Cap. 59.

AVerrois in calce cõmenti 36. inquit, intellecta enim falsa impoẽ est vt habeant cõtinuationẽ, qm̃ non sunt aliquid currẽs cursu nãli, sed sunt aliquid qđ non intẽdebatur, sicut digitus sextus et mõstrum in creatura. In quibus verbis põt capi sol. dicit. n. Auer. 1. cœli cõmẽt. 138. prope principium, ꝙ æternum manifestum est ꝙ impoẽ est ꝙ sit casu, nam sicut qđ fit casu raro fit, ita ẽt existit parum, & iõ cito consumitur, nullum ergo casu factum est innatum esse æternum, tũc sub hac maiori accipio hanc, sed itellecta falsa sunt casu, cum non currant cursu nãli: cum non intendantur a nã, ergo impoẽ est vt habeant continuationem. i. sint semper cõtinua & æterna, sola ergo ĩtellecta vera sunt æterna vel habentia continuationem semper.

AMPLIVS vt rõcinatur Auer. in lib. de intellu, oĩs dispõ alicuius copulatiõis debet esse ens, sed falsa nõ sunt entia, vt in posterioribus dr̃, ergo non pñt esse dispões copulationis. Adhuc oẽs dispões debent cõtineri in perfectione formæ ad quam disponunt aliter nõ magis illam, ꝗ alteram inducerent, sed falsa non continentur in intellectu agente, nec in illius perfectione, non ergo disponunt ad illius copulationem.

POSTREMO oĩs dispõ reddit mãm silẽm ĩ tota agenti & formæ inducendæ, sed falsa reddunt intellectum potentiæ & nos dissimiles intellectui agenti, non ergo per falsa fiet copulatio, tanꝗ per medium. His patet ꝓ qualiter per falsa copulatur nobis intellectus potentiæ, non agens, qm̃ falsa componuntur ex terminis, termini aũt non pñt nobis copulari nisi copuletur intellectus potentiæ, non sic agens. Adhuc patet secundo q̃ accurate volens venire in hunc statum debet eligere bonos doctores, & perfectos, ne deordinentur in falsis propõnibus, & q̃ bene debet eligere & inuenire bonos libros quorum authores et famosi & morales vixerũt, ne. s. deordinentur. Quod quidem igitur per falsa nõ fiat copulatio his perspicuum est omnibus.

In quo soluitur. q. undecima. Cap. 60.

ERat aũt. 11. q. vtrum cum quis incipit esse fœlix, mox incipit intelligere ĩtellectum agentem. s. Deũ pro nunc, & proculdubio ad propõnem æquiuocam debemus r̃ndere, per distõnem, quemadmodum enim hæc propõ, sortes incipit generari, est multiplex, qm̃ intelligitur vno modo, sortes incipit disponi ad generationem, quæ est inductio formæ sortis in mã, vel ĩcipit generari, quia incipit forma sortis esse in mã, sic qs intelligitur in proposito ꝙ incipiat fœlicitari, vel ꝙ disponatur in fœlicitatem. i. copulationem Dei, vt forma ad ipsum vt mã remota vel proxima. Vel ꝙ incipiat habere illã copulationem, hac ergo propõne distincta facile est soluere ad qõnem dicendo ꝙ si intelligitur secũdo modo, q̃ primo aliquis incipit fœlicitari est fœlix, in eis. n. quæ subito fiunt simul est fieri et factum esse, ideo simul incipit fœlicitari & esse fœlix, & sic vno instanti tẽporis quo incipit eodem ille homo est fœlix, & quia eẽ fœlicem non est aliud nisi intelligere agentem per essentiam eius ergo hoc modo intelligendo ꝗ ꝓ quis incipit fœlicitari, incipit intelligere Deum per essentiam Dei, et vt forma est. Si aũt loquimur in ꝓ sensu sic dicimus ꝙ puer cum incipit addiscere sciam vocum incipit fœlicitari qm̃ incipit disponi in fœlicitatem & ad copulationem illam Dei cum intellectu mãli, & sic ꝗ ꝓ incipit fœlicitari forte incipit intelligere agentem intellectum in rõne agentis, sicut enim quis intrat in effectum alicuius agentis, quodammodo intrat in appræhensionem illius agẽtis per illum effectum, (nisi dicatur ꝙ grammatica non sit effectus intellectus agentis, sed virtutis cogitatiuæ,) ergo sicut incipit addiscere partem intellectus speculatiui, sic incipit cognoscere partem agentis, in rõne agentis, & sicut plus intrat in speculatiuum plus intrat in cõpræhensionem agentis ĩ rõne agentis, et sicut magis ita magis, & sicut in totum, ita in totum, vt dicit Auerr. in calce. 36. cõm. 3. ergo successiua intellectio speculatiui est cum successiua intellectione agentis, qñ ergo erimus ĩ fine, tunc intelligemus illum tribus modis. s. vt est forma nostri, vt finis, & vt agens, primis duobus modis intelligemus ipsum per essentiam eius, ita quod intellectio qua intelligimus eum erit esse eius. Secun-

do modo intelligemus per essentiam nostram: hoc est intelligendo intellectum speculatiuum: sicut sæpe diximus. Quo quidem modo intellectus agens itelligitur a nobis in fine: quoq; in principio: his constat.

In quo soluitur. q. 12. Cap. 61.

Tota sol. q pendet. Ex hoc. s quomodo intellectus speculatiuus est medium copulationis, accipiendũ ergo primo q omnes substantiæ separatæ virtute primæ non continent totum intellectum speculatiuum continentia virtuali, sed ordinẽ quodam, quoniã Deus continet primo. s. virtute propria, intellectus Saturni continet illum virtute Dei tantum, intellectus Iouis continet illum virtute Dei primo, & virtute Saturni secundo, & sic successiuæ vsq; in intellectum agentem, qui est aliquid animæ nostræ. ille enim continet itellectum speculatiuum primo virtute Dei, secundo virtute proprij intellectus Saturni, & sic consequenter eo ordine quo sunt stellæ positæ, ergo in continentia virtuali est ordo duplex. s. naturæ, & originis. ordine naturæ Deus continet a se, & primo intellectus Saturni secundo & posterius, & sic conseqũter ordine originis id cõtinet prius, quod est proprius intellectui speculatiuo, & sic intells agens, qui est quid animæ nostræ prius, & secundo intellectus lunæ, & sic consequenter. Secundo accipiendum q. intellectus speculatiuus continet omnes substantias separatas, continentia instrumentali, & a posteriori, quomodo effectus continet causam, & sic intellectus speculatiuus primo primitate naturæ continet Deum, secũdo intellectum Saturni, tertio intellectum Iouis, & sic suo modo vsq; in intellectum agentem, contra ordine originis, primo continet intellectum agentem, secundo intellectum lunæ, tertio itellectum Mercurij vsq; i Deũ, eo ordine qui dictus est in continentia prima. His duobus acceptis facilis est quæstionis sol. cum enim quærit vtrum copulatio illa sit simul ad omnia abstracta, an ordine quodam. Dicendum q vno & eodem instanti q̃ intellectus potentiæ copulatur Deo, vt forma, & suo lumini, vt perfectioni proximæ, copulatur omnibus itelligentijs intermedijs, quoniam vt dicit Auerro. in calce epistolæ de fœlicitate, non potest vnum & idem reddi & copulari extremis, nisi omnibus medijs copuletur, ergo eodem instanti temporis coniungetur Deo primo, & intellectui infimo, & omnibus intermedijs, & quia i vno instanti temporis possunt designari ordines originis, & naturæ, dicendum q & si vno instanti temporis intellectus potẽtiæ copuletur supræmo & infimo et medijs, tamen ordine naturæ prius supræmo, secundo itellectui Saturni, tertio intellectui Iouis, quarto intellectui Martis, quinto intellectui Solis, sexto intellectui Veneris, septimo intellectui Mercurij, octauo intellectui Lunæ, decimo intellectui agenti, qui est propria essentia intellectus, vt intellectus. Ordine autem originis econtra, primo intellectui agenti, secundo intellectui Lunæ, et sic consequenter omnibus alijs, vsq; in primum intellum. intellectus ergo humanus copulatur primo per essentiã propriam intellectui Lunæ in ratione agentis, & illic, & copulatur vt forma per essentiam illius, & sic ascẽdit ad copulationem itellectus Mercurii duplicem per essentiã ꝓprias, & illius mediante prima copulatione, & sic vsq; in Deum semper per inferiorem tanq; per medium ascẽdendo in superiorem. Quibus habitis possunt multa verificari, primum q ita itellectus lunæ est medium dispositiuum in copulationem cum intellectu Mercurii, sicut intellectus speculatiuus in intellectum agẽtem. Amplius ita intellectus lunæ, & intellectus Mercurii insimul, sunt dispositio in copulationem intellectus Veneris, sicut intellectus speculatiuus in copulationem agentis, et sic cõsequenter vsq; i Deum, adeo q adhoc vt copuletur nobis Deus requiritur tota adeptio omnium intellectuum inferiorum. Amplius verificatur q̃ parum fœlicitatis habeat intellectus noster comparatione ad primum, dicit enim Auer. secundo cœli, commento. 62. & 64. q intellectus qui habet suam operationem pluribus mediis iperfectius operatur, ergo quia Deus sua essentia & nullo medio intelligit se, ideo perfectissimæ fœlicitatur, & quia intellectus Saturni vno medio. s. essentia Dei, ideo plus fœlicitatur aliis et minus Deo, ergo fœlicitas intells nostri cum sit omnibus mediis, proculdubio erit minoris voluptatis, vt dicit Auer. 12. meta. commento. 39.

Rursum verificatur dictum Auer. i libro de itellectu qualiter in fœlicitate sunt. 10. gradus in ascẽsione, primo enim fœlix ascendit ad intellectum speculatiuum, secundo mediante speculatiuo copulatur agenti, qui est lumẽ animæ, tertio mediantibus intellectu speculatiuo, & suę animæ lumine copulatur itellectui lunæ, quarto mediãtibus illis tribus antecedentibus copulat intellectui Mercurii, quinto mediantibus illis quatuor copulatur intellectui Veneris, sexto mediantibus illis quinque copulabitur intellectui Solis, septimo mediantibus illis sex itellectui Martis, octauo mediantibus illis septem itellectui Iouis, nono mediantibus illis octo intellectui Saturni, decimo mediantibus nouem intellectui Dei, & ibi terminatur fœlicitas, perfectissimus, ergo gradus fœlicitatis ẽ Deus, i quo sistit intellectus noster, minimus tñ gradus qui potius est quasi non gradus fœlicitatis est intellectus speculatiuus. Et si ascẽsionis gradus fœlicitatis sint. 10. tñ gradus fœlicitatis sunt 11. primus & supræmus est Deus qui fœlix est & beatus ipse seipso. Secundus est in intellectu Saturni, qui fœlix est & beatus copulatiõe cum primo intellectu. Tertius est in intellectu Iouis, qui fœlicitatur per copulationem ad intellectum primũ & illum Saturni: & sic successiuæ computando vsq; in itellm nostrum, qui fœlix est per copulationem cũ Deo & intellectu speculatiuo, & oibus intermediis intellectibus, modo prædicto erunt gradus. 11. vt cõputanti patet. Postremo perspicuum est qualiter intells noster i intellectu speculatiuo tantum fœlicitari non potest, nec in agente, qui pars est aiæ, nec in intellectu lunæ tantũ, nec Veneris, nec Solis, nec Martis, nec Iouis, nec Saturni, qm̃ fœlicitas coniungit vltimum primo, & cum nullum illorum sit primum, sed solus Deus, ergo fœlicitas vltimo erit in reditu intells potentiæ ad Deum, qui reditus sit per copulationem intells potentiæ cũ Deo, oibus aliis intermediis, & hoc Auer. inquit in commento. 44. 12. meta & ideo videmus iquit q homo per suam acq sitionem istius sciæ inuenitur in sua perfectione essendi, est. n. maximus gradus in quo homo per sciam esse p̃t, qm̃ in hoc põt & in nullo maiori, ergo iste est perfectio maxima in qua esse põt. Et secundo p̃hicæ auscultatio. ait. v. g. qm̃ finis hois in g̃none est inuenire suam primã perfectionem, & finis eius ẽm q est ens. i. perfectus per g̃nonem, est ipsum esse in sua vltima perfectione. i. in copulatione sui ad primum a quo dependet tm̃. Et cum homo peruenerit i hanc perfectionem nullo est minor, nisi vno solo Ioue, vt poeta inquit, & non timebit mortem, vt de Socrate introducit Auer. Contemnet pecuniam, & fiet liberalis cum desiderium i ea sit vnum de desideriis innãlibus. fiet castus, qm̃ voluptas detrahit itellm ab hac sublimi fortuna, vt p̃hi dicunt, & experientia docet, fiet verus in actione & sermone, cum Deus sit ipsa veritas, cui appetit vicinari, q̃tum põt, & si hanc dispõnem consequentur oẽs virtutes morales, & non tm̃ antecedent, sed confirmabuntur, o excellentem statum, o perfectissimam vitam, o sublimen fortunam, o admirabile opus, gaudeat istæ fœlix, qm̃ tm̃ ẽ q̃tũ repiri p̃t.

In quo pertractatur ultima questio. Cap. 62.

Maxima erat qõ: si in vno tempore possunt esse plures fœlices vna & eadem numero fœlicitate. Q. si quæstio intelligitur de pluribus essentialr ordinatis: proculdubio manifestum est per se plures esse fœlices vna numero fœlicitate: declarauimus enim

Deum fœlicem esse per essentiam propriam: & alios intellectus fœlicitari Deos vsque ad intellectum nostrum: & sic esse plures fœlices vna fœlicitate numero ordine quodam manifestum est per se. Sed an sint vel possint esse plures fœlices æque primo eiusdem ordinis & spẽi, vt plures hoĩes esset qõ non parua, qm̃ vnus motor ac vna forma numero in vna hora non põt vti pluribus istrĩs adæquatis, pro qualibet sua operatione, modo intells est vnus motor numero, ergo non põt vti in vna hora numero pluribus instrĩs adæquatis, vt diximus alibi. Amplius si vnus homo est fœlix in hoc tẽpore.v.g Socrates tunc totum genus abstractorum, & totus intellectus speculatiuus est in eo, alr enim non esset fœlix, nisi ſm quid, sed totum est extra qd' nihil est, vt ĩ physica auscultatione dictum est, ergo extra Socratem nihil est nã fœlicitatis, et sic Plato non est nec potest esse fœlix illo permanente. In oppositum est rõ, si vnum bonum non repugnat esse aliud maius bonum eiusdem nãæ repugnare non debet, si ergo vnus homo fœlix eẽ potest proculdubio et plures esse nihil prohibere debet, oportet ergo dicere plures fœlices non repugnare, vbi primo accipiendum ꝙ sicut vnus veræ numero ſm priuationem potest esse intellectus speculatiuus ĩ pluribus, vt libro præcedenti diximus, ita vna numero forma inducibilis illo est possibilis in pluribus, & quia vnum numero intellm auri potest esse in pluribus, iterum vnum numero intellm aĩalis, iterum vnum numero intellm lapidis, totum aggregatum vnum numero poterit esse in pluribus, & sic vna numero fœlicitas, & tñ plures erunt fœlices numero, sicut vna numero humanitas priuatiuę est in pluribus hoĩbus, & tñ plures sunt humani, sic vna numero fœlicitas esse potest ĩ pluribus, & tñ plures erũt fœlices, qm̃ sicut humanitas contrahitur per alia & alia principia indiuiduantia in me & in te, & tñ est vna numero priuatione, sic intellm aĩalis est vnum numero in se attamen contrahitur per diuersa ĩdiuidua imaginata, & sic diuersi fiunt fœlices, & hinc stat esse vnam numero fœlicitatem, & plures fœlices, & ideo vnus põt permanere alio corrupto. His habitis ad argumenta facilis est sol. ad primum dicendum, ꝙ sicut nã humana, dũ est in vno hoĩe est adæquata illa adæquatione positiua, qm̃ nihil est illius nãæ quin sit actu conueniens illi hoĩ, ita intellectus speculatiuus, & genus abstractorum .i. ita tota fœlicitas est adæquata vni fœlici positiuæ, qm̃ nihil est de rõne fœlicitatis quin sit conueniens illi hoĩ, attamen sicut natura humana non est adæquata priuatiuę vni hoĩ, qm̃ dum est in te non repugnat esse in me et eꝯ, sic fœlicitas dum est in vno non repugnat esse in altero.

Ad formam ergo, maior est vera de motore, cuius ĩstrumentum est adæquatum positiuæ & priuatiuæ, cuiusmodi est cœlum respectu intelligentiæ propriæ, mõ minor est falsa nisi in adæquatione positiua: Et per idẽ ad secundum, diffõ enim totius est itelligenda sic, cuius nihil est extra .i. cui nihil deest requisitum ad ipsum, sic nãæ fœlicitatis in vno nihil deest de rõne fœlicitatis, nõ tñ est præcilæ illa nã fœlicitatis in hoĩe, quin sit in alio, his patet quo quidem modo possunt eẽ plures fœlices, & quo quidem modo non, & tunc completa est positio Auer in qua nihil dixi assertiuæ, sed tm̃ ea dixi, quæ consequuntur fundamenta eius, tractatus enim de fœlicitate sequitur tractatũ de intellectu, ideo concessis principijs suis, quæ diximus in libro de intellectu, sequuntur oĩa hæc, et quia destruximus oĩa principia eius ibidem, ideo per totum hoc non plus volumus habere, q̃ ꝙ hęc sit mens Auer. quæ sequitur ex principijs eius, cũ quo tñ stat esse errorem purum, sicut in sequentibus ostendemus. Amplius ex veteribus sunt qui aĩam fœlicitari dicunt ante ingressum in corpus, & post recessum, ĩ corpore aũt tm̃ tristari, vt sunt plures Platonici, & alij, quæ positio requirit longam declarationem, ideo pro nunc recusetur, volo enim tantum de fœlicitate dicere sufficiẽter quantum peripatetici tractauere. Quæ quidem igit de statu animæ extraneæ dicta sint, hæc sunt, reliquum est veritatem pertractare.

In quo tenetur Aristotelicę positionis.
Cap. 63.

QVOD oportet accipere in positione peripateticorum est ꝙ rationalis anima sit numerata ꝑ humana corpora, tot numero .s. quot corpora hominis. Amplius ꝙ ipsa simul corpori concreatur, & non ante corpus in stellis existens post per accommodationes in corpus descendat, vt Platonici dicunt. Adhuc ꝙ ipsa in se contineat intellectum potentiæ, qui natus est perfici ab intelligibilibus, tam materialibus quã abstractis sicut perspicuum a luminibus, & omnibus coloribus, sicut in præcedentibus diximus. Rursum ꝙ ipsa sit vna natura, quæ simul sit vegetatiua, sensitiua & intellectiua ſm peripateticos, adeo ꝙ ſm vegetatiuũ gradum perficiat corpus ſm organa vegetatiua, ſm sensitiuum perficiat organa sensus, ſm ĩtellectiuum nullius corporis vel partis corporis actus sit, et quia sic est, ideo tres erunt in rationali anima appetitus, vnus et infimus, qui naturalis dicitur sequens potentiam vegetabilem, qualem habent plantæ tantum, alius & supræmus intellectiuus qui dicitur voluntas, qui proprius est ĩtellectus, vt intellectus, qualem habent intellectus cœlorum ſm peripateticos. Medius quoqꝫ qui dicitur appetitus animalis seu sensitiuus, qualem habent bruta qui sequitur partem sensitiuam. Differunt autem his appetitus in homine ab his in brutis, quoniam in homine, appetitus sensitiuus est rationalis participatione .s. assuefactibilis obedientiæ rationi: in brutis penitus irrationabilis, & similiter aliquo modo vegetatiuus. His sequitur ꝙ rationalis anima potest plures habitus acquirere, dum est in corpore .s. quosdam ſm appetitum sensualem, qbus ĩclinatur ad operationes ſm virtutes, si sint habitus virtutis, sicut lapis inclinatur in centrum, vel ad operavitiorum, si sint habitus oppositi quosdam ſm appetitum vegetatiuum eodem, quosdam habitus intellectiuos, vt sunt scientiæ practicæ & speculatiuæ, qui habitus cum radicentur in rationali anima tota, tam diu remanent cũ ea, quam diu anima remanet. Quæ quidem sunt accipiẽda hæc sunt & tot. Primo ergo oportet loqui de perfectione animæ, dum est ĩ corpore, ſm gradum primũ .s. intellectus. Secundo, ſm alios duos .s. medium & infimum, & antequam ad quæstionis solutionem descẽdam, oportet difficultates mouere in dictis Aristo. sic .n. bene dubitantes bene apparebit nos verum inuenire in fine. Primo ergo apparet ꝙ fœlicitas nulla sit ſm rem post mortem, quoniã eo modo est fœlicitas post mortem, quo modo mortui sunt, sed dicit Aristot. in primo ethicorum capitu. 15. ꝙ mortui sunt fœlices post mortem, sicut contingunt mala in tragedijs .i. ſm famam tãtum, ergo &c. Amplius eo mõ accidit fœlicitas mortuis, quo modo redundat ĩ eos malum aut bonum, sed dicit Arist. ibidem, videtur enim ex his, & si redundat ad ipsos quodcunqꝫ, siue bonum, siue contrarium, fragile quoddam vel parum, et non tantum, vel tale, vt faciat fœlices eos qui non sunt, vel infœlices, quoniam vt ibidem notatur esse eorum est tantum ſm intentionale: & opinionem nostram. Adhuc in quibus non est bonum, neqꝫ malum non inest fœlicitas vel miseria, sed dicit Arist. tertio ethicorum capitu. 9. & nihil adhuc mortuis videtur, neqꝫ bonum, neqꝫ malum esse, ergo &c.

Rursum Aristo. tertio de anima inquit: intellectiuæ autem animæ phãtasmata, vt sensibilia sunt: vbi Auer. commen. 30 supplet: ita ꝙ proportio istarum imaginũ ad intellectum materialem est, sicut proportio sensibilium ad sensus: sed post mortem non remanent phantasmata: ergo nec intellectio: ergo nec fœlicitas.

Et idem. 2 de aĩa inquit: sciẽtia autem est vniuersaliũ: hæc .n. in ipsa quodammodo sunt aĩa: dicit Auer. com.

60.illius q̄ ītentiones imaginatæ sunt illæ quæ mouēt: & istæ sunt vl'es in potentia:licet nō actu: & ideo dixit: & istæ quasi sunt in anima:& non dixit sunt &c.

ITEM in primo de anima, mouit qōnem an post mortem remaneat scīa & persoluit q̄ non, quia licet itel lectus sit quid diuinum,tn̄ intelligere corrumpitur q̄dā interius corrupto, vbi Auer.cōm.66.dicit,& nos posui mus q̄ post mortem,neq; diligimus,neq; odimus,neq; distinguimus. Propterea, vt dixit Arist.pauloante,di cere aiam irasci aut gaudere simile est, & si aliquis dicat eam texere vel edificare,qm̄ vt Auer.in.64.cōm.illius, isti motus non attribuuntur aīæ nisi accidentalr. Et inqt in.3.de aīa,non reminiscimur aūt,quia hoc quidem im passibile,passiuus vero intell's corruptibilis, & sine hoc nihil intelligit aīa &c.vbi Auerr.ostendit verbum illud esse verum,s̄m expōnem oīum s.Themistij,Alexādri, & suam,vide. Præterea Arist. rōcinatur omnes passiones aīæ esse cum corpore ī.1.de aīa.d. si aliquod ope rum est proprium aīæ maxime erit intelligere, sed hoc non est proprium,qm̄ vel ex phātasia,vel non sine phā tasia,ergo nullum remanet post mortem ītelligere, vbi Auer.cōm.12.in calce inquit, & hæc est sn̄ia eius ī intel lectu māli.s.q̄ est abstractus a corpore,& q. impossibi le ēst,vt intelligat aliquid sine imaginatione. Inde paulo post intulit, si aūt sic se habet manifestum qm̄ passionū rōnes in mā sunt,quare termini tales, ecce q̄ plane eligit s̄m ipsum intelligere & vl'r omne opus aīæ rōnalis esse cum corpore. Amplius si aīa post mortem remanet, ergo ipsa erit alicubi vbi pōt operari, & cum non pos sit fieri pręsens ibi nisi moueatur,ergo mouebit de loco in locum,& sic erit corpus,sicut argui contra Pythago ram. Item quis erit conueniens locus suæ permanentiæ,aut corpus æternum,aut generabile,non generabi le,qnia tunc non melioraretur, nec æternum, qm̄ tunc appropriaretur cœlo, vel alicui stellæ,& sic moueret,alr esset ociosa,nullus enim intellectus est sine motu. Adhuc operatio aīæ separatæ.s. quæ est intelligere, vel est vnius rōnis cum operatione illius vnitæ,vel alterius,nō alterius,alr illa anima differret specie a semet vt vnita.

Si autem illa operatio est vnius rōnis ab ea, q̄n erat vnita,ergo sicut repugnat illi intellectioni esse sine phan tasmate, dum erat in corpore, ita & post. Rursum oīs forma operans operatione sibi propria sine dependentia ad corpus est completa in propria specie, sed rationalis aīa post mortem est operans operatione hmōi, ergo completa in specie,conclusio est falsa, qm̄ tunc nul lius fuisset pars nec apta nata esset,ergo aliqua propositionum,& non maior, ergo minor, & sic &c. Amplius rōnalis aīa remanet post mortem, cum illa sit indi stans a corporibus hoīum loco & subiecto, & ab eorū phantasmatibus,cur non immutatur ab his cum præci pue phantasmata hominum remanentium sint vnius ra tionis cum phantasmatibus illius &c. Hæc & tot sunt, quæ qōnem faciunt in doctrina Aristot.

In quo concluditur q, anima separata post mortē intelligit. Cap. 64.

CVM in libro præcedenti demonstratione sit conclusum rōnalem aīam remanere post hoīs interitum,vt oīa verba Arist vbiq; exclamant, proculdubio est necessarium ipsa habere aliquam operationem, nisi sit nā ociosa & vana, & cum non possit hæc esse operatio nisi aīæ, inquantum aīa, & operatio aīæ inquantum aīa est intelligere,oīs alia operatio quæ non est aīæ,vt aīa,est cōicans cum corpore, his ergo re liquitur rōnalem aīam post mortem intelligere. Adhuc primo ethicorum ostendit Aristo. cap.15.mortuis conferre bonas operationes amicorum,sitr aūt infortunia nocent,ergo habent esse plus q̄ intentionale. Et plus inquit variatione horum mortuos non variari de foelicitate ī miseriam,ergo supponit eos esse in altero horū. Amplius Arist. in libro de pomo discipulis sui. istituit futuram foelicitatem,arguit hanc primo,qm̄ finis philo sophiæ est cognoscere creatorem primum simpliciter, vel igitur hoc erit in hoc statu vel in alio,non ī hoc, qm̄ maxime esset in fine vite,modo experientia docet senes laborare in senectute, ob qd' impediuntur, & maxime pp corporis fragilitatem, vt dicit, ergo post mortem.

RVRSVM arguit Arist.inconueniens videtur il los qui foelicitatem humanam adepti sunt,minus habe re de suo labore præmium,q̄ qui sunt ab ea remoti,sed constat q̄ de bonis & voluptatibus huius mundi,et ho noribus,magis gaudent & præmiantur diuites q̄ philo sophi,nam philosophus purus mortificauit oīa deside ria huius mundi,in vestitu,commestione,potu, thesau ro,auro,& argento,coitu,& alijs delectationibus,ergo si philosophus sui laboris nullam expectauit remunerationem post mortem esse valde parum ponere foelicita tem in tanta ardua miseria. Postremo arguit ibidem Arist.summa virtus expectat summum præmium,vel id præmium erit in hoc statu vel in alio,non in hoc,qm̄ nullum potest esse premium maius hic q̄ honor.4.ethi. modo honor,vt ibidem dicit, non fiet dignus i. honor non est præmium condignum virtuti, ergo virtuti nul lum erit præmium hic,sed alibi &c.

AMPLIVS nonne mulier est capax foelicitatis, ergo aliq̄n aliqua earum peruenire debet,& non in hoc statu,qm̄ multa requiruntur ad foelicitatem,quę mulier non debet hic exequi:vt docet Arist. in echonomia.

Ad idem Aristot in epistola ad Alexandrum voluit philosophiam esse ducem vitæ,& conseruatiuum aīæ, modo non est conseruatiua aīæ in corpore,conseruatur enim aīa dispōnibus in mā tantum, ergo post mortem philosophia conseruat eam, & ducit eam in statum.

Hanc profecto sn̄iam sensere peripatetici,quales fuere Anaxagoras, Auicenna, Algazel.Stoici quales Plato,Socrates,Pythagoras,Speusippus,& omnes academici,& bragmanici pbi.q̄ ēt epicuri,vt Isaac, Cōcinna, Archelaus, & Nouelli:vt Democritus & Orpheus, & alij multi,quos præcedenti libro scripsimus.

In quo explicantur fundamenta positionis Aristot. Cap. 65.

ACcipiendum igitur primo,tum ex.1.capit.19. tum ex primo magnorum moralium: q. aīa triplex est:prima quidem vegetatiua: quæ terminus est oīum formarum præcedentium. vt corporis, elementorum:& cæterarum: pp qd' adueniente vegeta tiua in plantis oēs aliæ formæ cessant:& terminatur mo tus in eam quæ licet sit terminus in quo oēs formæ pręcedentes terminantur:plures continet spēs:alia enim est forma herbæ:alia vlmi: alia piri: alia ficus &c. quæ oēs sub vno continentur gradu:non enim exeunt terminū vegetatiui.Posterior & secunda est aīa sensitiua:quæ q̄dem in bruto terminus est formæ coporis vegetatiuæ & aliarum si essent:quæ vna est in substantia continens gradus diuersos:s̄m quos est principium vegetandi & sentiendi seu mouendi & hæc amplius:ut dicit Arist. in .2.de aīa plures habet gradus:est enim sensitiua quorūdam quo non mouentur q̄dam quę mouentur de loco in locum q̄dam perfectiora &c.quæ oīa: & si varietur in tali gradu:nulla eorum exeunt terminū talis gradus.

Tertia & postrema in qua terminantur omnes aliæ rationalis,quæ est minima,ad quā progressū potest natura,in qua cum peruenerit stetit,& hæc est minima vt dicit Arist.quoniam non est diuisibilis in plures habentes diuersam latitudinem,& hæc vna tantum est vegeta tiua , sensitiua , & rationalis , prout enim principium est nutriendi, augendi, & generandi, est vegetatiua vegetatiuum continens gradum, prout est principium

sentiendi & mouendi in loco est continens sensitiuũ gradum, & sensitiua dicetur anima, prout deniq; est principium rationis & intellectus vt sic rationalis dicitur, huiusmodi ergo animæ in diuersis sunt formæ diuersæ, in eodem sunt partes seu gradus diuersi, harum partium quædam est rationalis per essentiam, vt intellectus, alia rationalis per participationem, qm̃ est rõnibus obediẽs ac assuefactibilis intellectui, vt sensitiua pars, irrõnalis autem penitus est vegetatiua pars, & hæc vt dicit Aristot. ad fœlicitatem capescendam nihil coadiuuat, & sic de hac nulla fiat narratio, loquimur enim tantum de eis q̃ fœlicitatis sunt capacia vt patebit, rõnalis ergo ex ea parte, qua habet rõnem exoritur, prudentia, solertia, sapientia, ingenium, memoria, & id genus alia, at ex ea parte, qua rõnalis est per obedientiam exoriuntur virtutes, vt temperantia, fortitudo, iustitia, mansuetudo, liberalitas, magnanimitas, magnificentia, grauitas, verecundia, vrbanitas, amicitia, veritas, æquitas, modestia, continẽtia, & alia huiusmodi. Post hoc accipiendum ea quæ in anima, sunt aũt ea quæ in aĩa procreantur vt dicit Arist. in libro primo magnorum moralium affectus, potẽtię, & habitus, affectus igitur sunt ira metus, odium, cupido, liuor, miseratio, talia comitari consueuere egritudo & voluptas, potentiæ aũt sunt facultates propriæ aĩæ, quibus affici dicimur, nempe vnde possumus excandescere, egrescere, miserescere, & alia hmõi potentiæ dicuntur. At habitus sunt, vnde erga hæc habemus bene vel male, sicut ad excandescendum si aũt supra modum ira cunde male in ira habemus mediocriter itaq; habendo, vt neq; supra modum commoueamur, neq; prorsus simus ĩcommouibiles, tum si ita habemus recte affecti sumus, & sic in alĳs dicatur. Differunt aũt hæc, qm̃ potentiæ sunt facultates consequentes nãm aĩæ a principĳs ꝓcreationis, neq; nobis acquiruntur, affectus autẽ sunt in coniuncto appetitu.i. composito corporali, habitus aũt sunt dispositiones fundatæ in appetitu sensitiuo vt est aĩæ tm̃, erit ergo iste ordo. ex essentia pullulant potẽtię, ex potentĳs fluctuant in appetitu sensitiuo coniuncto affectus, ita ꝙ nec erunt appetitus tm̃, vt in essentia aĩæ fundatur, nec corporis tm̃, sed coniuncti, ex affectibus effluũt habitus, quorum subm̃ est appetitus, vt in essentia aĩæ eradicatur, ꝓpter qđ liquet post mortem remanere habitus non affectus, qm̃ post mortem remanent potentiæ, ergo appetitus sensitiuus & habitus sunt ĩ eo, ergo habitus, non aũt affectus cum sint coniuncti, vt dicit Aristot. Post hoc rursum accipiendum ꝙ & si rationalis aĩa possit exercere tres operationes specie diuersas, ẜm tres partes seu gradus, quos continet, hic est ordo ꝙ cum aĩa rõnalis operatur operatione propria vni gradui, v.g. circa sensualia, non põt operari operatione propria alteri gradui.s. circa intelligibilia. pp qđ cum rationalis aĩa intenditur in operatione sensuali est necessarium eam remitti in operatione intelligibili, & sic si habilitantur in operationibus sensualibus inhabilitabitur in operationibus intellectus, ita ꝙ ita idisponetur dispositione contraria sciæ ꝙ impedietur a speculatione, & hæc vocatur ab Arist. deordinatio intellectus, & casus eius ad sensitiuam partem, & hanc dispõnem habent nimis sensuales, isti n. pp maximos male habitus in appetitu sensitiuo acquisitos acquisierunt in parte rõnali ihabilitatem talem, qua non pñt speculari, & sic intellectus factus est affectu sensus, & impurificatus est ac totus cõuersus ad appetitum adeo ꝙ iste non eliget id qđ sequitur ex syllogismo practico, sed id ad qđ inclinat appetitus sensualis, & sic conuersa est aĩa rõnalis huius in nãm aĩæ bruti, adeo ꝙ istæ homo non amplius homo, sed brutũ dici meretur et hoc voluere dicere veteres, vt Pythagoras & Plato & Socrates, qñ dixere animã migrare de corpore in corpus, istud enim migrare non est nisi mistice dictum, intelligunt enim eam labi in appetitum sensualem ac conuerti in nãæ sensitiuæ aĩæ, vt inde non homo, sed brutũ fiat ille, cuius lapsus est huius animæ. Qđ si appetitus sensualis assuefiat tm̃ prosequi, quantũ dictat conclusio syllogismi practici, & acquirat habitũ fixum assuefactionis ad id, qui vocatur habitus obediẽtiæ, tunc appetitus ille erit penitus remissus in operatione propria, & totalr̃ in rationali parte acquiritur dispositio quæ vocatur solertia seu ingenium, & sic iste appetitus erit factus totalr̃ rõnalis, & amplius non distrahet rõnalem partem, immo conficiet ei magis, et sic hæc aĩa erit penitus rõnalis, & pure rõnalis, & homo formatus hac aĩa dicetur pure homo, & simplr̃ homo, & hoc modo patet quid sit rõnalis partis perturbatio seu casus, & quid rectificatio Et hunc modum dedit intelligere Socrates in suis verbis misticis, qñ dicit hoĩem quemlibet duos habere demones s. bonum et malum, per bonum enim rõnalem partem subaudit, quæ semper depræcatr̃ ad optima ẜm sui nãm, vt dicit Arist. 1. ethi. cap. 18. per malum aũt intelligit partem sensitiuam, quæ ẜm se magis inclinatur ad malum, tñ põt rectificari illa inclinatio & totalr̃ amoueri per vsum contrariorum, vt diximus.

Amplius verificatur id qđ trismegistus vaticinatur, cum dicit aĩam rõnalem particulari a septem demonibus, forte.n. per septem demones intelligit septem vitia mortalia, vitium enim superbiæ demonem figurat superbiæ, vitium auaritiæ, demonem auaritiæ, vitium luxuriæ: demonem luxuriæ, & sic de alĳs quæ vitia sunt corruptiones appetitus sensualis, quibus contrariatur rationi. quibusq; tantum prosequitur quantum appetit, & non quantum colligit ex syllogismo practico, & hęc vitia sunt quæ post mortem animam tristem reddunt, ẜm modum dicendum.

In quo explicatur primo perfectio partis rationalis apud Aristot. ut rationalis est in corpe uel in se. Cap. 66.

AD hoc ergo vt intelligatur perfectio partis rationalis, prima oportet accipere ꝙ triplex est ĩtelligibile, quoddam cum tempore, quoddam cum continuo, quoddam ẜm sui nãm, intelligibile primum est duplr̃ vnum est ratio formæ sensilis in se acceptæ, quæ intelligitur abstractione facta ab intellectu, sicut est intellm̃ albi vel calidi, vel dulcis & aliorum, quæ sunt hmõi, et hoc dicitur intelligibile cum tempore ꝑ se.

Secundo modo sicut ratio canis, equi, lapidis, & huiusmodi quę intelliguntur per se, tamen quia concernũt mãm mobilem: ideo dicuntur intellecta cum tempore per accidens, quorum nullum est sensile: nisi per accñs, & hoc genus intelligibilium dicitur cum tempore qm̃ ratio diffinibilis concernit tempus, vt patet & scia quæ est de hoc genere est pħica & nãlis, et prima simplr, qm̃ accepta est cum sensu. Amplius intelligibile cum cõtinuo est duobus modis, vno modo, vt ratio continui: aut id qđ accipitur cum continuo: exemplum primi: vt quantitas: figura: numerus: motus: quies &c. acceptũ cum continuo est id qđ per accidens est imaginabile: vt homo: vel aĩal: vel filius: vel pater: vel aliud huiusmodi: quod accipitur per intellectum ad imaginationem reflexum: & hoc genus mathematicum intelligit. et mathematicam constituit scientiam: et hæc est cum imaginatione accepta: et sequens primam sicut imaginatio sensum: vt dicit Alpharabius. Rursum intelligibile secundum se est duobus modis, vno modo per accidens, & est id cuius principia sunt per se intelligibilia, ipsum tamen secundum se est in sensibilibus positum, vt est substantia naturalis, vt homo animal &c. propria enim & essentialia principia horum sunt tantũ intelligibilia, esse tamen habent in sensibilibus & imaginabilibus, & sic cum tempore & continuo. Aliud dicir̃ intelligibile per se, quod tam ẜm suæ quidditatis principia, quam ẜm esse est intelligibile, sicut Deus & intellectus, siue intelligentia cœlestis &c. Et hoc genus consti-

tuit metaphysicam & diuinam, & est post sensuum imaginationem, & pure in intelligibilibus consistens. His habitis dicendum est de perfectione animæ rationalis, vt rationalis, hoc est ſm gradum intellectiuum, anima igitur cum per sensus perficitur in intelligibilibus cum tempore, tunc acquirit intellectum naturalis scientiæ, & eleuatur ad intelligibile cum continuo, & cum per imaginationem perficitur intelligibilibus cum cõtinuo, tũc acquirit intellectum mathematicum, & eleuatur ad intelligibile metaphysicum, & cum per intellectum perficit ab intelligibilibus per se inquantum intelligibilia, tunc acquirit intellectum metaphysicum, & sic completur ĩtellectus speculatiuus, & ĩtellectus potentiæ per adeptionem huius totius adeo eleuabitur ac disponetur, vt fiat capax perfici ab infimo intellectu scilicet lunæ, & tunc sicut mediante intellectu speculatiuo eleuabitur in intellectum lunæ, sic mediantibus vtrisq; eleuatur in intellectum Mercurij, & perficitur ab illo, vt forma, adeo ꝙ ĩ tantum eleuabitur, ꝙ per omnes intellectus medios pficitur a primo & supremo intellectu, & ibi satiabitur appetitus intellectiuus, & intellectus in se, & hæc erit eleuatio intellectus seu rationalis animæ, et raptus & suprema eius ascensio fœlicitas & fortuna vt dicit Aristo. in libr. magnorum moralium vltimo, & nunc gradum apud Aristo. omnino acquirit in hoc statu, & qui non acquirit eum hic, impossibile est vt acquirat eum post mortẽ, & cum homo acquisierit eũ hic proculdubio post mortem retinebit eum, & confirmabit omnino, & hæc est beatitudo animæ, & munus philosophiæ. Et si quis obijciat ꝙ in anima rationali post mortem manent potentiæ vegetatiuæ & sensitiuæ, ergo per illas potest accipi huiusmodi fortuna.

DICENDVM ꝙ non sic remanent ꝙ possint reduci ad actum, sunt enim potentiæ organicæ, & ideo non veniunt in actus, nisi per organa, & quia tunc non potest esse resumptio organi ſm naturam, ideo remanent in vmbris & tenebris perpetuis ſm naturam; qui ergo non acquisierit fœlicitatem in hoc statu apud peripateticos, non acquiret eam post mortem; & hoc docuit Aristo in libro primo ethicæ.

EX his liquet conducere quid sit beatitudo animæ post mortem, ea enim beatitudo quæ fuit animæ dum corpori aderat remanet post mortem, ergo sicut in corpore fœlicitas erat Deus, vt compræhẽsio rationalis partis, per media exposita sæpe, ita post mortem fœlicitas erit Deus, vt compræhensio animæ hoc differens, quoniam post mortem superaddit securitatem in statu autẽ nemo ẽ ita firmus quin labi possit, ergo fœlicitas animæ post mortem est Deus, vt appræhensio firma & necessaria, impossibilis aliter se habere & ideo propriæ ibi anima stare dicitur, quia firmatur, hic autem viatrix appellatur, quoniam labilis adhuc est propter eius copulationem cum corpore Quid quidem igitur sit fortuna rationalis animæ, inquantum anima rationalis ſm partẽ intellectiuam, vt in corpore, & post corpus his patet.

In quo declaratur fœlicitas rationalis animę secundũ partem sensibilem. Cap. 5.

ET cum diximus de fœlicitate partis rationalis, dicẽdum primo nunc de fœlicitate partis sensitiuæ, sensitiua igitur pars diuiditur per appetitũ et sensum, differunt autem hæc ratione solum, vt alibi diximus, iõ insimul de eis dicimus ꝙ cum appetitus sensitiuus rectificabitur per habitus virtutum omnium prædictorum, tunc acquiret dispositiones similes formis, adeo ꝙ sicut formæ immerguntur in essentia materiæ, sic illæ dispositiones tangunt essentiam partis sensitiuæ hoc est appetitus sensitiui per se, & ob eas in tantum appetitus ille rectificabitur ꝙ erit vis eius vis rationis, quoniam tantũ operabitur quantum concludit syllogismus practicus demonstratiuus, & sic ex affectibus generabuntur habitus, ex habitibus perficientur potentiæ appetitiuę, quibus perfectis, tota pars sensualis conuertetur ad intellectum, & sic vis totius animæ rationalis erit vis ĩtellectiua, ergo fœlicitas sensitiuæ partis erit operatio eius circa affectus, ſm dictamen rationis practicæ, per dispositionem virtutum detentarum, ita ꝙ formaliter fœlicitas nõ erit virtus, nec affectus, nec potentia, sed actus potentię, ita ꝙ sicut in fœlicitate intellectus præexigebatur intellectus speculatiuus, ita in fœlicitate sensitiuæ partis exigitur habitus virtuti:, & sicut rationalis pars per ĩtellectũ speculatiuum decenter copulabitur Deo, ita sensitiua ps per habitũ virtutis copulabitur intellectui, & illius operatio, & hæc copulatio est vera fœlicitas appetitus, sic enim comparatur intellectiua pars sensitiuæ, sicut Deus rationali parti, ergo sicut Deus, vt compræhẽsio, est fœlicitas rationalis, sic intellectus, vt regula, est fœlicitas appetitus sensitiui.

EX his conducitur medium totale ad copulationẽ fœlicem, cum enim in parte appetitus sensitiui habitus virtutum figantur sensitiuus appetitus copulabitur intellectui, & sic ex eis fiet vna facultas adeo ꝙ illa copulatio reddet eas vnam vim, & hæc est prima copulatio.

Secunda copulatio est, qua tota hæc pars copulabit intellectui speculatiuo, & hæc est secundus ascensus.

Tertia copulatio est in qua illamet pars mediante ĩtellectu speculatiuo copulatur intellectui lunæ, & hæc erit tertius ascensus. Quarta copulatio est in qua illam & pars copulatur intellectui Mercurij, mediantibus illis duobus, & est quartus gradus &c. & sic successiuæ vsq; in Deum.

AMPLIVS conducitur ꝙ qui non acquirit totum hoc in statu præsenti, non acquiret id in statu alio, per rationes dictas, & qui acquisierit hãc fortunam hic, proculdubio detinebit eam post mortem, & hæc est totalis animæ rationalis quies, & fœlicitas, differens tamẽ ab illa dum erat in corpore per superadditionem securitatis. Quid igitur sit totalis animæ rationalis fœlicitas patet.

In quo declaratur miseria utriusque partis. Cap. 67.

FAcile est modo ex his declarare animæ rationalis miseriam post mortem, quã vulgus appellat animæ rationalis damnationem, cum enim pars sensitiua intensa fuerit in affectibus sibi proprijs, rationalis pars remittetur in operatione propria, & cum pars sensitiua habituabitur in eis, rationalis pars habituabitur in actu opposito scientiæ, hæc est in ignorantia, & cũ pars sensitiua, tantum operatur quantum appetit, rationalis anima tota erit conuersa ad gradum sensitiuum, & cum tota erit conuersa ad gradum sensitiuum tota anima rationalis erit pure sensualis, ita ꝙ vis intellectus erit facta vis sensus, & sic erit ita in affectu sensualis, sicut anima bruti, & cum anima rationalis erit penitus ad brutalitatem conuersa amplius non erit capax recipere Deum, vt compræhensio & forma, sicut nec brutalis anima potest copulari Deo, & sic remanebit anima in ignorantia Dei, & hæc est tenebra & obscuritas perpetua, & quia anima retinet post mortem omnes habitus qui radicantur in eius essentia, radicantur autem habitus sequentes affectus malos, ideo post mortem anima remanebit ita brutalis, sicut primo, ergo sicut dum erat in corpore, intellectus erat conuersus ad sensum, & tota erat penitus brutalis, sic post mortem anima erit pure brutalis habens intellectum conuersum ad sensum, sicut in corpore erat priuata intellectione fœlici, ita post mortem, & hæc priuatio vocatur orbis tenebrosus. Amplius post mortem anima patitur incendium maximum, cum .n. in ea remaneant passionum ac affectuum

habitus, proculdubio illi in ea intẽdunt desideria ad delectabilia, et cum sit a delectabilibus separata, proculdubio incidit in tristitiam maximam, hoc modo, quo etiã causa tristitiæ magnæ causa est incontinenti ꝙ a delectabilibus separetur, ita ꝙ tales quasi vri videntur ex delectabilium subtractione, & hoc vocatur incendium animarum, & quia huiusmodi anima intellectum conuersum habet ad sensum, non accipit vera lumina ĩtellectualium, sed potius vmbras temporalium et imaginabiliũ, quæ propter sui permistionem cum potentia, materia, & priuatione, non cognoscuntur, nisi hic & nunc, & iõ post mortem non sunt in anima, nisi vmbræ horum cognoscibilium, in quibus vmbris remanent post tenebrę intellectualis naturę. Dubitabit autem fortasse aliquis.d. ꝙ animæ exutæ a corporibus huiusmodi desiderijs nõ subiacent, eo ꝙ, ad corpus huiusmodi referũtur delectabilia, quibus tunc carent. Respondent antiqui, vt Archelaus, Concina, & Isaac, ꝙ non corporum delectationes manent, sed potius illis similes, hoc est non manent affectus, sed habitus affectuum, sicut in artifice carente materia & instrumentis manent habitus, & formæ similes his quæ per instrumenta exercuerũt, cum igitur anima sit vniuersaliter perfectio corporis, vt motor, & per potentias substantiales & naturales moueat corpus, remaneant in ea & in potentijs eius habitus & passiones inclinantes ad motus corporis, sicut manet ĩ nauta imaginatio nauis, etiam postquam a naui separatur, & hoc pacto post mortem desiderat cõsimilia mouere, & hoc desiderio tenetur adeo ꝙ in tristitiã perpetuam submergitur, cum hæc dispositio deleri non possit post mortẽ, cum careat corpore, in quo possit exercere contrarium, & remoueri ab hac dispositione, erit ergo infelicitas animæ tristis ẜm partem rationalem, priuatio intelligibiliũ luminum, vmbratio tẽporalium. Miseria vero eius ẜm partem sensitiuam erit desiderium in voluptates interminabile & prohibitio a speculatione perpetua, & in remouibilis. Et hoc Aristoteles in libro de natura deorũ dixit, sic loquens ꝙ, Socrates, cui inter omnes mortales maxima cum Dijs immortalibus fuisset communio factus est diuinus diuina in singulis colligendi immortalibus adeptus medium, qđ sapiens per sapientiæ rationẽ determinauit, hoc enim diuinum & perpetuum, intellectiuam autem rationem rectam etiam stabilibus & ĩtelligibilibus & sapientiæ subiectis & factibilibus per artẽ & eligibilibus per voluntatem & sapientiam in heroicis, & mensuram omnem adeptus est mentis, quæ oĩa diuina sunt & perpetuas et inconcussas habentia rõnes, & virtutes, & essentias, in diuinis autem sibi quantum possibile fuit adeptus est lucẽ & delectationem diuinã, ex qbus diuinus effectus, vt tradit Plato, fœlix viuit ẜm intellectum, eo ꝙ mortale fuit in ipso depositum, & sic patet per hæc apud Aristo. quid sit fœlicitas, quid miseria declarat, econtra autem his quibus nulla est cura pulchritudinis, id qđ diuinum est ĩ ipsis conuertunt ad sensum, & rationẽ & lumen mentis extinguũt in nota brutalitatis, & tota brutalitate in eis per passionum excellentia corrupta, cum animæ ipsorum resoluuntur a corpore remanent in eis desideria passionum & tristitiæ, quæ a passionum insecutione sunt præcisæ, & in hac tristitia & desiderio destitutæ tristes manent in æternum, eo ꝙ intellectuale ipsorum nõ illuminatum, neq; vigoratum ĩ corpore post mortem nullius bonitatis est susceptiuũ. Et hoc Plotinus affirmat in libello suo de differentijs virtutem, ecce igitur quid sit fœlicitas animæ, & quid miseria apud peripateticos. Huius proculdubio sententię Plato videtur, licet differat aliqualiter ĩ phedone & gorgia asseuerat in anima separata habitus morum, tam bonos q̃ malos remanere, ratiocinatur autem, eo quia dicitur habitum in naturam ita conuerti, vt talis ab illo q̃lis a natura proueniat inclinatio, qđ maxime impletur in animis ab hac mutabilitate seiunctis. Amplius in phedro inquit animas quæ ex lactea emerserint aqua altius euolare, vbiq; primo cœlestẽ vna cum aliis cœlestibus, deinde supercœlestem cum supercœlestibus circuitum agere, scilicet ordine, vt aliæ cum aliis ibi numinibus circumuagentur circuitusq; huiusmodi alternis vicibus repetant. In quibus verbis tria tangit, primo ascensum animę post mortem in proprias stellas, cum quibus vel natura vel habitu magis familiares sunt, & hoc tãgit cum dicit (cœlestem vna cum aliis cœlestibus.) Secundo tangit copulationem eius in qua fœlicitatur cum dicit (deinde supercœlestem cum supercœlestibus) id est itelligẽtiis. Tertio tangit proprium modum quem retinebit post cum dicit (circuitum ager) remanebit enim ipsa sub dispositione circulari, & hoc pacto anima fœlix erit.

Hoc idem tradit in libro de regno, sensit ĩ suis verbis figuratis qđ planius in sympósio dicit purgatas animas inquit, quæ diuinam præ cæteris pulchritudinem amauerunt, tandem in ipsum diuinę pulchritudinis pelagus sese prorsus immergere diuinosq; ibi liquores non tãtũ bibere, sed etiam in alios iam ex seipsis effundere. Et in Epinomide inquit, animum purgatissimum, omni tũ mutabilitate firmata, tum multiplicitate collecta, sese si ĩ propriam vnitatem in vnitatem intellectu superiorem omnino conferre, per quæ hanc in vnitatem diuinam ĩtelligibili mundo superiorem iam transferre, Deoq; potius viuere q̃ seipso, cui certæ mira quadam super intelligentiam ratione sit coniunctus, et hinc id poetarum dicentium animas ambrosia & nectare vesci, per ambrosiam intelligentes sunt diuinæ veritatis intuitum, per nectar excellentem & facilem illius prouidentiam, vel forte per ambrosiam amorem intelligunt, per nectar intellectum, vt patuit. Quæ quidem igitur sit fœlicitas animæ post mortem, & quæ tristitia, & quid sentiat Arist. & quid Plato his perspicuum.

In quo mouentur duę quæstiones & persoluitur prima. Cap. 68.

DVÆ emergunt quæstiones difficiles, prima si pro actu fœlici requiritur adeptio intellectus speculatiui, & habituum moralium tunc mulieres non possunt fœlicitari, vel sola perfectio per habitus virtutum prodesset. Et qđ auget quæstionem est, quoniam animæ puerorum, qui in pueritia moriuntur, vel ante exitum ab vtero, vel post parum nec essent fœlices quoniam nec ĩtellectum speculatiuum, nec perfectionẽ moralem adepti sunt. Secunda quæstio est, quoniam cum anima post mortem, diffinitiuæ vel ẜm operationẽ debeat in aliquo loco assistere, quis est locus suæ habitationis post mortem. Ad primam quidem quęstionẽ non puto esse respondendum, ẜm veritatem fidei, quoniam in ea nulla est ambiguitas, tantum enim quid peripatetici sensere hic scribimus, qđ enim fide credimus nõ disputamus, dicerent ergo peripatetici ꝙ sicut colores non fiunt colores a præsentia luminis, ita nec intellectus potentię, redditur capax appręhensionis Dei, per lumẽ intellectus speculatiui, est enim intellectus non minus ĩtellectus absq; intellectu speculatiuo, verum sicut colores per lumen redduntur promptiores in mouẽdo Diaphanum & visum sic ratiõalis anima redditur prõprior ad copulationem cum prima substantia, per intellectũ speculatiuum. Et ex his sequitur ꝙ medium simpliciter necessarium in copulatione est copulatio sensitiuæ partis cum intellectu, hac enim præcedente rationalis anima est sicut tabula rasa respectu copulationis, cum abstractis, quoniam erit disposita per remotionem cõtrariorum, sed si intellectus speculatiuus præcesserit erit dispositio duplex priuatiua & positiua, et sic copulatio erit maior & p̃stabilior. Et hinc patet qualiter mulieres apud peripateticos minus fœlicitatis participãt, q̃ viri, sicut .n. dispositio viri erit maior, ita & copulatio, & sicut copulatio maior sic & comp̃hẽsio, ergo et fœlicitas.

Quod additur de pueris Arist. persoluit in ethicis nullus enim potest dici fœlix post mortem, qui in vita nō fuerit, modo dicit ꝙ puer & brutum non sunt capacia fœlicitatis, dicerent ergo ꝙ cum puer non acquisierit in modico vitæ conuersionem sensitiuæ partis ad intellectum, quæ est fœlicitas sensitiui appetitus, nec conuersionem intellectus ad sensum, quæ est miseria rationalis partis, proculdubio non potest fœlicitari, nec infœlicitari, sed erit in medio orbis miseriæ et fœlicitatis, quē orbē religio nostra Christiana tetigit non præcedente baptismate. Anima ergo pueri cum sensuum appetitum conuersum non habeat ad rationalem gradum capax non est fœlicitatis, cum nec habeat intellectum cōuersum ad sensum, a superabundantibus desiderijs affectuum non tenetur, & sic nec capax fiet tristitiæ, erit ergo in dispositione media vtriusq; &c.

In quo persoluitur secunda quæstio.

Cap. 69.

HViusmodi secunda quæstio non multum absoluta inuenitur in verbis Aristo. possumus tamē respondere ſm Platonem, Speusippum, & Socratem, accipiendo primo ꝙ motores orbium quos Deos, vocat Plato sint ī stellis potius ꝙ̄ alia parte orbis, eo ꝙ ipse stellas & non orbes moueri opinatus est, sicut dixerunt omnes illius temporis & Ægyptij & Chaldei philosophi. Secundo accipiendum stellam posse dici animæ hominum comparem dupliciter, naturaliter & ex acquisitiōe. dicitur quidem illa stella compar a cuius motore semen primi intellectus in animam hominis transmissum est (quāuis plures stellæ vnam faciant constellationem, & omnes stellæ fixæ & erraticæ ad qualibet respiciant natiuitatem, eo ꝙ cuilibet natiuitati circulus. 12. domorum contineat circulos, in quibus omnes cœli partes stellarum sunt,) tamen vna tantum principatur in eis, & illius motor per influentiam luminis intellectualis in animam spargit intelligibilia semina sibi proportionata, propter quod vnus filijs dicitur Iouis, alius Saturni, alius Martis sicut Paris dicebatur esse Veneris, & Hector Martis, Priamus Iouis proles dicitur etiam. Ergo paritas stellæ cum anima hominis his patet, est. n. ea stella compar cuius motor in nato semina dat vitæ et intellectus in circulo natiuitatis, qui conficitur ex. 12. circulis. 12. signorum. Ex acquisitione vero stella dicitur compar animæ, quæ in habitu operationis eius mouendi, cogitandi & operandi par reperitur, quemadmodū assuetus in operationibus Mercurij fit habituatus habitu consimili ad dispositiones Mercurii, & hinc stella fit par illi per huiusmodi habitus, possunt ergo istæ paritates probari quatuor præcipuis rationibus quas dimittimus breuitatis causa pro nunc

HIS habitis dicendum est, ꝙ anima post mortem redit ad stellam parem, hac duplici paritate, naturali scilicet & acquisita. Sicut ergo in resolutione misti elementa grauia & leuia ad suas reuertuntur origines, sic & ipsum fenus, quod creditum est, idus deorum reducitur ī suam originem stellæ paris, erit ergo animus habitu motus ī suam parem stellam sicut natura mouetur formis, quod quidem patet ī his, qui postquam artis habitum contraxerunt sine consilio & attentione, vt natura solet quasi naturaliter operantur. Locus ergo appropriatus animæ beatæ erit stella par ei paritate naturali, & illi ex arte acquisita, sicut enim corpus fuit subiectum illius ex paritate armoniæ & meriti (adeo ꝙ ita erat vnius corporis ꝙ non alterius) sic locus conueniens suæ substantiæ post mortem erit stella ei par, & hoc Plato inquit, anima ad illud confugit astrum atq; numen, cui viuendo se similem reddidit, & sic patet sol. secundæ quæstionis.

In quo soluuntur argumenta ad oppositum.

Cap. 70.

HIS habitis facile est soluere argumenta in capitulo primo inducta Ad primum dici potest ꝙ mortui possunt considerari dupliciter apud Arist. Monastice, & Politice, primo modo homo mortuus est anima tantum, & sic nihil est nobis sed sibi tantum. Politicæ est coniunctum ſm esse quod habet in ordine ad nos, primo modo non potest mutari fœlicitas, sed bene secundo modo, & sic loquitur Aristot & maxime, cum Arist. ibi non affirmet mortuos nullum esse habere reale, nec ipsis solum inesse fragile quoddam bonum aut malum, sed solum affirmauit opera viuorum parum eis conferre, intelligendo parum quia non possunt de non fœlici facere fœlicem, vel econtra, hæc autē dicta non tollunt, immo potius innuunt æternam fœlicitatem & sic soluuntur alia duo argumenta ex aliis verbis accepta.

AD quartum loquitur Aristot. de scientia in fieri, et non in acquisito esse, phantasmata enim respectu intellectus sunt similia sensilibus, quoniam sicut non possunt fieri sensus sine sensilibus, sic nec scientię sine phantasmatibus, sed in facto non sunt necessaria.

AD quintum sumptum ex aliis verbis soluitur per hoc ꝙ post mortem non reminiscimur memoria sensitiua, cum corrumpatur organum illius, sed ꝙ nō retineat habitus scientiæ non dicit Arist Quod autem dicit Aristot. animam nihil intelligere sine intellectu passiuo, concedi potest per modum reminiscentiæ, quin tamen aliter intelligat non oportet ex dictis Arist. inferre.

AD sextum omnes passiones animæ esse cum corpore vult Aristot. donec non sint habitus, sed postquā ex affectibus fiunt habitus, tūc omnes operationes possunt fieri immediate ab anima propter perfectionem illius, præter passiones organicas vt diximus.

AD septimum dicendum ꝙ locus conueniens animæ est stella par ad quam non mouetur motu processiuo, sed motu discreto. modo Arist. arguit contra Pithagoram de motu continuo, & maxime cum Pithagoras velit animas esse corpus. Item patet quis est locus congruens suæ substantiæ post mortem, est enim stella par locus suæ operatiōis, sicus corpus suæ acquisitionis &c.

AD octauum dicendum, esse illam post mortem vnius speciei cum operatione in vita, & dico ꝙ illa operatio in vita est per conuersionem ad phantasmata per accidens & donec conuersa fuerit in habitum, sed post erit & in ipso corpore, & post possibilis sine phantasmatæ.

AD nonum dicendum, ꝙ complementum animæ fuit perfectio accidentalis in philosophia morali & intellectu speculatiuo, tamen substantialiter est ita post mortem, sicut ante, & ideo post mortem non appetit amplius vniri corpori, cum complementum acceperit.

AD decimum iam patet sol. sicut enim corpus ita fuit huius animæ, & non alterius per accommodatiōes ex stellis paribus, sic phantasmata huius corporis possunt mouere partem sensitiuam huius et non alterius, et hinc possunt esse perficientia hunc intellectum & non alium, & de hoc satis. Quęcunq; de fœlicitate sensere peripatetici hæc & tot sunt Id ergo quod accepimus a philosophis est animam rationalem perpetuam esse ac post mortem fœlicitari & tristari fœlicitate & tristitia æternis, & hoc potuerunt vaticinari philosophi. Sed Christiana nostra religio multa addit in huiusmodi philosophorum sententiam quæ nos credimus ex testimonio prophetarum, & ideo tantum volumus esse assertū in hoc & in aliis nostris libris quantum Christiana præcipit religio, tantumq; asseueramus quantum verba prophetarum enuntiant, ego enim credo hic aliquid boni fecisse, declaraui n. multa, quæ prius occulta fuerant.

AVGVSTINI NIPHI SVSSANI MEdices de dæmonibus Liber primus.

In quo narratur intentio libri, & genus demonstrationis, quo procedetur in eo, & utilitas intentionis. Capitulum primum.

DVBITATVM quidē est maxime in schola philosophorum circa dæmones, primo an sint, secundo quid sint tertio quales sint, quarto propter quid sint, maxime enim hęc ambigua sunt, tum propter philosophorū fundamenta, quorum quidam eos negare coguntur, & saluant apparentias alio modo. Alii eos saluare enitūtur ac ponere eos cogūtur, tum propter differentiam auctorum in eis, tum propter eorum naturas occultas, & propter alias causas. Est autem pertractatio hæc, & appetibilis, & honorabilis, & admirabilis, appetibilis quidem, quoniam tanta est scire animarum nostrarum cupiditas, vt quales sint post mortem, & cum quibus habitent, vt quasi nihil vlterius expetibilius sit, honorabilis vero, quoniam pertractatio sumit originem ac honorem ex materia, circa quam versatur, ut sapientes dicunt, & quoniam dæmon (vtcunque sit) substātia est diuina, ac summæ nobilis, proculdubio & pertractatio hæc honorabilis habet, est & præterea admirabilis, admirabile nanque id esse philosophi enarrant, cuius causæ sunt occultæ, ac nos latent, modo cuius nam causæ latentiores sint horum causis, pertractantes autem de his, tantum secundum naturales rationes & causas physicas dicemus, quoniam quid theologi sentiant perspicuum est, nec in illo est ambiguitas, solum ergo per causas naturales & demonstrationes signi de eis dicemus, demonstratio autem propter quid uel simpliciter hic prætermittuntur, sed quemadmodum Astrologi per apparentias procedunt in pertractatu de eccentricis, et epiciclis, primo an sint, secūdo quid sint, tertio qualia sint: quarto propter quid sint. Sic & nos per confessa & apparentia communia hæc declarabimus. Quæ quidem sit intentio, quodque genus demonstrationis in hoc tractatu, & vtilitas intentionis perspicuum.

In quo declaratur conuenientia & differentia inter methodum Astrologorum, & nostram, qua vtemur in hoc libro. Cap. 2.

DIfferunt autem methodus astrologorum circa inuentionem epiciclorum: & eccentricorum, & methodus nostra circa hos, primo, quoniam medium in methodo astrologorum est signum commune omnibus, astrologus nanque considerans eleuationē astri, ac depressionem eiusdem cōcludit epiciclum esse aut eccentricum, est autem eleuatio & depressio apparentia & signum commune omnibus perscrutatoribus, quicunque enim artem habet astrolabicam facile eos inuenire potest. Amplius astrologus considerās motum octaui orbis in 100. annis gradu vno fieri, secundum Ptolemæum, uel plus secundum Thebit, conclusit nonum orbem: & secundum Thebit. decimo motus autem iste est omnibus communis, ac ab omnibus considerabilis, methodus autem nostra esse non potest talis, quoniam apparentia qua cōcludimus dæmonem eē. non potest esse omnibus communis, si enim quis viderit p magicam artem effectum quēdam, quem ad causam naturalem reducere non potest, hic cōcludit dæmonem eē quēadmodum monachus ille, qui vidit se in vna hora adesse in duabus ciuitatibus remotissimis, hic enim effectus reducitur in operationem dæmonis, & tamen hæc apparētia vl signum nō est omnibus commune, nō enim quilibet pōt perscrutari istud, quoniam non accidit omnibus hominibus, non enim quilibet est aptus ad tales operationes habendas, sed ex principiis generationis quilibet ducitur ad capacitatem talis scientiæ, erit ergo harum methodorum conuenientia, & dr̄ia, cōueniētia quidem, quoniam vtreq; sunt per signa & apparentias, quæ sunt operationes & effectus subiectorum, quæ concludūtur esse, astrologus.n. per operationem seu effectum stellæ concludit illam esse ac eius orbes, nos autem per effectum seu operationem dæmonis dabimus illos esse differunt vero, quoniam signū astrologi est omnibus commune, ac ab omnibus possibile attingi: nostrum uero est proprium vni generi hominum, & de vno genere, vni modo illius generis, & de modo illo, vni indiuiduo illius modi, ut dicemus. Et cum hæc sint proculdubio perspicuum primo est methodum astronomorum esse doctrinalem quoniam methodus doctrinalis non tantum est, quæ aliqua regula dialectica procedit sed quæ p cōfessa omnibus, vel actu, vel possibilia concedi ab omnibus, nostra autem methodus erit quidem necessaria ex hypothesi nō tamen doctrinalis, quoniam nō per medium commune omnibus, nō enim potest medium illud esse omnibus commune (vt dictum est, & dicetur) sed vni generi hominum, immo vni modo, & vni indiuiduo illius modi. Secūdo perspicuum methodum nostram non esse simplr demonstratiuā, qm̄ est mista credulitati, quod enim perspicuum est videnti, ceco est credibile, & sic est partim demonstrabile partim credibile, demonstrabile quidem videnti, credibile vero, ceco, qui non percipit colores, quos percipit videns, qui ergo videt effectum aliquem, quem reducere non potest nisi ad dæmonem, hic syllogizans ex tali effectu demonstrat sibi esse dæmonem demonstratione: quia. Alius aūt qui hæc non videt demonstrat demonstratione quia, ex hypothesi accepta ab experto ergo vna demōstratio met potest esse ex hypothesi & ex natura sua absoluta, nō quidem in se, sed respectu diuerso. Ad hunc quidem erit demonstratio absoluta, ad alterum vero ex hypothesi. Amplius vnam et methodus potest vni esse demonstratio: alteri fides, quemadmodum theologi dicunt, deum esse trinum & vnum, beato forte est demonstrabile quoddam, immo actu demonstratum, uiatori autem est fides. Quomodo quidem igitur differūt methodi hæ, & quales sint perspicuum.

In quo inducuntur ea quæ dant dæmones non esse. Cap. 3

PLurima argumenta dant dæmones non esse, primo quoniam vel essent accidentia, vel substātia, & q̄ nō sint accidens, perspicuum est, & si substātia, vel materia, vel forma, vel compositum, materia quidem non, vt omnibus palam est, forma autem minime, quoniam oīs forma actus est materiæ, eductus de potentia illius, quales forte non sunt dæmones, & per idem nec compositum. omne enim cōpositum est generabile & corruptibile vt Auerrois dicit. 12. primæ philosophiæ cō. 39. Amplius si substantia, uel æterna vel generabilis, si æterna, uel corpus, vel virtus extra corpus, & si corpus, ergo est cœlū, vel cœlestes erunt. Demonstratum est enim in naturali

philosophia: solum cœlum esse corpus æternum, & si virtus extra corpus. ergo est aliqua intelligentiarum, & sic mouebunt stellas, dictum est in duodecimo primæ philosophiæ & in libro de cœlo, nullam esse formam extra corpus, quæ non moueat aliquam stellam, & q numerus talium est secundum numerum orbium. Adhuc si sunt, vel viuent vel non, siquidem viuent, vel intellectu, uel sensu, vel nutritione, si intellectu, omnis intellectus apud peripateticos est actus & perfectio alicuius, modo cuius corporis dæmon est actus, reliqua dici non possunt.

RVRSVM si sunt frustra sunt, quoniam nec ad decorē vniuersi, satis enim erūt intellectus stellarum pro decore tali, nec pro operationibus rerum perficiendis, quoniam satis sunt causæ secundæ & corpus cœleste, sol enim & homo generant hominem, vt Aristo. dicit. Præterea si sunt vel mali vel boni, & mali quidem esse non possunt, in natura enim separata non est peccatum vt Aristo. tradit in. 9 philosophiæ primæ, & huius causam tradit in libro ethicorum, quoniam peccatum est ex victoria sensitiui appetitus supra rationalem partem, modo in dæmone non est sensitiuus appetitus. Adhuc dæmon est rationalis per essentiam, ergo in eo nō potest accidere peccatum, & proculdubio a philosophis non creditur eos eē malos, de quo postea dicetur, si autem sunt boni, ergo erunt intellectus separati, & mouebunt stellas, iterum si sunt, vel operabuntur operatione æterna uel noua, si æterna, nulla est operatio æterna nisi motus cœli, ut dicunt sapientes, & si noua. ergo & essentia eorum erit noua. Item dubitatio est de loco eorum: & habitatione eorum, similiter de motu eorum, quomodo mouentur, & an quiescant, & de consortio & amicitia eorum inter se, & nobiscum, & multa alia, quæ suo loco dicentur. Quæ quidem igitur dant dæmones non esse, hæc sunt.

In quo declaratur positio attributa peripateticis. *Cap. 4.*

PRopter hęc (vt mihi uidetur) omnes, qui iuxta fundamenta peripateticorum locuti sunt, sensere tales spiritus (quos vulgus dæmones nuncupat) Teratismata esse quædam, ac figmenta, quæ sapientes finxere primitus, ob populorum & rudium hominum gubernationem: quoniam (vt Auerro. narrat in epistola quadam de resurrectione) rudes non possunt regi ratione, nec persuasione, ideo præ timore reguntur, cum enim animas cruciari a dæmonibus audiunt timēdo, vt Auerroes inquit, virtutes assequi enituntur. hæc peripatetici.

Exponit quomodo intelligitur positio prædicta. & narrat primam positionem. *Capitu. quintum.*

ET vt altius repetam peripateticorum opiniones secari solent, quoniam vel dabitur animarum multitudo secundum corpora, & earum immortalitas, (vt est rei veritas) vel dabitur multitudo animarum, & vnitas intellectus, & corruptio animarum & interitus ac perpetuitas intellectus: quemadmodum magna pars peripateticorum consentit, cuius fautor maximus est Auerrois. hinc emergunt duæ hæreses in schola peripateticorum, licet conueniant, & differunt, conueniunt quidem, quoniam præter motores cœlorū: & rationales animas, nullam ponunt naturam mediam, ut platonici sensere, de quibus post dicendum. Rursum secundo conueniunt, quoniam spiritus, quos tota græcia dæmones, latini sci os nūcupāt, aliquid veritatis describunt. Differunt vero, quoniam ponentes animarum multitudinem, & earum perpetuitatem, aiunt nostras animas hac uita iam functas in aliamq; translatas, dæmones, esse non quidem quaslibet, sed eas tantum, quæ vitiorum affectibus sunt plenæ, quæ vero virtutibus habitibusq; perfectis sunt imbutæ intellectus (qui uulgari nomine angeli dicuntur,) fieri dicunt post corporis separationem, & hoc pacto animæ hæ demones nuncupantur, non quidem a scientia earum, sed a dimenin qđ latine terrere significat, sunt enim ita uitiorum affectibus ad materiam, & turpitudinē conuersæ ut quasi laruę siue lemures nos perterrefaciunt, has autem Aristoteles in libro de mirabilibus mundi habitare dicit in orbe tristi (In fornacibus inquit flagrantibus, quædam propria animalia pinnulis apta uolitare, totūq; euum suum in igne diuersari, cum eo exoriri, cum eo extingui) hæc refert Apuleius Aristote. dixisse, quod si Aristotelem velimus reducere ne sibi ipsi contrarius sit, dicemus ignem talem animarum esse affectum uitiorū, quos post mortem retinent a quibusque expoliari nō possunt cū in contrarium exerceri non ualeant, ut nos longo sermone diximus in libro de intellectu. Quomodo quidem igitur ſm primam opinionem dæmones sint apud peripateticos, per hæc patet. Rursum quomodo aliquam ueritatem contineat diuulgata græcorum sententia, rursum patet quomodo differunt hæ positiones.

In quo declaratur secunda positio Auerrois, & causa illius positionis, & discrimen a prima positione. *Cap. 6.*

QVæ uero Auerrois sentit in ea epistola quam de resurrectione scribit hæc sunt primum accipit rationalem animam duas habere essentiales partes vnam quæ intellectus impatibilis & indiuisibilis & impermistus existit, alteram quæ sensitiua portio nuncupatur. Cui intellectus vnitur in principio generationis, animam rationalem constituit, quæ forma est hominis prima & propria a qua homo speciem sortitur. in alio atque alio indiuiduo hominis, alia atque alia, licet omnibus intellectus unus numero sit quod quomodo intelligatur in libro nostro de intellectu intelligitur, accipit secundo partem sensitiuam conuerti ad intellectum interdum, & interdum econuerso intellectum conuerti ad partem sensitiuam, fit autem hæc conuersio, non quidem essentia, semper enim pars sensitiua dum uiuit homo secundum essentiam conuersa est intellectui, sed fit secundum affectum, est enim sensitiua pars, (& si natura rudis:) potētia tamen rationalis, ut Aristote. tradit in fine primi ethicorum, reducitur autem potentia illa ad actum rationis per habitus virtutis, per quos refugit materiam & priuationem, quam Plato turpe nuncupat: & Pythagoras, malū cum enim sensitiua pars heroycam adepta est uirtutem (quæ nihil aliud est pro nunc q; plenaria habitualis obedientia sensitiui appetitus ad rationem) tunc ad rationem & intellectum conuersa est, & hoc pacto effecta est anima rationalis intellis, qui vulgari nomine angelus nūcupatur, & hæc est aīæ rationalis beatitudo & hæc ſm fatuos īmortalitas, quā diogenes hyrus, Soc. Plato, Seneca, & alii stoici suis laboribus credunt adipisci, quod si econuerso intellectus ad sensitiuam partem conuertitur, hæc conuersio trāslatio animæ est in dæmonicam naturā, fit aūt hæc cōuersio modo opposito, cum enim rationalis pars assuescit sensitiuo appetitui, acquirit brutalitatem, quæ uitium est oppositū (ut ita loquar) heroicę virtuti, & huius acquisitio rationalis partis conuersio seu casus nuncupatur, & tunc rationalis anima dæmō effecta est, eo quia ad turpe, & priuationem conuersa est: erunt ergo dæmones

apud

apud eum species brutalitatis, quas anima rationalis acquirit ex casu ad appetitum sensitiuum, quod si ad iram assuescit, in dæmonē irę vertetur, quod si ad gulam, in dæmonem gulę, & eodem modo in aliis dicendum, ecce igitur differentia huius ad illam positionem, prima quidem animā fieri laruas & dæmones dicit, easque similiter prauas effici, secunda dicit species brutalitatis dæmones fieri, prima rursum in corporib⁹ animas fieri dęmones inquit, post translatione a corporibus eas exerceri officio dæmonum, secunda vero, & in corpore effici, & in eo exerceri officia dæmonum dicit, quoniam extra corpus nihil ponunt, nisi intellectum impatibilem substātia sua bonū & perfectum, hæc sunt quæ peripatetici sentire uidentur: Ex his apparet quid mistici veteres intellexerunt per dæmones, & cur tot eis attribuunt, huius enim magni inuenti est bonum, hoc autem bonum est rudium regimen, atque felicitatis adeptio & bonorum nō destructio, si enim praui natura aliquam suspitionem non haberent ex dæmonibus, vtique bonos riderent, & sic totus mundus cōfunderetur, tale ergo inuentum aliquam habet veritatem & rationem, nullum enim probabile omnino & ex toto falsum est, ut tradunt sapientes sunt autem argumenta harum positionum ea quæ diximus capite. 3.

In quo per argumenta Procli destruūtur positiones peripateticorum. Cap. 7.

PRoclus vir magne auctoritatis in Platonis alcibiadis commento has hereses refellit, quæ etiam ante eū fuerunt quandoque creditæ, & primo quidem primā, quoniam vna natura diuersa genere ab altera non potest conuerti per habitudinem aliquam in illam, modo rationalis anima est natura diuersa valde a dæmonica ergo nō potest conuerti in illam. Amplius auctoritate Socratis in republica dæmon semper eodem pacto vniuersa custodit, atque immutabilis existit, nec vno tempore vitam vnam, alio aliam vitam eligit, rationalis autem anima est valde in motu atque uariabilis. ergo rationalis anima nō potest effici dęmon, & per hęc fere argumenta refellit secūdam positionem, & auctoritate Socratis in republica, & argumento tali: quoniā .s. acciderat sæpe sępius in vna & eadem anima rationali fieri dæmonem nunc, cras vero aboleri, quoniam mutari potest anima a vicio in uirtutem & econuerso, & sic sæpius atque sæpius, nūc dæmō, nunc angelus, in eodem subiecto fierēt, propter quod Socrates in Phedone inquit eundem esse dæmonem ex ipsa genitura usque ad indicis vitæ præsentiam nos gubernās, ad hæc difficile autem est maxime primam positionē saluare, cur animæ illæ permaneant post mortem, erūt enim sine operatione, & sic ociosæ, & erunt absque proprio pfectibili, ac proprio instrumento, & per consequens superflue, & principiis peripateticorum dissonum.

In quo peripateticorum positio defenditur per auctoritatem Pythagoræ. Cap. 8.

HÆC argumenta proculdubio paruam ac debilē calumniam pariunt contra peripateticos, vnde Pythagoras Chrotoniates, uir magnæ auctoritatis, qui finxit ad populorum regimen, ait enim animam rationalem hoc corpus exire illud intrare, & sic quæ rationalis olim erat, postea irrationalis & brutalis efficitur, & quæ hominis, postea porci, quod Origenes intelligit ad verbū & (ut mihi uidetur) male, Simplicius enim in peripatetica familia peritus in commentariis, quos scribit de anima Pythagoram mistice hæc tradidisse, fert animam quidem rationalem conuerti ad brutalem, & eam exire atque aliud intrare secundum effectum dicit, quæ enim brutalitatem porci consecuta est, eam ipso hinc exire a corpore hominis, & in porcum intrare dicit, pro quanto amplius rationem obmisit & brutalitatem porcinam consecuta est quod si hæc Pythagoras sentit (ut pbabile est apud plures græcorum) nō sunt accusandi peripatetici, ut Proclus inquit, primum ergo argumentum deletur, quoniam conuersio illa non est secundum substantiam, sed secundum affectum, & habitudinem. Sed quid de auctoritate Socratis vt (mihi videtur) non potest glossari, sentit enim oppositum sine dubio, licet interdum nos eum reduximus ad peripateticorum positionē, per auctoritatem Alexandri Rhodii, sed nunc eum sentire diuersum sentimus, & per consequens in schola peripateticorum nō est audiendus.

Amplius quid erroris est, in vno & eodem subiecto varias fieri formas, secundum affectum non secundnm substantiam, potest enim in vnamet anima rationali, nūc dæmonem fieri, nunc intellectum seu angelum, nō quidem secundum substantiam, sed secundum affectum, vt satis expressimus, & sic remotum est argumentum Procli, vltimum autem satis difficile est saluare, & forte propter illud labitur Auerrois ad errorem. Mirabile enim est ponere substantiam aliquam ociosam perpetuam & violentam (vt ita dicam) secundum peripateticos, nisi forte illud sit secundum indiuiduum, nihil enim forte prohibet aliquod ociosum esse secundum indiuiduum apud peripateticos, sed totam speciem frustrari vetant, satis ergo erit ut in tota specie animarum aliqua sit, quæ cōsecuta sit finem suum. v3. felicitatem, quam post mortem retinet in stella compari, vt diximus in libro de intellectu, hæc quidem in trāsitu sint dicta, quoniam latius loco suo sunt pertractata. Quomodo quidem argumenta Procli nihil concludant, per hæc perspicuum. Ex his ergo secundum peripateticos erit palam, an sint dæmones, quidem sint, quales etiā sint, & propter quid sint, vt in principio quærebatur.

In quo narrantur auctoritates pro opinione peripateticorum. Cap. 9.

SVnt autē primæ opinionis auctores. Empedocles, Pythagoras chrotoniates, & in multis locis Plato. Emped. nāque lōgæuos dæmones fieri has aīas putat a corporeo aīas munere liberatas, laudabiliū, quoque viro rū Ethereos dæmonas, improborū vero nocentes. Pythagoras etiam in suis aureis versibus idem sentit dicens. Corpore deposito cum liber ad Ethera perges, Euadēs hominem factus deus Etheris almi. plerique præterea ex Platonis magisterio idem sentiūt, adiicientes easdem animas anno demum millesimo terrenū corpus resumere, licet Plato in policia tyranni animam facit excruciari post mortē ab vltoribus Ex quo apparet aliam esse animam, aliū dęmonem, siquidem quod cruciatur, & item quod cruciat, diuersa eē necesse est, quodque opifex deus ante dęmones instituit, sed in quo differunt a peripateticis alias diximus, in libro nostro de intellectu, nunc autem qui sint primā opinionē sentientes, satis sit dictū.

Augustini Niphi de dæmonibus
Liber primus finit.

AVGVSTINI NIPHI DE DEMONIBVS LIBER SECVNDVS.

In quo narratur argumentum Platonicorum probans dæmones esse. Capitulum primum.

VOD quidem dæmonum natura sit alia quidem atque alia a causarum naturis & corporibus cœlestibus, quasi interstitio diuinorum corporum et terrenorum testis est tota græcia, omne latium, omnisque barbaria, gratulationesque populorum libris editis ad memoriam perpetuitatis, & hoc tota fere schola Platonicorum conatur approbare, & arguere, & argumentum sic ordiri potest, si extrema sunt in rerũ natura opus est medius illorum esse vt Aristo. ostendit in libro de cœlo, ubi probat numerum elementorum esse quaternariũ, sed extrema sunt. vʒ corpꝰ diuinum & impatibile, vt cœlestia corpora, & corpus caducum patibile, ut animalium & hominum & plantarum ergo & medium horum erit secundum quicquam patibile, secundum alterum vero æternum, & impatibile. syllogismus est hypotheticus continuus a positione antecedentis ad positionem consequentis, & eo vtitur Aristo. in libro de cœlo ad probandum numerum elementorũ, tale medium tenere naturam dæmonum declarat magnus Calcidius in commento Timęi Platonis, habet enim horum natura cum diuinitate cõsortium propter immortalitatem, habet etiam cum occiduis cognationem, quia patibilis est, nec immunis a passionibus, cuius affectus nobis quoque esulit, syllogismum praeterea talem dedit Lucius Apuleius madaurensis, in libro de deo Socratis, idem Proclus in Alcibiade longis verbis astruxit, Iamblicus quoque in eo libro quem edidit de misteriis ęgyptiorum, Chaldeorum. Assiriorum, idem mortiuum induxit Porphyrius in libro de occasionibus. Psellus etiam in libro de dæmonibus idem argumentum lusceperunt tanquam demonstrationem: hi autẽ & alii vtentes argumento tali acceperunt a Platone horum principe in multis locis, præcipue in Symposio, ubi ad uerbum argumentum id tradit, quo ergo platonici dæmonum naturam ponant, patet.

Iu quo narratur persuasio Lucii Apulei. Cap. 2.

VCIVS Apuleius in familia Platonica magnus, in libro de deo Socratis conatur horum naturam testari esse alteram, atque reperiri bona ꝑ suasione, quæ (vt mihi videtur) potest hac forma colorari: quodlibet elementum licet esse plenum aliquo genere animalium, vt aqua quidem piscibus, terra animalibus terrenis. Ether stellis, quæ sunt animalia diuina æterna simpliciter atque impatibilia ergo elementum medium debet plenum esse aliquo genere talium, nullum potest esse tale, nisi genus dæmonum, ergo erunt dæmones, & in aere ꝓpositi, secundum modum declarandum, quod forte Orpheus inquit his verbis. mundus hic inferior est plenus diis, vt Aristo. refert in libro de mundo.

In quo soluitur & impugnatur hæc persuasio. Capitulum tertium.

DVpliciter quidem reprehenditur hæc persuasio Primo quidem, quoniam Ether non est locus stellarũ, declaratum est enim cœlum vbi sitæ sunt stellæ esse alterius naturæ a quatuor elementis, immo esse naturæ tertiæ, & per consequens non est naturæ igneæ, vt sentit sucius. Secundo vero quoniam aues aeri tribuuntur ab omnibus, cuius persuasio est, quoniam elemento caduco, atque acciduo, debentur animalia caduca, atque occidua: talia autem animalia sunt potius aues, q̃ dæmones. erit ergo aer plenus auibus, propter quæ deliramentum videtur persuasio Lucii Apulei.

In quo defenditur persuasio hęc secundũ posse. Capitulnm quartum.

ET prima quidem calumnia refellitur quoniam Platonis est sententia corpora cœlestia eẽ naturæ igneę, & sic esse quatuor elementa tantum. & non quintũ corpus ut schola sentit peripateticorum. vʒ terram, aquã: aerem, & ætherem, nec aliud vltra hæc datur Sed an elementum quintum detur, non ex postulat persuasio Lucii, nec forte argumenta Aris. in meteoris, & in lib de cœlo, multum valent aduersus Platonem, ut quandoque dicemus. Lucius ergo Apuleius persuadet ex hypothesi. vʒ. stante põne Platonis, & propterea hæc persuasio est tãtum: secundam autem confutat Lucius ipsemet in suo lib. tribus forte suspitionibus. Primo quoniam nulla auis vltra mediam regionem ac olympi verticem sublimatur. ergo erit plusquam dimidium vacuum. Secundo quoniam volatile genus sempervictus suos in terra sumit, ibidemque pabulum & cubile. Tertio cum fessę sunt aues terram petunt, ergo eis locus est conueniens. ergo non aer. erit ergo aer vel vacuus vel aliquo genere animalium plenus, & si detur licentia fingendi nullum nisi dæmonicum erit.

In quo inducitur tertia persuasio Platonicorum fere omnium. Cap. 5.

SVpponunt fere omnes Platonici vt Porphyrius in libro de responsorum philosophia cõscripto, & Calcidius in commento Timæi, & alii fere omnes Platonici qui in hac re loquuntur, diis non esse sacrificium, vel elemosynam, uel terrenum aliquod offerendum. Secũdo accipiunt esse necessarium sacrificium aliquod terrenumque offerendum esse alicui mediante quo deus nos regat & custodiat. Ex his dant dæmones esse, quibus elemosinæ, sacrificia terrena munera sunt offerenda, & orationes vt ipsi deo proximi, deum orent atque trahant ad nostri nostrorumque curam persuadet autem Porphyrius primã hypothesim, primo, quoniam nihil materiale inueniri potest quod immateriali deo non sit obscænum. Amplius bonorum nostrorum deus non eget. ergo superfluit hæc deo offerre. utitur postea Theophrasti auctoritate, cui placuisse ostendit, non diis, sed dæmonibus dũtaxat esse sacrificandum, & in tantum in hoc errore creuit Porphyrius ꝙ neque defunctis voluit elemosynam esse exhibendam, non enim inquit aliorum iniuria deus placatur. Quę q̃dẽ igitur mouerunt Platonicos hæc sunt.

In quo soluuntur persuasiones hę secundum fundamenta peripateticorum. Cap. 6.

QVid autem sit de opinione in se dicemus, nunc vero quanto valeant hæ rationes dicamus, et primo Auerrois in libro de cœlo primo apud commentum vigesimũsecundũ, et alibi frequenter, dedit rñsum ap

primum,

primum, sunt enim duæ naturæ extremæ v3. simpliciter æternum impatibile atq; incorruptibile, vt totũ genus separatorũ, & est alterũ extremũ v3. caducorũ oĩum corporalium, vt animalium, plantarum, elementorũ, & reliquorum, quæ sub luna habitant, horum medium dedit corp⁹ cœleste, natura quidem æternum, potentia autem uariabile, & mobile secũdum motum cum caducis coit, secundũ motorem vero cum abstractis, nec datur aliud quoddam medium vt Platonici fingunt, immo ut Aristo. tradit in octauo physicæ auscultationis, cœlum est quasi ligamentum æternorum & temporum. Decipitur præterea Luci⁹ pace sua in sua persuasione, credit enim elementum debere esse plenum animalibus omnino & necessario, ac si animalia sint propter elementa, ut ea v3. implerent atque decorarent, & est totum oppositum, sunt enim animalia fines elementorum; & nos quodammodo finis omnium ut tradit Aristo. in physica auscultatione, propter quod dicendum elementum aeris esse uacuum ab animalium genere, nec propter hæc ociosum est, subseruit enim reliquis elementis & mistioni animalium, & pro parte auibus saltem, & licet terra & aqua sint decorata animalibus, hoc non est ex merito elementorum, sed necessitate animaliũ, vt declarat Aristo. in lib. de causa motuum animalium, & quanto deterius decipitur Porphyrius in sua ultima psuasione, & contradicit philosophiæ & theologiæ: & omnibus uere sentientibus: docuit enim Arist. cultum eẽ exhibendum diis in suo lib. Polyticorum: docuit etiam dona & templa magna deo edenda esse: & hæc ptinere ad magnanimum in quarto libro ethicorum: quãtum quoque contradicat theologis Eusebius Pamphylus in eo lib. quẽ scripsit de preparatione euangelica declarauit: rationes autẽ Porphyrii (ut mihi uidet) sunt derisibiles: primo quoniam dona non exhibentur diis: ut eis per necessaria uel utilia, sed dona sunt nobis collata: deo uero vt ei cuius gratia: & propterea deus non eget his: sed nos illis egem⁹: dei tanquam eius cuius gratia hæc & alia fiunt ut Aristo. declarauit, hęc ergo argumenta Platonicorum non dant dæmones esse, nec dialecticę, nec demõstratiuæ, & ideo opus est ut alia uia incedamus, ad horum probationem, ac ad peripateticorum confutationem.

In quo enumeratur gradus viuorum & eligitur via cõueniens ad propositum.

Cap. 7.

ENumerandi sunt gradus uiuentium, ut per eos demonstremus dæmones esse, sunt autem opera tria. v3. nutrire, sentire, & intelligere, gradus autẽ q̃nq; v3 intellectiuum, sensitiuum, appetitiuum, motiuum, & uegetatiuum, potentiæ autem quatuor, ut diximus in libro nostro de anima, est autem iste ordo, ut Aris. dicit in libro de anima, ubicunque est alter istorum graduum, id uiuere dicimus, & quoniam in plantis est ultimus tãtum, ideo eas parum uiuere dicimus, & de reliquis consequenter dicatur, est autem iste horum ordo, ubi est intellectiu⁹ sunt omnes reliqui & non conuertit exceptis æternis vbi est intellectiuus appetitiuus, & forte apud Platonem sensitiuus & non vegetatiuus. Ex his facile est syllogizare dæmones esse, & hoc quidẽ medio cõmuni & probabili. v3. per opera magorum, nulla est via potior. primo, qa opera illa non possunt reduci nisi in naturam talem qualẽ dicemus esse dæmonicam, secundo quoniã erit vera demõstratio, quia & ideo talia opera sunt cõuenictissima demõstratio ad propositum. Quot quidem sint viuorum gradus, & quæ via sit conueniens ad propositum nostrum, per hæc vtique perspicuum nobis sit.

In quo narrantur quot sunt opera magorum ad intellectum pertinentia. Cap. 8.

ENumeranda sunt opera magorum quæ ut fertur fiunt per statuas, circulos, imagines, incantationes: & reliqua. Ex quibus erigetur demonstratio, narratur itaque apud historicos, vt Porphyrius dicit, statuas factas, quævulgari nomine idola dicuntur deificata, dedisse plurima responsa hominibus, in quibus cognitio futurorum nobis præsit, testimonium huius effectus quandoq; extitisse non adduco, est enim valde probabile quasi ab omnibus. Amplius uidemus omnes leges hæc prohibere valde, & perspicuum est prohibitionem debere esse de entibus. Rursum tot ac tantæ historiæ romanorum hæc narrant, ut superfluum sit eas enumerare, ac proculdubio nisi historicus viderer potius q̃ philosophus memorarem plurimas historias vetustorum in huius operis apparẽtia; malo enim mancus videri q̃. philosophi metam trãsgredi. Secundum opus ꝙ magicis artibus perspicuum est, ac recensetur communiter est loquela, tradunt enim magi nõ tantum per statuas uerũ per circulos, quasdam apparere imagines, quæ eis loquuntur, & ad propositum, nec hoc est tantum magorum inuentum sed commune, & ꝑ multas veterum historias comprobatum. Tertium magorũ opus est occultorum manifestatio, tradunt enim per tales imagines in circulis loquentes multos esse reuelatos thesauros & multos pauperes euasisse diuites, & ne longe petam nostra mater (qua ueracior non est inuenta) audiuit vocem senis, qui copiam tantam bonorum pollicebatur, ut quasi locus illius non inueniretur capax, quod cum reuelasset euanuit copia bonorum, & relicta sunt vestigia eorum, & ego & nostri testes sunt qui locum viderunt, et vasa, & res conuersas in externas naturas, nec hoc est fabula, est enim approbatum in aliis per infinitas fere historias. Quartum est documentum nobis collatum ab huiusmodi statuis seu imaginibus, tradunt enim factas esse imagines, & huiusmodi a quibus homines discunt, mores, doctrinas, artes, itinera, interpretationes somniorum, auguriorum, & alia multa documenta, in quibus nullus homo ex puris naturalibus ascẽdere posset, vt Auerroes inquit in libro destructio destructionum & pro parte in libro de somno, legimus enim multos nostros philosophos dæmonem habuisse domesticum, a quo hæc & alia didicerunt, vt forte de Socrate ferunt Platonici, hæc quatuor opera per magicos comprobata ad opus animæ spectant rationalis, vt perspicuum est omnibus, possunt autẽ induci multa alia opera magorum ad intellectiuum graduum pertinentia, quæ breuitatis causa relinquo. Quot quidem opera fiant per magicos perspicuum sit in tantũ.

In quo narrantur opera alia pertinentia ad partem motiuam, quę fiunt per magos. Cap. 9.

QVærenda sunt nunc rursum alia opera vitæ quę per magos fiunt, quorum primum est translatio corporis visilis ad inuisile, tradũt enim magi multos homines præsentes nobis, & sensiles subito esse factos inuisiles, vt sunt strigæ; de quibus est fama, retulit nobis hereticæ prauitatis inquisitor patauinæ prouinciæ, se multos & multas harum habuisse, a quibus hęc & multa prophana audiuit, & hoc proculdubio comprobatum est multis vetustis historiis. Secundus est motus imaginis, & statuæ, tradunt enim ipsi magi fecisse imagines, quę non tantum se mouent de loco ad locum, sed nos mouent ita velociter, ut nullus equus posset nos ita ferre, et diuulgatum est uirum quendam extitisse coram duobus iudicibus in ciuitatibus remotissimis in medietate hore, & hoc testatur & theologi & philosophi plurimi, & historici. Tertio promittunt magi se posse facere formas conuenientes egritudinibus quas nullus medicus faceret, cõuenientes ꝑlio, & aliis nobis occurẽtibus, & q̃ legit horũ libros inueniet plurima taliũ, quę nõ sunt enarrãda, neque exarãda ne libros nostros impleamus alienis inuẽtis: & hæc q̃dẽ opa sunt q̃ spectãt ad partẽ motiuã, & per consequens ad appetitiũ et

forte senium ſm Platonem. Quę quidē igitur opera fiant magicis artibus ad partem motiuam pertinentia hęc ſunt.

In quo erigitur demonſtratio ad propoſitū. Cap. 10.

QVod ſi actus hi eſſe nō poſſunt a virtutibus cœleſtium corporum, nec a virtutibus rerum generabilium, nec a virtutib⁹ imaginationum magorum, nec ab alio quo uis, & ſint veri non ficti, opus eſt vt ſint formę alterius naturæ a ſubſtātia cœli & rebus materialibus, & imaginatiuæ magorum, & hæ ſunt quæ vulgari nomine dicūtur dæmones, & verbo gręco dimones, hac enim cōſimili via Ariſ. inceſſit ad ꝓbandum quintum corpus eſſe alterius naturæ ab elementis, quoniā operatio eſt alterius naturæ ab operationibus eorum. Si enim operatio dat formas eſſe, & talis operatio talem formā, erit nobis methodus cōueniens hæc ex magicis artibus, & earū operibus, & actibus, concludēs dæmones eſſe, & tales habere naturas diuerſas. ſ. ab animalibus terrenis & cœleſtibus & formis rerum naturalium, ꝙ ſi dices actus hos per magos promiſſos eſſe deliramenta, & fabulas, erit hæc reſponſio calūnia quędā, negare tanta, & tot diuulgata ac probabilia, & hiſtorias has. Ariſ. n. approbat mūdi æternitatem ex memoria inuicem tradita patrum. et ſomnia eſſe vera interdum per communiter dicta, negatis. n. hiſtoriis rueret tota policia, et omne decus ciuile, nec peripateticos credibus eſſe ita fatuos, ut hiſtorias negent, cum Ariſtote. eorum princeps eas maxime ſectetur, qualis ergo methodus eſt ad demonum inuentionem patet. Adhuc perſpicuum, quoniam hæc demonſtratio non eſt ſimpliciter, ſed ex hypotheſi et certa et firma abſolute ipſi mago, cui actus hi ſenſu videntur, nobis autem erit ex ſuppoſitione: ut ſi illi actus ſint, et nō poſſunt aliunde prodiiſſe, nec ab alio agente effici, et ſic vnamet demōſtratio alicui erit certa ac abſoluta, alteri autem ex hypotheſi.

In quo narratur poſitio hermetis per quam ſaluat effectus magorum. Cap. 11.

HErmes Mercurius Triſmegiſt⁹ ægyptius, opinatos eſt opera magorum fieri a ſtatuis ſeu imaginibus, ꝭ autem fit pro quāto ſtatuæ illæ ſeu imagines tales a corporibus cœleſtibus ſortiūtur gradum vitalem, duplicem. ſ. rationalem ſeu intellectiuum et motiuum, inquit. n. hermes, quemadmodum deus effector eſt deorum cœleſtium, ita homo fictor eſt deorum qui in templis ſunt, humana proximitate contenti, ſtatuas dico animatas ſenſu et ſpiritu plenas tantaque faciētes et talia ſtatuas futurorū præſcias, eaſdem de ſomniis et multis aliis rebus ꝑſcientes, et imbecillitatem hominum faciētes, eoſque curantes triſtitiam letitiamque dantes pro meritis: hæc hermes, in q̄bus patet primo operationes rationalis partis ꝓuenire ab imaginibus, ſtatuis: idolis, & talibus immediate quidē a principio vitæ, quod ſortiti ſunt virtute animarum cœleſtiū, & ſtellarum, a corporibus cœleſtibus non tanq̄ a cauſis vniuerſalibus, & primis, ab ipſis magis quoque tāquā a diſponentibus, & pręparantibus ſtatuas, & res materiales ad opera hæc, quæ capitibus proximis enumerauimus, & tunc perſpicuum eſt hæc opera nō ducere ad naturam mediam dæmonicam ſed ad principium id vitæ quod cōtinetur in ſtatuis, idolis, figuris, & reliquis per magos adminiſtratis, a quibus quidem igitur proueniant opera magorum patet.

In quo refellitur poſitio hęc hermetis. Cap. 12.

REfellitur quidem hæc poſitio multipliciter, primo, quoniam multa opera magorum eorum quæ diximus fiunt ad quæ nulla ſtatua, nulla imago, & nullum ſignum ſenſile occurrit, licet enim forte verbum hermetis poſſet euitare dæmones ab idolis & ſtatuis, in aliis tamen, in quibus hæc non ſunt, euitare non poteſt, multiplex eſt eni pars magicæ, vna quidem de imaginib⁹, alia de figuris & circulis, alia de ꝑcantationibus, & aliis fere infinitis modis, quos magi teſtantur, niſi forte dicatur (vt peripatetici fingūt) ꝙ in omni opere magico cōcurrit materia aliqua, in qua fit operatio, quę materia eſt res ſenſilis: vt vel ſtatua, vel imago, vel figura, vel aliquod talium, et ꝙ talis res ſenſilis ſortitur gradum vitæ a corporibus cœleſtibus pro operationibus talibus, ad quas ꝑparāt magi. ſed hæc euaſio nulla eſt, & peripateticorum quidā valde recētiores obiiciunt primo, ſtatua & talia non poſſunt recipere a corporibus cœleſtibus formā ſubſtātialem, principium vitæ eſt forma ſubſtātialis. ergo ſtatua nō poteſt ſortiri principium vitæ: minor apparet, quoniam uiuere uiuentibus eſt eſſe, maior probatur, quoniam impoſſibile eſt aliquod recipere formam ſubſtantialem, niſi amittat priorem, qualis non perditur in propoſito. Secundo tūc ſtatua iſta haberet ſenſum quod falſum eſt, quia tunc haberet tactum. Tertio tunc ſtatuæ tales eēnt ignobiliſſimæ: quia nō genitę ex ſemine, ſed viliores animalibus ex putri materia ortis, & alia multa adducunt. Adhuc hæc poſitio defendi poteſt ab his, primo, quoniam conceſſo ꝙ principium vitæ in talibus ſit forma ſubſtantialis: nō opꝫ ſemper ad generationem formæ ſubſtātialis corrūpi priorem: ſecūdum hermetis ſententiam: cum talis forma nō fit per extractionem & exitum a materia, ſed per inductionem eius in materia. Amplius, forte diceret hāc ſtatuam habere ſenſum non quidem vniuocum cum ſenſibus animalium generabilium, ſed alterius rationis, uel forte diceret eas non habere ſenſum aliquem ſed de principiis vitæ intellectiuum, & appetitiuum, licet hermes videtur ſentire primā partem in verbis ꝑdictis. Poſtremo diceret hermes ſtatuas tales eſſe nobiliores ſimpliciter animalibus generabilibus, quoniam eorum forma eſt perfectior, & nobilioris operationis ſecundum quid, non ignobilioris, ſed vtcunque ſit aliter oportet refellere talem poſitionem.

In quo refellitur poſitio prędicta ſecundum rei veritatem. Cap. 13.

SVbtilius vt mihi videtur ſecundum peripateticorū fundamenta refelli poteſt hæc poſitio hermetis, & primo petām quid ſit tale vitæ principium in ſtatuis & talibus, forte acquiſitū a cœleſtib⁹, uel ſubſtātia uel accidens, accidens dici non poteſt, primo quoniam operationes talium ſunt nobiliores operationibus omnium accidentiū, non enim aliquod accidens poteſt exercere op tale, quale exercent ſtatuę, ut loqui, diſputare, docere, occultorum reuelatio, & alia talia, & ſi accidēs poſſet eē principium talium operationum & ſimilium, tūc poteſt teneri omnem formam cuiuſcunque rei naturalis eſſe accidēs, quoniam nullā uia eſt niſi operatio ad oſtendendum formam compoſiti naturalis eſſe ſubſtātiam & non accidēs: & ego credo ꝙ nullus niſi ſtultus ad hermetis mētem hęc ſomniaret. Si autem dicatur tale principium eſſe ſubſtantiam (vt eſt neceſſarium dici) Tunc petemus cum non poſſit eſſe materia, nec compoſitum, ſed forma, qualis forma: vel æterna uel generabilis, inter æternū & generabile non dederunt philoſophi medium, ſi generabilis, tunc ad hæc ſequuntur fere infinita impoſſibilia, & hoc primo, cum talis forma ſit anima, ex quo eſt principium vitæ, erit hæc anima, vel rationalis, uel ſenſitiua, uel uegetatiua, philoſophi enim non dederunt alias ſpecies animarum, niſi q̄s dederit aliam phantaſtice, & ſi quidem anima talis erit vegetatiua, erit ſtatua in genere plantarum, & ſi ſenſitiua erit in genere brutorum, & ſi rationalis, erit homo, & valde riſibile erit totum hoc dicere. Amplius, ſi hæc forma erit generabilis, erit deducta de potētia materiæ, omnis enim forma generabilis (ut dicunt philoſophi) eſt educta de potentia materiæ. Adhuc ſi generabilis. ergo recepta in materia mediantibus diſpōnibus qualitatiuis, & quātitatiuis.

Rurſum ſi generabilis, erit inducta vel ex ſemine, uel per putrefactionem, iterum ſi generabilis augumentabilis

tabilis & diminuibilis, et tot potest enumerare incommoda quot vis, & si detur q. sit forma æterna, tunc erit dæmon, cum non sit intellectus cœlestis, nec deus, & fingas si potes, hæc igitur sunt quæ mihi videntur diceda ad improbationem positionis Hermetis, quæ alias perscrutati fuimus alibi. Quomodo quidem igitur hermetis positio refellatur perspicuum modo est.

In quo narratur positio Alex. Aphrodisii. C. 14.

LEgimus his diebus librum Alexã. peripatetici quem de magicis scripsit, vbi reperimus modum satis pro peripateticis conuenientem ad hæc, & reducam eũ ad formam, accipiẽdum ergo primo in tota sphæra actiuorum & passiuorum esse cœlorum virtutem in rebus diffusam, vbi continẽtur omnia opera possibilia fieri a rebus naturalibus, est. n. hæc virtus potẽtia oĩa opera naturalia, vnde quemadmodum in sensitiuo cõtinetur vegetatiuũ, & in intellectiuo sensitiuum, nõ quidem actu, sed potẽtia & virtute, sic in virtute cœlestium his diffusa continentur operationes elemẽtorum viuorum, & omnium, erit ergo virtus illa, sicut ars, & causę secundę, sicut artifices. Secũdo accipit aliquod posse fieri concursu rerum naturalium quod nõ põt fieri ab vna tãtum re naturali, quod etiã accipit in libro suo de aĩa, aliquod. n. põt fieri a duobus elemẽtis, quod forte nõ põt fieri ab vno elemẽto, & aliquod a tribus quod nõ a duobus, & sic cõsequẽter aliquod põt fieri cõcursu oĩum rerum, quod nõ põt fieri cõcursu duarum vel trium rerum. Tertio accipiẽdum multa opera similia vnum fiunt a rebus naturalibus seorsum acceptis, et hoc declaratur per ea quæ dicit Aris. in lib. quẽ scripsit de mirabilibus auditionibus, ubi ostẽdit in quibusdã lapidibus esse uirtutes tales & tãtas, aliqui. n. lapides virtutẽ habent talem, vt qui eos portauerit nõ iniustificabitur a feris, ut lapis ille modain nũcupatus, qui reperitur in tygride, ut Aristo. d. Similiter fert ibidem herbam quę charisia nũcupatur inueniri in mõte hygero, quam si mulier portauerit trahet homines ad earum amorem, ãit ibidem capras in crete (postq̃ sagittãtur) recipere dithamũ, quæ ibi nascitur & cõfestim eiiciũt sagittas, & alia multa fere infinita narrat q̃ superfluit dicere. Ex his apparet in rebus seorsum inueniri uirtutes mirabiles, & si tãtum põt vna res naturalis sola q̃tũ ergo poterit congregatio multarum rerũ naturalium: his igitur tribus suppositionibus acceptis ꝟm Alexã. õiam põt inueniri modus quo saluenẽ opera magorum siue dæmonibus, dicendum itaq; q̃ cũ aliqua res sensilis, uel multæ res sensiles, habẽtes virtutes certas ac determinatas, cõgregẽtur in quadam vna forma atque ptãte, seruatis horis cœlestibus & aspectibus & aliis ex parte cœlestium motuum, & seruatis etiam aliis ex parte locorum condictionum & circũstãtiarum a magicis dictis tũc virtus corporum cœlestium in rebus omnibus dissemina ta actuatur, & quasi reducitur de potẽtia ad actum: & operatur ꝟm meritũ materiæ quam magus præparauit, opera ergo magorum nõ sunt imediate a dęmonibus, sed immediate a uirtute cœlestium corporum, tãquam a cã per se ab ipsis rebus naturalibus ordinatis ad vnũ meritũ: tãq̃ ab organis: ab ipso mago, tanq; a cã remouẽte prohibẽs: huius autem signum dedit Alex. q̃m magi certũ stellarũ sitũ cõsiderant adhibẽtur etiã quædã herbarũ & aliarum corporalium rerum auxilia, quasi ad præparãdã inferiorẽ materiam, pro susceptione virtutis cœlestis, quẽadmodum ergo radius solis latus super semine plãtæ actuaẽ, & facit plãtã, & supra carnẽ vaccæ putrefactam facit vespã, & latus supra alia atque alia materia, aliter atque aliter disposita facit aliam, atq; aliam formam sic virtus cœlestis: cum sit potentia oĩa, lata super alia atque alia materia disposita a magis, facit aliã, atque aliam operationem, & vt Alexã. inquit qui considerasset quãta sit rerum potẽtia & cœlestis vigor, hæc & plura & maiora opera posse p magicas artes fieri nõ ambigeret, sed quoniã occultus est modus, quo virtus illa possit actuari vel (vt recti⁹ loquar) cõtrahi a rebus naturalibus, & occulta potẽtia rerum, & mẽsura cõgregationis earum etiam latet, hinc nos latet opera talia posse fieri per hæc sic ordinata, mihi autẽ inquit, multo latentius erit, q̃uo a virtute separata æterna (qualis est potentia dæmonica) possit effici opus hmõi, & maxime cum sit quasi principium apud sapiẽtes, nullũ nouũ posse effluere ab antiquo æterno & separato. Quo modo quidem igitur saluãtur opera magorũ apud Alex. pspicuũ.

In quo narratur defensio, & q̃o Alexã. C. 15.

ACcidit autem Alex. q̃o magna, quid sit. v3 virtus hæc cœlestis in sphęra actiuorum & passiuorũ diffu'a quæ est potẽtia oẽs rẽs, uel substãtia, vel accidens, queadmodum aduersus Mercurium instetimus ad quã q̃onẽ non vidimus Alex. respondere potest autẽ forte responsio pro Alexã. colligi cõsequẽter ex dictis ab eo: & dicerem primo talem virtutem nõ esse accidẽs, vt p argumẽta aduersus Mercurium dedimus. erit ergo substantia, & cum diuersas sortiatur operationes vendicabit etiã sibi diuersa nomina & rões. in quibusdam. n. sortieẽ rõnem & nomen naturæ, ut si per ipsa operãtur opera naturalia, in quibusdam rationem & nomen animæ sensitiuæ: vt si per ipsa operabũtur magi opera cõueniẽtia sensitiuæ parti, in quibusdam quoque sortietur nomen & rationẽ intellectus, ut si exercebit opera intellectus, & hãc Alexã. in lib suo de aĩa. d esse intellectum agẽtem, quem Auicẽ. colcodeam nuncupat, & The. mũdi animã in pluribus locis, quã Alex. rhodius in lib. quem fecit Antobolo filio de opinione Platonis de anima, reducit ad intellectum, quem ponit Aris videtur n hæc positio cõsona rationi, quoniã pluralitas est uitanda quãtum est pośe, ad quid n. multiplicare tot dęmones, & tot formas, cum sit possibile per vnã formam numero, hæc & plures perfici.

In quo narrantur questiones contra Alex. & qualiter non possunt solui. Cap. 16.

EA autem quæ contra Alexã q̃onem faciunt sunt, primũ est q̃uo ab hac forma ĩmutabili possit nouũ imediate effici, vt cõtra alios ducit ipse. Secundo q̃uo hæc virtus cõtinuari põt statuis, imaginibus, formis, & aliis rebus naturalibus, a magis dispositis ad prædicta opera. Tertio q̃uo tot diuersi dæmoniaci possunt p hãc tot diuersa facere. Quarto an tali intellectui accidit nouũ: & q̃uo est variabilis, & an sciat futura, sicut præterita vel præsentia & an de nouo discat, & quis est modus doctrinæ eius, & q̃uo mouet imaginem nostram ad scientiam, quã ex sensibus non discimus, nec ex memoriis recipim⁹. Rursum quomodo mouere potest linguam materialẽ ad actum locutionis & proferre sermonem cõuenientem nobis & aliis. Adhuc quomodo potest occulta reuelare, & secreta manifestare, quomodo denique nobis documẽta præbeat & alia multa de nouo faciat, nisi dicas talẽ formam variari ꝟm accidentia, vt dicit Auicẽ & facere hæc inquãtum est media natura inter nos, et corpora cœlestia: & tunc multo plura acciderent impossibilia, quę tu si vis enumera, quod si tu aut alius vir modum habet saluandi hæc nolo amplius disputare, sed consentire Alexã & aliis peripateticis, qui dęmones negant. Ego autem longo tempore consideraui, & nec possum, nec potui inuenire alios modos conuenientes in defensione peripateticorum, nisi hos duos, quorum primus fuit Mercurii, secundus autẽ est Alexan. vt mihi videtur, nisi forte proteruiendo dices magorum opera esse verba, sed neque facta, neque verificata, ab aliquo viro literato qui rerum principia & naturas considerat, & si hæc dicas, non poteris negare, quæ sacri uiri asserunt de operibus dæmonum. Nos enim supponimus opera magorum esse saltem probabilia, opera vero dæmonum, quæ asserunt sacri viri esse verissima, quare hac hypothesi concessa, demõstratio saltem erit hypothetica.

AVGVSTINI NIHPI DE DAEMONIBVS.

Liber Tertius.

In quo accipitur per communem consensum dæmones esse. Capitulum primum.

MERCVRIVS (vt mihi videtur) in Pimandro de potestate & sapientia dei libro apertissimis verbis dæmones esse testatur, & hoc non semel aut bis, sed pluries. Amplius vir magne auctoritatis apud vetustos Hesiodus describens finem dæmonem ita tradit, hi quidẽ dæmones sunt Iouis magni, propter voluptatem boni terrestris, custodes mortalium hominũ: & reliqua. Orpheus etiam scripsit eundem & amorem & magnum dæmonem, quod quodam hymno tãgit, merito igitur doctrinæ magnum dæmonem appellat amorẽ, Socrates etiam finxit circa se assiduum dæmonem loqui: vnde in republica dæmonem alterum esse ab anima ostẽdit. Plato etiam in Symposio naturam dæmonis dedit declarauitque dæmones tenere medium inter animas & homines & deos. Adhuc Plotinus in libro de proprio cuiusque dæmones multos tradit, & per rõnes, & per verba, & experientias, in quibus perspicuum est dæmones esse, & quales, & quid & ꝓpter quid sint Xenocrates Platonis discipulus in libro de morte planissima auctoritate testatur dæmones esse qualis, & propter quid, & tu lege eum. Ad hæc faciunt omnes Platonici, vt Iamblicus, Porphyrius Psellus, Calcidius Apuleius, relinquo testimonia vatum, omnes.n. vates dæmones esse testantur. relinquo testimonia theologorum, & ueterum nostrorũ, relinquo indos, chaldeos, ægyptios. Ad hæc præterea facit fama, est.n. ut Calcidius dicit in timæo, quasi per totam græciã hoc diuulgatum, non potest autem confessum ab omnibus, ac diuulgatum, esse in toto falsum. Ad hæc faciunt historiæ, & hæc magi, & pro his magnus peripateticus Theophrastus quem Porphy. sibi testem inducit aperte sentit dæmones esse, & inter Arabes Auic. vir magnus in 10. suæ sapientiæ, uidetur & cum his Auer. quãdoque cõsentire in libro de somno, & in lib. d. d. dispu. 3. licet nõ asserat valde firme, contradicit.n. principiis eius. Algazel Auic. collega manifeste eos cõcedit in sua meta. & in lib. de anima, inter peripateticos etiam Ammonius, Phyloponus, Simplicius, & alii plurimi dæmones esse dant, ꝙ igitur dæmones sint per communem omniũ consensum sumptum sit in tantum.

In quo enumerantur quæstiones circa dæmones. Cap. 2.

CVm habitum sit tum testimonio communi, tum per rationes aduersus peripateticos, dæmones eẽ, & hoc sit acceptum tãquam cõis cõsensus omniũ sapientum, reliquum est expetere de his quæ antiquitus sunt dubitata, quorum primum est, an sit corpus, vel in corpore uirtus, & si corpus, quale corpus, & si tale corp⁹: cuius figurę, & quãtitatis, secũdum est, vtrum sint decem vel quatuor, uel quot, et si plures sint, qualis eorum ordo inter se, tertium erit de eorum loco: utrum vnum aut plura, & vbi sint, quartum erit de eorum fine an sint meliores & præstabiliores hominibus: an peiores: & an habeãt aliquam operationem propriam: & quæ sit illa: quõ vero inter se loquantur: & quõ cõgregentur ad vnum & qualiter vnus alteri obediat: relinquo theologis: Amplius an agnoscant futura contingentia: & quõ erit valde perscrutabile: declarabitur præterea: an mali an boni: & quõ possunt induci a magis: & quæ sint cærimoniæ magorũ: hæc & multa alia suo loco dicẽtur: in quibus ea dicã: quæ potest asserere ratio naturalis: saltem hypothetica: quæ.n. theologi dicũt uerissima sunt. Ego.n. tanquã plis h disputo. Ex quibus solutis patebit an sint: quid sint: quales sint: & propter quid sint.

In quo narratur positio platonicorum circa primã questionem. Cap. 3.

DIsputauerunt Platonici & venerandi patres nr̃i, vtrum dæmones sint substantię corporeæ cõpositæ ex materia & forma, sunt enim, vt Apuleius inqt. genere animalia, ingenio rationalia, & alia quæ post dicem⁹, in hoc cõueniũt Calcidius, Porphyrius, Proclus, Iamblicus, Plotinus, & vt vno verbo perstringã omnes Platonici eos dicunt animalia corporea, & ingenio rationabilia, acceperunt autem hoc ex communi omnium opinione, quoniam patiũtur, & ab igne corporeo, & animo passiua sunt, quæcũque enim patiuntur ab igne corporeo & animo passiua sunt, corporea sunt, nec in aliqua harum propositionum habent ambiguitatem. Amplius aiunt ꝙ dæmones cum corporibus præsentes apparuerunt, & nihil apparet, nisi ut est. Adhuc Basilius arguit, angeli corpora habent cœlestia ergo & dæmones. Sunt enim naturæ inferioris, ergo inferiora corpora habere debent. Rursum omnis forma, cuius operatio est cum corpore, est in corpore, sed dæmon est forma, cuius operationes plurimæ sunt in corpore, vt venerãdi patres, & omnes magi fingunt ergo dæmones erũt in corpore. Item ea quæ sunt finaliter ad opera rerum habentium corpora, sunt corpora, medium enim in finem est corporalius fine, sed dęmones sunt propter nos. vt dicunt magi & Patres & Platonici ergo dęmones sunt corpora. Ex his & aliis multis collegerunt gręci omnes ut Platonici & theologi dæmones esse corpora, & esse composita ex corpore & anima rõnali alterius rationis ab anima hominis, & excellẽtiori fora.

In quo colligitur id quod pertingit ratio naturalis. Cap. 4.

STante hypothesi a principio inductã ꝙ. s. dęmõ nobis pateat ex operatione eius nobis sensili, vt motus localis, loquela, & aliæ operationes partim sine materia partim cum materia, & accepta alia hypothesi ꝓbabili ab omnibus philosophis. v3 ꝙ si aliquod operum est in materia contingit & formã, quæ est principiũ illius operationis esse in materia. Amplius addita tertia. v3. ꝙ in substantiis æternis esse & posse esse non differunt, nec in eis est variatio de materia in materiam, nec transmutatio aliqua corruptiua, vt omnes Peripatetici ac Platonici pariter sentiunt. Adhuc proculdubio consequenter dicemus dæmones habere corpus, & hæc dat ratio naturalis, non quidem absoluta, sed hypothetica, videlicet positis his tribus, ex eo enim quia nobis patent eorum opera, scimus eos habere formam, & quia apparent operationes animales scimus eos habere animas. Amplius ex eo, quia scimus eos habere operationes communicantes cum corporibus, scimus eos habere non tantum animam, sed corpus. Adhuc ex eo, quia sunt æterni habemus eos, non relinquere modo corpora, modo resumere corpora, sed habere corpora perpetua, atque immutabilia, quemadmodum, & eorum substantiæ, hęc (vt mihi videtur) dat methodus naturalis, non quidem absolute, sed ex hypothesi propterea bene dicit Apuleius dæmones sunt genere animalia, ingenio rationabilia, tempore æterna, non enim sumunt & relinquunt corpora, quod enim corpus sumpserunt semel amplius non relinquunt.

In quo

In quo inducuntur obiecta aduersus hęc. Cap. 5.

OBiiciunt autem contra hos peripatetici & theologi nostri latini, primo omne compositum ex materia & forma: vel ex anima & corpore est nouum, vt docuit Auer. in. 12. primæ philosophiæ, commento. 39. Sed dæmones non sunt noui, non ergo ex anima & corpore componuntur. Adhuc vel tale corpus est simplex elementum: vel mistum, vt arguit Aristo. in. 3 libro de anima. Si simplex elementū ergo generabile: omne enim elementum vel habens elementum est generabile: & confirmant quia si aliqua pars elementi habet animam: ergo totum, est enim totum elementū & pars eius vnius rationis & per consequens si aliqua pars est animata, & totum erit animatum & ꝙ non sit mistū relinquūt perspicuum. Rursum formæ æternæ debetur corpus æternum, vt omnes sapientes peripatetici dederunt, sed dæmones sunt formæ æternæ, ergo habent corpus æternum, sed declaratū est in prima philosophia, & in. 8. physicæ auscultationis solum cœlum esse æternum, ergo dæmones haberent cœleste corpus. Item corpora hæc sunt passiua vel impassibilia. Siquidem passiua erunt generabilia & corruptibilia Si autē impassibilia erunt magis æterna cœlis, præterea si sunt animalia rationabilia, ergo sensitiua, hoc est falsum, vt declarat Aristo. in libro de anima primus enim sensuū est tactus, ergo si ibi esset tactus erit mistio & sequuntur infinita inconuenientia, & maxime ꝙ tunc nutrirentur & alia, quæ relinquo, multa alia inducuntur proculdubio quæ possunt per hæc solui.

In quo defenditur positio prędicta. Cap. 6.

QVemadmodum diximus ratio naturalis dat dęmones corporeos esse, sed nō apparet ex methodo naturali quale corpus habeant, si enim appa ret nobis eorum operatio esse æterna, sicut operatio cœlestis corporis proculdubio & corpora talium essent æterna, quomodo sunt corpora cœlestia. Ex alia non apparet eorum corpora esse corruptibilia: quoniam scimus eorū animas esse æternas, & vt diximus anima æterna non copulatur nisi corporei æterno videtur igitur mihi sine preiudicio, primo aspectu dæmones habere corpora vt diximus, eo quia operationes eorum sensibus magorū subiacent, quæ expleri non possunt, nisi per corporis adminiculum. Apparet secundo tale eorum corpus non esse naturæ cœlestis, quoniam moueretur motu circulari, & sic essent corpora cœlestia oportet ergo vel fingere aliud corpus, quod nec est terra, nec aqua, nec ignis, nec aer, uel aliquod horum eis attribuere, vel mistum ex eis. Psellus platonicus videns hæc dixit eorum corpora esse mista, verū a dominio esse aerea, quemadmodum enim gressile animal habet corpus terrenū a dominio, & ideo in terra habitat, & corpus aquatilis animalis aqueum habet, & ideo in aqua degit, sic dæmon corpus habet mistum, licet a dominio sit aer, & ideo in aere habitat, & adiicit quēadmodum gressile animal cibis nutritur terrenis, & pisces aquei nutriuntur aqueis cibis: sic dæmones nutriuntur aereis cibis: & multa alia derisibilia narrat, quæ forte esse possunt vera, sed ad ea non producit ratio naturalis, omne enim nutribile est resolubile, & omne resolubile est corruptibile, & cum hæc & alia considerauimus, tandem visum est nobis dicere aliter ꝙ dæmones habent corpora simplicia penitus, omnino carentia mistione, & quia remotum est fingere quintum elementum (debemus enim euitare inopinabile quantum est possibile) dicerem corpus demonicum componi ex elemento aereo & igneo, vbi debes scire ꝙ semper posterius claudit primum & quoniam terra & aqua sunt quasi equalia & postrema, omne animal aqueum est ex quatuor elementis, similiter & omne animal terreum, ex quatuor elemētis: quoniam sunt postrema elementa, & quia aer est prior terra, & aqua & posterior igne puro, ideo corpus animalis aerei componi debet ex duobus tantum scilicet aere a dominio, & igne a subdominio, & hinc patet eos non nutriri, eo quia hæc elementa purissima non ægent exteriori alteratione, quę per ambos fit, melius tamē intelligitur natura talium corporum. Respondendo ad argumenta. Ad primum ergo Platonici fingunt corpora demoniaca sortiri perpetuitatem ex voluptate dei, vt dicit Timęus, sunt enim dii & dæmones naturis eorum solubiles, uoluptate autem dei æterni & insolubiles, & hæc responsio est Calcidii in Timæo, melius autem dicerē corpora diuersari per animas: & quoniam animæ demonum sunt secundum omnem modum æterne, ideo egēt perpetuis corporibus, & quia corpora animalium terrenorum aquaticorum sunt animarum non egentium talibus corporibus, ideo non sunt corpora talium æterna, vel forte sortiti sunt demones perpetuitatem eorum corporum a simplicitate compositionis: sunt enim corpora demonum pura & simplicissima, modo elementa pura corrumpi non possunt, nec alterari vt dicunt peripatetici, & si dicas habent contrarium ab extrinseco, ergo corruptibilia, vt docet Auer. primo de cœlo, dicerem cōsequenter ad dicta, hæc corpora esse corruptibilia ab exttinseco, non tamen aliquando fore corrumpenda, primo propter dei voluptatem, secundo propter mistionis simplicitatem, tertio propter præseruationem corruptionis: eorum ab eorum animabus propterea pati possunt nō tamen corrumpi propter eorum animas, natura talis, ut possunt præseruare eorum corpora, hoc modo hæc quidem peripateticis uidentur esse deliramenta ac lusiones, Platonicis autem sunt principia & cōmunes animi conceptiones, tantam enim uim habet consuetudo, vt interdum uenenum faciat esse cibum, suasus nanqꝫ diu in doctrinis peripateticorum hæc esse risibilia enarrabit, qui autem in doctrina platonicorum nutritus est, hæc recipit manifeste, secundum etiam refellitur est. n. corpus demonicum simplex comparatione ad crassa corpora, est autem aliquo pacto mistum saltem ex duobus disparibus elementis comparatione ad quodlibet illorū seorsum & ad cœlum, ideo non ualet, si una pars elementi puri est animata, ergo totum, quoniam nulla pars elementi puri est simpliciter animata, sed semper in animatione talium est ad minus mistio duorum disparium, dico disparium, quoniam alterum elementorum, vt aer, est ibi secundum plus, ignis vero secundum parum, & hinc sumunt Platonici aliquod corpus mistum posse esse ęternum, non quidem sua natura, sed sortiri æternitatem a forma illius, quod etiam Auicen. pl͞bs dicit. hinc præterea soluitur tertium argumentum, quoniam corpus dæmonicum proculdubio est ęternum, non suapte natura quomodo corpus cœleste, sed sortitur æternitatem ab forma præseruante ipsum a corruptione, solum ergo cœlum est æternum sua natura, ut dicunt pl͞bi, multa tamen alia sunt æterna ab extrinseco, sed obiicies & subtiliter, cur anima rationalis humana non habuit corpus æternum, & huic facilis est solutio, quoniam talis anima cum sit potētia vegetabilis & sensibilis sortita est corpus crassum, & mistū, & caducum, cum autem anima dæmonica sit natura intellectus: participatiōe autem imaginatiua, & quasi participans naturam animæ humanæ potētia, ideo sortita est corpus simplex, vt diximus, & ideo vt Chalcidius, Apuleius, & alii Platonici dixerunt dæmones sunt media animalia inter crassa corpora, & purissima cœlestia, habentia communem cum superis immortalitatē, cum inferis passionem, patiuntur nāqꝫ fere vt nos iuterdum quidem animi placamentum, interdum autem animi incitamentum ut in ira incitentur, & in misericordia flectantur, & donis īmutentur & præcibus leniantur, & in contumeliis exasperentur & honoribus mulceantur, aliisque omnibus ad similem nobis modum varientur: cum enim sensus sequatur mistionem, ut dicunt peripatetici, quibus parum mistionis aderit, eis parum sensus, & quoniam dæmonibus parua adest mistio, ideo paruus sensus, erit autem sensus dæmonicus talis atque tantus, vt satis superqꝫ sit reddere eos animo passibiles, nobiscum communes, & per hęc tollitur ultimum, non enim proprie erit sensus tactus

quoniam tactus sensus est alimẽti, cuiusmodi non est sensus dæmonicus, sed similis tactui inquantum est principium affectus & passionis dæmones ergo in tribus nobiscum sunt iidem, animalitate quidem inquantum ipsi & sumus genere animalia, rationalitate uero inquātum nos & ipsi ingenio sumus rationales, affectus denique, quoniam nos et ipsi animo passiui sumus, in duobus uero differunt corporeitate quidem, quoniam dæmones corpora sunt aerea, tempore vero quoniam tempore æterna, nos autem corpore sumus crassi & misti, tempore etiam solubiles ac finiti, quo quidem tamen pacto differant corporibus cœlestibus satis patet, erunt ergo dæmones (vt vno verbo perstringam) genere animalia ingenio rationabilia, animo passiua, corpe aerea, tpe æterna, h̄ sunt ad q̄ ratio naturalis nõ impedita a superflua cõsuetudine, ab amore opinionum, & ab aliis impedimentis perducit.

In quo adiiciuntur quædam ad expositionum predictorum. Cap. 7.

EST autem ad dicta addẽdum primo q̄ dæmon cũ sit animal habebit de potentiis animę gradus quosdam non tamen omnes, habent quidem enim intellectiuum gradum in quo cum diis et hominibus communicant & propter hoc comprehendunt vniuersalia et ĩtelligibilia omnia, tanto quidem perfectius hominibus quanto sunt perfectiores hominibus, tanto vero deterius diis, quanto deteriores sunt illis habent præterea gradum sensitiuum, non quidem crassum quemadmodum nos, sed eo spiritualiorem, quẽadmodum corpus eorum purius est nostro, & quoniam gradus sensitiuus exigit appetitum & motum, ideo appetunt & mouentur, & per cõsequens habent duos alios gradus, & quia non possunt se mouere motibus nouis, nisi præconcipiant situs, & discernant loca particularia & vniuersalia, habebunt de sensibus interioribus imaginatiuã, & hæc satis erit, nec Auicen. negat hanc in corporibus cœlestibus, quanto magis in talibus non est neganda, gradus autem sensitiuus non est in eis per organa diffusus, sicut in animalibus terreis, sed vnica potentia totum, quæ enim sunt dispersa in inferioribus naturis erunt vnita in superioribus, habebunt ergo vnam potentiam quæ simul est tactus visus & alii: nõ quidem crassi, sicut nostri, sed puri propter perfectionem eorum & propterea præsciunt aliquando futura & cognoscunt particularia, & indiuidua temporalia, & ea quę sensibus subiacent, carent autem gradu vegetatiuo, quoniam non egent nutritione cum sint tempore æterni, nec per consequens egent organis nutrimenti vt sunt os & radices, vel alquod his proportionabile & sic de potentiis & gradibus animæ habebunt fere quatuor, intellectiuũ scilicet sensitiuum, appetitiuum, motiuum secundum locum, & de sensibus non habent eos distinctos, sed sunt vnius potentiæ fundamenta nec tibi o peripatetice uideatur remotum h̄, quoniam maior pars horum ratione naturali, scio tamen te esse impeditum ex cõsuetudine, quã tenes in fundamentis peripateticorum, sed proculdubio propter consuetudinem non debemus negare ea quæ ꝑducit methodus naturalis.

In quo inducuntur difficultates contra hæc ad maiorem declarationem. Cap. 8.

AD dicta occurrunt multæ quæstiones, & prima quidem erit. Si dęmones corporei sunt, quomodo possunt clausis ianuis cameras ingredi, vt ferunt magi. Amplius qualis figuræ erũt, omne enim corpus limitat sibi certam figuram. Adhuc cur sensibus nostris non apparent semper, sed ad tempus, interdum quidem sic interdum autem non Item quomodo se transforment, quomodo adhuc occupent hominem, atque nobis se insinuant, præterea quorum colorum, an alter fœmina alter mas. Iterum an dentur alia genera dæmonum præter aerea.

In quo soluitur prima quæstio. Cap. 9.

REferunt magorum quidam dæmones non posse intrare per omnem modum et omnem parietem sed tantum per poros & fixuras & quasdam vacuitates minutas, quæ quoniam non apparent multum nobis uidentur quasi intrare & penetrare, sed hæc an vera sint, non curamus, id vnum non obmitto, videlicet dęmones posse intrare clausis hostiis, et per loca quæuis vbi debes scire quod animal est duplex, quoddam ubi plus est de corpore, & de materia q̄ de spiritu & anima, ut animalia terrena & aquatica & talia, & hæc uocãtur crassa corpora atque materialia. Alia sunt animalia ĩ quibus est multum de spiritu atque parum de materia & de corpore, et quemadmodum prima corpora sunt illa ad quæ spiritus sequuntur, adeo vt quasi secundum exigentiam corporis spiritus operetur, sic econuerso, corpora secunda sequuntur naturam spiritus, & ob hoc habent quandam spiritualitatem, quam posteriores theologi nuncupant dotem subtilitatis, quam etiam præbẽt corporibus beatis, per quam talia corpora sequuntur qualitatem & modum spiritus, & sic quemadmodum spiritus transire potest vndecũq;, & qualitercũq;, sic corpus eius. & hoc pacto se habent corpora angelica & dæmonica, secundũ sententiam omnium Platonicorum, quare igitur possint intrare clausis ianuis, & q̃o perspicuũ ex his est.

In quo soluitur secunda quęstio. Cap. 10.

CIrca secundam quæstionem inter platonicos est quædam differentia, quidam enim nullam dant eis figuram, ut Psellus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus, Apuleius, & Calcidius, & habent rationẽ, quoniam variis figuris & signis magis apparuerunt, & quæcunque variis figuris apparent videntur non habere determinatam figuram. Alii ut videtur sententia Amelii & Plotini dant eis figuram determinatam, non tamen essentialem atque necessariam, omne enim corpus limitat sibi figuram & maxime animatum corpus, nam vt declarãt philosophi, omne animatum corpus limitat sibi certam figuram, vt declarat Aristo in tertio de cœlo, est autem hęc figura eorum sphærica, non tamen ita perfecta, sicut angelorum corpora sunt, videlicet cœlestia corpora, sed quoniam eorũ figura potest variari, ac multis modis nobis apparere, cum enim corpora dęmonica sint ductu flexuque facilia, ad omnemque constitutionem apta, dicendum corpora eorum variari quemadmodum nubium corpora, nubes enim suscipiunt nunc hominum nunc ursorum, nunc draconum, nunc aliorum figuras, sic & corpora dęmonum, sed differunt, quoniã nubes merito continentis, ac cogitatione uentorum varias suscipiunt figuras, dæmones uero propria electione atque consilio ꝑut ipsi volunt corporum formas in se uariant, & modo in breuiorem molem contrahuntur: modo rursus in longiorem se extendunt. Ex his constat corpora dæmonum certam ac naturalem figuram limitare, non tamen per se & necessario ac essentialiter, quoniam illam uariant ab imperio suæ uoluntatis, & propter hæc patres uenerãdi nostri dixerunt dæmones non habere corpora, quoniam non persistunt sub certa figura, & dixerunt eos sumere corpora ad libitum uoluntatis, ac propositum suę electionis. Platonici autem philosophi secundum partem rationis naturalis coguntur dare eis corpora, ut rationes habitæ dederunt, non tamen essentiales figuras.

In quo soluitur tertia quęstio. Cap. 11.

EST autem facillima solutio ad tertiam quæstionem quoniam ut declarant peripatetici elementum purum sentiri non potest, & hoc inquit Aristo. in libro quem de sensu & sensato conscripsit. & Auerro. in commento libri de anima, & quoniam dęmonica corpora sunt ex puritate elementorum maxima, immo ad spiritualitatem conuersa multum hinc oculos & reliquos

nostros sensus subterfugiunt;& sic nec oculis videri, nec tactu tangi, nec aliis sensibus sentiri possunt efficiuntur autem nobis: visilia, auditilia: odoratilia, tactilia, & forte gustatilia a consilio, & a voluntate eorum libera, visilia quidem, quoniam varios colores atq; apparẽtias suscipiunt, cum enim corpus dæmonicum aereum sit diuersos aeris instar colores subit, sed aer quidem ab extrinseco coloratur, & a lumine, vt Aristote. dicit in libro de anima, est enim lumen color aeris, dęmonicum uero corpus ab imperio eius voluntatis, ac intima phantasiæ actione species colorum sumit, inquit enim Aristote. in prædicamentis, animæ affectus corpus mutant, cum enim patitur timorem pallescit corpus eius, cum autem verecundiam rubescit, & sic in aliis affectibus, eadem ratione, quasi in dęmonibus dicendum nam in his corpora sua colorum species sumunt ab imperio voluntatis, ac intrinseco phantasiæ affectu, auditilia vero effici possunt, ac aliis sensibus sensilia eo modo ab intrinseco ac electione, & imperio voluntatis in quantum scilicet ab intrinseco formãt affectus, quos explicant, si volunt insensibiliter & sensibiliter & variis modis vt lubet. hinc perspicuum quomodo se transforment ac in varias figuras se ostendant, perspicuum etiam quales habeant colores, & quibus modis nobis videatur potest rursum perspicuum esse, an eorum alter mas an fœmina sit, non enim sua natura aliquis eorum vel mas vel fœmina est, cum hæc ex crassa materia sortiantur animalia; vt dicit Aristote. in 10. primæ philosophiæ libro, sed nunc quidem dæmon fœmineam præfert formam, nunc vero maris, nunc canis, nunc lupi, nunc corui, nullus tamen sua natura aliquid horum est, hęc quidem sunt quæ de dęmonibus quandoque sunt sensu perspecta proculdubio magis hæc sunt perspicua plusquam per syllogismum, nobis autem valde parum patent, ac tantum hipothetice nota.

In quo declaratur penultima quæstio. Cap. 12.

ERunt ad hæc rursus declarãda quædam quorum primum est, quomodo possunt nos docere, secundo quomodo occupare possunt nos, omittamus plures modos, quibus nos docere possunt sed id Pselli explicare volo quem etiam Porphyrius tradit, vbi debes scire ꝙ in doctrinationibus actu, quam discipulus recipit a doctore phantasia discipuli mouetur a verbis doctoris in quibus uerbis, ut in signo cõtinentur conceptus, ut dicit Aristo qui moueant phantasiam nostram & spiritum phantasticum subseruientem intentioni, sunt autem necessaria uerba, quoniam eorum principia scilicet anima discipuli, & anima doctoris occupata sunt corporibus, quod si aliquis doctor non occuparetur corpore posset conceptus tradere phantasiæ discipuli absque sonis & uocibus & sic facit dæmon, cum ipse enim sit potius spiritus quã corpus: potest mouere phantasiam ad similes conceptus ad quos doctor mouisset mediantibus uocibus & sonis quod ergo potest doctor mediantibus uocibus potest dæmon sine uocibus, & huius differentia est ratione corporum, eo quia doctor corpore occupatur, dæmon uero non immo corpore adiuuatur, hinc uerificantur quædam magorum exposita ꝙ quidam didicerunt multas artes, quas nec a præceptore, nec ab aliquo didicerunt, quidam somniarunt thesauros, quidam uiderunt in somniis ciuitates & loca quæ nec in uigilia extimarunt, nec uiderunt, quidam futura prætulerunt, et alia multa quæ quidem esse non possunt, nisi per hunc modum, secundum declaratur facile, quoniam uel dęmones mouent phantasiam nostram, quemadmodum doctor uocibus & sonis & commentationibus mouet discipuli mentem, & sic docent nos: & nos sic docti multa mirabilia facimus in scientiis & artibus, & hæc non uocatur occupatio hominis, immo hominis salus & perfectio, alio modo possunt uti organis phãtasię, nr̃æ eo mõ quo nauta utitur naui non mouendo phantasiam, sed mouendo organa subdita phantasiæ, & hoc modo mulieres occupantur dæmonibus, & sic uise sunt uariis linguis mulieres loqui, ac uariis scientiis uti, & pueri miras artes discere uel enarrare, & bruta loqui, pueri in fasciis reuelare futura, non enim ipsa hæc agunt principaliter sed dæmõ mouens & utens organis phantasiæ horum, eo modo quo ars utitur instrumentis eius, & hæc proculdubio uocatur occupatio dæmonica, & per hanc dicuntur mulieres dæmoniacæ, ut communiter uidentur, quicquid dicat Aristote. 30 particula problematum, cum inquit hęc esse ex humoris melancholici abundantia, quæ actu dominatur in talibus, hæc enim non satis est nec sufficit ad tanta mirabilia quot enarrantur continue. licet ego nondum uiderim; per hunc etiam modum augures dicunt aues & animalia, & alia talia portare nobis auguria, & hanc sententiam non tãtum tradunt Theologi sed Astrologi, & omnes Platonici, & adeo hæc diuulgata sunt ut ꝓculdubio tanꝗ prima principia habeãtur. Quomodo quidem igitur dæmones nos doceant ac nobis insinuent, et quomodo nos occupant, per hæc perspicuum est.

In quo soluitur vltima quęstio. Cap. 13.

PLatonici dicunt quædam quæ mihi nõ sonant, aiũt enim multas esse dæmonum species, ut ignei, aerei terreni, aquatiles, subterranei, & lucifugi, & ponũt eorum operationes, & officia, & locos, sed proculdubio semper euitanda est superfluitas. Si enim potest mundus gubernari paucis aut minimis, cur tot & tantis gubernari ipsum deceat. Amplius decoratur terra aĩalibus crassis, aqua piscibus et similibus, non ergo sunt necessarii ad elementorum pulchritudinem, nec ad mundi operationes perficiendas, nec ad alia officia perficienda, quo fit, ut cœlestes dii & aerei dæmones satis sint ac sufficientes, nec dictat eos esse ratio naturalis, nisi quis ponat eos phantasticæ, & per puras credulitates. Ex his perspicua sunt quæ in principio petebamus, hæc sunt quæ Platonicorum sententia dat.

In quo soluitur quęstio secunda principalis de numero dæmonum. Cap. 14.

MVltos porro esse dæmones etiam Hesiodo placet, ait enim ter esse eorum decem milia, eosque tam in obsequio dei quam in tutela mortalium non certam summam conficiens numeri eorum, sed iuxta uim pleni numeri trium multiplicare decem, milia, hũc igitur numerum tradit Hesiodus, nec illius rationem assignat, nisi forte ipse ex reuelatione hæc didicerit. Aristot. nanque numerũ intelligentiarũ uenatus fuit in duodecimo primæ philosophiæ, ex numero motuum, & operationum sensilium earum, sed quoniam nobis non patent omnes operationes dæmonum, fit ut nec numerus dæmonum haberi possit, nisi a reuelatione facta ab eis, ergo ad dæmones esse ducit ratio naturalis, similiter ad multos dæmones, esse, sed ad certum numerum non ducit, nec adhuc uidemus alium modum sciendi numerum formarum, nisi ex numero operationum sensilium, sed qualis: eorum ordo proculdubio facile habetur ex eorum differentia, quoniam uel differunt numero tantum, ut Socrates & Plato, uel specie, ut Socrates et falco, canis, uel aliud tale, siquidem differunt specie erit inter eos ordo essentialis, quemadmodum in cœlestibus angelis, & forte ꝙ hæc pars est uera, in ęternis enim omnis differẽtia est specifica & essentialis si autem differunt solo numero erit ibi ordo per accidens, qualis ex inter regem & populum, & hunc tradunt Platonici, ponunt enim unum dęmoniarcham, quem aliorum principem tradit Mercurius, qui aliis præcipit & imperat, sed hęc an uera sint ꝑquire, sunt enim potius coniecturis accepta, quam per rationem naturalem.

In quo soluitur tertia quęstio principalis de eorum locis. Cap. 15.

Diuulgata sententia Xenocratis in eo libro quem de morte scripsit esse dæmonum habitationes eē diuersas, prout diuersæ sunt eorum naturæ illi n. quorum natura ignea est habitant in regione ignis atque ibi pabulantur & cōseruantur, qui vero sunt natura aerei vagantur in aere, et qui aquatici degunt in aquis, ibi commouent fluctus tempestates, & alia quæ apparent fieri p aquas, qui vero sunt natura terrei in terra habitant, & hi sunt custodes thesaurorum bonorum terrenorum & talium, & hos fatas nuncupant mulieres nostræ, & plurimum apparent in formis serpētum, & multa alia narrantur de his: hi vero quorum natura est effuga habitant in locis subterraneis, & effugiunt facies hominū, & sunt horribiles, & hi sunt, vt Xenocrates ait, qui animas maleficorum cruciant ac tormentantur, sic igitur eorum habitatio perspicua. Ego autem sectando methodum naturalem, quam supra tradidi, assero dęmones proprie habitare in aere, per alia tamen elementa euagari, per sæpe sæpius ad obsequia nostra et commoda, mouentur enim per regionem aeris, quemadmodum animalia terrea per regionem terræ, verum solent etiā vagari per alia elementa, vtrum autem sit, vt dico, vel aliter nescio, illud tamen asserēdum quod ratio prebet naturalis, cōstat autem nullum horum dari per methodū naturalem, sed consequenter ad dicta loquendo disserendum, est vt dixi.

In quo soluitur quarta quęstio principalis de horum fine. Cap. 16.

Semper quidem ambiguum fuit propter quid dæmones sint, & in hoc diuersæ opiniones inuentæ sunt, quidam enim dixerunt eos esse, vt animas Tyrannorum ac maleficorum excruciarent, habent autem signum, quoniam intentio eorum solum est cogere ac compellere homines ad perditionem, & per consequens tantum animarum maleficorum excruciatio erit finis eorum, sed pace horum hæc positio, nec est theologica, nec naturalis, theologica quidem non, quoniam prius fuerūt dæmones quam hominum lapsus. Similiter apud catholicos prius fuit dæmonum casus ꝙ hominum lapsus, ergo dæmones non sunt propter hominum excruciatum an vero hominum animas excruciant, forte erit, ita, sed nos disputamus secundum naturales. Amplius nobilioris essentiæ erit nobilior finis, sed dæmon est nobilioris essentiæ, ergo & finis eius erit præstabilior fine hominis, licet possint induci plures hæreses in tali quæsito, dicam illud quod præbet ratio naturalis. Ad cuius euidentiam debes primo scire ꝙ operatio cuiuslibet substantiæ eternæ est duplex, quædam prima & finaliter propter se alia est secunda & finaliter propter nos, & hoc dixerunt peripatetici, non tantum in dæmonibus, sed in corporibus cœlestibus, vt Aristote. inquit in libro de cœlo & in. 12. primæ philosophiæ, vnde Auerro. secundo cœli commentis. 17. & 21. & 12. primæ philosophiæ: commento. 36. & alibi scripsit corpora cœlestia primaria intentione moueri propter se: secundaria vero propter nos, sumus enim & nos omnium quodammodo fines, vt primo politicæ tradit Aristote. & in secundo physicæ auscultationis. Amplius secundo debes scire ꝙ dæmon habet duplicem operationem, alteram quidem sensibilem, nō quidem omnibus, sed magicis, & illa est multiplex, vna quidem enim spectat ad gradum rationalis potentiæ, quædam autem ad gradum animalis, ut uisæ sunt in præcedentibus libris, sunt autem tales operationes differentes ab operationibus corporum cœlestium, operatio enim corporum cœlestium est continua sempiterna & vniformis, sed operatio dæmonum est uaria ac multiplex, nec cōtinua nec simplr̄ uniformis, cā aūt huius differentiæ est ex principiis motiuis eorum, quæ principia quomodo differunt, iam ex libris habitis perspicuum est. Alteram autem operationem habent occultam & primam quæ quidem sensibus nostris non subiacent, & illa forte est fœlicitas, eis, ut cognitio dei sublimis secundum ultimum gradum suæ facultatis, est enim fœlicitas dæmonū tanto præstabilior fœlicitate hominum, quanto essentia dęmonis est essentia hominum altior, & quanto intellectus eorum est capacior intellectu humano, tanto eorum fœlicitas maior est fœlicitate humana, ratio enim naturalis, quæ sumit ex sensibus memoriis & experientiis, vt Aristo. inquit secundo posteriorum, non dictat aliter, nulla enim substantia perpetua qualis dæmonica perfectior substātia humana potest esse ignobilioris finis, quoniam vt Aristote. tradit in tertio libro de anima, substantia cuius prima operatio est nobilior, prima operatione alterius, est nobilior substantia alterius, & econuerso quo fit ꝙ si substantia dæmonica secundum rationem naturalem sit præstabilior substantia hominum, erit proculdubio & nobilioris operationis. Amplius ratio naturalis non dictat substantiam perpetuam capacem operationis perfectissimæ remanere perpetuo sine illa, aliter, ut peripatetici tradūt, ociose esset. Adhuc si homo est capax beatitudinis, vt sapientes ponunt, & Auerrois in libro de beatitudine probauit, dęmonis substātia in superiori gradu ad hominem erit capacior eadem beatitudine, & cū in perpetuis non differt esse a posse esse, ut ratio naturalis physica testatur, erit consentaneam rationi naturali dæmones fœlices esse secundum eorum potentiam ac facultatem. Rursum si extrema sunt fœlicitabilia, vt deus, & corpora cœlestia & homines: ergo & media: sed dæmones sunt medii inter homines et corpora cœlestia, sunt enim (vt Numenius inquit) dii erratici, ergo sunt fœlicitabiles, & per consequens actu fœlices, nullum enim videmus impedimentum quo eorum fœlicitas tolli potest, ꝙ si dicas eos amisisse fœlicitatem ex casu eorum & lapsu: proculdubio credere debemus hoc, quoniam oppositū non habemus demonstratione, nec auctoritate irrefragabili, & cum hoc, id omnes prophetæ testantur uerum id non dictat ratio naturalis, intelligendo per rationē naturalem, intellectum coniunctum memoriis, sensibus, & experientiis, est autem intentio nostra tantum perscrutari, quid ratio naturalis expostulet, dictat ergo ratio naturalis dæmones habere fœlicitatem præstabiliorem fœlicitate hominum, & per consequens finem eorum esse nobiliorem fine humano, & hæc quidem fœlicitas est operatio prima nobis occulta, quæ quanta sit mensurari nō potest, dictat amplius eos habere secūdam operationem sensibilem animalem scilicet & rationalem, quam ex hypothesi magorum habemus quæ operatio est uilior operatione corporum cœlestium ex toto genere, altior tamen operatione hominis ex parte, et prima quidem operatio est eorum finis primus, secunda uero est eorum finis secundus. Qui quidem igitur sit finis dæmonum, & quanto dæmones sint perfectiores hominibus, ex his perspicuum.

In quo soluuntur quæstiones tres de locutione ordine & obedientia. Cap. 17.

Qvomodo dęmones loquantur nobis & inter se amplius quo ordine habeanur inuicē, & quo pacto sibi obedientes sint, fuerunt ualde ambigua theologis. de locutione igitur dicam quemadmodū psellus inquit in libro de dęmonibus, & Porphyrius etiā ꝙ scilicet dæmon potest loqui dupliciter, uno modo sensiliter, ut per loquelam auditilem magicis, alio modo insensiliter, primo modo loquuntur cum excantantur, eas n. uoces formant, quas imperio uoluntatis formant, ac eo idiomate quo loquitur magus, quemadmodum enim eam figuram, eosque colores sumit: quos uult, sic eam loquelam format quam uult, loquitur enim quandoque per organa fa- per organa proprii corporis, quandoque per organa fascinati vel dæmoniaci, quemadmodum enim nauta vtitur remis, themone, & aliis organis nauis, sic dæmon uti

tur lingua & organis dæmoniaci ad idioma sibi placitũ, nec demon habet linguam propriam, videlicet hebraicã vt quidam fingunt, sed loquuntur Græcæ, aut Latinæ, aut barbare, vt sibi videtur. Si autem loquitur insensiliter uel nobis, vel alteri sui generis proculdubio sibi conceptus erigit per imperium uolũtatis, & per imperium voluntatis illi relinquit eos intelligere quem expetit, sunt.n. in loquela voluntas explicationis intentionis vnius ad alium, est & sonus quo explicatur, & est intentio in quæ audiens contingit præferentem, quando ergo dæmon loquitur insensiliter, loquitur intentionaliter, & quando loquitur intentionaliter duo seruat, voluntatis imperium & intentionem ergo loquitur intentionaliter per imperium voluntatis formando s. conceptus, quos finit recipere alium sui generis, vel suæ speciei, subtilius autem de hoc dixerunt Theologi, & nos non possumus dicere de eorum locutione, nisi sensibili, de insensibili autem dicimus coniecturis quibusdam quas habemus per nos met ipsos, considera ergo te ipsum & intelliges qualiter vnus alteri loquitur. De ordine vero uidetur mihi quemadmodum in corporibus cœlestibus est ordo qui determinatur per eorum operatiões, sic & in dęmonibus, & hoc dictat ratio naturalis, omnis enim multitudo dictat ordinem, & maxime in perpetuis substantiis, ergo ratio naturalis dictabit quendam dæmonem esse altioris gradus, quemadmodum leo est altioris perfectionis formica, & symia altioris operationis q̃ leo, & Pygmeus q̃ symia, & homo ipso pygmeo, sic dictat quendam dęmonem esse proximum homini: & infimum eorum & quendam remotiorem, & sic ordine quodam, sed quis primus, & quis infimus, & quis medius, & quot: & quales: ratio naturalis non præbet, quoniam non sunt operationes eorũ omnes sensiles. De obedientia etiam (quicquid dicat Mercurius qui ponit dæmoniarcham principem cui omnes obediunt) nos hæc uidere non possumus, sed cum videatur perspicue eorũ ordo, dabitur proculdubio quidam proximus infimo angelo cœlesti qui princeps dici potest & cui obediunt forte inquantum prima intentione omnes intendunt perfectionem vniuersi ad exemplar primi & hoc pacto in eis dictat ratio naturalis obedientiam, primus enim eorum qui proximus est infimo angelo cœlesti, & summus reliquorum intendit prima intentione vniuersi conseruationem, consequens est etiam ut omnes reliqui id met intendant, & sic ille erit princeps reliquorum huius autem signum est, quoniam magi cum excantant eos, solent in uirtute principis eorum excãtare. Hæc sunt quæ de locutione, ordine, & obedientia, ratio expostulat naturalis, non quidẽ categorica, sed hypothetica.

In quo declaratur, quomodo cognoscant futura. Cap. 18.

AN dæmones cognoscant futura est ualde ambiguum, & proculdubio a philosophis non multum concessum, quod quidem enim aliqua futura præcognoscant, negare non possumus si fidem dabimus oraculis, quæ narrat Porphyrius. Amplius multas somniorum interpretationes dederunt quas habere nõ possunt nisi aliquo modo futura cognoscant. ex alio uidemus eos tot falsa prædicere, & respondere per ambigua, ergo simpliciter non habent futurorum cognitionẽ & maxime contingentia, sunt enim incognoscibilia ab intellectu: quia vt Aristote tradit in libro de interpretatione, in futuris contingentibus neutra pars est determinate uera, est ergo duplex futurum, unoquidem modo secundum quid, quo modo est id quod mihi est futurum in se tamen est habitum & actu, ut aduentus principis in ciuitatem uel aliud tale, aliud est futurum simpliciter, q̃ scilicet actu non continetur in re & in effectu, sed solum in potentiis causarum, quomodo prælia nõdum entia, et alia talia. Tunc dicerem q̃ omnia futura, primo modo actu cognoscũt, quoniam licet sint nobis futura, eis sunt actu, cum sint illimitati per totũ orbem inferiorem, quẽ curant, si uero loquimur de futuris secundo modo dicerem q̃ ea cognoscunt non quidem simpliciter, sed quomodo cognitionem futurorum tradunt artes prognosticę, dęmon enim cum omnes scientias habeat practicas et speculatiuas prognosticas, & perfectas, tali modo iudicabit qualiter per artes sciri potest, & maxime cum ipse habeat artes perfectas, per prognosticam medicinæ iudicabit futura in ægritudine & sanitate similiter per prognosticam astronomiæ, & per physiognomias, & alias omnes artes uaticinantes, quas enumeraui in libro de præstigiis, ergo possunt scire futura ut in pluribus, quomodo artes prębent prognosticant ergo u t in pluribus: & errant vt in paucioribus, vtrum autem habeant alium modum præcognoscendi futura, theologis relinquo. Quomodo quidem igitur dæmones præcognoscant futura, perspicuum.

In quo de malitia eorum pertractatur. Cap. 19.

DE bonitate & malitia dęmonum fuit apud philosophos magna quæstio, quidam enim philosophorum dixerunt dęmones omnes esse bonos, nullosque esse malos cuius opinionis Numenius videtur esse qui posuit dæmones esse solum deos erraticos, & cum in diis nec malitia, nec peccatum ponitur, erit & in dęmonibus bonitas tantum, nec uitium, neq; malitia. Alii ex toto genere oppositi, dixerunt dęmones omnes esse malos quidem & nullo pacto bonos nisi secundum bonitatem entis cuius positionis Porphyrius in ea epistola quã scribit ad Anebriotem esse videtur aperte. Tertii uero inter hos medii sunt ponentes quosdam eorum bonos quosdam uero malos, boni quidem sunt calodæmones, mali vero cachodæmones, cuius sententiæ Calcidius, Plotinus Lucius Apuleius, Psellus, Iamblicus, Proclus & omnes alii Platonici esse uidentur, immo & ipsemet Porphyrius in libro quem de responsis philosophorum conscripsit idem sentire uisus est, & hæc est omnium theologorum communis positio, & asserta sententia, quam Mercurius trismegistus in libro pymandri scribit. Dicentes quidem igitur eos esse malos, utuntur ratione potissima tali, quoniam exercent operationes prauas: vt adulteria, furta, micidia, & alia talia, & cum h̃ transeunt in usum prauorũ hominum ad imperium quorum subiiciuntur: est enim hæc potissima ratio tametsi sint plures aliæ, quæ ad hanc reducuntur dicentes eos esse bonos simpliciter, utuntur tribus rationibus, prima quidem quoniam causæ, nulla enim causa est per se principium mali, & cum dæmones sint causæ rerum, non ergo principia malorum erunt per se, secunda ex parte affectus, cum enim dæmones sint per se effectus dei, & deus immediate nullum per se malum agat: erit consequens dæmones non esse malos per se & maxime cum esse habeant perfectum in eorum genere, & cum hoc participent esse diuino, ergo non possunt esse simpliciter mali, tertia via est ex parte intellectus, & uoluntatis, intellectus quidem, quoniam cum intellectus sit naturali ordine dispositus nec ab aliquo contrario flexibilis erit consequens, ut nihil intelligat nisi bonum, similiter & cum voluntas sequatur intellectum, sicut umbra corpus, erit consequens ut uoluntas nihil expectat nisi bonũ.

Ex his tribus dederũt tales dæmones esse per se & simpliciter bonos, vt Numenius sentit, & propterea dixit Aristote. in nono metaph. in substantiis separatis non est vitium neque peccatum, adducunt Theologi multa argumenta, quibus probant dæmones uon posse peccare, & quia ad ea respondent omitto. Quæ quidem igitur de malitia dæmonum dicuntur hęc sunt.

In quo narratur positio quorundam peripateticorum & fundamenta eorum. Cap. 20.

THeophrastus quem Porphyrius sibi testem inducit visus est sentire in dæmonibus non esse peccatū neque malitiam aliquo pacto: nisi forte per accidens. huius autem expositio est quoniam quemadmodū corpora cœlestia sunt per se bona & suapte natura præstabilia, attamen per accidens figuræ eorum, ut triplicitas aspectus casus & alia quæ tradunt astronomi sunt mala, sic dæmones sunt sua natura boni, inquantum vero a magicis trahuntur ad vsum malorum & componuntur in quibusdam virtutibus, efficiuntur mali, hoc autem est per accidens, quemadmodum corpora cœlestia. Adhuc quemadmodum virtutes cœlorum sunt bonæ, vt radius motus, & potentiæ occultæ, & tamen efficiuntur malæ ab vtentibus illis, inquantum scilicet contrahunt eas ad operationes prauas, sic potentiæ dæmonum sunt natura & p se bonæ redduntur malæ ab vsu magorum. Amplius herbæ & lapides, & alia talia, sunt natura bona, attamen praui medici utuntur eis praue, & inde efficiuntur mala, non quidem per se, sed ratione vtentium, sic & dæmones sunt per se boni sed ratione utentiū praui efficiuntur per accidens tantum. Et ꝙ non sint mali per se perspicuum est p omnes causas malitiæ, sunt enim causæ malitię atq; peccati sex, vt philosophi enumerant: prima est simpliciter ignorantia, vt Arist. tradit. 2. ethi. secunda est cognitio rei confusa in vniuersali & non distincta & particularis. tertia est quando potentia non fertur circa propriū obiectum, vt tradit philosophus. 2. libro de anima quarta est quo actus intellectus componit uel diuidit, ubi accidit error, quoniam intellectus non cognoscit terminos secundum propriam rationem quinta est pluralitas bonorū, quando enim intellectus fertur in plura bona, si eligit bonum deterius peccat sexta causa est, superabundantia & defectus circa actiones, vt Aristo. inquit, virtus enim cōsistit in medio, hæc enim sunt causę uitii atq; peccati quas in libris ethicorum & philosophiæ naturalis Aristo. inuenimus. Nunc ad propositum in dæmonibus prima non est, quoniam tanta fuit in eis scientia, quāta fuit in eis possibilis, quoniam in natura separata non differt esse a posse esse, per idem nec secunda causa in eis potuit esse quoniā impeditur intellectus a speculatione distincta propter effectum ac passionem, quorum nihil fuit in eis, tertia mini me, quoniam intellectus dæmonis per se latus fuit circa proprium obiectum & omne intelligibile ergo deceptio cadere non potest in eo, & per idem nec quarta accidit, quoniam dęmon si componit vel diuidit, ex quo cognoscit terminus per proprias rationes, non potest falso componere, quinta etiam tollitur per ħ quoniam carent corpore atque appetitu sensitiuo dictante contrarium bonum, & ideo in eorū intellectu non est nisi unū bonū scilicet rationis tantum & intellectus, et econtrario in nobis sunt duo bona scilicet rationis, & bonum sensile propter appetitum sensitiuum, quo sit vt in nobis sit casus, & nō in ipsis, vbi est bonum rationis tantum, nec sexta esse potest, quoniam non possunt assuescere in contrarium, nec exerceri circa medium, quoniam sunt æterni, & æternū determinatur ad vnum modum agēdi. Ex his ergo principiis philosophię naturalis colligunt Theophrastei in dæmonibus non esse peccata uec uitia per se, & quoniam videmus per eos multa praua fieri, vt magici asserunt est cōsentaneum eos esse malos: saltem per accidens, quēadmodū aqua fontis bona est per se, attamen accidit ut ex potu eius sequatur mors hominis, & sic mala per accidens vt medici continue utuntur, Quomodo quidem igitur dæmones boni & quomodo mali ex his perspicuum,

In quo determinatur veritas christiane fidei Cap. 21.

VEritas christianæ fidei est dæmones quidem non esse natura malos, & forte cum Theophrasto sentimus, sed malos uoluntate & obstinatione, quēadmodum uenerandi patres nostri tradunt & licet per rationem naturalem hoc est coniunctum sensibus, memoriis, & experientiis haberi hæc non possunt, non tamen sunt cōtra rōnē naturalē sed supra rōnē nālē mot⁹.n.ignis in ꝓpria sphęra circularis et æternus nō est p naturā ignis quoniam tunc ignis esset cœlum, sed nec contra naturam quoniam esset violentum, est ergo non naturalis, sed supra naturam eius, & ideo perpetuus licet ergo secundum rationem naturalem veritas fidei haberi non possit, quoniam destrueretur pręmium, ac meritum, non est contra rationem naturalem, sed supra naturali, propterea, satis est pro ueritate fidei, vt Theologi sustineant possibilia & reuelata ꝙ quidem ħ sint reuelata patres nostri venerandi testantur, ut Ioannes inquit, qui mendax, est, & pater est mendacii, dixit etiam dęmonem ab initio peccasse, similiter & sapiens testatur, ꝙ inuidia dæmōis mors introiuit in orbem terrarum, & sexcenta talia, ꝙ autem eos peccasse sit possibile apud intellectum, & non repugnans, declarari potest ex nobis ipsis, uidemus enim seruum dupliciter posse peccare, uno modo inquantū uoluntas, eius et circa finem eius non ordinatur ad bonum domini, ut si quid ageret quod sibi bonum uidetur contra uoluntatē domini & hic uocatur peccatum subordinationis. Alio modo potest peccare inquantum bonum inferioris appetitus serui non subditur altiori rationi & regulæ sic & homo peccare potest dupliciter, uno modo inquantum uoluntatem eius non ordinat in deum, & ħ modus peccandi communis est sibi et substantiis separatis, secundo modo inquantum bonum inferioris appetitus non subditur bono rationis, & hic modus peccandi fuit proprius ipsi homini tantum, ergo in substantiis separatis fuit possibilitas peccati inquantum non ordinarunt uoluntatem eorum in deum, sed secundo modo, non hæc dicunt patres nostri & per rationem naturalem non habetur oppositum, ideo sunt tenēda omnino, sed quoniam promisi de his dicere tantum ſm philosophiam naturalem excuso me a digressione, amor enim dicendi ueritatem fecit me digredi a proposito. Quæ quidem igitur sit ueritas nostræ fidei perspicuum.

In quo enarrantur cerimonię magorum, & soluitur quęstio vltima. Cap. 22.

DE cerimoniis & superstitionibus magorum nunc differendum, sunt autem cerimoniarum quædam necessariæ ex parte dæmonis, quædam ex parte operationis & effectus qui fit, & quędam ex parte magorum excantantium dæmones, ex parte dæmonis quidē sunt supplicatio seu adiuratio, figura, ut circuli quos faciunt ipsi magi characteres seu literæ, sacrificium, prostratio, & aliæ cerimonię quas tradunt magi. Ex parte effectus autem est influentia cœlestis, & uirtus rerum naturalium concurrentium ad opus excantationis, ex parte incantantis denique sunt fides magi ad opus magicum dispositio excepta ex principiis generatiōis tam cœlestibus ꝙ terrestribus, fiunt quidem cerimoniæ ex parte dæmonis, quoniam dæmon est intellectus, uel rationale animal multo excellentius homine, ideo anteꝗ ad opus magici occurrat requirit supplicationem seu adiurationem, & figuram tanꝗ signum intellectualis conceptus, et characteres tanꝗ literas explicantes conceptus magici, & prostrationem, ut signum debitæ reuerentiæ, si enim tantis cerimoniis regi loquimur ipsumque allicimus ad uotū, multo pluribus egebimus ad dæmonem capiendum, requiritur etiam influentia cœlestis ex parte effectus & operationis quoniam cœlum est causa uniuersalis, & ideo requiritur ut influentia eius contrahatur per causas secundas ad certum opus requiritur etiam tertio dispositio excantatoris, quoniam quēadmodum presbyter auctoritate pontificis habet ut sacrificium perficiat, sic homo auctoritate corporum cœlestium, & dispositionum occultarum ha

bet potestatẽ excantandi atq; dæmonem alliciendi. Ex his soluitur quæstio vltima, vtrum dæmones de necessita te veniant in operationem magorum si enim sectemur rationem naturalem (quam Pollicitus sum) oportet dicere omnino eos occurrere operationibus magorũ debitæ administratis, cum enim ipsi saltem secunda intẽtione sint propter nos, & operationes nobis debitas, erit consentaneum eos uenire ad nostra obsequia quemadmodũ corpora cœlestia sicut ergo corpa cœlestia dispõnibus inductis p causas scdas necessario veniũt in actiones earũ, ut ui demus oĩ die, sic dęmões cerimõiis o bus dispositis tã ex pte dæmonis q̃ ex pte excãtatoris q̃ ex parte effectus q fit, omnino occurrerit quoniam finis secundus eorum est iste, quemadmodum finis secũdus corporum cœlestium est horum gubernatio, & quemadmodum deficiente di spositione vna vel minima in materia virtus cœli non oc currit sic deficiente vna cerimonia quantũcũq; minima dæmon non occurrit. Dęmon ergo non cogitur quoniã inuito nõ occurrit magicis operationibus, occurrit enim per rationem naturalem eorum, nec libere & contingen ter occurrunt, quoniam non possunt non occurrere, hinc perspicuum, quomodo dæmones subdũtur corporibus cœlestibus, nõ enim subduntur quo ad eorum intellectũ ac operationem primam, sed bene quo ad operatiõnem ac finem secundum, propterea quidam sunt mercuriales, vt quorum finis secundus perficitur sub uigore Mercurii alii Saturnini propter idem de quo alibi diximus, hæc dictant principia pħiæ naturalis, christiana tamen religio & veritas dat oppositũ, cum enim sunt animalia rationalia libera occurrent contingenter ad omne opus magorũ sed in hoc disputant pħi & theologi multum & in multis aliis Ego autem (vt a principio proposui) de his tantum recollegi quæ dat ratio naturalis per rationem ergo naturalem uidetur mihi primo haberi eos esse, & eos tales esse quales per hos tres libros diximus et eos quid esse, & eos propter quid esse, sed theologi multa adiiciunt quæ super naturali lumine acceperunt, quæ nunc omittamus. Verũ in iis omnibus illud est testandum, quod in omnibus libris testamur, nos esse locutos, vt pħos, qui ex memoriis & sensibus loquuntur, vt theologi autem ea sentimus, quæ romana sentit ecclesia, quæq; in nostris theologicis dilucide explicabimus, non enim quæ theologi de dæmonibus tradunt, sunt contra rationes naturales, sed supra rationes naturales.

FINIS.

Hoc opus Augnstini Niphi Suessani de intellectu cõsummatũ est Patauii. 1492.

SERIES CHARTARVM.

* A B C D E F G H I K L M

Omnes sunt terni: præter * duernus. & L M quaterni.

Venetiis apud Hieronymum Scotum
MDLIII.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm